Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

- 54

2004

(181-44-4.)

124602

282+289 Printed in Turkey

ՔԱԹՕԼԻՒՔԼԻՔ

20

ՎԻ

ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐ

ԵՒ ԽՕՍՔ

ՔԱԹՕԼԻՔԼԻՔ ՒԼԻ ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐՔՆ

ՄԱՊԷՑՆԻՆՏԷ ՕԼԱՆ

ՊՈՒԼՂԱՐԱ ՓԱՐԴԼԱՐ

ԷՐՄԷՆԻԱԺԷՏԷՆ ԹԷՐԺԻՄԷ

ԻՔՒՆՃԻ ՆՎԻՐՈՒԱԾ

ՍՏԱՄՊՕԼՏԸ

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆՑԸՆ ՊԱՍՄԱԽԱՆԷՍԻՆՏԷ
ԹԱՊ ՕԼՈՒՆՏՈՒ

1860

181-Ա.Հ.

ՀՍՍՌ-Արդ ԳԳՐ
27394-62

Printed in Turkey

ՄՈՒԳԱՏԱՏՄԱՆ

Ա՛իւմ՝ իչ մա՛լիւմ տիւը քի , փաֆալաը չօգտան պէրի մէմուլ օլունան Պ՝ալուպ վէ Շ՝արդ Վիլիսէլէրի-նին պիրլիյինի պիր վէճճ իլէ սապիթ էթմէք իչ՛իւն , Շ՝արդ Վիլիսէլէրինի Թօմա Վիլիսէսի իլէ պիր էթ-մէյէ տուրմայըպ ղայրէթ էտէրլէր : Ի՛մ վէ փօլիթի-գա վէ մէզհէպ խուսուսլարընտա պէօյլէ պիր պիր-լի՛քտէն հասըլ օլաճաղը իհթիմա՛լ օլան սէմէրէլէրի միւմքինի մէրթէպէ սահիհէն անկլամագ իսթէյէնլէր իշպու քիթապը տիգգաթի իլէ օգուսունլար : Իշպու թէէլլիֆիմիզտէ Թօմա Վիլիսէսի ա՛լէյհինտէ հատտէն զիյատէ սէրթ սէօյլէմիշ իզ տէյիւ գըյաս օլունուր իսէ , օգուլան զաթլարա մախսուս շու քէյֆիյէթի միւլահազա էթմէյի րիճա էտէրիզ քի , պու քիթապըն իչ՛ինտէ Թօմայա գարշը էն սէրթ վէ շէհիտ պէնտլէր Վաթօլիք միւէլլիֆլէրինտէն տիր : Պիզ թահգիգ էտէպիլտիյիմիզ գատար , քէյֆիյէթի ա՛յնի օլտուղու կիպի հէր քէսին նազարը էօնինէ կէթիրմէյէ սայ՝ է զայրէթ էթմիշ իզ : Ա՛ռէլիֆաթըմըզտա թարա-ֆըմըզտան էֆքեար ի՛լավէ էթմէմիշ իզ . զիրա նիյէ-թիմիզ՝ մասլահաթըն իւզէրինէ քէնտի պահսըմըզ ի-լէ միւթալաա՝ էտիպ , Խրօթէսթանդլարը վէ Վա-թօլիքլէրի մէտհ եախօտ թահգիր էթմէք տէյիլտիր պիզ պու շէյի էթմէյի օգուլան քիմսէլէրին քէնտ էֆքեարընա պըրագմագ էլզէմ՝ է էվլա կէօրմիւշ իզ

Printed in Turkey

ՎՃԹՕԼԻՎՔՆԵՐ
ՎԷ
ՐՐՕԹԻՍԹԱՆԴԻԼԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ա

Քաթօլիքները իւրեանց Բրօթէսթանդլարըն մասին ինչպէ՞ս օրհասական պաշարմա ֆարդլէր։

Ա. Տիրն գանուանու։

Բ. Աստուածաշունչ թա՛պիր օլուն Ա՛զիզ Վրիթապլարըն թէֆթիշի։

Գ. Ա՛իւմինլէրին (հաւատացեալ) Վրիստոս իլէ օ-լան պիրլիկի։

Դ. Վրիսէնին պիրլիկի, կէօրիւնիւրլիկի (պեսա-նէլօ՛ւն) վէ կէօրիւնմէզլիկի (անպեսանէլօ՛ւն)։

Ե. Բրօթէսթանդլէր պէյնինտէ պուլունան ֆըր-գալէրին պիրլիկ մուղայիր ֆըրգալէր օլմատըղը։

Զ. Բրօթէսթանդլէր քիմլէ՞ր օլտուղու։

Է. Վրիսէնին եանըլմազըղը։

Ը. Ա՛էր քէսին պիզգաթ թէֆթիշ վէ հիւքմ գըլմաս եթմէյէ հագդը։

Թ. Բրօթէսթանդլէրին խէլաս իչիւն եալընըզ պիր եօլու գապադ էթտիքլէրի, լաքին Վրաթօլիք-լէրին չօգ եօլլար իպրազ էթտիքլէրի։

Ա. ՏԻՆ ԴԱՆԻՒՆՈՒ

Ինճիլի (Ա՛եպտանական) Բրօթէսթանդլէրի Վրա-թօլիքլէրտէն այրըան իլ վէ պաշարմա մատտէ շու-տուր, քի Բրօթէսթանդլէր պէն ա՛ա՛տլ էյի՛ն ինէ-մէ գանուն գէյի եալընըզ Ա՛զիզ Վրիթապլարը գա-

պուլ էտէրլէր։ Ինսան րիվայէթլէրինի վէ սըփա-
ըըշըլարընը (ՀԱՆԴԲՈՒՔ)՝ պիրիպիրլէրինէ մուղայիր
վէ եափմա տիւզմէ շէյլէր օլսուդլարը Հալտէ, րէստ
էտէրլէր. Ղայրապետլէրին վէ Ինադոսլէրին գա-
րարլէրինի վէ րէհբէրինի տախի, Ա՛զիզ Քրիթապլա-
րա գարշը կէլտիքլէրի Հալտէ, պօշ վէ միւզիր շէյ-
լէր սայարլար։ Քրօթէսթանդլար Ղայրապետլէր՛ն
նէ՛ տէմիշ օլսուդունու արամազլար, իլլա Քէսիլլէրին
(ՔՈՒՓԵԼ) սէօյլէտիքլէրինէ տիգգաթ էտիպ, փա-
փանըն Թա՛լիմաթլէրինէն իչէրի՝ Քրիստոսուն Թա՛-
լիմաթլէրինին ա՛յէսէ ՀԻՆ գապուդ օլունմասընը մի-
նասիպ կէօրիւրլէր։ Վ՛Ե Ա՛լլահ՛ն՝ առէմլէրէ պէ-
յան էթմէյի քէլամը գապուդ էտիպ՝ ինսանլար Թա-
րաֆընտան օղ քէլամա սօնկրատան սօնկրայա Ի՛լավէ
օլմուշ շէյլէրէ ասլա Ի՛թիպար էթմէզլէր։

Ի՛լքին Քրաթօլիքլէր պունուն մուղայիրի՝ րիվա-
յէթլէրի, սինադոսլէրի, Ղայրապետլէրի վէ փա-
փայը Ա՛զիզ Քրիթապլարտան իւսթիւն Թու-
Թուպ, Ա՛լլահ՛ն Քրէլամընը րէստ էտիրլէր։ "Ա՛լ-
լահ՛ն Թէնպիհլէրինի իպԹալ էտիպ առէմ Թէն-
պիհլէրի Թա՛լիմաթլէրի էջրէտիրլէր"։ Ա՛տՓ.
ԺԹ. 6. 9։

Կէրչի քէնտիլէրին տին գանունու քիլիսէ իչինտէ
օլսուդունու ինանդրլար, փագաթ նէրէյտէ պուլունա-
տուդունու քէնտիլէր տախի էյիճէ ՚իլմէզլէր։ Գու-
պապատէ պիր Թագըմը փափայը, պիր Թագըմը սինա-
գոսլէրի, պա՛զիլէրի տախի Հէր պիր տէհրին վէ ՀԷՄ՛ի
միլլէթլէրինին արասընտէ օլան քիլիսէնին րիվայընը
կէօսթէրիրլէր։ Ի՛լքին Փիի՛լէն Հէր Քրաթօլիք տէ-
միշ Ա՛լլահ՛ն քէնտի Ա՛զիզ Քրէլամը իլէ սէօյլէտիք-
լէրինի, իլլա սօնրա քէնտի փափազընը քէնտիսինէ է-
մին գուվաղուդ Թուվար, վէ ծոռա սէօյլէտէ՚լէրինէ

եանըլմազ կերչէքլիք տէյիւ գապուլ էտէր : Պունու օգույան՝ ճէմաա՛թլէրէ օլան պու հիլէ իւզէրինէ էյի միւլահազա էյլէսին : Ա՜ըէնա՛ քիլիսէ եանըլմազ տէրլէր իսէ տէ , պու մատտէ իւզէրինէ միւճատէլէյէ կիրտիյինտէ կէօրիւրսին քի եանըլմազլըզը Ա՛պիսկոպոսա վէրմէյիպ՝ եանըլմազ էվլէ՜ր տիր էվլէ՜ր տէրլէր : Ա՛ա գա՛ա էօյլէ պիր միւշէվվէշ սէօյլէյիշ քի Ղաթօղիքլէրին ճէնտ վէ հիլէլէրինէ աշինա օլմույան ատէմ ա՛գլընը պիւս պիւթիւն շաշըրըը : Ա՛է պունուն մա՛նասընը անկլամագ միւրատ էթմէյին Ղալտէ , պիրի պիր թարղ՝ վէ ախէրի պիր պաշգա թարղ ճէվապ վէրիր , շէօյլէ քի՝ օլ եանըլմազլըգ նէրէյտէ պուլունտուղունու պիլէմէյիպ շաշըրըը գալըրսըն : Ա՛աքին վագա՛ա , էկէր Ղաթօղիք խսէն , սէնին եանըլմազ գուլաղազուն պիր եպիսկոպոս եա՛ պիր փափազ տըր , սէն տէ օնուն էսիրի սին : Ա՛իւսթագիլ օնա իթաա՛թ էթմէլի սին , գարշը գօտուղուն Ղալտէ պիր աֆօրօս չըգարըպ սանա տա , տինինէ տէ լա՛նէթ օգուր , արթըգ օնտան սօնկրա սանա էպէտի հիւքմի ա՛զապտան ղայրը պիր շէյ գալմազ : Ա՛օյլէ իսէ արթըգ շուշէվվէշ էվլէ՜ր լուղեթի իլէ քէնտինի ալտանմա . իլլա աշիքսարէ իգրար էյլէ , քի սէնին ճանըն վէ խէյասըն , ֆիքրին վէ զամիրին՝ եա՛նի ախլագէ վէ իտրաքէ տայիր ճէմի՛ գուտրէթլէրին փափազընըն էլինտէ տիր : Ա՛էն տէ սէնին տէյիլ սին , իլլա օնուն սուն :

Բ · ԸՋԻՋ ՔԻԹԱՊԸՆ ԹԷՖԹԻՇ

Ղաթօղիքլէրին վէ Ա՛նճիլի Ա՛րօթէսթանդլարընը մագէ՛տինինտէ՝ օլան պիր մէշհուր ֆարգ տախի Ա՛՛զիզ Ա՛իթագլար խուսուսունտէ էթտիքլէրի ա՛մէլլէրինտէ տէրքեար տըր : Ա՛րօթէսթանդլար եալընըզ Ա՛լա-

Ա՛զիզ Քեթապլըրըն Թէֆթիշի՝

հըն Վէլամընը (Աստուածաշունչու) սահիհ տին գա-նուն գապուլ էտիպ, օնու էլչերինէն կէլտիյի գա-տար հէր ատէմէ պիլտիրմէյի ղայէթլէ էլղէմ պիր շէյ սայարլար։ Ա՛զիզ Վէթապըն այրըսէչի էթ-մէյէրէք չօգ եերլէրտէ ճէմաա՛թա սէօյլէթիյինի, վէ օնուն քէլամլէրինին տէյիլ սալթ պիր թագըմ քիմ-սէլէրէ՝ եա՛նի եպիսկոպոսլարա վէ փափազլարա, իւ-լա հէփ միւմինլէրէ օլտուրմանու կէօրիւպ, պունատն գըյաս էտիրլէր քի՝ Ալլահ իշպու իհսան էյլէտիյի պէհսայրզ փէշքէշէ հէր ատէմին նայիլ օլմասընը իսթէր։ Շ ևմտիյէտէ ատէմլէր արասընտա սայիր-լէրի Ալլահըն Վէլամընատն մահրում էթմէք կի-պի պէօյիւք զուլմ վէ նահագլըգ օլմամըշ տըր։ Այ-տէ բուհանի գարանլըգտա պուլունան խալգա Ա՛զիզ Ինճիլին սէտասրնը նէթիճէտրիպ՝ քէնտի խէլասլէրինէ տայիր օլան թա՛լիմաթլէրի օնլարա պիլտիրմէք կիպի պիր խայրը ա՛մէլ տահա վար տըր։ Պու սէպէպտէն՝ Ինճիլի Ռոմթէսթանդլար Աստուածաշունչու սայ-քի իքի եիւզ լիսանլէրէ թէրճիւմէ էթտիրիպ պաստըրմըշ-լար տըր. վէ հալա տիւնեանըն տէօրթ թարաֆընտա պուլունան ճէմ՛ի միլլէթլէր արասընտա նէյը էթմէք-տէ տիրլէր։ Ալլահըն Վէլամընըն իւզէրինէ պու թարզ մուհապպէթ վէ բայէթլէրի օլմադըգ՝ հէրտէմ քէնտի էվլատլէրինի տաիմ օնուն քէլամլէրի իլէ թա-լիմ վէ թէրպիյէ էտիպ, հէփիսինէ նասիհաթ վէ-րիրլէր, քի տայիմա փիքրլէրինի օնա վէրէրէք սա-տըգանէճէ՝ Հայաթ Վէլամընը օգուտմայը էլտէն պրագ-մասընլար։

Պունուն զըտտը՝ Վաթօլիքլէր Աթոռաճաշունչան էօյլէ դէյիշտիլար, ևէօյա տէ էն պէօյէ տէ-շէնլէրէ օ տըր։ Լաքին պու տէտիյիմ՝ ճէմաա՛թատէն զիյատէ ևկե-զեցականլար հագդընա տըր։ Տրիտենդ սինադոսու

Ձաթօլիքլէրին ի՛նտլինաէ Ա՛զիզ Քէթապլարըն Թէֆթիշինին նէ՛ գըյմէթի օլտուղու։

Ը՛ստուածաշունչու պաշգա լիսանլարա Թէրճիւմէ էթմէյի վէ օնու ծգուժայը տաճի եասագ էթմիշ տիր։ Ձալա պու կիւնքի կիւն պիր Ի՛րօթէսթանդ՝ եանընա Ը՛ստուածաշունչու օլարագ Ի՛թալիատան փափաննըն Թօփրաղընա կիրէմէդ։ Ը՛մերիգատա տաճի Հէր մէգՀէպէ բուխսաթ վար իքէն՝ Վ՛աթօլիք փափազլարը ուԹանմատան քէնտի ճէմիաա՛թլէրինին էլինաէն՝ Ի՛րօթէսթանդլարըն վէրտիյի Ը՛ստուածաշունչլարը ալըպ անաթէմա վէ լ՛անէթլէր օգույարագ քիլիսէլէր ավլուսունտա եագարլար։ Պու սէպէպտէն, ճէմիա՛աթը ույանտըրմադա ղայրէթ էտէն Ի՛րօթէսթանդլար պուլունմայան Վ՛աթօլիք մէմլէքէթլէրտէ, Վ՛աթօլիք Է՛ճալի Ը՛զիզ Վ՛իթապլար Հագգընտա պիր Թիւն պիւԹ՛ունէ ճահիլ տիր։ Վ՛աթօլիքլիկին մէրքէզի օլան Ի՛թալիատա՝ քէղալիք Ա՛պանիատա վէ փօրթօկալտա Ը՛ստուածաշունչուն եիւպիւնիւ կէօրիւպ օնտա մէվճուտ օլան քէլամլէրէ տօղրու տօղրույա մա՛նիամաթը օլան քիմսէլէր փէք ազ պուլունուր։

Ի՛շթէ Վ՛աթօլիքլէրի Ի՛րօթէսթանդլարտան այրըան իքինճի պէօյիւք ֆարգ տաճի պու տուր։ Ի՛րօթէսթանդլար Ը՛լլահ՛ըն քէլամլէրինի ղայէթլէ սէվիպ Թա՛զիմ էտէրլէր, վէ տայիմ օնուն պէյան էթմիչի կէրչէքլիքլէրի Հէր ճինստէն, Հէր լիսանտան վէ Հէր րիւթպէտէն օլան ատէմլէրէ Հայրէթմէյէ չալըշըրլար։ Ա՛քրին Վ՛աթօլիք փափազլարը՝ ճէմիա՛աթլէրինէ ասլա իզն վէրմէզլէր, քի պու զիգըյմէթ վէ ա՛զիմ խազինէյէ էլ տօգանտըրսընլար. վէ պէօյլէճէ օնլարը րուհանի գարանլըգտա սագլամազա միւմքինի մէրթէպէ սա՛յ վէ ղայրէթ էտէրլէր։ Ա՛ճաա՛ պու պագատէ Հէր տայիմ միւրատլարընա էրմէզլէր, լաքին պու-

Քրիստոս իւր պիրկեշմէք հագգընատ քաթօլիքներին ի՛նթիգաթը։

նա տա սէպէպ քէնտիլէր տէյիլ տիր , իլլա ճէմաա՛թ արասընտան պա՛զըլարըն Ա՛լլահըն Վէլամընը օգուտ-ա-ղա ղայէթլէ հէվէս ու արզուլէրի օլմասը տըր ։ Ա՛յ պու եագընլէրտէ կէօրիւլէն թէպտիլաթ , վէ ճէմաա՛թըն Ա՛ստուածաշունչու՝ վէ մէզհէպ տայիր պաշգա քի-թապլէրի օգուտլաղա ղիյատէ սէրպէսթ օլտուղու , պունլարըն հէփսի տէ եվէղեցականլարըն րիզալէրինէ գարշը՝ ճէմաա՛թըն արասընտա փէյատա օլմուշ տուր ։

Գ· ՄԻՒՄԻՆԼԷՐԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍ ԻԼԷ ՕԼԱՆ ՊԻՐԼԻՒԹԻ

Վաթօլիքլէրի Խրօթէսթանդլարտան այըրա էտէն վէ պիլինմէսի ղայէթլէ էլզէմ օլան իւչիւնճի ֆարգ տախի միւիւմինլէրին Վրիստոս իլէ օլան պիրլիյի հագգընատա տըր ։ Վաթօլիքլէր՝ թէվպէ էթմիշ օ-լան միւիւմինի Վրիստոս իլէ պիրլէշտիրէն քիլիսէ տիր տէյիւ իննանըրլար ։ Պիր քիմսէ Վրիստոսսուն կէօրիւնիւր քիլիսէսի՝ եա՛նի փափանըն քիլիսէսի իլէ պիրլէշտիյի հալտէ , Վրիստոս իլէ տախի պիրլէշիր , վէ խէլասէ վարիս օլմուշ օլուր ։ Պու սէպէպտէն՝ քիլիսէտէն տիշարը օլանլարա խէլաս (էրլո-Ռի-ա) օլա-մազ տէրլէր , վէ պու քիլիսէ իլէ պիր օլմայան քիմ-սէ օնուն թա՛լիմաթլէրինի՛ն պիր գաչընը եախօտ չօ-ղունու գապուլ էթմիշ տախի օլա*, եինէ հէլաք էվ-լաատը տըր ։

Պունուն զըտտը , Խրօթէսթանդլար՝ քիլիսէյինի միանճըլըզը օլմագըզըն Ա՛զիզ Պօղոս Ա՛փոսթօլ իլէ պիլ-իթթիֆագ "Վրիստոս իսանըն վասիթասի իլէ գալալէ-րիմիզտէ սաբին օլուր", (Էֆէս . գ. 17,) տէյիւ իննանըրլար։ "Վրիմլէր քի օնու գապուլ էթմիլէր իսէ , օնլարա՝

*Պանոն Հաւատոյ տահիֆէ 52—59։

Քրիստոս իւէ պիրւէշմէք հագգընտա ֆաթօլիքլէրին ի՛թիգաոը։

*օնուն ատրնա ինանանլարա հիւքիւմէթի վէրտի, քի Ա՛լ-լահըն էվլատլէրի օլալէր"։ (Յովհ. ա. 12։ Ինճիլի Խրօթէսթանդլար էօյլէ ինանըըլար՝ քի Հէր քիմին գալպինտէ պէօյլէճէ Խրիստոս իման իւէ սաքին օլմուշ իսէ, օ՛նէ գանտէն՝ նէ թէն իրատէթինտէն վէ նէ ատէմ իրատէթինտէն, իլլա Ա՛լլահտան տօղմուշ (Յովհ. ա. 13)՝ Ա՛լլահ էվլատը տըր, վէ իսթէր քիլսէ իչինտէ էօլսիւն՝ իսթէր թաշրատէ, շիւպհէսիզ իսէլսա պուլուր։ Պու պապտէ Խրօթէսթանդլէրին վէ Ֆաթօլիքլի՛րին ղիւ՛իմլէրի պիրիպի՛րլէրինէ թապան թապանա զ տտ տըր։ Խրօթէսթանդլարըն ի՛թիգատը պու տուր՝ քի կիւնահքառ էվվէլ Խրիստոս իւէ պիրւէշիպ իսէլսա էվ տտը օլմալը տըր քի, օնտան սօնկրա Խրիստոսուն կէօրիւնիւր քիլիսէսի իւէ պիրւէշմէյէ հագգ վէ լիյագաթը օլսուն։ Պունա մուղայիր՝ Ֆաթօլիքլէրին ի՛թիգատը պու տուր՝ քի Խրիստոսուն կէօրիւնիւր քիլիսէսի իւէ պիրւէշմիշ օլմայան քիմսէյէ՝ Խրիստոս իւէ պիրւէշմէք ասլա միւմքին տէյիլ տիր։ Խրօթէսթանդլար Խրիստոսու քիլիսէտէն իւաթիւն թուվաուպ՝ Ա՛զիզ Օգոստինոս իւէ պիրիքտէ հինանըըլար, քի "Խրիլիսէ Խրիստոսուն վասիթասի իւէ թանըլըը", (Ubi agnovimus Christum ibi agnovimus ecclesiam)։ Ա՛ֆրին Ֆաթօլիքլէր քիլիսէյի Խրիստոստան իւաթիւն թուվաթարլար, վէ պէօյլէճէ Ֆաթօլիք քիլիսէսի իւէ պիրւէշմէյի Ռուհ իւէ եհինէլէնմէքտէն վէ ասղ իմանտան պէօյիւք վէ էվլէմ պիր շէյ սայարլար։ Պու սէպէպտէն Հագիգաթ Ֆաթօլիք օլան Ա՛լլահտան զիյատէ քիլիսէտէն (եկեղեցիտէն) գօրգար։ Օ՛իրա օնա եաըընըզ քիլիսէնին սէն իսէլսա պուլտուն տէմմէսի լազըմ տըր, Ա՛լլահըն քէնտի Հագգընտէ նէ էմրի օլտուղունու ասլա գայտ էվմէզ։ Խրիլիսէյէ սահիհ իմանը օլան քիմսէ իսէլսա իչիւն

Քրիստոսեան պիր՝ ա՛զիզ վէ իւ՛մումի քիլիսէսի։

Վարիստոստան զիյատե քէնտի փափազընա լիթա՛թ էտիպ՝ եալընըզ օնու տիյնէմէյե պօրճլու տուր։

Գ. ՔԻԼԻՍԷՆԻՆ ՊԻՐԼԻԹԻՒ, ԿԷՕՐԻՆԻՒՐԼԻԹԻՒ ՎԷ ԿԷՕՐԻՆՄԻԷԶԼԻԹԻՒ

Էօգաւրտա տէտիքլէրիմիզէն անկլաշըլըր՝ քի Ինճիլի Իրօթէսթանդլար Վարիստոսուն պիր, սահիհ րուհանի, ա՛զիզ վէ իւ՛մումի (կաթողիկէ) քիլիսէսի վար իտիյինէ ինանըըլար. վէ պու քիլիսէ հէյլէ քիմսէլէրտէն միւրէթթէպ տիր քի՝ այրը այրը քիլիսէլէրէ ա՛կա իսէլէր տէ, իման իլէ օնունլա, պիր տիրլէր։ Պու սահիհ վէ րուհանի Իսիլիսէնին պիրլիյի՝ եալընըզ Վարիստոսու քէնտինէ պաշ վէ րուհանի է՛օմրիւնիւ օնտան գապուլ էթմէքտիր պիր։ Պու Վէհլիսէ Վարիստոսուն թէնի օլմազլըէ՝ օնուն խէլասընէ վարիս օլանլէրտէն՝ հէնիզ տիւնեա գուրուլմազտան օնուն վասիթասի իլէ սէչէլմիշլէրտէն վէ հէմ սահիհ շայիրլէրտէն ի՛պարէթ տիր։ Հէմ տա խի օնուն սէսինի տիյնէյէն վէ օնուն արգասընտան կիտէն հէմ գոյունլար, Վէհօշէ պաշը թա՛պիր օլունան Վարիստոսուն իւզէրինէ եափըլմըշ օլան հէյքէլին ճէմի՛ րուհանի թաշլէրի օնուն իչինտէ մէվճուտ տուրլար։ Պիր քիմսէ Ի՛զիզ Վարթաւլարըն աշաղըտա իշարէթի օլունան պիր գաչ խանէլէրինի օգուտուզու հալտէ, կէօրէճէք տիր՝ քի օլ քէլամլէր Վարիստոսուն քիլիսէսինի տէյիլ եարը միւմինի եարը միւրայի, վէ քէնտիքէնտիլէրինի ալտամմըշ վէ միւնաֆիր քիմսէլէրտէն միւրէթթէպ պիր գարըշ գճիւմհիւր, իլլա կէօրտէ վէ տիւնեա իւզէրինտէ օլան ա՛զիզլէրին շէրէֆի. "Վարիստոսուն թէնի", "իսմիլրի սէմաւտէ եաղըմըշ իլէ տօղուշտուրուլտուղու ճէմ՛իյէթի՝ տէ-

Քրիստոսուն քիլիսէխնին կէօրիւնմէզլիյի։

յի Թա՛րիֆ օլունուր։ Եֆէս. Ա. 22, 23։ Գ. 10. 20, 21։ Ե. 25—27։ Կող. Ա. 18. 24։ Ա Տիմ. Գ. 16։ Եբր. Ը. 10—12։ ԺՌ. 22—24։ Պու՝ վէ պունլար կիպի տահա չօգ իսպաթլէրտէն աշիքար կէօրիւնիւր քի՝ Ա՛զիզ Վիհաալարտա չօգ տէ՛ճա՛ զիքր օլունմուշ պիր սահիհ վէ ըուհանի քիլիսէ վար տըր, քի օնուն հէվի ա՛զալէրի խէլաս պուլաճագլար տըր։ Պու քիլիսէնին ա՛զալըզընըն ասըլ իսպաթլարընը ինսան գըսմը Կանըմֆըզըճ պուլամազ օլտուղունտան, վէ եալընըզ Ա՛տպպ "քէնիսինիքիլէրի Թանըտըը" էճիլտէն, օնա կէօրիւնմէզ (անտեսանելի) քիլիսէ տէնմիշ տիր։ Ի՛մտի՝ ատէմլէր կէօրիւնմէզ քիլիսէյի կէօրիւնիւր էտէմէզլէր, չիւն միւքինսիզ պիր շէյ տիր էջլէ պիր շիրքէթ եաթօո պիրլիք իհտաս էթմէք, քի օնուն իչինտէ Ա՛լլահըն սէվմիչլէրինտէն պաշգա քիմսէ պուլունմատըն։ Ա՛յրըն պաշգա կէօռնէ Ա՛լլահըն գուլլարը կէօրիւնմէզ (անտեսանելի) տիրլէր տէյէմէյիզ։ Տիւնեա օնլարըն իման վէ մուհապէթ ա՛մէլլէրինի, տինտարլըզընը վէ ղայրէթլէրինի տայիմա փարլայան նուր միսալի օնլարըն իւզէրինտէ կէօրիւր։

Ա՛զիզ Վիհաալար պիր աթէր Թարզ իլէ տախի քիլիսէյի Թա՛րիֆ էտէր, օնու կէօյա պուղտայտան վէ տէլիճէյտէն, եանի՝ քէօթիլէրտէն վէ էյիլէրտէն ի՛պարէթ պիր պիրլիք տէյի կէօսթէրիր։ Իէսու՛ Նէհուտիլէրին քիլիսէսի հագգընտա սէօյլէյիպ՝ կէօրէճէքլիյի զահիրտէն գապուլ էթմէք իսթէյէնլէր իլէ օնու կէրճէք պաթընտէն գապուլ էտէնլէր մապէյնինտէ օլան ֆարգը Թա՛րիֆ էտէր։ "Ա՛շիքեարէտէ օլան՝ Նէհուտի տէյիլ տիր· վէ աշիքեարէտէ Թէնճէ օլան՝ սիւննէթ տէյիլ տիր։ Իլլա կէ՛ճէմէ օլան՝

Ընհուտի տիր, վէ սիւննէթ՝ ընչէպէն օլան տըր, բոհ ընչ՝ տէյիլ եաղը իլէ, քի օնուն մէտհի ա-տէմիլերտէն տէյիլ՝ իլա Ալլահտան տըր։ Ընհի Ի-պրայիլտէն օլանլար՝ Իպրայիլի տէյիլլեր։ Ընհմ Ա-բրահամ զիւրրիյէթի օլտուգլարը իչիւն՝ հէփիսի եվ-լատ տէյիլլեր։ Նա՛նի՝ թէնին եվլատլարը օլանլար՝ Ալլահըն տաճի եվլատլարը տէյիլլեր. իլա զիւրրի-յէթի՝ վա՛տըն եվլատլարը սայըլըր։ Ա-բրահամին ի-մանընտան օլանլար Աբրահամին եվլատլարը սայը-լըրլար"։ (Ընվ. բ. 38, 29։ թ. 7, 8)։ Պու սէօզլէր իլէ Իսիւլ կէօրիւնիւր վէ կէօրիւնմէզ քի-լիսէնին ֆարգընը աչիքտար կէօսթէրիր։ Պիրի զահիրտէն կէօրիւնիւր թարզ իլէ կէրչէքլիյի իգ-նար էտինլէրտէն. վէ օ պիրի սահիհէն օնու պա-թընտէն գապուլ էտինլէրտէն՝ եա՛նի "եիւրէք ի-լէ սիւննէթի օլմուշլարտան" ի՛պարէթի տիր։ Լա-քին պէօյլէ տէմէքլէ՝ պու ի՛քի քիլիսէլէր պիրիպի-րինտէն այրը տըր վէ պիրիպիրինէ պաղլը տէյիլ տիր-լէր տէմէք իսթէմէյիլ, իլա սավուրուլմամըշ պուղ-տայ սամանտա պուլունտուղու միսիլլու կէօրիւնմէզ քի-լիսէ տէ կէօրիւնիւր քիլիսէնին իչինտէ պուլունուր։ Վէ պիր կիւն կէլէճէք տիր քի պուղտայ տէր ամ-պար օլուպ՝ վէ սաման պիր եանա ալընըպ սէօյիւն-մէզ աթէշ իլէ եանաճագ տըր։

Ի՛մտի Ինճիլի Իրօթէսթանդլարըն՝ Պրիստոսուն պէ, ա՛չէ վէ ի՛-օ-ո՛ւ քիլիսէսի տէմէսինտէ՝ սէօզլէրի եալընըզ Ա՛զիզ Պրիստոսուն թէնի, կէլինի վէ քէնտի սաքին օլտուղու հէյքէլի թէսմիյէ օլունան կէօրիւնմէզ վէ րուհանի քիլիսէ հագդընտա տըր, քի օնուն պաղը Պրիստոս քէնտիսի, վէ պիր-լէյինին պաղը եալընըզ իման տըր։ Պու էօյլէ պիր պիրլիք տիր, քի իմանա վէ մուհապպէթէ իլիշ-

ԱՅՆ, ՔԼԻԽԵՍԻՆԻՆ ԱՍՀԻՀ ՎԷ ՄԻՐԻ ՊԱՇԸ ՏԷՅԻ ԵԱԼԸՆԴԶ ՎՐԻՍՏՈՍՈՒ ԳԱՊՈՒԼ ԷԹՄԷՅԷ ԳԱՐՁԸ ՄՈՒՐՄԱՅԱՆ, ԵԱԽՕՏ ՎՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՊԱՇԼԸՃԱ ԹԱ'ԼԻՄԱԹԼԷՐԻՆԱՏՆ ԹԱՇԸԱ ՕԼԱՆ ՄԱՏԱՏԷԼԵՐԱՏ ԱՊԵՑԻՔ ՖԱՐԳԼԵՐ ՏԱԽԻ ՕԼՍԱ, ԵՒՆԷ ՄԻՀՔԷՄ ԳԱԼԸՐ։

Լ՚ԱՔԻՆ ՎԱԹՕԼԻՔ ՔԼԻԽԵՍԻՆԻՆ ՊԻՐԼԻՅԻ ՓԱՓԱՅԸ ՔԼԻԽԵՍԻՆԻՆ ԿԷՕՐԻՒՆԻՐ ՊԱՇԸ ՏԷՅԻ ԳԱՊՈՒԼ ԷԹՄԷՔԱՏ ՄԻՐ։ ՎԱՀՃԷՔԻ ՒՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐԸՆ ՊԻՐԼԻՅԻ ՎՐԻՍՏՈՍԱ ԻՄԱՆ ԷԹՄԷՆԻՆ ԻՒՂԷՐԻՆԱՏ ՄԻՐ, ՊԷՑՂԷՏ ՎԱԹՕԼԻՔԼԷՐԻՆ ՊԻՐԼԻՅԻ ՓԱՓԱՅԱ ԻՄԱՆ ԷԹՄԷՔԱՏ ՄԻՐ։ ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ԻՆԱՒՆԱՏ ՓԱՓԱ ՕԼ ԻՀԹԻՇԱՄԸ ՎԷ Ա'ՂԻՂ ՄԷՐՔԷՂ ՄԻՐ ՔԻ ՀԷՐ ՀԷՅ ՕՆՈՒՆ ԻՒՂԷՐԻՆԱՏ ՏԷՕՆՆԷՐ, ՎԷ ՊՈՒ ՏԻՒՆԵԱ ԻՒՂԷՐԻՆԱՏ Ա՚ԼԼԱՀԸՆ ՎԷՔԻԼԻ ՄԻՐ։ Լ՚ԱՔԻՆ ՎԱԹՕԼԻՔԼԷՐԻՆ ՊՈՒ ԿԷՕՐԻՒՆԻՐ ՊԱՇ ՀԱԳՔԸՆԱԱ ՕԼԱՆ Ի'ԹԻԳԱՏԼԷՐԻ ՊԻՐ ԳԱՀ ԹԱՐԶ ՕԼՍՈՒՂՈՒ ԻՀԻՆ՝ ՒՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐ ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՊԻՐԼԻՔ՝ ՊԻՐԼԻՔ ՏԷՏԻՅ ՆԷ ՕԼՍՈՒՂՈՒՆՈՒ ԱՆՆԱՄԱՂԱՐ։ ՉԻՒՆ ՊՈՒՆԼԱՐԱՏԱՆ ԱՊ'ԶԼԱՐԸ ՓԱՓԱ ԿԱՆՉԸՄՂ ՄԸՐ ՏԷՐԼԷՐ, ԱՊ'ԶԼԱՐԸ ԱՍ ՕՆՈՒՆԼԱ ՊԷՐԱՊԷՐ ՊԻՐ Ո'ՒՄՈՒՄ ՍԻՆԱԳՈՍ ՕԼՄԱՂԸ ՄԸՐ ՔԻ ԿԱՆՉԸՂՄԱՍՂՆ ՏԷՐԼԷՐ. ՊԻՐ ԹԱԳՉՄԸ ՏԱԽԻ՝ ՊԱԽՈՒՍՈՒՍ ՅԻՐԱՆԱՍ ՎԱԹՕԼԻՔԼԷՐԻ ԿԱՆՉԸՂՄԱՂ ԸՂԸՆ ՊԻՒԹԻՒՆ ՊԻՒԹԻՒՆԷ ԻՆՔԱՏԱՐ ԷՏԷՐԼԷՐ։ ՊԻՐ ԹԱԳՉՄԸ ՓԱՓԱՅԸ ԵԱԼԸՆԴԶ ԹԱ'ԼԻՄԱԹԼԷՐԱՏ ԿԱՆՉԸՂՄԱՂ ՎԷ Ա'ՄԷՆՔ ԿԱՆՉԸՂԸՐ ՏԷՅԻ ԳԱՊՈՒԼ ԷՏԷՐԼԷՐ, ՎԷ ՊԻՐ ԹԱԳՉՄԸ ՏԱԽԻ ԿԷՐԻՔ ԹԱ'ԼԻՄԱԹԱԷ ՎԷ ԿԷՐԻՔ Ա'ՄԷՆՔ ԿԱՆՉԸՂՄԱՂ ՏԷՅԻ ԹՈՒԹԱՐՂԱՐ։ ՊՈՒ ԻՔԻ ԹԱՐԶ ՁԼԻ'ԻՄ ՀԱԳՔԸՆԱԱ ՅԱՆՍԷՆԷԱՆԼԷՐԻՆ ՎԷ ՆԻՂՎԷԹԼԷՐԻՆ ՄԱՊԷՅՆԻՆԱՏ ՂՎՇԷԼԷ ՀԷՏԻԱ ԽՈՒՍՈՒՄԷԹ ՎԷ Ա'ՏԱՎԷԹ ՂՈՒՀՐ ԷԹՄԻՀ ՄԻՐ։ ԻՄԻՆ՝ ՊՈՒ ՊԷՑՂԷ ՕԼՍՈՒՂՈՒ ՀԱԼՏԷ, ԹԱԹՈԼԻՔԼԷՐ ՔՆՈՒԱ ՔԼԻԽԵՍԻՆԻՆ ՊԱՇԸ ՕԼԱՆ ՓԱՓԱ ՀԱԳՔԸՆԱԱ ՊԻՐ ՕԼՄՎԱՂԱ ՏԱ, ԵՒՆԷ ՎՔԼԻԽԵՍ-

Բրօթէսթանդլար պէյնէնտէ օլան ֆըրգալար։

միզտէ շէօյլէ պիրլիք վար , պէօյլէ պիրլիք վար տէ-
յէրէք թէլշէ էթմէլէրինէ Ռրօթէսթանդլար՝ "Իչի
պօշ շէյնին սէսի չօգ օլուր", տէմէքտէն պաշգա մա՛նա
վէրէմէզլէր։ Ճագիգէթ՝ օնլարըն պու տէրէճէ իֆ-
թիխար էթտիյի պիրլիյի արայաճագ օլտուղուն հալ-
տէ , իթթիֆագսըզլըգտան պաշգա պիր շէյ պուլա-
մազլըն։

Ե· ԻՆՃԻԼԻ ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԱՐ ԸՐԸՍԸՆՏԸ ՎԸԳ'Ը ՕԼԸՆ ՓԸՐԳԱԼԷՐ՝ ՊԻՐԼԻԹԻՆ ՄՈՒԼՑԻՒՐ ՓԸՐԳԱԼԷՐ ՏԷՑԻԼ ՏԻՐԼԷՐ։

Ռամէօլիքլէր Ռրօթէսթանդլըղըն իթթիֆագսըզ-
լըգ վէյտա էտէր պիր մեղէպ օլտուղունու կէօյա
իսպաթ էթմէք իչուն , Ռրօթէսթանդլար արասընտա
մէվճուտ օլան ֆըրգալարը պէօյիւք իշ եէրինէ գօ-
յուպ՝ տայիմա օնու սէօյլէրլէր։ Չիագաթ պայատէ
տէտիյիմիզ սէօզլէրտէն աննաշըլըր , քի ուֆագ թէ-
ֆէք մաատէլէրտէ ֆարգլէր օլուր իսկ տէ , օնտան
Ռրիստոսուն թէհնինին ա՛զալէրինի պիրիպիրլէրինէ
բաղթ էտէն օլ սահիհ վէ տիրի պիրլիյէ ասլա քէ-
տէր կէլմէզ։ Ռիլիսկճէ դանուն գէ էրքեան , վէ
քիլիսէ իտարէսինէ տայիր չօգ մատտէլէր վար տըր , քի
օնլարըն հագգընտա Ա՛զիզ Ռիթապլար աշէքեար սէօյ-
լէմէզ , վէ եալընըզ պու եա շու թարզ Ա՛լահա
մագպուլ տուր , վէ ախէրլէրի տէյիլ տիր տէյի հիչ
պիր եէրտէ եազըլմսըր եօգ տուր։ Պու թարզ մատ-
տէլէր խուսուսունտա Ինճիլի Ռրօթէսթանդլար արա-
սընտա ֆարգլէր վար իսկ տէ , օնլարըն՝ Ինճիլին ա-
սըլ վէ պաշըճա թա՛լիմաթլէրի հագգընտա օլան
պիրլիկինէ պունուն զարարը օլմազ։ Վէ պու էլ-
պէտ պիրլիկին քէնտի իչէրինտէ հագիգէթ պուլուն-

առւղունու՝ Իզմիրտէ 1846 թարիխտէ պասըլան վէ (Լաւաքումի Բրօթէսթանդ ըսուած Քրիստոնէից գործածած Լաւատոյ դաւանութեանց և Քրիստոնէական Նոց) թէսմիյէ օլունան նամ քիթապտա Ինկիլիզ, Ֆըրանսըզ վէ Լուտերական քիլիսէլերին իման իգրարլէրինի օգույան քիմսէ անկլայապիլիր։ Շունու տախի պիլմէք կէրէք տիր, քի Ինճիլի Բրօթէսթանդլար զիքր օլունան իման իգրարլէրինի՝ Ինճիլին եանլըշըզ կերչէքլիքլէրի օլտուգլարը իչուն ա՛չէսսվիյէ գապուլ էտերլէր։ Բրօթէսթանդլար արասընտա պունլարտան պաշգա սէքիզ իման իգրարը տահա վար իսէ տէ, պունլար տա միւհիմմ վէ պաշլըճա մատտէլերտէ օպիրլէրինէ մընթապզգ տըրլար։ Կէրչի Ինճիլի Բրօթէսթանդլար իչինտէ քիլիսէ իտարէսի վէ Ըլլահա սուննուլան ի՛պատէթին թարզընտա ֆարգլէր վար իսէ տէ, պաշլըճա տին մատտէլերի հագգընտա հէփիսի քեամիլին պիր տիր։

Ո՛չքը էթմէյէ շայան պիր պաշգա մատտէ տախի վար տըր. եա՛նի՝ Բրօթէսթանդլար իչինտէ օլան ֆըրգալար, էքսէրիյէ դէլէն ֆըրգալարը տըր։ Պիլ ֆարզ՝ Ա՛երմանիատա գուրուլան քիլիսէ Լուտերական տէնիլտի. Ա՛ինէվրատաքի՝ Կալվինական, Ինկիլթերատաքի՝ Ընկլիքան, Ագօչիատաքի՝ Ակովտական Երիցական, Ֆիլէմէնքատէքի՝ Վ Լերանորոգեալ (Թանզիմ օլունմուշ), պաշգալար տախի Հաքէզա եէրլէրինէ վէ միլլէթլէրինէ կէօրէ Թէսմիյէ օլունտուլար։ Լէվ պու զիքը օլունան պէլտ՛լերտէն չօգ քիմսէլեր քէնտի իման իգրարլերի իլէ պէրապէր Ամերիգայա նագլի իսքեան էթմիշ օլտուգլարընտան, պու քիլիսէլերին հէփիսի տէ օրատա մէվճուտ տուր։ Լաքին՝ հէփիսի տէ պիրիսպիրլէրի իլէ տօսթ օլուպ՝ պիլ իթթիֆագ պէօյիւք վէ խայըրլը իշլէրէ միւ աշըրէթ էտերլէր։

Աստուածաշունչ, Տէտրակլար, Վաթի՛կանի շարադ (գիրնէհատուածին) վէ սայիր տիւրլիւ տիւրլիւ մասլահաթլար շերքէմլէրինէ միւասիճէ գարըշտաշ կիսի պիրլիքտէ ջալըշըրլար ։ Վաթօլիքլէր թահդիր էթմէք նիյէթի իլէ պու կէօնահէօն քրիսթիանլէրին պիրլիքլէրինէ մէվճէպ ֆըրգասը "ապանդ" տէրլէր իսէտ, օնլար ֆըրգա օլմատըգտան պաշգա, պէրապէր Վաթողիջ գումանիաթլէրինէ կիրիրլէր · վէ ջօգ տէֆա վագի՛ օլուր՝ քի պիր գումանիա թարաֆընտան պիր ջէհիրէ կէօնտէրիլէն վէ պիրլիքտէ ջալըշան վա՛իլէր՝ Վաթօլիքլէրին "ապանդ" տէտիքլէրի տէօրթ պէշ քիլիսէլէրտէն տիրլէր ։ Պու տուր Բասպըմըզ Յիսուս Քրիստոսուն քէնտի շահիտլէրի պիր օլալէր տէյիւ արզու էթտիյի օլսահիհ պիրլիք ։ Պու պիրլիք փափանըն քիլիսէսինտէ պուլունան Տոմինիգանլարըն, Ֆրանչիսգանլարըն, Վափուչինլէրին, Լամարեանլարըն, Յիսուսեանլարըն վէ Յանսէնեանլարըն՝ պիրի պիրլի՛րի իլէ օլան պ՛րլիկինտէն չօգ զիատէ թէֆթիլ պիր պիրլիք տիր ։

Ընթէսթանդլար արասընտա սայիր պիր գաչ ուֆագ վէ կտնա ֆըրգալէր տախի պուլունուր խո՛ տէ, տօղրուսու պունլարըն տա ասլը Վաթօլիքլիք օլմուշ տուր ։ Վաթօլիքլիք՝ ճէմա՛ատը Աստուծն քէլամըն-տան մահրում էտիպ վէ բուհանի կէրչէքլիքլէր հագգընտա պիւթիւն պիւթիւն ճահիլ սազլայըպ հիւսապսըզ պաթըլ ի՛թիֆաղլէր իլէ, Ա՛էզհէպ վէ Բասպըն Վէլամը հագգընտա եալան զիւ՛իւմիէր իլէ ֆիքիրլէրի տօլտուրտուղու իչիւն էհալիսինին թահա՛ատընտա հէր տիւրլիւ եանլըշլըղը գապուլ էթմէկէ հօյլէ պիր խաթի՛տատ փէյտա էթմիշ տիր, քի փափանըն աղըր պէյտնտուրուղունու իւէքրլէրինտէն տէ՛ էտէճէք գատար ուլանարգտան սօնկրա պիրէ եինէ եանլըշլըղ

Քաթօլիք քիլիսեներին մէջ Պենտէկոստէն հասել օրան մէ լվելը։

իչինտէ գալմալերի եա ևէնիտէն տիւշմէլերի գապիլ տիր։ Ինճիլի Ղրօթէսթանդլար կերչի Աստուածաշունչու քէնտիլերինէ տին գանունու տէյի գապուլ ետերլէր, ֆագաթ Քաթօլիքլիկին րուհանի գարանլըղընտա Թա՛լիմ օլունան միլիօնլարճա քիմսէլերին սալի Քաթօլիքլիկի Թէրք Էմմէք իլէ Աստուածաշունչու քէնտիլերինէ տին գանունու գապուլ ետէճէքլերինի ասլա մէմուլ Էմմէյէլեր։ Ղրօթէսթանդ տէնիլէնլերին իչինտէ Աստուածաշունչա իթիպար Էմմէյէն պաղը ուֆագ վէ էտնա ֆըրգալար տա պուլունուր։ Լաքին Ինճիլի Ղրօթէսթանդլար տախի օնլարա իթիպար Էմմէյէլեր, հէմ օնլարա իլհագ տէյլէրլեր։ Օլ ֆըրգալէր Քաթօլիքլիկին քրիսթիանլէրին պիր պէջիւք փայը իւլէրինէ պրագտըղը սիֆիր գարանլըղընն հասըլամլէրի տիրլեր, վէ պու ֆըրգալար տէյիլ Աստուզ Ալլահը պէնէֆէյէն, Համլեա օնու պէնէֆէյէն նէշամ Էմմիշլեր տիր Կերչի Քաթօլիքլեր գապահաթը Ղրօթէսթանդլըղընն իւղերինէ աթարլար, ֆագաթ տօղրուսու ասըլ գապահաթըն սահիպի Քաթօլիքլիք տիր։

Լաքին շունու տախի ունուԹմամալըյըղ, քի ինսան գըսմընըն եիւրէյի Թապի՛աթէն պօղուգ տուր, կերչէքլիյի սէվմէզ վէ հիսապսըզ աւտատըճը Թարզլեր պուլմադա չալըշըր, քի Աստուածն քէչմընըն րուհանի մաՀլուպաԹընատ քէնտինի ադատ էմսին. վէ խէյաս իչինէ Ինճիլին կէօսթէրտիյի եօլտան տահա պիր գօյայ եօլ պուլսուն։ Նիչէքի "եիւրէք ճիւմլէտէն հիչբիտար տըր, հէմ օ՝ զայէմլէ ֆասխա տիր", օլ Թարզ "ֆէնա միւլահազալար սահիպի" ատէմլէր օլաճագլար, քի "իման խուսուսունտա գարայա տիւշիւպ" վէ Աստուածն եանըլմազ Քաթօլիքնըր պէր Թարաֆ էտերէք տիւզմէ վէ եալան

չէյլէրէ թապի՝ օլաճագլար ։

Ամմի՝ Բրօթէսթանդլըգ "ֆըրգա" հասըլ էտի վէ եավաշ արթըրան մէզհէպ տիր տէյնէլէը քէնա ճահիլհքլէրինի աշխքեար էթմէքտէն պաշգա պիր շէյ էթմէզլէր ։ Բրօթէսթանդլար իչինտէ պու կի-նքի կիւն պուլունան ֆըրգալէրին էն պէօյիք փայը պա-լատէ մէզքիւր իւչ գուվվէթլի սէպէպլէրտէն հասըլ օլմըշ տուր. եա՛նի, Ը. Մհմէթ ֆարգը. Ն. Ը-լահըն վէրտիյի քէլամ հագգընտա տէրին պիլմիյոր-լար ։ Վահաօլհքլիյին Ը.լահըն քէլամընա գարշը կէօսթէրտիյի հքրահիյէթտէն քրիսթիանլէրին պէօ-յիւք փայը օլ ճահիլհիյին իչինէ ղարգ օլուռ ։ վէ Գ. Ինսանըն եիւրէյինին հիլհքեարլըղը ։ Այլէ խոսէ Ը'գլող Վհմաալարը տին գանուռնու տէյիւ գապուլ էթմէքտէն "ֆըրգա" հասըլ օլուր տէմէք ճայիղ տէ-յիւ տիր. իլլա իգրար էթմէկի իչ, քի կէրչէկլիյէ գարշը օլան ֆըրգալէրին ասլը վէ սէպէպի Ը.լահըն քէլամինը էչ-ըչ+ֆէ գապո-լ էնէմֆէ+ վէ օնուն կէօս-թէրտիյի եօլա իթաա'թլէ կէնմֆէ+ տիր ։

Բրօթէսթանդլար իլէ Վահաօլհքլէրին շու հքի ճինս պիրլիյինի տահա զհյատէ աշխքեար էթմէք ի-չիւն՝ հքի միլլահազա տահի էթմէք լազըմ տըր ։

Գ. Բրօթէսթանդլար իչինտէ պիրիպիրլէրինտէն այրըլմազա քեամիլէն բուլասաթ վար տըր. իմմի՝ պա'զը քիմսէլէր պա'զը էֆքեարլէրի իչիւն ախեր-լէր իլէ իմմէիզաճ էտէմէտհքլէրի հալտէ, էվվէլ-քի սահիհ պիրլիյէ վէ գարընտաշ միւհապէլէթինէ ասլա խալէլ կէթիրմէյէրէք քէնտի պաշէրինէ սեր-պէսթճէ պիր պաշգա քիմսէ թէշքիլ էտիպ՝ սայ-րըլէրտէն այրըլապիլըրլէր ։ Տէմէք տիր քի՝ Բրօ-թէսթանդլար արասընտա պու վէճհ իւզրէ գիւիմ ֆարգը իլէ պիրիպիրլէրինտէն այրըլմազ վագի՝ օ-

լուր իսէ՝ իչէրինտէ սըրը գալմազ՝ իլլա տիւնեա ա՛լէմ տուչար։

Քաթօլիքլերէ իսէ, պիրիպիրլերինտէն այրըլմազա հիչ պիր վէճհ իլէ իրն եօգ տուր. պու սէպէպտէն հէր նէ գատար իչէրինտէ զհ՛իւմճէ պէօյիւք պէօյիւք ֆարգլէր, պիրիպիրինէ գարշը հէյպէթլի նիզա՛լար վէ պարըշմասը միւմքին օլմայան ա՛տավէթլէր վար իսէ տէ, պունլարրըն քեաֆֆ՛սի տէ պիր սահլեթ վէ ալտատրճը վէրտէ ալթընտա էօրթիւլմիւշ տիր։ Տինսիզ, Քասիօնալսէ, Յանսէնեան վէ Ռ՛իզվիթ պիր նեբե կէլտիքլերինտէ՝ օնլարը ա՛տավէթ վէ խուսումէթլէ տօղու կէօրիւր իսէն տէ, նինէ պէվնյ՛ֆէզ վար տըր աէյերէք էօյիւնէն պիր քիլիսէ ա՛զալէրի տիրլէր։ Պունլարրըն ճէմի՛սինին օլ քիլիսէյի մէտհ էթմիքլերինին սէպէպի պաշգա շէյ տէյիլ, իլլա գօր-գուլարրընտան, նասլօտ օնուն վասիթասի իլէ էտին-տիքլէրի ի՛զալէթ վէ զէնկինլիքլերինի զայլ էթմէմէք իչիւն տիր։ Ռ՛ Լամի պու իքի Տալին Տանկըսը էյի օլտուղունու այրըտ էթմէյէ կիւճլիւք գալմազ։

2. Լաքին շունա տա տիգգաթ էտելիմ քի պու սահլեթ՝ ալտատրճը վէ մէնֆա՛աթսըզ պիրլիքտէն, վէ պու պիրլեյի Տրքիզ էթմէք իչիւն էթտիքլէրի ետ-բամազ գայրէթլէրտէն Թօմա քիլիսէսինին էլինէ նէ կէչմիշ տիր։ Հասլ օլունմուշ տուր՝ քի իւչ եիւզ սէնէ զարքընտա քէնտինտէն այրըլմագ իսթէյին-լերտէն սիասէթլէր իլէ էզիյէթ վէ գաթլ էթմէյի քիմսէլերին սայրսը ալթը միլիօնտան էքսիք տէյիլ տիր։ Լվրօպա Թրօթէսթանդլարրընը տիւնեա իւզէրինտէն պիւթիւն պիւթիւն գալտըրմագ պօշ էֆքեարը իլէ, օթուզ սէնէ գատար օնլարա գարշը պէօյիւք ճէնք-լէր էթմէ։ Ֆրանսատա Սուրբ Թարթողիմէոս եօր-թուսունտա էրքէք գարը վէ չօճուգ օլարագ պի-

27884-62

Բրօթէսթանդ լուղէթի իւէ նէ՞ անկլաղըը։

կէձէտէ գըրդ պին քիշի գաթլ էթտիրտի։ Պանիատա Խրօթէսթանդլըդ սէրպէսթ մէյտանա չըգմաղա հէնուզ րուխսաթը եօղ իքէն, եա՛նի՝ օրատա Վաթօլիքլիյին թէքմիլ պիրլիյի վար տը տէյիւ գըյատ օլունտուղու վագիթ, գաթլ օլունանլարըն՝ իւքէնճէ վէ կէօնակէօն շէտիտ ճէզալէր չէքէնլէրին սայըսը իւչ եիւզ գըրդ պինէ պալիղ օլուր իտի։ Պու շէյլէրի էտէն պու պիրլիյին նաղըրը օլան՝ Ա՛պղիզ Թէքթիշ Ա՛ՏՔէմէսինին պէօյիւսիւ իտի։ Խշմէ կղիյէթլէր իւէ սապիթ վէ գան իւէ մուհաֆազա օլունմուշ պիրլիք։ Ա՛աբին օլ իւչ եիւզ սէնէնին զարֆընտա Թօմա քիլիսէսի պու թարղ հիյպէթլի գանլար տէօքմէք իւէնէ՞ գազանտը։ քէնտի պիրլիյինի հըփզ էտէճէք եէրտէ տօգան միլիօն գատար ճէմաաթտան օլտու։ Խրօթէսթանդլար իսէ թէզ օլ գատար գուվվէթի քէսպ էթտիղէր, քի պունտան պէօյլէ Թօմա քիլիսէսի օնլարըն գանընը տէօքմէյէ գատիր օլմատը։ Ա՛յլէ իսէ Թօմանըն ֆիղրան ու ֆէրեւատ էթմէյէ հագգը վար տը, քի օլ իֆթիհսար էթտիյի պիրլիք պէօյլէ ֆէլաքէթէճ տիւշար օլտու, վէ օնու հըփզ էթմէք իչինճի էտինտիյի պէօյիւք գուվվէթի զայ՝իֆլիյէ թէպտիլ օլտու։ Շ՛իմտի եազաճաղըմըզ ֆասըլտան, պու "ֆըրգալարա" տահա զիյատէ վագըֆ օլապիլիրսին։

Զ· ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԷՐ ՔԻ՞Մ ՏԻՐԼԷՐ

Խրօթէսթանդ լուղէթին մա՛նասը փրօթէսթօ եա՛նի պիր նէվլի՝ շիքեայէթ էտէն տէմէք տիր։ Խմտի փափանըն իստա՛ալարընա վէ հիւքիւմէթինէ գարշը փրօթէսթօ էտէնլէր Խրօթէսթանդ աէնիրլէր։ Պու լուղէթին տիւզճէ մէֆհումունա պագաճագ օլուր իսէք, Ա՛ըմէնիլէր՝ Թուռմար՝ Ա՛ահուտիլէր վէ Փաւիթիէ-

Բրօթէսթանդ տէնիլէնլերին հէփիսի տէ ինճիլի (Աւետարանական) տէյիլ տիր։

րէսմիլէր տախի Խրօթէսթանդ տիրլէր. զիրա պուն-լար տա փափանըն իտտա՛լէրինի գապուլ էմմէզլէր։

Լաքին լուզէթին խաթ՛իմալինէ պագաճագ օլտուղումուզ հալտէ, մէզքիւր միլլէթլէրէ պու խսմի վէրմէյիզ։ Ձիւն՝ իլք եվվէլ Խրօթէսթանդ տէնիլէնլէր՝ սապրգա Վաթիկանը իտիլէր, սօնկրա փափա-նըն իտտա՛լէրինին վէ Իսմա քիլիսէսինին թա՛լիմաթ-լէրինին Ա՛զիզ Վիթթաբէրտան տըշարը՝ ճանլէրի հէլաքէ կէօմիւրէն վէ պիհուտէ շէյլէր օլտուղունու կէօրիւա՝ պու շէյլէրէ գալըշը փրօթէսթօ էտիպ օլ քիլիսէտէն այրըլտըլար։

Շ՛իմի հէր նէ վէճհ իլէ օլուր իսէ օլսուն, փա-փայը վէ օնուն քիլիսէսինի գապուլ էմմէյէն հէփ Եվրոփալը վէ Ա՛մէրիգալը քրիսթիանլար ա՛յէսսէվիյէ Խրօթէսթանդ տէնիլէրլէր։ Այօյլէ իսէ Խրօթէսթանդ լուզէթի քէնտիլիյինէն եալընըզ պո՞ նէտիլ ծէվապ էվէճէյ կէօսթէրիր. լաքին օնուն եէրինէ նէ մէզ-հէպ գապուլ օլունմազ օլտուղունու ասլա պէյան էմմէզ։ Ինճիմալ տըր քի՝ պիր քիմսէ Վաթիկանը մէզհէպինի բէտտ էթտիքտէն սօնկրա կիտիպ պիր պաշ-գա եանղըրշ (մալար) քրիսթիանլըգ գապուլ էթսին, եախօտ տինսիզ օլսուն, եա տախի ինճիմալ տըր քի՝ օլ մէզհէպի թէզլը էթտիքտէն սօնկրա Ինճիլի քրիս-թիանլըգա տախիլ օլսուն։ Այօյլէ իսէ՝ պիր քիմսէ, հէր նէ գատար Խրօթէսթանդ վար իսէ՝ հէփիսինի պիր թուրթուպ, օնլարըն հէփիսինի պիրտէն, Այրմէ-նիլէրին եախօտ Թուրքլարըն քիլիսէսի կիպի պիր պիր-լիքը զանն էտէրսէ, քէյֆիյէթին նասըլ օլտուղունա ասլա ակիսհ օլմազ տըր։ Ա՛իրա նիճէ քի եմ-սալլէր կէօզլէմիզլիյէ էօնիւնէտ տիր, պա՛զը քիմսէլէր փափայը բէտտ էտիպ՝ տինսիզ օլուրլար, եա՛նի պիր

Բրօթէսթանդ աէնիլէնլէրին հէփիսի տէ ինճիլի տէյիլտիր։

եանլըշլըղը պրագըպ, օպէրինէ տիւշէրլէր։ Պա՛ղըլարը փափայը վէ օնուն քիլիսէսինի բէտտ էտիպ՝ օնտան սօնկրա հիչ պիր մէզհէպ իչինն այրը սէչի էթմէյէր՛ք պիգայտ գալըրլար։ Պու թարղ քիմսէլէրէ պիր քրիսթիան ֆըրգասը իսմինտէն իսէ, հէր (ուէնէֆան) իսմի տահա կիւզել եագըշըր։ Ձիւն պուն-լար նէ Ինճիլի թանըրլար, նէ վա՛ղ, նէ տէ քիլիսէ խորհուրդլարընա վէ իմթիազաթընա ի՛թիպար էտէր-լէր։ Կիրակի կիւնլէրինի զէվգ ու սէֆա կիւնլէրի կիպի կէչիրիրլէր։ "Ցիւնեա առէմլէրի տիրլէր, քի անլէրին հիսէսի սալը պու Է՛օմիւր տիր"։ Լ՚աքին փէք չօգ քիմսէլէր տէ վար տըր, քի Ը՚լլահըն վեր-տիյի Վէհլամըն էօյրէթմէյի լէքէսիվ վէ բուհանի քրիսթիանլըղը գապուլ էթմէք իչիւն Մահաօլիքլիյի թէհրը էթմիշլէր տիր։ Պունլար Ը՚լլահըն Վէհլամընը սեվէրլէր. վէ ճանլարընըն արզուսու՝ բուհ վէ կէրչէք-լիք իլէ Ե՚արատըճըլարընա սէճտէ գըլմագ տըր։ Իմ տի՝ աշիքեարե նահագդլըգ տէյի՞լ մի տիր պիր թա-գըմ էտնա Ինրօթէսթանդլարըն ի՛թիգատ ու Հարա-քէթլէրինի էմնալ կէթիրմէք, քի Հէր քէս Հէվ Ինրօթէսթանդլարը օլ թարղ քիմսէլէր զանն էթմէյն։ Պիր քիմսէ նէ՞ Հագգ իլէ Ինճիլի Ինրօթէսթանդլար-տան մանթուպ էտէպիլիր, քի Ինճիլին պաշլըճա կէր-չէքլիքլէրինէ գարշը էյրի ի՛թիգատ իլէ եիւրիչէն պիր թագըմ քիմսէլէր իչիւն մէսուլիյէթ ալթընտա պուլունսունլար։ Պու շէյ տայիմ օգույանլէրին ֆիք-րինտէ օլմալը տըր, քի պիր քիմսէյին Ինրօթէսթանդ տէնիլմէսինտէն՝ օնուն նէ՛ ի՛թիգատ սահիպի օլտու-ղու աննաշըլմազ։ Ո՚նրա Ինրօթէսթանդ լուղէթի հաալընըղ եանլըշ մէզհէպ գարշը փրօթէսթօ էտիպ օնու բէտտ էթմէկի կէօսթէրիր, լաքին սօնկրա պաշ-գա եանլըշ մէզհէպ՞ մի սիւլիւք էթմէշ տիր. եօխսա

կ'երչէքլեայի՞ մի գապուլ էճմիշ տիր՝ անկլաշըլմազ։

Իմտի՝ պու տէտիքլէրիմտէն աշխքեար տըր, քի պիր քիմսէ Իչվըռիա միլլէթլէրինէ վէ մէզհէպլէրինէ աշնա օլմայան քիմսէլէրէ Ըրօթէսթանդլարըն մէշհէպի խուսուսլարը իւշէրինէ պիր շէյ սէցդիէճէք օլսուդաղ, Հա՞նկը Ըրօթէսթանդլար իչիւն օլսուդաղունու պիլտիրմէք ֆարզ տըր. Եա՛նի Տինսիզլի՞ր իչիւն մի տիր, Խասհանալիսթլի՞ր* իչիւն մի տիր, Խնճիլի՞ վ'Ըրհսթիանլա՞ր իչիւն մի տիր. այըրտ էճմիշլի տիր։ Իչկեր պիր քիմսէ պուրալարընը այըրտ էճմէշէրէք սէցդիէր իսէ, պիլմիշ օլ՝ քի Եա պու շէյլէրէ հիչ մայիլմամալը եօգ տուր, Եախօտ մէրամը սէնի ալտաճմազ տըր։ Օգուչան տօսթլարըմըզդա րիճա էտէրիզ, քի Ա՛իգվիթլէրէրին Հայաստան կազէթանըն վէ այլեր քիթապլարըն վաստիթասի իլէ Ըրօթէսթանդլար Հագգընտա Շ՛արգ էհալիսի (Ընվէնելիանց) արասընտա չըգարտըգլարը հիսապսըզ եալան վէ ալտատըճը Հավատիսիզլերի օգուտուգլարընտա պու շէյի էյիճէ խաթըրլարընտա սագլասընլար։

Է· ՓԼԻՍԵՆԻՆ ԵԱՆԸԼՄԱԶԼԸՂԸ

Վ'Ասթօլիքլէրին Ըրօթէսթանդլարտան պիր պաշգա ֆարգը տախի քիլիսէնին եանըլմազլըղը Հագգընտա օլան էֆքեարլէրի տիր։ Ըրօթէսթանդլարըն ի՛թիգատը իւզրէ՝ Ալլահըն Վ'Էյամը եանըլմազ տըր,

*Ճերմանիոպա Բաւիօնալիսմն պէնէլեն պիր խոքմ ադիմլեր վար որը, էն պինիչտեն ալտը ֆալմալար։ Ճերմանիոպա, Իթալիոպա վէ Փրանսոպա պօլշեան Քոմիւնիսթլերին պէօյլօ ֆայը պինիդ որը, ֆօվլայըլդան ֆօրպօ-ֆլերը իլէ Խալըճ Եո՛ ի՛լ էլէնեյէ պաշլը որըլար։ Զիոպէ պերլօն օլմըլար պինիդլիթլերինէ աշէֆոպ էֆար Եոդպ Փոֆայը բէպոդ Եոբլեր· վէ Փոֆայը բէպոդ ԵՒոթլերէ կէտ՝ էսհլերէ Ըրօթէսթոպդ օլար։

Բրօթէսթանդլարըն եանըլմազ գուլաղուզ տէյի գապուլ էթտիյի շէյ նէ՞ տիր ։

տէյիլ փափանըն սէօղիւ ։ Վրիստոս քէնտի Վրէ-
լամը վէ Ռուհու իլէ քէնտի քիլիսէսինէ գուլաղուզ-
լուգ հտէր, վէ ասլա պլրագմազ քի ալչագ կէօնիւլ
իլէ քէնտինէ սըղընան ճան թէհլիքէլի օլան եան-
ըղշըգլարա տիւշիւն . լաքին պաշգա պիր եանըլմազ
գուլաղուզ տախի պլրագմամըշ տըր ։ Վրիլիսէնին
ճէմ՚ի ա՚զալէրի, կէրէք եկեղեցական օլսուն վէ կէ-
րէք աշնարհական՝ եանըլըր ատէմլէր տիր . պուն-
լարըն պիրիսինի եաստ հէպիսինի պիրտէն եա-
նըլմազ գըյաս էտէրէք իւմիտիմիզի ատէմլէր իւղէ-
րինէ գօտուղուսմուշ Հալտէ, Ա՚լլահըն եանըլմազ Վէ-
լամընը բէտտ էթմիշ օլուբուշ ։ Վրաթօլիքլէր եա-
նըլմազլըգ քիլիսէ իչինտէ պիր էէրտէ վար տըր տէ-
յի ինանըըլար իսէ տէ, նէրէտէ օլտուղունու կէօս-
թէրէմէզլէր ։ Ա՚օգարտա տէտիյիմիզ կիպի, պա՚զը-
լարընա սօրար իսկէ, եանըլմազլըգ փափանըն զաթըն-
տա տըր տէրլէր . պաշգալարընա սիւալ էթտիյիմիզ
Հալտէ, իւ՚մումի սինագոլարը կէօսթէրիլլէր . պա՚զը-
լարը տախի՝ էքիսի պէրապէր օլտուգլարը թագտիրտէ
եանըլմազ օլուրլար տէրլէր . պիր թագըմը տա՚ խայրը,
պունլարըն պիրիսի եանըլմազ տէյիլ տիր, իլլա պիւթիւն
քիլիսէնին հէր տէհրտէ պիր տիւզիյէ օլան րէյի եա-
նըլմազ տըր, տէր ։ Իչպու եանըլմազլըգըն նէրէտէ
օլտուղունու նէ վագըթ կէօսթէրիլլէր իսէ, պիզ տէ
օլ վագըթ օնուն նէ օլտուղունու թէֆթիշ էտէրիզ ։
Պու տախի կէօսթէրիլինճէյէտէք, ինսանլէրտէն "ի-
ճաատ օլունմուշ եալան" թա՚լիմաթ սայըլմասը լազըմ
կէլլէր ։ Պունտան մա՚ատա Ի՚րօթէսթանդլարըն՝ պու
շէյի գապուլ էթմէմէյէ պաշգա սէպէպլէրի տախի
վար տըր ։ Պիրի շու տուր՝ քի Ա՚ղէղ Վէլիոպլարը
հիչ պիր եէրլիտէ պու ընըդ ըտա՚լէմըն պուլունմազ ։

Ըստուածաշունչուն հիչ պիր թարաֆընտա պիւթիւն քիլիսէյէ եախօտ օնուն պիր փայընա պու թարղ պիր խըղմէթ իճրա էթմէյէ էմր էտէն պիր սէօզ պու-լունմազ։ Պու սէպէպտէն Ըրօթէսթանդլար տախի պու թա՛լիմաթը տէյիլ ալտանի, իլա ինանի թա՛լիմաթ սայարլար։ Պունտան գաթինազար՝ փա-փալարըն, Սինագոգլարըն վէ Ճայրապետլէրին արա-սընտա կէրէք թա՛լիմաթլար վէ կէրէք պաշգա խու-սուսլար Հագգընտա օլ գատար զավզա վէ նիզա՝ վագ՛ի օլմազ տուր՝ քի եանըլըր օլտուգլարը անլա-շըլմըշ տըր. պու պէսլէ օլարագ արթըգ պիւէ պիւէ ոնլարա եանըլմազ տըրլար տէմէք պէսիւթ կիւնահ օլտուգտան պաշգա, ա՛դլէ ղըտա վէ միւմքինսիզ շէյ տիր։

Պու եանըլմազլըգ թա՛լիմաթը պիր ֆասիտ հիւէ-քէարլըգ օլտուգտան պաշգա՝ չօգ մասգարա թա՛լի-մաթ տըր։ Ըհիւսէ՝ պէն Ըզիզ Ըհիթապլարըն եանըլմազ մանա՝ վէրէնի իմ, տէր. Հալ պու քի Ըստուածաշունչ օգուննմասընը եասագ էթմէյի ի-չիւն, պիթիւն պիթիւնէ քէնտիսինի պու խըղմէթ-տէն ուզագ թուդմար։ Տրիտենդ սինագոսու ա՛լէս-սէվգիյէ ճէմ՛ի Ըաթօլիքլէրի Ըզիզ Ըհիթապլար Հագգընտա էպէտի ճահիլիք կիրտասընա պրագմագ նիյէթի իլէ՝ ճէմ՛աթա Ըստուածաշունչ օգուննայը եասագ էթմի։ Ըհիւսէ տախի տիւշիւնտիւ քի՝ զայէթ թէհլիքէլի տէյիս հիւքմ օլունտուղու իչիւն՝ քիմսէ-նին օգուննմասընը պիր քիթապա, քէնտի գօրգուսուզ վէ թէհլիքէսիզ եանըլմազ մանա՝ վէրէն օլապիլիր։ Ըհիրա էկէր պիրի գալգըպ Ըզիզ Ըհիթապա տապիր պիր շէյ սիւալ էթսէ, քիւիսէնին էմրինէ գարշը թիթա՛աթսըզ պուլունմուշ օլուպ ճէզայա միւսթահագգ օլաճագ տըր. պէօյլէճէ պիր քէրրէ թէֆթիշ տէ-

Թօմա քիլիսեէնին եանըլմազ մանա՝ վերիմի օլտուղու։

տիքլերի շէյ էպէտէն նապէտիա օլտուգտան սօնկրա, արիթգ քի՞մ եանըլմազ մանա՝ վերիմի օլամազ։ Ֆագաթի Ալլահ պու եանըշլըղըն նէ՝ տէրէճէ միւթէզէլ քէօմիւլիւք օլտուղունու պէյան էթմէք իչուն՝ քէնտի ա՛լիմ թէտպիրի իլէ էյլէ եափտը, քի Թօմա՝ պա՛զէն մասլահաթըն իգթիզասընտան պու քէնտի տիւզմէ խըզմէթինի իճրա էթմէյէ, վէ նէ պիչիմ մանա՝ վերէն օլտուղունու էմնալ իլէ կէօսթէրմէյէ մէճպուր օլսուն։ Պիր տէֆա՝ Վալիէոսա գարշը պու եանըլմազ մանա՝յը վերտի. Վալիէոսուն աստղաբաշխութիւն, եանի եըլտըզլար իլմինէ տայիր պիր պուլուշունու Ա՛զիզ Վիթապլարա պիւթիւն պիւթիւնէ գարշը տըր տէմէսի իլէ օնուն քիթապընը հիւքմ էթմէսի պիր օլտու։ Թօմա քիլիսէսի պու հիւքմիւ էթմէտի. հալ պու քի քիլիսէնին քէտիյի օլ շէրա՛աթըն այգընը եանըշըդ օլտուղունու շիմտի հէր Վաթօլիք պիլիր։

Տէֆա՝ Յանսէնեանլար իլէ Ա՛իզվիթլէրին արասընտա զուհր էտէն վէ եիւզ սէնէ գատար քիլիսէյի սարսան օլ պէյիւք մարազատա՝ պու եանըլմազ մանա՝ վերէն նասըլ շէրա՛աթ քէսէճէկլինի պիլէմէտի։ Ակքիլինճի Կլէմէս փափա, Շ ՆորՀք իլէ ինսանըն իրատէյի ճիւզիյէսի (անձնիշխանութիւնու) Հագգընտա Ա՛զիզ Վիթապլարըն թա՛լիմաթը նէ օլտուղունուն ֆէթվասընը վերմէք իչուն էն մէշհուր Եպիսկոպոսլար վէ Ա՛ստուածաբանլար իլէ ալմըշ մէճլիս էթտի։ Պու մէճլիսլէրէ "իմտատ իչուն" խամի վէրիլտի։ Լ՛ինճամ պիր գարար վէրէմէյիպ, իքի թարաֆա տա "Անթինէյ էյթէն" տէմէտէն պաշգա ճէվապ վէրէմէտի։ Իշթէ եանըլմազըղըն Ա՛զիզ Վիթապլար իւզէրինէ օլան սիւլէյէրէ վերտիյի մա՛նա՝ պու տուր. "Անթինէյ էյթէն"։ Օն սէքիզ մէճ-

Հէր քեսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագդընտա էքի մուղայիր զիւհիմ։

լիս տէ օնտան սօղրաքի Պօղոս Ե։ փափա էթմի, էն սօնունտա օնուն վէրտիյի ճէվապ տախի երինէ օ ալտու. «Պէնինկի վէրին»։

Պունլարը կէօրէրէք՝ հէր շէյին սիճիլ վէ գաբարընդն գաթ'իէն վէրիլմէսինի արզու էտէն քիմսէյնէրէ՝ պիլէ տախի պուրատա շունու տէմէք ճայիզ տիր։ Էքի ետնընդմաղ փափա վէ եէմիշ սէքիլ մէճլիս պիր սիւալէ ճէվապ վէրէմէտիյէր իսէ, պիւթիւն աստուածաբանութիւնա տայիր սիւալէրին եանընդմաղ ճէվապլէրինի ալապիլէճէյինիզի, եահօտ թէքմիլ Ա՛աստուածաշունչուն եանընդշարդ մանա'սընը կէօրէճէյինիզի նա՞սըլ մէմուլ էտէպիլիրսինիզ։ Պու մատտէյէ զիատէճէ աչինա օլմագ իսթէյէն շու քիթապլարը օգուտա՝ էյի էտէր։

«փափանըն իտտիաէրի»։ «Ա՛այրապետլէր իւղերինէ, Յովհան Տայլէնին քիթապընտան իճմալ օլունմուշ» Իզմիրտէ պասըլմըշ. 1845։ «Վանան Ա՛աւտոյ», պաշլըճա իքինճի ֆասլըն ալթընճը պապը. Ստամպօլտա պասըլմըշ. 1857։

Ը. ՀԷՐ ՔԻՍԻՆ ԹԻՓԹԻՒ ՎԷ ՀԻՒՔՄ ԷՔՄԻՅԻՆ ՀԱԳԴԸ

Իրօթէսթանդլար տէր. Ա՛լահըն Վ՛էլամինը օգուտմաղա, վէ քէնտի զամիրինճէ Ա՛լահա Ի՛պատէմ էթմէյէ հէր քէսին հագդը վար տըր։ Վ՛աթօլիքլէր իսէ, Ա՛լահըն ճէմ'աաթըն վէրտիյի Վ՛էլամը օգուտմաղա՝ ճէմ'աաթըն հագդը եօգ տուր. քիլիսէնին եա՞նի փափաղլարընն՝ մէզհէ՛ վէ Ի՛պատէմ հագդընտա քէնտի քէշիլէրինճէ ճէմ'աաթըն վէրտիքլէրի զիհիմ եէթիշիր. արթըգ քիթապլէրի գարըշդըրմագ նէ՞ լազըմ տըր, տէրլէր։

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան եասաղըն սէպէպի։

Հէր քէսին Ը՛զիզ Վէհապլարը Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հադգընը պօշա չըգարմայը, ճէմա՛աթը էսիր կիւճի նուֆուզսուզը ալմագ իչիւն, փափազլար իճատ էթմիշլէր տիր։ Պաշգա շէհիրլի Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հէր քէսէ րուխսաթ վէրիլմէր։ Լաքին պու հէր շէհիրլէն ֆայտալը մատտէյէ կէլինճէ ա՛գըլ գուլաննագ եասագ օլուր։ Ֆէհլէսօֆլուգ, սանա՛աթ, էքինճիլիք, Թիճարէթգ, լէսան, Թէվարիխ վէ ի՛լմի շէր՛ (օբէնոֆէոռ-Ըէ՛ն) հօյըէնմէք իսթէր իսէն, ա՛գլ եօրա պիլիրսին։ Լաքին Ը՛լլահ՛ըն սէնին իչիւն սէօյլէմէ՛յի շէհիրլի հօյրէնմէք օլմագ։ Ը՛լլահ՛ըն Վէհլամընը աչըգ նէ եօլ իլէ խէլաս օլաճաղընը օգուշուգ հօյրէնմէք սանա ֆայդագլի տէյիլ տիր, զէրա փափազընըն իչինի եօգ տուր։ իգնիթլա էտէն էսիրլիյի օնա էթմէյէ պօրճլու սուն, հէկէր էթմէգսէն՝ սանա լա՛նէթ օգուր։ Պու շէհիր Ը՛լլահ՛ըն Վէհլամընա վէ ինսանլարըն նամուսունա զիւլ տէյի՛լ մի տիր։

Պու Թէրթիպ՝ փափազլարը պէօյիւք գուվվէթ սահիպի էթմիքտէն պաշգա, փափազլարըն քէսէլէրինի տէ տօլտուրուր տէյիւ սուի զանն օլունա պիլմէր։ Վէհիճէնին ճէմի՝ սըրըլարը (խորհուրդ) վէ իճրա օլունան այինլէրին հէման հէփսի տէ փափազլարըն էլլէրինտէ Թիճարէթի օլմուշլար տըր։ վէ պու այինլէրին չօղունմուն իճատ օլունմասը՝ իրատ փէյտա էթմիքտէն պաշգա պիր մէրճ իչիւն տէյիլ տիր։ Ը՛սլէ փափազլըգ խըզմէթի տախի պիր ախզուի՛թա մատտէսի օլմուշ տուր։ Ը՛պիսկոպոս փարա վէրիպ Ը՛պիսկոպոսլուգ ալըր, քէնտի տէ պունա պէտէլ էլ գօյուպ փափազ էթմէյի քիմսէլէրտէն պիրէր շէհ գօփարըր։ Հէր բուհանի խըզմէթի իչլէրինտէ պիրէր

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի մէն՝ էտէն քրիս-թիանլըգ։

ալոզ ու ինձա Թիճարէթի կիպի օչմուշ տուր։ Ո՛էմա-աթի փափազլարըն էլինտէն չէքտիյի զուլմ իչինն շի-քայէթ էթտիյի Տալտե, օլ մէքրուհ Թէֆթիշի վէ հիւքմու էթմիշ օլուր փափազլարըն ինձըլէթտիյի պիր ինձու ճէմա՛աթ կէօթիւրմէզ օլտուզու կի՛ն, երինէ օլ լա՛նէթլի Թէֆթիշի վէ հիւքմի էթմիշ օլուր։ Ի՛կնէր մա՛ազ Ա՛լլահ, ճէսարէթլէնիպ տէ՛ փափազ-լարըն մաճլուզ էթտիյի շէյլէրին պիրի իչինն Պու նէ՞ տիր էթտիյինիզ, տէյէճէք օլուր իսէ, եախօտ հէր Տանկը շէյտէ օլուր իսէ օլուսուն, ա՛գլ վէ իտրաք տաՏիպի տաէմ կիպի սէրպէսթ իշ կէօրիւր իսէ, Ի՛րօ-Թէսթանտ, Տերեւտիկոս իսմի իլէ հիւքմի ա՛զատ օլունուր։ Ա՛զզըմտան սէրպէսթի պէր պէօզ չըգարմազա բուխտաթ վէրմէյէն էսիրլիքտէն տահա գըյատ վէ ԹէՏտիմիլ օլունմազ էսիրլիք օլազիլի՞ր մի։ Ի՛խմէթ ֆէՏմ է-տէ՞մէյօր մու քի ինսանլըն էլինտէն էն մագսուտ շէ-յի, եա՛նի ինսանլըզը, իտրաքը, հիւքմի վէ գանըրի ճէպրէն ալան, հէր հիւքիւմտէը փափազլարըն էլի-նէ վէրէն, վէ պէօյլէճէ հէր շէյի փափազլարըն մէնճա՛աթլընա չէվիրէն Թէրթիպ Ա՛լլահտան օլմազ։ Հէր մէրամը փափազլարա հիւքիւմէթի վէրմէք վէ փարա գազանաբրմազ օլան պիր մէզհէպ Ա՛լլահտան օլազիլի՞ր մի։ Ի՛րիստոս Ի՛ֆէնտիմիզ տիւնեա իւ-զէրինէ իքէն՝ ճէմա՛աթտա զուլմ էտէն Ի՛մպէրատոր-լէրի վէ փարիսեցիլէրի տաճրմատը, իլլա գէլտիգէճէ եա՛նի մազլում օլան ճէմա՛աթը տաճրատը։ Պունլարը տգույան պիր քէրրէ քէնտի քէնտինէ միւլահազա էյլէյսին։ Միմքի՞ն մի տիր քի նիհայէթսիզ մու-Տապսէթ օլան քէրէմքեանի Ա՛լլահ էօյլէ պիր քի-պիր՝ զաիմ վէ տիւնեավի մէզհէպ իճատ էթմիշ օլ-սուն, քի օնուն իլէ փափազ հէր իՏտանը գազանուլ է-

Նիչիւն ֆամօլիքէր հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էմ-մէհնաէն իքրահ էտերլէր։

*տէպիլսին, վէ գազանտըղը քեարըն էն պաշլըճա սէ-պէս ի տէ կիւնահ օլմուշ օլսուն. էյլի՛ քի՛ ինսանլար կիւնահ իշլէմիքտէն ֆարիղ կէլիպ փափազլարըն կիւ-նահ քէֆարէթի վէ ա՛վֆլըղը իշիւն սաֆարըգլարը շէյլէրի սաֆուն ալմատըգլարը հալտէ, փափազ կիւ-րուհի տէ աճլըգտան գըրըլըրն։ Ճաշա. իլա կեր-չէրլիք շու տուր, քի Վրիստոս՝ Ինճիլինի աէյիլ եա-լընըզ փափազլարա, իլա պէ՞նէյա՝ եա՛նի ա՛լէսսէ-վիյէ հէր ատէմի վէրմիշ տիր. վէ օնու օգուսմաղա, գապուլ էմմէյէ, եարատճըսընըն իրատէթինի պէ-յան էտէն պու սէմա ի Վէհամա իմա՛ալի էմմէյէ; վէ խէյսաը իշիւն նէ էմմէք ֆարզ օլտուղունու օն-տան էօյրէնմէյէ հէր ատամըն հագգը վար սըր։

Վաֆօլիք փափազլարըն քէնտի էմպա՛ալարը իլէ հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էմմէսինէ գարշը պու գատար խըրս իլէ Թուղտուշմալէրինին, վէ օնու տիւշմէն կիպի զէվզէնտիքլէրինին սէպէպի փէք ա-շիքտար սըր։ Ճիլէրինի գօրգուսուզ իլէրի կէօ-Թիւմէք վէ արզուլէրինի իճրա էմմէք իսթէրլէր. պու շէյի էմմէյէ իսէ էն էմին եօլ՝ ճէմա՛աէտ Թէֆ-Թիշ վէ հիւքմ էմմէք հագգընը վէրմէմէք տիր։ Ո՛վիրա օլ վագըթ շու սիւալի պիլէ էտէմէզլէր, քի ա՛ճէպա պու եօլ եահսա պու ԹէրԹիպ տօղրո՛ւ մու տուր, եօխսա էյրի մի տիր. նիչիւն քի սիւալ սըր, վէ սիւալ տէտիյին տէ Թէֆթիշ վէ հիւքմ էմմէք իլէ օլուր։ Վէ էկեր պիր քէսրէ Թէֆթիշ էմմէյէ էմր օլունուր իսէ, արԹըգ քէնտի սանա՛աէլէրի է-պէտ իւլ էպէտ նիւզտէն տիւշէր։ Գ.ոլթ. Ա.թ. 27։

Ի՛Թիգատլարընըն Թէֆթիշէ գարշը տայանամայա-ճաղընը վէ սօնկրա պաշլարընա կէլէճէք Թէհլիքէյի պիլէնլէր՝ Թէֆթիշտէն զայէթլէ գօրգարլար. ի՛Թի-

Հէր քէսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան թա՛լիմաթ՝ քէնտի քէնտինէ մուխալիֆ տիր։

գատ մատտէլէրի հագդընտա սիւալ տէտիքլէրի շէ-
յին նիւզիւնիւ կէօրմէք իսթէմէտիքլէրի սէպէպլին-
տէն՝ օնու մէն՝ էթմէյէ ղայէթլէ ճահտ էտէրլէր։

Լ՚աբին Վ՚ահապիլէք փաթաղարըն՝ ճէմա՛աթըն մէզ-
հէպէ տայիր մատտէլէրի թէֆթիշ վէ հիւքմ էթ-
մէք սէլահիյէթինէ պու գատար իքթահիյէթ կէօս-
թէրտիքլէրինտէն անլաշըլմասըն՝ քի պունա գարշը
պոյուրտուղլարը գանունու քէնտիլէր ճան ու կէօ-
նիւլտէն գապուլ էտէրլէր։ Օ՚նլար իշպու պոյուր-
տուղլարը գանունա քէնտիլէր տէ հագիդէթ բաղլէթ
էտիպ, օնա կէօրէ հարաքէթ էթմէյէնլի լազըմ կ՚ի-
սէ, պաշգալարընը Վ՚ահապիլէքլիյէ տա՛վէթ էթմէք ի-
չիւն, ա՛գլէ եագըն վէ հէր քէսին ֆիքրինի գանտը-
րըճը իսպաթլար վէ միւթալա՛ալար կէօսթէրէմէդ օ-
լուրլար։ Լ՚աբին պաշգալարընը տինէ տա՛վէթ էթ-
տիքլէրի վագըթ, օնլարը տիւրլիւ իսպաթլար իլէ իս-
քեամէ էթմէյէ չալըշմալէրի իլէ՝ հէր քէսին քէնտի
ա՛գլը իլէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հաքքը վէ գո-
քէրի օյտուղունու քէնտիլէր տահի գապուլ էթտիք-
լէրինի աշիքտար իսպաթ էտէրլէր։ պու պէյնէ օ-
տուղունա էյլէ էյի գանմըշ տըրըլար քի իսքեամէ
էթմէյէ չալըշտըգլարը քիմսէլէրին ըէյինի ճէկպ ե-
տէպիլմէք իչիւն՝ օնլարընն ա՛գլը էրպիլտիյի են գու-
վվէթլի զանն էթտիքլէրի իսպաթլարընը մէյտանա կէ-
թիրըրլէր։ Պու շէյ իսէ օնլարընն թա՛լիմաթլարը ի-
լէ ա՛մէլլէրի պիրի պիրինէ թաապան թաապանա զը տտ
օլտուղունու էյլէ աշիքտար կէօսթէրիր, քի հէր քէս
այան աշիքտար կէօրէպիլիր։

Ա՚էսէլա՝ տէյէլիմ քի պիր գաչ ղայրէթքէշ վէ
գուրնաս Ա՚հմէտ էֆէնտիլէր Իրօթէսթանդըղը թէրք էտիպ
Վ՚ահապիլէք օլայըմ տէյիւ պէյնի գանտըրմաղա կէտի-

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինէ գարշը օլան Թալիմաթ՝ քէնտի քէնտինէ մուխալիֆ տիր։

լէր։ Պէօղէրինի տիյնէրիմ, վէ ֆիքրիմճէն պու ա-տէմլէր նէ՞ տէյօրլար տէյէրէք՝ Թաճիւպ իլէ պէքլէ-րիմ քի սէօզլէրինի Թէքմիլ էթմիյէլէր։ Պէօղլէրինի Թէքմիլ էթմիքլէրինճէ՝ տէօնիւպ օնլարա տէրիմ. "Ո՛ղլուզ փէտէրլէր՝ ա՛վճ էտէր սինիզ, նէ՞լէր սէօյ-լէյօրսունուզ. պէն շիմտիյէ գատար էթմիյինիզ քէ-լամլէրտէ չօգ Թիւրրահաթ խպաթլար պուլտում, լաքին սիզին գանունունուզ իւզրէ պու լագըրտըլը տաճի էթմէյէ հագգըմ եօգ տուր։ Օ՞իրա սիզ-լէրին գանունու իւզրէ՝ մէզհէպէ տայիր մատտէլէր-տէ ասլա Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէմէք մաթլուպ օ-լունուր։ Շ՞իմտի պանա վա՛ղ էթմիյինիզ շէյլէր հագիգէթ սահիհ պիլէ օլսա, օնու գապուլ էթմէք պանա միւքինսիզ տիր. չիւնքի օնլարը գապուլ էթ-մէք իչուն, էվվէլա սիզին պանա խպաթ էթմէյէ չալըշըդըղընըզ մէզհէպին Ի՞թթիհատան էյի օլտուղունու այըրա էթմէմ լազըմ կէլիր. պունու էթմէք իչուն տէ Թէֆթիշ վէ հիւքմ իճապ էտէր. հալ պու քի Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք սի-զին գանունունուզ իւզրէ բիտտ օլունմուշ պիր քէյ-ֆիյէթ տիր։ Լ՞աքին կէլ պագ քի Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէմէք Վ՞աճիպլիք օլան քիմսէյէ ֆայդ օլտուղու-նու տաճի՛ Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէքլէ պուլապիլիւ-յօրուզ. պու նէ՛ ա՛ճայիպ շէյ տիր։ Տէմէք օլտույօր քի, Վ՞աճիպլիքլիյին էն պաշլըճա պիր գանունունա գարշը էթմէքտ՛զին Վ՞աճիպլիք օլամայաճաղըմ։ Թէֆ-Թիշ վէ հիւքմ էտէրէք էյիլէ պիր մէզհէպ գապուլ էտէճէյիմ՛, քի օնուն էն իլէ շարթը իւզրէ՝ մէզհէ-պէ տայիր շէյլէրտէ հէր պիր կէօնա Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք մինասիպէթսիզ, այդըրը հիւրմէտկօս-լուճ, վէ պէօյիւք կիւնահ օլը։ Ա՛գաիգէթ՝ սա-

Հէր քեսին Թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէմէի իչուն Քաթօ-լիքներին կէօսթէրտի իսպաթլար։

Հապէթլիք էթտիյինիզ գանուն՝ այգըրը պիր գանուն իմիշ, օնուն իլէ ենսանլարըն ա'գլընը էլլէրինտէն ալմաղա չալըշըյօր սուռնուզ. օլմայա քի՝ Հէր քես Թէֆթիշ վէ Հիւքմ էտէրէք սիզին ֆասիա վէ գուվվէթսիզ իսպաթլարընըզ պիւապիւթիւն ըէզիլ վէ րիւսվայ օլսուն"։

Պունու էտտիյիմ կիպի, օլ Վերապատուելի ա'զիզ փէտէրլէր տարտա գալըպ Թէկալշըրընտան սէօյլէմիքլէրիմէ գարշը ճէվապ արամաղա պաշլարլար։

Լընճամ իչէրինտէն պիրի ճէվապը պուլուր. "Կայա՛ըր, սէվկիլիլիմ, էօյլէ տէյիլ տիր", տէր. "պիզ՝ Ռաթօլիք օլմագ իչուն իլք տէֆա՝ Թէֆթիշ վէ Հիւքմ էթմէյի սանա եասագ էթմէյիզ. պիզ ֆագաթ շունու մաթլուպ էտէրիզ քի, Ռաթօլիք օլտուգտան ասնկրա՝ արթըգ պիր տախի մէղՀէպ իւզէրինէ Թէֆթիշ վէ Հիւքմ տէնիլէն շէյի էթմէյէսին"։ Պիր պաշգասը տախի գալգըպ տէր. "Պիր էյի վէ փէք քէսքին գըլըճ իլէ տիւշմէնի իլէ զավզա էտէն պիր քիմսէյի էմնալ կէթիրէլիմ. պու ատամ տիւշմէնինի էօլտիւրիւպ զալիպ օլտուգտան սօնկրա՝ քէնտի քէնտինէ տէր. Ռըթըգ շիմտի քիմսէտէն գօրգում եօգ տուր. շիմտէն սօնկրա նէ տիւշմէնիմ, նէ տէ պէօյլէ սիլահա իհթիյաճըմ օլաճագ տըր. պունու տէյիպ պիր տախի պիւթիւն էօ'մրիւնտէ էլլինէ գըլըճ ալմամաղա նէյէթ գօր։ Պունուն կիպի սէնին տախ, սէվկիլիլիմ, պու պիր քէրըէ Թէֆթիշ վէ Հիւքմ էթմէյէ իշնին վար տըր. պու տէֆա՝ Հերետիկոսլուգլարըն քեաֆֆէխինի եէնիպ պիզիմ Պիր, Ռ'զիզ, Ի'մանի վէ Ռաքելական քիլիսէյէ կիրէքսին. վէ պիր քէրըէ պու պիզիմ Ռաքեալլարըն Թարիգին-տէ պուլունան քիլիսէյէ կիրտիքտէն սօնկրա՝ արթըգ

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէսի Հագգընտա Բրօ-Թէսթանդլարըն պիւ'իւմի։

Թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէք Հիչ իգթիզա Էթմէզ. մեզհէպ տայիր օլան Հէր զահմէթի սէնին Էվրինէ պիզ չէքերիզ։ Պիզիմ մանդլուպլարըմըզը բէտտա Էթ-մէ տէ, իսթէրսէն բահաթ վէ Էմին՝ գալպինի տիւնեայա վէր, վէ սէֆանա պագ"։

Իչերինտէն պիր պաշգասը տանի արգատաշլարընըն մասլահաթը աշիքեարէյէ չըգարըպ, սահապէթլիք Էթիքլերի մեզհէպի րեզիլ էտիպ պրագտըգլարընը կէօրիւպ, քէյֆիյէթին նէ օլտուղունու աչըգտան աչըղա իգրար էտէր. "Տօղրուսունու իսթէ'ր միսին, Պարոն, ճէմա'աթըն թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէյէ սէլահիյէթի եօգ տուր տէյէմէզ իզ. զիրա պիր ատամընն էլինտէն թէֆթիշ վէ Հիւքմիւնիւ ալմագ, օնու Հայվան սըղասընա կէչիրմէք տիր։ Պիզիմ իսթէխիմիզ եալընըզ շու տուր, քի պիզ նէ կէօնէ թէֆթիշ վէ Հիւքմ էտէր իսէք, Հէր քէս տէ էօյլէ թէֆթիշ վէ Հիւքմ էյլէսին. եալընըզ պիզտէն ֆարգը թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէյի եասագ էտէրիզ. վէ Հիւքիւմաթըմըզըն ալթընտա օլանլար պիզիմ կիպի թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէլի տիրլէր, եօխսա եագարըզ։ Ֆագաթ եինէ ճահիլլէրին կէօզլէրինի պաղլամագ իչիւն՝ տայիմա թէֆթիշ վէ Հիւքմ Էթմէք Հագգընա գարշը պէօյլէ պաղըրըպ չաղըրմալըյըզ. պէօյլէ Էթմէտիյիմիզ Հալտէ, Հէր քէս կիտիպ Իղրօթէսթանդ օլուր"։

Իչթէ Վաթօլիք մեզհէպին պու թա'լիմաթընըն պյնի թա'րիֆի։ Պէօյլէ պիր զուլմունն տիւնեատա էմնալի օլմո'ւշ մու տուր։ Վաթօլիք քիլիսէսինտէն պաշգա, Հա՞նկը ճէպպար քէնտի թէպա'ասընըն կէօզլէրի Էօնիւնէ էիպպէլիու Էօլիւմլէր գօյուպ ճէպր Էթմիշ աիր, քի Հէփիսի քէնտի ղէ՞ֆֆօ կիպի

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսի հագգընտա Բրօ-Թէսթանդլարըն վէնիւմի։

Ա֊նէ սահիպ օլսուն։

*Վաճօլիքլէր՝ հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթ-մէք հագգընա տայիր Ընօթէսթանդլարըն չօգ պգը-ր էֆքեարը վար տըր տէրլէր իսկ տէ, հէվիսի տէ իֆթիրա տըր։ Ա՛էսէլա՝ իֆթիրալէրին պիրի պու տուր. Ընօթէսթանդլար կէօյա տէրլէր իմիշ քի՝ Տէն տապէլէրէ հէր էօ տալա էմթա ընկէօվէնի՝ էնոպէ ա՛էլըա կէ֊վինիլ կընմէվ պէր։ Լաբին պէօյլէ տէյիլ տիր. Ընօթէսթանդլար գապուլ էտէրլէր քի իսկլասէ տայիր պաշլըճա թա՛լիմաթլէրի արզու իլէ Թէֆթիշ էմէք իսթէյէն առէմ՝ պաշգալարընան հէր նէ իմտաա պուլա պիլիր իսկ՝ արայրպ պուլմալը տըր, վէ ա՛էլէսուս Ալլահտան տիլէմէլի տիր՝ քի Ա՛զիզ Բուհու իլէ քէնարինէ եօլ գլաղուզուգ էթմէյին, վէ ֆիքր այտընլըզը վէրսին։ Ալլահըն Րէհլամինը պիր էյիճէ անկլամագ իչիւն՝ հանկը Թէֆթիր քիթապը էյի իսկ՝ օնու ալըպ տիգգաթ իլէ վէ Ալլահըն Րէհ-լամինըն եանըլմազ թա՛լիմաթը իլէ բուպար էտէ-րէք օգուամալը տըր։ Ա՛իսանի շէյլէրտէ պիր ա-առէմ հէր նէ եօլ Թուրթար իսկ, բուհանիտէ տէ օլ Թէտպիրլի եօլու Թուրթամալը տըր. վէ օլ գատար զե-յատէ զայրէթ իլէ, նէ գատար քի բուհ Թէնատէն զեյատէ տիր։ Պիր Թիւճճար՝ եա պէօյիւք քէար եա տա պէօյիւք զարար էտէճէք պիր հալտէ պու-լունտուղու վագըթ, էլինի էլինէ պաղլայըպ օթու-բուպ տէմէզ, Ա՛նէ եափայըմ, եափաճաղըմ շէյլէր-տէ էն քիւչիւք պիր եանկըզը պիլէ պանա պիլտիր-մէյէ պիր եանըլմազ նասիհաթ վէրէն եօգ տուր։ Ա՛տէմլէր իչինտէ էօյլէ նասիհաթ վէրէն օլմատըզընը պիլտիյի իչիւն, պուլա պիլտիյի գատար մա՛լիւմաթ էտինտիքտէն սօնկրա, հէր նէ էտէճէք իսկ՝ քէնարի

պաշընա հտեր։ Լչկեր էտինտիյի մա՛լիւմաթլէր տօղ-
րու օլուրլար իսկ, հտէձէյի շէնին իւզէրինէ գօլայ-
ձա թէֆթիշ վէ հիւքմ հտե պիլիր ։ լաքին պիրի պիր
եալան, պիր պաշղասը պաշղա պիր եալան տէյիպ,
գարմագարըշ մա՛լիւմաթլէր իլէ ֆիքրի տօլար իսկ,
տօղրու թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէք միւմքինսիզ օլ-
մայնա տա՝ չօգ կիւճ օլուր։ Լմտի՝ Ա՛լլահ քէնտի
Ա՛զիզ Վ՛էլլամը իլէ րուհանիճէ հտէձէքլէրիմիզ ի-
չիւն իպթիդայը օլան էն թէֆթիլ վէ եանկըլմազ մա՛-
լիւմաթլէրի՝ պիզիմ անկլատըջմըզ լիսանտա եազ-
տըրըպ պիզէ վէրմիշ տիր։ Ա՛յ պու քէլամլար ա՛-
լէսսէվիյէ հէր քէս իչիւն օլտուղու սէպէպտէն, էօյ-
լէ էլզեմ մա՛լիւմաթլէրին մէվճուտ պուլունտուղու
պիր պահասըզ խազինէտէն խապէրլէրի օլմասը
եա օլմամասը, վէ օնուն հագգընտա տօղրու եա
էյրի զիհ՛իւմլէրի օլմասը իչիւն՝ հէր քնսան մէսու-
յէթի ալթընտա տըր։

Պու պապտէ Խրօթեսթանդլար իլէ Վ՛աթօլիքլէ-
րին էֆքեարընտա պիր պաշղա պէօյիւք ֆարգ տա-
խի վար տըր։ Վ՛աթօլիքլէրը հէր քէսին թէֆթիշ
վէ հիւքմ էթմէյէ հագգընը ղէվղէնիպ րէտտ էթ-
տիքլէրինտէ, շունու ֆէհմ էթմէզլէր քի կէրչէքլիք
պո՛ւյուք վէ պուլունմուշ կէրչէքլիյի անկլամագ պիրի
պիրինտէն ֆարգը չէյլէր տիր։

Ա՛յ պու էօյլէ պէօյիւք վէ աշիքեար ֆարգ տըր, քի
օնու անկլամայան պիլմէմ նէ ֆիքր սահիպի ատէմ՛օլա
կէրէք տիր։ Ա՛էսէլ՝ իլմի հիքմէթին(քնաէան գնաու-ՆէՒ-
պա՛զը կէրչէքլիքլէրինի զահիւէ չզգարմագ իչիւն՝ Ա՛էե-
տան վէ Վ՛ալիլէօս կիպի ի՛լմի հիքմէթէ աշնա ատէմլէր
իպթիդա հտեր իտի ։ լաքին օ կէրչէքլիքլէրը շիմտի
պուլունմուշ վէ աշիքեար օլմուշ օլտուղու իչիւն՝
մէքթէպ շայիրօլէրինին հէփսի տէ օնլարը անկլար։

Հէր քեսին թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինի խոթիհզա էթ-մէնին մէսլըզըղը։

Ա՛ ափօր ալաթընը իճաա էմմէք իչիւն Ա՛ադդ կիպի պիր առէմ, վէ վափօրու նափմադ իչիւն Ֆալդօն կիպի պիր զաթ իգթիզա իտի։ Ֆագաթ իճաա պու-լունտուգտան սօնկրա՝ շիմտի հէր մաքինաճը ալաթ-լարը նափապիլիր։ Վէ հէր առէմ պիր սա՛աթ գա-տար էյիճէ կէօզտէն կէչիրիպ վէ թա՛րիֆինի տիյնէ-տիքտէն սօնկրա, նէ օլտուղունու գօյայ անկլար։

Պիր քիմսէ օլ կէրչէքլիքլէրի պուլմադա գատիր տէ-ժիլ իտի, քի Ա՛լլահ իլհամընը իհսան էյլէտիյի առէմլէր էլլի իլէ պիգէ պէյան էթտի։ Լաքին պէյան օլունա-տուգտան սօնկրա՝ շիմտի հէր առէմ օնու գօյայ անկ-լար։ Պիր Ի՛լմի իլահի (Աստուածաբանութիւն) թէհ-լիգի էթմէյէ գուտրէթի օլան առէմ ազ պուլունուր։ Ֆագաթ Ա՛լլահըն Ռէվլամընը տուա՝ վէ նիյազ իլէ օգուսայը էլտէն պրագմայան հէր առէմ՝ պիր Ի՛լմի իլահի քիթապը Ա՛զիզ Ռիթապլարա միւթապի՛գ մը տը-ը, տէյիլ մի տիր։ Ա՛լլահըն Ռէվլամընըն եօյրէթ-տիյի խէլասըն շարթլէրինի օլտուղու կիպի տօղրօ՛ն նամմըշ մը տը-ը, նօխսա թէպտիլ էտիպ՝ էքսիլթմիշ վէ արթըրմըշ մը տը-ը, էյի անկլայա պիլիր։ Պունունն կիպի առ՝ պիր վա՛զ թէհլիգէ էթմէյէ գատիր սլմա-յան պիր քիմսէ, Ա՛զիզ Ռիթապլըն կէրչէքլիքլէ-րինէ աշինա օլտուգտան սօնկրա՝ վա՛զ տիւնէտիկինտ՝ վա՛իզ Ռիստոսուն վէ Իսխիւլէրին թէսլիմ էթմէ-մի Ինճիլի՛ մի վա՛զ էտէյօր՝ նօխսա մուղայիր մի սէյլէյօր, անիտէ ֆարգ էտէ պիլիր։ Իմտի էկէր Հագիգէթ Ռաթօլիքլէր տին մատտէլէրի իւզէրինէ թէֆթիշ վէ հիւքմ էտէնլէր իչիւն՝ քէնտի-քէնտիլէ-րինի նէյլի Ի՛լմի իլահիլէրին սըրասընա կէչիրմիշլէր տիր տէյէրէք՝ պէօյլէ զէվգլէնիյօրլար իսէ, պու գա-տար մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրտէ ի՛լմի հիքմէթի մէշ-

Հէր քէսին Թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէսինի խոթխզա էթմէնին մէսլուզլուղու։

ղուլ օլանլար՝ վէ օնու Թէֆթիշ Հաէնլէր վար տըր, օնլարը տա քէնտիլէրինի Ալեւտոնուն վէ Վալիլէոսուն սըրասընա գօմուշլար տըր տէյէրէք զէվզէնսինլէր։ Պիր մաքինա եափան կէօրտիւքլէրինտէ՝ պագըն նէ եիւքսէքլէրտէն ուչայօր, քէնտինի Ալադդ վէ Վալադոն զանն էտէյօր տէյէրէք՝ իւսթիւնէ կիւլտիւնլէր։ Ալա տիւշիւնմէզլէ՞ր մի՝ քի կէրչի Ալեւտոն կիպի կէրչէքլիք մէյտանա կէթիրէն պիր զաթ անճաղ ալթը պին սէնէտէ պիր զուհուր էտեր իսէ տէ, մէյտանա կէթիրլէն կէրչէքլիյի հէր քէս անկլայապիլըր։ Լուհանի տէ այնի պուռնուն կիպի տիր. Ալլահըն իլհամընա նայիլ օլան քիմսէլէրտէն պաշգա պիր քիմսէ Ալլահըն պիլմէ իհսան էտճէյի կէրչէքլիքլէրի պուլմազա գատըր օլամատը. Ֆագաթ պիր քէրբէ պէյան օլունտուգտան սօնկրա, արթըգ հէր քէս ծնլարը անկլամազա գատըր օլուր։ Հէր քէս անկլայամազ օլայօր, օլ վագըթ Ալլահըն պէյան էթտիյի քէլամ օլմուշ օլմազ իտի։ Ասիրա պիղ Ալլահտան պէյան օլունմուշ կէրչէքլիք տէյիս հէր քէսին անկլայապիլտիյի կէրչէքլիյէ տէրիղ, տէյիլ անկլամատըղընա. Ալզիղ Ալիթապլարըն կէրչէքլիքլէրի տէ՝ էկէր Ալլահըն պէյան էյլէտիքլէրի իսէ, հէր քէսին անկլայապիլէճէյի շէյ տիր տէմէք օլուր։ Ասօգ՝ էկէր էօյլէ տէյիլ իսէ, հէր քէսին անկլայաճագ շէյի տէյիլ տիր տէյէնլէր՝ իսմինի թէպտիլ էթմէյէ մէճպուր օլուրլար. Ալլահըն պէյան էթտիյի տէնէճէք եէրտէ, Ալլահըն էսրար էթտիյի կէրչէքլիքլէրը տէմէք լազըմ կէլիր։

Պու մատտէ հագդընտա Ալաթօլիքլէրին պիր պաշգա պէօյիւք եանկլըշլըղը տախի վար տըր. պունա տա պիր ազ տիգգաթ օլունսա ճայիղ տիր։ Ամհիլ

ՃԱՀԻՃ ԱՍԵՄԻՆ ԻՄԱՆ ԻՒՂԵՐԻՆԵ ՍԱՀԻՑԼԻՒ ՕԼԱՊԻԼԸ ՄԻ։

վէ պայաղը խալգ մէզՀէպ մատտէլէրի իւղէրինէ էթ-
տիյի թէֆթիշ վէ հիւքմին սահիհլիյինի վէ հագի-
գաթլընը նա՞օբէ պիլէ պիլիր տէյէրէք՝ հէր քէսին
թէֆթիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հագգը օլտուղունա սա-
հապէթլիք էտէնլէրի զէվզէնիրլէր։

Ա՛նզՀէպէ տայիր մատտէլէրէ հէր ատամընն պիր
տէրէճէ վուգուճիյէթի օլմատըղընը Ի՛րօթէսթանդ-
լար գապուլ էտերլէր. հէր քէս մէթաֆիզիգէ տա-
յիր մատտէլէրտէ Ա՛ստուածաբանլար կիպի հիւքմ է-
տէմէզ, նէ տէ սահիհլիյի վէ մէհարէթի օլապիլիր։
Լ՛աքին Ա՛ռաթօլիքլէր՝ պիր շէյի ասէնէ պիլմէք իլէ
օնու ՆէԳՓէլ պիլմէնին արասընտա օլան ֆարգը կէօր-
մէզլէր։ Պայաղը պիր ճահիլ ատէմին ազապուղուգ
պիլտիյի պիր շէյ՝ էն պէցիւք ֆէյլէսօֆուն օ շէյի
պիլտիյի գատար ասէնէ օլապիլիր։ Ա՛էսէլա՝ ճահիլ
ատէմ պիլիր քի կիւնէշ վար տըր, վէ տիւննայա
ըշըգ վէ սըճագլըգ վէրիր. վէ պու մատտէտէ օ-
նուն ֆէյլէսօֆ գատար թէֆթիշ սահիհլիյի վար տըր։
Ֆագաթ ֆէյլէսօֆ կիւնէշին, ըշըղընը վէ սըճագլըղընը
հագգընտա տահա չօգ շէյլէր պիլիր, քի ճահիլ՝ օն-
լարըն հիչ պիրինի պիլմէզ. պուտտան նէ՞ չըգար,
օլ շէյլէրի պիլմէմէսի օ պիր պիլտիյի շէյլէրին խու-
սուսունտա էտինտիյի սահիհլիյէ ասլա քէտէր վէրէ-
մէզ։ Կիւնէշ եօգ տուր, եահօտ կիւնէշ ըշըգ վէ
սըճագլըգ վէրմէզ տէյիւ ֆէյլէսօֆու գանտըրտամա-
տըղընն կիպի, օպիրինի տէ գանտըրտամազ սընն։ Իու-
Հանի տէ այնի պուտտուն կիպի տիր. օլ Ա՛լլահընն Ի՛է-
լամլէրինի օգուշան ալչագ կէօնիւլլիւ վէ էն ճահիլ
քրիսթիան՝ էն այ՛իմ Ա՛ստուածաբան գատար սա-
հիհլիք վէ հագիգէթ իլէ հիւքմ էտէ պիլիր, քի պիր
Ա՛լլահ վար տըր. կէօյ վէ ճէՀէննէմ վար տըր. կիւ-
նահքեարլար իչիւն պիր Ա՛իանճը՝ Ը՛իֆա՛աճը վէ

*Ճահիճ քիմնէնին՝ իմանը իւգէրինէ էտինէ պիլէճէյի ա-
հիւլյէնէ իսպաթ։*

Վուրթարըճը վար տըր, պու տախի հէմ Ալլահ հէմ
ինսան տըր, ինսանըն գալպինի ևէնիլէյէն վէ փաթ-
լէյէն պիրի վար տըր, վէ պու տախի Ա՛զիզ Թուհ
տուր. վէ օ փաթլէմախըճէ հիչ պիր քիմսէ Ալլա-
հըն փատիշահլըղընա նայիլ օլամազ. Քրիստոս կիւ-
նահլէրին քէֆարէթի վէ ա՛ֆվլըղը իչիւն պիր վէ
թէքմիլ գուրպան սունտու, վէ օնուն իլէ օլմուշ օ-
լան խէյասըն շարթլէրի՝ թէվպէ վէ Քրիստոսա
տիրի վէ միւթի՝ իման տըր. հէր թէվպէ էթ-
միշ վէ միւմին կիւնահքեար՝ հանկը թայիֆէտէն
վէ քիլիսէտէն օլուր իսէ օլսուն՝ շիւպհէսիզ խէյաս
պուլաճագ տըր, վէ հէր թէվպէ էթմէմիշ միւնահ-
քեար՝ հանկը թայիֆէտէն վէ քիլիսէտէն օլուր իսէ
օլսուն, շիւպհէսիզ ճէզայա միւսթահագ օլաճագ
տըր. Քրիստոս Իսուս քիլիսէնին պիր թանէճիք
պաշը տըր, վէ օնուն Ա՛զիզ Քէֆամը տին վէ ա՛-
մէլ գանունու տուր։ Ալէագ կէօնիւլլիւ ինճիլի
Քրիսթիանըն պու վէ պունուն կիպի սայիր չօգ ա-
չըգ վէ էլվէմ կէրչէքլիքլէրին հագգընտա էտինտի-
մի սահինլիք՝ պիր Աստուածաբանըն պիլմիյի հէր
կէրչէքլիք հագգընտա էտինտիմի սահինլիքտէն աշա-
ղա գալմազ։ Այնի պունուն կիպի՝ Ալլահըն կէր-
չէքլիքլէրինէ աշիքեար գարշը օլան Թա՛լիմաթլէր ի-
չիւն տախի՝ եալան վէ հէրետիկոսլուգ օլտուրմունու
սահիհ պիլիր, վէ օնլարը կանկլըշըգ վէ հէրետիկոս-
լուգ տէյիւ գապուլ էթմէմիյիզ ըչտտ էտէր. լաքին
ա՛լիմլէր կիպի ի՛լմի մանթըգ (ռրոմաչանաԼիչն) գա-
նունլարը իւզրէ հէրետիկոսլարա գարշը քէնտի ի՛թի-
գատընը վիգայէ էթմէյէ գատիր օլամազ։ Պու տէ-
տխիմ կէրչէք տէյիլ իսէ, նա՞սըլ օլտու քի կէր-
չէքլիյէ շահիտ օլան հիսապսըզ քիմսէլէրտէն չօղաս

*ճահիճ քիմնէնին՝ իմանը իւղերինէ էտինէ պիլէճէյի սա-
հէրլինէ իսպաթ ։*

պայաղը քիմնէլէրտէն օլտուս, պայաղը խալգըն իչին-
տէն շէհիրլիք եանի մարտիրոսլուգլա մէշհուր օլ
գատար հիսապսըզ գարըլարըն վէ տէլիգանլըլարըն
գօրգուսուզ վէ գավի իման իլէ կէրչէքլիք իչիւն
գան տէօքիւպ , ա՛խ իւնվանընա նայիլ օլ-
տուգլարընն սէպէպի նէ՞ իսի . իման էթիքլէրի
շէյլէրին սահիհլիյի պիլտիքլէրի իչիւն տէյի՞լ մի
իսի ։ Իման՝ Ռամօլիք եկեղեցականլար , ճահիճ
վէ պայաղը քիմնէլէր նա՞սըլ տօղրու թէֆիշ վէ
հիւքմ էտէ պիլիրլէր , եախօտ էօյլէ քիմնէլէր էօյրէն-
տիքլէրի շէյլէր սահի՞հ մի տիր , տէյիլ մի տիր՝ նա՞-
սըլ իսպաթ էտէ պիլիրլէր տէյէրէք , պայաղը ճէ-
մա՛աթը զէվզէնմէլէրիյլէ , ինսանըն թաապի՛թրն-
տան , վէ խուսուսա՝ Ը՛զիզ Ռէիմաալարը օգու-
մագլէ պիր առէմ նա՞սըլ ըշըգ ալապիլիր օլտու-
ղունտան պիւսպիւթիւն պի իսապէր օլտուղլարընը պէ-
յան էտէրլէր ։ "Այօզլէրինին թէֆխիրի ըշըգ վէրիր ,
սատէ տիլէրէ ֆէհմ վէրիր" , տէր Ը՛զիզ Ռէի-
թաալ . լաքին Ռամօլիքլէր պու կէրչէքլիկի տա՜ճա
նէնի էօյրէնէճէքլէր ։ Պունլարըն փափազլարը էս-
քի վագթէրն փարիսեցիլէրի կիպի "Ի՛լմին անախթա-
րընը սագլարլար" , ինսանըն ճանընը վէ ֆիքրինի ը-
շըգլանտըրան , մէտէնիյէթի վէ թէրպիյէի իլէրիս-
լէտէն պիր Ռէիմաալտան ճէմա՛աթը մահրում էտէր-
լէր . իճաա էթիքլէրի պաթըլըգլար իլէ սէֆիլ ճէ-
մաաթըն ֆիքրինի գաթը գարանլըգ իչինէ միւլէյիմա
էթիքտէն սօնրա , գալգըպ՝ Պու ճահիճ ճէմա՛աթ
Ռէիմաալարը նա՞սըլ անկլայապիլիր , տէյէրէք շիքա-
յէթ էտէրլէր ։ Ը՛յնի պիր առէմին տիլինի քէսիպ
տէ , սէյլէյէմէզ օլտուղու իչիւն օնու թէխիպ էթ-
մէյէ պէնզէր ։

Թ. ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԱՐԸՆ ԽԷԼԱՑ ԻՇԻՒՆ ՊԻՐ ԵՕԼՈՒ ՎԱՐ ՏԸՐ ԼԸՔԻՆ ՔԱԹՕԼԻՔԷՆԵՐԻՆ ՓԷՔ 209

"Ուղղափառ Հաւատոյ Խոստովանութիւն" նամ քիթապ ադալէի իւչ խելաս եօլու թա՛րիք | ֆ-տեր , քի հիչ պիրիսի տէ Ը՛զիզ Վ՛ախթապլարտա եօք տուր :

1 . *Պիրի շու տուր , քի ինսան խայր ա՛մէնէր իւլէ խելաս օլապիլիր : Պիր ատէմ՝ հէր նէ գատար կիւնահ֊քեար իսկ տէ , օլ գատար խայրը ա՛մէնէր իշլէյէ պիլիր , քի քէնտի խելաընա քեաֆի օլտուգ֊տան մատէ , պաշգալարը իշիւն տէ պիր ազ շէյ պրագըր : (Պոէ սահիֆէ 142 :) Պունա պագա֊րագ՝ խայրը ա՛մէնէր պիր նէվի՛ ախլուխթա մատ֊տէսի կիպի տիրլէր :*

2 . *Խելասըն իքինճի եօլու , քաւարան տըր : Նէ՛ ա՛ճայիպ շէյ տիր , քի հէման հէր ատէմ , նէ գա֊տար ա՛զիզ օլսա եա՛նի նէ գատար խայրը ա՛մէ սա֊հիպի օլսա , միւճէրրէտ պիր քէրրէ Վ՛աւարանա օղ֊րայըպ՝ օրտոս էնճամիընտա աթէշլէ փաքլէնիպ վէ ճէհէննէմին ա՛զապընտան խելաս օլարագ ճէհննէմէ կիրէպիլէճէք տիր : Տէմէք օլուր քի՝ խելասըն պու եօլու իւլէ գուրթուլան ճան , գուրթուլուշունուն ի՛զ֊ղէթինի նէ՛ Վ՛րիստոս նէ՛ տէ խայրը ա՛մէնէ , իւլ֊լա պինէ վէրմէլի տիր : (Ջ֊ոփ . սահիֆէ 141 :)*

3 . *Խելասըն իւչիւնճիւ եօլու տա քիլիսէ տիր : Հէր քէսին խայրը ա՛մէնէրինին արթանը եախօտ ֆազլասը՝ քիլիսէնին էանընտա պիր սատագա խա֊զինէսի օլուր , շէյլէ քի օլ խազինէտէն լաըմ օլ֊տուղու գատար շէյ ալըպ Վ՛աւարան ճանլարընա*

Բ՝ԱՆԵ ԷՏԵՐ ։* Լ՝ԱՔԻՆ ԿԷՕՐԻՆԻՒՐ ՔԻ՝ ՎՃԱՐԱՆ-ՏԱ ՕՂԱՆ ՃԱՆԱՐԵՐՆ ԻՄՈՒՏԸ ԵԱԼԸՆԵՐՁ ՊՈՊՐՈՓՔ ԻՆ-ԼԷ ՕՂՈՒՐ , ՀԷՐ ՊԻՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՀԻՆ ՏԷ ՄԱՀՍՈՒՑ ԻՒՃՐԵՒԼ ԱԼԸՆԵՐԸ ։ Վ՝ԱԳԱ՛Ա ՊՈՒ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹ ՎՃԱ-ԹՕՂԻՔ ՔԻԼԻՍԿԻՆԻՆՔ ՊԻՐ ՓԻՔ ՔԱՐԸՐԸ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹ ՏԸՐ, ՎՔ ՔԻԼԻՍԿ ՎԱՐԻՏԱԹԸՆԸՆ ՊԷՕՅԻՒՔ ՓԱՅԸ ՏԱ ՊՈՒՆ-ՏԱՆ ՀԱՍՐՁ ՕՂՈՒՐ ։ ՊԻՐ ՏՈՒՏ՝ ՊՈՒ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԱ ՊԻՐ ՔԵՐՐԵՔ ԵԻՒՐՔՃԱՆ ԻՆԱՆՏՐԳԱՆ ՍՕՆԿՐԱ՝ ՏԷՅԻԼ ՏՈՍԹ՝ ՏԻՒՀՄԷՆ ՏԱԽԻ ՕՂԱ , ՎԱՐԸՆԸ ԵՕՂՈՒՆՈՒ ՓԱ-ՓԱՂԱՐԸՆ ԷԼԻՆԷ ՏՕՂՏՈՒՐՈՒ՝ ՔԻ ՍԷՓԻԼ ՃԱՆԱՐ ՎԱ-ՌԱՐԱՆԸՆ ՀԻՅԱՊԷԹԼՈՒ ԱԼԷՎԼԷՐԻՆՏԷՆ ԳՈՒՐԹՈՒՂՍՈՒՆԱՐ . ԼԱՔԻՆ ՉՕԳ ՏԷՓԱ՝ ՓԻՔՐԻՆՏԷՆ ՊԷԼՔԻ ԼԱՆԷԼ ՊՐԱԳ-ՄԱՂ՝ ՓԱՓԱՂԱՐԸՆ ՊԱՉՈՆԱ ՏԷՕՔԵՐ , ՇՈՒ ՍԷՊԷՊ Ի-ՀԻՒՆ , ՔԻ ՕՆԱՐ ԽԵԼԱՑ ԷԹՄԷՂ ԳՈՒՏՐԷԹԼԵՐԻ ՎԱՐ ԻՔԷՆ՝ ՄԷՐՀԱՄԷՄՍԻՂԼԻՔԷՐԻՆՏԷՆ ՆԱՉԻ , ՓԱՐԱ ԱՐՄԱ-ՏՐԳԱՃ ՊԻՐ ՃԱՆ ԳՈՒՐԹԱՐՄԱՂԱՐ ։

Ե . ՊՈՒՆԱՐՏԱՆ ՊԱՉԱԳ՝ ՃԷՆՆԷԹԷ ԿԻԹՄԷՂ ՎԱ-ԹՕՂԻՔԼԵՐԻՆ ՍԱՅԻՐ ԿԷՕՆԱԿԷՕՆ ԵՕՂԼԵՐԸ ՏԱԽԻ ՎԱՐ ՏԸՐ . ԼԱՔԻՆ ՀԻՉ ՊԻՐԻՍԻՆԻՆ ՏԷ Լ՝ՈՂՈՂ ՎԻԹԱՊԱՐՏԱ ՊԷ-ՀԱՆ ՕՂԱՆ ԽԵԼԱՑ ԵՕՂՈՒ ԻԼԷ ՄԻՆԱՍԻՊԷԹԻ ԵՕԳ ՏՈՒՐ ։ ՓԱՓԱՏԱՆ ԼԱԿԱՏՈՒ ՆԷՓՈՂՈՆՔՆԷՆ ԱԼԸՍ՝ ՍԱՏՐԳԱԼԱ-

---

*''ՔՐԻՍՏՈՍ ԱԼԼԱՀԸՆ Ա՛ՐԱՔԼԻՆԻՒ ՂԱՒԻՊԻՆԼԵ ԵՕՒԻՊՓԷ ՕՂՈՂ, ԵՒ ՊՕՓՄԱՐԸՆԱՆ ԷՒՏԱԻ ԵՕՒԵՀԷՆ ՈՂՂԱՐԸՂ Ա՛ՂԷՂԼԵՐԻՒ ԽԱՂԸ Ա՛ՌԷԼ ՀՐԻ ՊՈՒՆ ՊԷՐ ԵՒՐԵ ՀԵԼԵՒԵ , ԱԼԼԱՀԸՆ ՊԵՐՀԱՆԻՒՆԻՆ ԽԱՂԷՆԵՆ ՕՂՈՂԼՈՐ. ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՍ ՊՈՒ ԽԱՂԻՆԵԼԵՐԻՆ ՈՆԱՆՈՒՐԼՈՐԸՂԸ ՀԷՆՈՒ ՎԻՒԼԷ Ա՛ՂԷՂ ՀԷԼԵՒՆԻՆ ԵՂԼԻՆԵ ԲՆԵՂԼԻՔ ԵՒՈՒՔ , ԵՕՂԼԵ ԻՒ՝ ՈՂՂ ՎԱ ԵՕՂՈՂԼ ԴՈՒՆԼԵՐ ԵՂԷՈՆ ՆԵ ՎՔՔԸՔ ՎԱ ՆԵ ՓՈՓՈՐ ԻՔՒՒԼԸ ՆՈՐԵՐՈՒ՝ ՀԷԼԵՒԸ ԱԼԼԱՀԸՆ Ի՝ՂՂԷՆԻՆԻՒ ԴՈՆՈՒՓՈՂ ԼԵՕՐԻՍՏԵ– ԼԻՒԼ ԻՄ-ՓՈՐ ԵՒՈՒՆ'' ։ ՋՈՐ . ՈՐՀԻՔԵ 142 , 143 ։

''ՔՐԻՍՏՈՍՈՆ Ա՛ՂԷՂ ՀԷԼԵՒԵՒՆԻՆ ՊՈՐ ՀԻՒՔԻՔՄԱՐԸ ՓՈՒՐ ՎՐ ԸԸՐ , ՀԷ ԼԻՆՈՆԱՀՒՔՈՐԼՈՐԸՂ ԼԻՆՈՆԱՀԼՈՐԸՂԸ ԻՔՐՈՐ ԵՒՐԻՐՈՒՀՒՓՈՒՆ ՈՕՒԼ-ՐԱ՝ ՕՂԼՈՐԸՂ ՊԼՐ ԵՅՈՐ ՎՔՀԵՔԵՒՔ ՀԵՂՅՈՐ ՓՈՒՐ Ա՛ՓՎԼԸՔ ԵՀՈՈՆ ԿՈՒՔ ՊԼՂԷՐ''։ ՋՈՐ . ՈՐՀԻՔԵ 141 ։

Քահօղիքէրէին ուֆագ Թէֆէդ խէլաս եօղլարը։ Բրօթէս-Թանդլարըն եալընըզ պիր խէլաս եօղու։

նըզլար. փափագա կիւնահլարընը իգրար էտիպ՝ ա՛վֆ-լըզ վէ ա՛ֆյէտ՛ ալըզլար, փաքլէնիլէր. պիր ա՛-զիզ էսվապա ետա պիր ֆասընֆա զիարէմէթ կիմսէք-լէ գապահաթլարը մահվ օղուր. պունլարըն պիրիսի տէ օմմաղը Հալտէ, վէրվէն օֆ՛ո՛ մալա՛ շիւպհէ-սիզ ճէննէմէթ կիմսէք իւմիտի իլէ եօղուրլըր։ Լա-քին Քահօղիքէրը պու գատար խէլաս եօղլարընա ի-նանտըգտան սօնկրա, ա՛ճայիպ տէյի՛լ մի տիր քի պու շէյլէրի էմմէքտէն պիր ֆայիտէ Հասըլ օլմազ կիպի քէնտի քէնտիլէրինի Քաւարանա միւսթահագգ զանն էտէրլէր։

Ըրօթէսթանդլար պու թարզ խէլաս եօղլարընը թանըրմազլար։ Ո՛ղիրա պունլարըն պիրինի պիլէ սա-պիմ էտէր պիր իսպաթ ետա պիր քէլամ Ը՛զիզ Քի-թապլարտա եօգ տուր։

Ըլլահըն Քէլամընտան էյրէնտիքլէրի վէ սահի-հան գավիճէ գապուլ էմտիքլէրի շու. տուր. "Ըլլահ տիւնեայը պու գատար սեվտի քի՝ քէնտի պիրճիք Օղլունու վէրտի, թա քի հէր օնա ինանան՝ ղայ օլմա-յա, իլլա եպէտի Հայաթա մալիք օլա։ Օղուլա իման էտէնին եպէտի Հայաթը վար"։ Յոհ. Գ. 16. 36։ "Ա՛իւմլէ փէյղամպէրլէր պունա շահատէթ էտէրլէր քի՝ օնա հէր ինանան, օնուն վասիթա-սի իլէ կիւնահլար ա՛ֆվընը ալըր"։ Գործ. ժ. 43։

"Ույմսուն ա՛մէլլէրինտէն ատէմ սատրգ օլմատը-ղընը՝ իլլա Յիսուս Քրիստոսուն իմանը վասիթասի իլէ օլտուղունու պիլտիյիմիզտէն, պիզ տախի Քրիստոս Յիսուսա ինանտրգ. թա քի Քրիստոսուն իմանը իլէ վէ տէյիլ նոմսուն ա՛մէլլէրի իլէ սատրգօլալըմ. զիրա նոմսուն ա՛մէլլէրի իլէ հիչ պիր թէն սատրգ օլմա-յաճագ տըր"։ Գաղ. Բ. 16։ Պու խէլաս է-

Բրօթէսթանդլարըն եալընդ պիր խէլաս եօլու ։

ինճի իման , քի օնուն իլէ առէմլէր կէօյհուն փա-
իշահլըղընը կէօրե պիլիրլեր , Ա՛ղեզ Ա՛ստուածըն
գավլինճէ՝ Թէվպե վէ Ալլահ իման՝ աման էտէրէք
եաշամաղա էօյլէ պաղը տըր քի օնլարտան ասլա
այրըլմազ ։ Իմէք սատե վէ աշխեար խէլաս եօլու
պու տուր , քի էպէտի հայաթ վէրմէք իչհուն՝ ինսան-
տան՝ Թէվպէ , Ալլահ իման վէ իման՝ աման Թաւլազ
էտէր ։ Ինճիլի Բրօթէսթանդլար Ալլահըն Վէհլամը
իլէ սապիթ օլմուշ խէլաս շարթլէրի տէխիւ պունլա-
րը գապուլ էտերլեր , վէ պունլարա մուղայիր օլան
շէյլէրի հէլաքէ կէօթիւրէն հերետիկոսլուգ սա-
յարլար ։

Բրօթէսթանդլարը Վաթօլիքլէրտէն այրըան պու-
նուն կիպի տահա չօգ շէյլէր վար տըր ։ Պիլ պաշ-
լըճալարընտան պիր գաչընը այրըրպ պուրայա գօտուրգ ,
մէրամըմըզ օնլարտան պիր իսպաթ չըգարմագ տէ-
յիլ , անճագ օգույանլարըն ֆիրաւէթինէ պրագմագ
տըր , վարսըն հէր քէս քէնտիլիյինտէն այրըտ էթմէն ։
Նաքին սէյլէտիքլէրիմիզի խիւլասա էթմէք իչհուն ,
պուրատա՝ մէղհէպ մատաէլէրինի Թէֆթիշ վէ հիւքմ
էթմէյէ ճէսարէթլէրի օլան քիմսէլէրէ շու խբի սիւա-
լի էտերիզ ։ Կէրչէ՞կ ! Ա՛ստուածըն Նո՛ւհ Ա՛ղեզ
նըմըզըն Նո՛ւհ-ուն-ողո՛ւ եօլ Ալլահըն Վէհլամնա ձէ-
պէ տըր ։

ՊԱՊ Բ

Թէրպիյէ վէ սանա՛աթ խուսուսունտա Ըրօթէսթանդ վէ Քաթօլիք պէլտէլէր բուպար օլունուրլար

ՓԱՍԼ· Ա

ԹԻՐԳԻՑԻ

Ա· Հ՚էմալի Ա՚մերիգանըն մէքթէպլէրի, մէտրէսէլէրի վէ քիթապէթէ միւթա՛լիգ մահալլէրի։

Բ· Կիհաալար վէ գաղէթալար։

Գ· Կիհապէթ վէ ի՛լմ շէրքէթլէրի։

Դ· Կաթօլիք պէլտէլէրին Թէրպիյէսի։ Ա՚իւթէպէր Կաթօլիքլէր Թարաֆընտան վէրիլէն շահատէթ։ Կաթօլիք քիլիսէսինին Կիհապէթէ գարշը օլան ա՛տավէթի։

ՓԱՍԼ· Բ

ԱԼԷՄՍԷՎԻՑԻ ՍԸՆՍ՚ԸԹ ՎԷ ՄԷՏՏԷՆԻՑԷԹԻՆ ԻԼԷՔԻԼԷՄԷՍԻ

Ա· Ո՛իրա՛աթ եախօտ ՉիֆԹճիլիք։

Բ· Թիճարէթ։

Գ· Ա՚էքանիքա սէնա՛աթլարը։ Ա՚էմալիքի միւճԹէմա՛այէ Ա՚մերիգա իլէ Ա՚իւնիւսի Ի՚վօսիա մապէյնինտէ օլան ֆարգլէրին սէպէպլէրի։

ՓԵՍԼ · Ե

ԹԷՐՊԻՑԷ

Ե · ՅԼՄԱԼԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆՑԻ ՄԼՔԹԼՊԱԼԷՐԻ, ՄԷՏՐԼՄՍԼԼԷՐԻ ՎԷ ՔԻԹԱՊԼԷԹԼ ՄԻԻԹԱԼԻՒ ԷՍԷՐԼԷՐԻ

Ւրօթէսթանդ պէլտէլէրտէ, Թէրպիւյէ, մէզՀէպ վէ Հտէպ ու Հրքեանըն նէ Հալտէ պուլունտուղու իւզերինէ Ւյրմէնիձէ քիթապլարտա վէ գազէթալարտա ջօգ եալան վէ եանկըշ շէյլեր եազըլմըշ տըր։ Գու իքթիրապար զեյատէ Շ Ըմալի Ա մերիգանըն Ա Ըմալիքի Ա իւմմէմա՝ասը Հագգընտա տըր. պու թարղ իքթիրապարը՝ "Ջատագովութիւն Ուղղափառ Ըա՝աատց", "Վանը Ւյրմէնի", "Յայտարար ուղղութեան" վէ "Ըայատան" գազէթասը կիպի ուֆագ թէֆէք թէյլիքլէրտէ ջօգ պուլուրսուն։

Ըայատան գազէթանըն մէզՀէպէ տայիր Ի՝լավէսինէն պիր պէնտ պուրայա տէրճ էտէրիպ։

"Շ ԸՄԱԼԻ ԱՄԵՐԻԳԱ։ Ինքի եւզ սէնէ վար տըր քի պու պէլտէ Ւրօթէսթանդլարըն փէնակեա՝Հը կիպի օլմուշ տուր, վէ Ւրօթէսթանդ մէզՀէպի օրատա զեյատէ շէրէֆ պուլմուշ տուր։ Ջագալի պու եագընլարտա ալընան խապէրլէրէ նազարէն իշպու նէմիձատ մէզՀէպ օրատա տա էվվէլքի կիպի տէյիլ տիր, օրատա տա էսքիմէյէ պաշլամըշ տըր։ Օ՝իրա տինի թէֆթիշ ալընա պրագանլար՝ թէֆթիշչիլէրինէ եա՝ քէնտի ա՝գընլարընը էսաս էտիպ տինսիզ օլուրլար, եախօտ էնինէ էվվէլքի էջրէնտիքլէ-

բինի, եա՛նի քիւլհէնին հիւքիւմաթընը գապուլ է-տիպ, պյրըլմըշ օլտուգլարը քիւլհսկ իլէ թէքրար պիր օլուրլար"։

"Պու պէօյլէ օլտուղու իչիւն՝ օլ թարաֆտա պու-լունան Ռօմէհսթանդլար՝ ա՛յլէհուսուա թէվֆէքէլ-լիլիքլէրինտէն նաշի օլ մէղհէպէ թաապի՝ օլուպ, պա-թըլըդտա պուլունանլար կիւն պէ կիւն քէնտի թա-րաֆլէրինին զայի՛ֆլէնտիյինի կէօրէրէք՝ ղայէթլէ թէ-հսիւֆ էտէրլէր։ Ա՛է պու չէյին սէպէպինի արա-յըպ, օնա կէօրէ չարէհինի պուլմայը տիւշիւնիւր-լէր իսկ տէ, պուլտուգլարը սէպէպ օնլարը տահա զիյատէ իւմիտսիպ էտէր"։

"Ճ էմալի Ա՛մերիգանըն Այնսինէդի չէհրինտէ գըղ չօճուգլարըն թէրպիյէսի իչիւն պիր մէքթէպ աչմըշ օլան Ա՛յա Պիչէր նամ պիր գըղ՝ քէնտի մէքթէպի-նէ փէք աղ շայիրտ կէլտիյինի կէօրիւպ, վէ հէր նէյրտէ Ռօմէհսթանդ մէքթէպլէրինէ աղ շայիրտ կիմտիյինի պաշգա թարաֆլարտան իչհտիպ, պու-նուն զըտտը՝ իշ էյրինմէք իսթէյինէրը Ա՛լաթօլիք մէքթէպլէրինէ կիտիպ, վէ եավաշ եավաշ Ռօմէհս-թանդ մէղհէպինտէն չըգըպ Ա՛լաթօլիք օլտուգլարը-նը տա խապէր ալըրգտա, հէր թարաֆտա մէքթուպ-լար եազըպ, Ա՛մերիգանըն էն միւ՛թէպէր շէհրլէ-րինտէ տիշէհլիլէրէ մէճլիսլէր էթտիրտի վէ օլ մա-հալլէրտէ օգունմագ իչիւն պիր ըհսալէ (ճաա) տախի հինչա էյլէտի, քի պասըլմըշ տըր"։

"Պու ըհսալէի օգույուպ անկլարըզ քի Ա՛մերիգատա Ռօմէհսթանդլարըն էլինտէ օլան մէքթէպլէր իւթի-պարտան տիւշմիշլէր տիր. լաքին Ա՛լաթօլիքլէրին մէքթէպ աչտըղը եէրլէրտէ, եհալի պիւթիւն պիւ-թիւն Ռօմէհսթանդ տախի օլմուշ օլսա, եվլատլարը-նը Ռօմէհսթանդ մէքթէպլէրինէ կէօնտէրմէքտէն ի-

Գաշգա միլէթլեր արասընտա մէքթէպ աչըզ, քէնտիսի իչիւն գայա էթմէյէն միլէթ։

սէ, Ռաթօլիք մէքթէպլերինէ կէօնտէրմէյի տահա էյի սայարլար։ Պուրատա Իլավէ օլունան պէնտ մէզհիւբ Ա՛իս Պիչէրին պասթըրտըղը ըէսալէտէն աղընմըշ սըր"։

Ա՛էքթէպլերէ էմսալ օլմագ իչիւն Ամինիննէդի շէհրինտէ պիր մէքթէպ աչտըմ, ֆագաթ շայիրտ վէ ագչէ օլմատըղը իչիւն գափամաղա մէճպուր օլտում։ Պիր Ռաթօլիք, քի իւճրէթլէ շայիրտ ալաճաղըտը, պէնիմ եէրիմէ կէչիպ՝ օլ մէքթէպի Թուրթատու. վէ հօճալըղա պաշլամազտան 50,000 Ֆրանք (212,500 ղուրուշ) էտա էթմէյէ գատիր օլտու։ Պիր ազ վաղթէ սօնկրա Ռաթօլիքլէր իչիւն պիր Նոթըճայա-ջան վէ ճէմ'աթըն չօճուգլարը իչիւն տէ պիր մէքթէպ պինա օլտու, վէ պունլար իչիւն տահի 150,000 Ֆրանք մէսարիֆ օլտու (քի 637,500 ղուրուշ էտէր)։ Պու էոյլէ պիր էյալէթ իչինտէ տիր՝ քի հիւքիւմէթտէն հիմայէթ պուլուպ տա, իւճրէթլէ շայիրտ ալան պիր Ռօթօէսթանդ մէքթէպի պիլէ եօգ տուր, եհալիսին չօղու իսէ Ռօթօէսթանդ տըր, վէ պուլունան Ռաթօլիքլէր տէ թաշրատան կէլմիշ ֆագիր ատէմլէր տիրլէր"։

"Ա՛ղկէր մէքթէպլերին պու հալի ագչէնին նօգսանլըղընտան իսէ, նասըլ օլսուն քի տիւնեանըն հէր թարաֆընտա Ա՛մերիգալը Ռօթօէսթանդլար օլուպ՝ մէքթէպլէր աչարլար, քիթապլար պասմա էտէրլէր, վէ պունլարըն հէփսի իչիւն իգթիզա էտէն ագչէ Ա՛մերիգատան կէօնտէրիլիր։ Պու ատամլար պաշգա մէմլէքէթլէրտէ թէրսիհէնին իլէրլէմէսինի իսթէրլէր, լաքին քէնտի մէմլէքէթլէրի իչիւն գայա էթմէզլէր տէյէմէյիս։ Պէյքի հօճալար մէքթէպ իտարէ էթմէյի լազընճա պիլմէզլէր, վէ թէրսիհէյէրինին

թարզընտա տա գուսուր վար տըր։ Պու պէօյլէ օլ-տուղու. Հալտէ, Ի՛մ էօյրէնմէյէ վէ թէրպիյէ վեր-մէյէ կէվմիշ իվ, տէյէն Ա՛մերիգալըլարա կիւվէնէնլէր ղայէթլէ ալտանմըշ օլուրլար։ Ա՛նէնպի պէլտէլէրե կիտէն Ա՛մերիգալըլարըն Հօճալըգ էթմէյէ գուտրէթ-լէրի օլսայիտի, Ա՛մերիգա մէքթէպլէրինէ Հիւսնի նի-զամ վէրիպ, Վաթօլիք մէքթէպլէրինէ կիտէն շա-յիրտլէրի քէնտիլէրինէ ճէլպ էթմէք իչուն օնլար Ա-մերիգայա տա՛վէթ օլունուրլար իտի։ Ա՛մերիգա մէք-թէպլէրինին պու Հալլէրինի օգուտտուղումունա, վէ թաշըալարտա կէզէն Ա՛մերիգալը վա՛ճճրլարըն պու ՀԷյլէրին չարէսի իչուն քէնտի վաթանլարընա չաղ-րըլմասըղընը տաւի կէօրտիւյիմիզտէ, ա՛գլէն պու-լուրուզ քի պու ատէմլէր մէքթէպլէր աչըպ, շա-յիրտլէր ճէմ՛ էթսէյլէր պիլէ, երինէ օնլարըն գուտ-րէթինէ Ի՛թիմատ օլունամազ։ Պիթարաճ վէ պիղա-րազ քիմսէմլէր պու շէյին իւզէրինէ էյի տիւշինէ-րէք, ա՛գլէն պուլտուգլարը կիպի տէ թէճրիւպէսինի կէօրմիւշլէր տիր"։

Ա՛ադիգէթ սահիհ տիր քի Ա՛մերիգա՝ Ի՛րօթէս-թանդլըղըն "փէնակեահը" տըր, վէ Ա՛մերիգայը տաւի Ա՛մերիգա կոչն Ի՛րօթէսթանդլըգ տըր։ Ա՛աքին Ա-մերիգա, Ի՛վրուփատա այագ ալթընա կիտէն վէ զուլմ էչքէն Վաթօլիքլէրին տաւի "փէնակեահը" տըր. պունու նէ՞ եափալըմ։ Ի՛լլի, ալթմըշ եա եէթմիշ պին քիշի, ա՛ազէն ղէյաաէ ա՛ազէն էքսիք, Հէր սե-նէ Ի՛վրուփատան ճիրար էտիպ Ա՛մերիգայա կիտէր-լէր. օրատա՝ Ի՛րօթէսթանդլըղըն գալէ՛սի վէ "փէնա-կեահը" ալթընտա սէրպէսթիէթ, ղանիմէթ վէ էմ-նիյէթ պուլուրլար։ Ի՛օգալտա տէրճ օլունան պէն-տին պիւթիւն պիւթիւն իճթիրատան Ի՛պարէթ օլ-տուղունու սէօյլէմէք տաւի Համճէթ տէ յիլտիր։ Ա՛ա-

յաստան գաղէթանըն միւէլլիֆի գըզըն պիրի չէօյլէ պիր պէնտ եազմըշ տըր տէյէրէք, գաղէթասընտա պիւթիւն պիր միլլէթի ֆաալ էթմէսի իլէ, հեր քէսի քէնտի իւզէրինէ կիւլտիւրմէք իսթէմիշտիր։ Ֆաա-գաթ պիզ պու վէսիլէ իլէ Ա՛մերիգայը Վաթօլիք պէլճէէը իլէ բուպար էտէլիմ, քի թէրպիյէ ճի-էէթիյլէ պու իքիսինին մապէյնինտէ օլան ֆարգ անկլաշըլըսըն։

Պիզ պուրատա եալընըզ պիր գաչ քէյֆիյէթ օլ-տուղու կիպի նագլ էտէրիզ։ օգույան օնլարտան Ա-մերիգատա թէրպիյէնին նէ հալտէ օլտուղունու քէն-տիլիյինտէն անկլայա պիլիր։

Ե։ ԱՄԵՐԻԿԱՆԸՆ ՄԷՔԹԷՊԼԷՐԻ, ՄԷՏՐԷՍԷԼԷՐԻ ՎԷ ՔԻԹԱՊԹԷ ՄԻՍԹԱԼԻԳ ԷՍԷՐԼԷՐԻ

Պիր միլլէթին իչինտէ մէքթէպլէր վէ մէտրէսէլէր պուլունտուղու՝ օլ միլլէթին իչինտէ իւ՛մումի թէրպիյէ վար օլտուղունա միւաճէէրբէտ պիր նիշանէ տէյիլտիր։ Պու սէպէպտէն իւէ արայաճաղըմըզ շու օլմալը տըր քի օլ մէքթէպլէրի իչտաս էտէնլէր քի՞մ տիր, վէ իտարէլէրի նա՞սըլ տըր։ Մէքթէպլէրի իչտաս էտէն ասըլ միլլէթ քէնտիսի օլմատըղը հալտէ, մէք-թէպլէր՝ օլ միլլէթին թէրպիյէ լէզգէթինի ալմըշ օլտուղունա պիր պէշարէթ օլամազլար։ Նախօտ մէք-թէպլէրին ուսուլլինտէ ճէպր վէ հագարէթ վար իս-սէ, օլ թարզ մէքթէպլէրտէն տէ պիր մէնֆա՛աթ հասըլ օլմազ։

Ա՛մերիգատա օլան մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրին քեաֆ-ֆէսինի, Վաթօլիքլէրին մէքթէպ վէ մէտրէսէլէրին-

տէն մա՛տա, զիրա պուռնալարըն փէք ջօղու Յվրօփա ագչէսի իլէ իհտաս օլմուշլար տըր։) Ամերիգա միլլէթի իհտաս էթմիշ տիր։ Վէ պաշգա թարղ տախի օլմամաղ. չիւն հիւքիւմէթ միլլէթին էլինտէ օլտուղու իչիւն՝ հէր շէյի եափան միլլէթ տիր, վէ հէր շէյ միլլէթին իսթէտիյի կիպի օլուր։

Ա՛էմալիքի Ա՛իճթէմա՛ատա հէմի Բըլղէրին էն տէրին մատտէլէրինի էօյրէնմէք իչիւն տօգսան եէտի Ա՛րօթէսթանդ մէտրէսէսի վար տըր։ Պու մէտրէսէլէրին հէր պիրինտէ պիրէր կէնիշ քիթապխանէ, վէ պահալը ֆիզիգա ալաթլարը վար տըր, հէմ պու մէտրէսէլէրէ կիրմէք իսթէյէնլէր Յ՛լմի սարֆ (էթիմալոճի՛ա), Յ՛լմի հէնտէսէ (էնճինէ՛րլիք), Յ՛լմի րագամ, վէ Ա՛ճէնդա պիլմէլի, պիր աղ տա Ռում վէ Ա՛աթին լիսանլէրինէ աշինա օլմալը տըր։

Ա՛էտրէսէյէ կիրտիքտէն սօնկրա, Ռում՛ճա, Ա՛աթինճէ վէ Յ՛վրօփանըն շիմտիքի լիսանլէրինտէն պա՛զըլարընը էօյրէնիր. Յ՛սքի վէ Ա՛էնի թէվարիխ, Յ՛լմի ըիյազինին (ճաֆքէէօ՛ճի՛ա) հէր տիւրլիւսիւնիւ, Յ՛լմի նիւճում (ասթրոնօ՛միա), Ֆիզիգ, Յ՛լմի էտէպ, վէ Յ՛լմի հիքմէթ, Յ՛լմի թապադաթիւլ էրզ (էնթրոպոլո՛ճի՛ա), Յ՛լմի մա՛տէն (հանէքանո՛միա), Յ՛լմի քիմեա (քնալօ՛ճի՛ա), Ա՛րիսթիան մէզհէպինէ տայիր իսպաթլար, Ռնեան Ա՛աթոլաճիքանո՛միա, Իտարէյի միւլքիյէ (փոլիթի՛քան փոփիւլո՛միա), Յ՛լմի պէլաղէթ (ճուրիսփրուդէնս) վէ Յ՛լմի մանթըգ (լոճի՛քա)։ Պիր շայիրտ տէօրթ սէնէ պու Յ՛լմլերի էօյրէնտիքտէն սօնկրա՝ տահա եիւքսէք բատտէտ վէ եօգարտա զիրը օլունան տօգսան եէտի տէն խարիճտէ պուլունան մէտրէսէլէրէ կիրմէյէ հազըր օլմուշ օլուր։ Ինչու սօն մէտրէսէլէրտէ արթըգ սէնաթի էտէճէյի շէյին թահ-

սիլինէ մէշրուլ օլուր ։ Ա՛էզգիւր մէքթէպլէրին պիր գրթա՛սը Ի՛լմի Թըպպ՛ եա՛նի Հէքիմլիք իչիւն , պիր գրթա՛սը Ի՛լմի շէր՛ (օբէնօքէռ-Ռիյան) իչիւն , պիր տիկէր գրթա՛սը տահի Ի՛լմի իլահի իչիւն Թահսիս օլունմուշ տուր ։ Ա՛էմալիքի Մ՛իւճթէհիտա՛սատա օն պիր Ի՛լմի շէր՛ մէքթէպի , օթուզ տէօրթ Ի՛լմի Թըպպ մէքթէպի , վէ օթուզ պէշ Ի՛լմի իլահի մէքթէպի վար տըր վէ Հէփսինտէ տէ ղայէթ պէօյիւք քի-Թահսիանէլէր մէվճուտ տուր ։

Չագալը պու մէքթէպլէր պիւթիւն Էհալիյնին Թէր-պիյէսինէ քեաֆի տէյիլ տիրլէր ։ Պիր միլլէթին , ա՛էսասլըյէ Թէրպիյէ Թահթիլտա պուլունտուղու-նու՝ օլ միլլէթտէ պայաղը մէքթէպլէր վէ մէարիֆ-լէր էօգ օլտուղունտան անկլայա պիլիրիզ ։ Պու պապտէ էվվէլա շունու տէյէլիմ՝ քի եաղմագ , օդու-մագ , բաղամ՛ , Ի՛լմի սարբ , ճօղրաֆիա , վէ ֆիլի-գանըն էվվէլէյահլըը էօյրէթմէք իչիւն Ա՛էմա-լիքի Մ՛իւճթէհիտա՛այը Ա՛մերիգատա պուլունան մէք-թէպլէր օլ գատար էօգ տուր , քի էրքէք վէ գըզ չօճուգլար հիչ պիր վագըթ պու Ի՛լմիէրտէն մահրում գալմազլար ։ վէ օգուտմագ եաղմագ պիլմէյէն ասլը Ա՛-մերիգալը պիր էրքէք եա պիր տիշիհլի կէօրմէք փէք նատիր տիր ։ Պիլմէյէնլէր պուլունուրլար իսկ տէ , էքսէրիյէ Ի՛չվօփատան կէլէնլէրտէ տիր ։

Ա՛էմալիքի Մ՛իւճթէհիտա՛սատա պուլունան ճէմի՛ մէք-թէպլէրին վէ տիւրլիւ պէ տիւրլիւ մէարիֆէպլէրին սա-յըլըը պուրատա պիր թէմամ՛ վէրէմէյիզ լազըն պա՛զը էյալէթլէրին , 1847 տէ Թէրպիյէնին Հալը Իւղէրինէ նէշը էյլէհիյի Ի՛լանլարը վար տըր ։ պուննլարատան Իրօ-թէսթանդլարը թա՛լիմ վէ Թէրպիյէսինին շիմտի նէ տէրէճէտէ պուլունտուղունու անկլայա պիլիրիզ ։

Ի՛չվէլա 2,604,495 (իքի միլիօն ալթը եիւզ տէօրթ

պին տէօրթ եիւզ տօգսան պէշ) էհալիսի օլան Նիւս Եօրքուն թէրպիյէսի նէ մէրքէզտէ պուլունտուղու-նու թա՛րիֆ էտէլիմ։

Պու էյալէթին մէրթէպլէրի էհալինին մէսարիֆի իլէ իտարէ օլունուրլար։ Պու ագէնին նիզամը վէ թէրթիպի տախի էհալիյէ բաձի օլտուղունտան, էհր սէնէ էհալի թարաֆընտան սէյիլէն քիմսէլէր վէքիլ նասպ օլունուպ, էհալինին իսթէհսիլ կիպի իշն նիզամա գօրլար. իմտի պու մէրթէպլէրի գայըբան էհալիտէն պաշգա քիմսէ տէյիլ տիր։

Նյայէթին 11,000 միլլէթ մէրթէպի վար տըր, պունլարըն իշինտէ ի՛լմ եօյրէնէն շայիրտլէրին սայըսը 1847 սէնէսին ասնլարընտա 748,387,լէ պալիղ օլմուշ իտի։ Մէկտիւր մէրթէպլէրտէն հէր պիրինին տիւրլիւ քիթապլէր իլէ տօնանմըշ պիրէր ուֆագ քիթապխանէսի վար տըր. հէփիսինտէ մէվճուտ օ-լան քիթապլարըն եէքիւնի 1,300,948 (պիր միլիօն իէ եիւզ պին տօգուզ եիւզ գըրգ սէքիզ) ճիլտ տիր։ Նիւս Եօրք էհալիսի պու քիթապխանէլէրի պէօ-յիւթմէք իչին 1847տէ 1,989,573 (իքի միլիօնա եագըն) ղուրուշ սարֆ էյլէտի։ Պունլարտան մա՛-տէ, 1,569 մախսուս մէրթէպլէր վար տըր, պունլա-րըն տա 41,473 շայիրտի վար տըր։ Պու մախսուս մէրթէպլէրին միլլէթ մէրթէպլէրինտէն սայլը շու ֆարգը վար տըր, քի պիր գաչ քիշի պիր օլուպ քէնտի էվլատլարը իչին մախսուս Հօճա Թային էթ-միշլէր տիր. վէ մէրամ՝ Հօճալարընը տահա պիր կիւզել թարղ իլէ թէրպիյէ էթմէք, եախօտ օնլարա միլլէթ մէրթէպլէրինտէ վէրիլէն տէրսլէրտէն զևյատէ Հէյլէր եօյրէթմէք տիր։ Մախսուս մէրթէպլէրտէ պիր Հօճայա թէսլիմ օլունան շայիրտլէրին սայըսը էքսէրի ազ օլուր։

Նիւս Եօրք էյալէթինին Թէրպիյէսինին Հալե։

Պու էյալէթտէ իբի պէյիւք մէքթէպ տահա վար տըր. պու մէքթէպլէրտէն տէ մէրամ՝ միլլէթ մէքթէպլէրի իչիւն լազըմ օլան Հօճալար եէթիշտիրմէք տիր։ Իմտի պու մէքթէպլէրտէ Թէրպիյէ օլանլար Հօճալըգ էթմէք եօլունու վէ նիզամընը էյրէնիրլէր. վէ պիր մէքթէպէ Հօճա լազըմ օլտուղու վաղըթ, ա՛լէսսեվիյէ պու մէքթէպտէ Թա՛լիմ վէ Թէրպիյէ օլանլարտան սէչիլիր։

Նէթիճ գըզլար իչիւն 55 այրը մէքթէպ վար տըր. պու մէքթէպլէրտէ վէրիլէն տէրսլէր պայաղը մէքթէպլէրին տէրսլէրինտէն Հօգ եիւքսէք տիր։ Պունլարըն ճէմիսինտէն գաթ՛ինազար, 163 Թանէ տէ Ա.գաոէմիա վար տըր։ Ա.գաոէմիալար եալընըզ պիր նիյէթէ մէպնի տէյիլ տիրլէր. եվվէլա՝ եիւքսէք բաոտէտ պուլունան մէքթէպլէրէ կիրմէյէ նիյէթի օլանլար, իպԹիտա Ա.գաոէմիալարա կիրիպ Հազըրլըգ կէօրիւրլէր. պու սէպէպտէն ագաոէմիալարտա Խումճա վէ Լաթինճէ տէրս տախի վէրիլիր։ Իքինճի՝ Թիւճճար Ձիֆթճի եա Ա՛աքինաճը օլմազա արղուքէշ օլանլար, պայաղը մէքթէպլէրին տէրսլէրինի քեաֆի սայմայարագ՝ զիյատէ շէյ էյրէնմէք իսթեհիքլէրի Հալտէ, Ա.գաոէմիալարա կիրիպ Ի՛լմի Հէնտէսէ, Ի՛լմի միւսելլեսաթ՝ (եաննկաոափուկա), Կէմիճիլիք, Տէֆթէր Թուլումագ, վէ Ֆիղիգա իլմինին պա՛զը Շէյէրինի էյրէնիրլէր։ Պու էյալէթին իչինտէ պաշգա օթուզ իբի մէքթէպ տահա վար տըր. պունլար Ի՛լմուլ Ի՛լմէր, Ի՛լմի շէր՛, Հէքիմլիք վէ Ի՛լմի իլահի մէքթէպլէրի տիր։ Պունլարտան պաշգա, քէօրլէր, սաղըրլար վէ տիլսիզլէր մէքթէպլէրի տախի վար տըր. պիր Թագըմ տա էյլէ մէքթէպլէր պուլունուր՝ քի օնլարտա եալընըզ պիր շէյ վէ օնա միւթա՛լիգ Հէր նէ վար իսէ՝ էյրէտիլիր. մէսէլա Կէմիճիլիք,

Պա՛զը ուֆագ էյալէթլէրին Համի Թէրպիյէսի։

Օ.իրաաթ ետ Ա՛աքինաճըլըզ։ Նալընըզ պու էյալէթտէ պուլունան մէքթէպլէրին եէքիւնի 12,821 տիր։ Ա՛էվ պու պինալար՝ իչէրինտէ օլան քէնտապխանէլէր վէ ալէթլեր իչուն օլան միլիոնճա մէսաւրիֆլերին Հէվեսինի էՀալի էթմիշ տիր. վէ օլ գաատար Հիսապսըզ Համաշըրըն մա՛աշընը տա եվինէ էՀալի գայըրը։ Նալընըզ պայազը մէքթէպլեր իչուն քիւլլիյէթլի ագէ, եանի 6,500,000 թալէռ (Օսմանլը ագէսի իլէ 156,000,000 եիւզ եվլի ալթը միլիոն ղուրուշ) օրթա սանաըզընտան վէրիլտի. պու մէքթէպլեր նիճէ քի եօգարտա պինը օլունտու՝ էՀալինին էվինտէ տիր, վէ պու քիւլլիյէթլի ագէ պիր պէյճիւք սերմայէ օլուա՝ ֆայիզի իլէ պու մէքթէպլեր իտարէ օլունսունլար տէյիւ վէրիլմիշ տիր։ Ա՛տէմլեր քէնտիլեր իչուն Հեր նէ էտէճէքլերսէ՝ ա՛լէսսվիյէ էյիսինի էթմէյէ տիգգաթ էտերլեր. Թէրպիյէ իչուն պէյճէ չալըշան վէ պու Թարզ պէյճիւք իշլեր պաշա չըգարան պիր էՀալինին իչէրտէ վէ զայէթ մէթաննէթլի Հիւներ վէ մա՛լիւմաթընը պիր ատէմ ֆասլ էտիպ ֆէնա սէյճէրսէ, օլ ատէմ իչուն նէ՞ տէմէլի իզ. պիզ էյլէ ատէմ իչուն Ա՛նճաղ գալպինտէքի քէօփիւրմիշ վէ գուտուրմուշ Հասէտ վէ խուսուսէթինի տիշարը տէօքէյօր, տէրիզ։

Վ.իւչիւք էյալէթլէրտէ օլան Թէրպիյէ Հագդընտա պուննալար կիպի չօգ շէյլեր կէօսթէրէ պիլիր խոիք էկեր քէլամմըմզը միւֆասսալ էտէյիտիք։

300,000 էՀալիսի օլան Վ.իրմինդ էյալէթինտէ 50,000 շայիրտլեր իլէ, 1,000 գատար մէքթէպ վարտը։ Ֆագաթ պու էյալէթին չօգ գասապալարը իլան էթմիշ օլմատըգլարը իչուն էլպէթտէ մէգբիւլ սայը թէքմիլ տէյիլ՝ էքսիք տիր։

Ի՞օտ Ա՛յլէնտ, քի Ա՛էմալիքի Ա՛իւճթէմա՛ա էյա-

Պա՛զը ուֆագ էյալէթլէրին Համը Թէրպիյէսի։

լէթլէրինին էն քիւչիւկ տիր, վէ 1840 սէնէսինտէ 108,000 ԷՀալիսի վար իտի՝ ֆագաթ շիմտի 120,000է պալըղ օլուր, 20,000 շայիրտ իլէ 428 մէքթէպի վար տըր։ Պու էյալէթտէ եէնի մէքթէպլէր պինա էթմէք, Էսքիլէրի թա՛միր էթմէք վէ հէվիսինին իգ-թիզասընը գայրըմագ իչիւն եագընլարտա չօգ ադէմ կէօնտէրիլտի։

Ա՛սսաչիւսէդա էյալէթին ԷՀալիսի 800,000 քիշի գատար տըր. 1840—1845 սէնէլէրին իլանընտան անկլըրըզ՝ քի 3,173 պայաղը մէքթէպ վար տըր, վէ պունլարըն իչինտէ պուլունան շայիրտ-լէրին սայրսը 161,020է գատար չըգար։ 71 Ա՛գատէմիա վէ 1,268 մահասուս մէքթէպլէր վար տըր։ Պայաղը մէքթէպլէր իչիւն ԷՀալի հիսսէ իլէ 600,000 թալէր գատար (եանի 14,400,000, օն տէօրթ միլիօն տէօրթ եիւզ պին ղուրուշ) վէրմիշ տիր. վէ տէֆա պիր օլգատար տա կէօնիւլլի վէրկի իլէ քէօյ մէճլիսլէրինտէ վէրմիշ տիրլէր. պու իքի թագսիթի վէրիլէն ադէնին միգտարը պիր միլիօն թալէր եահօտ եիրմի տէօրթ միլիօն ղուրուշտան ղիյատէ էտէր. պու մէպլաղը ԷՀալի, նասըլ քի զիքր օլունտու, կէօնիւլ խօշնուտլուղու իլէ եալընըզ պայաղը մէքթէպլէր իչիւն վէրմիշ տիր։ Ա՛գատէմիալար, Մ՛ահասուս մէքթէպլէր վէ Մ՛էտրէսէլէր պու հիսապտան տըշարը տըր։

Պաշգա էյալէթլէր հադգընտա տահի սէօյլէնէճէք չօգ շէյլէր վար իսէ տէ, Ա՛մերիգա ԷՀալիսինին նէ տէրէճէ հավէսլէ Թէրպիյէյէ Թալիսպ օլտուղունու, վէ օնլարընը զահմէթի իլէ գուրուլան մէքթէպլէրտէ իսթէյէնլէրին պէտիհավա Թէրպիյէ օլապիլէր իտիսինի կէօսթէրմէք իչիւն պու գատար մա՛լիւմաթ վէրմէք քիֆայէթ էտէր։

Ամերիգանըն քիթաալարը վե Գաղէթալարը։

Բ. ՔԻԹԱԳԱԼԱՐ ՎԷ ԳԱԶԷԹԱԼԱՐ

Ա՛ճմալիքի Ա՛իւճթէճմա՛ա հագգընտա վէրսիյիմիզ պու մուխթասար խապէրտէն հէր ատէմ ֆէհմ էտէպիլիր քի թէրպիյէտէ պէջյէ շէրէֆ պուլմուշ վէ իլէրիլէնմիշ պիր էհալինին իչինտէ շիւպհէսիզ ջօգ քիթաալար տախի ջողբոզ նէշր օլունմալը մըր։ Իմի պու խուսուսու տախի պուրատա գըսսաճա հիքայէ էտէլիմ։ Ա՛խսապ օլմուշ տուր քի սաալըգա պասըլմըշ օլուպ, թէքրար սֆամիյա օլմասը լազըմ կէլէն քիթաալար իլէ պէրապէր սէնէտ հէման պէշ պին տիւրլիւ քիթաալ պասըլըպ նէշր օլունուր։ Ա՛էր մէքթէպլին վէ սալքի հէր ֆամիլյանըն պըրճաճ քիթաալանէսի վար մըր։ Ի՛հալինին նէ տէրէճէ օգումաղա արզուսու օլտուղունու շունտան տախի ֆէհմ էտէ պիլէրսին՝ քի եագըն վագթիլարտա պիր հիքայէ ջողտը, աղ վագթըն իչինտէ նէշր էտէնլէր 100,000 էօրնէք սաֆթըլար։ 78,000 ճիլտ Լոնտընկդոնուն քիթաալարընտան, 45,000 ճիլտ Ֆրանքլինին թէէլիֆլէրինտէն եալընըզ պիր քիթաալճը տիւքքանընտան տաղըլմըշ մըր։ Ինկիլիզճէ սէջյէնէն հէր մէմլէքէթլէրտէ պու քիթաալար կիպի մէշհուր վէ ջօգ սիւրիւլիւր քիթաալարըն հէրհանգի պուրատա պիրէր պիրէր զիքր էտէճէք օլսագ, ղայէթ ուզուն տէֆթէր եազմամըզ լազըմ կէլիր, եէրիմիզ տախի միւսա՛ատէ էթմէզ։ Պէջյուք մէսաբիֆլէ պասըլմըշ ջօգ ի՛լմ քիթաալարը վար մըր՝ քի տայիմ սաթը լմագտէ տիրլէր։ Պօուտուչ նամ Ա՛մերիգալը՝ հէր եէրտէ իսմի մէշհուր Լա Լէլասըն կէջյ մէքանիգասը (Mecanique Celeste) իսմի իլէ պիր պէջյուք Ա՛աթէմաթիգա քիթաալընը Լնկիլիզ լիսանընա թէրճիւմէ էտիպ, պիր օլգատաբ տա

Թէֆիսիր վէ տէրին պահսլար քէնտի թարաֆընտան իւ-լավէ էտիպ նէշը էյլէտի . պու քիթապ զայէֆ պահա-լը իտի իսէ տէ , ի՛լմ սօն տէրճէճ հավէսլի էհալի-նին կէօզիւնէ կէօրիւնմէյիպ , փէք չօգ սաթըլըը ։ Նիու Եօրք Էյալէթին Էֆեհայէի Թահափի՛էհ իս-միտէ օն իքի ճիլտտէն իպարէթ պիր պէյիւք քի-թապ չըգտը , վէ էհալի օնուն պասըլմասընա լազըմ օլան մէսարիֆէ իհտիատ իչիւն 4,800,000 (տէօրթ միլիօն սէքիզ եհւզ պին) ղուրուշ վէրտի ։

Օտպան իսմինտէ Ա՛մերիգալը պիր մէշհուր միւէլլիֆին Ա՛մերիգանըն Էֆեհայէի Թահափի՛էհի իս-միտէ պիր թէէլլիֆի վար տը , քի հէփ ճիլտէրի 180 Ռաունտ սթէռլինէ (սայքի 20,000 ղուրուշ) սաթըլըը իսէ տէ , եհինէ չօգ ալանլար պուլուշ նուը ։

Մէմալիքի Մուճթէմա՛ատա պին ալթը եհւզ գա-տար գազէթա նէշը օլունուը ։ Պունլարտան պա՛-զըլարը հաֆթաատա պիր , պա՛զըլարը հաֆթաատա իքի տէֆա , վէ սայըրլէրի եհվալէ պասըլըրլար ։ Պու գա-զէթալար սէնա՛ալա՛ զիրա՛ալա՛ թէվաբիհէ՛ էտէ-պէ՛ մէզհէպէ վէ ի՛լմ , քէզալիք ումուրու խարիճի-յէ վէ տախիլիյէ բօլիթիգասընա միւթալիգ տիւրլիւ էլլէմ վէ չօգ մէնֆա՛ալը ի՛լանլար իլէ տօլու տուր ։ Իմտի էհալի ա՛լէսսէվիյէ ալիմ , թէրպիյէլի վէ օ-գումաղա հավէսլի օլմուշ օլմասա , 1,600 գազէթայա չ գատար եաղըլըն օլապիլի՞ր մի , քի մէսարիֆ չօգ-տրգտան սօնկրա՝ քևար տախի օլսուն ։ Պու գազէ-թալարըն թաապագալերի էքսէրիյէ ղայէֆ պէյիւք տիւր , եաղըլարը փէք ուֆագ , վէ չօգ շէյ մէվճուտ օլտուգտան պաշգա , պահալարը տա չօգ ուճուղ տուր , էյլէ քի սէնէվի պահասը ալթմըշ ղուրուշտան զի-յատէ հաֆթաատա պիր պասըլըը գազէթա ազ պու-

Ամերիգանըն քրիստոսէ վե իւր շիրքէթլէրի :

լունուր . պու սէպէպտէն եաղըլանըար չօգ օլմուշ օլմասա , հիչ պիրիսի իտարէ էտէմէզ : Պիր գաղէթանըն իչէրի կիլիմէսի իչինն 3,000 եաղըլան իպթիզա էտէր . պու գաղէթալարըն իսէ քիմինին 3,000, քիմինին 5,000, պա'զըլարընն 10,000, վե պա'զըլարընն տախի 18 եախօտ 20,000 եաղըլանը վար տըր . հաթթա 100,000 եաղըլանը օլան գաղէթա տախի պուլունուր : Լաքին տէյէլիմ քի՝ պունլարըն պիրիսիր իւսթիւնէ իւչէր պին եաղըլանը օլսուն . պու հիսապէ 1,600 գաղէթանըն 4,800,000 (տէօրթ միլիօն սէքիզ եիւզ պին) եաղըլանը օլմագ լազըմ կէլիր . վե պու սուրէթտէ Ա՛էմալիքի Ա՛իւճթէմա'ատ Էֆէնտիմիզ ֆամիլեա պաշընա պիր գաղէթատան պիյատէ տիւշէր :

Ֆագաթի պունլարտան պաշգա՝ մախսուս պիր՛ր մատտէ իւղէրինէ եապան նիչէ պէօյիւք գաղէթալար տախի վար տըր . մեսէլա՝ ֆիզիգա , բօլիթիգա , թէվարիխ , ի՛լմի իլահի , մէքանիգ , զիրա'աթ վե սայիրէ հագգընատա օլան գաղէթալար . քի պունլարըն վասէթասը իչէ կէրէք Ա՛մերիգատա վե կէրէք Լ՛վրօպատա ի՛լմ վե սէնա'աթա միւթալիգ պիր իճատ եա պիր հիւնէր պուլունտուղու կիւչի , ագապինճէ էհտիյաճ իչինտէ եայըլըր , վե պիր մէշհուր միւէլլիֆ զուհուր էթմիյի , եախօտ պիր միւէլլիֆին քիթապլարը նէշր օլունտուղու համտէ , հէր քէսէ խոպէր վէրիլէր :

Գ· ՔԻԹԱԳԷԹԼԷ ՎԵ Ի՛ԼՄԻ ՏՈՑԻՐ ՕԻՐՔԷԹԼԷՐ

Ա՛էմալիքի Ա՛իւճթէմա'ատա պուլունան քրիստոսէթ վե ի՛լմի շիրքէթլէրի տախի՝ էհալինին իչինտէ ի՛լմին զայէթլէ եայըլմըշ օլտուղունա պիր իսպաթ տըր :

Ամերիգանըն քիմապէթ վէ իլմ շերքէթլէրի։

Մէմալիքի Միւճթեմա՝այի Ամերիգա օթուզ պիր հայալէթ տիր, հէփսինին իչինտէ տէ ֆիզիգա, քիմապէթ, պիրա՝աթ, մէքանիգա սէնաաթլարը վէ սայիրէնին իլերլէյիպ շէրէֆ պուլմասը իչուն իհտաս օլունմուշ շերքէթլէր վար տըր։ Պու շերքէթլէրտէն պիրինին Նիու Եօրք շէհրինտէ 40,000 ճիլտէն միւրէթթէպ պիր քիմապհանէսի վար տըր. եւինէ օլ էյալէթին պիր տիկէր շերքէթինին 30,000 ճիլտէն իպարէթ պիր քիմապհանէսի վար տըր։ Ֆիլատէլֆիանըն շերքէթլէրինտէն պիրինին 52,000, վէ Պօսթոնտա պիր տիկէր շերքէթին 32,000 ճիլտէն իպարէթ քիմապհանէլերի վար տըր։ Պաշգա չօգ շէհրլէրտէ տախի պու շերքէթլէրին 5,000-էն 20,000 ճիլտէ գատար քիմապլարը օլան ղայէթ չօգ ումումի քիմապհանէլերի վար տըր։ Պու շերքէթլէրին էմտիայի իւ՝մումի մէճլիսլէրի թարիֆ էմմէտէն սարիքը՝ նազար էֆէրիդ։ Իչմէնի միլլէթինտէ պու պապտէ պիմարաֆ օլան Նիկոդայոս Մ. Ջօրայեան սէյլէսին. պու զաթ Խազմավէպ վարագանըն սէնէ Ե. Նումէրօ 23տէ Խարէյի միլլքիյէ իւզէրինէ էմտիայի պահսլարըն պիրինտէ թէրպիյէյէ վէ էհէպէ միւթալիք միլլէթ. մէճլիսլէրի հագգընտա սէյլէսիյի վագըթ տէր, «Պու թարդ մէճլիսլեր իլէ հէր միլլէթտէն զիյատէ Ամերիգալըլար հէր շէյտէ ճէսամէթլէ իլերի կիսէրլեր։ Օլ միւպարէք մէմալիքտաէ միլլէթին ֆայիտէսի իչուն ու՝մումին տէրսլէր գրաաթ օլունմագ ա՝սէթի էյլէ տէրքեար տըր քի պա՝զը քէրրէ 45,000 քիշի ճէմ՝ օլուպ տինկլէրլէր իմիշ»։

Իչպու նագլ էմտիյիմիզ շէյլէրին քեաֆֆէսի տէ պիրիպիրինէ միւթապէգ տըր, վէ ինքեար օլունմագ սուրէթտէ աշքեար կէօսթէրիր՝ քի Շէմալի Ամե-

Ամերիգատա Քահանայապետին նէ հալտէ պուլունտուղու։

բիգա էհալիսի օլ տէրէճէ թէրպիյէ թահթընա կիր. միշ տիր, քի հիչ պիր միլլէթին օնու փասլ էմմէյէ հագդը օլմատըգտան պաշգա, հասրէթ չէքիպ օլ մէրթէպէյէ էրմէք իչին էլինէն կէլէն ղայրէթի տախի տիրիղ էմմէմէլի տիր։

Ֆաարիֆէ շայան պիր շէյ տահա վար տըր, քի օնտան տա ա՛լէսսէվկիյէ պիր միլլէթին նէ տէրէճէ թէրպիյէյէ մալիք օլտուղու աշիքեար կէօրիւնիւր։ Վահանայապետ պու պէլտէտէ սօն տէրէճէ չա ըշ ճահա էհթիբահէն սօնկրա՝ մէհանէթ պուլամատըգտան պաշգա, կիւն պէ կիւն ինգըրազ պուլմագտա տըր։ Պունունլա տէմէք խոթէմիյիղ՝ քի Վահանայապետին սայրսըր շիմտի օն սէնէ էվվէլ օլտուղունան զիյատէ տէյիլ տիր. մէրամըմըզ՝ Վահանայապետ շիմտի չօղալմայօրլար տէմէք տէյիլ տիր։ Ա՛մալիմ օլսուն քի Խրօհէսթանդըղըն "փէնահէսէր" օլան պու պէլտէ՝ մէզհէպլէրինին զուլմունտան ա՛ճիղ օլուպ, սէրպէսթիղիք պուլմագ իչիւն Ա՛վրօպատան ֆիրար էտիպ կէլէն սէֆիլ Վահանայապետի ճան ու կէօնիւլտէն գապուղ էմմէյէ տայիմա Հաղըր տըր. Հէր սէնէ (նիճէ քի սահիֆէ 48աէ տէտիք) էլլիշէր պին քիշի Ա՛վրօպատան չօգըպ Խրօհէսթանդըղըն պու "փէնահէսէրնա" կէլիպ, սէրպէսթիղիք վէ հիմայէմ պուլունըրար։ Փափաղլարընը, պաթըղ Ի՛թիգատլարինի, ճահիլ իքլէրինի վէ ֆագի՛ղլիյի տախի պէրապէր կէթիրիրլէր իսէ տէ, Խրօհէսթանդ Ա՛մերիգա օնըարը խոթէյէրէք գապուղ էտիպ, վէ կէրչէքլիյին գուվվէթինէ, թէրպիյէնին ա՛լէսսէվկիյէ շէրէֆ պուլմուշ օլտուղունա կիւվէնէրէք, աղ վագըթատան օնըարըն ֆիքրլէրի աչըղպ էտնա Հալկէթինտէն նիւճէճէքլէրինի իւմիւտ էտէր։ Պու գաատար Վահանայիք Ա՛մերիգատա պուլունտուգտան պաշգա, Ա՛վ-

րօփանըն Վաթօլիք պէլտէյերի տախի Ա՛էմմալիքի Ա՛իաճթէմ՛ատա Վաթօլիքլիյին եայըլմասընա իմ տատ իչուն իանէ վէրիրլէր։ Փրօփականտա նամ չիրքէթ հէր սէնէ Վաթօլիքլերին Ամերիգատաքի մէքթէպլերի՛ մէտրէսէյերի վէ վազճըլարը իչուն քիւլիյէթլու ագչէ սարի՛ֆ եաէր։ Լ՛աքին պու գատար ղայրէթ էտիպ, սէնէ պէ սէնէ պու գատար եէնի Վաթօլիքլեր կէլիրլէր, վէ իքի եիւղ սէնէտէն պէրի Ամերիգատա Վաթօլիք վար վէ վազճըլար տատխի էքսի՛ք օլմուշ տէյիլլէր իսէ տէ, երինէ ասըլ քէնտի նէյշը էթնիքլերի իլանլարա նազարէն, Ա՛էմմալիքի Ա՛իաճթէմ՛ատա Հալա իւչ միլիօնտան զիյատէ փափայա ինանան պուլունմազ։ Քրօթէսթանդլարըն սայըսը իսկ՝ երմի եէտի միլիօնու թէճաւուզ եաէր։ Պու գատար տիւշիյէ պէօլիւք պէօլիւք Ամերիգայա գօշան պինլերճէ Վաթօլիքլեր նէ՞ օլույօրլար։ Ճ՛ապիա թըլլա արթմալը տէյիլլէ՞ր մի իտի. պունլարըն էվլատլարը նէ՞ օլույօր։ Չօգ տիւշինմէք իտէմէզ. պունլար եա Քրօթէսթանդլարտան չօգ զիյատէ էօնիյօրլար տէմէլի իզ, եա տա սէնէ պէ սէնէ օլ գատար ատէմ Քրօթէսթանդ օլույօր՝ քի Ի՛վրօփատան փիրար եէտէն օլ հիսաապսըզ ճէմիյէթի Վաթօլիքլերին արթմասընա քեաֆի օլմայօր։

Վաթօլիքլեր՝ մէքթէպլերի վէ մէտրէսէյերի վասիթասի իլէ պազը վագի՛ օլուր՝ քի մէղհէպ խուսուսունտա գայտըզ վէ հաճաթսըզ պիր Քրօթէսթանդըն եվլատընը ճէվպ եէպիլիրլէր. լաքին պիրինին եէրինէ օն քիշի պիրտէն զայպ եէրլէր։ Նագըն վագըթլարտա չօգ շէհրլերտէ Վաթօլիքլերտէն զայէթ չօգ այրըլանլար օլտու, վէ պիլ քիւլիյէ Վաթօլիքլերտէն տէօնմէ եէնի քիլիսէլէր գուրուլտու։ Ամերիգա կիպի սէրպէսթ վէ ա՛զէսսիվլիյէ թէրպիյէ ճիհէթիյլէ ի-

Քաթօլիք պէլտէլէրին հալի թէրպիյէսի։

լէրլէմիշ պիր պէլտէտէ՝ Վաթօլիք մէղհէպի կիպի պիր մէղհէպին իլէրիլէմէսի պու գատար օլա պիլիր։

Գ· ՔԱԹՕԼԻՔ ՊԷԼՏԷԼԷՐԻՆ ԹԷՐՊԻՅԷՍԻ։

ՄԻՒԹԷՊԷՐ ՔԱԹՕԼԻՔԼԻՔԻՆ ՎԷՐՏԻՑԻ ՅԵՀՈՒՏԷԼԷՐ։ ՔԱԹՕԼԻՔ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ Ի՛ԼՄ ՎԷ ՔԻԹԱՊԷԹԷ ԴԱՐՅԱԼ Ը՛ՏՏՎԷԹԻ։

Ա՛էմալիքի Ա՛իճԹէէմա՛ատա թէրպիյէնին նէ տէրքէճէտ պուլունտուղունու թէՔՓԷԹիշ էՔԱԹիքատէն սօնկրա՝ շիմտի Վաթօլիքլիկին մէՔԻՆ գալա՛էրի օլան պէլտէՔէրէ կիտէլիմ, պագալըմ օրատա թէրպիյէ նէ Հալտէ տիր։ Ի՛թալիատա՝ Ի՛սփանիատա՝ Ի՛օրԹօկալտա՝ վէ Ա՛իւնուպի Ա՛մերիգատա էՀալի նէ՛ տէրքէճէ թէրպիյէտէ պուլունուր։ Վաթօլիք մէղհէպի չօգ տէհրլէրտէն պէրի պու պէլտէէրը իւղերինէ մունասալաթ օլմուշ տուր, վէ պու սէպէպտէն ծնուն նէ թարղ մէղհէպ օլտուղունա էն սահիհ թէճրիւպէ պունլար օլա պիլիրլէր։

ԾօՃուլարըն վ՛ըտիյի խապէրլէրի գապուլ էտէր իսէք, ծնլար շահատէթ էտէր՝ քի Ի՛լմ վէ թէրպիյէ ալէսսէվիյէ իլէրլէյԵճ՛էք Նէրտէ, պու պէլտէլէրտէ ալէսսէվիյէ ճէհալէթի ղալիպ օլմուշ տուր։ Ա՛իւնիւնիզամ իւղըէ գուրուլմուշ պիր մէքթէպ եօգ տուր։ վէ պայաղը խալՔըն տայիմ դՕՆԷեաՃպ վէ Վ՛իլիսէյէ պէՆԿ օլմասը իչիւն ճահիլ գալմասը պու անէ տէք մագպուլ սայըլմըշ իտի, զէրա Քիքրլէրի նէ գատար ուլանըը իսէ, օլ գատար տա թաստըլըգլարը վէ թէպպաիէթի նօգսան պուլուր։ Պու միւսահաղայա էմիպար էմանիքլերի իչիւն, պայաղը խալՔը թէրպի-

յէ էթմէյէ զայրէթ էթմէտիքտէն պաշգա, թէրպիյէ թահսիլ էտէճէք եօլուն իւզէրինէ տախի օլ գատար էնկէլլէր գօտուլար, քի էյի թէրպիյէ թահսիլ էթմէյէ զայէթլէ արզու էտէնլէր տախի իւմիտսիզ պիր թարաճա չէքիլիրլէր իտի։ Պու տէտիքլէրիմիզ պա-յաղը մէքթէպլէր իչիւն տիր։

Պաշա մէքթէպլէր տախի վար իսէ տէ, էքսէրիսի Ա՛իզվիթլէրին էլինտէ տիր։ Ա՛իզվիթլէր Վա-թօլիք պէլտէլէրտէ թէրպիյէ էտիճիլեր տիրլեր, վէ հէր եէրտէ ա՛լէսսէվիյէ քէնտիլերինի թէրպիյէ նազըրլարը սըրասընա գօրլար։ Լտի՝ պու պէլտէ-լէրին սէֆիլ Համլե, վէ Ա՛իզվիթլէրին՝ եանի Վա-թօլիք թէրպիյէ էտիճիլերին ճահտ ու զահմէթլերի վէ պուլտուգլարը իգպալ Համգընտա սահիհ մա՛-լիւմաթ էտինմէք իչիւն, պիր գաչ հիլէսիզ իսպաթ-լար պուրայա տէրճ էտերիզ՝ տէյիլ Ռօթէսթանդ-լարտան, իլլա միւթէպէր Վաթօլիքլէրտէն, քի պիզ-զաթ իչին իչինտէ օլարագ՝ Վաթօլիքլիյին թէրպիյէ թարաճքընտան գուսուրլարընը էյի ճարգ էտիպ ա-շիքաար կէօսթէրմիշլէր տիր։ Ա՛էօղիւմիւզ՝ Ա՛ունուպի Ա՛մերիգատան մատէ, օ պէլտէլէր իչիւն տիր քի Վա-թօլիքլիյին իսպէիտասընտան պէրի՝ եանի պին սէնէ-տէն զիյատէ պիւթիւն պիւթիւն օնուն հիւքմի ալ-թընտա գալմըշլար տըր։ Ա՛էրամընմըզ շիմտի պու պէլտէլէրին պու կիւնէտէք նէ Համլտէ պուլունտու-զունու կէօսթէրմէք տիր։ Լթալիատա շիմտի էչա-լի պյաղա գալգըպ՝ փափայը վէ քիլիսէսինի զապթ-լէրինէ կէչիրիյօրլար։ Պու մէմլէքէթտէ Վաթօլիք քիլիսէսի ճուրսաթ պուլուպ եիզլէրճէ սէնէլէր քօ-լէթիճա, Ի՛լմ վէ սանա՛թճըլըն իլէրիլէմէսինի մէն՝ էտէ պիլմէ իսէ տէ, շիմտի արթըգ էտէմէյօր։ Պիր վա-գըթ Վաթօլիք պէլտէլէրտէ չօգ սեվիլիւ վէ Ի՛զ-

ճիշվիթլերին ուսուլի թէրպիյէսի։

զէթլի օլան Ա՛իշվիթլէր, շիմտի էօյլէ տէյիլ տիրլեր Պ՛ամօլիք մէմլէքէթլերին չօղունտան գօվուլուպ տըշարը չըգարըլըրլար. ումարըզ վէ ինանըրըզ քի ճէմա՛աթ գուվվէթի վէ նուֆուզ քէսպ էտէր՛ք՝ իլէրիվէմք եօղունա կիրէճէք տիր։ Պու պէօյլէ իսէ տէ, Պ՛ամօլիքլիք՝ պու պին սէնէնին իշինտէ, մէրամընը իճրա էթմէյէ վէ քէնտի թապի՛ի մէյվէսինի վէրմէյէ հէր տիւրլիւ ֆուրսաթը էտինմիշ օլտուղուն Ա՛թաալիատա վէ սայիր պէլէճէլէրտէ նէ ֆայտաէ էթմիշ տիր, անկլամագ վէ պիլմէք էյի տիր։ Պու վէճհ իլէ էօյրէնիրիզ՝ քի պաշգա մէմլէքէթլէրը տէ օհալիլերէ կիրիֆթար օլտուղլարը թագտիրտէ, Պ՛ամօլիքլիք օնլարը նէ ֆէլսաքէթլէրէ տիւչար էտէպիլիր. վէ էկէր Ա՛թաալիաըլար տէֆա օնուն պէյտնտուրտուճունու իվէրլէրլէրինէ ալըրլար իսէ, նէ՛ թարըզ գըսմէթէ տիւչար օլաճագլար տըր։

Պ՛ուզէն նամ մէշհուր Ֆրանսըզ ֆէյ՛սօֆ Ա՛իշվիթլերին մէքթէպլերի վէ մէտրէսէլերի հագգընտա սէօյլէյիպ տէր, քի "Ա՛իշվիթլէրին՝ Լյսի թէրպիյէ վէրմէք հիւնէրինի պիլիր իզ, տէյիւ էօյլունտուրքլերի պաշգա շէյ տէյիլ տիր, իլլա կէնճ չօճուգլարըն թավը ու հարաքէթլէրինէ կիշլի տիգգամ էթմէք* քի փէք ֆէնտա պիր ուսուլ տուր. վէ մէքթէպլերինտէ պուռնտան տոհա պիր էյի թարըզ իլէ շէյ էօյրէթտիքլերի էօգ տուր։ Չօգ մէսաբիճլեր էտէրլեր, վէ չըճոթլարը պ՛ուլարընը պէրաբտէ էչտ՛ա պիր ֆէքրէ ղանէրտէն պէհոռոթ չինէնլեր էյթա էտէրէ՛ էճօղլերէ պօյաթլար"։

Ֆրանսանըն էն պէօյիւք մէքթէպլի հօճալէրինտէն

*Ճէվաիրի հօճալար չայէրլերինէն ֆէլսաֆէնի ծնորքն գործոյ ևբէլարը ֆէրգէնտէնի տբաբտան այբար էտէրգոյլերի էչտ՛ա՝ էն վեր ինճլերէ տայիմ ծնարբն էրոգլերինէ կիշլիճե գօղաճագ տբ

ձիզվիթլերին ուսուլի թէրպիյէսի ։

Ա՛ինչ՝ Ա՛իզվիթլերին Ազն Միւլիսաէթի մէքթէպ-լէրի հագդընտա սէօյլէյիպ տէր ։ "Ա՛իզվիթլերին հէր շէյտէն զիյատէ արզու էթտիյի շէյ՝ էօյլէ մէքթէպ-լէրէ սահիպ օլմագ ուզը քի նէ շէյ էօյրէթմէք նէ տէ շէյ էօյրէտէն լազըմ օլսուն ։ Ազն Միւլիսլէ Ա՛իզվիթլեր պիրիպիրլէրինի էյի պուլսուլար ։ Լ՚օլա՛մ վէ պէշը-պ սէսսիզճէ պիրիպիրլէրի իլէ փալարլաշար-լար ։ Պու մէքթէպլէրտէ գանունա գարշը տէօնէն ֆըրլտագլարը կիւճ իլէ անկլայա պիլիյօրուզ, օնու տա օնլարըն վէրտիյի մէյվէլէրին էօնիւ-լի-յինդէն ։ Պունլարըն հագդընտա օլան մա՛լիւմաթլէրիմիզին պիր աղընը տա օնլարըն իլմ քիթապլարընտան, ղայէ՛ վ ղայէ՛ ֆէնա վ հէր նէօթ բէօթ օլմա՛մըշ քիթապլարընտան ալըրզ. փափազըզա նէնի թա-լիպ օլան սէֆիլ փափազլար պու քիթապլարտան ի՛լմ թահսիլ էթմէյէ միւսթագիլ պօրճլու տուր-լար"։ (Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet. p. 4։)

Ա՛իզվիթլերին թէրպիյէսի հագդընտա Մ՚իշլէնին տէտիքլէրինտէն պիր պաշգա իսպաթ տախի կէթի-րէլիմ։ "Պապալար վէ անալար էվլատլարընըն խայրը իչին աշգ ու ղայրէթլէրինտէն նաշի՛ օնլարը թէր-պիյէ էթմէյէ գալգընշարգլարը հալտէ, ասլա քէնտի նէֆսլէրինի արամայրգ, եալընըզ օնլարըն էյլիյինի խաթէրլէր. օնլարըն էօյլէ հիւսնի նիզամլէ պէօյիւմ-սինի խաթէրլէր, քի հէր թարաֆտան իլէրլէյիպ, վէ ազար ազար գուվվէթի քէսպ էտէրէք առամ օլուպ աթալարընըն եէրինի Թուխտունլար։ . . . Լ՚աքին Ա՛իզվիթլեր նէ՞ կէօնէ թէրպիյէ էտէրլէր ։ Ա՛իզ-վիթլերէ սահապէթլիք էտէն Ջերուգդի նամ Ա՛իզ-վիթ՝ պու չէյի պիլէ փէք կիւզել թարիխ էտէր ։ Ենէնի տօղան պիր մա՛սում չօճուղտու տօղրու պէօ-

յիւրմէնք իշխեն գունտագլայըպ պէշիյէ գօտուղու-մուզ կիպի, չօճուգլարըն տախի իրատէթինի՝ շէյլէ Թարիհ էտէլիմ, քիւչիւքտէն գունտագլամըլըզ, քի պէյիւտիւքտէն սօնկրա՝ էյի վէ ֆայիտէլի շէյլէրէ հավէսլի օլսունլար"։ (Apologie, P. 336)։

"Պիր չօճուղուն գուվվէթլէրի օլ գատար վագըթ պաղը գալտըգտան սօնկրա, իշէ եարար օլուր տէ-յի զանն էտէնլէր, էլ վէրիր քի Ձէրուդդինին տէ-տիյի իլէ՝ նինէՀ'իզվիթլէրին ուԹմանմազտան գա-նունլարընըն պիրինտէ եազտըգլարը պիր պաշգա փէրվասըզ քէլամը բուպար էյլէսինլէր։ Հ'իզվիթ-լէրին նէ Թարզ միԹի՛լիւք Թալապ էթտիքլէրի վէ էլլէրինտէ օլանլարը նէ հալէ տիւշիւրմէք խսէթտիք-լէրի պունտան չօգ էյի անկլաշըլապիլիր։ Տէտիք-լէրի քէլամ շու տուր. Պիր ատէմ Թէքմիլ իԹտաաթ էտէպիլմէք իչիւն՝ պիր պէյէնէ+ եա պիր էօլէ– կիպէ օլ-մալը պըլր"։

"Հ'իզվիթլէր՝ իրատէթի գալտըրտըղըմըզ հալտէ, վէ իրատէթին գալտըրըլմասը իլէ օ պիր գուարէթլէր գուվվէթ քէսպ էթտիյի հալտէ, իրատէթին նէրի տօլ-մա՞զ մը՝ տէյէճէք օլուրլար իսէ, պունա պիզ շուճէվապը վէրիրիզ, քի Պու Թարզ իլէ օ պիր գուարէթլէրին գուվ-վէթ քէսպ էտէպիլիր, վէ ֆիքր ու իտրաքըն էօլչէ-ը էբապէնլէ սաղ գալապիլիր օլտուղունու իսապաթ էթսինլէր։ Իւչ նիւզ սէնէտէն պէրի գա՞չ մէշհուր ատէմ մէյտանա կէթիրէպիլտիլէր։ Պիր ատէմին պիր նէ-բինին զայիֆլէնմէսի իլէ տիկէր պիր Թարաֆը գուվ-վէթլէնէպիլօ՞ տախի, պէյլէ պիր շէյէ ճէսարէթ էթմէյէ քիմի՞ն հագգը օյապիլիր, պիր ատէմին սօլ կէօզիւ էյի կէօրսիւն տէյի սաղ կէօզիւնիւ չըգարմազ ճայի՞զ մի տիր։ . . . Ինսանըն ճաճընը տախի պէյ-լէ պիչիմսիզ հիյէթէ սօգմազ միւրատ էտէնլէր ի-

ՃԻՎՎԻԹԼԵՐԻՆ ՈՒՍՈՒԼԻ ԹԷՐԹԻԷՍԻ ։

մանսըղըզդ էթմէզլէ՞ր մի ։ պիր ատէմ՝ Ֆալան գուարէթի սէնտէ գալըբն , լաքին շու Ֆալան գուա-րէթինի օնա Ֆէտա էթմէլի սին ։ գուվվէյի հաֆը-զէնի՝ (յէղըզ-ՆՒ-ն), ուֆագ թէֆէք շէյլէր հիսս էթ-մէք գուվվէթինի , մէշղուլիյէթ վէ սէնաաթտա ֆի-լան ա՛տէլէրի իճրա էթմէյի սանա միւսաատ է-տէրիզ , լաքին սէնին ասըլ զաթընա միւթալիգ պիր շէյի , ինսանլըզընըն էսասը օլան պիր շէյի , եա՛նի իրատէթինի վէ սերպէսթլիյինի էլինտէն ալըրզդ , վէ պէջլէմէ իշէ եարամազ գալաճագսըն ։ պիզ սէնի պիր մաքինա կիպի գուլլանաճաղզդ , էջլէ քի սէնին քէնտի իւզէրինէ ասլա հիւքիւմէթին օլմայաճագ տըր՝ տէմէք՝ զուլմ տէյի՞լ մի տիր"։ (Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet. p. 336։)

Ա՛իզվիթլէրին մէքթէպլէրինտէ միւշէրրէֆ վէ միւ-զէյէնէն կէօրիւնիւշ իլէ պիր եափմա ալիմլիք օլտու-ղունու պու միւէլլիֆ իգդար էտէր իսէ տէ , նիյէթի՝ օլ կէօրիւնիւշիւն ալթը պիւս պիթիւն պօշ օլտուղու-նու կէօսթէրմէք իտի՝ շու պէնտէն անլըշըլըր ։

"Պունլարըն (Ա՛իզվիթլէրին) գուսուր շէյլէրի տա-խի պագ նա՛սըլ պու թուրտուգլարը եօլա միւթա-պէգ տըր ։ Պունլար իսպիթտա ճան վար օլտուղունա շիւպհէ էթտիլէր ։ վէ պու շէյ իլէ ճանըն սեպեպի էվվէլի վէ փունկարը օլանըն հագդընտա տա շիւպ-հէնմէյէ պաշլատըլար՝ եա՛նի Ա՛լլահըն հագդընտա տախի պաշգա զիւ՝իմլէրէ վարտըլար ։ Ֆաթաթի իւ-թիպարլարընա խալէլ կէթիրմէմէք իչիւն՝ պիր միւլ-հիւտի ֆէյլէսօֆլուգ , վէ Ա՛լլահ ինանմայարագ պիր նէվ՝ ճանա իթիգատ էթմէք իճատ էթտիլէր , էօյլէ պիր իթիգատ քի ինսանըն թավը ու հարաքէթինէ սալթ սուրէթա , տէյիլ հագիգէթ պիր թէէսիրի օ-լապիլիր ։ Վ՚է պու շէյտէն , եա՛նի Ֆէյլէսօֆլու դուն

ճիզվեթլէրին Թէրպիէսինին սէմէրէլէրի ։

պիր վէ էն պէյիւք մատտէսի վէ նիհայէթինի քէսիպ աթմագտան հէփ օլ սուրէթա օլան Թէֆթիշլէր՝ մէսէլէսը, ինձէ ինձէ պահսլար վէ միւճատէլէրը նէշաթ էթտիկը, քի Ա՛իզվեթլէրին Թալիմ էթտիրտիքլէրի մատտէլէր տիր ։ Ինսանըն էն ազամէթլի շէյինի գալըրտըգտան սօնկրա, հէր քէս կիտէրէք պու պինամուտգլարա, միւճատէլէրին ֆանիլիյինէ փէրտէ չէքէն պու գըլըճ կիւչլէնինէ պէնկզէր օյունլարա միւպէթէլա օլտու ։ Այթիքլէրի պաշգա շէյ տէյիլ իսի, անճագ Թէսաթրօ օյունլարը, ալայլար, ագատէմիա փէհլիվանլըգլարը, բուհանի կիւրճլէր ։ Այ՛ աճայիպ շէյ տիր, քի պիր ատէմ օլ գատար ի՛լմէ մէշղուլ օլտուգտան սօնկրա, օլ գատար քիթապլար օգուտուգտան սօնկրա, եվվէլ նէ իսի՝ նինէ օ պօշ գաֆալը ատէմ օլուր ։ Ա՛իզվեթլէրին Թէրպիյէսի ուսուլինէ տիգգաթ էտէր իսէն, պու սըրրը անկլայապիլիրսին· Թէրպիյէ էթտիքլէրի շայիրտլէրին իւղէրինէ Հատսըզ Հիսապսըզ նիւքլէր գօրլար· Հէփսի տէ ֆայիտէսիզ· կէրչէք շան ու շէօհրէթտէն ուզագ սագլամագ իչհուն՝ տիման իլէ կէօզլէրի գամաշտրըրլար· ինսանը սըգը սըգը պաղլայըպ, կէօյա ի՛լմէ վէ քիթապէթտէ իլէրլեյօր կիպի կէօսԹէրիրլէր ։ Շ էյԹան քէնտի տիւնեայա կէլմիշ օլսա, ինսանլարը Թէմպէլլիյէ միւպԹէլա էթմէք իչհուն, պունտան միւնասիպ եօլ իճատ էտէմէզ իսի՛" (Les Jésuites par M. M. Michelet et Quinet p. 208, 209 ։)

Պու մուխթասար պէնտլէրի ալտըղըմըզ քիթապըն միւէլլիֆի Ա՛Լաթօլիք իսէ տէ, պիր ուճտան օպիր ուճա տաք կիւղէլճէ իսպաթ էտէր քի Ա՛իզվեթլէր կիպի ատէմլէրին էլինէ Թէրպիյէ իչհուն չօճուգ Թէսլիմ օլունամագ· շէրէֆլի ֆագաթի ալտատըճը՝ վէ

ճիզվիթներուն թերսիւէսիւոնէն հասած օրէն մէկ մէկէն ։

պիւթիւն պիւթիւն պօշ կէօսթէրիշէր իլէ ալտա-
տըլար, տէրս քիթապլարը իշէ եարամազ, ֆայիտէ-
սիզ շէյլէր տիրլէր, վէ չէքտիքլէրի զահմէթ չօճու-գ-
լարըն ֆիքրինի քէօրէնտիպ պօղազտան պաշգա պիր
շէյէ եարամազ ։ Ֆրանսըզլար պուռնլարա գարշը
եօյլէ ղաղէպ կէօսթէրտիկէր քի, Հօճալըգ մէմուրի-
յէթինէ հիւքմ էթտիգլէրի եէրլէրինէն *գօմու-
տուլար. վէ Ֆրանսըզլար Մինիսթրին քիթապլընը կէօր-
տիւքտէ, ղայէթ պէյէնիպ, միւէլլիֆին՝ պուռնլարըն
նիզամընըզ ըզլարը Հագդընտա էթտիյի միւտահանէ-
սիզ տօղրու շէրա՝ամէլլարընա Հագգ վէրտիլէր ։ Խսալես
Վաթօլիք պէլճէտէրտէ, մէսէլա՝ Խթալիա, Խսպանիա,
Ռօրթօկէզ վէ Ա՛իւնուպի Ա՛մերիգա մէմլէքէթլէրին-
տէ թերսիյէ պիր վագըթ սայքի պիւսպիւթիւն պուռն-
լարըն էլճնտէ իտի իսէ տէ, շիմտի եօյլէ տէյիլ տիր.
պու պէլճէտէրին Հալի՝ օլ վագըթլար եօգարտա զիքր
էթտիյիմիզ թա՛րիֆէ միւթապէզ իտի ։ Ի՛նկէր Ա՛մերի-
գանըն Ա՛ճմալիքի Ա՛իւճինճա ասընտա օլան պինլէրճէ
մէքթէպլէր պու թարզ ատէմիէր էլճնտէ օլմուշ ւօլա-
լար, ա՛ճէպա նէ՛ գատար ազ վագթտա ալթիւսթ
օլուպ գափանմըշլար իտի ։

Ի՛աքին պուռնլարտան պաշգա՝ շուռնու տախի խա-
պաթ էտէպիլիրիպ՝ քի Վաթօլիքլիք ուսուլի իւզրէ
թերսիյէ օլմուշ միլլէթլէրտէ, Խրօթէսթանդլար
վասիթասի իլէ պիր ույանըգլըգ փէյտա օլմատըգճա,
էհալի տիւշար օլտուղու օլ էտնա ճահիլիքտէն ճիւ-
ղի խէյլաս օլմազա պիլէ գատիր օլամամըշ տըր ։ Պու
շէյին պէօյլէ օլտուղունու չօգ մէշհուր Վաթօլիք
ա՛լիմլէր անկլամըշ վէ իգրար էթմիշլէր տիր. վէ

*Էօսթ Ֆրանսա ֆռանսնամէօնէն ահթամը էշէրթ օն պէշ ա-
նէ գէչ էն Ֆրանսագա ճիւվէնթիւտէ էրէտէն օլմազ էտասթ օլմուշ
գօսթ ։

Քաթօլիք ուսուլչնին Թէրպիյէ իւզերինէ էյլէմիյէ Թէէ-սիրաթ :

պէօյիւք ճահտ իլէ չալըշմըշլար տըր՝ քի պարի պէօ-յիւք մէքթէպլէրի փաւխազլարըն պուղ կիպի սօուգ էլլէրինտէն գուրթարսընլար : Աշաղտա զիքր էտէ-ճէյիմիզ շահատէթլէր՝ փարիզտէքի պէօյիւք մէքթէ-պին շիմտիքի Հօճալարընտան Վինէդ նամ մէշհուր պիր զաթըն իւ՝մուշն վէրտիյի տէրսլէրտէն ալըն-մըշ տըր : Պու տէրսլէր սօնկըտատան պատմա օլուն-տուլար :

Ռիզվիթլէր իւզերինէ եազտըղը պիր պէնտէն :

«Պու գատար մաղրուրլանմալարը հագգը իսկ, պարի տիւնեա իւզերինտէ պիր մահալ կէօսթէրսին-լէր, քի սօնթու Վաթօլիքլիք ուսուլչնտէն ալթիւսթ օլուպ խարապ օլմուշ օլմասըն : Լէվռօփա, Ասիա տօ-ղու Ասիա, Աֆրիգա* վ Ամէրիգա Ամերիգոպա պու (Ամէրիգ Վաթօլիքլիյին) առձաղը պէտէ ելվէրէր, նապի՞ն վ աթլոթ պօղոթլօղօ նէրտէ իտ՝ վաֆոտ տր-գաալնտան եէրինէյէր : Ֆրանսանըն պու տէհրին իսկ-թիւտասընտա տիւնեանըն իւզերինէ հիւքմ էթմիյի վագըթ, Ուէզդամինդանլը՞գ մա՛րիֆէթի իլէ մի իտի : Տիւնեայա զաւիսկ օլան Ուէզդամինդանլը՞գ մի իտի : . . . Ինուէյա, Ասֆանիա, Ռօբինօվէ, փարակուա, Լէհ, Իրլանտա, Պօհեմիա, Հէփիսի տէ Վաթօլիք-

*Մէտալիօ Շէհուէ Ամերիգանը Մէհալէտի Մէօճլեհմատան այրը պէր եյալէր տէր. Քոլօնէտվէր զաւէպ օլսուպ պու եյալէրի զապ եռթէ-վէր, վէ օրտա ատին օլսպ հէտէմին տէրվէշվէր. պու տէպէպ-պին Ֆվէտեռի զաիը եայ էտ պէ, եհալէտի զա՛նֆ՝ ֆագէր՝ վէ ճահէվ ֆաալնէ պըր, վէ նէզտանդա պիր հէտէմին ալնըպտա պըր :

ԹՈ-Լիբտանդան՝ պուղարըն եօրին նաւտաֆնըտա ատին օլանլար պէհէ տէր, վէ Իտալիայը Ֆրանսատան այրան պուղարըն օ պէր նաւտաֆնտա՝ եանին Իտալիտա ատին օլանլար անձլաշլար. լատին Փա-փանըն ֆատէյտնըր վէ հէտէմին էտէրինտ պուղ հէտէմատ օլ-մասընը էտինէյնէրտ տէ պէնէր :

յիք իլէ պօղուլմուշ տուր ։ Ամէ տէ օնլարըն պահթը-նա իլհադ օլմա՞գ մը իսթէբսինիզ ։ Իշթէ սիզէ պիր սէբպէսթի լագըրտը . օլ խէյլաս էտէմէզ մէզպահնըն իւսթիւնտէ պուլունան գուրպանլար եէթիշիր"։

Իլք ֆասըլտան ։

"Օն ալթընճը տէհրին սօնունտա էհալինին ճէօ-հերի պիւթիւն պիւթիւն սէօնտիւ ։ Ամիւլի իֆլէր , շա՛իրլէր , սանա՛աթքեարլար պիրի պիր արտըսըրա նապէտիտ օլտուղար ։ Օլ ճէսուր միլլէթին զիւրրիյէ-թի էօլիւմ հավասընը ալա ալա էօլիւ կիպի տիւշիւպ ուդուդյա տալտը ։ . . . Ֆրանսըզլար , սագընըն , պաշ-գալար թէճրիւպէսինի էթտիլէր ։ Լվօռիանըն ա՛լիլ, շան ու շէօհրէթ վէ հիւքիւմէթ ճիհէթիյլէ էն զա՛իֆ միլլէթլէրի օնլար տըր , քի Լ՚օյօլանըն* շայիրտէրինէ իշլէրինտէ սաքին օլմազա եէր վէրմիշլեր տիր ։ Օլ-մայա քի սիզ տէ օ եօլու թուղթասընըզ. էմնալէր էօնիւմիւզտէ տիր . էճէլ եօլու օլտուղունա շահա-տէթ էտէնլէր էօնիւմիւզտէ տիրլէր . օլ քէօլկէնին ալ-թընտա օթուրմայըն . զիրա օլ քէօլկէ իլքի տէհրին զարֆընտա Լոփանիա իլէ Լինալայը պէրտէն պէհէրլէրտէ"։

Լքինճի ֆասլտան ։

"Օն ալթընճը տէհրին իսթիլալընտան սօնկրա պա-նա պիր միլլէթի կէօսթէրին (տէր Ա՚իզվիթլէրէ) քի ճիսմանիյի բուհանի իլէ գարըշթըրտըղը իչուն , եա՛-նի՝ Ռուսթամինդանըղ իլէ խարապ օլմուշ օլմասըն ։ Ֆրանսանըն Ֆրանսա օլտուղու նէ՞ վագըթտան պէ-բի տիր . Ժդինճի Լուինին փատիշահլըղընտան վէ

*Իթնոգրաֆ Լօյօլ ճէուէնկրեն էէրէ տէր ։

Քաթօլիքքիք ուսուլինէ Թապի՝ օլանլարըն նէ Հալէ կիրիֆ-Թար օլմասը։

1682 Թարիխտէ սէրպէսթիյէթ ի՛լան օլտուգտան սօնկրա. եա՛նի տէվլէթին քիլիսէտէն ազատ օլտու-ղու վագըթ տէյի՛լ մի տիր։ Պունուն զըտտը սիզին Թա՛լիմաթլէրինիվէ սատըգ գալան միլլէթլէր սիլտէն նէ՞ ֆայիտէ կէօրտիւլէր։ Ի՛թաւէսյա նէ՞ ֆայիտէ էթտինիզ։ Հ՚ու տէյի՛լ մի տիր էթտիյինիզ, քի պիրլիքք խամի իլէ փարչա փարչա էթտինիզ, էօյլէ քի արթըգ պունտան պէօյլէ պիր օլաճաղը եօգ տուր։ Ա՛յ՚ֆայիտէ էթտինիզ Խսիանիա, Հօրթօկալ վէ Ա՚ինուպի Ա՚մերիգա էհալիսինէ։ Պու միլլէթլէր Վ՚իլիսէնին բուհանի Թէէսիրաթընա Թապի՝ օ-տուգլարը իչուն էօլիւմ հիյէթլէրինտէն պաշգա նէ՞ միքեաֆաթ ալտըլար։ Ա՚յհ սիզտէն նէ՞ ֆա-յիտէ կէօրտիւ, օ տախի սիզէ սատըգ գալը, լաքին օնու ֆըրգա էլինէ Թէսլիմ էթտինիզ"։

"Պունուն զըտտը պու կիւնքի կիւնտէ գուվվէթ սահիպի օլան միլլէթլէր, սա՛տէթ նիշանէլէրի-նէ օլսուն մալիք օլտուգտան պաշգա, պէօյիւք պէօ-յիւք իշլէրէ էլ վուրուրլար, վէ ուլանմըշ օլուպ՝ տայիմ արթմագ իւզրէ տիրլէր. Ինկիլթէրրա, Հոլա-սիա, Պուռսիա վէ Ա՚էմանլիքի Ա՚իւճԹէմա՛այը Ա՚մե-բիգա պունլար Պուզրամնդա՛ն մի տըրլար։ Սիզէ սիւալ էտէճէք օլտուղումուզ Հալտէ, քրիսթիան տըրլար տէմէյէ պիլէ աղընըզ իչէրի վարմազ"։

Պուրատա Վինէդին "Պօմա քիլիսէսի վէ շիմաի-քի ա՛սիր" նամ պիր քիթապընտան տահա չօգ շէյ-լէր իւ՚լավէ էթմէք իստէր խոթք խաչ տէ, պիր գաչ մուխթասար պէնտլէր կէթիրմէմիզ քիֆայէթ էտէր։ Պու Թարզ քիթապլարտան անկլարըզ՝ քի Վ՚ատիօ-լիքլէրտէ Պօմա քիլիսէսինին ղայէթ սէֆիլ Հալտէ պուլունտուղունու վէ քրիսթիանլըգ բուհունա մալիք

օշմագ իչիւն չօգ պէօյիւք թէպտիլաթէ միւհԹաճ օլ տուղունու հիաս եաէն փէք չօգ ա՛լիմ քիմնէլէր վար տըր ։

Օ՛իքը օլունան քիԹապ տօգուշ պաշտան Ի՛պա-րէթ տիր. պունլարըն խիւլասասը եախօտ մէֆհումու շունլար տըր ։

Ա. Խափանիանըն մէշհուր Վաթօլիք տէվլէթի ։

Բ. Խափանիատա Վաթօլիք մէշէպինտէն հասըլ օլան ահվալը փօլնԹիգիյէ ։

Գ. Իօմա քիլիսէսի վէ Հիւքիւմաթը ։

Դ. Իօմա քիլիսէսի վէ Ի՛լմլէր ։

Ե. Իօմա քիլիսէսի վէ Ճէվաբիւ ։

Զ. Իօմա քիլիսէսի վէ Վանունլար ։

Ի. Իօմա քիլիսէսի վէ Ֆէյլէսօֆլուդ ։

Ը. Իօմա քիլիսէսի վէ Մ՛իլլէԹլէր ։

Թ. Իօմա քիլիսէսի վէ Ընդհանրական եկեղեցի, եանի՛ պիր ումումի ՎրիսԹիանլըդ ։

ՊիւԹիւն քիԹապըն մէրամ ու մագսատու շունու կէօսԹէրմէք տիր՝ քի Իօմա քիլիսէսի տէվլէթլէր իղէրինէ փաիանըն հիւքիւմէթ սիւրմէսինի իսԹէմէսի, ղայէթ պաԹըլ սօֆուլուղու վէ ի՛լմ ու քիԹապէԹէ խուսուսէԹի իլէ, եա՛նի՛ Ուլեռամանդանլըղը իլէ միլլէԹլէրի տէյիլմամուր էԹմէք, իլլա խարապ էԹմէք եօ-լունու Թուլմամուշ տուր ։ Վ՛իԹապըն իլք վէ իքինճի պա-պընտա՝ քէնտիսինի պիւԹիւն պիւԹիւն պու եանկըշ Թա՛լիմաթլէրէ ԹէսլիմԷԹմիշ օլան Խափանիայը եմ-սալ կէԹիրիպ, պու եօլու ԹուԹմամուշ օլտուղունտան՝ պիւԹիւն պէլտէնին ի՛լմի, սէնա՛աԹլարը, Տէվ-լէԹի վէ էհալիսին Թավը ու հարաքէԹի իւզէրինէ կէչէն ՀագիգէԹ աճընաճագ հալլէրի կէօսԹէրիր ։

Խափանիա . Քաթօլիքները սուսլինին սեմբէսինէ պիր էմալ։

Պու իքի պապատան պիրէր մուխթասար պէնտ պու-
րայա տէրճ էտէրիզ . պունլարտան աշխքեար կէօրիւ-
նիւր քի միւէլլիֆ տէյիլ գուլաղը իլէ իշխիթխիյինի
սեօյլէմիշ, իլլա կէօզլէրի իլէ կէօրիւպ վաղըֆ օլսու-
ղու չէյլէրի եազմըշ տըր ։ Խափանիալըլարըն հիւ-
նէր վէ իսթիտատլէրինի խուլուսանէ մէտ էթմէյի,
միլլէթճէ ա՛տաւէլէթ վէ նէֆսանիյէթի օլմասըղընա
պիր պեօյիւք իսպաթ տըր ։

"Ա՛իւնուպի Եվրոփա իւղէրինէ եազապիլմէք իչուն
մա՛լիւմաթ քէսպ էթմէք նէյէթիյլէ կիտիպ Խափա-
նիայը կեզտիմ։ Թէէլիֆաթըմտա՝ սըրա իշ պու քեյ-
ֆիյէթլէրի եազմազա կէլտիքտէ, պանա եօյլէ կէօ-
րիւնտիւ՝ քի Ա՛իւնուպին վէ Ռաթօլիք միլլէթլէրին
Հալի իւղէրինէ լայըգը իլէ եազապիլմէք իչուն՝ պիր
քերրէ օլ մէմլէքէթլէրի կիտիպ կէօրմէք իդթիզա է-
տէր . օ մէմլէքէթլէր քի օլ գատար գարըշըգլըզա վէ
իսթիթլալլէրէ կիրիֆթար օլտուգտան սօնկրա՝ եինէ
Ռաթօլիքլիք Հիյէթինի թէպտիլ էթմէյիպ՝ էօթէ-
տէն պէրի էտինմիշ օլտուգլարը միւսա՛ատէսիզ սօֆու
Հալէրինտէ պիր գարար գալմըշլար տըր ։ Պու խու-
սուսու քիթապլըմտա թա՛րիֆ էթմէք պանա պիր պօրճ
ա՛տտ էտէրէք, քիմսէյտէն ճէսարէթ պուլմատըմ իսկ
տէ, Հէփ տօսթլարըմընը ըէյ վէ նասիհաթլէրինէ
րաշմէն՝ գալգըպ Խափանիայա կիթմիմ։ Տօսթլարըմ
պէնի ածըյաթագ, օլսէֆիլ պէլտէտէ պաշըմա մուխ-
լազ պէլա վէ ֆէլաքէթի կէլէճէք տիր իտտա՛ասընտա
խոխլէր" ։ . . .

"Իքի պուչուգ տէհրտէն պէրի Խափանիա նէ՞ տիր ։
Խափանիա՝ Ռուհրամընդանըզ թա՛լիմաթլէրինին սօն
տէրէճէ թէէսիսինի փէք աշխքեար թէճրիւպէ է-
տէճէք պիր մահալ օլմուշ տուր ։ Խափանիա է-
Հալիսինին պու ի՛նսատ՝ Հիչ պիր ի՛նսատա պէնզէմէզ"։

ՊէզՀէպ թանղիմաթընը գապուլ էտէն Ի՛վրո-փայա, եանի՛ Ռրօթէսթանդլըղա վէ Ֆէյլէսօֆլըղա գարշը էսքի վագԹլարտա կէօսթէրիլէն շէտիտ մուա՛-մէլէ, ծնալԹընճը տէհրտէ Թազէլէնիպ, Խափանիա-տա ԹէմԹքքիւն էտէր։ Պիր ԹէաԹրօ մէ յտանընտա տիւշմէնլէրտէն էԹրաֆը ալընմըշ պիր պուղա կիպի գալապալըղա պաշընը սալար։ Ի՛չալի վէ փատիշահ պիրիպիրլէրինին ֆիքրինի էյի անկլարլար։ Ի՛քի Եիւզ աէնէհէն պէրի պու մէմլէքէԹ պիր Էէնի զի՛իւար, պիր Էէնի Թալիմաթ ասլա սինօրլարընտան իչէրի սօգմամաղա Էէմին էԹմիշ, վէ Էէմինինտէ տէ գավվէ տուրմուշ տուր։ Պու մէմլէքէԹ Ուլթրամոնդանըղ իլէ Տրիտէնդ սինադոսու Թա՛լիմաթլէրինին շիմտիքի միլէԹլէրի նէ հալէ կիրիֆթար էտէպիլիր օլտուղունու ԹէՀբիւպէ էԹմէք իչիւն քէնտինի ֆէտա էԹմիշ տիր։ գըյագճա պիւսպիւԹիւն պունլարըն էլինէ Թէսլիմ օլունմուշ տուր։ Մուհամմէտին էլչիլէրի Ղոնէտօտաքի Ի՛րապ գուլելէրինին Թէփէսինտէն, Ըէ Համպուրտան՝ Էէնի Վէհէմըն պիր շէօ՛լէսի սինօրլարընտան իչէրի կիրմէսին տէյի տուրմայընպ կէօզէտիրլէր։ Կաղըգլար Հազըր տըր. Սօնումուզ նէ՛ըէյէ վարաճագ տըր տէյին՝ գաղըղա պաղլանընպ եանար քիւլ օլուր։ Ի՛չալընըզ Աէվիլիա էրմի սէնէ-տէ սն ալԹը պին քիշի եագտընը իչիւն էօյիւնիւր։ Պու գատարը քէաֆի տէյիլ տիր. պու մէմլէքէԹ տիւնէատան պէչիլ քէսիլիպ պըրըլտըգտան պաշգա՝ պիր տէ Ի՛քինճի Փիլիպպոս կիպի ինա՛տընա գավվէ, ԹէէսիրաԹ գապուլ էԹմէզ, Հարէքէթսիզ փատիշահը օլմալը իմիշ։ Դիչհանըն վէ Րիւպէնսին գալէմլէրի պիր նուր շավգը պիլէ վէրէմէտիլէր, վէ պու րէնկի սօլմուշ վէ պօզուլմուշ ԹախԹը, պու էօլմիշ էհալի՛կին զալիմ հիւքիւմտարընը պապի պիր տօնուզ

Քանօղլեքլիյին փօղլեթիգա Հագգընտա Հուսուլէ կէթէրտիյի մէյվէլէր։

նուր իլէ միւնէվվէր էտէմտիլէր"։

"Պէօյլէ պիր աշիքեար նասիհաթ նիհայէթ անկլաշըլա՞մայաճագ մը տըր։ Վէ՛շքի եկեղեցականլարըմըզ պու շէյի ֆէհմ էթմէլէր. զիրա պունլարը սեօյլէյէն պէն տէյիլ իմ, իլլա վագի՛ օլան շէյլէր տիր։ Նասիանիա քիլիսեսի իսթէտի քի եաշընըզ գալսըն, քիմնէ քէնտի իշինէ գարըշմասըն, նէ տէ զըատ տուրսուն. վագա՛ա միւրատընա էրտի, լաքին տէօրթ թարաֆընը չէօլէ չէվիրտի։ Ֆէյլէսօֆլարա, Խրօթեսթանդլըղա, պաշգալարտան ֆարգը օլմազա, ի՛լմէ, պունլարըն ճէմի՛սինէ լա՛նէթ օգուտու, վէ ճէմի՛սի տէ օնա ֆէտա օլտու։ Նաքին կէլ պագ քի էսքի ատէմլէրին պէօյլէճէ քէնտիլէրինի պիս պիւթիւն այըրմասը՝ հէյքը օլմազլարընա սէպէպ օլտու։ Հ՚իմիքի միլլէթլէրի մահսուլսուզ էթմէք իսթէտիյէր, լաքին մահսուլսուզուգ քէնտիլէրինէն պաշլատը։ Վ՚էնտի քէնտիլէրինի խասմլէրտէն իրագ սագլատըլար. լաքին էօ՛միւրտէն տէ իրագ գալտըլար. եէնիլէրի գամլ էթմէյէ չալըշըրքէն, քէնտիլէր արգալարընտան վուրուլտուլար"։

"Պիր մէմլէքէթին էհալիսինտէն հիչ պիրինին իզերինէ հիւքիւմէթ օլմատըղը հալտէ՛ պիւթիւն մէմլէքէթին իւզերինէ տախի հիւքիւմէթ պուլունմատըղը ա՛ճայիպ շէյ տէյիլ տիր. լաքին պու մէմլէքէթտէ օլան հիւքիւմէթսիզլիք պաշգա մէմլէքէթլէրին հիւքիւմէթսիզլիյի կիպի տիր զանն օլունմասըն։ Տէվլէթ մէճլիսինին զայէթ խասիմ ա՛զալէրինէն պիրի Ա՛ատրիտտէ պանա տէտի՛ քի Հէյ-էօ-ֆէնօչէյէ պէկ ֆաֆպո՞ղ ղէյ փէ՛։ Վ՚ագա՛ա իքի եիւզ սէնէլիքը ի՛նսան պու էյալէթի օլ տէրէճէ տէրին սէֆիլլիյէ տիւշմէ էյլէտի՛ քի պունտան պէօյլէ հիւքիւմէթսիզլիք զէյատ գուվ

Քաթօլիքներին փօխեմիջա հագդընտա հուսուլէ կէթիրտիյի սէմերէ :

վէթ պուլսա տախի, քիմսէյէ պունտան էօթէ քէօ-
թիւլիւք էտէմէզ : Նէ տիւքքեան վար, նէ ֆապրի-
գա. Թարլալարը նիւզ իսթիհնէ պրագըպ, թիւ-
ֆէնքի ումումզլարընա վուրուպ կիտէրլէր. պիչին վագ-
թը կէլտիյի կիպի՝ հէր քէս զավզայը պրագըպ, թար-
լասընա տէօնէր : Օլ գատար վագըթ տիւշմէնլէ-
րին արգասընտան տիւշտիւ, իգթիդա էմտիյի հալ-
տէ՝ պա՛զը զավզա տա էմտի. շիմտի տէօնիւպ էվի-
նէ կէլիր, պագար քի հէր շէյ նասըլ խոի իսէ էօյ-
լէ եէրինտէ տուրույօր, պուզտայ նէթիշմիշ տիր, նա-
ֆագասը իչիւն էլ վէրիր : Պու էօ՛մրէ օրթա ա՛սիրին
էօ՛մրիւ տէնիր. պիր ատէմ պէօյլէ էօ՛միւր կէչէրտի-
մի հալտէ, չօգ եաշայապիլէճէյի գօլայ անկլաշըլըր՚՚:

Իւչիւնճիւ պապտա շունու անկլամմագ իսթէր քի
Ռօմա քիլիսէսի շիմտիքի թա՛լիմաթլէրի վէ ու-
սուլի իլէ հէր հանկը տէվլէթի իւզէրինէ հիւքմ էթ-
մէ՝ օլ տէվլէթի երգըպ խարապ էտէր : Պունա տա
Քաթօլիքլիկին ՚՚փէնակեահը՚՚ օլան Ինթալիայը փէք
մինասիպ եմտալ կէօսթէրիր : Ինթալիա հագդընտա
տէտիքլէրի շունլար տըր :

՚՚Պու խուսուստա էն պյուրըր շէյ նէ օլտուղունու
ֆէհմ էտի՞մէյօր մուսուննուղ : Ինթալիա միլլէթի խա-
րապ օլտուգճա, փափալարըն Թախթը (Սոուէ Ընոա)
կիւն պէ կիւն պէօյիւտիւ. փափալարըն գուվվէթի՝
Նէրօվիանըն սայիր միլլէթլէրի կիպի իլէրլէյիպ օլ հա-
լընըղ եմին օլապիլէճէյի պիրլիյէ նայիլ օլմագտան
Ինթալիայը մէն՝ էյլէմի : Պու պէլտէտէ ուսուլը փօ-
լիթիգանըն էօնիւնէ սէտտ չէքիպ, պրագմատը քի
մէտէնիյէթը գուվվէթը վէ մէթանէթը պուլսուն. պէօյ-
լէճէ Ինթալիանըն հայաթ վէրիճի գուվվէթինի պիւս
պիւթիւն եուԹտու. Լոմպարտիա, Փիզա, Ֆլորէն-

Խթալեա՝ ձաթօլիքլիք ուսուլինէ պիր էմնալ։

չա, Վ էնէտիք, մէտէնիյէթին մէրքէզլէրի օլաճագ նէբուտ, հէր թաբաֆտան սօյուլուպ, վէ չօրչըփլագ օլուպ պիրի պիր արտը սըրա թէլէֆ օլմագտա տըրլար։ Ա՛իսանի զայ՝ վէ թէլէֆ օլմալը տըր. նիչի՞ն, օնուն իչիւն քի րուհանի մէհանէթ պուլսուն"։

Ա՛այը վագըթտան պէրի Խթալիատա մախսուս պիր ֆըրգա օլմուշ պիր թագըմ քիմսէյէր վար իտի, քի Ռօմա քիլիսէսինին զալիմլիյինին խարապ էտիճի թէէսիրինէ գարշը ճէնքլէշիլլէր իտի։ Կէչէն եիրմի սէնէ զարֆընտա պու մա՛րաշլարըն սէպէպիյլէ գան տաճի տէօքիւլտիւ։ Ա՛ապս, սիւրկիւն վէ գրլըճ Խթալիաննըն էն միւ՛հէպէր ֆամիլեալէրինի թէլէֆ էթտիլէր, պու քէյֆիյէթ՝ քեաֆիր աղըզ իլէ Պէն սէլամէթ Սէրվէրինին վէքիլի իմ, տէյէնին հիւքիւմաթընա զիւլ տէյի՞լ մի տիր։ Ա՛աքին մէզքիւր ճէնքլէշէնլէր նէնիլմէտիքտէն պաշգա, շիմտիքի փաճանըն կիւնիւնտէ օլ տէրէճէ գուվվէթ քէսպ էթտիլէր, քի փաճա՝ Խրօմէսթանդ միլլէթլէրին չօգտան պէրի մալիք օլտուղտու սէրպէսթիյէթլէրին պիր գաչընը քէնտի էհալիսինէ տէ վէրմէյէ մէճպուր օլտու։ Պու կիւնէտէք Խթալիատա տէօնէն վագա՛ալարը հէս քէս պիլիր։ Վիլիսէ օլ գատար վագըթ էհալիյէ զուլմ վէ զատր էթմիշ օլտուղունտան, էհալի օլ ճիւզի սէրպէսթիյլի կէօրտիյի կիպի ա՛գլը պաշընտան կիտիպ, օլ տէրէճէ թահրիք օլտու՝ քի քիլիսէ պիր թիւրլիսուէյա եաթըրմաղա գատիր օլամայըպ, թէպտիլաթ թէպտիլաթ իւզէրինէ, թէպտիլաթ թէպտիլաթ իւզէրինէ կէլիպ, ազ վագթըն իչինտէ Վաճօլիքլիյին ուսուլը ֆօլլինֆօսը պիւսպիւթիւն պօզուլտու։ Պունտան պէօյլէ Վաճօլիքլիյին նէ հիյէթ քէսպ էտէճէյինի պիզ ֆարգ էտէմէյիպ. վագըթ պիլիր։ Պու գատար վագըթ սէֆալէթի չէքէն Խթալիալըլարըն պու-

Ֆրանսանդն էաքի Հալի. Քաթօլիքլիք ուսուլինէ էինէ պիր էմնալ։

Թէպտիլաթլէրտէն նայիլ օլաճագլարը պէրէքէթլէր իչիւն Բրօթէսթանդլար շաղ օլուրլար, լաքին օ թէպտիլաթլարըն էանասընտա տիւրլիւ սէպէպ պլէրտէն տօլայը վագի՝ օլան ֆէլաքէթլէր օնլարըն գալպինէ ղայէթ աճը վէրիրլէր։ Վաթօլիքլիկին պու կիւնէ տէք նէ՛ իտիլինի, վէ հիւքիւմէթինէ թաապի՝ օլան միլլէթլէրէ նէ էթմիշ օլտուղունու թէֆթիշ էտիպ անկլամագ շիմտի մախսուս հէր տաէմին պօրճու տուր. պու մէզհէպ էհալիյէ ույա՞ր մէզհէպ մի տիր, պու վէճհ իլէ անկլաշըլա պիլիր։ Ճիւն օլապիլիր՝ քի պու տիւնեատա փաւիաղլարա ղայէթ ույկուն պիր մէզհէպ օլմուշ օլսուն, լաքին պիզիմ արատըղըմըզ օ տէյիլ տիր. պիզիմ արատըղըմըզ շու տուր, քի "Ռէֆօրմէյտէր եհալիյէ ույղունա պէրաբէր պ ֆէք"։ Ինթալիաըլար՝ քիլիսէնին օլ գատար վագրթ քէնտիլէրինի զալիմանէ ալտամմըշ օլտուղու ուսուլի իւզէրինտէն սիլքիպ աթտըգլարընտա, պու սիւալիմիզի հալլ էթմէտիլէր մի։

Ա՛էզքիւր միւէլլիֆ քիթապլընըն իւչիւնճիւ պապընըն շու սէօզլէրի իլէ Ֆրանսանդն տահա պիւսպիւթիւն Թօմա հիւքիւմէթի ալթընտա "էրէնէան պէվքէրէն էէյ" տէնիլտիյի վագթըն հալինի թա՛րիֆ էտէր։

"Ույսքի վագրթլարտա Ֆրանսատա գանունլար հէնուզ զուլմ էթմէքտէ իքէն, հէնուզ օնա պունա լայըգսըզ իհսանլար օլունմագտա, էհալի միւսաւի թուրքուլմամագտա, մէմլէքէթին վէ էհալիսինին էսիր լէյի, նէթիճէյի քէլամ Վրիստոսուն իքրահ էթմիյի շէյլէրին քեաֆիֆէյհ ինսանիյէթին թէմէլի գէյտաս օլունմագտա իքէն, օլ վագրթ Ֆրանսայը Վրէնէան տէվլէթ տէյի մի թէսմիյէ էտէր իտինիզ։

Բրօթէսթանդլըղըն Ֆրանսայա էթտիյի ազիմ Ֆայիտէլէր։

Ֆրանսատա բաճն եկրինէ՝ ղալիպլէ հիւքմ էյլէտիյի, հեր շէյին սիճիլինի քէսէն գըլըճ օլտուղու, ա՛ղիզ Թէֆթիշ մէհքէմէսի, Սուրբ Խարթուղիմէոս կէճէսի, փուԹփէրէսթէլէրին գանունլարընտան ալընմըշ խսքէնճէլէր, պիր քիշինին խայալի օլան պդրրը Թէտպիրի, նէՀթիճէյի քէլամ՝ օլ փուԹփէրէսթ շիրքէթ հէնուզ վար վէ Ֆրանսայա հիւքմ էտեր օլտուղու վագըթ, Ֆրանսայա՝ Խրիսթիան Տեվլէթլէրին իլքի՞ մի տէր իտինիզ»։

Միւէլլիֆ հեր նէ գատար ԽաԹօլիք իսէ տէ, Բրօթէսթանդլըղըն Ֆրանսայա էթտիյի Ֆայիտէլէրի իգրար էտեր, վէ սէվինիր քի Իօմա քիլիսէսի էթտիյի գանլը գօվալայրշլարը իլէ օնլարը Թէկէֆֆէյ գատիր օլամատը։

«Տրիտէնդ սինադոսունուն իլք իշի Բրօթէսթանդլըղը տիւնեատան գալտրըմագ վէ քիլիսէտէն այրըլանլարը նապէտիտ էթմէք օլտու։ Խսփանիա վէ Իթալիա իչինտէ աթէշ վէ գըլըճ իլէ իչերի կիթտի։ Պա՛զը ա՛գըլը քիմսէյլէր զանն էտերլէր քի Ֆրանսատա տախի պէօյլէ օլմատըղը էյի շէյ օլմատը, զիրա միլլէթին պիրլիյինէ Ֆըրգա կիրտի։ ՄէդՀէպ պիր օլմուշ օլայտը՝ Ֆրանսա տահա զիյատէ մէթանէթի պուլմուշ օլուր ուտու տէյիւ գըյաս էտերլէր։ Լաքին պէնիմ ա՛գլըմ շունա գանմըշ տըր՝ քի օն ալթընճը տէհրի Ֆըրգա Ֆըրգա էտէն գօվալայրշ լուհունուն պիզիմ իչիմիզէ կիրմէտիյի Ալլահըն պիր իննայէթի տիր։ Գարընտաշլարըմըզըն, եա՛նի Ֆրանսա Բրօթէսթանդլարընըն օլ գատար տուղագլարտան, Էօլիւմէրտէն, սիւրկիւնլէրտէն վէ գաթիլտէն գուրթուլտուղու Ալլահըն էմրի օլմագընըզըն օլմատը։ Գըլըճ օնլարա պիր շէյ էտէմէտի, զիրա պու իշ իչուն լազըմ իտիլէր, կէլէճէք վագըթլար իչուն լազըմ իտիլէր»։

քիլիսէնին ի՛լմէ գարշը օլան խուսուսմէթի ։

Տէօրթիւնճի պաղտա Թօմա քիլիսէսինին ի՛լմ իւ-զէրինէ էթմէյի թէէսիր հագգընտա ղայէթ կիւզէլ եազար ։ Վալիլէոս նամ մէշհուր ֆէյլէսօֆուն նագլէյէթինի էտիպ , քիլիսէնին նէ էֆքեար սահի-պի օլտուղունու կէօսթէրիր ։ Վալիլէոս ի՛լմէ միւ-թաւիգ փէք չօգ եէնի իճատլար մէյտանա կէթիրիպ , ֆիլհագա եանի թաղպանթի ի՛լմինէ եէնի հայաթ վեր-տիքտէն սօնկրա , էնէյ+ էննէ պո-լո-շլուը վէ էնէյ+ Կոպէրնիկոսուն էյ-ըրտը ասէ-մանըն ասուս-լի նոփըճնա սէօյ-լէտի+էյէ պօշլուս- պոր պէտիյէ նէյ-ն՝ փէֆս վէ Ա՛ինշ-ւէնինէր պէր օլ-ա պէֆէյի ֆօղալաբըլար , մանպուս էնոփ-էր , եէյնէյն վէրտիյէր վէ պ-ըրիյէն էնոփէր ։ Այնճամ քիթապլարընը եազտըգտան սօնկրա , երլտըզլար վէ թաղպանթի իւղէրինէ հէփ սէօյլէտիբլէրինի լանէթլէ-մէ էթմիէր ։

Այանըլմազ փափա իլէ Ա՛իզվինթլէր շէօյլէ գարար վէրտիլէր , քի Այէր տիւնեանըն մէրքէզի տիր , կիւ-նէշ , այ վէ ճէմ՛ի երլտըզլար եէրին էթրաֆընտա Հարաքէթ էտէրլէր . եէր կիւնէշին էթրաֆընտա Հա-րաքէթ տէէր տէյճն Հերեսիկոս վէ տինսիզ տիր , Լուտէրտէն վէ Կալվինտէն տէ մէ՛ուն տուր ։ Կէօ-րի՛ր մի սին փափանըն եանըլմազլըղը նէ պէօյիւք պէօյիւք սիճիլլէր քէսէր ։ Ալլահըն գօտուղու Թա-պիա՛թ նիզամընը լա՛նէթ էտէր . պաշէհու արասը ջոդ կէչմէզ օլ լա՛նէթ էտէն Վաթօլիք քիլիսէսի Կոպէրնիկոսուն Թա՛լիմաթընըն սահիհ օլտուղունու իգդար էտիպ գապուլ էթմէյէ մէճպուր օլուր ։ Ա՛էզ-քիւր քիթապընը իշ պու տէօրտիւնճիւ պապը՝ Վա-թօլիք քիլիսէսինին օն ալթընճը տէհրտէ պուլուն-տուղու Հալն շու վէճհ իւզրէ Թա՛րիհ էթմէյէ պաշ-լար ։

"Քիլիսէնին իպթիտասընտան պէրի , շիրքէթի ին-

Խմալիանքն կերի գալմասքնըն սեպեպի։ Գալիլէոս։

սանիչէն Հսաս օլան Հեր մատոե օնտա մեվճատ իսի իսե տե, Օրնա ա՛սիր տէնիլէն վագրնելարը կեչնուտիքատէն սօնկրա, քիլիսե օնլարըն ճիւմլեսինտէն պիրեր պիրեր մահրում օլմադա պաշլատը։ Վագրնի վագրնի պիրեր նիզամ, պիրեր Հայաթ եօ՛նսիւրիւ գոփուպ տուշտու, վե քիլիսետէն չըգադը։ Լ՛ավէլա փոլիթիգա Հիւքիւմէթի քիլիսետէն (րուհանիտէն) այրըլըպ, ճիսմանի օլտու. սօնկրա Վէնա՛ատի այրըլըպ, Հսքի Թում Հասատ Հսքի Թօմալը օլտու. օնտան սօնկրա Հեր զաման մախսուս սերպեսնէլիք այրըլըպ, Ինոթէսթանդ Հիյէնիինէ կիրտի։ Պէօյլէճէ ֆրգա ֆրգա իւզերինէ. ֆրգա ֆրգա իւզերինէ, նիհայէթ պիր ղայնէ պէօյիւք՝ պարըշմասը միւմքիւնսիլ ֆրգա մէյտանա կէլտի, եա՛նի՝ Իլմին Թօմա քիլիսեսինտէն ֆրգասը. շիմտի քէլամնէդը պու պէօյիւք ֆրգա իւզերինէ տիր. վե պու պապատ Գալիլէոս պիրէ պիր սեպեպ տիր"։

"Հեր տէհրտե կէօրիւրսին քի պիրեր ճէմիյէթի, էօնիւնտէն պիր սանճագ էքսիլմէզ ալայ իլէ քիլիսետէն չըգար։ Լ՛աքին պու քէնտի պաշլարընա եօլա չըգան ալայլար, պիր տահի կերի տէօնիւպ փափալարըն եանընա ուղրամազլար։ Պագարսըն քի եավաշ եավաշ քիլիսե պօշանըը. իսմի թէպտիլ օլուր օլ քիլիսե՝ քի եվէլ Հէմ քրիսթիանլերին պիրլիյի տէմէք իտի, մա՛նասը տէյիշիլիյ՝ փափալար պէօլիւյիւ օլուր"։

"Պու շէյլեր օլտուղու վագրնի Լ՛գնզ թէֆֆիհ մահքէմէսի Լ՛վըօփանըն Ա՛իւնուպի թարաֆընը օլ գատար սըգար, քի օլ թարաֆլարտա պիր Հարաքէթ նիշանը կէօրմէք միւմքինսիլ օլուր։ Ա՛ճլատ՝ Վա՛նինին տիլինի քէօքիւնտէն քէսեր։ Ա՛իօրտանոյու, Պրունոյու վե Տօմինիսի գալըղա պաղայրակ եագար։

Գալիլէոսան վէ քիլիսէնին մապէյնինէ ճարի օլան միւ-
ճատէլէ ։

Սէֆիլ Իմալիա, հէր բէյի, հէր էֆքեարը, հէր ուսուլի ինքեար էճմէյէ մէճպուր օլուր. էլինէն ալ-մադա տահա պիր շէյ գալըբ մը, թէճրիւպէլերի, վագա՛ալար, ինսանըն թապիա՛թընտա եէնիլմէզ օլան շէյլէր, մանէէմանիֆիգա. պունլարը՞ մը տէյճէքսին ։ Կիւզէլ, Տալ պու քի թէճրիւպէ վէ մանէէմանիֆիգա տաճի մէն՝ օլունուր, ֆիզիգա բէտտ օլունուր, Իլմի հէնտէսէյէ լա՛նէթ օգունուր. էյլէ քի հէր քէս աշիճար կէօրէպիլսին քի Իմալիանըն էյլէ կէրի վէ մէյվէսիզ գալըդընըն սէպէպի՝ օնուն էօնիւնտէ հէր թարաֆտան եօլար գափանմըշ օլտուդու տուր, օնուն Տայանը պիլէ հիւքմի ա՛զադ ալթընտա տուր»։

«Պու արալըգ Վաանէօլիքլէյէ պիր էմնայըդ տուզադ գուրմագ իչուն, Ճագդ Թա՛ալա պիր պէօյիւք ատէմ մէյտանա չըգարըր, օնուն էլի իլէ Իօմանըն եանընըմազըդընա գարշը էյլէ պիր եանընըմազ շէյ չըգար՝ քի էլինէն խէյաս օլմանըն միւճիւիի եօգ տուր. Իօմանըն պաշքաՏհինի ա՛ճապա նասըլ Ալլա-Տըն Թէտպիրինէ գարշը չըգըպ վուրուլաճագ տըր տէ-յիւ սիւնէա ա՛լէմ սէյրէ տուրուր»։

Գալիլէոս իլէ քիլիսէ մապէյնինէ վագի՝ օլան քէյֆիյէթի իւզէրինէ շէյլէ եազար. «Գալիլէոս Վաա-Թօլիքլէրին կէօյ վէ եէր Տագգընտա օլան էֆքեար-լէրինին Տէվիսինի տէ բէտտ էճմէյ», տէտիքտէն սօնկ-րա, սէօզիւնէ իլէրի կէօճիւրիւպ տէր. «Շ՛ Իմի պունտան սօնկրա զուՏուր Տտէն մա՛րազայը սէյր էճ։ Պիր Թարաֆտան Վէնէճիկ ֆանուննամէյէ էլէ Ա՛ուբէ Ա-ընուուն ինճէլէյէն. օ պիր Թարաֆտան Շ՛իՏանէն էյնա-ղը էլէ Ի՛ըն ճէնուէնէյին եազէյէ ֆանուըլուբը։ Պունլարըն Տա՛ննկըսը Տանկըսընա պաշ էյմէյէ տիր։ . . . Իշմէ իլգ տէֆա՝ այան աշիքեար պիւճիւն տիւնեա Տու-

Գալիլէոսան վէ քիլիսէնին մապէյինեակ ճարի օլան մու. ճատէլէ։

զուրունտա օլան տա'վա. պու վէսիլէ իլէ քիլիսէ վէ ի'լմ պիրի պիրինտէն այրըլըրլար"։

"Պու անէտէք քիլիսէ քէնտի էֆքեարը կիպի էֆքեարլարտան զուհուրա կէլէն նիզա'լարա՝ ֆրգալա- րա վէ զևա'իւմլէրէ գարշը ճէնքլէշմիշ իտի։ Լ'աքին պու տէֆա՝ եարատըլըշըն պօղուլմադ գանունլարընա գարշը մէրտճէ կիւրէշմէյէ գալգըշըր։ Լ'էյլէ եա, իւ'մաւմի քիլիսէ օլտուղու իչուն, պիւթիւն ճիհանըն իւզէրինէ հիւքմ էտէնին նիյէթլէրինի տախի քէնտի էմրի ալթընա ալըպ նիզամա գօմալը տըր"։

"Ձօգ քիմսէլէր՝ պու մատտէնին էսասը՝ եալընըզ Յէսուննուն քէլամընտան* ալընան իսպաթ տըր տէյիւ զանն էտէրլէր իսկ տէ, պէն քիֆայէթ միգտարը կէօսթէրտիմ քի պու մատտէնին ասլը եալընըզ օ տէյիլ տիր։ իլլա օնտան պաշգա սայիր ձօգ միւ- լահազալար տախի օլտուղար։ Պու քէյֆիյէթտէ զայէթ ուսթալըգլա տավրանըպ, հէփիսինտէն զի- յատէ իշկիւզարլըգ կէօսթէրինլէր Ա'ինվէնթէր իտի։ Ձէփիսինտէն էվվէլ Գալիլէոսուն պաշընա վուրմագ շէրէֆինէ նայիլ օլանլար՝ պու՝ նէնի՞ն իհտաս օլունան իճատ վէ հիւնէրլէրին ճէմի՛սինի մէն՝ էթմէյէ նէմին էթմիշ օլան տիւշմէնլէր օլտու։ Գալիլէոս տօսթուն պիրինէ եազտըղը պիր մէքթուպտա պու քէյֆիյէթի շէօյլէ իֆատէ էտէր. Վէնէչէք նէրլէրտէն ալտըղը՛ նա՞պէրլէրէ կէօրէ՝ Ա'ինվէնթէր պիր փէք միւ'թէպէր

*Յէսուննուն էլամընտան ալընան իսպաթ պու տօտր. Ձէ- ուս պէյիւ էյտի. էւը ևէնէյի վէ այս տօտրան պէտի, վէ այ վէ ևէնէյ օլտուէլըգ հահալտէ տօտրտուլար պէր Ա'պօսթալընէն (Ցէս. ֆ. 13.) պու պէղեդդէն Փափ Ցէսուննան պու պէօղէ- նէ պէր պէօյէ իսպաթ պէյի եէնէ՞ն ալտըգ՝ Գալիլէոսուն ի՛նէմէյը պու տի՛նէն Ա'ինէ ֆէնոպա ձէտտ տըր պէյէ տի- ճէւ վէտէ։

Փափա վէ ճիզվիթլէր Գալիլէոսա զօվալարլար վէ իսքէնճէ էտէրլէր։

զաթը ինանտըրմըշլար՝ քի պէնիմ եազտըղըմ քիթապ կէօյա Լ՝ուտէրին վէ Կալվինին քիմապալարընտան զիյատե մէքրուհ վէ քիլիսէյէ զայէթ զարարլը տըր"։

Պէօյլէճէ Ռիզվիթլէր գօվալայըշա պաշլարլար։ Տիւնեա պու մատե իչիւն պիր հիւքմ էթմէկտէն՝ պունլար սըդ սըգ, թէքբար պէ թէքբար թէֆթիչ էտէրլէր։ վէ էթտիքլէրի թէֆթիչին նէթիճէսի շու օլուր՝ քի հիւքմ վէ իպթալ էթմէյէ գալգըշտըգլարը իճաատ նէհայէթի քէնտի ա՛զըլարը իլէ պուլմուշ կիպի էօյինէուպ իֆթիխար էտէրլէր։

"Փաւիալար պու շէյէ գարըշտըգլարը գատար պաշգա պիր շէյէ գարըշմամըշլար տըր։ Ա՛ւրթանոս Ը. պու մատէյէ տայիր վագի՝ օլան հէր շէյին իչինէ, ոսն տէրէճէ շիտէթի իլէ պիր քէրրէ աթըլըր։ Ա՛էր մագամոտա շու հավայը չալար. "Ա՛էր հարաքէթի էտէր տէմէք՝ էն պէօյէ՞ եառնըէըէէթ պէր"։

"Խիւլասէի քէլամ. Գալիլէոս Ա՛ուրթ վէ Ը՛նգհանրական Օսմանըն Ա՛զիզ Թէֆթիշ մահքէմէսինէ թէսլիմ օլունուր։ Ա՛էյլէ շան ու շէօհրէթլէ միւշէրրէֆ օլմուշ պիր զաթ, պու եէթմիշ եաշընտա բայէթլի իհթիաճ՝ եալըն այագ, պաշը աշըգ, պիր կէօմլէք իլէ հաբիմլէրինին հուզուրունա չըգըպ տիզ իւսթիւնէ կէլիր։ Ա՛էյ շիմտի սէրպէսթլիք թաալայանլար, սէօյլէյին պագալըմ, սէրպէսթիյէթի քիւլլիյէն իզլէրինտէ կէօսթէրէն էօյլէ պիր զաթա օ տագիդէտէ նէ՞ եափընըզ։ Օ՛իրա պիր արալըգ թէվարիհ սիւքիւթ էտէր, վէ պու էսնատէ օլան քէյֆիյէթլէրը սիզին արանըզտա գալմըշ տըր։ Ա՛՝ճէպա օնու իսքէնճէ եէրինէ էնտիրտինի՞զ մի։ Պունու եալընըզ սիզ պիլիրսինիզ։ "Ա՛այէր աբէը ընֆրիչ՝ էթտիք

տէր սինիզ. Ա՛զիզ Թէֆթիշին շէյթանի գանուննա-
մէսինտէ, տահա եէնի օգուշուպ անկլատմ, քի հէր եէր-
տե 'աբէթ ՆէֆՓրիլ' խաբէնձէ տէմէք տիր ։ Ալ Գալի-
լէոս՝ 'ամմա խայրը՝ հարաքէթ էտէր, ամմա խա՛յրը՝ հա-
րաքէթ էտէր՝ * սէօզլէրինի, սիճմիշէր իլէ, օտուն-
տան պէկիր իլէ եախօտ տէմիրտէն կէօմիշէք իլէ խս-
քէնճէ վէրտիյինիզ վագըթ տէմէ՞միշ մի տիր ։ Ա՛է-
վալըննը եալընըզ սիզ վէրէ պիլիր սինիզ՞՝։

"Ալ աքին պու էթտիյինիզ խաբէնճէլէր՝ օնուն գալ-
պինէ վէրտիյինիզ ա՛զապըն եանընտա պիր շէյ տէ-
յիլ տիրլեր, պու ա՛զապ իլէ օնուն ա՛էլինի գըր-
տընըզ, եա՛նի շէյ եպյրէթմէյի վէ քիթապ նէշր էթ-
մէյի օնա եասագ էթտիյինիզի աննամմագ խալէրիմ,
հէր էթտիքլէրինէ վէ էտէճէքլէրինէ պիւսպիւթիւն
մանի օլտունուզ, պագի գալան էօ՛մրիւնտէ պիւթիւն
պիւթիւնէ սիւքիւթ էթմէք իւզէրինէ հէյբմ օլուն-
տու։ Տիւնեանընն պիր ուճունտա, շէհր իչէրինտէն
ուլագ պիր ահալտէ, Ըրսէտրի զընտանընա օնու
կէօթիւրիւպ գափատընըզ, վէ ասլա քիմսէ իլէ կէօ-
րիւշմէյինի Թէնպիհ էթտինիզ։ Պիթհուշն սա-
զենտէնին գուլագլարը սաղըր օլտուղու կիպի, պու
սէֆիլ ատէմին տէ կէօզլէրի կիւնէշէ չօգ պագմագ-
տան քէօր օլուրլար. Հուտուտունու կէնիշլէթմէյի տիւն-
նա՝ օնու Թէնինին սըղաճազը գատար պիր տար եէրէ
գօր. պու աճընաճագ Հալտե քէնտի սէվկիւլի պիքիր
գըզը Ա՛արիա Ալէքսի, քի եանընտա օթուրուպ օ-
նուն ա՛զընա ճէզա տէյի գօնուլան Թէվպէ մէգմուր-
լէրինի օգուր իտի, խասթա օլուպ էօլիւր. պու գա-

---

*Գուլիլէո Ա՛էյէ Նէֆրէյին էօթիւրէօլմէյէ էուռնէճէլէրնուն-
նէնէլէրէ պա՛զը պա՛զը ճէզալար ալմագտա օլար ահար եէր հար-
ռէրի երմէզ, դէնէյնէ. Լուքն էուռնէճէլէրնուն խոֆֆըրտըլէրնուն
(ասմա խայը՝ հարաքէթ էտէր" տէր էտի ։

Քիլիսէ Գալիլէոսուն իճատլէրինին հէշը օլունմասընը մէն հաեը։

տար մէշագգալիլէրին իւղէրինէ տահա սիլահլէրինին պրագմազընըզ։ Զիւրէնցանըն Ա՛ղիզ Թէֆթիշ մէհքէմէսինէ իապէր կէօնտէրիրսինիզ, քի Թահգիգ էտիպ սիզէ պիլտիրսին՝ քի ա՛ճէպա Գալիլէոս տէրտ ու մէշագգալի իչինտէ՞ մի տիր։ Գօրդարսընըզ՝ քի օլմայա քի օնուն էօլմէզ ճանը իչէրտէն կէօյիւն գուպպէլէրինին Թէֆթիշ էտէրէք շազ օլուպ Թէսլիլի պուլսուն"։

"Օնուն եաղտըղը էլմէմ մատտէլէրի՝ չիսապլէրինի պիլէ, Պունլարըն իչինտէ հերհանգիսըլուգ փար տըր տէյէրէք, ալըպ տազըտրըսընըզ։ Օնուն էն սատըգ տօսԹու էլ եաղըլէրի ալըպ կէր ալԹընա կէօմէր, օնլար ատէմ էլինէ կէչմիմիլի տիր։ Պունուն իւղէրինէ Ա՛կնէտիկլի Ա՛ֆքանզիօ շու կիւզէլ սէօզիս սէօյլէր. Ա՛օք, եօք, ճէչէնէնէմ պիւԹիւն գուվվէԹինի խոԹի՛մալ էմէսէ տահի, էնինէ պու ԹէչլիՓամԹլարը զայ՝ էտէմէզ՝։ Ա՛յլէ իսէ սիզ ճէչէննէմտէն տէ գուվվէԹլի գօփտուտուգ, քի օնլարը պիւտպիւԹիւն եօզ էմտիրնիզ"։

"Ա՛արիսինին տին զայրէԹի ա՛լէվէնիր, վէ Գալիլէոսուն սօն էմէքլէրինին պագիլէրինի ԹուԹուպ կագար. վէ սիզ տահա սօրուպ արարսընըզ՝ քի Գալիլէոս գասավէԹ իչինտէ՞ մի տիր։ Ա՛րԹըգ եէԹէր սայըն. բահաԹ՝ գուվվէԹ վէ ասուտէլիքտէ օլ ժանէնտի եօգ պիր Թանէճիք ճանը՝ իւմիտ քէսիքլիչինէ պրագտընըզ, պունդան զիյատէ նէ՞ արարընըզ, ԷխլպէԹլի գասավէԹ վէ մահզունիչէԹ պէնի տէօրԹ Թարաֆընտան սարմըշ տը՛ր՝, տէ՞մէտի մի սիզէ։ Ա՛յ իբի եիւզ սէնէ սօնկրա նէնի Գալիլէոնը խաչսիմլէրին պաշը տէ Ա՛այտրէն ճէլլատ կիտի կիւզիւմ սէրէք, վէ պու ուզուն վէ ազըր իսբէնճէլէրի իս-

Յիւնեանքն Հռիփսիմեանէ քրիստոնէութիւնը ընդունիլը։

Թիհրատ Տիգրանայ՝ Պարսից Արշակունի թագաւորին, որ Տրդատայ հօրեղբայրն էր, ունէր դուստր մը՝ Խոսրովիդուխտ անունով, որ ամէն գեղեցկութեանց մէջ գերազանցիկ էր։ Ասոր համար Տրդատ ուզեց զայն առնել կնութեան։ Եւ Թիհրատ ալ ուրախութեամբ հաճեցաւ, որովհետեւ Տրդատ ինքն ալ Արշակունի էր։ Ուստի Խոսրովիդուխտ ղրկեցին Հայաստան, եւ Տրդատ մեծ հանդիսիւ առաւ զայն կնութեան։ Եւ Խոսրովիդուխտ ծնաւ Տրդատայ որդի մը, զոր անուանեցին Արշակ։

Տրդատ ամէն կողմ հրամայեց, որ Արշակի ծնունդը մեծ տօնախմբութեամբ տօնեն։ Եւ ինքն ալ մեծ խնճոյք մը սարքեց իր պալատին մէջ։ Ուրախութեան ատեն Տրդատ հարբեցաւ, եւ ելաւ պարելու։ Ինքն ալ գիտէր պարել, որովհետեւ Հռոմի մէջ ատոր վարժուած էր։ Ուրիշներն ալ պարելու սկսան։ Ասոնց մէջ կային նաեւ Գրիգորի որդիները՝ Արիստակէս եւ Վրթանէս։ Տրդատ ուզեց Արիստակէսի ձեռքէն բռնել, որպէսզի պարելու մէջ մտցնէ զայն։ Արիստակէս ամչցաւ, եւ չուզեց։ Տրդատ ալ բարկացաւ, եւ ուզեց զայն ստիպել։ Արիստակէս ալ ամչցաւ, եւ ելաւ դուրս։ Տրդատ ալ ետեւէն վազեց, եւ ուզեց զայն բռնել։ Արիստակէս ալ փախաւ։ Տրդատ ալ ետեւէն հալածեց զայն։ Արիստակէս ալ ելաւ տանիքը, եւ ինկաւ վար։ Ինկաւ ուղիղ Տրդատի առջեւ, եւ ոտքերը ջարդեցաւ։ Տրդատ ալ ամչցաւ, եւ ելաւ դուրս։

Տրդատ ամէն կողմ հրամայեց, որ Արշակի ծնունդը մեծ տօնախմբութեամբ տօնեն։ Եւ ինքն ալ մեծ խնճոյք մը սարքեց իր պալատին մէջ։ Ուրախութեան ատեն Տրդատ հարբեցաւ, եւ ելաւ պարելու։ Ինքն ալ գիտէր պարել, որովհետեւ Հռոմի մէջ ատոր վարժուած էր։ Ուրիշներն ալ պարելու սկսան։ Ասոնց մէջ կային նաեւ Գրիգորի որդիները՝ Արիստակէս եւ Վրթանէս։ Տրդատ ուզեց Արիստակէսի ձեռքէն բռնել, որպէսզի պարելու մէջ մտցնէ զայն։ Արիստակէս ամչցաւ, եւ չուզեց։ Տրդատ ալ բարկացաւ, եւ ուզեց զայն ստիպել։ Արիստակէս ալ ամչցաւ, եւ ելաւ դուրս։ Տրդատ ալ ետեւէն վազեց, եւ ուզեց զայն բռնել։ Արիստակէս ալ փախաւ։ Տրդատ ալ ետեւէն հալածեց զայն։ Արիստակէս ալ ելաւ տանիքը, եւ ինկաւ վար։ Ինկաւ ուղիղ Տրդատի առջեւ, եւ ոտքերը ջարդեցաւ։ Տրդատ ալ ամչցաւ, եւ ելաւ դուրս։

Քիլիսէնին էթափքէրի իչիւն՝ պաշընա կէլէն ֆէլաքէթ։

ա՛գլը էրէպիլիր շէյլէրին հէփիսինի տէ թէքմիլ պիլ-մէյէ պօրճլու տուրլար։ Նախօտ շէօյլէ իֆատէ է-տէլիմ, շիւպհէսիզ թէպտիլ օլունմազ, էպէտի վէ նարատան իլէ էմ վիճուտա օլան հէր նէվի՝ շէյլէրի էվվէլտէն պիլմէք սիզէ ֆարզ տըր։ Ալլահըն ի՛լմի-նին եանըլմազ միւ՛ջիմլէրի օլտուղունուզ համար, Ալլահըն հագդընտա իլէմ իլէ պէյան օլունմուշ հէր նէ վար իսէ, քեաֆֆէսինին իւզէրինէ մա՛լիւ-մաթընըզ օլմալը տըր"։ *

"Վիլիսէ Գալիլէոսուն բուհունտան մա՛լիւմաթ թահսիլ էթմէյէ իւթիքատալ էթմէյիպ, հասսէլէրին տուզաղընա սիւշիւ։ Օլ վագըթտան պէրի իբի եիւզ սէնէ տիր քի Ա՛զիզ Թէֆթիշ մա՛րիֆէթի վէ զըւմ իլէ չօգ գօվալայը շար էթտի վէ քրիսթիանճա պիր շէյ միւլահազա էթմէյի ինսանլարա եասագ էթ-տի։ Պու սէպէպտէն պաշընա ատիանսըզ էօյլէ պիր պէօյիւք ֆէլաքէթ կէլմէք իհտալ էթտի, քի տօղրու եօլտան սապմայը անկլասըն։ Պու ֆէլաքէթի Հագդ Ա՛ա՛ալա կէօնտէրտի, եա՛նի Ֆրանսա իսթիքլալընը իւզէրինէ թահրիք էյլէտի։ Ալլահ պուննան եիւք-սէք ավազ իլէ սէօյլէյէմէդ իտի։ լաքին օ իշլէտի մի՞, ֆէյմ էթտի մի՞, իւսթիւնէ ալտը մը՞։ Վիլիսէ գա-վի սէպէպլէր կէօսթէրէրէք անէրլէրինէ թէմմիհ է-տէր՝ քի ֆէլէյին հէր սիլէսինտէն նասիհաթ ալըն-լար, սիլէ քէնտիսինէ տակի կէլտիյինտէ նիչի՞ն նասիհաթ ալմագ իսթէմէդի։ Ա՛ֆէդայա միւսթահագդ օլտուղունու ինքա՞ր մը էտէճէք։ Պու միւմքինսիզ շէյ տիր։ Նասիհաթը իւզէրլէրինէ ալմագ պաշգա-

---

*Ը։ Ալէքսանդր Փոփէնէ պիր ա՛ֆայիզ ֆէրմանը վար դէր։ Դէ-հէր ֆէրմանդա դէյնէ Խալեհէ ըմանէ, եէլա ի՛լմէն հէպսի-մէրինէ տէ Սօրբ Ակոմա, եանի Բօմա դէլէճինէ վուրը։

Խալահը մեզ էպին թէսիրաթը հագցընտա վ իլլարան ։

լարընա ֆարզ իսէ տէ, պանա ֆարզ տէյի՞լ տիր մի տէյէճէք ։ Պու տախի էվվէլքի կիպի միւմքինսիզ օլան շէյլէրին պիրի տիր ։ Ա՛ճէպա լայըգ իւզրէ շէտիտ օ՞լմատը մը . Ա՛լլահ քէնտի իրշմը իլէ պիր տա-հա մը՞ սէօյլէմէլի իտի ։ Պու ասլա ֆիքրինտէն կէչ-մէզ"։

"Ի՛նչյլէ իսէ՝ ասլա պիր շէյ վագի՛ օլմամըշ՝ եախօտ մէլէյին ասասը քէնտիսինէ տօգանմամըշ կիպի, նի՛չիւն քէօր քէօրուներա օ եօլու թուլմամըշ կիտեր ։ Ա՛կպէպի շու տուր ։ Ա՛էզատան մինճաա՛թ թահսիլ էթմէք իչիւն՝ ֆարզ տըր քի օնա միւպէթէյա օլան օնու հագգ ճէզա տէյիւ գապուվ էթմէին . լաքին պուն-լարընքիսի պէօյլէ տէյիլ տիր . Ա՛լլահ օնլարա ճէզա կէօնտէրիր , օնլար իսէ , Շ՛էհիտ օլտուգ տէյէրէք էօ-յիւնիւրլէր . Ա՛լլահ օնլարա ալէգ կէօնիւլլիւ օլ-սունլար տէյիւ ճէզա վէրիր , օնլար իսէ , օնտան մազ-բուրլուգ տէրսի ալըրլար"։

Պու մատտէ իւզէրինէ սէօյլէտիյիմիզ քիճայէթ էտէր . Ի՛րօթէսթանդլըլըն "պէնակեահը" Ա՛էմալիքի Ա՛իճթէէմա՛այի Ա՛մերիգա իլէ Վ՛ամօլիքլիին "պէ-նակեահը" օլան Ի՛օմա մէմալիքի մապէյնինտէ թէր-պիյէ վէ ա՛լէսսէվիյէ ի՛լմ խուսուսունտա նէ ֆարգ պուլունտուգունու օգույանլար պու գատարտան գօ-լայ աննայապիլիրլէր ։ Շ՛էհի պիրէ գալըր քի պու-րատա Վ իլլար նամ Ֆրանսըզ միւէլլիֆին Խա-լահը մեզ էպին (ֆէրանօրթօ-նիէն) թէէսիրաթը հագգընտա թէէլիֆ էյլէտիյի քիճայատան պիր գաչ մինասիպ վէ կիւզէլ թէֆէքքիւրլէր գօյուպ պու մատտէյէ խիճամ վէրէլիմ ։ Ա՛էգքիւր քիճայ Ֆրանսանըն էն միւ՛թէէպէր ա՛լիմլէրինտէն ի՛պարէթ՝ Ա՛ինէթէ Ա՛իլամ վէրմէն շիրքէթի թէսմիէ օլունան պիր շիրքէթին ի՛նտինտէ զայէթլէ ի՛թիպար պուլմուշ

Փեքրե տայիր պատրիարգա գարշը քիլիսէնին էթտիյի ճահտլէրի։

վէ պու մատաէ իւզէրինէ եազան քիթապլարըն էն ա՛լասը տըր տէյիւ, միւէլլիֆի վ ֆէյլասոֆ իֆենտիսար նիշանը վէրիլմիշ տիր։

"Պու քիթապատա Խալահը մէղհէպին թապիա՛թը հագգընատա պա՛զը սէջդէտիյիմիզ շէյխերտէն՝ օնուն թէֆսի՛րաթընըն նէ կէօնկ իլէրլէմիշ վէ նէթիճէսի նէ օլմուշ օլտուղունու ա՛գլ իլէ պուլմադ գօլայ տըր։ Խալահը մէղհէպ էհլիսէնիտէն ծնլարըն մէրամլարը պաշլըճա շունլար իտի. փաֆաղարըն միւսթաֆիլ հիւքիւմէթի վէ հանըմազըղընատան պիր քէրէտ քէնտիլէրինի խէյլաս էթմէք։ Ա՛զիզ Վիթապլարը տինլէրինէ էսաս վէ խիւլասէի քէլամ, Վաթթօլիք մէղհէպինին ճանը վէ փաֆաղարա գավմի տէստէք օլան Վատրոցական նամ Ա՛ստուածաբանութիւնու մանվ եա՛նի պիւթիւն աւիւթիւն նապէտիտ էթմէք։ Պունտան աշխէտար կէօրիւնիւր քի էվվէլա Էրօթէսթանդ մէղհէպի՝ ինսանա փէք ա՛զիզ վէ մադպուլ, վէ սէրպէսթիյէթը պէլէտիյէ էսաս օլան էվքանար սէրպէսթիյէթինէ թապիա՛թը իլէ թէէսիրլի օլմուշ տուր։ Էքինճի՝ մէղհէպի զիւհուտլէրէ, մէղհէպին իսպաթլարընը թաստիգ էթմէյէ վէ Ա՛զիզ Վիթապլարա շէրհ վէրմէյէ տէ թէէսիրլի օլմուշ տուր. վէ իւչիւնճիւ՝ ա՛գլէ վէ պու իւչ մատտէլէրին պիրինէն նա օպիրինին գուվվէթի իլէ ի՛լմ աղաճընըն պէջդիւմէսինէ տէ թէէսիրլի օլմուշ տուր"։ . . .

"Ա՛յէր Խոթամպօլուն Թումլարը զարսլ թարաֆընա կիթմիշ օլմասալար իտի. էյէր Կոպէրնիկոս կէջիւ, վէ Կալիլէյոս՝ եէր իւզէրինէտ ի՛լմին սինօլարընը կէնիշլէթմիշ օլմասալար իտի, էկէր պասմա սանա՛թը վէ Էրօթէսթանդլըգ վասիթասի իլէ քիլիսէնին թէճտիտի զայրէթլի Ա՛ֆէրմանիանըն գէյնուն-

տան չըգմըշ օլմասալար իսի ։ Էկէր օլ զամիրլէրի զինճիրլէ պաղլայան վէ ֆիքրլէրի մուսալլեթ օլան տէվ կիպի գուվվէթի պիրի պիր արտըրըրա շիտտէթլի վուրուլմուշ օլմասա իսի , ինսան ճինսինին իլէրիլէմէսի վէ շիրքէթի ինսանիյէնին շէրէֆի պուվմասը ա՛ճապա գաչ եիւզ սէնէ տահա կէրի գալաճագ իսի ։ Կիթ Ա՛ներմանիանըն ճիւնուպ Թարաֆընա , Ավհլիա ատալարընա , Ավհանիայա վէ Իզլանտայա , վէ պու էյալէթլէրտէ ի՛լմին նէ հալտէ օլտուղունու եէրլի եէրինճէ Թէֆթիշ էտիպ պիր էյիճէ անկլատրգտան սօնկրա , պիԹարաֆընէ տէօնիւպ պիր քէրբէ տէ Ջ՛ուիչէրլիյի , Աքսոնիայը՝ Ֆիլէմէնկի վէ Ինկիլթէրրայը կէօզտէն կէչիր , պագ օ մահալլէրտէ ի՛լմ նէ տէրէճէյէ վասլ օլմուշ տուր . ֆարգընը չօգ աշիքտար կէօրէճէք սին ։ Տէմէք իսԹէմէյիզ քի պալատէ մէզքիւր Խօմա մէզհէպինտէ օլան մէմլէքէթլէրտէ մա՛լիւմաթ սահիպլի մէշհուր ատէմլէր ասլա զուհուր էթմէմիշ տիր . զուհուր էթմիշ տիր , ֆագաթ աշ . պունտան գաթի՛նագար Թէշպիհիմիզ տէյիլ պիր գաչ քիմսնէլէր , իլլա միլլէԹլէրին ի՛մանըմյէթի իչիւն տիր ։ Վ՛իւչիւք Ի՛վհօփամըզտա՝ միլլէԹլէրին պիրի պիրլէրինէ զայէթ եագըն սաքին օլտուղլարընտան , հէր հալտէ շիւպհէսիզ պիր շէյ տիր՝ քի պիրինին ի՛լմի՝ ճիւզի օլսուն օպիրինէ Թէհէսիր էտէր ։ Ա՛ռաջլարընտա էչքիլմիշ օլան տուվար նէ գատար միւհքէմ օլսա , վէ նէ գատար տիգգաթ իլլէ հըքիզ օլունսա , եինէ պիր Թարաֆտաքիլէրին օ պիր Թարաֆտաքիլէր իլլէ հիչ պիր վէճհ իլլէ իլհագ օլմամասը միւմքինսիզ տիր ։ Ի՛աքին շու սահիհ տիր , քի Ա՛ռաՀօլքէլէր քէնտի Թարաֆլարընտան Ի՛տօՀէսԹանդուղընէն սէրպէսԹի պիւ՛իւմլէրինի եուսմուրճագ կիպի սինօրլարընտան ուզագ սագլամագ իչիւն հէր վէճհ իլլէ սագընտ

Քիլիսէնին Ֆէքը այրընըզընա գարշը էթտիյի ղայրէթ։

*մադտան իմմալ էթմէտիլէր։ Վէլիթապըրա գարշը էզգարըլան սէճիլ՝ էվվէլա Յօմատան զուհր էթտի. Յօմա քիլիսէսինէ թապի՝ օլան տէվլէթլէր տէ օնտան ի՛պրէթ ալըպ, մուսախարէն քէնտիլէր տախի ղայրէթլէ քիլիապըրա գարշը այնի օլ նասագլարը էզգարմադա պաշլատըլար։ Լ՚ևռն Ֆ. քի սէնատօ-լէրին հիմայէթճիսի տէյիւ էօյիւնիր իտի, 1515 տէ Նունանիճէսէն, Ի՛պրանիճէտէն վէ Ա՚րապճատան թէրճիւմէ օլունմուշ քիլիապըրըն թապ՝ օլուպ նէշը օլունմասընա գարշը շիտտէթլի էմրլէր էզգարտը։ Պէշ սէնէ կէչտիքտէն սօնկրա, նանի՝ Իրօթէսթանդ մէզհէպինէ գարշը. «Վալդ նա Թապպ, սէնին շէրա-թընը կէօր» սէօզլէր իլէ պաշլայան մէշհուր աֆօրօզ Ֆէրմանընը էզգարըպ, ղայէթ հօրֆլիւ լա՚նէթլէր իլէ Լ՚ութերի վէ օնա թապի՝ օլանլարը աֆօրօզ, վէ օնլարըն քիլիապըրընըն, հէր նէ մատտէ իւզէ-րինէ օլուբ իսէ օլսուն, քէաֆֆէսինի տէ օգուտմադա նասագ էթտիյի վագըթլարտա, մէզքիւր Փափ Ա՚րի-օսթօնուն մէքրուհ շի՚ըլէրինի թէսահհուպ էթմէք իչուն Վ՚րիստոսուն իսմի իլէ պիր Ֆէրման էզգարըպ, թէհտիտ էթմէյէ վէ օլ քիլիապը թահգիր էտէն-լէրին նախօտ օնուն եայըլմասընէ մանի՝ օլանլարըն հէվէսինէ տէ լանէթ օգուտմադա ուլթանմատը։ Պէցյ-լէ պիր բուհ սահիպի օլան ատէմտէն, վէ էօյլէ քի-թապըրը Ա՚զիզ Վ՚իթապար կիպի թա՚զիմ վէ կէօյ-տէն իրսալ օլունմուշ քէլամլար կիպի գապուլ էթ-մէյէ հէր քէսէ ճէպր էտէն զուլմքէարըզտան ար-թըգ նէ ումուլապիլիր։ Յօմա մէզհէպինէ թապի՝ օ-լան մէմլէքէթլէրին էն միւնէվվէրի Ֆէրանսա պիլէ, Վ՚ալուաքիլիք՝ հէկէրճի օրատա տա էյիճէ այաղընա եէր էթմէյէ վէ Ա՚զիզ Ֆրէնճիշի իհտաս էյլէմէյի չօգ ճահա էտիպ, հիչ պիր վագըթ հատտինի թէճաւուզ

էտէմէտի իսկ տէ, Ֆրանսա սէրպէսթիյէթի խամի իլէ եարը Խրօթէսթանդ օլան Ֆրանսա պիլէ, մէղքիւր հէլաք էտիճի ուսուլտէն պիւսպիւթիւն մուաֆ օլամատը։ Խսիանիա, Խթալիա վէ Ըստրիատա պէջյէ չօգ եասագլար վէ աֆօրօզլար չըգտըլար, վէ Հալա սէրպէսթ թէֆէքքիւրլէր վէ գալէմ ալմագ պէջյիւք վէ հիյպէթլի լա՛նէթ պաղլարը ալթընտա տըր։ Ա՛ինուպի Ա՛ֆրմանիանըն հիւքիւմէթլէրինէն նէչէլէրի հերետիկոսլարըն եախօտ տիրայէթլու ատէմիէրին թէէլլիֆ էթմէյի քրիստոնեայ գաղթը շանլարտան պաշգա քիմսէնին էլինէ օլ քրիստոնեայ վէրիլմէսին՝ իշպու սէօզլէր եագըն վագըթլարտա տահա եէնի սատր օլունմուշ պիր փատիշահ ֆէրմանընըն սէօզլէրի տիր։ Պավլիէրանըն էն պէջյիւք մէքթէպի խօճալարընտան պիրի՝ Ֆրանսըզըն պէջյիւք իմթիյազընտան պիր գաչ սէնէ էվվէլ, Պայէզին Ա՛ֆթիշի Ա՛ուզաթ քրիստոնեայ պիր թանէ Տէվլէթ քրիստոնեայ էսքինէ գօմալը տըր տէմիյի իչիւն, մէքթէպտէն գօվուլտու։ Պունլար վէ պունլար կիպի Հատտսըզ հիսապսըզ շէյլէր, քի հէր կիւն էքսիքսիզ վագի՛ օլուրլար, Վ՛աթօլիք մէղհէպին՝ ի՛նին իլէրիլէմէսի վէ թէրպիյէ սէրպէսթիյէթի հագդընտա նէ էֆքեարտա օլտուղունու կէօսթէրիրլէր։ Խօմա քիլիսէսի օրթա ա՛սիրին պէր գայտէսինի Հալա սըգը թուտաբ, վէ շիմտի տահի միւմքինի մէրթէպէ ու շէյէ էթմէյէ չալըշըր, եա՛նի ատէմիէրին ֆիքրինի

Քիլեսէնին ի՛մին իւբերիւէմէնէ մանի՛ օլսուղունուն սէ-պէպի ։

պաղը շէյլէր իւզէրինէ պիւսպիւթիւն ճահիլիք գա-րանլըղընտա սագլամագ , միւմքին օլսուղու գատար ֆիքըրլէրտէ պօշ նէրլէր պրագմագ , քի սօնկրա փա-փաղլարա խաթէմիքլէրի շէյլէր իլէ օլ պօշ նէրլերի տօլտուրմագ գօլայ օլսուն . վէ պէօյլէճէ պաթըլ ի-թիգատ օնլարա էյիճէ թէէսիր էթսին ։ Հերեթիկոս քիթապլարընը օգույանլարը աֆօրօզ էտէն Կն Շէ-նա Տօմինի՛ (in Caena Domini) նամ ֆէրմանը (կոնտակը) պաթթալ էտէն պիր փափա պուլունտու-մու ։ Փատրե Սարթի նամ պիր փափազ 1559 տա Թօմատա նէզը օլունան եասագ օլմուշ քիթապլարըն ֆիհրիսթինի զիքր էտէր . իշպու ֆիհրիսթ հագգըն-տա սէօյլէտիյի պա՛զը սէօզլերտէ շունլար տիգգաթէ շայան տըր . «Փափա», տէր , «մէզհէպի պէհանէ էտիպ , պաշդա չօգ քիթապլար հիւքմ վէ աֆօրօզ էթաի . պու շէյ իսէ պաշդա սեպեպ իչիւն տէյիլ , իլլա և-կէղեցականլարըն զալիմլիքլէրինէ գարշը փատիշահ-լարըն վէ հաքիմլերին հիւքմու օլսուղունու թաստիգ էթաիքլերի իչիւն տիր ։ Պունտան գաթիՙնազար , Ը՛-զիզ թէֆթիշ մէհքէմէսինին վաթօլիք մէմուրլարը ալթմըշ իքի պասմաճընըն պաստըղը քիթապլարըն ճիւմլէսինէ , օնլարըն նէ մատտէ իւզէրինէ եաղըլմըշ օլսուղունա պագմայարագ , եասագ էթաիլէր . պու-նուն իւզէրինէ շէյլէ պիր էմր տէ չըգարտըլար , քի պիր քիթապ պասմաճընը պիւթիւն էօ՛մրիւնտէ պիր Հերեթիկոսուն եաղտըղը պիր քիթապը պասմա էթ-տիյի հալտէ , օնուն պաստըղը պաշդա քիթապլար տախի , էնը նէ մատտէ իւզէրինէ օլսուն , տախի հալտէ , օնուն պաստըղը պաշդա քիթապլար տախի , էնը նէ մատտէ իւզէրինէ օլսուն , օգունմասընլար ։ Լյօյլէ քի՛, տէր մէզքիւր միւէյիֆ, «օգույաճագ քիթապ գալմատը ։ Ա՛էզհէպ իլէ ին-սանլարըն մէշրէպիինի պօզմադա վէ ֆիքըրլերի սիֆիր

գարանլըգտա սագլամաղա պուռնտան էօթէյէ ֆէնա օլամազ՝։ (Ռէվէրէնտ Տր։ Ալեքսանտըր, Ռէֆլեքս. Օ.)

"Պու վէճհ իլէ ինսանլարըն ֆիքրինի գըս գվըրագ էտիպ պաղլայան զինճիրլէրին հէփիսինի տէ Բրօթէսթանդլըգ գօփարտը, վէ քիմնէ էֆքէարընը եա֊խօտ զիւ'իւմիւնիւ պիր պաշգասընա սէրպէսթ սէօյլէյէմէյին տէյիւ մանի՝ օլան մէթէրիզլէրի թէմէլին֊տէն սէօքտիւ։ Յ֊հալինին էտէպ ու էրքէանընա զա֊բարլը օլան էտէպսիզ հարաքէթլէրտէն պաշգա հիչ պիր շէյէ եասագ պրագմատը"։

"Պիր ատէմ պու ալըր զինճիրլէրի վէ միւհֆէմ մէթէրիզլէրի կէօզլէնիւն էօնիւնէ կէթիրիպ, վէ օնլա֊րըն գուվվէթի իլէ վահշիլիյին եիւզլէրճէ սէնէլէր տիւնեա իւզէրինէ մուսալլաթ օլտուղունու թէֆթիշ էտիպ անկլատըգտան սօնկրա, Բրօթէսթանդ մէզհէ֊պինին ի'լմին իլէրի լէմէսինէ նէ գատար ֆայտէլի օլ֊մուշ օլտուղունու անկլամամագ միւմքինսիզ տիր։ Բրօթէսթանդլըգ եօլ աչար աչմազ՝ ինսանլար սէր֊պէսթ վէ աշիքտար հէր շէյի թէֆթիշ վէ թէճէսսիւս էթմէյէ, էհալիյէ հէր շէյտէն զիյատէ մէնֆա'աթ֊լը օլան շէյլէրի արամաղա, վէ ատէմ կիպի ինսան գըսմընա միւթա'ալիգ օլան հէր շէյ իւզէրինէ սէօյլէշ֊մէյէ պաշլատըլար"։

"Ռահօլիք քիլիսէսի՝ 'պէլա ընֆինէշ հէ֊ւէ֊մա֊նա ֆ֊նէ֊նա' օլա֊ռա', տէր իտի։ Լաթին Բրօթէսթանդ քի֊լիսէսի 'մէնֆինէշ եոխ', վէ եալընընա սահիհէն խապէր օ֊լա֊ռանա ֆ֊նէ֊նա' օլա֊ռա' տէտի։ Պիրինին մանէլուպ էթմէյի քէօր ի'թիգատ. օ պիրինին էօյրէթմէյի, Էսուլին տէտիյի կիպի. հէր շէյի թէֆթիշ էտիպ էյիյի գապուլ էթմէք տիր"։

"Ա֊ի'թէպէր միւէլլիֆին պիրի տէր. Բրօթէս֊թանդլըգ պիր իլէրի տօղրու հարաքէթ վէրէն գուվ֊

Բրօթէսթանդլըդ իւէ ֆաթօլիքլէյին ուսուլի։

վէթ տիր . օնուն֊լա ինսանըն ֆիքրի՝ զօրաքի քէնտի իւզերինէ մուսալաթ օլմագ իսթէյէն չէյլերի րէատ էտիպ՝ քէնտինտէն ուզագ սագլայարագ՝ տօնանըը՝։ Ընթըգ պու մատտէ իւզերինէ տահա թաֆսիլէն սէօյլէմէք իգթիզա էթմէզ ։ Պիր քիմսէ պիր տագիգէ տիւշիւնսէ , շու իքի՝ ինան , վէ ըէֆրիւ էր , գա՛իտ֊լերին պէյնինտէ օլան պինիհայէ ֆարգը կէօրիւր . պու գա՛իտլերին հէր պիրի՝ թարաֆէյնին էֆքեարը թէրպիյէսինէ էսաս օլմուշ տուր ։ Ճիւպհէսիզ պիրիպիրինէ մուղայիր պու իքի գա՛իտէլերին պէօյիւք գուվվէթինին թէէսիրի իլէ , թարաֆէյնտէ օլան չէյլերին հէփսի տէ պիրիպիրինտէն չօգ ֆարգը կէօրիւնմէզլի տիր ։ Թէֆֆէքիւ էթմէյի էմր էտէն գա՛իտ՝ քէնտի տօսթունու՝ եանի՝ ի՛լմի ոլյանտըրըր ։ Օպիր գա՛իտէ , եա՛նի՝ քեօր քեօրունա ինանմագ իսէ , տայիմ քէնտի սէվկիւլիսիս օլան ճահիլլիք իլէ պէրապէր տիր , վէ օնատան ասլա այրըլմազ ։ Վի՞մ պիլիր՝ պիր միլլէթին՝ մէղհէպի վէ ահլագի թէրպիյէսինէ էսաս տէյիւ գապուլ էթտիյի պէօյլէ պիր էղզէմ գա՛իտէնին նիհայէթսիզ թէէսիրի նէ՛ տէրէճէյէ վասլ օլապիլիր ։ Տէրունինտէ սէրպէսթլիյի օլան ատէմ՝ իհթիմալիք իլէ վէ ճէսարէթի իլէ տէօրթ թարաֆընա պագար , չօգ չէյլերէ էլ վուրուր , իշկիւզար վէ չալըշկան վէ հէր իսի վէ ֆայտէլի չէյլերէ ալըմլը օլուր ։ Ֆագաթ զամիր վէ րուհ իլէ էսիր օլմուշ օլան քիմսէյնին պիւթիւն մէշրեպի տէ՝ քէնտի ֆարգընտա օլմայարագ , էսիրլիք իչինտէ օլուր , վէ գուարէթլէրինին իւզերինէ հիւքմ էտէն ոլյուշուգլուգ վէ տույկուսուզլուգ իլէ էն հագիր հալտէ պուլունուր՝։

Սէնա՛աթ վէ փօլէթիգա խուսուսլարը բուպար օլաւնուր։

ՓԷՍԼ· Բ

ՍԷՆ՚ԷԹ ՎԷ ՄԷՏԷՆԻՑԼԻԹՏԷ ԻԼԷՐԼԷՄԷՔ

Ա՚էմալիքի Ա՚իճթէմա՚այը Ա՚մերիգայը հէր նէ գա-տար Վ՚ահաօլիք մէմլէքէթլէր իլէ բուպար էտիյօր իսէք տէ, պուռնու տաճի պիքր էթմէլի իզ քի, Ա՚էմալիքի Ա՚իճթէմա՚այը Ա՚մերիգա՝տէվլէթ եահօտ միլլէթ օլալը հէնուզ սէքսէն սէնէ տիր։ Ա՚մերիգալըլարըն տէվլէթ օլուպ տիւնեանըն ահէր միլլէթլէրի սըրասընա կէչ-տիյի վագթի պիլէն ատէմլէր վար տըր քի հալա սաղ տըրալար։ Օլ վագթլարտա պու մէմլէքէթին էհալիսի անճագ իւչ միլիօն գատար օլտուգտան սոն-գա, մէմալիքին շիմահքի Թօփրաղընըն պէօյիւք փայը՝ Ա՚վրօփալալէրին այագ պասմատըղը հէյպէթլի օրման-լարտան ի՚պարէթ իտի։

Վ՚ահաօլիքլիք ալթընճը տէհրտէ զուհր էթտի, օլ վագթլարտան պէրի Ա՚մէրիգա Վ՚ահաօլիքլիկին փե-նակէահը տըր. տէմէք տիր քի՝ Ա՚մերիգանըն սէր-պէսթիկէթի վագթինէ տէք հիսապ էթտիկիճէ հալ-տէ, պէին սէնէգաէն գէյգատէ օլուր՚ քի Ա՚մերիգա Վ՚ա-հաօլիքլիկին իհսան էթմէյէ գատիր օլտուղու պէրէ-քէթլէրին հէփիսինէ նայիլ օլույօր։

Պու ճիւմլէ իլէ "Ա՚ըօթէնթանգլըգ փենակեահը" օլան Ա՚մերիգանըն հէր տիւրլիւ իգթիսալը սէնա՛աթ-լար թարաֆընտան Վ՚ահաօլիքլիկին "փենակեահը" օ-լան Ա՚մերիգա ասլա միհէթաճ օլմատըղընը՝ պիր իքի շէյէ տիգգաթ էտէն ատէմ էփէյիճէ անկլայա պի-լէր։ Պիզ պու իքի պէլտէյլէրին ահվալինի թէրպի-յէ թարաֆընտան րուպար էթտիկիճէ կիպի, շիմտի տէ սէնա՛աթլար խուսուսունտա օնլարը պիրիպիրլէրի

իւէ բուպար էտէճէիղ, քի Ռաթօլիքլիք իւէ Ուրօ-թէսթանդլըղըն էհալիլէր իւղերինէ էթախի թէէսիրաթըն նէ գառար ֆայդը օլտուղունու էյիճէ անկլայալըմ։

Ը· ՋԻՐԱԹ

Օվիրա՝աթ կերէք վիճուտ վէ կերէք ֆիքր զահմէթի թալապ էտէն հէփ սէնա՝աթլէրին են մէշհուրու, վէ պիր միլէթին իսթիրահաթընա՝ սէլամէթինէ վէ իգպալինէ դայէթ լազըմը տըր։ Խթալիանըն իգլիմի ղայէթ կիւզել, Թօփրաղը տա կերէյի կիպի ժահսուլտար իսկ տէ, զահմէթլէրինէ վէ ուսթաղլարընա պէտէլ զանի մահսուլ տէվշիրէն սա՝ատէթլի, մէհարէթլի վէ ֆէրրահ էքինճիլէր կէօրէճէք եէրտէ կէօղիւնիւ հանկը թարաֆա չէվիրսէն ֆադիրլիք վէ սէֆիլիք կէօրիւրսիւն։ Իչճինին իւճրէթի քէնտիսինին տէյիլ տիր· իլլա զօրլու վէ զալիմ սահիպինին։ Սօգագլար տիլէնճիլէր իւէ տօլու տուր. Թապիա՝թըն են կիւզել սէյրանլարը, Փաֆանըն, Կարտինալլարըն վէ Էպիսկոպոսլարըն զէնկինլիյի վէ տէպտէպէսի իւէ պէրապէր հէր եէրտէ սօն տէրէճէ ֆագիրլիք վէ փէրվասըզ եարամազըդլար իճրասընը կէօրիւրսիւն։ Փէք էյի պիլտիյիմիղ շէյ տիր՝ քի վագթի իւէ պիւթիւն Խթալիատա, Թօմա ճիվարլարընտա պիւէ, դէնկին, էհալիսի չօգ վէ ղայէթ շէն եէրլէր շիմտի պիւա պիւթիւն վիրան օլմուշլար տըր։ Փոթինեան սու խալինէլէրի շիմտի էօյլէ վիրան վէ պալչըդ օլմուշլար տըր քի օնլարտան փէյտա օլան թէէֆֆիւն պիւթիւն էթրաֆա եայըլըր։ Լիվօրնատան Թէէրրահիմ նայատէք օլ կիւզել, մահսուլտար վէ վագթի իւէ էհալիսի չօգ էյալէթլէր շիմտի ինսիղ չէօլ կիպի օլ-

մուշտար տըր։ Վաճառականներուն փենակեահը օլան Իթալիա պու տերէճէ վիրան վէ խարապ օլտուղու համար, Իսթամպոլդողը փենակեահը օլան Մէմալիքի Միւճթէմա'այը Ամերիգա՝ հատուկն ընչատէ վէ ղայէթ չափուգ իլերի կիտիպ չերէֆ պուլտու։ Ինչպու իլերիլէմէնին նէ տերէճէ օլտուղունու կէօսթերմէք իչիւն, պուրատա պիր գաչվագա՝ա էմնալ կէթիրելիւր։ Էթթիհատ տէօրթ սէնէտէն պէրի Մէմալիքի Միւճթէմա'անըն Ա՛իւնուպի Իչայէթլերինտէ հասըլա կէլէն փամպուգ էվփոխինի էհէյրան էմիւր տիր։ 1783 տէ, պունտան էվէմիւր եէտի սէնէ էվվէլ, պիր կէմի մէզքիւր էյալէթլերտէն Ա՛օնտրայա ալթը տէնկ փամպուգ կէթիրտի. կէմի Ա՛օնտրայա եէթիշտիյինտէ, Մէմալիքի Միւճթէմա'ատա օլ գատար փամպուգ հասըլ օլա պիլտիյինէ քիմսէ ինանամատըղընտան, օլ ալթը տէնք փամպուգ պաշգա եէրտէն կէօմրիւքտէն գաչըրըլմըշ տըր տէյի հէր քէս շիւպհէյէ վարտր։ 1844 տէ չըգան փամպուգ 560,000,000 (560 միլիօն) լիպրա եափօտ 204,000,000 (204 միլիօն) օդգա գատար օլմուշ տուր տէյի թահմին օլունուր։ Ո սէնէ տըրշարըլյա, պաշգա մէմլէքէթլերէ կիտէն փամպուղուն պահասը 54,000,000 (54 միլիօն) թալէրէ, վէ փամպուգ պէզդէրիինին պահասը 3,000,000 (3 միլիօն) թալէրէ պալիղ օլտու, քի իքիսի պիրտէն էտէր 57,000,000 (57 միլիօն) թալէր՝ եափօտ 1,368,000,000 (պին իւչ եիւզ ալթմըշ սէքիզ միլիօն) ղուրուշ։ պու իսէ Մէմալիքի միւճթէմա'ա եհալիսինէ լազըմ օլանտան արթանըն քեարը տըր։ Պիր մահսուլուն ոլ գատար վագիտա պու տերէճէ արթմըշ օլտուղունտան աշիքեար կէօբիւնիւր՝ քի էհալի համարաթ օլտուգտան պաշգա, չօգ տա ֆիրասէթլի վէ մա'րիֆէթլի տիր։

Մեմալեքի Միւճթեհիտ՝այի Ամերիգանըն զերա՝աթը։

Լաբին Ա՛էմալեքի Միւճթեհիտ՝ատա զերա՝աթըն չաիուգ իլէրիլէխի տէյիլ եալընըզ էսքի, իլլա եէնի մէմլէքէթլերտէն տախի կէօրիւնիւր։ Օհայօ էյալէթին է մնալէտէլիմ։ Պու էյալէթ իլէ Ինթալիանըն ա՛րզը պիր տէրէճէ տիր։ Պու տէհրին իալիթհասընատա պու մահալ եապանի օրման օլուպ, 1802 տէ էյալէթ սըրասընա կէչտիքտէ, երբէք վէ գարը, իսթիար վէ չօճուգ ճէմաՙ 50,000 էհալիսի վար իտի։ Տեմէք օլուր քի օլ վագըթ 10,000 տէն զիյատէ իշ էրպա՛պը աատմ եօգ իտի։ 1840 տա էհալի 1,515,000է պալիղ օլտու։ Օլ սէնէ պուղտայըն վէ ունաւն հասըլաթը 7,098,000 (7 միլիօն 98 պին) Թալէր օլմուշ իտի։ Պաշգա զախիրէլէրին, մեսէլա՝ մընըր պուղտայըրնըն, չաւտարըն, եուլաֆըն, էճ, էճ, հասըլաթը 1,874,000 (պիր միլիօն 874 պին) Թալէրէ պալիղ օլտու։ Թէրէ եաղը, փէյնիր, եափաղը, Թուզլու էթ, իչ եաղը, էճ, էճ, կիպի մահսուլաթ 2,315,000 (2 միլիօն 315 պին), վէ գոյունլար իլէ սըղըրլար 2,600,000՝ (2 միլիօն 600 պին) Թալէր օլմուշ իտի։ Պէօյլէ օլ պիր սէնէնին եէր մահսուլաթընատա մեղքիւր էյալէթ 14,000,000 (14 միլիօն) Թալէր գատար վարիտաթ հասըլ օլտու։ Պու մեպլաղ՝ էհալինին քէնտի լուզումունա գուլլանտըղընատա սօնկրա, ֆազլա գալան հասըլաթըն պահասը տըր։ Պու հիսապլարտան անկլաշըլըր քի կէչէն սօն եիրմի սէնէնին մապէյնինտէ մահսուլ պու էյալէթտէ եվվէլքինին տէօրթ գաթը օլմուշ տուր վէ 1847տէ չըգան պիւթիւն հասըլաթըն ի՛լանը պիղէ մա՛լիւմ տէյիլ իսէ տէ, շիւպհէսիզ տէյէ պիլիրիզ՝ քի էհալի քէնտիսինէ հէվ իգթիզա օլանը ալտըգտան սօնկրա՝ 20,000,000 (20 միլիօն) ղուրուշ գատար շէյ տըշարը չըգարմըշ օլմալը տըր։ Ինթալիա տախի պու էյալէթի կիպի մահսուլատար օլմագ իչիւն

պէօյլէ պիր էվալիյէ միւհիմճ տըր. պէօյլէ է-
վալիսի օլտուղու համար, Ռթալիանըն զէնկին տէր-
լէրի վէ օվալարը տախի պօլուղատան թաշարլար։ Ի-
թալիանըն մէզհէպինի ալըպ Հայօյա կէօթիւրտիւ-
յին համար, փոռնինճան պալէնքէլարը փա օրայա նաքլ
օլունմուշ կէօրինէքսէն։ Պունուն զըտտը Հայօնուն
մէզհէպինի Ռթալիայա կէօթիւրտիւյին թագտիրատ,
ջօգ վագըթ կէչմէզտէն օվ պալէնգելարը գուրուտուշ,
շէնլէնմիշ վէ պիր զէնկին, չալըշգան վէ մուխլու
էվալիյէ մէքսան օլմուշ կէօրէճէքսին։

Էվր քէս պիլիր, քի պունտան օն իլի սէնէ ագտէմ
Իրլանտատա վէ Լվռօփանըն սայիր մահալլէրինտէ
գըլթըգ օլտուղու վագըթ, տըշարատան կէչէն եվյէճէք-
լէրին պէօյիւք փայը Ամերիգատան իտի։ Նալընըզ Ռն-
կիլիզերրայա երիմի միլիօն քիլէ շէյ կիթտի։ Օխրա՛թ
շիմտի տիւզիյէ զայրէթ իլէ փէք ա՛լա իլէրիյէօր, վէ
եվր մահսուլլարը տա կիւն պէ կիւն այնի օլ գատար
արթմագատա տըրըլար։ Սօրարըմ շիմտի, հա՞նկը Ռա-
թօլիք մէմլէքէթի կէչէն էլլի սէնէնին պէյնինտէ պու-
նուն գատար իլէրիլէմիշ տիր։ Պունա պիր էմնալ
կէօսթէրիլտիյի համար, պիզ տախի Ռաթօլիք մէզ-
հէպի տէ պա՛զը քէրրէ սէնա՛աթ վէ մա՛րիֆէթ
վէ ինսանլարըն մէնֆաաթնա խայրըլը օլապիլիր տէ-
յի իգրար էտէրիզ։

Ամերիգանըն Մէմալիքի Մուճթէմա՛ասը իլէ Ի-
թալիանըն մապէյնինտէ օլան ֆարգ հագգընատա տէ-
տիքլէրիմիզ էքսէրիյէ հէփ Ռաթօլիք վէ Պրօթէս-
թանդ մէմլէքէթլէրէ ուլար։ Պունու իսպաթ էթ-
մէք իչհուն, մէզքիւր Ա իլլար միէվլիֆին քիթապըն-
տան պիր մուխթասար փարչա պուրայա տէրճ էտէ-
լիմ. իչպու փարչա միէվլիֆին էֆքեարը օլտուգտան
պաշգա, Ֆրանսանըն Միլիյէ վէ Նիզամիյէ շիր-

քէթի տէնիլէն մէշհուր շիրքէթ Թարաֆընտան տա-
խի Թաստիգ օլունմուշ տուր ։

"Լ՚աքին պունուն զըտտը , մէմլէքէթլէրինտէ տիւ-
զիյէ էճնէպի հիւքիւմէթ գուվվէթի ԹահԹընտա
պուլունուպ , էնֆէճինին էմէյի իլէ հասըլ օլան՝ վէ
հէր վէրկիտէն մուաֆ մահսուլաԹտան էօ՚շիւր ալան՝ վէ
էն ալա Թօփրագլարա մալիք օլան նուֆուզուս իւ՚լա-
մատան մուհաձա օլունմուշ էհալի , լըրզընճա զայ-
րէթի կէօսԹէրմէյէ գատիր օլամատըգտան պաշգա ,
զիրաաԹի սէնաաԹընտան եիւրէքլէրի պիւԹիւն պիւ-
Թիւն սօուտու ։ Վ՚ալըը քի , պու իւ՚լամա Թագըմը,
եաՆի՝ եկեղեցականլար , ճէմի՝ իւլկին չօպանը , սահի-
պի վագֆը վէ էմանէԹճիի , հէմ տախի հէփ ճան-
լարըն սահիպի օլմուշլար իտի ։ Պունլարըն իշի կիւճիւ
իսէ , զահիրատէն օլան մէղհէպ ա՚տէթլէրինի հըզմ վէ
քիլիսէնին հագգընը վիգայէ էԹմէք օլտուրունտան ,
ճէմա՚աԹըն տա Թահսիլ էԹտիյի Թէրպիյէ եալընըզ
պու շէյլէր իւգէրինէ օլուր իտի ։ Պունտան՝ իննան-
լարա զայէթլէ էլղէմ օլան իշլէրտէ սօն տէրէճէ
ճահիլլիք , վէ իֆրաԹ Թէմպէլլիք հասըլ օլտու ։
Օ՚իրա՚աԹ իլէ ի՚լմի իտարէնին կէօնակէօն գըԹա՚լէրի
պիր սէֆիլ հալէ տիւշար օլտուլար ։ Ն՚ափօլէ , Ի՚օ-
մա , Սփանիա վէ փօրԹօգալ կիպի կիւղել մէմլէ-
քէԹլէրին շիմտիքի հալի հէման պու տուր ։ Պու մա-
գուլէ էհալիլէր իշինտէ էլպէԹտէ ֆագիրլիք , Թէմ-
պէլլիք , ֆէնալըգ վէ հէր տիւրլիւ պէտհուլլար փէյ-
տա օլուրլար · հիւքիւմէթ տախի գուվվէԹիտ վէ նի-
զամընըզ գալըը ։ Պունա գարշը՝ պիր քէրրէ կէօզ-
լէրինի Աքօչիանըն , ԻնկիլԹէրրանըն վէ Ֆիլէմէնկին
սօուգ վէ հասըլաԹսըզ օվալէրինէ գալտը · պագ նէ
ղայրէթ , զիրաաԹ վէ էնֆէճլիքէաԹ իտարէսի վէ մէտէ-
նիյէԹ խուսուսունտա նէ նիզամլար պուլաճագ սըն ։

Քահանայապետը եւ Բրօթէսթանդները սեմբէլէրի։

Պու պէլտէլերտէ ինսան ժարիփէթի հեր շէյի իճատ էտեր, չիւն հեր քէս քէնտիսի իչիւն չալըշըր. օ մա-հալլեր սերպէսթ օլտուգլարը իչիւն, գուվվէթի քէսպ էթմիշ տիրլեր, վէ հիւանի նիզամ վէ թերպիյէ իլէ իլերի կիտերլեր։ Իշպու իքի մէզհէպլերին պու ին-քար օլունմազ սեմբէրլերի՝ հեր եէրտէն պէյատէ Ա՛ղրմանիա վէ Օ՛ուիչերատա կէօրիւնիւր. պիրա պու պէլտէլեր նըսրէթ պէ նըսրէթ Վահաօլիք վէ Ինրօթէս-թանդ մէքեանը օլտուղու իչիւն, եօլճուլուգ էթմի-յին Տալտէ, կեահ Վահաօլիք, կեահ Ինրօթէսթանդ պէլտէլերտէն կէչէրսին։ Ղահրըլարը սաման իլէ էօրթիւլիւ պիր չօգ քէրփիճտէն գուլնպէլեր, իչլէն-մէմիշ թահրլալար, սէֆիլ վէ թերպիյէսիզ քէօյլիւլեր վէ վաֆիր տիւքէնճի կէօրտիւյիւն Տալտէ, շիւպհէ էթ-մէքսիզին՝ պիլմիշ օլ քի օ պէլտէ Վահաօլիք պէլ-տէսի տիր։ Պիլ ա՛քս՝ դայրէթ վէ դանիմէթին կիւ-զել կիւզել նիշանէլերինի կէօսթէրէն ա՛լա պինալար, էյի պագըլմըշ թահրլալար, հիւներ իլէ եքիմ պիչիմ կէօրտիւյիւն թագտիրտէ, չօգ իչթիմալ տըր քի Ինրօ-թէսթանդ, Ընկնուիք (եա՛նի վաֆիթիզսիզ թա՛պիր օ-լունան,) եահսոտ Ա՛ենինեան էչալի իչինտէ սիրն։ Իչթէ պէօյլէ թա՛պիտըր գանուն վէ գա՛իտէյէ բուպի էտին ա՛գլ ու իտրաք սահիպի ինսան սէրպէսթ օլտուղու վէ գուտրէթլէրլերինի իսթի՛մալ էթմէյի բատտըտէ, թապի-ա՛թ տաքինտի հիյէթինի թէպտիլ էտեր։ Վալտը քի պու պապատ շու խուսուս մախսուս տիգգաթէ շայան տըր։ Վահաօլիք միլլէթլէրին սաքին օլտուգլարը պէլտէ-լեր Իվրօփանըն էն մահսուլտար եէրլերի օլտուղունան, զանն էտերսին քի հէփ իհանէլերինի օլ միլլէթլերէ պախշ էթմէք թահրիա՛թըն խոշունա կէլմիշ տիր։ Պու շէյ Օ՛ուիչերինին ուշաճգդ տէվլէթինտէ փէք աշի-քար կէօրիւնիւր։ Ասլուրին մահսուլտար օվալարընը

Մեմալեքի Միւճթեհա՛այը Ամերիգանըն Թիճարէթի։

Ընկովիանըն հէման պիւսպիւթիւն մահսուլսուզ թօփրաղը իլէ բուպար էյլէ. փէյ ոլ Ա՛օնուն գա-յալըգ՝ ա՛րի վէ փօրեաղըն սէրթ բիւգիաարլարընաան հրթիզ օլունմազ էյալէթինի՝ միքէլլէֆ Իթալիան Ո՛ուիչէրի իլէ, եախօտ տէօրթ թարաֆընտան հրթիզ օլունմուշ Ռաչէ իլէ, Ա՛նէօֆչաթել նահիյէսինի՝ Ամէն կալ Ա՛նասթըզըն թահրիր իտարէսինէ պուլունան էյալէթին մահսուլտար օվալարը իլէ, վէ խիւսուսէյի քէլամ՝ պու իւլամատան օլան հիւքիւմտարըն միւլքին-տէ Ռաթօլիք մէզհէպինէ թապի՛ օլան եէրլէրի տէ պագի գալան ուֆագ փարչա իլէ, եա՛նի՝ Յուրիք վէ Պէրն հիւքիւմէթլէրինին հիմայէթի ալթընտա Իրօթէս-թանդըղըղա սիւլիւք էթմէյէ գատիր օլան գրթա՛ իլէ բուպար էյլէ. պունլարըն Հէփիսինէ կէօրէֆէքսին քի ղայրէթ վէ ի՛լմ՝ թապիա՛թըն էն պէջիւք իհ-սանլարընտան տա իւսթիւն տիւր, մատէմ քի թա-պիա՛թըն էն կիւզէլ իհսանլարը աաէմլէրին թէնպէլ-լէյի վէ գայսըզլըղը իլէ պիւթիւն պիւթիւն նապէ-տիտ օլապիլիրլէր։ Պէրն էյալէթինէ գնրա՛աթ էյ-լէ պիր տէրէճէյէ վասլ օլմուշ տուր, քի օրանըն չինթճիլէրինին գուլլանտըղը ուսուլին չօզունու Ին-կիլիզլէր պէյէնիպ գապուլ էթտիլէր. ա՛լէլխուսուս օրատա իճատ օլունան սուլտամագ ուսուլի, քի մէն-ճա՛աթը հէփ չինթճիլէրտէն իգրար օլունուր, մէզ-քիւր էհալինին իհսաս էթտիյի իտարէ շիրքէթինին իճատը տրը»։

Բ· ԹԻՃԱՐԷԹ

Ա՛էմալեքի Ա՛իւճթեհա՛անըն Թիճարէթի՝ գնրա՛-աթատան գէյատէ իլէրիլէմիշ տիր։ Ա՛մերիգանըն իս-Թիգլալիյէթի իչիւն օլան մուհարէպէտէն սօնգրա, Ա-

մերիգա հէր Թարաֆտան սըգընեըլա տիւշտիւ. զիւ-
րա պէօյիւք պօրճ ալըընա կիրտի, վէ Թիճարեթի
տէ պիւսպիւթիւն տուրմուշ իտի ։ 1783 տէ ա՝Տոր միւ-
սալէհէ ա՝գա օլունտու. օնտան պէրի եէթմիշ եէտի
սէնէ տիր. շիմտի Մեմալեքի Միաձեմա՝անըն
Թիճարեթի՝ Ինկիլեթերրատան մա՝ատե, Ֆրանսան
սայիր մէմլեքեթլէրինին քեաֆֆէսինին Թիճարեթին-
տէն զևյատե իլերիլմիշ տիր, վէ տիւնեանըն Թա-
ճիր տէվլեթլէրինին իբրինճիսի տիր. վէ իլերիլեմէյի
տերբէճեյե պագարագ՝ պուտտան պէշ սէնեյեմեբ Ին-
կիլեթերրանըն Թիճարեթինէ եէթիշեճէք տիր ։ 1846
տա տիւնեանըն իւչ էն պէօյիւք Թաճիր տէվլեթ-
լէրինին Թիճարեթինին ճեսամեթի պիրի պիրլէրի իլէ
բուպար օլունուպ շու նէթիճէ Թահսիլ օլունմուշ
տուր ։

| | Թիճարեթէ իշ-
լեյէն կեմիլէրին
սայըսը ։ | Կեմիլէրին ալտըղը
եիւքիւն էօչիւսի ։ |
|---|---|---|
| Ինկիլեթերրա. | 23,648 | 3,007,581 Թօննե-
լաթ* |
| Մեմալեքի Միաճ-
Թեմա՝ա. | 19,664 | 2,417,000 Թօն՝ |
| Ֆրանսա. | 13,782 | 839,608 Թօն՝ |

Տիգգաթէ շայան պիր քեյֆիյեթ տիր, քի տիւն-
եանըն իքի Թաճիր տէվլեթի տէ Իրթեմէսեճանդ տըր, վէ
մեզկեպին խալիսեթինտէն հասըլ օլան մուհասենա-

*Պիր Թօննելաթ օեէրդ եէտ օքքա ֆոտար տըր ։

Մեմալեքի Մուճթեմա'այը Ամերիգանըն մաքինա սենա'աթ-
լարը։

թը վե փափանըն աֆօրօզլարընըն նե տէրէճէ պի-
հուտե չէյլէր օլտուդունու պիւթիւն տիւնեայա կէօս-
թէրմէք իչիւն տուրմաչլար տըր։

Ֆ. ՄԵՔԻՆԵ ՍԻՆԸ'ԹԼԷՐԸ

Շ ևւպհէսիլ հէր ատէմ պու շէյի գապուլ է-
տէր, քի հիչ պիր միլլեթի մաքինա սենա'աթլէրինտէ
Ինկիլիզլէր վե Ամերիգալըլար գատար իլէրիլէմիշ
տէյիլ տիր։ Խսլահը մէղհէպինին իսլթիհասընատա
Ինկիլթէրրատա սենա'աթլարըն Հալի պագի Էվլօփա-
նըն սենա'աթլարընտան աշաղա իտի։ Փրանսըզ վե
Ա'ներմանիալը Ռօմթէսթանդլար՝ Ռահթօլիքլէրին գօ-
վալարը շընտան գաչըպ, Ինկիլթէրրայա կիթտիլէր,
օրատա մա'լիւմ օլան սենա'աթլարա էհէնիէթն ի'լա-
վե, եաիստ օնլարը թէճահտ վե թէքմիլ էյլէտիլէր.
օլ վագթտան պէրի Ինկիլթէրրա պու եօլա սիւլիւք
էթտի, վե չիմտի Էվլօփանըն էն գուվվէթլի միլլէ-
թի օլմուշ տուր։

Մէմալեքի Մուճթեմա'ատա Ինկիլթէրրա սենա'-
աթլարընըն սայքի հէփիսի տէ վար տըր։ Ալ է պու-
րատա շիմտի պա'զը վուգու'աթլար նագլ էթմէկլե իվ,
քի Ամերիգա էհալիսինին էն պաչըզ վե էլչէմ սէ-
նա'աթլարա տէվամ էտէրէք իլէրիլէմէքտէ պուլունա-
տուղու աշկյեար կէօրիւնսիւն։

Էվվէլա՝ Մէմալեքի Մուճթեմա'ատա վափօր ա-
րատպաղրը իչիւն եաիրըլըշ եաիօտ եաիրըլմագ իւզրէ
10,000 միլ գատար տէմիր եօլլար վար տըր։ Էչպու
տէմիր եօլլարընն նէ' ուսթալըգ վե նէ հիւնէր ի-
լէ եաիրըլմըշ օլտուդունա պիր պէօյիւք իսպաթ շու
տուր, քի Ռուսիա Իմփէրաթօրու Ինկիլթէրրա-

Մեմալիքի Միւճթեհիտ'այը Ամերիգանըն տեմիր եօլլարը վե սայիր իճառաները։

նըն վե Ամերիգանըն տեմիր եօլլարընը թեֆթիշ էթ-մեք իչիւն առեմ կէօնտերտիյի Հալտե, մերգումէր պու իքի մեմալիքին եօլլարընը թեֆթիշ էթմիքտեն սօնկրա՝ Օսմանեան փէթրօպուրկատաք 400 միլ մե-սաֆէտե եաիր լաճագ օլ պէօյիւք տեմիր եօլուն ին-շասը իչիւն Ամերիգալը միւհենտիսլէր կէօմիւրտիւ-լէր։ Վե տեմիր եաղընըզ Ռուսիայա, իլլա Ռրուսի-այա, Պելճիգայա վե ազ չօգ տա Ինկիլիզերրայա տեմիր եօլլար իչիւն իգթիզալը ալաթլար Մեմալիքի Միւճ-թեհիտ'անըն Փիլատելֆիա շէհրինտեն կէօնտերիլիր։ Եաղընըզ Ընկիլիզերրա թապիր օլունան էյալէթ-լեր՝ եղի միլիօն թալէրտեն, եահուտ պին իւչ եիւզ միլիօն զուրուշտան զիյատե տեմիր եօլլար իչիւն ադէ վէրմիշլեր տիր։ Ինթալիատա ասլա տեմիր եօլ եօղ տուր. պիր Ինկիլիզ գոմբանիասը Ռօմա մեմալիքին-տե տեմիր եօլլար եաիմադ իսթեմէտի իսէ տե, փաիա պու եէնէ պիր շէյ տիր տէյերէք գօրդուպ իղնը վեր-մեմէտի. վե ազ գալտը քի քիւրեի արզըն կիւնէշին էթրա-ֆընտա Հարաքէթ էթմէյինի աֆօրոզ էյլէսիյի կի-պի՝ պու նէվ'իճատ քէնտինտեն Հարաքէթ էտէն ա'-րապալարը տա աֆօրոզ էտէճէյիտի։ Էնէլե շիւքրըլեր օլսուն քի շիմտիքի փաիա պէօյլե շէյլեր էթմէյօր։

Ամերիգատա վաիօրուն կէրեք Թիճարէթի վե կէ-րեք սանա'աթլար իչիւն Հիսապսըզ շէյլերտե իմթի-մալ օլունտուդունտան տոլայի՝ մեզքիւր մեմալիքին մա-քինա սէնա'աթլարընտա էյի իլերիլեմիշ օլտուդու ա-շիքեար կէօրիւնիւր։ Ինխիսիսի նամ պէօյիւք էայատա վե օրայա ադան պաշըզճա ըմմագլարտա՝ օլ պէտէլերին Թիճարէթինի վե սայիր տիւրլիւ իմթի-լաթը իլերիլեմեմէք իչիւն՝ իշլերլեր։ Նիւ եօր-քուն՝ վե Ռուսըն էայըն քէնարընտա օլան շէհրլե-

Մէմալիքի Տիւճթէմա՛այը Ամերիգանըն վափօր վէ սայիր ի-ճատլարը։

րին արասընտա իչլէյէն վափօր կէմիլէրի տիւնեանըն էն միւղէյեէն կէմիլէրի ա՛տէփինտէն տիրլէր։ Ձենտա՛տէ տէ 300 եախօտ 315 այագ ուղունլուղունտա վէ 1,000 եօլճուլա եամաճագ եէրի վէ հէր տիւրլիւ լէվազիմաթը մէվճուտ իփրաթ պէօյիւք վափօր սէֆինէլէրի վար տըր։ Էէի պու կէմիլէր վէ իչլէրինտէքի ալաթլարըն քեաֆֆէսի Ամերիգալը ուսթալարըն եափտըգլարը տըր։

Ա՛նլիւմ տիրքի վափօր սէֆինէսի իսլթիտա Ամերիգատա իճատ օլունմուշ տուր, վէ օրանըն վափօրլարը կիսի չօգ վէ գուվվէթլի վափօր պաշգա եէրտէ եօգ տուր։ Իչլէթիրիք Թէլէկրաֆը տախի Ամերիգա իճատը տըր, վէ հալա չօգ հիքմէթլի չէյլէր իճրա էյլէմէքտէ տիր։ Իշպու Թէլէկրաֆ իճատընըն իսլթիտասընը արատըղմըզ Հալտե, Ֆրանքլինն Ամերիգալը ֆէյլէսօֆատէք կիմսէ իճապ էտեր. զիրա սէնա՛աթ իլէ էլէքթրիգա իճատ էտիպ չիմչէքլէրին էմնալինի իլգ եվվէլ կէօսթէրմէյն, վէ էլէքթրիգանընն գանունլարընը թա՛րիֆ էյլէյէն մէզքիւր ֆէյլէսօֆ օլտու։ Հ. Քիմ չէքլէրտէն պինալարը մուհաֆազա էտէն ալաթ տա եինէ օնուն իճատը տըր։ Ֆրանքլինին էթտիյի Թէճրիւպէլէրի միւթալա՛ա էտէրէք, Ամօրս նամ պիր Ամերիգալը ֆէյլէսօֆ 1832 տէ ասըլ Թէլէկրաֆը պուլտու, քի ուզագ եէրլէրին պիրիպիրլէրի իլէ իսթէլաբնա՛ տէնիլ վէ գարա վափօրլարընընն վէրտիյի գօլայլըգտան չօգ զիյատէ գօլայլըգ վէրտի։ Ամերիգատա չէհրլէրին հէփիսի տէ էլէքթրիգ Թէլէկրաֆըն Թէլէրի իլէ պիրիպիրլէրինէ պիրլէշմիշ տիրլէր. վէ էյան եաիրլմըշ օլան Թէլէկրաֆ Թէլէքրին տախի Թէճքմիլ օլմուշտու, հէփիսի պիրտէն 45,000 միլ գատար օլուր։ Պին, պին իքի եիւզ միլ

Մեմալիքի Միւճթեմա'այը Ամերիգանըն փամպուգ ֆապրիգալարը։

պիրի պիրինաէն ուզագ օլան շեհրլեր պու Թելեկրաֆլար վասիթասի իլէ մապէյնլէրինաե ասլա ուզագլըգ եօգ կիպի, Թեզ պիրի պիրլերի իլէ սեջյլեշիրլեր վե Թիճարեթե միւթա'լիգ իշլեր պիտիրիրլեր։

Ամերիգանըն պիր իճաատըը տախի, հեր նե գատար մաքինա սէնա'աթընա միւթա'լիգ տեյիլ իսե տե, պուրատա զիքը կոնելիմ։ Պայեթ շետիտ աղրըլարը տույմամագ իչին, խասթալարը պայըլտան էրնէ բուհու, քի շիմտի ճերրահլոգատա ա'լեսսեվիյե իսթի'մալ օլունույօր, Պօսթօնլու Ն'աբաըն նամ պիր հեբիմին իճաատ ատը, վե Նյվօրիա ի'նտինտե պու ա'սիրին էն մեշհուր իճաատլարընըն պիրի ա'տտ օլունմուշ տուր։

1840 տա Ամեմալիքի Միւճթեմա'ատա պիր թանէսի հիւզ ատեմ իչի կեօրիւր, 4,500 նեվ'իճատ չարգլարտան ի'պարեթե 1,000 ա'տեա փամպուգ ֆապրիգասը վար տըր. պու ֆապրիգալար եըլտան եըլա 300 միլիօն արշընն փամպուգ պեզի չոգարըլար իտի. 1825 տէն եվվել փամպուգ պեզլերինին սայըի հեփիսի տե Ինկիլեերատան վե Ֆրանսատան չոգար իտի։ Շ՚իմտի պու մալ Ամեմալիքի Միւճթեմա'ա էյալեթլերինաէն տե Ն'իւնուսի Ամերիգայա վե Քինե կիտեր։ 1842 տե կերեք հեբլիլերե, վե կերեք տըշարը մեմլեքեթլերե կեօնտերմեք իչուն, 158 միլիօն արշընն փամպուգ պեզի տօգունտուու։ Օլ վագըթատան պերի տիր քի պու մաթա՝ չօգ իլէրի կիթմեքտե տիր։ Պունուն կիպի տե, եւուն մաթա՝ը, ֆիզիգա ալաթլարը վե սայիր մաքինա իլէ իշլենէն էմրի՝ա հագդընատա Ամերիգանըն իլերիլեմիշ օլտուղունու իսպաթի էտեճեք չօգ շեյլեր հիքայե էտեպիլիր իսկե տե, տեյեճեք շեյլերիմիզի պաշըճա 1840 տա նեշ

Բրօքէսթանդ վէ ֆաթօլիք պէլաէէրին պիրի պէրինտէն ֆարգը նէ սեպեպ իչիւն տիր։

օլունան ի՛լանլարտան ալմագ իճապ էթմէյինտէն, օլ վագըթտան պէրի իսէ՝ հէր նէվի՝ սէնա՛ֆիլար զէյա-տէսիյէ իլէրիլէմիշ, վէ չօգ մահա՛լլարըն հասըլտըգ եվվէլքինին իքի գաթը օլմուշ օլտուղունտան, քէյ-ֆիյէթ օլտուղու կիպի անկլաշըլամայաճագ տըր։ Օլ վագթին ի՛լանէէրինէ նազարէն, Ա՛էմմէլիքի Ա՛իւճ-թէմա՛անըն պիր սէնէվիք էմթա՛ա հասըլտըգըն պա-հասը 239,836,000 թալէրէ եախօտ 5,755,964,000 (5,755 միլիօն 964 պին) ղուրուշա պալղը օլմուշ իտի։

Պալատէ տէօրթընջիմէտէն աշիքեար տըր, քի տիւնեանըն թէլգրաֆխանէսի գրէթա՛սը Ա՛մերիգանըն ճահտու ղայրէթլէրինտէն նայիվ օլտուղու էյլէ մէնֆա՛աթը վէ էլվէմ իճատլար իչիւն, օնա պօրճլու տուր։ Փամպուգ զէրա՛աթըն շիմտիքի հալվ, վափօր, շիմշէք մուհաֆազասը, էլէքթրիգա թէլէկրաֆը, վէ ճէրթահ-լըգտա խօթի՛մալ օլունան էթէք՝ ինսանա էյլէ ա՛զիմ փայտալը վէ մուաֆէղ իճատլար տըր քի պուն-լար պուլունմուշ սլմասա իտի, տիւնեայա չօգ խա-սարաթլար օլաճաղընը ա՛լէմ իգրար էտէր։

Ի՛մտի՝ Ա՛մերիգայը Լ՛վրօպանըն Ա՛իւնուպի թարա-ֆընտա օլան մէմլէքէթլէր իլէ պէյլէ բուպար էթ-տէյիմիզ հալտէ՝ նասըլ հէյրան օլմայըզ, պու մէմ-լէքէթլէրին պու տէրէճէ պիրի պիրինտէն ֆարգը օլ-տուղունուն սեպեպինի սիւալ էթմէյէլիմ։ Ա՛րաթօ-լիք միլէթլէրտէ փէք չօգ մէշհուր ա՛լիմ քիմսէլէր պուլունտուղունու մէսրուրիյէթ վէ ճէսարէթլէ իգ-բար էտէր իսէք տէ, պիր քէրրէ նազարըմըզը ու՛մու-մի կ՛ալվէյէ չէվիրտիյիմիզ հալտէ, Ա՛րաթօլիք թարա-ֆընտա զուլմ, ֆագիրլիք, ճէհալէթ վէ ֆէնալըգ կէօրիւրիւզ. Ի՛րօքէսթանդ թարաֆտա իսէ պուն-լարըն զըտտընը կէօրիւրիզ։ Լ՛աքին պու ամայիա-

Բրօթէսթանդլըղն վէ քաթօլիքլիկին սէմբէսինէ շահիալէր։

ֆարգըն ասըլ սէպէպի նէ օլտուղու աշխքեար տըր։ Ինրօթէսթանդլըգ ինսանա դ-ընալա՛ա էնէք+ եայբէաէր։ Վաթօլիքլիք իսէ դ-ընալա՛այը եասագ էդէր։ Պիրիսի ինսանըն ֆիքրինէ սերպէսթլիք իհսան էտէր, օ պիրի օնու էսիր էտէր։ Պիրի հէր շէյի թէֆթիշ էտիպ՝ էյիյի գապուլ էթմէք էյրէտիր, օ պիրի ասլա պիր շէյի թէֆթիշ էթմէմէք վէ Եպիսկոպոսուն եա փափազըն թէնպիհլէրինէ իթա՛աթ էթմէք էմր էտէր։ Պէյլէ պիրի պիրինէ զըտտ ուսուլտէն՝ միւսթագիլ ինսան գըսմընըն մէղհէպէ, ախլագէ, իտրաքէ վէ րէֆագաթէ տայիր օլան քէյֆիյէթլէրինտե պիրի պիրինէ մանղայիր սէմբէլէր հասըլ օլուրլար։ Լաքին պու ֆարգլէրին նէ գատար պէյիւք օլտուղունու՝ պիզգաթ կիտիպ Վաթօլիքլիկին փէնակեահը օլան Ռոմալիայը, փօրթօկալը վէ Սփանիայը, վէ Ինրօթէսթանդլըղըն փենակեահը օլան Ինրուսիայը, Ինկիլթէրրայը վէ Սէմալիքի Սիւճթէմա՛այը Ըմերիգայը կէօղտէն կէչիրէնլեր եալընըզ լայըգը իլէ անկլայապիլիրլէր։

ՊԱՊ Գ

Քահանայքերէ իւր Բրօթէսթանդլար էական ու էրքեան Թարաֆքնատան բուպար օլուննուրլար։

ՓԱՍԼ Ա

ԲՐՕԹԼԷՍԹԱՆԴԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԸՆ ՆԱԼԱՆ ՕԼՏՈՒՂՈՒ

Ա. Բրօթէսթանդլար հագգընտա օլան իփթիրալարա գարշը։

Բ. Վդաթօլիք միւէլլիփլէրին էթտիյի շահատէթլէր։

ՓԱՍԼ Բ

ԲՐՕԹԼԷՍԹԱՆԴԱՐԸՆ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻՔԱԼԷՐԻՆ ԹՈՒՅԼՄԱԹԸ ՄԷՋՀԷՊՈՑԷԼԷՐԻՆԻՆ ՆԱԼԱՆՔԻ ԹԷՔՍԻՐԱԹԸ ԲԱՒՈՂԸՐ ՕԼԱՒՆԱՒԼՈՒ

Ա. Բրօթէսթանդլարըն պիր գաչ պաշլըճա մէզհէպ թա՛լիմաթլէրինին ալտագի թէքսիրաթը հագգընտա։

Բ. Վդաթօլիք մէզհէպին ալտագի թէքսիրաթը հագգընտա։

ՓԱՍԼ Գ

ԲՐՕԹԼԷՍԹԱՆԴԼԱՐ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԸՆ ՆԱԼԱՆ ՕԼՏՈՒՂՈՒ

Խնսանլարըն նէ թապիա՛թ սահիպի օլտուղունու էլիճէ ֆիկմ էթմէյէ գանուն տէյի, "Ընլարը քէն-

Ա՛նլաց Թէմիզլիկի. Քահանայքը վէ Բրօթէսթանդ մէկէնկլէրին իմիթիհանը։

տի մէյվէլէրինտէն Թանըլմասընը՝", տէտի Յ՛ապպիմիզ Վրիստոս։ Պու գանուն ազ չօգ տին մատտէլէ լինէ տէ ուլար։ Պիր ուսուլլին տիկկը պիր ուսուլտէն զէյատէ ինսանլարը ֆալլէլէթտէ իլէրի կէօթիւրե պիլտիյի՝ օլ ուսուլլին օ պիրինտէն սահիհ օլ տուղու իչիւն ինսանլարըն եիւրէչինէ օլ գատար թէէսիր էթտիչինէ պիր գավի իսպաթ տըր։

Լ՛աքին պիզ պիր քիմսէնին Թաւը ու Հարաքէթինէն՝ պիր ուսուլլին եախօտ պիր կիւրուհ ատէմլէրին ըէյ վէ բիզասընա՝ աշխէտար եա կիզլի, եա տա օլ ուսուլէ միւթապէգ օլտուղու իչիւն՝ մուվաֆֆագ օլմուշ կէօրմէտիքճէ, օլ քիմսէնին Թաւը ու Հարաքէթինտէն մէզքիւր ուսուլի եախօտ մէզքիւր կիւրուհի հիւքմ վէ Թահգիր էտէմէզ իզ։ Էէր ուսուլտէ, եախօտ հէր մէզհէպտէ Յուդալար պուլունա պիլիրլէր, վէ պէօյլէլէրին ա՛մէլ ու Հարաքէթինէ օլ ուսուլ եախօտ մէզհէպ մէսուլ տէյիլ տիր։ Լ՛աքին պիր ուսուլ եախօտ մէզհէպ պու մագուլէ Յուդալարը քէնտի իչինտէ սագլայրակ՝ օնլարըն ԹուԹտուղու եօլա գարշը պիր շէյ սէօյլէմէտիյի Հալտէ՝ օնլարըն էթտիքլէրինէ իլհագ օլմուշ օլուր։

Պիզ պու գանուն իլէ կէրէք Վաֆթօլիքլիյին վէ կէրէք Բրօթէսթանդլըղըն Թէճրիւպէ օլունմասընը ճան ու կէօնիւլտէն արզու էտէրիզ։ Պէօյլէ շէյլէր իւզէրինէ եազըրղըմըզ իչիւն տիւշմէնլէրիմիզ կիւճէնիր, եախօտ իչլէրինտէ վուգո՛ու պուլան պա՛զը շէյլէրի մէյտանա չըգարարղըմըզ օնլարա մագպուլ կէօրունմէզ իսկ, տիլէրիզ քի ա՛ֆվ էթսինլէր. պիրա քէնտիմիզի մուհաֆազա էթմէյէ սէյտհիյէթիմիզ վար տըր։

Բրօթէսթանդլըզ ա՛լէյհինտէ օլան իֆթիրալար։

Ը. ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԸՐ ԱԼԼԷՅՀԻՆՏԷ ՕԼԱՆ ԻՖԹԻՐԱԼԱՐՈՒ ԳԼՈՒՔՈՒ

Ձօգտան պէրի տիր՝ քի Լյրմէնիճէ վէ Լյրմէնի հու-
բուճաի իլէ Մոփուքճէ քիթապլարտա վէ սայիր վարա-
գալարտա Ըրօթէսթանդլար ատէմ էօլտիւրմէյէ, եռա-
լան սէյլէմէյէ, խըրսըզլըղըդա, զինա էթմէյէ, չօգ գարը
ալմադա վէ սայիր չօգ կիւնահլար իչլէմէյէ բուխսաթ
վէրիլլէր վէ քէնտիլէր տէ օլ ֆի՛իլլէրի իճրա էտեր-
լէր տէյիւ ֆաալ օլունուր. Հալ պու քի Ըրօթէս-
թանդլար եցլէ շէյլէրի Ալլահտան ըչտտ օլունմուշ
վէ օնուն լութֆունտան պիւսպիւթէյն մահրում օլան
եարամազլար ա՛մէլլէրի տէյիւ ինանըպ, ա՛զիմ իքրա-
հիյէթ իլէ ըչտտ վէ թահդիր էտէրլէր։ Պու իֆ-
թիրալարըն էմնալինի "Յայտարար Ուղղութեան" նամ
քիթապըն ֆիհրիսթինտէն ալընմըշ շու պիր գաչ ֆա-
սըլտան։ (Ֆիհրիսթ սահ. ԻԹ) կէօրէպիլիրսին։

"Օ՛նա էթմէյի վէ քէնտի քէնտինի էօլտիւրմէյի
ճայիզ թութմադըլար"։

"Լյնլի սաղ իքէն՝ պիր գարը տախի ալմադա իչն
վէրիրլէր"։

"Ա՛խէրլէրին մալինի չալմադա կէրէք քիթապ ըլա
վէ կէրէք ա՛մէլ իլէ ճեվազ վէրիրլէր"։

"Փատիշահընա իթա՛աթտան բուճու՝ էտիպ՝ աչըգ-
տան ճէնկ աչմադա բուխսաթ վէրիրլէր"։

"Ոնա՛աթը վէ մահճուպլըղու հիւսնի թա՛պիր իլէ
չիւրիւտիրլէր"։

Գունլար կիպի տահա չօգ իֆթիրալար Ա՛ անը Լյր-
մէնի իլէ Ըրօթէսթանդ քարոզիչ նամ ըիսայէլէր-
տէ, Ա՛պաստան նամ գաղէթատա վէ օնուն մէղէչ-
պէ տայիր Ի՛լավէսինտէ պուլունուր։ Ֆիլ վագի՛ օ-

Բրօթէսթանդլարըն զինայա բուխսաթ վէրսիյինէ էմսալ։

գույան տօսթլարըմըզ թա՛ճիւպ էտէճէքլէր, քի պու ատէմ նէ ճէսարէթի իլէ ա՛լէօսէվիյէ Ըրօթէսթանդլար ա՛լէյհինտէ պէօյլէ աղըր վէ ու՛մմաի իֆթիրալար էտէր. վէ Ըրմէնի փաթրիյի տէ պէօյլէ պիր քիմսէնէն պասըլմասընա նա՞սըլ էմր էտէր, մատէմ քի օնտա եազըլան շէյլէր միւէլլիֆին նէ մագուլէ ատէմ օլտուղունտան, վէ օլ աղըր իֆթիրալարը իսպաթ էթմէյէ ասլա գատիր օլամտըղընտան պազդա շէյ կէօսթէրմէզլէր։ Ա՛էսէլա՝ Ըրօթէսթանդլարըն "զինա էթմէյէ" բուխսաթ վէրտիյինի իսպաթ էթմէք իչիւն, Թուսօ նամ մէշհուր Ֆրանսըզ տինսիզին սէօզլիւնիւ իսպաթ կէթիրիր. Հալ պու քի Թուսօնուն նէ ախլագտա ատէմ օլտուղունու, վէ իլհամ իլէ վէրիլմիշ մէկհէպի ըէտտա էտիպ, նէ Ըրօթէսթանդլըգ նէ տէ Վաթօլիքլիք թանըմմատըղընը պիզդաթ քէնտիսի իգրար էտէր։ Պէօյլէ սալի փաւիայը թանըմմատըգլարը իչիւն Ըրօթէսթանդ տինիլէն* պին թանէ տինսիզ հէր տիւրլիւ կիւնահա սահապէլիք էթսէ, վէ հէր քէօթիւլիյէ բուխսաթ վէրսէ, օնտան Ըրօթէսթանդլըդա նէ՞ լազըմ կէլիր. Ա՛լահա իման էտէն վէ օնուն Ա՛զիզ Վէհլտիրը պիւթիւն եիւրէքտէն գապուլ էտէն Ինճիլ քրիսթիանլար տա օ մագուլէ կիւնահլարա բուխսաթ վէրիրլէր, վէ պու ատէմլէրին թուղտուղու եօլա պէյէնիրլէր տէյիւ իսպաթ օլո՞ր մու։ Ա՛աքին էկէր պու սէպէպ իչիւն Ա՛ուսօ Ըրօթէսթանդ սայըլմալը իսէ, Վ՛օլդէտ իչիւն տէ նի՞չիւն Վաթօլիք տիր տէմէյէլիմ։ Վաթօլիք տօղտու, Վաթօլիք էօլտիւ վէ Վաթօլիք քիլիսէսինին գուճաղընտա կէօմիւլտիւ։ Ա՛աքին հալա քի պիզ օնուն էօրֆլիւ վէ մէքրուհ քիւֆրլէրինի Ըօմա քիլիսէ-

*Պոէ պոպ. Ա. Ֆոսէ. Ի։

Բրօթէսթանդլար Լութերին ղալաթլէրինէ գարըշմազլար ։

սինէ գապահաթ ատա էտէլիմ ։ Ֆագաթ մատաէ շու տուր քի , հագգանիլէթի սէվգին պատուէլի խաս-միհզ տինսիզ Մուսօնուն Թա՛լիմաթլէրինի նէ հագգ իլէ Բրօթէսթանդլէրին իւզէրինէ Համ էտէր իսէ , պիզ տէ օվ հագգ իլէ Ա՛ղդա Ղաթօլիք տիր տէյէրէք՝ Ռօմա քիլիսէսինի տինսիզ չըգարա պի-լիր իզ ։

Կէթիրտիլի օպիր շահիտլէր , պիր գաչընտան պաշ-գա , եա Ֆրանսըզ տինսիզլէր տիր , եա տա էյլէ ատէմլէր տիրլէր , քի Բրօթէսթանդլար օնլարըն նէ իամինի , նէ տէ քիթապլարընը Թանըրլար ։ Պէյլէ շահիտլէր իլէ օվ գատար ատէմլէր իւզէրինէ պու-Թարզ ճիւնհալար գօնուլմանըն միւմքինսիզ պիր շէյ օլտուղու էյլէ աշիքեար տրը , քի զնքը էթմէյէ հա-ճէթ գալմազ ։ Բրօթէսթանդլար պէյէնտիքլէրի վէ գապուլ էթտիքլէրի քեաֆֆէի Թա՛լիմաթը ալա-գէյէ վէ տինիյէնին ճէվապընը վէրմէյէ Համզը տըրլար , լաքին պաշգա շէյլէր իչիւն ճէվապ վէր-մէզլէր ։

Ա՛ուԹէր իլէ Մէլանքթօնուն հագգընտա տա պիր Թագըմ շէյլէր սէօյլէնմիշ տիր ։ Պու ատամլարըն գապահաթընը եախօտ եանզըշըզընը էօրԹմէք Բրօ-Թէսթանդլարա ֆարզ տէյիլ տիր ։ Կէրչէքլիք օլա-րագ՝ օնլարըն էօյրէթմէյի շէյլէրի գապուլ էտէրլէր իսէ տէ , օնլարըն էօյրէթմէյ օլտուղու իչիւն տէյիլ , իլլա Ա՛լլահըն քէլամընա միւթապէգ կէլմէյի իչիւն գապուլ էտէրլէր ։ Պիր Ա՛ինզվիթ տախի Ա՛լլահըն քէլամընտան պիր շէյ վազ էթմիշ օլսա , Բրօթէս-թանդլար օնու տա , այնի Ա՛ուԹէրին վէ Մէլանքթո-նուն վա՛զ էթմէյի շէյլէր կիպի , գապուլ էտէրլէր ։ Պունուն կիպի տախի Ա՛ինզվիթլէրին եանկըշըգլա-րընը նասըլ վէ նէ սէպէպ իչիւն ըէտտ էտէրլէր ի-

Բրօթէսթանդլար Լութերին եանկլըշդըլարընը բէտա էաէրլէր։

սէ, Լութէրին վէ Կալվինին եանկլըշլարընը տա էօյլէ վէ օլ սէպէպ իչիւն բէտա էտէրլէր։ Բրօթէսթանդլարըն Լութէրի փատա մէրթէպէսինտէ գապուլ էթմէյիպ, վէ օնու եանկլըմադա միւպէյէլա պիր ատամ կիպի գապուլ էտիպ, օնուն եանկլըշդըրդլարընըն քէաֆֆէսինի բէտա, վէ հէփ եապդըրդլարընը Ըլլահըն Ռէսուլմը իլէ թէճրիւպէ էթտիքլէրինէ Ռահմօլիքլէր ղայէթլէ խըրսլանըրլար։ Ռահմօլիք գարընտաշլարըմըզ Բրօթէսթանդլարըն Ըղնէ Ռիհադլարը իման գանունու տէյի թունէտուպ, Էօլիւմէ միպթէյա օլան պիր ատամը քիլիսէնին պաշը թանըմատըը իչիւն, օնլարը էէնմէք նիյէթի իլէ իւղէրլէրինէ հիւճմ էթմէք չօգ կիւճ շէյ օլտուղունու կէօրտիւքլէրի իչիւն, եա պիւսպէթիւն սիւքիւթ էթմէյէ, եա տա Բրօթէսթանդլարըն ասլա թանըմատըը վէ պիլմէտիյի ա՛մէլլէրի վէ թա՛լիմաթլարը օնլարըն իւպէրինէ մալ էթմէյէ մէճպուր օլուրլար։ Ա՛էսէլա, Բրօթէսթանդլար եալան սէօյլէմէյէ, խըրսըզլըղա, գինա էթմէյէ, չօգ գարը ալմադա, ղամմազլըղա, վէ սայիր պունուն կիպի շէյլէրէ ասլա իղն վէրմէտիքտէն պաշգա, հէմ տայիմ վէ ալէսսէվիյէ բէտա էտիպ՝ օնլար պէօյիւք կիւնահ սայըլմըշլար տըր։ Ա՛էմի՝ Բրօթէսթանդ պէլտէլէրտէ պու կիւնահլար ղայէթլէ շէտիտ թէտիպ օլուննտուգտան պաշգա, փափայա թապի օլան եէրլէրտէ վուգու պուլտուդլարը գատար՝ Բրօթէսթանդ պէլտէլէրտէ վագի օլմադլար։ Գէօյլէ կիւնահլար իչլէյիննլէրին մահալլի նիհայէթ եա տար աղաճը տըր եա մահպուս տուր. պու շէյլէր պէօյլէ օլտուգտան սօննրա, Յայտարար Ռղղուլթան նամ քիթապլըն իֆթիրալարը կիպի եալան իֆթիրալար էթմէք նաֆիլէ պիր։ Ա՛էզքիւր քիթապլըն շո-

Հալի խուսուսա տիգգաԹէ շայան տըր քի, էօյլէ պիր պօշ վէ գուվվէԹսիզ իսպաԹ իչիւն եալան շահատէԹ էԹմէկէ մէճպուբ օլմուշ տուր։ Ո՛իրա միւէլլիֆ ԼուԹերին, Ա՛էլանքԹոնուն, Պիւսէրին վէ պաշգա պիր գաչ քիշիլէրին կէօյա չօգ գարը ալմալա իվն վերմիշլեր տէյի պազը քէյֆիյէԹլէրինի հիքեայէ էԹտիյի վագըԹ, մասլահաԹըն պազը խուսուսլարընը էսրար էտէր, էօյլէ քի հեր քէս՝ ո ատամլար հա֊գիգէԹ չօգ գարը ալմազա բուխսաթ վերմիշլեր տէյի գանն օլունսուն. վագաա օնուն տա արզու էԹտիյի շէյ պուտուր. հալ պու քի տօղրուսու ո ատամլարըն հէվիսի տէ՝ Լնձիլին թա՛լիմաԹը իւզրէ, զինատան պաշգա եալընըզ պիր սէպէպ մէպնի, եանի էօլիւմ սէպէպի իլէ, պիր ատամըն շէրան եէնիտէն էվլէնմէյէ սէլահիյէԹի օլուբ տէյի ինանընըլար իտի։ Ա՛ալէ Լէսսէ պէյինէ տէֆա էվլէնմէյէ իվն վերտիքլէրինէ տէ պէօյիւք եանկըշըզ էԹտիյէր իսէ տէ, պու եանկ֊լըշլարընը սօնկրա քէնտիլէր տաևի անկլայըպ, զիյա֊տէսիյէ նատիմ օլտուլար։ Պու ճիւմլէ իլէ, պիր ատէմ պու քէյֆիյէԹի տէ հեր պիր խուսուսու իլէ տինկլէտիյի Հալտէ, օնլարըն գապահամընըն խաֆիֆ֊լենմիշ օլտուղունու կէօրիւբ։ Պէյինի գարըսը էօյլէ պիր չարէսիզ ի՛լէԹէ կիրիֆԹար օլմուշ իտի քի քէնտի֊նին տաևի շիֆա պուլմազա հիչ իւմիտի եօգ իտի, փէք փէք պիր գաչ սէնէ տահա եաշայապիլիր իտի։ Պու սէպէպտէն քէնտինի էօլմիւշ գըյաս էտէրէք, հիւսնի բիզասը իլէ գօճասընա պիր պաշգա գարը ալըպ էվ֊լենմէյէ բուխսաթ վերտի։ Պէյինի տօսԹլարը Լու֊Թերէ, Ա՛էլանքԹոնա վէ սայիրլէրէ կիտիպ, բուխ֊սաթ թալապ էԹտիլեր։ Չօգ սէպէպլէր կէօսԹեր֊տիքտէն սօնկրա՝ վագԹի իլէ Վ՛ամէօլիք քիլիսէսինտէ վագի՝ օլան պ՛ունուն կիսի պիր վագայէ տախ

Բրօթէսթանդլարըն հագդընատա օլան պիր սայիր իֆթիրա։

*եանի փափանըն պիր Ա՛ղրմանիա պէյինէ տահա գա-
րըսը Հայաթատա իքէն էվլէնմէյէ րուխսաթի վէրմիշ իտի-
յինի էմնալ կէթիրտիլէր։ Լ՚ութէր վէ Ա՛էլանքթոն,
լայըղընճա տիւշիւնմէյիպ, վէ քիլիսէտէ էմնալ տա-
խի կէօրտիւքլէրինտէն, րուխսաթը վէրտիլէր. պէյին
տօսթլարը պուն՚լարըն րէյ վէ րիճալարը ալտրգլարը
կիպի, անիտէ վագըթի կէչիրմէյէրէք պէյի թէզ էվ-
լէնտիրտիլէր։ Ա՛ուախխարէն Լ՚ութէր վէ Ա՛էլանք-
թոն մասլահաթըն իւզէրինէ էյիճէ միւթալաա էթ-
մէյէ պաշլայըպ, էթտիքլէրի չէյին եանկլըզ օլտու-
ղունու կէօրտիւքլէրինտէ, վէրտիքլէրի սիճիլին Լ՚ն-
ճիլէ մուղայիր օլտուղունու հէր քէսէ աշիքաար իգ-
գար էթտիլէր։ Պու սէպէպտէն ա՛զիմ թէէսիւֆ ի-
լէ էթտիքլէրինէ նատիմ օլուպ, պիր տահա նէ քէն-
տիլէր էօյլէ րուխսաթ վէրտիլէր, նէ տէ պաշգասը-
նըն վէրմէսինէ բարլն օլտուղար։ Լ՚աքին խալհը
մէղհէպ էտէն զաթլար եալընըզ պու տէֆա եանկ-
լըշլըղա տիւշմէտիլէր. օնլար շու էֆքեարա տա-
հիպ օլմուշլար իտի, քի քիլիսէնին ա՛տէթլէրինէ վէ
նիզամընա օլապիլտիյի մէրհէպ ազ թէպտիլաթ իտ-
խալ էյլէսինլէր. չիւնքի պիր քէրրէ սապիթ օլան
շէյխլէրին, Ա՚լահընը Ա՛էլամընա աչըգտան աչըղա մու-
ղայիր օլմատըգլարը հալտէ, հըճըզ օլունմասընտան
պիր զարար հասըլ օլմազ տէյի գըյաս էտէրլէր իտ-
տի։ Պու քիմսէլէր չօճուգլուգտան թահսիլ էթմիշ
օլտուգլարը Ա՛լաթօլիք մէղհէպինին եանկլըշլարընտան
վէ պաթըլ իթիգատլէրինտէն պիւտպիթհիւն խէյաս
օլամատլար. լաքին Լ՚նճիլի Խրօթէսթանդլար օնլա-
րըն Ա՚զիզ Ա՛էթապա միւթապըգ վէրտիյի սիճիլլէր-
տէն պաշգա, հիչ պիր գարարլէրինի գապուլ էթ-
մէզլէր։

"Հայտարար Ուղղութեան" նամ քիթապըն պիր*

սայիր եալան] շահատէթի տէ շու տուր՝ քի օֆուզ սէնէլիք մուհարէպէ պիւսպիւթիւն [ուԹէրին վա՛զը իլէ օլտու տէր։ [ուԹէր իսկ, պուննուն զըտտը՝ ինթիգամ ալմագ էճքեարընա տայիմա գարշը իտի, վէ Ռրիստոսուն փատիշահլըզը՝ տէյիլ ճէնք սիլահլէրի իլէ, իլա կէրչէքլիյին սիլահլէրի իլէ սապիթ օլմալը տըր տէյի վազ էտէր իտի։ Ցադամի օլ ուզուն վէ գանլը մուհարէպէ Ռաֆօզլէ+ հէ+ի+ֆաթլըզը, Ռրօթէսթանդլարը այոֆ ալճընա ալըդ պի+նէա եի+ցինօվն է+պէօն նապէպէա էմո+ էչէ՛, պիլ իմթիհագ զայրէթի իլէ մէյտանա կէլտի։ Օլ մուհարէպէտէ տէօքիւլէն գանըն քեաճֆէսի, օլ հիյպէթլու վէ գանլը մուհարէպէյի էմմէյէ բիզա վէրէն փափաղարտան վէ ծնըզրա թապի՝ օլան պէյղերտէն թալապ օլունաճագ տըր։ Ռ ագաա պաշա չըդամատըլար, վէ ֆասիա ֆիիլլէրինի իճրա էտէմէտիլէր իսկ տէ, պուննուն գագահալարը քիւչիւլմէզ, իլա գալպլէրինին իզմիրապընը տահա զիյատէ արթըրըր։

ՔՏ· ՔՔԹՕԼԻՔ ՄԻՒՐԼԻՓԼԷՐԻՆ ՎԷՐՏԻՑԻ ՅԱՀՏՏԷԹԼԷՐ

Ա՛լէսսէվիյէ Ռրօթէսթանդլար պէյնինտէ տէր-քեար օլան ախլագ Թէմիզլիյինէ մէշհուր Ռաֆօզլը միւելլիֆլէրտէն շահատէթ կէթիրէ պիլտիյինիզ, իչին զայէթլէ մէսրուր օլուրսուզ։ Պունլար էօյլէ շահատէթլէր տիր քի, պու գատար վագըթտան պէրի Թէվաֆիու օլակէլէն տիւշման իֆթիրալարընը բէզլէ վէ բրսվայ էտէրլէր։ Ա՛էգքիւր իֆթիրալարը իճատ էտէնլէրին ասըլ նիյէթի՝ քիթապլարընը օգտույան տօսթլարընա, Ռրօթէսթանդլարըն ա՛լէսսէվիյէ չօգ գարը ալան վէ պինաքեար օլտուդունու, վէ

պու պէջլէ օլարագ՝ օնլարըն պէյնինտէ ախլագ թէ-
միզլիկի , վէ մէզկէպ օլամազ օլտուղունու ինանտըր-
մագ իտի : Լաքին պիղ քէյֆիկէֆին նասըլ իտի-
լինի կէօրէլիմ։

Թոքուիլ նամ պիր մէշհուր Ֆրանսըղ Ռամօ-
լիք , չօգ վագըթ Ամերիգատա , ատուշմէնլէրիմիզին՝
"Ըրօթէսթանդլարըն վէնակէտը" թա՛պիր էթտի-
մի պէլտէտ սաքին օլտուգտան վէ Ա՛էմալիքի Ա՛ուճ-
թէմա՛անըն սայքի հէր թարաֆընը կէզտիրտըէն սօնկ-
րա , օլ մահալլէրին ախլագի Հալլէրի Հագդընատ
շու էօնէ շահատէթ էտէր : Պուրատտա իշա՛ր էտէ-
ճէկիմիզ մուխթասար պէնտ , Թոքուիլին "Ն՛իւմ
Հիւրի Ամերիգա" նամ թէէլիֆինտէն ալընմըշ տըր :

"Կէրչի Շ ըմալի Ամերիգայա կիտիպ կէզէն եօլ-
ճուլար չօգ խօտսուզլարտա պիրի պիրինտէն ֆարգը
իսէլէր տէ , պու մատտէտ հէփիսինին տէ վէրտիկի
շահատէթ պիրի պիրինէ միւթապէգ տըր , քի մէգ-
քիւր պէլտէտ ախլագի էթվար ու Հարաքէթէ ատ-
չէր հէտ եէրլէրտէն ղայէթ զիյատէ տիգդաթ օլու-
նուր"։

" Ամերիգատա ճէմի՝ քիթապլար՝ Ռամօլիքլէր
թարաֆընտան նէշր օլունան քիթապլար տախի , օ-
րատտաքի հէրլի գարըլարըն հէյլի ՚ըրզ օլտուղունու
իսպաթ էտէրլէր . օնլարըն ա՛շգա միւպթէլա օլ-
տուղունուն հիչ պիրիսինտէ պիրքըի եօգ տուր : Ամե-
րիգալըլարըն ախլագընըն պու հիւանիւ նիզամը շիւպ-
հէսիզ կէրէք մէմլէքէթինին կէրէք միլլէթինին վէ կէրէք
մէզհէպին Հալինտէն տիր"։ (Ցասլ Բ · սահիֆէ 158) ։

"Ամերիգատա հաֆիթանըն եէտինճի կիւնիւ կէչտի-
մի կիպի , զանն էտէրսին քի միլլէթին հէփ ախզուի՛-
թայա , զէրա՛աթա վէ սէնա՛աթա տայիր օլան էօ՛մրիւ
մուալլէգտէ գալըր , եօլլարտա կիտէն կէչէն օլմազ ։

օնլարըն եէրինէ պէօյիւք ասուտէլիք , Համթամա պիր նէվի եիւքսէք թէֆէքքիւր զահիր օլուր . Ճան թէքբար քէնահինի պուլուր վէ քէնահինի թէֆթիշ էմմէկէ մէշղուլ օլուր։ Օլ կիւնօ ախզուի'թայա մահասուս օլան մահալլեր եիւզ իւսթիւնէ պրագըլըլար։ Էեր քէս եվլատլարը իլէ պէրապեր գալդըպ Ալլահըն հէյքէլինէ կիտեր։ . . . Ցէօնիւպ եվէ կէլտիյինաե՝ գօշուպ տեֆթերլէրինի գարըշթըրմազ, իլա Ա'զիզ Ա'հիթապլարը աչար . օրատա Նարատանըն պէօյիւքլիւյինիւ վէ էյիլիյինի, Ալլահըն ա'մէլլերինին ա'զիմ շէրեֆինի, ինսանլար իչիւն թայանին օլունմազ օլան ախրէթտէքի հալլերի , վէ էօլմէզ զաթլար օլտուգլարը իչիւն քէնտի պօրճլարընը վէ հագգլէրինի թէէսիրլի վէ ա'լա թարզ իլէ թա'րիֆ օլունմազ պուլուր"։

"Պու քիթապլըմընն պիր պաշգա մահալինտէ Ա'մերիգա միլլէթինին հիւանի նիչամընա պատի օլան սէպէպլէրի թէֆթիշ էմմիշիմ. պանա կէօրիւնտիւ քի էն պաշլը սէպէպ ճէնէպ տիր։ Հ'լմտի հէր պիր նասհագգընտա սէօյլէմէյէ սըրա կէլտիյինտէ , եինէ օ քէյֆիյէթ գարշըմա չըգար , եանի կէօրիւրիւմ քի մէզհէպին հէր պիր նասա օլան ֆայտեսի պիւթիւն պիր միլլէթէ օլան մէնֆաաթընտան նօգսան տէյիլ տիր։ Ա'մերիգալլար՝ ճիւմհիւրի մէզհէպ իլէ զապթ ալթընա կէթիրմինին լուզումսունու էյի անկլամըշ օլտուգլարընը պու հարաքէթլէրի իլէ կէօսթէրտիլէր։ Ա'յէ պու պապտե էֆքեարլարը էօյլէ կէրչէք տիր , քի հէր ճիւմհիւրիւ օլան միլլէթին պաշլըճա տիգգալի եաէճէք չէյի պու օլմալը տըր"։ (Ն'իլա Ե. սահիֆէ 37—38)։

Պու մէշհուր միւէլլիֆտէն պաշգա չօգ պէնտլէր տախի գօլայճա ալա պիլիր իտիք, պու պէնտլէրին հե-

Մէմալիքի Միւճթէմա՛ա գարըլարընըն հալէբի հագըընտա թոզուխլատէն։

փիսի տէ Ա՛մերիգալըՆրօմէսթանդլարըն մէշրէպ ուախ-
լագընըն մէզքիւր Ա՛րմէնիձէ քիլիսալարըն տէտիյինէ
հիչ պէնզէմէտիյինի կէօսթէրիրլէր։ Պունու տէմէքլէ
ֆիքրիմիզ, Ա՛մերիգալըլարըն ալալագը՝ պաշգա Ռրօմէս-
թանդ միլլէթլէրին ալալագընտան տահա ալա տըր
տէմէք տէյիլ միր։ Ա՛յրին մէզքիւր միւէլլիֆտէն
շու պէնտի տէ իլավէ էտէլիմ. պու պէնտ Մէմալիքի
Միւճթէմա՛ա գարըլարընըն հագըընտա օլուպ, արիֆ
օգույան անկլայա պիլիր՝ քի չօգ գարը ալմագ վէ օ-
նուն կիպի եանկլըշլըգլար Յայտարար Ուղղութեան
նամ քիլիսալըն վէ Ա՛յաստան գագէթանըն տէտիյի
միսլի։ Ռրօմէսթանդլար իչինտէ տէրքեար տէյիլ
միր։ Պու պէնտ իլէ միւէլլիֆին նէյէթի Ա՛մերի-
գալըլարըն նէ՞ ֆիքր իլէ գարըլարը էրքէքլէրէ միւ-
սաւի ԹուԹաուգլարընը, վէ նէ՞ ֆիքր իլէ եախօտ նէ՞
խուսուսլարտա օնլարըն պօրճլարը վէ մէշրէպլէրի
էրքէքլէրին պօրճլարընտան վէ մէշրէպլէրինտէն ֆարգ-
լը սայտըգլարընը պէյան էթմէք միր։

"Ա՛մերիգալըլար էրքէյին վէ գարընըն միւսաւիլիյինի նէ՞ Թարզ իլէ անկլարլար"։

"Ա՛հիմհիւրիւն ինսան շիրքէթինտէն Հասըլ օլան միւսաւիսիզլիյի նէ՞ կէօնէ նապէտիտ էյլէտիյինի, եախօտ նասըլ էօչիւ ալընան ալտըղընը եօգարըտա անկլաթմըմ իսէ տէ, պու տա պիր շէյ տէմէք տէ-
յիլ միր. վէրա Ճիմհիւր՝ էնճամ էրքէյին վէ գա-
րընըն պէօյիւք միւսաւիսիզլիյի իւգէրինէ տէ պիր գուվվէթլի Թէէսիր իճրա էտէր. վէ պու միւսաւի-
սիզլիք պիզիմ կիւնիւմիզէ տէք՝ Թասա՛ւաթտա էպէ-
տէն Թէմէլլէնմիշ պիր շէյ սայըլըր իտի։

Ամերիգալըար էրքէքլէրին վէ գարըլարըն մապէյնինաէ նէ ֆարգ գօրլար։

"Պէն զանն էտէրիմ քի, փէհէրի վէ հվլատը, խըզ-մէթքեարը վէ էֆէնտիսինի, վէ ա՛լէսսէվիյէ՝ էտնայը վէ ա՛լայը միւսավի օլմադա եագլաշտըրմադ տէրէճէսինէ վասլ օլան շիրքէթի ինսանիյէնին իլէրիլէմէսի, գա-րըշը եիւքսէլտիր. վէ տահա իլէրիլէտիքճէ օնու էր-քէյէ միւսավի էտէճէք տիր։ Պու մատտէ իւզէրի-նէ էյիճէ մա՛լիւմաթըմըզ օլմադ չօդ իգթիզալը տըր. չիւնքի ասիրիմիզատ էօյլէ պիր մատտէ գալմատը, քի զայէթ գալըն գաֆալը վէ պաթըլ իթիգատը ատէմ-լէր օնու սէրպէսթճէ թէֆթիշ էտիպ անկլամասընլար"։

"Ույվօփատա էօյլէ ատամիար վար տըր, քի տիշէհ-լիլէրին վէ էրքէքլէրին կէօնակէօն մախսուսիյէթլէրի-նի պիրի պիրինէ գարըշթըրըրլար. էրքէյի վէ տիշի-յի տէյիլ եալընըզ պիրի պիրլէրինէ միւսավի, իլլա պախսուսա պիրի պիրլէրինէ պէնկլէր եարատալմըշ կէօսթէրմէք խութէրլէր։ Ույքսինի տէ պիր փայէ, պիր պօրճ, վէ պիր հադգ վէրիրլէր. վէ հէր շէյտէ, եա-նի գազանճ, էչֆգ ու սէֆա, վէ մախլահաթլարտա օնլարը պիրի պիրլէրինէ գարըշթըրըրլար։ Կօլայճա անկլայա պիլիրիզ, քի պու մագուլէ քիմսէյէր պու իքի ճինսի պիրի պիրինէ միւսավի էթմէք խութէխթլէ-րի իչուն, իքսինի տէ քէնտի տէրէճէլէրինտէն աշա-ղա էնտիրիրլէր. վէ թապի՛աթըն իչէրինին պու նի-զամըզ գարըշգլըընտան պաշգա շէյ հասըլ օլ-մազ, իլլա զա՛իֆ էրքէքլէր վէ էհտիպսիզ գարրլար"։

"Ույաբին Ա՛մերիգալըար էրքէք իլէ գարընըն ար-սընտա սապթէ օլմասը ճայիզ օլան միւսավիլիյէ պէյ-լէ անկլամազլար։ Ունար տիւշիւնմիշլէր տիր քի, թապի՛աթ էրքէք իլէ գարընըն թապիի վէ ախլագի եափըլըշընտա պիր պէյիւք ֆարգ սապթէ էթմիշ օլ-տուղու իչուն, աշիքտարե մէրամը շու տուր քի, ան-

Ա՞մերիգալըլարըն գըլասը էրբէ յին վէ գարընըն մէթէպելէրի հագընտա ։

լարըն կէօնակէօն գուտրէթլէրինէ պաշգա պաշգա իշ-լէր վէրիլսին. վէ էյի անկամըշլար տըր քի, իլերի-լէմէք՝ պու իքի պիրիպիրինէ պէնկզէմէզ մախսուգլա-րա պիր թարզ շէյլէր եափթըրթմագ իւզէրինտէ գա-բար գըլմազ, իլլա հէր պիրինէ քէնտինէ մախսուս օլան պօրճու իճրա էթմէրթմէք իւզէրինտէ գարար գըլար"։

"Ա՞մերիգալըլար իքի ճինսէ տէ՝ եանի կէրէք էրքէ-յէ վէ կէրէք գարըյա իտարէյի միւլքիյէնին էլգէմ գանունըլարընը էօյրէտիրլէր. վէրա իտարէի միւլքիյէ իլմինտէ ասիրիմիզին ֆայտալը վէ նէվճատ սէնա՝-աթլարընըն քեաֆֆէսի տէ մէվճուտ տուր։ ()նլար ա՝զիմ տիգգաթ իլէ էրքէյին վէ գարընըն խըզմէթ-լէրինի պիրիպիրինտէն այըրմըշլար տըր, քի ինսան շէրքէթինին ճէհիմ իշլէրի թէքմիլ իճրա օլունսուն-լար"։

"Ա՞մերիգա էօյլէ պիր մէմլէքէթ տիր, քի օրատա հէր եէրտէն զիյատէ՝ պիր միւտավիմ զայրէթ իլէ իքի ճինսին իշլէրինէ պաշգա պաշգա հուտուտա քէ-սիլմիշ տիր. վէ Ա՞մերիգալըլար իքի ճինսին տէ միւ-սավի, լաքին տայիմ պիրի պիրինտէ ֆարգլը եօլլար իլէ եիւրիւմէսինի խաթէմիշլէր տիր։ Ա՞մերիգա գա-րըշարը ասլա էվլին տըշարըքի իշլէրինէ գարըշմազ-լար. պազ վէրիշ էթմէզլէր. տէվլէթի ումուրունա կիրմէզլէր. վէ նէ զիրա՝աթրըն կիւճ զահմէթինի, նէ տէ պաշգա վիւճուտ գուվվէթի իլէ իճրա օլապիլիր զօր իշլէր իւզէրլէրինէ ալմազա պօրճլու տուրլար"։

"Կ՞ին ֆագըր ֆամիլեա տախի պու գանունտան տը-շարը պրագըլմըշ տէյիլ տիր։ Պիր Ա՞մերիգալը գա-րը քէնտի իւզէրինէ տայիմ պօրճ օլան էվ մէշղու-լէյէթլէրինտէն գուրթուլամազ իսկ տէ, օնտան մա-

Ամերիգալըլար իտրաքտան եանա էրքէյի գարըտան ֆարգլը թուէմազլար։

տէ պաշգա իշլէրէ տէ տէվամ էթմէյէ օնա հիչ պիր կէօնա ճէպը օլունմազ"։

"Պունտան շու չըգար քի, չօգ տէֆա զէքի ֆիրտասէթ վէ գուվվէթ իզհար էտէն Ա.մերիգալը գարըլար, ա՛էօսէվիյէ զայէթ նազլը հիյէթէ եախօտ կէօսթէրիչէ մազլը տիրլըր. վէ պա՛զը քէրրէ եիւրէք վէ ճէսարէթի ճիհէթիյլէ էրքէք մէրտիվէն կէօսթէրիրլըր իսէ տէ, էթվար վէ գըմրըտանըշլարը տայիմա գարըյա եագըշըր սուրէթտէ տիր։"

"Ա.մերիգալըլարըն ասլա ֆիքրինտէն կէչմէմիշ տիր՝ քի ճիւմհուրի նիզամըն եանի բէփուպլիգանըն մէրամ ու մագսէտի՝ էրքէյին հիւքիւմէթինի գալտըրմագ, վէ ֆամիլէա իչինտէ օլան նուֆուզունու ալթըսլը էթմէք տիր"։

"Ընլարըն էֆքէարը շու տուր՝ քի հէր շէրքէթին, գուվվէթլի օլմագ իչուն, պիր պաշը օլմագ լազըմ օլտուգու միսիլիւ, էվվիլիք շէրքէթինին տէ ասըլ պաշը էրքէք տիր։ Ա՛ է պու սէպէպտէն՝ գարըսընը իտարէ էթմէք սէչմէհյէթինի օնուն էլինտէն ալմազլար. հաթթա թահգիգ էթմիշլէր տիր քի էրքէք իլէ գարընըն ուֆաճըգ շէրքէթինտէ տէ, միլլէթլէրին պէօյիւք շէրքէթի կիպի, ճիւմհուրին մէրամը՝ իգթիլտըը հիւքիւմէթլէրի գանուն վէ նիզամա բագլի էթմէք տիր, տէյիլ հիւքիւմէթի պէւսպիւթինն գալտըրմագ"։

"Պու զհա'իմ վէ էֆքէար իլէ ճինսէ տէ մագպուլ տուր։ Պէն Ա.մերիգա գարըլարընըն էվվիլիքտէ էրքէյին հիւքիւմէթինի պիր նէվի ճէպպարլըգ, եախօտ՝ քէնտի հագգլէրինի իպթաչ էթմէք, եախօտ էրքէյին հիւքիւմէթինէ իթա'աթ էթմէյի քէնտիլէրինէ ալչագլըգ եա զիւլ գըյաս էթտիքլէրինի

Ամերիգալըլար էտէպի էրքեանտէն եանա էրքէյի գարըտան ֆարգը Թուխմաղլար։

ասլա կէօրմէտիմ։ Ջաթթա տիգգաթ էտիպ կէօրտիւմ՝ քի օնլար Հիւսնիւ ըիղալէրի իլէ միւթի՛ւ օլմասընը իմթիխար, վէ իրատէթլէրի իլէ օղ պօյունտուրուղուն ալթընա կիրմէյի, տէյիլ օնտան չըգմասընը, քէնտիլէրինէ պիր պէօյիւքլիւք ատտ էտէրլէր։ Այն ֆազըլէթլի գարըլար պու եօլու Թուխարլար։ պաշգալար տա պունա գարշը շիքեայէթ էթմէզլէր։ Ա՛էմալիքի Ա՛իւճԹէմա՛ատա՝ նիքեահ ալթընտա օլուպ տա՝ քէնտի ա՛զընդ պօրճունու այագ ալթընա ալարագ ֆահիշէլիք էտէն գարը կէօրմէտիմ՛՛։

“Այվօփատա իսկ չօղ քէրրէ կէօրմիւշ իզ քի գարըլարա հէփիսինտէն զիյատէ խուլուս վէ միւտահանէ կէօսթէրէն էրքէքլէր պիլէ, պիր Թարզ իլէ օնլարը Թահգիր էտէրլէր։ մէսէլա Այվօփալը չօղ քէրրէ գարըյա էսիր օլուր իսկ տէ, օնու խուլուսի փաք իլէ քէնտինէ միւսավի Թանընմազ։ Ա՛էմալիքի Ա՛իւճԹէմա՛ատա էրքէքլէր գարըլարը չօղ մէտ էթմէզլէր։ լաքին հէր կիւն կէօրիւրիզ քի օնլարա իզդէթ էտէրլէր. Ա՛մերիգալըլար զէվճէլէրինին էֆքեար ու գըյասընա վէ ֆիրասէթինէ իՒԹիպար էտէրլէր, վէ սէրպէսթիյէթինէ զիյատէսիլէ հիւրմէթ էտէրլէր։ Օնլարըն էֆքեարը շու տուր քի գարընըն ֆիրասէթի տէ՝ էրքէյինքի կիպի, կէրչէքլիյի պուլմաղագատիր տիր, վէ կէրչէքլիյէ բաղըշէթ էթմէքտէ գարընըն գալըի զայէթ միւհքէմ տիր. գարըլարըն ֆազըլէթինի, էրքէքլէրին ֆազըլէթինտէն զիյատէ՝ պաԹըլ իՒԹիգատլէրտէն՝ ճահիլ իքտէն՝ վէ գօրգուտան խէյաս վէ հըֆզ էթմէյէ ասլա չալըշմազլար՛՛։

“Կէօրինիւր քի, էրքէքլէրին՝ գարըլարըն ճէպրինէ փէք գօլայ մաղհար օլտուղու Այվօփատա, էրքէքլէրին զայէթ էլզէմ մախսուսիյէթլէրինի եա ֆա-

Ամերիգալըր ախլագ խուսուսունտա էրքէյի գարըտան ա-
յըրմաղլար։

պիլէթներինի գարըլարա վէրմէք իսթէմէզլէր. վէ օն-
լարը ֆիլնէքեար վէ նագըս մախտուղլար եէրինէ գօ-
մուշլար տըր։ Ամա՛ճիւպ կէճէկը շէյ շու տուր, քի
գարըլար տա քէնտիլէրինի էյլէ զանն կէրլէր. վէ
լաֆազան, զա՛իֆ վէ գօրգագ օլմագ խույլարընը
քէնտիլէրինէ մախսուս պիր իմթիյազլա գըյատ էթ-
միշլէր տիր։ Ֆագաթ Ամերիգալըլար պէօյլէ զիւ՛իւմ
վէ հուգուգ ասլա գապուլ էթմէզլէր"։

"Պիզ ախլագ խուսուսունտա տա՝ էրքէքլէ-
րէ պիր նէվի սէրպէսթլիք վէրիրիզ. էյլէ քի՝
պիլճէկ էրքէյին իճըրա էտէճէյի ֆազլիլէթի պաշգա,
վէ գարընընքի պաշգա տըր. վէ պիլտի էքսէրիյէ
խալգըն զիւ՛իւմինճէ իքիսի տէ պիր հարաքէթի է-
տէճէք օլտուղու հալտէ, պէօյիւք կիւնահ կա գա-
պահաթ էթմիշ օլուրլար։ Ամերիգալըլար
պօրճ վէ հագգ խուսուսունտա պէօյլէ նահագգ ֆարգ
ասլա թանրմազլար։ Ընլար ալտտանը վէ ալտա-
նանը պիր կէօնէ թահգիր էտէրլէր"։

"Ագա՛ա Ամերիգալըլար Ավօփալըլար կիպի գա-
րըլարընա տէրէճէսիզ բայէթ վէ թա՛զիմ էթմէզ-
լէր, լաքին օնլարը ֆազլիլէթլի վէ նագիք սայտըգլա-
րընը՝ հարաքէթլէրինտէ վէ սէօհպէթլէրինտէ տայի-
մա կէօսթէրիրլէր. վէ օնլարըն ախլագի սէրպէսթ-
լիյինէ օլ գատար իմթիպար էտէրլէր՝ քի օնլարըն
էօնիւնտէ հէր քէս լագըրտըսընը տիգգաթ իլէ թար-
թար. օլմայա քի, օնլարա տօգանճաճագ վէ օնլարը
եարալայաճագ պիր սէօզ աղըզլարընտան չըգսըն"։

"Ամերիգատա պիր կէնճ գըզ եալընըզ վէ ֆիւ-
թուրսուզ ուզուն եօլճուլուգլար էտէր"։

"Ամէմլիքի Ամիճթէմա՝ատա գանուն վաղ՝ էտէն-
լէր, ճէզա գանուննամէսինին էհման հէփ պէնտլէրինի

Ամերիգալըլար՝ գարըլարըն ըրզընա նէ՝ տէրէձէ հիմայէթ է-տէրլէր։

*միլայիմէթ իւզրէ եափմըշլար իսէ տէ, ճէպրէն գըզ պօզմադ գապահաթընը իշխէյէնի էօլիւմէ միւսթա-հադգ կէօրմիւշլէր տիր։ վէ էհալինին ի՛նտինտէ պու գապահաթատան զի յատէ շէհիտ թէհտիպլէ միւսթա-հադգ պիր գապահաթ տահա եօգ տուր։ Պու խու-սուսա պիր ազ տահա շէրհ վէրէլիմ։ Ամերիգալը-լար, գարընըն նամուս վէ ը՛զզընը հէր շէյէնէն զի-յատէ բայէթէ շայէսէթէ սայտըգլարը, վէ օնուն սէր-պէսթիյէթինէ զիյատէ թա՛զիմ էհտիբլէրի իչինի՛ գարըլարա ճէպր էտէնլէրի զայէթ պէօյիւք ճէզա ի-լէ թէհտիպ էտէրլէր՛՛։

՛՛Ա՛ղքիւր կիւնահը միլայիմէթլէ թէհտիպ էյլէյէն Ֆըրանսատա՝ էքսէրիյէ օնու հիւքմ էտէն հաքիմ պուլմասը չօգ կիւճ օլուր՛՛։

՛՛Պու քէյֆիյէթ եալընըզ ըրզա, եահօտ եալը-նըզ տիշէնլի թայիֆէսինէ զիւլ տէյիլ տիր, իլլա զանն էտէրսիզ քի իքիսինէ տէ զիւլ տիր՛՛։

՛՛Պու սէպէպտէն Ամերիգալըլար էրքէյին վէ գա-րընըն այնի պիր շէյի էճմէյէ պօրճլարը վէ հագգ-լարը վար տըր տէմէզլէր։ լաքին իքիսինին այրը այրը ա՛մէլիյաթը հագգընտա էճքեար վէ ի՛թիպարլարը պիր տիր։ օնլարըն խըզմէթլէրինի պիրի պիրինտէն ճարգ էտէրլէր իսէ տէ, օնլարը միւսաւի մահլուգ ա՛տտ էտէրլէր։ Ա՛յրքէլէրին վէ գարըլարըն մէրտիկինի, վէ օնուն իսթի՛մալինի այնի պիր կէօնէ ա՛տտ էյլէմիշ տէյիլլէր իսէ տէ, գարըլարըն մէրտիկինէ տէ շիւպհէ էճմէզլէր։ վէ հէր նէ գաատար էրքէք վէ օնուն զէվ-ճէսի ա՛գլու ֆիքրլէրինի տայիմ այնի պիր թարզ իւզրէ իսթի՛մալ էտէճէք տէյիլ տիրլէր տէյու գըյաս է-տէրլէր իսէ տէ, գարընըն տա էրքէք կիպի իտրաք ու ճէհմի վար տըր, վէ հէր շէյէ ա՛գլ էրտիրէ պիլիր

օլտուղունա ինանըըլար"։

"Ամերիգալըլար՝ շերքեէթը ինսանիյէտե գարըյը երքէքտեն աշագա սայմըշլար իսէ տէ, իտրաք վէ ախլագ խուսուսունտա, օնու էրքէք գատար ա'լա թուէթմուշլար տըր. վէ պունունլա օնլարըն՝ հիւքիւմէթը խալգըն (սովէպէռ-ընէ) իլերիւլէմէսինին սահիհ վէ կէրչէք իլմինի էյի անկլամըշ վէ թահսիլ էթմիշ օլտուղու կէօրիւնիւր"։

"Վաքին պէն տօղրուսունու սէյլէրիմ. Ամալէքի Ամէրիգա՝ատա գարը՝ էվին հուտուտունան տըշարը չզգմալ, վէ օրատա պիր կէօնէ իհա՝աճ պօյունտուրուղու թահթընտա իսէ տէ, պաշդա հիչ պիր միլլէթտէ օլ գատար իզդէթ ու ա'զամէթի եօգ տուր. իշդու՝ Ամերիգալըլարըն չօգ միլ'թէպեր ա'մէլէրինի նագլ էթտիյիմ քիթապա խիթամ վէրմէք իւզրէ պուլունտուղում էսնատէ, պու ճէմի՝աթըն էմնալարզ իգպալինի, վէ իլտիյատ պուլմագատա օլան գուվվէթինի պաշըճա նէյէ՞ վէրիրսին, տէյու պիր քիմսէ պանա սիւալ էտէճէք օլտուղու հալտէ, Վարըլար իզդէթ ու իզթիպար օլունմասընա վէրիրիմ, տէյիւ ճէվապ էտէրիմ"։ De la Démocratie, Deuzieme Partie, Tome II. Chap. XIII.

Ամէրիքա քիթապտան շու պէնտի տէ իլավէ էտէճիմ։ "Պէնտի քէնտիլէրինի մա'րիֆէթ վէ սա՝նա՝աթա վէրմիշ շերքէթի մէզհէպլէյլէրին վէ միլլէթլէրին թէզվիճ եավաշտ էվլէնմէք իւզրէրինէ մահսուսէն ա'լիմանէ էֆքեարլարը վար տըր։ Շերքէթի մէզհէպլէյլէր՝ պիր գարընըն սըրալը էօ'մրիւ՝ օնուն ալալագի փաքլըղընըն էն էյի քէֆիլի վէ էն գավի նիշանէսի տիր, տէյիւ ա'տտ էտէրլէր. միլլէթլէր տէ երինէ օլ շէյի՝ Ֆամիլեանըն նիզամընըն վէ հիւսնիւ հալինին էն սահիհ էօլչիւսիւ տիւր,

Եէնի Ինկիլէերա էհալիսինին կիրակի կիւնլէրինի ադիզ սագլամալէրի խոսուսունտա։

տէիւ գըյաս էտէրլէր։ Ամերիգա էհալիսի հէմ էհլի փաք* միլլէթ տիր, հէմ տէ թիւճճար ճէմա'աթ տըր, պու սեպեպտէն Ամերիգալըլար՝ ուսուլի մէղ-հէպիհէլէրի վէ ջալըշդան օլմալէրի հասէպի իլէ, գարըլարընտան միւնքիր իւլ նէֆս (անյնօ-բաց) օլմագ վէ քէնտիլէրինէ վաճիպ օլան պօրճլարը իճրա էթմէք իչիւն շէհվէթի գամ'իէն ֆէտա էթմէյի թա-լապ էտէրլէր։ պու չէյլէրին իսէ Ավօփատա մահ-լուլ օլունմասը նատիրաթտան տըր։ Իչթէհ Ամերի-գանըն Աէմալէքի Աիւճթէմա'ասընտա պէյլէ պիր շէհիտ էֆքեար վար տըր, քի գարըլը ֆամիլ-եաճա պօրճլարըն վէ մէնֆա'աթլարըն քիւչիւք տա-հիրեսինտէ տիդգաթլէ գաիպլըգ, օնտան տը շարը չըգմազա պրագմազ"։ (Օրատա, Ա'իլ։ Բ։ սահիֆէ 151, 152)։

Պաշգա չօգ եէրլէրտէ տէ պու միւէլլիֆ վէ սայիր իքի Ֆրանսալը եօլճուլար, Պիւմա վէ Հ ուալիյէ, այնի օլ աղըզը գուլանըրլար, վէ պիլ իթթիֆագ Աէ-մալիքի Աիւճթէմա'անըն ա'էսսէվիյէ օլան ախլագ փաքըլըղնա գավիյէն շահատէթի էտէրլէր։

Հ ուալիյէ՝ Ֆրանսա տէվլէթի թարաֆընտան Աէ-մալիքի Աիւճթէմա'անըն տէմիր եօլլարընը վէ սու եօլլարընը կէօզտէն կէչիրմէք իչիւն Ամերիգայա կէօն-տէրիլտի։ Պունլարըն իւչերինէ սէօյլէտիյի վագըմ, պիլ իգթիզա Եէնի Ինկիլթէրրա տէնիլէն էյալէթ-լէրին ախլագը մէզհէպիյէսի հագգընտա աճի իւզ գիքր շահատէթի վէրիր։

"Փաղար կիւնլէրի, պիզտէ շէհրլէրտէն վէ պա-

*Էն Եվէհ Ամերէյա լիթէն Բրօթեսթանդըզ Բէ-բլիճա՝ եո՞է եհլէ էտ՞ օբէնլըլէր։

ԵՀԵՒ ՆՆԿԼԵԹԵՐԱ ԵՀՎԱԼԻՍԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԿԻՆՆԵՐԻՆ Ա՛ՂԻՋ ՍԱԳԼԱՄԱՔ ԽՈՀՈՒՍՈՒՆԱՏ։

խուսուս ԵՀՎԱԼԻսի չօգ օլան ԵԷրլԷրտԷն վաֆիր գալա-պալըղըն սէյր ու սէֆահաԹա չըգտըղը միսիլիւ՝ ԵՀԷ-նի ՆՆԿԼԵԹԵրրատա տԷմիր եօլարընատա էօյլԷ զԷվգԷ կիտիպ կԷլմԷք եօգ տուր։ ԱՀմաԼիքի ԱԲուՀԱմմա՛ա ԵՀՎԱլԻսի տայիր պէլտէՂԷրին վԷ ՆՆԿԼԻղԷրին մէսքՀա-նը օլան մէմլէքէԼԷրին քեաֆֆէսինտէն զԻյատԷ վաղար կիւնիւնիւ մէղՀէպԷ տայիր օլան պօրՃլարա ԹագատԻս էտԷր։ ՊօսԹոն ԵՀՎԱլԻսի օլ կիւնտԷ ախ-չամատաք վաղԹինի քիլիսէլԷրտԷ վԷ եվլԷրինտԷ կԷ-չիրիր։ ՊաւսէՀպատէն ՊօսԹոնուն վԷ ՈւրբուսէղրԻն տԷմիր եօլարը վաղար կիւնԼԷրի զԻյատԷ ԹԻՃարկԷԹ կԷԹիրմԷքիքտէն պաշգա, ասլա Հասըլաթ կԷԹիրմԷղ։ ԵօլարըՂն սահիպլԷրի տԷ քէնտի ՀԷմՀԷՂիլԷրին մէղ-ՀԷպ մատտէլԷրինԷ վԷ Կիրակի կիւնիւնիւ սագլամագ ուսուլինԷ օլան զԻե՛իմԼԷրինԷ պինատէն, ՀիւսնիւԷ խ-բատԷԹլԷրի իլԷ իԹա՛աԹ էտԷրԷք, տայիմա օլ կիւն-տԷ տԷմիր եօլարընը իշլԷմմԷզլԷր։ ՊուսԷ ԷպատէՂ պու եօլար ՀաֆիԷտընէն եաղընըղ ալԹը կիւնիւ ՃԷ-մա՛աԹա աչըղ տըր. վԷ 1835 տԷ պէՂ ՊօսԹոնտա օլտուղումՂ էմնատէ, պիր պաշգա տԷմիր եօլու տա՛ եա՛նի ՊօսԹոնտան Ա՛ջէլէ օլան Հօլ, պու գանուՀնա ԹապԻ օլտու՚՚։ (Շ՛ուալիէ, Ա՛իլտ. Ա, սահիֆէ 304։)

ՊիԼ պուբատա ՎԱաԼեօլիք պէլտէլԷրտԷ օլան ա՛-լէսսէվիյէ ախլագ պօզուկլուղունու վԷ գարը գօճա-լըգ սատրգանէլիյինին նէ գատար էքսիք օլտուղու-նու կէօսԼԷրմԷք իսԹէմԷզ իԼ։ Պիր քիմսէ ԻսԹա-լիայա, պաԼատսուս ՎԱաԼեօլիք պիրլիյինին մէրքԷզի օլան Ռօմայա կիլիսէյի Հալտէ, եէսինճի* ԹԷնապիՀԷ

---

*Քաթօլիսէրէն օն ԹՐնպէհԻնէ Նազարէն, եէսինճի տէյՀէԼ էէր-տԷ՝ ալԹընճը տԷրէճէ լազըմ էտի։ Զէյթա քաթօլիսէ էյԼԷնճայԼԷր էէյՀԻրՀո՚ ԹուՀԷմմԷԹը Նամ էէյՀապլԷրինին ճԷմ՚ԻյԵտԷն վԷ ճԷմաատ՚ էս-

Քաթօլիք պէլտէլէրին ախտագի Հալէ։

Եահօտ օն Թէնպիհլէրին հէր Հանկըընա օլուր իսկ օլսուն՝ իմա՛ամ արատըղը Հալտէ, նաֆիլէ գահ-մէթ չէքմիշ օլուր։ Խմալիանըն շիմտիքի Հալի սալքի Մ՚աքքիավէլի նամ Պաթօլիք միւէլլիֆին կիւնիւնտէ օլան Հալին Թըպգըսը տըր։ Մ՚աքքիավէլը ի քէնտի քիթապընտա Խմալիանըն վէ խուսուսիյէ Իօմանըն ախալագը Հագգընտա շու շահատէթի պրագմըշ տըր։*

Մ՚եղէպէ՝ վէ հիւքիմէթը պէլէտիյէ նէ ֆայիտէսի օլտուղու իւզէրինէ սէյլէյիպ տէր։ "Մ՚իւքէմ գալմագ իսմէյէն ճիմհիւրլէր՝ հէր շէյտէն եվվել մեղէպէ միւթա՛լիգ օլան ա՛յինէլերի մապէյնէլերինտէ պօղմայարագ հըճդ էթմէյէ, վէ օնլարա վաճիպ օլան ի՛ղղէթի էթմէյէ ղայրէթ էյլէմէլի տիրլէր։ զիրա ի՛պատէթը իլահիյէնին թէրք վէ թահգիր օլունմասը պիր մէմլէքէթին խարապիյէթինին էն սահ-հէ նիշանէսի տիր։ Ի՛պատէթը իլահիյէյի հըճդ էթմէքլէ պիր ճիմհիւր թագվիյէթ պուլուպ պէօյիւտիւճ միսիլի իւ, օնու հըճդ էյլէմէյի Հալտե մուճլագա խարապ օլուր։ Ձիւն պիր պէլտէտե Ա՚լլահ գօրգուսու օլմատըղը թագտիրտե, օլ պէլտէնին հիւքիւմաթը խարապ օլուր, եա տա պիր հիւքիւմտարրն գօրգուսու օրայա մուսաալաթ օլմալը տըր, քի մեղէպէին էքսիքլիյինի տօղտուրուպ տէվլէթի միւ-

---

էւ՚ն Նէւր Եհտէյէրի էլիսպէթրոն՝ Թաւէյէրէ պեճոթ Եհտեյ Թուէյ Հաճէթէ Եհտեյ Ճուէյ Ա՚ղա Ճուէյ Ա՚ղա Ճուէյ Ա՚ղա

Խթալիանըն վէ Բօմանըն ախլագի Հալի իւզերինէ։ Մաքքիավէլլիտէն։

քէմ սագլասըն։ Մէղհէպիմիզ՝ օնու իհտաս էտէնին սապիթ էթմէյի կիպի՝ փաք գամըշ օլսա իսի, քրիսթիան տէվլէթլէրին վէ ճիւմհիւրլէրին շիմտիքինտէն չօգ զիյատէ իթթիֆագ ու սաատէթի օլմուշ օլուր իսի։ Ալ քրիսթիան մէղհէպինին տիւշմիշ վէ պօղուլմուշ օլտուղունա շու քէյֆիյէթտէն զիյատէ գավի իսպաթ օլապիլիր մի քի, մէղհէպին պաշը գըյսա օլտունան Բօմայա հէփիսինտէն զիյատէ եագըն օլան ճէմա՛աթլար իչինտէ հէփիսինտէն ազ մէղհէպ վար սըր։ Քրիսթիան մէղհէպին իսթիհսաքի հալինի շիմտիքի հալի իլէ բուպար էտէն, վէ շիմտիքինին իսթիհսաքինտէն նէ տէրէճէ իֆրաթ ֆարգը օլտուղունու ֆէհմ էտէն քիմսէ, խարապիյէթին եախօտ միճաղաթըն եագըն օլտուղունու անկլար։ Ա՛յ լաքին պա՛զը քիմսելէր՝ Խթալիանըն իսէլասը Բօմա քիլիսէսինտէն տիր, տէյու իտտա՛ա էթիքլէրինտէն, պունունն պէյլէ օլմատըղնա գարշը գօնուլմազ իքի իսպաթ կէթիրէճէյիմ։ Պիրի շու տուր, քի Բօմա հիւքիւմդարինին ֆէնա ի՛պրէթի իլէ Խթալիա հէր պիր մէղհէպ թա՛ղիմ էթմէմէք էօյրէնտի. պու իսէ՝ հիսապսըզ քէօթիլիքլէրէ վէ սայլասըզ եօլսուղուգլարա միճիսիպ օլուր պիր հալ սըր. զէրա մէղհէպ օլան եէրտէ հէր էյիլիք վար տէյիս գըյսա օլտունուր Խմտի պիզ Խթալիալըլար Բօմա քիլիսէսինէ՝ պիզի հնճամ գէշնէպսիզ վէ ախլաֆտան պէզի պրոթեսթանտ էյլէն թէշէքքիւր էթմէյի իզ։ Ինձինճէսի էօյլէ պիր մատտէ տիր քի, փօլիթիգա ճիհէթի իլէ իսարապ օլմամըղա միսթագիլ սէպէպ օլաճագ սըր։ Բօմա քիլիսէսի ճիսանի գուվվէթինի զայդ էթտիքտէն սոնկրա, էլան եէտինտէ պուլունան պիր գաչ է-

Խթանիանքն անհագի հալի, վէ օր հալտէ պուլունմանքն սէ-պէպի։

յայնէթլէրին հիւքիւմաթքնը պարի ելտէն գաչըրմագ իսթէմէտիյինտէն, մէմլէքէթիմիզի փարէ փարէ էթ-տի, վէ հալա օր հալտէ պրագմըշ տըր։ Օրիա պիւթիւն Խթանիա իւղէրինէ հիւքմ էթմէյէ քեաֆի գուվվէթի օրմատըղը, վէ քէնտի հիւքմիւ ալթընտա օլան էյայէթլէրուտէն մ'ատա՝ պագի էյալէթլէրին պիր պաշգա հիւքիւմաթ էլինէ կէչմէսինտէն գօրգուղու էճիլտէն, պու մէմլէքէթին՝ չօգ պէյլէր վէ փատիշահլար հիւքիւմէթի ալթընտա գալմասընա սէպէպ օլտու. վէ պու խուսուստան էօյլէ պիր պէօյիւք իթթիֆագ ըղլըղ վէ ղա'իֆլիք հասըլ օլտու, քի Խթանիա հէր հ'ուճմ էտէնէ շիքեաթ օլտու։ Էվի պու շէյլէրի իչիւն Խթանիալըլար՝ Օսմա քիւհսէսինտէն պաշգա պիր ախէրինէ միւթէշէքքիւր տէյիլ տիրլէր։ Ֆադաթի Օսմա քիւհսէսի (Խթանիատա) օչմուշ օսմանսա իտի, պիղ տախի Ֆրանսըզլար վէ Ինգիլիզլար կիպի իթթիֆագը վէ սա'ատէթլու պիր ճէմ'աթ օլա պիլիր իտի։ Էվի պու շէյլէրին սահիհ թէճրիւպէսինի կէօրմէք իտէնէյէնէ՝ Օսմա Թախթընը՝ Խթանիատա միւթէսաբրըճ օլտուղու հիւքիւմաթի իչէ պէրապէր Օ.ուիչէրիչ կէօթիւրիւ՝ օրատա իգամէթ էթտիրմէյէ գուտուրէթի օլմագ կէրէք տ'ր. պունու էթմէյի հալտէ, Օ.ուիչէրի կիպի մէզհէպին ա'թիգ-լիյինի տրճզ էտէն պիր միլլէթի ազ վագըթտան Օսմա տէվլէթինին քէօթիւ մէշրէպինտէն օլ աէրէճէ ուչկունսուղուգլարա տիւչար օլմուշ կէօրէճէք տիր քի, պաշգա թարղ ճէլաքէթլէրտէն էօյլէ ուչկունսուղուգլարըն հուսուսի կէլմէսի միւմքինսիզ տիր"։ (Disc. sur la Prince Decode de Tit. Liv. Lib. I. Chap. 12։)

Իշպու շահատէթ կիպի պիր պաշգա շահատէթ

տահա եազըն վազթըն պիր միւէլլիֆինտէն կէթիրըլմիշ։

"Այհիհ պիր շէյ տիր, քի Քաթօլիք մէմլէքէթլէրտէ Բրօթէսթանդ մէմլէքէթլէրտէ օլանտան դիյաթէֆէնալըգ օլուր։ Պէն քէնտիմ չօգ էմնալըէր պուլմուշ, վէ մէյտանա կէթիրմէյէ միւգթէֆիր իհթիմ իսէ տէ, էճնէպիլէրին շահատէթի քիֆայէթ էտեր։ Այէնճանըն տիվան ըէյիսի Բէպման նամ քիմսէնէ "Պօռն չայըրըն տէօրթ էյալէթլէրինին ավալի իզնինէ պահա" թէսմիյէ օլունան պիր քիթապընտա տէր քի, Քաթօլիք էյալէթլէրտէ օլան ֆէնաքեարլարըն սայըսը Բրօթէսթանդ էյալէթլէրտէ օլանլար իլէ բուպար օլունտուգտա, պիրէ ալթը տէյիլ իսէ տէ, պիրէ տէօրթ օլտուղու շիւպհէսիզ տիր։ Օկսպուրկ շէհրինտէ իքի մէզհէպտէն տահի էհալի պուլունտուղու աշիքեար տըր. շէհրը մէզքիւրտէ օն սէնէ զարֆընտա տէրտէսթէ օլան 946 գապահաթլըլարտան եալընըզ 184իւ՝ եա՛նի պէշտէ պիրի վէ տահա նօգսանը Բրօթէսթանդ պուլունմուշ տուր։ Այհլը ինսանիյէթի իւնվանի իլէ մէշհուր օլան Լաւարտ նամ զաթ տիգգաթ էթմիշ տիր քի Ռթալիա մահպուսխանէլէրի տայիմա տօլու տուրլար. Ա հէնէհթէէքի պէօյիւք մահպուսխանէտէ իւչ տէօրթ եիւզ վէ Լափօլինին եալընըզ Ա հքարիա թէսմիյէ օլունան մահպուսխանէսինտէ տօգուզ եիւզ սէքսէն քիշի կէօրմիւշ տիւր։ Պէրնանըն մահպուսխանէլէրի խէհման տայիմա պօշ տուրլար, տէր։ Լուսէնին մահպուսխանէլէրինտէ պիր մահպուս պիլէ կէօրմէմիշ տիր. Հաֆհաուզնտէ եալընըզ իւչ մահպուս պուլմուշ տուր։ Այղէհ Հալի քէյֆիյէթէ պու տուր. պունլարտան թահսիլ օլունաճագ նէթիճէլէրի պաշգալարըն պասիրէթինէ հէվալէ էտիլմիշ"։ (Essai sur la Ré-

պէլտէլէրտէ պուլունան ֆէնաքէարլար բուպար օլմունուր։

formasion, Par. 2. Chap. 2, Sec. I, Note.)

Իքինճի պապատա տէտիք քի Մէհմալիքի Մուհմէտ-ման թարաֆընա նագլի իսքեան էտէն Վաֆօլիք-լէր սէնէտէ էլլի պինտէն էքսիք տէյիլ տիրլէր*։ Պաշգա մէմլէքէթլէրտէն պու մէմլէքէթճ կիտէնլէրին չօղու Վաֆօլիք տիր։ Իշպու Մէհմալիքի Մուհմէտ-ման՝անըն գապահաֆիզլարը հագգընատա նէչը օլու-նան ի՛լանլարատան ալտըղըմըզ խապէրլէրէ նազարէն՝ էն պէօյիւք մահպուսխանէլէրին քեաֆֆէսինտէ եր-լիտէն օլան Ամերիգալը գապահաֆիզլարըն սայըսը հե-ման տրշարատան կէլէնլէրտէն վագի՛ օլան գապահաֆ-լըլար գատար տըր։ Ահմա՛ատըն հէվիսի երրմի մի-լիօն օլտուղու վագըթ, պիր միլիօնու տրշարլը թահս-մին օլունուր իսի՛ իսմի՛ Ամերիգայա նագլ էտէն Վաֆօլիքլէր իլէ ասըլ եէրլիլէրին մէշրէպի պիր կէօնէ օլմուշ օլսա իսի, պիր տրշարլը գապահաֆիզլա օն տօգուղ եէրլի գապահաֆիզը օլմագ լազըմ կէ-լիր իսի, հալ պու քի էօյլէ օլմամըշ տըր։ Պունտան շու անկլաշըլըր քի տրշարլըլարատա զուհր է-տէն գապահաֆիզլարըն սայըսը եէրլիլէրտէն օն տօ-գուզ գաթի զիյատէ տիր։ Պիր քիմսէ պու շէյլէրի էյիձէ միւլահազա էթմէյի հալտէ, Վաֆօլիք գա-բընատաշլարըմըզըն՝ Իրօֆէսօրանդլար ա՛լէյհինտէ, ա-լէսսէվիյէ եազանձը, զինաքեար, չօգ գարը ա՛ան, գաթիլ, վէ պունա քէզալիք պէտտուշ վէ պէտաիլագ քիմսէլէր տիրլէր՝ տէյերէք էթմէքլէրի իֆֆէթլար-լըմ չիւն հէր հալտէ թա՛ճիւպտէ գալաճագ տըր։ Պու ճիւմլէ իլէ Վաֆօլիքլէրին քեաֆֆէսի տէ Իրօֆէս-թանդլար ա՛լէյհինտէ օլան պու իֆֆէթլարատա իլհագ

*1847 Ագրէլտէ 1848 Ագրէլինէ գէտ 220 զին էլէ Մէհմա-լէտէ Մուհրէմա՛այա նագէլ էտէտան էմրէլէր գիր։

Քաթօլիքէրտեէյի առէմ պուլունմանըն սէպէպի նէ տիր։

տըղլար տէյիւ զանն էթմէյիզ։ Վաթօլիք մէղհէպինի հէր նէ գատար պիր պէօյիւք վէ թէհլիքէլի եանկըշլըգ ա՛տա էտէր իսէք տէ, շունու տախի պիլիրիզ քի Վաթօլիք գարընտաշլարըմըզտա՝ փափազլարըն ա՛լէյհինտէ տա՛վէթ էթմէյէ չալըշտըգլարը օղ ա՛զիմ ա՛տավէթ ու հասէտէ իշհագ օլմայան փէք չօգ սուչսուզ վէ հագգանիյէթ էհլի քիմսէլէր պուլունուր։ Պէօյլէ չօգ քիմսէլէր վար տըր, քի պալատէ տէտիյիմիզ սէօհպէթլէր ասլա օնլար իչիւն տէյիլ տիր. պու մագուլէ քիմսէլէր իչիւն իւմիտիմիզ վար տըր, վէ փափազլարըն Ֆէնոլէրինի բէտտ էտիպ Ալլահըն կէրչէքլիյինի քէնտիլէրինէ գուլաղուզ գապուլ էթմէլէրինի ա՛զիմ արղու իլէ տուա՛ էտէրիզ։ Պիզ օնլարըն գալպիձի ինձիտէձէք սէօհպէթլէր էթմէք ասլա իսթէմէզիզ. չիմտիյէ տէկին սէօյլէտիքլէրիմիզ տախի՝ պու գատար վագըթ թէհամմիւլ իլէ նահագ եէրէ սիթէմլէր իչիթիքտէն սօնկրա, Հալի քէյֆիյէթի աշիքեար էթմէյէ մէճպուր օլտուղումուզտան տըր։ Հ՚ու տախի մա՛լիւմ օլա քի, սէօզլէմիւզ քէնտիմիզի թէպրիյէ էթմէք իչիւն տէյիլ տիր, իլլա Խրօթէսթանդլըղըն ի՛թիգատընը վէ ի՛մանըն Խրօթէսթանդլարը վէգայէ վէ հիմայէ էթմէք, վէ օնլարըն ա՛լէյհինտէ օլան իֆթիթալարըն եալան օլտուղունու կէօսթէրմէք էֆքեարընա մէպնի տիր։

ՓԱՍԼ Բ

ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼՂՂԸՆ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻՔԼԻՑԻՆ ԷՍԱՍ ՕԼԱՆ ՑԻՆ ԹԸ՚ԼԻՄԱԹԸՆՏԱՆ ԻՆՄԱՆԸՆ ԱԽԼԱՔԸ ԻՒԶԷԻՐԻՆԻ ԱՐԻՋ ՕԼԱՆ ԹԷՔՈՒԻՐԱԹ ԲԱԻՁԸՐ ՕԼԱԻՆՈՒՐ։

Վաթօլիք պէլտէէրին ախլագ խուսուսունտա օլան

ա՛լէսսէվի պօզուգլուղու հագդընտա պիղդաթ մալիւ-
մաթմդզ օլմասա իտի պիչէ, Վաաթօլիքլիկին նէ
մագուլէ մէզհէպ օլտուղունու պիլմէքլէ, օլ մէզհէ-
պին թէէսիրաթը ալճընտա պուլունան պիր ճէ-
մա՛աթըն ախլագի Հալի փէք թէմիզ օլամազ իտի-
նի թաստիգ էտէպիլիր իտիք։ Վ՚ապա՛ա Վաաթօ-
լիքլէրտէ ֆագիլէթլու վէ ղայէթ նազիք մէշրէպ զաթ-
լար պուլունուր իսէ տէ, պունլարըն պու ախլագը հիչ
պիր վէճ իլէ մէզհէպլէրինտէն նաշի օլմայրպ, անճագ
պաշդա թէէսիրլէր թէսաատիւֆ էտէրէք Վաաթօլիք
մէզհէպինին թէէսիրաթընը մահվ, վէ օլ զաթլարըն
էֆքեար ու գալպէրինի օնուն ճէպրինտէն գուրթար-
մըշ տըր։ Իմդի՝ պիր մուսթասար թարդ իլէ Բրօ-
թէսթանդլըղըն վէ Վաաթօլիքլիկին պաշլըճա տին թա՛-
լիմաթլէրինի շիմդի պիրի պիրլէրի իլէ բուպար էտիպ՝
հինսանըն ախլագը իւպէրինէ նէ թէէսիրաթը օլտու-
ղունու միւթալա՛ա էտէլիմ։

Ը. ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԸՐԸՆ ՊԻՐ ԳԱՂ ՊԱՅԼՄԱ ՄԻՋԱԶԳ ՄԵՏՏԷԼԷՐԻՆՏԷՆ ԱԽԼԱԳԻ ԹԷԷՍԻՐԱԹԸ ՊԱՏՃԱՌԸՆՏ ՏԸՐ։

Ինճիլի Բրօթէսթանդլըղըն իւր ա՛զիմ մատաէսի
Ա՚պոսթաճլոսնէ եալընըզ իման վէ ախլաք գանաունու
պէյնէ գապուլ էմմէք տիր։ Բրօթէսթանդլըղըն ախ-
լագի գուվվէթի՝ խուսուսի իլէ պու մատաէսէն տիր։
Վ՚է պու էօյլէ աշիքաարե սահիհ, Ա՚լլահըն ի՚զզէ-
թինէ վէ ինսանլարըն զա՛աֆիլէթի վէ իհթիյաճընա
մուվաֆֆըգ պիր մատաէ տիր, քի կէրչէքլիկի արայան
հէր ատէմ պու շէյէ բաղլ օլուր վէ գապուլ էտէր։
Օ՚իրա պու վէճհ իլէ քեաղիպ վէ ֆասիտ քիմսէյէ-
րին թա՛լիմաթընա վէ էօյրէթիքլէրինէ նիսպէթէն,

սաղ Ա՛լլահըն Ա՛ֆլամը պիղէ գուլաղուզ՝ այագլարը-մըզա չիրաղ վէ իզլերիմիզէ ըշըգ օլուր։ Պու Թալիմաթ ինսանլարը՝ Ա՛զիզ Ա՛իհաալարըն էօյրէնմէյի չէյ-լերին քէնտիլէրինէ ֆարղ օլտուղունու վէ իշպու ֆա-զիլէթ գանունունու հէր քէսէ եա՛նի՝ էրքէքլէրէ վէ գարըլարա, իհթիարլարա վէ չօճուգլարա, նէթիճէյի քէլա՛՝ հէր տէրէճէսէ վէ Ա՛ըթիպսէ օլան պէնի ատէմէ էօյրէնմէք էինէ օլ Ա՛իհաալար թարաֆընա իպլամ օլունտուղունու թանըմազա մէճպուր է-տէր։ Բրօթէսթանդ մէմլէքէթլէրին՝ ախլագ խուս-սուսունտա Ա՛ալաօլիք մէմլէքէթլէրտէն օլ գատար իսթիհսն օլմասընըն պիր պէյիւք սէպէպի պու տուր։ Պիր Թարաֆտա, եանի՝ Բրօթէսթանդլար արասընտա Ա՛լլահըն գօրգուսու էօյրէտիլեր, օպիր Թարաֆտա, եանի՝ Ա՛ալաօլիքլէր արասընտա իսէ փարիզ գօրգու-սու Թալիմ օլունուր։ Պիր Թարաֆտա ախլագ իշիւն գանուն Ա՛տտուածաշունէ տուր, օպիր Թարաֆտա իսէ պիր գանունը գավլի օլմագ իւղրէ հիչ պիր շէյ եօգ տուր։ Իշպու իլէ մէղհէպտէ պու պէյիւք ֆարգ օլտուգճա, օլ ֆարգ հէր հալտէ պու մէղհէպլէրի գապուլ էտէն ճէմա՛աթլարըն ախլագընտա տախի օլ-մասը տէրքեար տըր։

Ա՛րիսթիան ախլագըն Թէմիզլիյինէ զայէթիյլէ պիր էլգէմ վէ ա՛զիմէ Թա՛լիմաթտա՝ Ինճիլ միւճիպինճէ Բրօթէսթանդլարըն գապուլ, վէ Ա՛ալաօլիքլէրին բէտտ էթմա՛յի իչուն էլէ ասասըլանմաք Թալիմաթը տըր։ Պու Թալիմաթ տէյիլ քի սատէճէ Ա՛րիսթոսուն Կոտ-Թարըճը վէ Ա՛զիզ Ա՛իհաալըն՝ Ա՛լլահըն Ա՛ֆլամը օլմասընա կիւնահքեարտան իման, իլլա էմա՛ն, ի-ման էթմէյէ վէ տահաթպէրէ էլէ Ա՛րիսթոսուն ինանմաք Թալապ էտէր։ Ա՛րիսթոսուն ճէմա՛ի քէլամլերինի հիւքքաէն գապուլ էտիպ օնլարա իման էթմէք Թալապ է-

Բրօթ էսթանդլարըն իման իւէ սատրգլանմագ թա՛լիմաթը։

տէր։ Ա՛յնթիճէյի քեզամ՝ Վրիստոսու քենտիսինէ գուլաղուզ վէ օնուն Ա՛զիզ Վհէլամընը գանուն գապուլ էթմէք թալապ էտէր։ Իմտի՝ Վրիստոսուն իւզերինէ պէջյէ իմանը օլան ատէմին էլպէթտէ խալյը ա՛մէլէ՝ տէյիլ օնուն իւէ քենտիսինէ սատագաթ սաթուն ալմագ իչուն, իւլա Ա՛լահըն էմր էթտիյի շէյլերի էթմէյէ արգուսու օլտուղու վէ խայրը ա՛մէլին շէրեֆի վէ լէթաֆէթինի կէօրիւպ Հիսս էթտիյի իչուն, չօգ ղայրէթի օլուր։ Ա՛խունահը՝ Ա՛լահըն իրատէթինէ մուղայի՛ր վէ զաթէն իքրահ օլունաճագ շէյ օլտուղու իչուն բէտտա էտէր, վէ Հէր շէյտէն գնյատէ օնտան կէրի տուրմաղա չալըշըր։ Պու թա՛լիմաթըն՝ օնու նիւրէքտաէն գապուլ էտէնլէրին մէշգէթ ու ախլագընըն թէմիզ իյինէ նէ պէօյիւք ֆայիտէսի օլտուղունու կէօրմէյէնլէր, Հագիգաթէն քէօր օլմալը տըրլար. գնրա պու թա՛լիմաթա նազարէն՝ խայրը ա՛մէլ արտընտան օլմայան, վէ ֆէնա ախլագ սահիպի օլան քիմսէյէրին յէմինի՝ թուտտուգլարը Հօլ իւէ Վրիստոսա իշտու իմանլարը օլմատըղընը, վէ անճագ ղազէպ ալթընտա օլտուգլարընը աշիքտար էտէրլէր։

Վաթալիք եկկլեցականլար իշտու իման իւէ սատրգլանմագ թա՛լիմաթընա ղայէթլէյ խասիմ տիրլեր. վէ խուսումէթլէրինին սեպէպինի Հէրնէ գատար թագրիր էտէրլէր իսէ տէ, օլ թա՛լիմաթըն խայրը ա՛մէլի պօշա չըգարըը օլտուղու տէյիլ տիր. գնրա խայրը ա՛մէլին թէմէլի իման տըր։ Խուսումէթին ասըլ սէպէպի շու տուր, քի պու թա՛լիմաթ միւմինլէրի փափաղլարա էսիր օլմագտան ազատ էտէր։ Ինանըն ճանընը Վրիստոսուն վաստիթասի իւէ տօս տօղրու Ա՛լահ իւէ պիրլէշտիրիր, վէ եալընըզ Վրիստոսուն շէֆա՛աթը իւէ կիւնահ քարտա կիւնահ ա՛վճլըզը վէ սէվա

Քամօլիքէր իման իլէ սատրգանմագ Թա՛լիմաթքնա նի՞չին գարշը տըրլար։

մէթ վէրիր։ Իմանի՝ Ալլահտան կիւնահ ա՛վքըդը ալմագ վէ օնուն պարըշմագ եալընըդ Ռիհտատան վասիթասը իլէ օղուր տէյիւ ինանանլար էլպէթտէ արթըգ աչ՝ակո՛ռ ալմագ իչիւն փափաղլարըն եանընա վարմալար. միւսթագիլ Ռուրթարըճըլարը Ռիհտատան էթտիյի թէքմիլ քէֆարէթի վէ գուրպանը օլ տէրճէճ Թահգիր էտէմէզլէր, քի կիտիպ փափաղլարա գուտտաս (պաթաթէ) վէ սայիր կէօնակէօն ա՛յինլէր իճրա էթտիրսինլէր, եահօտ օնլարըն իճատ էթտիյի եալան վա՛տլերէ իթիմատ էտիպ կիւվէնսինլէր։ Պունտան նէ՞ չօգար. պունտան միւսթաֆիլ շու՛ Հասըլ օղուր քի փափաղլար՝ էպէտի էօղիւ՛միւն վէ Հայաթըն Հիւքմիւ փափաղլարըն էլինտէ տիր տէյիւ ինանան Հէր խալես Ռամէօղլին օնլարա թէ՛տիյէ էթմէյէ պօրճլու օլտուղու ՆիՀ՛պէՆին, Հա՛-յէ՛-Ռին վէ օլ պէօյիւք Ի՛ՆիԿՈՐԸ ղայպ էթմէյէ մէճ՛պուր օ՛ղուրլար։ Իչթէ պու վէճՀ իլէ, ինսանըն տիւշկիւն Թապի՛աթընըն օլ էն գաւվէթլի ա՛նասըրլարը, եա՛նի՝ Թամա՛, ղուրուրիյէթ, քիպր վէ Հիւքիւմէթ սէվ՛տասը՝ մէզքիւր Թա՛լիմաթըն ալէյՀինտէ էտէպիլտիք՛լէրի գաւտար իթԹիւրա, վէ ճէմա՛աթըն օնու գապուլ էտիպ էլլէրինտէն գուրթուլմասընը մէՆ՝ էթմէյէ փա՛փաղ կիւրուՀինի մէճպուր էթմիշլէր տիր։

Ռիհլէթ պըրլարը Հագգընտա Իրօթէսթանդլարըն Թա՛լիմաթը՝ Իօմա քիլիսէսինին Թա՛լիմաթը իլէ բուպար օլունտուգտա, ախլագ թէմիզլիյինէ չօգ պէօ՛միւք ֆայիտէ Հասըլ օղուր։ Իրօթէսթանդլար՝ Ա՛զիզ Ռիհիաըն Թալիմ էլլէսիյի իւզրէ՝ եալընըդ իքի սըրը (խրճո՛ւրք) գապուլ էտէրլէր խսկ տէ, օնլարը տէյիւ խէլաս իչիւն եահօտ ճէննէթէ կիթմէյէ պիր ֆէրման միսալի, իլլա Ալլահըն մինասուս մէրՀա-

ՔԻԼԻԿԵԱՆԻՆ ՍԸՐԲԼԱՐԸ ՀԱՂԳԸՆԱՏ ԲՕԹԷԱԹԱՆԳԼԱՐԸՆ ԻՐԵՆ-ԳԱՏԸ։

*ՄԷՐի իւէ իՀատս էյլէսիյի Վրբիատսուն քիլիսէսինտէ՝ ա՛զիզ վէ տինտարլըգ իւզրէ էօ՛միւր կէչիրմէք իչիւն Ի՛-Թիգատրմիզը, իւմիտիմիզի վէ մուՀապէթիմիզի ուս-յանտըրմաղա վասիթա տէյիւ գապուլ էտէրլէր։ Պու սըրբլար պէօյիւք վէ էզգիմ կէրչէքլիքլէր Էյրէսիր-լէր. լաքին նէ կիւնահա քէֆարէթի, նէ տէ քէնտի-լիքլէրինէն ինսանլարը Ա՛լլահա պիյատէ մագպուլ է-տէ պիլմէյէր։ Տիւնեանվի ատէմ սըգ սըգ Հաղըդ-ըն-ըն աչըգ տա, թէքբար քէնտի ԹուԹատուղու էօլա կիմսէյի Հալտէ, Ա՛լլահ՚ն փատիշահլըղընա կիրմէյէ Հիչ պիր վագըթ մինասիպ օլմազ։ Ա՛ման չէքիշմէք իւզրէ օլան պիր խասլաթյա Հաղըդ վէրմէքլէ կէսիւն գափուլարը օնուն Հուզուրունտա աչըլմազլար։ Պու սըրբլար եալընըզ օլ քիմսէյէր իչիւն տիր քի սահիհ ԹէվՀիտ էթմիշ տիրլէր, վէ Ա՛լլահ իւէ պարըշմըշ օլ-տուգլարընա խասսէյլէն իման կէտիրէք, օնուն Թէն-պիհէրինէ մուԹաապըգ էօ՛միւր կէչիրմէյէ սայ վէ զայ-րէթ կէտիրէր։ Պու սըրբլարըն պու մագուսէ քիմ-սէյլէրէ մուՀասէնաթը վէ պէրէքէթի վար իսէ տէ, զաթը օլ սըրբլարտա պիր գուտրէթ վէ քէրամէթ օլտուղու իչիւն տէյիլ, իլլա Ա՛լլահ՚ն իման, ալէյհ-ինէ կէօնիւլիւլիք վէ Օնա նազար իւէ՝ քէնտի ինայէ-թի իւզրէ օլ Թային գըլըգըզը վասիթալարը իճ-րա էտէնլէրէ պէրէքէթի իՀսան էթմէյի իչիւն տիր։ Պագի ինսանլար, եանի՝ Հէփ տիւնեավիլէր, խաթա-լը վէ ճիմանի էօ՛միւր կէչիրտիքլէրի Հալտէ տէ, եի-նէ քիլիսէնին սըրբլարընա իլՀագ օլարագ խէլաս պու-լա պիլիրլէր տէյիւ զանն էթմէյէրի Թագտիրտէ՝ Հէ-լաքէ կէօնիւրէն եանկլըշլըգտա պուլունուրլար։ Պէօյլէլէր խուլուսի փաք իւէ ԹէվՀիտ էտիպ, վէ ճէմ՚ կիւնահլարընտան ֆարիխ կէլիպ, "ԹէվՀիտէյ լայըգ

Խրօթէսթանդլար խէլաս չարթլարընա նա՞սըլ իթիդաս էտէրլէր։

Ղ՚լէ կէթիրէրէք" քիլիսէնին սըրըլարընա իշխագ ալմատըգա՛ս, հէր տէփա՝ օնլարա եագլաշտըգտա ճէզզալարընը արթըրըլար։ Էյլէ իսէ քիլիսէնին սըրըլարը՝ Խրօթէսթանդլարընն անկլայընը իւղրէ գապուլ օլունտուղու Հալտէ, ինսանլարա կիւնահ իշլէմէյէ պիր սէրպէսթլիք վէ էմինլիք վէրմէտ քտէն մնաէ, կիւնահ իլէ էօ՛միւր կէչիրէնլէրին խէլասա օլան իւմիալէրինի քիւլիյէն գամ՝ էտէր։

Խէլաս չաբնըլարը տախի՝ Խրօթէսթանդլարընն անկլատըղը կիպի՝ ալտագ թէմիզլիյինէ ղաւէթ մէնգամաճլը տըրըլար։ Այհիհ թէվպկ, Վրիստոսա՝ նաէլընըզ պիր Աիանճը վէ Վաւրթարըճը տէյիւ սաղ վէ միւթի՛ իման, վէ օնուն ճէմ՛ի թէնպիհլէրինէ իթա՛ատ, Ա՛զիզ Վհիթապլարըն էօյրէթմէյի իւզրէ՝ խէլասըն միւսթագիլ շաւրուտտու տուր։ Ինճիլ Խրօթէսթանդ օլան հիչ քիմսէ պու խէլաս չարթլէրինաէն պիրիհինի թէերք էտէմէզ. վէ խուսուսա՝ Ալլահըն Խահղու իլէ եէնիլէնմիշ պիր Վրիսթիան ծնլարըն պիրինի թէերք էթմէյէ արզու պիլէ էտէմէզ։ Պու սեպէպտէն՝ տիւնեաւվի արզուլէրինի իճրա էտէրէք՝ կիւնահըզը էօ՛միւր կէչիրէն պիր քիմսէ պու թա՛ղիմաթ իլէ գուրթուլմաղա գավլիյէն իւմիտ էտէմէզ։ Օ՚իրա նէ փափաղտան կիտիպ ա՛վճ ըզ ալա պիլիր, նէ տէ գուտտաս էթահրիմէյիլէ կիւնահլարընա քէֆարէթ էտէ պիլիր։ Վ՚է պու խէլաս չարթլէրինին իճրա օլունճաղը վագըթ տախի՝ եալընըզ պու էօ՛միւր տիր. պու էօ՛միւրտէն էօթէյէ կէչէմէզ։ Պու չարթլէրէ թապի օլուպ պու տիւնեատա գուրթուլուշ պուլմայան կիւնահ քեար էպէտէն հէյաք օլուր։ "Պնանան, . . . գուրթուլաճագ, վէ ինանմայանըն իւզէրինէ հիւքմի ա՛զապ օլունաճագ"։ Պու

պիր ղայէթ գուվվէթլի կերշէքլիք տիր . եաղը՛գ քի Ռօմա քիլիսէսի Ինձիլին պու հէլքէմ Թա՛լիմաթընը Թանըմազ։

Ը՛զիզ Վարթապետաց աշիքնար սապիթ օլուն-մուշ, վէ ղայէթլէ Թէմիզ ախլագ հուսուլէ կէթիրէն տահա չօգ Թա՛լիմաթլար գիքը էտէ պիլիը իտիք քի, Ռօմէէսթանդլար գապուլ էտէր, լաքին Վարդապետ-լէր կըմզէզ։ Պու ճիւմլէ իլէ, քրիսթիանըզըդըն պաշ-լըճա Թա՛լիմաթլէրինին՝ Ռօմէէսթանդլարըն ինան-մազը կիպի՝ պիր քիմսէնին սահիհ վէ խալիս քրիս-թիան վէ գուրթուլուշա վարիս օլմասընա եալընըզ պիր շահատէթ տէյիւ , սանկի , փաք վէ ա՛զիզ էօ՛-միւր Թալապ էթտիյինի կէսմէրմէք իչուն պու գա-տարը տա քիֆայէթ էտէր։ Պէօյլէճէ պու Թա՛լի-մաթլար , ալէլսուսուս աչըդ , մուգաբրէր վէ հէր ա-տէմին գօլայ անկլայապիլէճէյի սուրէթտէ օլտուղու ճիհէթլէ , քիւլլի շիրքէթի ինսանիյէյէ ախլագ փա-զիլէթի հագգընտա ղայէթլէ էյի վէ գավլի ասաս օ-լա պիլիրլէր։ Պունլար Ը՛լահա վէ ինսանլարա՝ տէ-միր սալթ զահիրտէն վէ սուրէթա , իլլա տէրտունտէն վէ իճրաալը գանուն օլմագ գավլի իլէ հէր քէստէն մուհապպէթ Թալապ էտէր։

Բ · ՔԱԹՕԼԻՔ ՄԷՋՀԷՊԻՆԻՆ ԸԽԼԱԳԻ ԹԷՍԻՒԻՐԻ ՊԷ-ՏՔԸՆԴՏԸ։

Վարթապետը մէշհէպինին ախլագ իւղէրինէ մախսուս Թէսխիրինի Թահգիգ էմմէք իչուն՝ օր մէշհէպի Թէփ-Թիշ վէ Թէճէսսիւս էթտի յիմիզ Հալտէ , կէօզէ կէօ-րիւնէն իլգ շէյ՝ մէշհէպը մէզքիւրտէ քրիսթիանճա ֆաղիլէթէ գավլի վէ աշիքնար պիր էսաս պուլունմատը-ղը տըր ։ Վարթապետաց աստուածաբանութիւնուն

Քաթօլիք մեղհեպի ֆագիլեթե էսաս օլապիլիջ մի։

*Էջլե պիր գարըշըգլըդ, էջլե իթթիֆագսըզլըդ, էջլե պիրիպիրինե ույկունսուզ հալլեր վար սըդ, քի օլ ուսուլին ախլագ խուսուսունտա պիր նիզամլը ուսուլ օլմասը մուհալ գապիլինտեն տիր։ Ընտա ինսանըն նիւրեյինի փաքլեմէյե վե օնուն իւզերինե հիւքմ էթմեյե գուվվեթի օլան պիր կերչեքլիք պուլամազսըն Պիր Քաթօլիք՝ հեր նե գատար պեցիլիք ղայրեթի իլե կերչեքլիսի արայան պիր քիմսե օլսա, Ընձիլին էցրեթտիչի գուրթուլուշ եօլու Հագգընտա՝ Քաթօլիք մեղհեպինին Իլմի իլահիհինեն պիր էֆքարա մալիք օլամազ։ Պունտան գաթի նազար, պաշգա հիչ պիր նեվ՝ գուրթուլուշ եօլու Հագգընտա տա նինե էֆքարը սահիհեսի օլամազ։ Օ իրա Քաթօլիք Իլմի իլահի ուսուլինեն հեր նե գատար Ընձիլի կերչեքլիքլեր վար իսե տե, օնլարըն ճեմիսինին մուզայիր տե նինե օնտա մեվճուտ տուր. պու քեյֆիյեթի իսե՝ կերչեքլիքլերի ցյունճագ միսալի գուլլանմագ էֆքարը իլե գատեն պեցիլե եափըլմըշ տըր։ Քաթուլի Քաթօլիք մեղհեպի ալեյհինեե պու պիր պեցիլիք վե աղըր շիքեցյեթի օլտուղու իչուն, օնու իսպաթը գավի իլե թատբիք եյլեմէք պիզե ֆարզ տըր։ Պու շեյին սահիհան պեցիլե օլտուղու կեօսթեքիլմեյի հալաե, Քաթօլիք ուսուլինեե քրիսթիան ֆազիլեթինե էսաս պուլունմատըղը արթըգ ինքեար օլունմազ պիր պաչս օլմուշ օլուր։ Ամագ Թատալանըն պա իլճամը իլահի պուլյուրմուշ օլտուղու քելամտան պիր կերչեքլիք պահսըե մեյտանա կելմիյիմէք, օնու մուազզամ կեօսթեքիմէք. պատեհու գալդըգ տին մատտեսի տեյիւ պիւսպիւթիւն օնա մուզայիր պիր պաշգա շեյ կեօսթեքմէք եյլե պիր ուսուլ տուր քի, պիր Քաթօլիք կերչեքլիսին գուվվեթինի զայ՝ վե թեքլեֆի էթմէք, վե ինսանըն զամիրինի կեմնիգ պրագըզ-

Քահանայապետը Աստուծոյ Քրիստոսի նոր վկայ եւ Թադեայ եւ Բարդուղիմէոսի յաջորդ։

Թա՛պիսթան պօղոսեան արդուկերինի խոնհարհի կերպ իջման եղեռնէն՝ օնուն գալպինէ բուխասաթ վերմէք ի-չիւն պունտան զիյատէ պիր շէյ հաւասմազ։ Իմանի՝ Քօմա քրիստոսի Աստուծոյն իշխանութիւն էն մուհիմ կերբէքնէքներինի կէօնակէն եօլար իլէ ինքնար ե-տերնէ, քրիստիան ժողովրդինին էասընը խոտաց եղեռնի մէօսլեմանէք իչիւն պիր գաչ Թա՛պիսթան մէյտանա կեղերնէլիմ։

Ա. Իսպիտաի եմրատ Քօմա քրիստոսի ալէյհինտէ շու շնորհալեցի էաերիպ քի Աստուծ Ինքնապար ճոխ-ընդունող օրէն իմանընը ֆէյնէն ինտնար վէ պիր օյոնաճաք կիտի երնեղտիր։

Ա՝ագաա Խրօմեսեանցիները Աստուծ Ինքնատ տէյիւ գապուղ եղեռնի քրիստոսները հէրիսների տէ գապուղ էտեր իսկ տէ, օնցարըն գուվվեցինի պիւս-պիւրինին թելէֆ եղեռնք իչիւն պիր չօգ ուսումնարան, լաքին ճոխ եօլար իլէ օնցարա մուղպիր շէյներ ի-ճատ եղեռնիշ տիր։

(Ա) Աստուծն Աստուծ Ինքնատ իւղերինէ եանկ-ցըշըզ, ինսիրացք վէ հերետիկոսներուզ վամ էտէն՝ գանունատան տըշարը քրիստոսներ, եանի՝ պա՛զը քիմ-սէներին պիտ իշխանը ըստպանի եազտըգներընը իւս-վէ էյնեմիշ։ վէ պէօյնէճէ Աստուծն եանըմազ Ինքնա-մընը ինսանլարըն քէնամընատան այրըտան հուտուտու-հիչէ չըգարըզ, ինքինին պիր եղեռնիշ տիր։ Նեապոլ-նատան պէրթակ Թա՛պիր օլունան ըհսաներերտէ, 1847, ա՛տէտ Գ։ պու շէյնէ մուսինասար, լաքին քեանքի ինսպանլար պուլուրսուն։

(Բ) Քօմա քրիստոսի Աստուծ Ինքնատ եօլմիշ լի-սանատա պրագրոպ մէն՝ եղեռնիշ տիր։ շէյնէ քի օնուն եաղընըզ Աստուծն լիսանընը պիլէնլէր, եաղընըզ քի-լիսէնին բուխասաթ վերտիկի գատար օգուցսավիլերնէր։

Քաթօլիքները Ա՛ղիզ Քրիստոսը նե վճռ եղե Թահգիր եւ ուերըէր։

Տրիտէնդ սինաթոսու Ա՛ստուածաշունչու ախեր լնսանըարա Թէրճիւմէ էթմէյի մէն՝ հատր։ Ամեն էկեր Ծօմա քիլիսէսինին՝ քէնտի իրատէթինի իչերի կէօ-Թիւրմէյե գուարէթի օլմուշ օլսա իտի, ինսան ձին-սինին պիր պէջիւք փայը Ա՛լահըն պէջիւք Ի՛նայէ-Թի իչե եանկըլըր ատէմլերէ վէրտիյի Վ՛Էլամընտան պիւսպիւթիւն մահրում գալըր իտի։

(Գ) Ծօմա քիլիսէսի սայիր պիր Թարղ իչե տէ եա՛նի սըփարըշը (սառնդուՒչ՛ե) Ա՛լահըն Վ՛Էլամընա միւսավի էթմէկչէ Ա՛ղիզ Վ՛իթապը էօրԹմիւշ, պօզմուշ, Ի՛զ-զէթսիզ վէ օյունճագ էթմիշ տիր։ Պու բիվայէթլեր ի-չե չօգ վագըԹտան պէրի տիր քի Ա՛լահըն կէրչէք-լիքլերի Վ՛Աաթօլիք միլլէթլերտէ հէման պիւսպիւթիւն գարանըլդատ կիպի տիրլեր։ Ա՛լահըն իչհամընըն կէրչէքլիքլերինի գալըրըմըշ տըր. վէ սնլարըն եէ-բինէ պագիյէչէր եա՛նի ֆասատլըք, քէմիքլեր վէ օ-տուն փարչալարը, էսվապլար վէ ճանը հէլաք էտիճի եանկըշըգալար իտիալ էթմիշ տիր։

(Դ) Ծօմա քիլիսէսի՝ օլ ճիւզի Ի՛ման ինճէ պիլէն-լերի պիլէ Ա՛ստուածաշունչ օգուամագտան մէն՝ է-տիպ, վէ Եպիսկոպոսլարտան մաասուա Ի՛զն ալմագ-սըզըն օլ քիթապը օգուամամայը Թէնպիհ էթմէսիյլէ Ա՛լահըն Վ՛Էլամընը իպԹալ էյլէմիշ տիր։ Ա՛ստ-ուածաշունչուն եաղըլմըշ օլտուղու իլք լնսանլար, եանի Իպրանի վէ Եունան լնսանլարը Թէհլիքէլի վէ հէրեսիկոս լնսանլարը տըր սէյէրէք նիչէ նիչէ քէր-բէ աֆօրոզ օլունմուշ տուրլար։ Վ՛Աաթօլիքլերին Ի՛սմի իլահի մէքԹէպլերինտէ իպԹիտա պու իքի լնսան Թահ-սիլ օլունմազ իտի. լաքին հէնճամ Ի՛սրաԹէսեանդ Ի՛սմի իլահիսինին զայէթ իչերիչէմէսինէ, Վ՛Աաթօ-լիքլիկի մուհաֆազա էթմէք իչուն մէզքուր լնսան-

Քահօլիքները Ա՛ղիզ Քրիստոսը նէ վէճ իւր Թագին եւ տէրութիւն։

լարըն Թահսիլ օլունմասը խուսուսունտա փուխարըլարա բուխասաի վերիլմէյէ մէճպուրիյէթ փէյտա օլտու։

(Ե) Ւօմա քիլիսէսի՝ Ալլահըն Ռէհմանընըն կանէը- մազ մանա վերմէնէ իմ պէյթ- էպտաա էտերէ+ ծնու- պէյ- պէղ էմիշ ուէ։ Ւօմա քիլիսէսինին պու իտտաասընա նազարէն՝ քէնտի քէնտինէ Ա՛ղիզ Ռհիմապլարը օ- գույուպ անկլամագ՝ քիլիսէնին մա՛նի օլամայաճաղը Թարղ իլէ էմսէն պիլէ, միւմքին տէյիլ տիր։ Պու իտտաանընն նէ տէրէճէ տիվանէլիք օլտուղունու իլք պապատ կէօսթերտիք. լաքին չիֆայտա՝ հէր նէ գա- տար տիվանէլիք իսկ տէ, հիսաապըղ ճանլարը հէլա- քէ կիրիֆթար էյլէմիշ տիր։ Ձիւն քիլիսէ եանկըլ- մազ գուլաղուզ օլտուղու իչիւն, օնուն էվլատլարը տանի պիլա Թէֆթիշ վէ Թէճէսսիւս օնա էմնիյէթ էտիպ, օնուն՝ օնլարը ալտաթմագ էֆքեարը իլէ իճատ էմտիյի պիհուտէ վէ պօշ այն ու տաէվիլերինէ գա- նատի էտիպ գալըրլար։ Եախօտ շայէտ պիր չէյ սիւալ էմտիքլերի հալտէ, օլ եանկըլմազ մա՛նա վէ- րիճի ճէվապ վերմէզ։ Պու անէ տէք Ա՛ղիզ Ռհի- թապը Թէֆսիր էմմէյէ վէ օնու հէր քէսէ Թալիմ էյմէյէ ասլա զահմէթ չէքմէմիշ տիր. վէ պիր սօրան օլտուղու հալտէ տէ, օլ եանկըլմազ քիլիսէնին նէ Թարաֆտա պուլունտուղունու՝ եախօտ օնուն եանկըլ- մազլըղընըն նէտէ գարար գըլտըղընը քիմսէ խապէր վերէմէզ։ Պալատէ զիքր օլունտուղու միսիլիւ, պու ճէսիմ մատտէ հագգընտա Ռամօլիքլէր պիլ էմտիճագ վէ պէր գարար պիր էֆքեարա զահիպ տէյիլ տիրլեր։

Ինչպու կէօնակէօն եօլլար, կէրէք այրը այրը կէ- րէք հէփսի պիրտէն, Ւօմա քիլիսէսինի՝ քէնտի միւ- Թի՝ էվլատլարը արասընտա Ալլահըն Ռէհմինը պիւս

Ըօմա քիլիսէսի ալէյհինաէ տիկէր շիքեայէթ։

պիւթիւն թահգիր օլունաճագ պիր շէյ կիսի էթմէյէ միւգթէտիր էթմիշլէր տիր։ Ինսան գըսմընա իհ-սան օլունան պու պէօյիւք ախլագ ըշըղընը էլինտէն կէլտիյի գառար սէօնիւրմիշ տիր. վէ կէօք-տէն իրսալ օլունմուշ օլան պէօյլէ պիր Ալէլամը օ-գուամաղա վէ օնու իթա'ամլէ գապուլ էթմէյէ արղու էտէնլէրէ գարշը վագըթ վագըթ չըգարտըղը գանը գօվալայը շլարտա պինլէրճէ պին քիմսէնլերի հէլաք էթ-միշ տիր։ Իշթէ Ըօմա քիլիսէսի պու վէճհ իւղրէ Ա'ալիղ Ալիթապլարը թահգիր էտէրէք, իման վէ ախ-լագըն օլ եալընըզ թէքմիլ գանուռնունու, քրիսթիան ֆաղիլէթին քէօշէ պաշը օլան թաշընը եէրինտէն սէօքիւպ խարապ էթմիշ տիր։

2. Ինինճի՝ Ըօմա քիլիսէսինին հագգընտա շու շիքեայէթի տախի էտէրիզ, քի Ա'լլահըն վէ ի'պատէ-նին ելճէյէնէն ըա'լէմընընը պօզմաշ պապ։

Ըօմա քիլիսէսի իշպու քրիսթիան մէզհէպին վէ ֆաղիլէթին կէրչէքլիլիյինի վէ փաքլըղընը պիւսպիւթիւն թէմէլինտէն սարսմագ մէրամընա շու թարզ իլէ էրէ պիլտի։ Գապուլ էթմէյի կէրչէքլիքլէրի օլ գառար եանկլըշ ըղլար իլէ գուշաթը, քի կէրչէքլիք օնլար-ատա զայագ օլուպ, սաղի եանկլըշ ըղլար գալտըլար։

Պու պէօյիւք իշի պաշա չըգարմանընըն պիր գաչ թարզլէրինի պուրատա իֆհամէ էտէլիմ։

(Ա) Լ'ավվել էմրտե՝ Ա'լէյհլէրէ ակճէ էնմէ+ ա'պէնի-նէ էֆենտլէ+պ ի'պատէթի իլահիյէնին վէ Ա'լլահընն սի-ֆաթլարընընն (ապոսթէլ+) թա'լիմաթլէրինի պօզմուշ տուր։ Վիլիսէ քէնտի եվլատլէրինէ թէմմիհ էտէր քի սըզընընը վագթինտէ ա'զիզլէրէ նիտա էյլէսինլէր, օնլարա ահտ էթսինլէր, փէշքէշ կէօթիւրսունլէր, վէ պու սիյագլէ օնլարըն մուհապէթինի ճէլպ էյլէսին-լէր, քի պունլարա պէտէլ օնլարընն խայըր տուա'սը-

Ա՛զիզներէ Իպատեթ Էթմէք առէթինին սեմբէսի։

նա նայիլ օլապիլսինլեր։ Վարդապետները հէր հան-կը մէղձէպ քիմսալընը աչսան, կէօրիւրսիւն քի տուա-լարըն էքսէրիսի Ալլահտան զիյատե ա՛զիզներէ տիր։ Ալէյհիսսալաթու պիքիր Ա՛էրնեմ Իօմա քիլիսէսի ինտին-տէ էօյլէ պիր տէրճէյէ եիւքսէլմիշ տիր, քի արթըգ Ալլահըն իչի գալմամըշ տըր։ Օնու Ալլահտան զի-յատե շէֆիգ վէ մէրհամէթլի, վէ կիւնահքեարա զիյատե չափուգ իմտատա նէթիճեր տէյիւ գըյաս ե-տէրլեր։ Պիք՛ր Ա՛էրնեմ օլան Իպատեթ իւզե-րինէ փատրէ Պարի նամ Ա՛իզիթին պիր քիմսալըն-տա եիւզ տուա՝ վար տըր, վէ շու իֆտաե իլէ նէշը օլունմուշ տուր, քի պիր քիմսէ օլ տուա՝լարըն պի-րինի ա՛տէթ էտիպ հէր կիւն էթտիկի հալտե, կէօ-յիւն գափուլարը օնուն հուզուրունտա աչըլըրլար։ Օլ գատարատաք քի պու տէտիկիմիզ քիմսալըն սէօզիւ-նէ պագարագ՝ պիր առէմ պիքիր Ա՛էրնեմին Նաա-ֆէյնէ հէր կիւն պիր սեյամ (ողջոյն) վէրիր իսէ, օլ գատարը օնուն խէյասընա քեաֆի օլուր։ Պու քիմսալ նագլ էտէր, քի՛ գարընըն պիրի տայիմա պու տուայը էտէր իմիշ, վէ կէրչի էօմրիւնիւ աղըր կիւնահլար իչինտէ կէչիրմիշ վէ էօյլէճէ էօլմիւշ ի-սէտէ, ագապինճէ էօլիւլէրտէն տիրիլմիշ տիր՝ քի Թէվպիք էտիպ ճէհէննեմտէն գուրթուլտուն։ Պու շէյ ինսանլարա՝ գուրթուլմադա գաւի իւմմա իչէ սօն նէֆէսլէրինէ տէք հէր տիւրլիւ կիւնահը իշլէմէ-յէ իչն վէ սէրպէսթլիք վէրմէք տէյիլ տէ եա նէ՞ տիր։ Պիրի տէյէմէզ քի՛ մէղքիւր Թա՛լիմաթ մահասուս պիր զաթըն Թա՛լիմաթը օլտուղու իչիւն, Վարդապետները եահօտ Իօմա քիլիսէսի օնուն մէսուլիէթի ալընընտա տէյիլ տիր։ Ա՛իղվիթ շիրքէթի՛ փատրէ եանի փէ-տէր Թէսմիհ օլունան ազալարընըն քեաֆիֆսինին հէր նէվի Թէէլիֆաթը իչիւն մէսուլիէթ Թահվիլընտա պու-

Գիքիր Մէրեէմ Բօմա քիլիսէսինէ նէ՛ տէրէճէյէ էմիշ տիր։

լունտուղունու պէ յան էմիշ տիր։ Ա՛իգվելիլէր իչուն տէ Բօմա քիլիսէսի մէսուլիյէթ թահսիլընտա տըր։ Գունլարըն քիթապլարը բուխսաթ իլէ թաձ՝ ու նէշը օլունուրլար։ Բօմա քիլիսէսի Ըրթոթէսթանգլարընքինէ պէնկէմէ՝ քի հեր քէսէ իսթէդիյի կիպի էֆքեա-րընը նէշը վէ ի՛լան էմիչէ իչն վէ բուխսաթ վէրսին։ սթամբիա օլունաճագ քիթապլարը թէֆթիչ էտէն մէմուր քէնտի տիր, պէյէնմէտիյի շէյին պասըլմասընը պրագմազ։

Ֆագաթի պիլմիյիմիզ էմնալէր հէփիսի պու գատար տէյիլ տիրլեր։ պունուն կիպի վաֆիր շէյլեր պուլունուր։ Ա՛էսէլա պու կիւնքի կիւն նէշը օլունմուշ պիր բէպպանի տուա՝ վար տըր, քի Ֆրանսա Ռէսմէօլիքլէրինէ պիլէ տաղըմըշ տըր։ Տուա՝ Պիքիր Ա՛էրեէմին իւզէրինէ՝ շու սիյագաթ տիր։ "Ե՛ա կէօքլէրտէ օլան վալիեէմիզ՝ ատըն ա՛պիզ օլսուն։ փաթիշահլըզըն կէլսին։ իրաաէթին օլսուն, նիճէ կէօքտէ՝ եէր իւզէրինէ տախի։ Հէր կիւնքի եքմէյիմիզի պիզէ պու կիւն վէր։ Ա՛ֆ պիզէ պօրճլարըմըզը պաղըշլատըղըմըզ կիպի։ վէ պիզի թէճրիւպէյէ կէթիրմէ, իլլա պիզի եարամազտան գուրթար։ զիրա փաթիշահլըզ վէ գուտրէթ վէ համա էպէտ իւ՛ ապատ սէնին տիր։ Ա՛մին"։ փաթիանըն իզնի իլէ Բօմատա պասըլմըշ պիր Լ՛աթինճէ Ո՛էպուր (Աաղմոս) տախի կէօքտիւք, Ա՛լլահըն իսմի պու Ո՛էպուր քիթապընտան պիւսպիւթիւն գալտըրըլմըշ վէ օնուն եէրինէ պիքիր Ա՛էրեէմին իսմի գօնմուշ տուր։ պիլ ֆարզ։ "Ա՛համագ քէնտի եիւրէյինտէ տէտի, քի Ա՛էրեէմ եօգ տուր։ Ա՛նճագ եալընըզ Ա՛էրեէմ միւթի՝ օլ։ եա պէնիմ վիճուտիմ, զերա պէնիմ խէլասըմ պանա օն-

տան տըը"։ (Աղմ. ԾԲ. 1։ ԿԲ. 1)։ Եպիսկոպոսաըրն վէ փափալարըն բուխսաձը իլէ տինսարլըղա տայիր չօգ քիճապլարտա պիքիր Ա՛էրիէմ տէնիլմիշ էօյլէ սէօզլէր վար տըը, քի պալատէ կէթիրտիմիդ էմնալըն սէօզլէրի կիպի՝ եալընըզ Ա՛լահըն սիճաթլէրինի մալիք օլանա, եանի եալընըզ Ա՛լահա սէօյլէնէպիլիրլեր։ Ա՛նսէյա. "Նա՛ Ա՛էրիէմ, մերհամէթ վալիտէսի, լութֆ վալիտէսի, սէն պիզի տիւշմէնլէրիմիզտէն հըճզ էյլէ, վէ էօլիւմ սա՛աթըմըզտա պիզէ եարտըմճը օլ"։ "Նա պիմէնէնտ Ա՛էրիէմ, սէնին ի՛զկէթինէ աճըք գըլարըմ"։ "Նչ ճիւմլէ մալուղլար, Ա՛էրիէմէ թա՛զիմ էտին"։ "Ա՛էնին էյլիյինէ սըղընըրըմ, քի սէն պէնիմ խէյլասըմը պուլաճագ սըն"։

Ւօմա քիլիսէսինտէ պիւէ պա՛ղըլար վար տըը, քի պիքիր Ա՛էրիէմ սունուլան պու ի՛զկէթին փուխփէրէսմէթլիք օլտուղունու իգրար էտէրլէր։ Փատրէ փավլը Աարփի նամ մէշհուր վէ ղայրէթքէշ Վաթօլիք, Տրիտէնդ սինաթօսու հագգընտա եալընըզ Հիքեայէսինտէ պէօյլէ տէր. "Կ՛եստորիւէր պինամուսուլուգ իլէ Յիսուս Վրիստոսու պէօլիւպ, պիքիրտէն տօղանըն Ա՛լահ օլտուղունու ինքեար էտէրէք՝ օնու իբի եվլատ էթտիքտէն սօնկրա, քիլիսէ պու մատտէ խուսուսունտա օլան իւ՛մմէմի կէրչէքլիյի հագիգաթ տինտար քիմսէյէրին ֆիքրինէ պիր էյիճէ թէէսիր էթտիրմէք իչուն՝ կէրէք Շ՛արդ կէրէք Պ՛արպ քիլիսէյէրինտէ շու ա՛տէթի իտպալ էյլէտի, քի Ենունան լիսանընտա Ա՛էրիէմ, Μαρία Θεότοκος· վէ Լ՛աթին լիսանընտա, Maria Mater Dei, իսմի վէրիլսին քի Ա՛ստուածածին, եախօտ Ա՛լահըն վալիտէսի տէմէք տիր։ Պու իսմ հէր նէ գատար իպթիտասընտա եալընըզ Յիսուս Վրիստոսուն ի՛զկէթի իչուն իճա

Մերեւեմ օլան ի՛զղեթ հագգընտա փառէ Սարփինին շահատեթի։

օլունտու խսէ տէ, անխոէ օնուն վալխէսինին ի՛զղեթի իչիւն տէ, վէ ենձամ եալընըզ օնուն ի՛զղեթի իչիւն իսթի՛մալ օլունմազա պաշլատը։ Թաւսիյելէրէ տէ այնի պուտունուն կիպի օլտու։ Մի՛ւմինլէր Վրիտտու Յիսուսուն չօճուգլուզունա լայըգ օլան ի՛զղեթի սըգ սըգ ֆիքրլէրինէ կէթիրմէք իչիւն, վալխէսինին գուճաղընտա օթուրմուշ Թաւսիրինի չէքտիլէր։ Կէրչի պու չէյ Վրիտտուսու ի՛զղեթլէմէք իչիւն իսի իսէ տէ, քէնտի պէր Թաւաֆ օլունարագ եալընըզ վալխէսինին ի՛զղեթլէնմէսինէ վէսիլէ օլտու։ Մերեւեմին Թաւսիրլէրի իւզէրինտէ Վրիտտու սիւստէն պաշգա պիր չէյ տէյիլ իսի։ Ա՛նիզէր, միւէլլիֆլէր, խուսուսիյլէ ճէմա՛աթըն էֆէնտիլէրինա կէօրէ եհլիսիյէն վէ մէզհէպ մատտէլէրինտէ զայէֆլէ նուֆուզ սահիպի օլան բահիպլէր, Վրէօտտուտա խաչլրինէ աէօյլէտիյէ խոմ էյլէյէ՝ օնուն վալխէսինին շէրէֆինէ եէնի եէնի մէհտիլէր՝ եէնի եէնի իսմլէր վէ եէնի եէնի ի՛պատէթ ուսուլլէրի իճատ էթմիլէր։ Չէօյլէ քի 1050 սէնէսինտէ Պիքիրճ ֆամասաօ-ընիան իսմիյլէ եէտի սա՛աթա Թագսիմ օլունմուշ պիր ի՛պատէթի էթմէյէ պաշլատըլար։ պու Թաւրը ի՛պատէթի իսէ, էօթէյէն պէրու Ա՛լլահա օլուր իսի։ Պու սիյագ իւզէրէ օնտան սօնկրաքի տէհրտէ պու Թա՛զիմլէր տահա զիյատէ չօղալըգ օլ տէրէճէյէ վասլ օլտուլար, քի Ա՛զիզ Վհիթապըն՝ Ա՛լլահըն ի՛լճի իւզէրինէ տէմիյի չէյլէր Մերեւեմ վէրիլմէյէ պաշլատըլար"։ (Hist. du Con. de Trent. par Fra Paolo Sarpi. Tom. I. p. 314.) Պու չէյ Ա՛լլահա վաճիպ օլան սէճտէյի պիւտիւթիւն խարապ էտէր։ Պու չէյլէր մախլուգու էպէտէն միւպարէք օլան եարատընճը Ա՛լլահատն զիյատէ պալայէ գալըտըմագ տըր։ Պիզ պու խուսուստա պաշգա չէյ

Քաթօլիքներին Ա՛զգալերէ Եթափէի սէճառէ։

սէօյլէմէյիպ, անճագ Նպիւիանըն շու քէլամընը կէ-
թիրիր իզ։ "Ա՛երևէմ բայէթ վերիլսին, լաքին ի՛-
պատէթ եալընըզ Ա՛լահա օլսուն"։ Ա՛զգալերէ օլու-
նան սէճառէյի թէպերիյէ էթմէք իչիւն Վաթօլիք և-
կեղեցականլարըն էթափի օլ քեապիպ ֆարգը, եա-
նի ա՛զիզլերէ օլան ի՛զգէթ Ա՛լահա վերիլէն ի՛զգէթ-
տէն աշաղա տէրէճէյէ տիր, տէփիքլերինի պիլիրիզ։
Պու մատտէնին սահիհ պէօյլէ օլմասընը կէօսթեր-
մէք իչիւն՝ մէշհուր Վաթօլիք միւէլլիֆլերի էօ-
նիւմիւզէ գօրլար։ Լ՚աքին պիզ պունտան նէ՞ կէօ-
րիւրիզ։ Վաթօլիք քիլիսէնին կիւզել պիրլիյինէ էմ-
սալ՚ի՛քի պիրի պիրինէ մուղայիր թէրթիպ։ Ի՛թերթիպին
պիրի՝ ա՛մէլի (ֆոջձաէան) տիր, քի օնուն փութփէրէսթա-
լիք օլտուղունու պա՛զէն Վաթօլիքլերը պիլէ իգրար կ-
տէրլեր. պիր ալէր՝ իչէ եարամազ թէրթիպ տէ՝ Ի՛լմի
(ֆեաէան) տիր, քի ճէմա՛աթտան հիչ պիր քիմսէնին
նիւրէյինտէ եէր պուլմամըշ տըր, անճագ եալընըզ քի-
թապլարտա միւնտէրիճ տիր. օ տաճի՛պաշգա շէյ իչիւն
տէյիլ, իլլա եալընըզ քիլիսէնին իւզերինէ կէչէն փութ-
փէրէսթիկ գապահաթընը գալտըրմագ իչիւն իճատ օ-
լունմուշ տուր։ Ի՚շդու կէօսթերտիքլերի սէպէպլերին
իչինտէ՝ միգգաթթա շայէսթէ օլան շէյ՝ օլ ա՛տէթին
եանկըշլըգ օլմասը հագգընտա պիր նէվի՛ վէսվեսէ, պիր
թարղ իգրար իսշար օլունտուղու տուր։ Պէօյլէ պիր
սէպէպ կէթիրմէյէրի իլէ պիր թարաֆտան էթափ-
լերինին եանկըշլըգ օլմասընը իգրար էտէրլեր, պիր
թարաֆտան տա՛ Ա՚էր նէ գատար եանկըշլըգ իսէ տէ
պրագմայաճաղըզ, տէմէք անկլաշըլըր։ Լ՚աքին էկէր
ա՛զիզլերէ օլան ի՛պատէթ Ա՚լահա վաճիպ օլան ի՛-
պատէթի պիւսպիւթիւն գալտըրըպ՝ օնուն եէրինէ
կէչմէսէ իտի, վէ հագիգաթ օնտան աշաղա տէրէճէ-
տէ օլա իտի պիլէ, եինէ Ա՛զիզ Վաթօլիքլարա մու-

Թասվիրլերէ սէճառէ օլունմագ ա'տէթինին Իօմա քիլիսէսի-նէ իտխալի։

զայիր պիր պինամուսլուգ օլուր իտի։ Ա'տէթլուգլարա սէճառէ էթմէք Ըագդ Թա'ալանըն ի'ղղէթինի Թահ-գիր էթմէք վէ Ըլլահըն աջըգ Թէնպիհլէրինէ գարշը իշլէմէք տիր։

(Բ) Իօմա քիլիսէսի ռուբէնլէրէ վէ Նասվիրլերէ սէճ-փէ էրմեյէ նէտխալ էրմէ՛լէ, Ըլլահըն ի'պատէթինի վէ ի'լմինի պօզմուշ տուր։

Իտպու սուրէթէ Թաւիմագ ա'տէթի քրիսթիանլար արասընա տէօրտինճիւ տէհլուտ կիլտի։ Փութիփէ-րէսնէթլեր իչինտէ տայիմ պու ա'տէթէ օլմուշ տուր, լաքին Ըլլահըն էպէտի նօմօսունտա պու շէյէ գարշը եասագ վար տըր. իմտի պու ա'տէթինին իտխալ օլուն-մասընըն վագթի, վէ օնու իտխալ էտէնլէրին Հալի՛ քէյֆիյէթինի Թասլիմէրընը ասլա տէյիշտիրմէզ։ Պու-նու պիլիրիզ քի պու շէյի էթմէք՝ ճանը Հէլաք է-տէն եանկլըշըդ, քրիսթիանլըդա պէօյիք լէքէ, վէ Ա'րիստոսուն էօյրէթտիյի ա'զիզ վէ բուՀանի ի'պա-տէթէ մուղայիր՝ Ըլլահա մէքրուՀ վէ ճիսմանի պիր ի'պատէթ սապիթ էթմէք տիր։ Պիր քիմսէ ճան ու կէօնիլտէն տուա՝ իլէ օն Թէնպիհլէրին իբինճի-սինի Թէֆթիշ էյլէտիյի Հալտէ, պու կիւնահը իշ-լէմէյէ ասլա ճէսարէթի էտէմէզ։ Ա'ռաթօլիք եկեղ-ցականլար վէ աստուտածաբանլար տայիմա պու Թէն-պիհի իպթալ էթմէքտէ պուլունտուգլարընտա, օնուն ա'յնի՛սինի Ըստուտածաշունչտան ալըպ՝ շայէտ Ա'ռաթօլիք գարբնտաշլարըմըզ կէօրմէմիշլէր տիր տէյու միւլահա-զա էտէրէք՝ օնլարը մամուր էթմէք նիյէթի խայրի-յէսի իլէ իշպու մահալլէ տէրճ էտերիզ. վէ տիգ-գաթը Թամամ իլէ Թէֆթիշ էթմէքլերինի բիճա է-տիպ, օնլարա՝ պու Թէնպիհի վէրէնին Հուզուրունտա պիր կիւն Հիսապ վէրէճէք օլտուգլարընը տէր խա-

Ըսմա քրիսթոսինին թասվիրլերե օլան ի՛պատեթ իչիւն կէօս-թերմեյի է՛օ՛զը։

թերը էտերիզ։ "Արէնտինէ ցուլմուշ փուռ՝ եօգարըտա կէօքտէ՝ եա աշաղատա եէրտէ՝ եա եէրին ալ-թընտաքի սուլարտա օլան շէյլերին հիչ պիր պէնկ-զէյիշինի եափմայասըն. օնլարա սէճտէ գըլմայասըն, վէ օնլարա ի՛պատեթ էթմէյէսին. զիրա պէն Ալլահ-ըն Ռասպ՝ պէնտէն իքրահ էտինլերե պասպալար կիւ-նահլընը օղուլլարըն իսրայիլինէ իւչիւնճիւ վէ տէօր-տիւնճիւ սիլսիլէյէ տէք եօգլյան զայըր Ալլահ ըմ-վէ պէնի սեվինլերե վէ թէմպիհլերիմի սագլայանլարա պին սիլսիլէյէ տէք իհսան էտերիմ"։ Եւէյ ի.4 – 6։

Պա՛զը քիմսէլեր՝ էթտիքլերի սէճտէ սոսրէրէ եա-խօտ ինսանլէրէ տէյիլ տիր, իլլա օնլարըն կէօսթէրտիյի զաթլարա տըր տէյերէք, պու թէնպիհին ահ-քեա-մընտան գաչմազա նաֆիլէ չալըշըրլար։ Փուռփէ-րէսթլեր տէ փուռփէրէսթլիյի փաքա չըգարմազ իչիւն, ա՛նի պու սէպէպի կէթիրիրլեր. պու էօզրիւ կէօսթէրմէքլէ քրիսթիանլարըն էթտիյի փուռփէ-րէսթլիյէ թարղիյէ օլուր իսէ, օնլարընքինէ նի՞չիւն օլմասըն։ Հինտ էհալիսի, Պիզ փուռլարըն ճէսէտի թէնինէ սէճտէ էթմէյիզ, տեր. վէ պունա իսպաթ օլարագ շունու կէօսթէրիր քի փուռ՝ թասվիրճինին տիւքքեանընտա իքէն՝ օնա սէճտէ գըլընմազ. վէ փուռ փափազլարը օնու Վանգէս չայընտա վաֆթիզ էտիպ մեհ էթմէտիքճէ վէ տերքեար օլան այն ու ա-տէթլերի իճրա էտիպ օնուն իւղերինէ օգուտմատըգճա, քիմսէ օնու ա՛զիզ սայմազ. մեզքիւր այինլեր իճրա օլտուգտան սօնկրա՝ փուռ սէճտէյէ շայէսթէ օլուպ, ալլահլարըն ֆիհրիսթինէ կէչմիշ ա՛տտ օլունուր։ Վէ-զալիք Ռօմա քրիսթոսինտէ՝ պիր թասվիր վաֆթիզ օլունուպ վէ իւղերինէ օգուտնուպ մեհ օլմատըգճա, օլ թասվիրէ ա՛տէթա սէճտէ օլունմազ։ Լընճամ,

մատէմքի սէօզ Ալլահըն Իլճինին վէ Իպատէթինին պօզուլմասը հադգընատ տըր, պիր քիմսէ Ծօմա քիլիսէսինին օլ հիսապսըզ թասվիրլէրի վէ սուրէթլէրի էօնիւնէ տիզ չէօքիւպ տայիմա օնլարատան իմտատ արատըգատան, Ալվիզլերէ, Անէլէքլերէ վէ պիքիր Անէրինէմ նիտա էաէրէք՝ օնլարը մերհամէթի փէտէրինատէն զիյատէ բահիմ վէ թէզ իմտատ եէթիշմէյէ միւզթէհիր տէյիւ գըյաս էյ Ղիբտին ասընգրա, օլ Հուտուտսուզ՝ հէր եէրտէ Հազրը նազրը օլսըն ա՛զիզ Ալլահըն իւզէրինէ տօղրու էֆքեարը օլմագ միւմքինսիզ տիր։ պիզ իսէ օնա բուհ իլէ վէ կէրչէքլիք իլէ սէճտէ գըլմազլար պօրճլույուզ օ քի "քէնտիսինէ չաղըրանլարա եագըն տըր"։

(Գ) Ծօմա քիլիսէսի՝ մասունէլար էլէ ալընըբ՝ նա վէ օլ ալընը-նայա պօյէր օլսըն չէյլերէ աճմագ էմրէտէ՝ Ալլահա վահիպ օլսըն Իպատէթի պօզմուշ վէ օնուն սիֆաթլէրի իւզէրինէ օլսըն Իլճի պիւսպիւթինէ գալըտըրմըշ տըր։

Անէզքիւր մասունէլարը վասիթասի իլէ նէ գատար քիւլլիյէթլի ագլէ տէվչիրիլտիյի, վէ օնլարատան հասըլ օլսըն վարիսաթը չօղալճմագ իչիւն քիլիսէնին նէ գատար հիլէլէր գուլլանտըղը փէք սահիհ պիլտիյիմիզ չէյլէր տիր։ Ամոնկի նամ Ալաթօլիք փաթվազը Ծրօթէսթանդ օլմազատան, Թրէվիրտէքի ա՛զիզ Վաֆիատան (պապմանան) Ալընըտ Եպիսկոպոսունա պիր գաչ միլիօն ղուրուշ վարիսաթ կէթիրտի։ Ամուգատէմա պաշգա եէրլէրտէ տէ ՎԻրիստոսուն խաչլանմաղա կիթտիյի վագըթ իւզէրինտէ պուլունան Եսվապտան ալթը ա՛տէտ շէյ տահա վար իմիշ. պու պագիյէլեր Իվրօպանըն սօֆու ՎԻաթօլիքլերի օնա սէճտէ էթմինլեր տէյիւ օլ վագըթատան պէրու սապլը տուրուլըլար իմիշ։ Ալաթին Ինճիլին քէլամը միւճիւ-

Բօմա քիւնեսէնին մասունքները։

պինձէ Վրիստոսուն սալթ պիր գաֆթանը վար իտի, օնու տա տիւշմէնլէրի զապթ էյլէտիլէր։ Պիր գաչ եէրտե Մատթէոս Ըւետարանիչին գօլլարը տե-կիւ Մասունէ՛լք կէօսթէրիլիր. պունլար տա հիսապ օ-լունտուղու Հալտե, սէքիզ Թանէյէ պալիղ օլուրլար. իւչ Թանէ տէ Մարը Յօհաննէսին գօլու վար տըր։ Լաթէրան քիւնեսինին միհրապլնտա Պետրոս վէ Պօղոս Իսուլլէրին Թէքմիլ պաշլարը վար տըր. Պիլ-պօատա տա օնլարըն փարչալարը պուլունուր, վէ քե-շիշլէր պունլարա ա՛զիմ բայէթ ու Թա՛զիմ էտերլէր։ Բօմատա Մարը Պետրոս քիւնեսինտէ Թէվպէյէ կե-լէն Խրրսրզըն խաչը, Յուդանըն ֆէյնէրի, Խաղաա-մըն մէրքեպինին գոպրուղու, վէ Վրիստոսուն պինիպ Երուսաղէմ կիրտիի եշէլին պիր այաղը վար տըր։ Պիր գաչ սէնէ մուգատեմ Խափանիատա պիր մա-նասթըրտա պիքիր Աէրեէմին ա՛զիմ բայէթ իլէ սագլանըրմըշ չիվմեսի վար իտի. պու չիվմէնին Թաս-վիրլէրինտէն պիրէ չօգ հիքմէթլի միւ՛ճիզլէր օլունուր տէկիւ Թէվաֆֆուր օլունուպ, Լվրօփատա մեզքիւր Թասվիրլէրտէն պինլէրճէ էօրնէքլէր սաթըլըրլար։ Նօյեմպրիոն պիրի 1840 տա պու Թասվիրլէրին պիր Թանէսինի Լափօլիտ Սան Ա՛ննարօ տէ փօմէթրի նամ քիւնեսէ տէրունինտէ՝ իւզէրինտէ շու քէլամ եա-զըլը օլարագ կէօրմիւշ տիր։

«Պիւպարէք Վ՛աշտէթուլլահըն այաղընին այ-նի էօլչիսիւ, ասըլ քէնտի չիվմէսինտէն չէքիլմիշ քի Խափանիատա պիր մանասթըրտա ապիմ Խպա-տէթլէ սագլանմըշ տըր։ Իշպու այագ Թասվիրինի իւչ քէրրէ պուս էտիպ, Աէրեէմէ իւչ Ղղջըն սէօյլէ-յէնէ, Յովհաննէս Ե՛, փափա իւչ եիւզ սէնէլիք

Բօմա քիլիսեխինին մասունքները, վէ օնլարա ի՛պատէթ էթ-մէնին ահմէդեսի։

Ներսէս-Ըն-ն վէրմիշ տիր վէ Կղեմէս Ը. փափա տա-Թարիխի Ա՛հսիհիէնին 1603 իւնտէ պուննու սա-պիհի էթմիշ տիր։

Պու Ներսէս-Ըն-նու-ն գաչ քէրրէ ալընապիլիր օ-տուղունա Հուտուտ քէսիլմէմիշ օլտուղու իչիւն, Ը-ղնիզ Պէքիրէ ի՛պատէթքեար օլանլար հէր գաչ քէրրէ իսթէրլէր իսէ՝ ալապիլիրլէր։ Վա՛տանդան ճանլարը իչիւն տէ ալընսա կէրէք տիր։ Ահմէտի սուլթանըն ի՛ղղէթի իչիւն՝ պու Թասվիրտէն ա՛յնի պաշտա Թասվիրլէր տախի աշմաղա րուխսաթ վար տըր, օնլարըն հէփիսի տէ մէգքիւր Ներսէս-Ըն-նու-ն վէրէպիլիրլէր"։

"Վա՛՝ Ա՛էրիէմ, լութֆ վալիտէսի, պիզիմ իչիւն դրիճա էյլէ"։

Կիւնահ իշլէմէք իսթէ՞ր մի սին. ասլա ֆիւթուր էթմէ, իսթէհսիսին գատար իշլէ. սանա գօլայ եօլ. կիտիպ պիր չիզմէ Թասվիրինի իւչ քէրրէ էօփտիւրիւն Հալտէ, իւչ եիւղ սէնէլիք Ներսէս-Ըն-ն ալընսըն։

Իշմէ պու վէճհ իլէ պու տիվանէլիք մասուն-էլրը ճէմի՛ միլէհասըպ Վանթօլիքլէրին ի՛նանմահ ֆիի՛լէն սէճաէյէ մաղհար օլմուշ տուրլար։ Պունլարա չօգ գըյմէմէլի հէտիյէլէր վէրիրլէր. պիր տարա կէլտիքլէրի Հալտէ՝ օնլարը իմտատա չաղըրըրլար. խասէթա օլտուգլարը վագըթ օնլարտան շիֆա Թալապ էտէրլէր. կիւնահ ա՛վֆլըղը, քաւարանտան վէ հէր նէվի՛ ֆէնալըգտան գուրթուլուշու օնլարտան Թալապ էտէրլէր վէ պու սուրէթտա՝ եալընըզ Ա՛լլահա լայըգ օլան ի՛ղղէթի, պէցյէ պիհուտէ չէյլէրէ վէրիրլէր։

Պու մասուն-էլրը քիլիսեյէ ղայիթլէ պէցյիք իրատ օլտուղունու ինքեար էթմէյիզ. վէ պու խուսուսա

Թօմա քիւհեսէնին Աստուծոյ սուրբ Հոգիին եկեղեցին։

*մէպին՝ Վաճառականները չօգ ֆայտալը պիր շէյ ա՛տտ էտէպիլիրլէր։ Լաքին պունլարըն սալթ փափազլար հիւէսի իլէ իմատ օլունմուշ շէյլէր իսկի տախի օլ գատար աշիքնար տըր քի, պաշգա սուրբեան էն ինանամայըզ. զիրա մասունքլարըն չօղու պիր վադրիտա կէօնակէօն եէրլէրտէ պուլունույօր, օնլարըն հէփիսինէ տէ սէճտէ գըլընըյօր. վէ հէփիսի տէ միա՛ճիզաթ իշլէյօր։ Լսուսուածածինին եիրմի թանէ էվի վար ատը, եիրմիսի տէ սահիհ, եիրմիսի տէ միա՛ճիզաթնար. եէտի թանէ Վրիստոսուն տիքիշիզ էսվապը, Մաթէոս Աւետարանիչին սէքիզ գօլու. Յովհաննէս Մկրտիչին իւչ պաշը. վէ գուսուրու տա պունա քէզալիք։ Իմի՝ միւմքինսիզ շէյ տիր քի պիր ատէմին պէօյլէ մասունքլարա ինանմագ, օնլարա սէճտէ գըլմագ, վէ օնլարտան միա՛ճիզաթ իլէ իմտատ տիլէմէք աեւրէճէսինէտէք քեօրլէնմիշ օլուպ տա, Աստուած իւզէրինէ լայըգը կէֆեատը օլապիլսին։ Օհիրա Աստուած սէվսէն, օնուն փէտէրանի մուհապպէթինէ վէ հիմմէթինէ սըզընան, եաղընըզ պիր թանէճէնիք միանճը Յիսուս Վրիստոսուն վասիթասի իլէ, օնա սէճտէ գըլան, վէ "Հէր եէր աթիյէ վէ հէր թէքմիլ պախշիշ եօգարտան ընըգլարըն փէտէրինտէն էնէր" օլտուղունա (Յակ. Ա. 17.) ինանան քիմսէ՝ ալտատըճը ինսանլարըն իմատ էթմիյի պէօյէ պիհնուտէ շէյլէրէ ասլա սէճտէ եախսա թա՛պիմ էտէմէզ։

(Բ) Լաքին Թօմա քիւհեսէնին Աստուծոն իւզէրինէ կէթիրմիշ օլտուղու էն պէօյիւք հադարէթ՝ Աստուածընծայութեան հէր պիր խբնիճինին վէ օլ սըբութիւն պէրէյնին պիլէ ճեսանէ պէրեվլէրինէ եափըլըգը վէ անլարը սեճօրէ եվնէրէյնէ պէր։

Պիրիզ Վրիստոս էօյրէտիր քի Աստուած րուհ տուր, հէր եէրտէ հաղըր նաղըր։ Լաքին էօլմէյինէ կէօզ-

Թասվիրէրէ սէճառէ էթմէնին Ա՛զիզ Քիթապա մուղայիր օրմաձ։

էրէ կէօրիւնմէզ։ "Ալլահը հիչ քիմսէ կէօրմէմիշ տիր", (Յովհ. ա. 18։) վէ կէօրէմէզ։ "Ինա կերչէք սէճառէ գըլանլար՝ բուհ իլէ վէ կերչէքլիք իլէ սէճառէ գըլաճագլար"։ (Յովհ. դ։ 23)։ Ալլահ քէնտի սէօզ վէրմիշ տիր քի "Ղէյնէղ վէ ալչաղլարը տիրիլտիձէք, վէ Եհուդէյի էվիքլէրի եաշատաճագ տըր", (Եսայ. ծէ. 15.) վէ պէօյլէճէ պիլէ՛ նէ Թարիգ իլէ տայիմ քէնտիսինէ մագսուդ օլապիլմէյիմիզլե կէօսթէրէր։ Վէզալիք իքինճի Թէնպիհ տէ՝ (Պաք Սահֆէ 158) պաշգա ճէմի՝ զաթլարըն չէյլէրին պէնղէյիշինի եափմայը վէ օնլարա սէճառէ էթմէյի մէն՝ էթմէյի կիպի, Ալլահըն պէնկէյիշինի եափմայը վէ օնա սէճառէ էթմէյի տէ՝ մէն՝ էտեր։ Վաձ քէրիչ քի Ալլահ քէնտինի՛ քէնտի սէչմիշ օլտուղու ճէմաաթընա պէչան էթմէ իսէ, ասլա իւզէրինէ պիր չէքլ ալմասը, վէ օնլարա քէնտի չէրիա՛թընը վէրմէք իչուն հիքմէթ ու ճէլալ իլէ կէօրիւնտիյիս վագըթ՝ օնտա ասլա պիր չէքլ կէօրմէտիքլէրինի էյիճէ խաթըրլարընտա սագլասընլար տէյիս՝ օնլարա աչիքտար թէնպիհ էյլէմի։ Ալլահ պէօյլէ տէր. "Ալ է սիզ եագլաշըգ՝ տաղըն էթէյինտէ տուրտուրուղ. վէ տաղ՝ գարանլըգ վէ պուլութ վէ տիւման չըգարարագ՝ հէօվիւն օրթասընտաէք աթէշտէ եանար իտի։ Ալ է Ղապպ սիզէ աթէշին իչինտէն սէօյլէմի. սիզ սէօզլէրին սէտասընը իշիթմինիզ, վէ պիր պէնկէյիշ կէօրմէմինիզ. իլա եալընըզ սէս իշիթմինիզ։ Ալ է քէնտի ա՛տընը՝ օն թէմսիհլերի սիզէ տուչ էթմի, վէ թէմսիհ էթտի քի անլերի էտեսինիզ, անլերի իքի թաշ լէվհալէր իւզէրինէ եազտը։ . . . Էյլէ իսէ սիզին ճանլերինիզլէ էյի իհթիրազ էտին. չիւն օլ

Թօմա քրիստոսին Ա՛ղիզ քրիստապա մուղայիր հարաքեթաւ պուլուհնաուղու ։

կիւն քի Բապպ Վարդը տաղընտա աթեչին իչինաչն սիպէ սեղլեաի իսկ , պիր պենկղեչիշ կեօրմեխինիզ ։ . . . Սագընըն , օլմայա քի սիզին Բապպ Ալլահընըզըն սիզե իլե էթիչի ա՛հտընը ուհնուտասընըզ , վե սիզե պիր փութ եա հէր պիր շէյին պենկղեչիշինի եափասընըզ , քի սէնին Բապպ Ալլահըն մէն՝ էթիչի՛ ։ (Բ Օրէն . Դ . 11—13, 15, 23 ։)

Ի՛մի՝ Թօմա քրիստոսի պեղլէ պիր ա՛ղիմ թէմալի-հի իպթալ էտիպ , Ա՛ղիզ Վրիթապըն՝ Ալլահըն իւ-զերինէ եղլրէթիչի օլ բուհանի վե միւշերրեփ էֆ-քեարը օնուն ի՛պատէթինտէն տէփ՛ ու ըէփ՛ էչլէմիշ տիր ։ Ա՛էմա՛աթըն փիքրինտէն Ալլահա լայըգ օլան էֆքեարը գալորըըպ , վե քրիթապըար վե քրիստոսիլեր տէրուհինտէ հուտուստուղ , կէօրինմէզ վե տօգանըլ-մազ Ընհոմանըն սուրէթինի սագալը իսթիյար շէբ-լինտէ վաղ՝ էչլէյիպ , օնու պիր ա՛տէթա ա՛ղիզ մա-գամընա էնտիրմիշ տիր ։ Ինչու Հարաքեթ՝ Ալլահըն գօրգուստունու վե ի՛զդէթինի թէմէլինտէն սարսըպ խա-րապ էթմէք տիր , սալթ պու քէչիչէթ՝ կերչէքլիք իլե Ալլահա սէճտէ էթմէք խսթէչէնլէրե պու մագու-լէ պիր քրիստոսի եպէտէն ըէտտ էթմէչէ քեաֆի պիր սէպէպ տիր ։

Պալատէ մուհարրէր միւհահազմընդ իլե կէօսթէրտիք քի Թօմա քրիստոսի շու իքի թարդ իլե քրիստիան-լըգ ֆաղլէթինին թէմէլինի սէօքմիշ տիւր ։ Ինչվէ-լա էլինտէն կէլտիչի գատար Ա՛ղիզ Վրիթապըարը պիր անկլաշընմազ լիսան իլե սէթը էչլէմէսի , բիվայէթի Ա՛ղիզ Վրիթապտան իւսթինէն թուրմամընը , Ընպիսկո-պոսլարտան մախսուս բուխատէ ալմագսընդըն Ըստուա-ծաշունչու օգուտմայը աշխարհականլարա եասագ էթմէ-սի , վե քէնտիսինի Ա՛ղիզ Վրիթապա եանկընմազ

մա՛նա վէրիճիսի տէյօւ իլան էթմէսի իլէ, օնու տա եա՛ եանկլըշ մա՛նա վէրէրէք՝ եա հիչ մա՛նա վէրմէյէրէք, պու շէյլէրին ճէմի՛սի իլէ Ա՛լլահըն Ա՛էլամընը պի֊հուտ պիր շէյէ թէպտիլ էյլէմիշ տիր ։

Ւքինճի՝ ա՛զիզլէրե ի՛պատէթ էթմէք ա՛տէթինի, սուրէթլէրե վէ թասվիրլէրե սէճտէ էթմէք ուսուլինի խոսալ էթմէսի, մասունքլար իլէ ալոշուի՛թա, վէ սա֊յիր ալոշուի՛թա նէվ՛ինտէ օլան ճիսմանի շէյլէրէ սէճ֊տէ էթմէրմէսի, վէ կէօրիւնմէզ Ա՛լլահըն ճիսմանի նիշանէսինի, եա՛նի թասվիրինի եափմասը իլէ, օնուն ի՛լմինի, վէ օնա սունուլմագ վա՛ճիպ օլան իպատէթի խարապ, ու ֆէսխա էյլէմիշ տիր ։ Պու ատէթլէրին վէ ուսուլլէրին քեաֆֆէսի իլէ քրիսթիանլըգ ֆալի֊լէթինին թէմէլլէրինի նէրինտէն սարսըպ խարապ էթ֊միշ տիր ։

3. Ֆագաթ պունտան զիյատէ տէ իլէրի կի֊տէ պիլիրսիզ, վէ իւչհունճիւ՝ պիր թագըմ թա՛լի֊մաթլար իչտաս էթմէսի իլէ, Ա՛լլահըն Ա՛էլամընըն աշիքեարէն էօյրէթմէյի թա՛լիմաթլէրի Թօմա քի֊լիսէսի էօյլէ պօզմուշ տուր՝ քի պիր ինսան օնլար֊տան կիւնահ իշլէմէյէ պիյատէսիյլէ ճէսարէթ քէսպ էտէր ։

Ձօգ միւհիմ թա՛լիմաթլար վար տըր, քի օնլարը քիլիսէ պիր թարաֆտան գապուլ էտէր իսէ տէ, տի֊կէր թարաֆտան էօյլէ մուղայիր շէյլէր վա՛զ էտէր, քի օլ թա՛լիմաթլարըն ինսանըն ախլագ ու մէշրէսի֊նէ նաֆիղ օլան փաքը՛յիճի թէէսիրաթընըն պիւս֊պիթիւն զայ՛ վէ թէէլիֆ էյլէյիքտէն պաշգա, ձօգ քէրէճ տէ զայէթ զարարլը վէ թէէվիքէյի թէէսիրաթի֊լարա սեպ՛եպ օլուր ։

(ե) Ւյվէվել պէ եվվել Քրիստոսուն միանճըլըգը թա՛լիմաթընտան պաշլայալըմ ։ Թօմա քիլիսէսի պու

թա՛լիմաթը գապուլ էտէր տէյի իգրար էտէր իսէ տէ, տօղրուսու ֆիլիլէն օնու ըհտա էտէր։

Ա՛զիզ Ա՛ֆիտապատա պուն տահա աչըգ վէ միւպէրրիհ թա՛լիմաթ եօգ տուր։ "Օ՛նրա Ա՛լլահ պիր տիր · Ա՛լլահըն վէ տէմիլէրին միանձրսը տախի պի՛ր տիր, տէմ Ա՛ֆիտոս Յիսուս"։ Ա Տի՛մ. Բ 5։ "Ալ՛ է էյէր պիր քիմսէ կիւնահ իշլէյէճէք օլուրսա, փէտէրին եանընտա շէֆա՛աֆաձմըշը վար՝ եա՛նի սա՛տըգ Յիսուս Ա՛ֆիտոս"։ Ա Յովհ · Բ · 1։ "Պու սէ՛պէպտէն տախի Ա՛լլահա (Ա՛ֆիտոսուն) վասիթասի իլէ եագլաշանլարը թէքմիլէն գուրթարմազա գատիր տիր · չիւն քի՝ օնլար իչիւն շէֆա՛աթ եթմէյէ տայիմա եաշար"։ Նէէ · է · 25։ "Կէրչէք՝ կէրչ՛ք տէրիմ սիզէ քի՝ պէնիմ իսմիմ իլէ փէտէրտէն Հէր նէ քի տիլէրսէնիզ, սիզէ վէրէճէք տիր"։ Յովհ · ԺԶ · 23։ Ալ է թէքրար Ա՛պապըմըզ տէր · "Փէտէրե քիմսէ կէլմէզ իլլա պէնիմ վասիթամ իլէ"։ Յովհ · ԺԴ · 6։ Պու քէլամլար տէյիլ սաղթ Ա՛ֆիտոս ինսանլար իլէ Ա՛լլահըն մապէյնինտէ ֆանձը օլսո՛ւնա՛, իլլա եալընըզ օ, վէ ծնդան պաշխա պիր ֆանձը պահա օլմապըղընը կէօռ՛ընէյէ։ Տէյիլ եալընըզ՝ ինսանլարըն Ա՛ֆիտոսուն վասիթասի իլէ փէտէրուլլահա կէլէպիլմէ օլսուղունու, իլլա Ա՛ֆիտոստան պաշգա պիր եօլ իչէ օնուն եանընա կիմսէյէ միւմքինսիզ իսխյինի տախի էօյրէտիրլէր։ Պու միւհիմմ վէ զայէթ էլզէմ թա՛լիմաթը տա Յօմա քիլիսէսի գապուլ էտէր տէյիւ կէօսթէրիր իսէ տէ, ֆիլի՛լէն պիւսպիւթիւն պօշա չըգարըլ ինքեար էթմիշ տիր, չիւնքի օնուն եէրինէ պիրիր Ա՛ֆրէեմին, ա՛զիզլէրին վէ մէլէքլէրին միանձրլըղընըն թա՛լիմաթընը իհտաս էյլէմիշ տիր։ Իչպու քիլէլէյէն ինսան իճմաղ օլան թա՛լիմաթ օլ տէրէճէյէ գատար Ա՛լաթօլիքլէր ինսինտէ մագապուլ (ատա) օլուն-

մուշ տուր քի, Վրիստոսուն միանճըլըղը թա'լիմաթը պիր էօլմիւշ հարճ կիպի օլմուշ տուր։ Վահօլիք օյան տէրտ ու մէշագռաթլարընտա քիմէ՞ գօշար. ա-ճապա (նալընըղ) Հիսուս Վրիստոս միանճընըն վասի-թասի իլէ սէմավի փէէրիմիլ Ալլահ՞ մը կիտէր. եօխսա պիլ աբս՝ տայիմա իշլիճաիյիմիլ իւզրէ՝ պիր ա'զնէկ եաճօտ պիքիր Ա'էրնէմ մի սէյիրտիր։ Ա'է պու շէյի էտէն եալընըղ պայաղը վէ պաթըլ ի'լիճ-գատա զահիպ օյան ճէմա'աթ տէյիլ տիր, իլա էն եիւքսէք մէնէտտէ պուլունան նկնզեցականլար պու Հարաբէճտէ պուլունուրլար։ Իշպու փափանըն սէչէ-ճի Կրիգոր Ա.Զ. փափազ մէնէտինէ կէչտիյի վա-գըթ, նկնզեցականլարն քնաճճէխինտէն մաճլուպ էյլէտի քի պիքիր Ա'էրնէմ "սէմավի նուճուզու իլէ ծնու Վրիստոսուն սիւրիւսիւնիւն զայէթ մագպուլ օ-լան էօրարընա ակնահ էյլէսին" տէյիւ, մէզքիւր պի-քիրէ տուա՝ վէ նիյազ էյլէսինլէր։ Ա'ումաիլէյհ փափա շու քէլամը տախի տէմիշ տիր. "Կէօզլէրիմի-զի միւպարէք պիքիր Ա'էրնէմ գալըրսաղըմ, քի հե-րետիկոսլուգլարը մահվ էտէն օ տուր, հէմ պախճ էն չէօյ-ո է-ֆէնտիմ, վ է-ֆէնտիմ" պ է ճէնաէնէ պէր" Օամա սօգագլարընտա կէչէն էն սէվիլ վէ նատան ֆուգարատան թուէթ, քիլիսէնին էն ա'լա թախ-թընա կէլինճէյէտէք, հէրիսինին տէ պ-ին-ո է-ֆ-պէ (տէյիլ քի Վրիստոս կիւնահքառլարըն միանճը-սը տըր, իլա) եա՝ պիքիր Ա'էրնէմ տիր, եա տա ա-զնէկտէն պիրի տիր. Պէօյլէճէ Օամա Վրիստոսուս քէնտի միանճրըգ խրըմէթինտէն ա'զը էտիպ, ինսա-նըն եիւքէյինի սէվինճ իլէ տօլտուրան վէ բուհունու եիւճէլտէն պու էյլէմ թա'լիմաթըն թէէսիրաթընտան ճէմա'աթը մահրում պրագմըշ տըր։ Ա'ա'ճիւպէ շայան պիր չէյ տէ շու տուր քի պիքիր Ա'էրնէմին

Քահանայապետին անվանակոչման թուականը եւ պատճառը

վէ ա՛ռիւներին շէֆա՛աթ ճլլողնը տապէթ էթմէք իչուն իքի սէպէպ մէյտանա կէթիրիլէր. Հալպու քի իքիսի տէ տօղրու տօղրույա վէ աշխարհարէ Ա՛նկիզ Վրիթտալըն էօյրէնտիյի ղայէթլէ աչըգ կէրչէքլիքլէրինէ մուղայիր տիր*: Իլք սէպէպլէրի շու տուր. Ա՛լահ էօյլէ ա՛ղլամ՝ ճէլլել վէ ա՛զիզ պիր զաթ տըր, քի պիզիմ կիպի կիւնահքարլար պիլա միանճը վէ տայիմ իլ էվգաթ օնա եագլաշամազլար. պիքիր Ա՛երևէմին վէ ա՛զիզլէրին խէ պիզիմ իլէ ղայէթ իլ ղայէ սըզը մինասիպէթլէրի վէ Ա՛լահըն եանընա պիլա միամանաաթ եագլաշմազա սէրպէսթիյէթլէրի օլտուղունտան, մաթբուպաթըմըզա զիյատէ տիգգաթ, վէ գապահաթ ու թէօհմէթիմիզէ զիյատէ շէֆգաթ ու մէրհամէթլէրի օլտուղու տէյքեար ատը: Տէմէք տիր քի, Թօմա քիլիսէսինին Իթիգատը իւզրէ, մանըուգլարըն՝ պիզ կիւնահքեարլար հագդընտա օլան մուհապպէթի՛ մէրհամէթի վէ րիգգաթը՝ սէմավի Փէտէրիմիզ Ա՛լահըն մուհապպէթինտէն, մէրհամէթինտէն վէ րիգգաթընտան ա՛զիմ վէ քիւլլի տիր: Լաքին Թապպըմըզ Վրիստոս քէնտիսի տօղրուտան տօղրույա պիզէ պուննուն մուղայիրինի էօյրէտիր: Վէնտի աղըը իլէ տէմիշ տիր քի Ա՛լահըն մուհապպէթի վէ մէրհամէթի պիզիմ աճալարըմըզըն մէրհամէթինտէն (պիլէ) պէգյիւք տիւր, էմմ իսթէր քի պիզէ լազըմ օլան էէր շէյի կիտիպ օնտան տիլէյէլիմ: Պիզտէն հա՞նկը ատէմ վար քի՝ օղլու օնտան էքմէք տիլէրսէ, օնա թա՞շ մը վէրէճէք: Վէ էյէր պալըգ տիլէրսէ, օնա ըլա՞ն

*Հէր ան ու ա՛ան կէօրէ-բէ-ւ էէ նէլէն Թօմա էէլէսէթ էօյլէ պէօյէ ղարթի էլի Ա՛ռաուաձալանի օգուստոսը վէ ԲարճԷ-ա էմինէյ դէն էմինէյ ըլուլուր. էօրէնուս ըս տուր, ճէմա՛ան Ա՛ռաուաձալանի օգուստոսը հալթե, Քէլէնէն ըա՛լէմընըն Ա՛նէն քիլիպա մուղայիր օլտուղունա ճէհմ կոթ:

Քահանայապետին ա՛զգէրէն շէնքա՛շճը թուեցմասը Ա՛զիզ Քի-թապա մուղայիր տիր։

մը վ՛երեճէք։ Իմոի էյեր սիզ՝ եարամազ իքէն՝ էվատ-լարընըզա էյի պահշիշլէր վերմէյի պիլերսէնիզ, կէօք-լէրտէ օլան փէտերիներիզ նէ՞ գատար զիյատէ՝ օնտան տիլէյէնլէրէ նի՛մեթլեր վերեճէք"։ Ա՛ռմ է։ 9, 10, 11։ Ա՛զիզ Փիլիպոսան շունու տախի էօյրէնիր-ըիզ, քի Փրիստոսուն մուհապպէթի վէ ըիգդաթընա-տա ասլա նօգտան եօգ տուր. վէ պիզէ նասիհաթ օ-լունուր քի հէր իմպէճջըզդա սերպէսթի օնա կիտէլիմ։ Գօդոս Իէսուլուն Ա՛զիզ Պուհ իլէ տէտիյի շու քէ-լամլարընա տիգդաթ էթտիյիմիզ հալտէ, պիքիր Ա՛ճ-րեէմի, ա՛զիզլէրի վէ մէլ՛քլերի Փրիստոսան մեր-համեթլի ատտ էտէմէզ իզ։ "Իմոի պիզ՝ պէօյիք պաշ քեահինէ՝ կէօքլերէ կէմիշ Ալլահըն Օղլու Յի-սուսա մալիք իքէն, իպրարը գալի թուեցաղըմ։ Օ՛ճ-բա զա՛իֆլիքլերիմիզէ հէմտէբտ օլմազա գատիր օլմա-յան պաշ քեահինիմիզ եօգ տուր. իլա հէր շէյտէ պիշլիմ կիպի թէճրիպէ չէքթի՝ ֆագաթի կիւնահսըզ։ Իմոի ի՛նայէթին լաճաթընա սերպէսթիք իլէ նագ-լաշալըմ, թա քի մերհամեթ ալալըմ, վէ վագթա մի-նասիպ եարտըմ իչուն՝ ի՛նայէթ պուլալըմ"։ Եբր. Գ. 14—16։ "Իմոի իգթիղա իտի քի՝ օնա հէր շէյտէ գարընտաշլարա պէնկէր օլա. շէյխէ քի Ալլահա միւթա՛լիգ օլան շէյլէրտե մերհամեթլի վէ էմին պաշ քեահին օլա, քի գավմըն կիւնահլարընա քէֆարէթի էյլէյէ։ Օ՛նըրա քէնտիսի թէճրիպէյէ տիւշար օ-լուպ էլէմ չ՛էքմիշ իտ՛իյի սերպէսթէն՝ թէճրիպէ չէ-քէնէրէ եարտըմ էթմէյէ գատիր տիր"։ Եբր. Ր. 17, 18։ Իշտու քէլամըէր Իօմա քիլիսէսինին պալատէ մէղքիւր մէյտանա կէթիրտիյի սերպէսին՝ Ա՛զիզ Փիլիպոս նէ տէրէճէ մուղայիր օլտուղունու լազըմը մերթէպէ կէօսթէրիրլէր։

Բսմա քրիստոսի սինին ա՛զիզների շէֆա՛աթճը թուրմմաքներն ի-քինճի սէպիւ։

Ա՛զիզերին շէֆա՛աթճըլըղընը սապիթ էթմէք իչիւն ա՛տէթա կէթիրտիքլէրի իքինճի սէպէպ տէ շուտուր, քի ա՛զիզեր մէշագաթա չէքիպ, վէ կերչէքլիյէ սաղրգանէ շահիտ օլուպ Ա՛լլահա սէվգիւլիւ օլտուգլարը իչիւն, օնտան հէր նէ տիլէսէլէր՝ անիտէ իճրա օլունուր։ Ա՛յ մահսուսէն պիքիր Ա՛բուպէքիր իչիւն տէրլէր, քի Վ՛ըրիստոսուն վաիտէսի (օլմազլէք) էլպէթթէ ա՛զիմ գուտրէթի սահիպի օլմուշ օլուր, վէ հէր նէ տէրսէ շուպհէսիզ իճրա օլունուր. էսլէ քի օնուն շէֆա՛աթճըլըղը պիզիմ տիլէքլէրիմիզ իլէ պէրապէր օլտուղու համար, (էլէլպէթ) հէր նէ տիլէսէք՝ ալըրըզ։

Ա՛եր շէյի էվվէլինտէն պիլէն Ա՛լլահ պու եանկլըշլըղըն քիլիսէյէ կիրէճէք օլտուղունու կէօրիւպ, Ա՛զիզ Վ՛ըհիաալարտա օնու աշիքեարէն բէտտա էթմիշ տիր։ Պ՛ուկ. ԺԱ. 27, 28 տէ օգուտուղումուզ իւզրէ, գարընըն պիրի Յ՛ֆէնտիմիզէ. "Ա՛յէ մուէթլու սէնի թաշըյան բահմէ՝ վէ էմոիյին մէմլէքէթ" տէտիքտէ, Վ՛ըրիստոս տէօնիւպ օնա շու ճէվապը վէրտի. "Ա՛ֆէլ խոսոսա՝ նէ մուրնըա Ա՛լլահըն պէօյլէնէպ պինկէյէպ հըճճը եէճէնլէրէ"։ Պու քէլամ իլէ Պաուրթաըրճմըղը պիպէ աշիքեարէն էսյո՛տիր, քի Ա՛լլահըն Վ՛էհամինը պիրմէք վէ օնա իթա՛աթ էթմէք՝ օնուն իլէ թէնճէ վաիտէսի օլմագտան տահա պիր եագըն միննասիպէթ փէյտա, վէ ինսանը զայէթ պէօյիւք պէ-ըէքէթէ նայիլ եաէր։

Պունտան գաթի՛նազար, Ա՛տթ. ԺԲ. 47—50 տէ եագըը օլտուղու իւզրէ՝ պիրի օնա. "Իչթէք վաիտէն վէ գարընտաշլարըն սէնին իլէ սէցյէշմէք իսթէյիպ՝ տիշարտա տուրսոյօրլար" տէտիքտէ, (՝) պունու սէօյլէյէնէ ճէվապ վէրիպ տէտի. "Ա՛յ վաիտէմ քի՞մ տիր,

Ա՛զիզէրի չէֆա՛ֆ՚ը թուխմադ Ա՛զիզ ֆէխթապա մուղա-
յիր տիր ։

վէ գարնտաշլարըմ՝ քիմլէր տիր ։ Ալ է էլինի շայիրա-
լէրինէ տօղրու ուղատըպ՝ տէտի ։ Իշլէմ վալիտէմ վէ
գարնտաշլարըմ ։ Օխրա քիմ քի կէօքլէրտէ օլան
փէտէրիմին իրատէթինի էտէրսէ , գարնտաշըմ վէ
գըզ գարընտաշըմ վէ վալիտէմ օ տուր՚» ։

Շու տախի տիգգաթէ շայան պիր շէյ տիր քի ,
Նֆենտիմիզ Ինճիլտէ պիքիր Ա՛երնէմ ասլա վալիտէ
շազըրմամըշ տըր ։ պիր քէրրէ կանա շէհրինտէքի
տիյիւնտէ օնու թէքտիր էմմիշ տիր ։ (Յ՚էֆ ։ ր ։ կ ։)
վէ շու պալատէ մէզքիւր քէլամնար իլէ աշիքտարէն
էջրէտիր , քի Ա՛լլահ իթաաթի էմմէք՝ թէնտէն ետանա
քէնտի՛ խըսըմըն օլմադըտան տոհա պէօյիւք պերէքէ-
թէ ինսանը շայէսինէ էտէր ։ Ամտի կէօրիւրիւզ՝ քի
պիքիր Ա՛երնէմին վէ ա՛զիզէրին շէֆաաթճ՚ըղ պիւա
պիւթիւն Ա՛զիզ Ֆէխթապա մուղայիր օլան պիր էսաս
իւզէրինէ պինա օլունմուշ տուր , վէ Ա՛լլահըն Վէ-
լամընը քէնտինէ գուլաղուզ գապուլ էտէն քիմսէ ,
օնու պիւսպիւթիւն ըհտա էմմէյի տիր ։ Իշպու իթա-
լիմաթ միւճիպինճէ Ֆրիստոս Ֆօմա քիշիսինէն
իխրաճ օլունմուշ տուր ։ Ա՛էմա՛աթ պիքիր Ա՛երնէմի
վէ ա՛զիզէրի քէնտինէ հիմայէթճի վէ միանճը թա-
ննը , օնլարը քէնտի կիւնահլարընա վէ թագսիրա-
թընա ղայէթիւլէ թէհամիւլ էտէն վէ մէրհամէթ-
լի սայար ։ վէ պու վէճհ իւզէրէ Ա՛լլահըն ա՛զիմ
վէ էլչէմ կէրչէքլիքի իլէ փաքէնիպ րուհ իլէ հա-
գաչմաէն եիւքսէլճէք է՛րտե , օնու ինսանա թէպ-
տիլ էմմիշ վէ կէրչէքլիքի նահադէլըգ իլէ սագլա-
մըշ օլուրլար՚» ։

(Բ) Ֆօմա քիշիսէսի կէլէճէք էպէտի հայաթա վէ
էօլիւմ թա՛լիմաթընա ինանըը տէյիւ իգրար էտէր
իսէ տէ , ինսան ֆէնտի իլէ իճատ օլունմուշ փաաթան ,

պաթաթէ, Նէրօզ-Ըլե՛ն վէ սայ՛ր պունլարա էմնալ Թա՛լիմաթլէր տախի գապուլ էտէրէք, պու Թա՛լիմաթլէրն ինսանլարըն գալպի իւղէրինէ օլան ախլագի Թէսիրաթլէրնը պիւսպիւթիւն մահվ էթմիշ տիր։

Պու Թա՛լիմաթ Ա՛զիզ Վ.իթապատա աչըգ Թարղ իլէ Էօյլե պէյան օլունմուշ տուր, քի Թէվպէ էՀ-մէյէն էպէտի ճէզա էչքէճէք, փիւշման օլուպ իմանա կէլէն ճան իսէ՝ սա՛ատէթը պինիհայէյէ նայիլ օլաճագ տը։ Վէ պիր ատէմ էօյտիւիւ կիպի՝ անիտէ պու իքի Հալնին պիրինէ եա օպիրինէ կիրիֆմար օլաճագ տը։ Ո՛էնկինին գափուսունտա էօլէն ֆագիր Ա՛զարոս՝ անիտէ կէօյէ Ա՛քրահամըն գուճաղընա կիԹտի։ Ձագաթի Բօմա քիլիսէսի կիւնահ քեապըն էօլիւմիւնտէն սօնկրա տա գուրԹուլաճագ եօլսար կէօսԹէրմէսի իլէ Ա՛զիզ Վ.իթապըն պու աչըգ Թա՛լիմաթլէրնը իպՀալ էմիշ, վէ օնուն ախլագ գուվվէԹինէ զա՛աֆիյէԹ կէՀիրմիշ տիր։ Ինսանլըն գալպի էօյլէ պօզուգ, վէ կիւնահ իշլէմէյէ օլան աչգը պաՀիրընտա էօյլէ քէսքին տիր քի, պիր քիմսէ կիւնահը էս՛միւր կէչիրտիյի Հալտէ տէ էպէտի էօլիւմտէն գուրԹուլա պիլիր տէյիւ ինանտըղը սուրէկՀաճ, սօն նէֆէսինէ տէք գօրգուսուզ վէ փէրվասըզ կիւնահ իշլեր։ Ինպէտի Հէլաքըն ԹէՀլիքէսի կէօզիւ էօնիւնտէ օլմատըգտան սօնկրա, Հեր Հալտէ "Գանա նէ էթմէք կէրէք տիր քի խէյաս պուլայըմ" սիւալինի Թէղք էտէր։ Ինտի՝ պիր Վ.ահաօլիք՝ քէնտի քիլիսէսի Հագգընտա Ի՛ՀԹիգատը օլտուղու Թագտիրտէ, ճանընըն զա՛յաԹը իւղէրինէ պիՀիթիւն պիւՀիթիւն փէրվասըզ օլուպ՝ տայիմա չօգ կիւնահ իշլէյէ պիլիր։ Գախուսուս էկէր զէննկին իսէ, արԹըգ իշի իշ տիր։ Հեր Հալտէ վէ միւսԹագիլ պիր քէրրէ կիտէճէյի ֆաաթանդա՝ ԹէՀլ գուրԹուլապիլմէք իշիւն չօգ պատա-

Քահոլիքներին պօզմուշ օյտուղու պիր ասյիր պէօյիւք թա՛լիմաթ։

րագ էթտիրէ պիլիր։ Ինա քիլիսէսի կէլէճէք տիւնեանըն էպէտի իւճրէթինին վէ ճէզասընըն պէօյիւք վէ էլվէմ թա՛լիմաթընը պէօյլէճէ պօղուպ պիւսպիւթիւն գալըրմըշ տըր։ Ալլահըն Վէլամընը սէվէն վէ օնու քէնտիլէրինէ գուվաղուղ թուանանլարընն իսկ քեռաֆֆէսինի էպէտ իւլ ապատ ճէհէննէմին էնկինլերինէ կէօնտէրիր։ Լաքին Վաահօլքէր հէր նէ գատար քէսթիւ վէ մուրտար ալուագ սահիպի օլուրլար իսկ օյտուղլար, մանի՛ տէյիլ, օնլարընն կիւնահլարը ա՛ֆվ օլունուր։ Քաւարանա կիտէրլէր իսկ տէ, օրատան տա պիր աղ ագչէ իլէ թէզ գուրթուլուպ ճէննէթէ կիտէրլէր։ Պէօյլէ պիր թէրթիպին ախլագի թէէսիրաթը էլպէթտէ զայէթ հիյապէթլու նէթիճէլէրէ վէ էտէպ ու էրքանընն պօղուդմասընա միւսթագիլ պատի օլուր։

(Գ) Ինա քիլիսէսի քիլիսէնին սըրրլարընը էօյլէ պօզմուշ տուր՝ քի օնլար լութֆուն վասիթալարը օլաճագ նէյրտէ, կիւնահ վասիթասը օյմուշ տուրլար։

Սըրը նա՛նի խութպուդը պիր լուհանի իհսանըն նիշանէյի զահիրէսի տէմէք տիր. վէ քիլիսէնին սըրրլարը շու նիյէթէ մէպնի իհսաս օլունմուշ տուրլար, քի իման իլէ օնլարը իֆրա էտէնլէրին լութֆտա թէրագի պուդմասընա պիր իմտատ օլսուն։

Լաքին Ինա քիլիսէսի պու նիշանէյէրի՝ օնլարըն թէմսիլէն կէօսթէրտիյի շէյլէրին մէգամընտա թուանմուշ տուր։ Վ՝աֆթիվ՝ նէնիտէն տօղմանընն սըրրանի նիշանը օլաճագ նէյրտէ, պիզգաթ նէնի տօղուշ օյմուշ տուր։ Յապալըն ախշամ թա՛մրընըն էքմէյի վէ շարապը Վէրիսատուսուն թէնինին վէ գանընըն նիշանը օլաճագ նէյրտէ, ֆիլ ասլ Վէրիսատուսուն թէնի վէ գանը, տիրիլէրին վէ էօլիլէրին քէֆարէթի էտիճի

Քաթօլիք քիլիսէսինքն Իթիրաֆը Ա՛պիզ Քիթապա մուզա յիր տիր։

գուրպանը օլմուշ տուր։ Փափազա Իթիրաֆ (Խոս-
պովանո՛ւ) օլուպ՝ գուստաս (Հաղորդ) ալան քիմսէ,
արիզդ էմին տիր. Ճիւմլէ իշլէտի կիւնահլար Թէ-
միլլէներ, վէ տէֆա իշլէմէյէ Հազրը օլուր։ Պու
Թա՛լիմաթըն ալալափ Թէկսիրաթ Հազգընտա Վի-
րուան նամ պիր զաթ՝ Վաթօլիքլիքտէն Իրօմէս-
Թանդըզդա տէօնտիքտէն սօնկրա՝ Աիւ Իօրքուն Ա՛իւզ
նամ Վաթօլիք (փիսգօփօսունա) եազտըզը մէքմուզ-
լարըն պիրինտէ փէք կիւզէլ սէօյլէր։ Իթիրաֆ
Հազգընտա օլան քէնտի էնքէարը սապըքէտի իւզէ-
րինէ սէօյլէյիպ տուր. "Ա՛այր. Ա՛. նամ փափազ չօք
քէրրէ էվէ կէլիպ՝ պիզի Իթիրաֆ Հտէր իտի։ Իօ-
գարըքի գաթտէ պիր գարանլըգ օտատա օթուրուր ի-
տի, պիր սօքրա իւզէրինէ տէ պիր գաչ մուտ եա-
նար իտի։ Իթիրաֆ օլմազա կիտէնլէր աշաղըի Տավ-
լինին էօնիւնէտքի գափուտան պաչլայարագ տիզ իւս-
Թիւնտէ նէյտիպանտան եօգարը մէզքիւր օտա գա-
փուտունա տաք պիրիպիր արտըսըրա կիթմէզի իտիլէր։
Օրատան պիրէր պիրէր իչէրի կիրիպ, վէ Իթիրաֆ
օլուպ տըշարը չըգարըլար իտի։ Ալրա պանա կէլ-
տիքտէ, իչէրի կիրտիմ, էյիլիպ փափազըն էօնիւնէ
օթուրտուտմ. օտա՝ կիւնտիւզ վազթը պիւտպիւթիւն
գարարմըշ իտի։ Իւզէրիմէ խալըֆէթ էտիպ՝ Ա՛ա-
Թինէ պիր գաչ սէօղ սէօյլէտի, սօնկրա կիւնահլա-
րըմըն նագիլինէ պաշլայըմ տէյիւ էմր էյտի։ Վօր-
գուտման եիւբէյիմ էօյլէ Թիյրէյօր իտի քի, էյտի-
յիմ կիւնահլարըն պիրինի պիլէ խաթըրըմա կէյիրէ-
մէտիմ։ Խմտի քէնտիսի՝ Վալան կիւնահը էյմի՞շ
մի սին, ֆիլան կիւնահը էյմի՞շ մի սին տէյէրէք՝ սիւալ
էյմէյէ պաշլատը. պէն տէ քիմինէ Ա՛յ, քիմինէ Իօգ
տէյօր իտիմ։ Իընճամ նագիլյէյիմ Թէքմիլ օլտուգ-

տա, պիր քէրրէ տահա գօլունու իւզէրիմէ գալը-
րըպ, վէ պիր գաչ Յաթիճնէ սէօզ տահա սէօյլէյիպ
պէնի սալըվէրտի։ Ընթրգ օնտան սօնկրա չօգ քէրրէ
պու իշի իճրա էտէր իտիմ, վէ հէր ի՛թիրաճ ծլտու-
ղումտա ճիւմլէ կիւնահչէրիմ ա՛ֆվ օլտու տէյիւ հիսս
էտէր իտիմ։ Յվվէլ պանա աղըր եիւք օլմուշ օլան
կիւնահչար արթրգ օնտան սօնկրա ասլա գայտրմտա
օլմազ իտի։ Կիւնահչըն աղըրլըղը արթրգ տէֆ՝ օլուր
իտի. վէ չօգ քէրրէ՛ կիւնահ իշլէյճէք օլտուղում
վագըթ պիր ի՛թիրաճ իլէ ա՛ֆվլըգ ալաճաղըմընն միւ-
լահազասը իլէ, գօրգուսուզ վէ ճէզասըզ (Յշէյէ) պի-
լիրիմ տէյիւ գըլյաս էտէր իտիմ։ Ասլըն ի՛թիրաճ
էթմէք վէ ապնակոմ վէրմէք թա՛լիմաթընըզըն միլիօն-
լարճա ճանլար իւզէրինէ թահսիլ էյլէտիյի հիյսթէ-
լու վէ ճանը հէլաք էտէն սէմէրէ պու տուր"։

"Ֆագաթի չօգ քէրրէ շու(սիւալէր) ֆիքրիմէ սիւ-
շէր իտի, քի "Նի՞չիւն փափաշ կիւնահուզ վագթը գա-
րանլըգ օտայա կիրէր։ "Նի՞չիւն Ընկիլիզճէ սէօյլէ-
մէյիպ Յաթիճնէ սէօյլէր։ "Նա՞սըլ կիւնահ ա՛վճ-
լըզը վէրէ կիլիր։ Ալ՝ շայէտ պու շէյլէրին քեաճ-
ֆ՝սինի էթմէյիմճէն սօնկրա եինէ կիւնահչարըմ՝ա՛ֆվ
օլունմուշ օլմատըզը Հալտէ, նէ՞ եափմալըյըմ։ Տա-
յիմա տիգգաթի էտէր իտիմ՝ քի ի՛թիրաճ օլտուղումտան
սօնկրա էվվէլքիներէն էյի իշ կէօրիւր իտիմ. զիրա
ի՛թիրաճ օլմագտան խաճիֆլիք առույար իտիմ։ Յա-
քին իշպու ի՛թիրաճ թա՛լիմաթը Հագդընտա օլան
ի՛թիմատըմ թէզ տէֆ՝ ու ըտֆ՝ օլտու. վէ եա-
գընն վագըթլարտա շուներ տախի ֆէկմ էյլէտիմ
քի պու շէյ՝ զամիր իւզէրինէ Հիւքմ վէ ինսանը
էսիր էթմէք նէյէթի իլէ իհտաս օլունմուշ փափաշ
ֆէներ տիր"։

(Դ) Ռօմա քիլիսէսի՝ Ալլահըն պէյան էթմէյի էյ-

զէմ կէքչէլքէլէրին վէ օնուն մաթլուպ էթտիյի ա-զիմ պօրճլար եէրինէ մէնփա՛աթսըզ ատէթլէր վէ տիվանէճէ վէ չօճուգճա ֆարգլար իճատ էթմէսի ի-լէ , Վրիսթիան մէզհէպին գուվվէթինի պիւթիւն պիւթիւն թէվէֆֆիշ տիր ։

Թօմա քիլիսէսինին այն ու ա՛տէթլէրինին քեաֆ-ֆէսի ֆահտէսիզ, մէֆհումսուզ վէ չօճուգճա շէյլէր տիր ։ Օլ իճատ էթմիշ օլտուգլարը այն ու ա՛տէթ-լէր պիր անկլաշըլմազ լիսան իլէ իճրա օլունուր ։ քիլիսէտէ իճրա օլունան այն ու ա՛տէթլէրէ ճէմա՛-աթըն ասլա իլհագլըզը եօգ տուր ։ զիրա կէրէք օգու-նան շէյլէրին վէ կէրէք մագամ իլէ օգունան իլա-հիլէրինտէն դիր լագըրտըսընը պիլէ անկլամազ ։ Մէզհէպէ տայիր օլան էն ա՛զիզ պօրճլարը պէօյլէ պիր թագըմ գարմագարըշ նամա՛լիւմ սէօզլէր մը-ըրըտայարագ իճրա էթմէք՝ մէզհէպին աիլագի գուվ-վէթինի զայ՛ էթմէք տիր ։ Նաղը՛գ քի Թօմա քի-լիսէսի Ա՛ստուածաշունչ օգումազ ։ Օգումուշ օլա իտի , անկլաշըլմազ լիսան իլէ սէճմէ գըլմագ հագգընտա Պօղոս Էկսուլուն էֆքեարընը օնտա եա-զըլմըշ կէօրիւր իտի ։ Ա Կոր. ժԲ ։

Փափազլարըն էլպիսէսի , էնվա՛րի տիզ չէօքմէլէր , միւպարէք սու սէրփմէք , Ա՛ստուածաշունչու գալը-ըրըզ՝ օնուն եէրինէ ինսանի իւմին ըշըղընը գօտուգ-լարը միսիլիւ , կիւնէշլին միւպաշ ըշըղը քեաֆի օլմա-յօր տէ՝ օլ ուֆագ թէֆէք ըշըգլար իլէ կիւնէշլին նօգսանընը տօլտուրաճագլար կիպի , կիւնտուզ վագթը մուժլար վէ գանտիլլէր եագմազլարը տաիսի՝ այնի օլ ֆայտէսիզ այն ու ա՛տէթլէրէ միւսավի տիր ։ Օլ պէօյուք վէ զայէթ ճէվիլ Ա՛լլահ սունուլաճագ իւ՛-պատէթէ՝ եալընըզ եապանիլէրէ վէ չօճուգլարա խօշ կէօրիւնէճէք , եախօտ ինսանլարընն ագըլըզ զոս-

Քաթօլիք քիլիսէսընըն Ա՛զիզ Քիթապա գարշը օլան Թա՛լիմաթլէրի։

բուրիչէթինի Թէպքին էտէճէք շէյլէր գարըշտըրմագ՝ օլ Իպատէթին ալըլագի գուվվէթինի հիչ էթմէք ա՛ր. պիզ իսէ օնու Թէվպէքքար Եիւրէքլէ, իման վէ մու֊հապպէթ իլէ իճրա էթմէյէ պօրձլուդ։

Ւօմա քիլիսէսինին կիւնահ ա՛ֆվլըդը տախի սօն տէրէճէ պիհուտ վէ չօճուգճա շէյլէր իւկէրինէ պինա օլմուշ տուր։ Ֆիլան քիլիսէյէ զիարէթէ կիմ֊մէք, պու գատար "Ալէյհի սանա Ա՛երեէմ" (Ալէյհի էէ Ա՛ալիմ) տէմէք, պիր չիզմէ Թաապիրինի էօփմէք պիր փափաղա Ի՛Թիրաճ օլմագ. պու շէյլէր Ա՛լահըն քէնտի հատտըդ մու հապպէթի իլէ իճրա էթմէյի էն պէօրիւք իշի, հա՛նի կիւնահ ա՛ֆլըդընը վէրէպի֊լիրլէր։ Պէօյլէ Թա՛լիմաթլար իլէ՝ Ւրիստոսուն գանը իլէ օլան քէֆարէթի, վէ ինսանըն պահուտսուզ Ա՛լահա մագպուլ օլապիլէճէյի օլ Եիւրէք հալի, խաԹըրլարընտան չըգմըշ տա, օնլարըն եէրինէ Ա՛լ֊լահ վէ օնուն կէրչէքլիյ՛նէ պիւսպիւթիւն եագըշ֊մագ պիհուտ շէյլէր տօլմուշ տուր։

Իշպու կէօսթէրտիյիմիզ իշարէթլէր իլէ մուխթա֊սարճա Ւօմա քիլիսէսինին ահվալինին վէ ալ֊լա֊գի ԹէէսիրաԹընըն պիր գըԹասընը կէօսթէրմէք իս֊Թէյիր. պիւսպիւթիւն ալըլագի պօրձլարա միւթա֊լիգ օլան Թա՛լիմաթլէրտէն սարփը նազար էլէմիշ իլ. Պու մէպհէսին՝ նէ Ինճիլին էօյրէթտիյի նէ ան Ա՛լահըն պէյան էթտիյի իւզրէ, իլա ինսան իճմաը իլէ եափըլմըշ օլտուղու իչիւն, օնուն միւճիԹի կի֊պի պօզուգ վէ ալտատըճը պիր մէպհէպ օլտուղունու կէօրտիւք։ Իշպու քիլիսէնին իպատէթ վէ սէճ֊տէ գըլմագ Թարղլէրի, հիսապսըզ իհսանլարը, Ւրիստոսու եաքընըդ միանճը գաա՛ուլ էթմէմէի, Ա՛լ֊լահըն Ւրէզամընա օլան խուսուսմէթի, ա՛վլադլարէ վէ

Ֆասոնէլաթ Թաւիմասը, էտնա վէ չօճուգճա այն ու ա՛տէթլերի, տէյիլ Թէվպէ էմիշ վէ միւմին քիմսէ՛ յէ՝ իլլա չիպկի էօփէնէ. վէ պունուն կ՛ապի տիվանէճճ այինլէր իճրա էտէնէ կիւնահ ա՛ֆվլըզը վէրմէսի, պունլարըն հէփիսի տէ ինսանըն ախլագ ու մէշգէպի իւզէրինէ Վրիստոսուն Ինճիլինին փաքէյիճի վէ Թէմիզէյիճի Թէոսիրաթընըն մուղայիրինաէ Թէոսիր էտէրլէր։ Պու մէղհէպ էօյլէ պիր մէղհէպ տիր քի ագէճ իւ՛ նէբուզո՛ւ՛ն սաթտըզը իչիւն, հէր քէսէ իւճրէթի իւէ կիւնահ իչէթմիրիր։ Ինսանը՝ զամիրինի Թէֆէմիշ վէ Թէֆէքքիւր էմէքտէն մէն՝ էտէր, վէ պէօյլէճճ ճէհալէթի՝ ճիսմանի գուվվէթի վէ ճէպպարըզը քէնտի մուհաֆազասը վէ տայիմիյէթինէ համի էյլէմիշ տիր, պու սուրէթի իւէ տէ ճէհալէթի՝ պաթըլ ի՛թիգաթ վէ չօգ քէրրէ տէ պէօյիւք մէրհամէթսիզլիք մէղհէպի օլմուշ տուր։ Վէնտինէ մահսուս օլան Թէոսիրաթը տայիմա մէյտանա չըգարամամասը պաշգա սէպէպէ մէպնի տէյիլ տիր, իլլա թիճարէթին վէ սէնա՛աթլարըն ինսանըն կէօզիւնիւ աչան Թէոսիրաթընըն՝ մէտէնիյէթին ա՛լէսսէվիյէ իւէրիւէսիյինին՝ վէ հէփսինտէն պիյատէ Ի՛սթանպուլդա Թէոսիրինին օնուն զարարըլը նուֆուզաէնուն էօնիւնիւ ալմը շ վէ օնու պաթըթալ էմիշ օլտուգու իչիւն տիր։ Ի՛նլինին իւէրիւէմէսինտէն Վ՛ալիլէօսուն կիւնիւնտէ Հէրմոկոսլուգ տուր, տէյէրէք հիւքմ էմիսի շէյի՛ Ա՛կէրէքլիք տէյիւ գաղուլ էմէյէ մէճպուր օլտու. վէ Ի՛սթանպուլդըն եայըլմասը վէ մէտէնիյէթին իւէրիւէմէսի՛ էլինի ինսանլարըն գանընտան կէրի չէքիպ՝ հէր նէ գատար նաչար վէ նաֆիւէ վագըթի կէչիրմիշ իտի իսէ տէ, էնճամ իւէրիւէմէք Թաքիդինէ սիւնիւք էմէյէ օնու մէճպուր էմէթիւէր։ Հէր նէ գատար պու պէօյլէ իսէտէ, քէնտի զաթը վէ

Քաթօլիքներին թէեսիրաթը նիճէ թէպտիլ օլա պիլիր։

*ասլիյէթինի պրագմատըգճա, եանընտան իճատ էթ-տիյի ճիւմլէ թա՛լիմլերի րետտ էթմէտիքճէ, վէ Ա՛լ-լահըն եանը ւմադ քէլամընը քէնտինէ գուլաղըզ գապադ էթմէտիքճէ, շիրքէթը ինսանլըէնին պիւ-թիւնիւ իւզերինէ քէնտի թէեսիրաթը տա՛ խարապ էտիճի վէ պօղուճաւ օլաճագ տըր. վ՛ պու տա օլ մէգ-հէպէ ի՛թիգատ վէ իման՛աթ էտէնլէրին օնա կէօս-թէրտիքլէրի իման վէ թէպպի՛յէթէ կէօրէ օլաճագ տըր։ Վէյլ վագի՛ եադընըլտըտա վուգու՛ պուլան վա-գա՛ալէր օնուն գուվվէթինին պէօյիք փայընը էլինտէն ալտըլար. Լէվհատա Քաթօլիք պէլտէլէրին ճէմա՛աթլարը շիմտի այաղա գալդըգճ տըր ար, վէ շիմտիտէն Իսմա քիլիսէսինին քէնտի իւզերլէրինէ վուրտուղու վէնճիրլէրին չօղունու սիլքիպ իւզերլէրին-տէն աճմըշլար տըր։ Էէման Էադդ Ա՛ալա Հաղ-րէթլէրի իշէրինի բաան կէթիրսին։ Լաքին տիկէր թարաֆտան Իսմա քիլիսէսինին տիւշմէյինի կէօրմէյէ պիզիմ պաշգա իւմիտիմիզ եօգ տուր, իլլա պիւթիւն իւմիտիմիզ եալընըզ կէրչէքլիյինի քէլամընտա վէ Ա՛լլահըն Բուհունտա տըր։

ՊԱՊ Դ

Քահօլիքքլէբին ասվալի ախլագիչեսի։

ՓԸՍԼ Ը

ՐՕՄԸ ՔԻԼԻՍԼԻՍՆԵՆ ԸՆԼԸԳ ՀԸԳՕՐՆՅԸ ՄՈՒՋԻՐՐ ԹԸ'ԼԻՄԸԹՔ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՊԼՅՍՆՆԸՆՅԸ

Ա. Հերետիկոսլարա օյունան անտ վէ շարթլարը ֆէտաքեարանէ հըֆզ էթմէք ֆարզ տէյիլ տիր, վէ

Բ. փատիշահլարը գաթլ էթմէք վէ թուղեան եաղմօա զօրպալըգ ճայիզ տիր տէմէսի։

ՓԸՍԼ Բ

ՃԻՋվԻԹԼԻՐԻՆ ԹԸ'ԼԻՄԸԹՔ ԸՆԼԸԳԻՅԼ վէ ՓՕԼԻԹԻԳԻՅԼԻ։

Ա. Խասքալըն Հյայէթ մէքթուպլէրի նամ բիգալէլէրի։

Բ. Ա'իվլեթլէրին թա'լիմաթընա Յօմա քիլիսէսի մէսուլ տուր։

Հէթիճէ։

ՓԸՍԼ Ը

ՐՕՄԸ ՔԻԼԻՍԼԻՍՆԵՆ ԸՆԼԸԳ ՀԸԳՕՐՆՅԸ ՄՈՒՋԻՐՐ ԹԸ'ԼԻՄԸԹՔ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՊԼՅՍՆՆԸՆՅԸ

Հյվվելքի պապտա Յօմա քիլիսէսի հագդընտա իւչ պէյիւք թէշէբբի էթմէք. Իւչքի Հ'զիլ Ա'իթապը

Քամօլիք քիլիսէսինին մուղերը Թա՛լիմաթը։

Քի՛լիէն բէտտ էթմիշ օլտուղու. Իքինճի՝ Ա՛լահա սու-նուլաճագ սահիհ վէ բուհանի Ի՛սլամէթի պօզմուշ օլտուղու. վէ Իւչիւնճիւ՝ գապուվ էտէր տէյիւ իգ-նար էթմէյի պաշլըճա Թա՛լիմաթլէրին պիր գաչընա մուղայիր Թա՛լիմաթլէր սապիթ էթմիշ, վէ պէօյլէճէ ընլարըն ախլագ իւզէրինէ սլան Թէէհիւրաթընը եա մահվ եա տա պիւսպիւթիւն խարապ էթմիշ օլտուղու իտի։ Պու Թէշէբքիւլէրին հէփիսինի տէ միգ-տարը քնաֆի իսպաթվ ը իլէ սապիթ էյլէմիք. շիմ-մի պիպէ շունու տաիսի կէօսթէրմէք ֆարզ տը՛ը, քի Ի՛սմա քիլիսէսինին՝ ախլաֆա, Ռէշիէվե վէ ա՛պաչէրին ղա-յէրի աչէ-էվէր խո-սոսալըքնա պիւսպիւ-ին մո-ղայէր ն ա՛-լէմ-նիլէ՛ւէ վար ոը՛ը վէ պոռնլար ինսանըն ֆալխինին են էօյին- չէնճիլէրտեն պա՛չըլըբնա վէ եակէպ ու էբէնճըն պէր ֆաչ ղայիր պէօյ-ո եռնկըշլըքնըբնա չըֆ ֆայնէնէյ պէրլէր։

Պու մատեէյ ղայէթ չօգ խապաթմըղ վար տը՛ը։

Ը· ՀԵՐԵՏԻԿՈՍՊԱՐԱ ՕԼԱՆԱՆՆ ԸՆՏ ՎԷ ՅԱՐԹԼԱՐԸ ՓԷՏՔՓԵՏԱՐՆԵ ՀԷՓՋ ԷՓՄԷՔ ՓԱՐՋ ՏԷՅԻԼ ՏԻՐ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸ

Հերետիկոսպարա օլան անտ վէ շարթլարա ֆէտա-քնաղըզ կէօսթէրմէք ֆարզ ատէյիլ տիր իտտաասը՝ Ի՛սմա քիլիսէսինին պիր Թա՛լիմաթը տը՛ը։ փաիա-լարըն չօղուղ, վաֆիր սինաթօսլար. Ա՛ստուածաբանլար, հիսապսըզ եկեղեցական վէ աշնարհական քիմնէ էր, հուգգուգ ու ա՛տալէթ մատեէրինին քնաֆէէսինէ գարշը, ֆէնաղըզա վէ եարամնազըզա ֆայտէյլ օլան պու հիյպէթլի Թա՛լիմաթը Թաստիգ վէ գապուլէթ-միշլեր տիր։ Պունլարըն խամինի պուբրատա սայմագ վէ վէքը էթմէք միւմքինսիզ տիր։ Լաքին իգթիզա

Բոմա քրիստոսին հերետիկոսարա գարշը սպանիթ,

եմոխի գատար իշպու խսպաթ էտէճէյիմիզ քէյ-
ֆիկէթին կէրչէքլիյինի, վէ ծնուն տէյիլ եալընըզ
պիր թա՛լիմաթ տէյիւ սպանիթ՝ իլա պիր գանուն կի-
պի տախի իճրա օլմուշ խոյինի կէօսթ՛ըճէյիզ։

Իշպու թա՛լիմաթ 1414 Նոյեմբեր 4 տէ քիւշատ
օլունան Վաւսթանսըն պէօյիւք սինաթօսունտա աշի-
քարե սպանիթ օլունտու։ Բոմայը միւէլլիֆ էրին
նագլի միւճիպինճէ՝ մէղքիւր սինաթօստա օթուզ
գալտինաչ, իւչ փաթրիք, երիմի արքեպիսկո-
պոս, եիւզ էլլի եպիսկոպոս, եիւզ բուհպան պա-
շը, եիւզ էլլի մէրհասաս վէ էնվա՛ի մանասթըր-
լար րեհպէրի վէ սաիրե, էքի եիւզ աստուածաբան,
տէօրթ էվէնկէօր (կայսրեաթէր), օն տօգուզ տուգա վէ
իմբերաթօր քէնտիսի պիլզաթ, պիր թագդմտա պա-
յաղը եկեղեցականլար, պէյլէր, գայիմմագամլար,
էլչիլէր, վէ պունլարըն հէփիսինտէն պաշգա՝ քիւլ-
լիյէթլու տինէլէյէնլէր տէ հալըը իտիլէր։ Այնճամ՝
օլունան հիսապա նազարէն օլ էնսատ օթուզ պին-
տէն գըզգ պին քիշիյէտէք Վաւսթանս շէհրինտէ՝ իշ-
պու սինաթօսա ճէմ՛ օլմուշ պուլունտու։

Պալատէ զիքը՝ վէ անիտ իֆատէ օլունան թա՛ի-
մաթ իշպու սինաթօսուն պիր մէշհուր սիճիլի տիր։
Հերետիկոսարըն վէ հերետիկոսլուգ թէօհմէթի իլէ
մէզմուր օլան քիմսէլէրին էմնիյէթ իւզրէ մահալի ի-
դամէթլէրինէ ավտէթ էտէճէքլէրինի Հավի՝ իմփէրա-
թօրլարըն, գրալլարըն վէ սայիր հիւքիւմտարանըն
վէրտիյի։ Էմնիյէթնամէլէր՝ Հադրնտա ա՛զիզ Վաւս-
թանս սինաթօսու շու սիյագ իւզրէ էմր ու գարար
էյլէմիշտիր քի, Վաթօլիք տինի եալնօտ քիւսկ ա՛ն-
քեամը էմնիյէթնամէլէրին ֆէսխ օլունմասընա տալ
գայտ էմէյէճէք տիր։ Շէօյլէ քի հերետիկոսլար հեր
նէ գատար էմնիյէթնամէլէրի օլմատըզը Հալտէ շէրա-

թը բուհանիէյէ կէլմէյէճէք օլուպ, էմիրէթնամէյի մէզքիւրէլէրի թահսիլ էթէիլէրինէ՝ ընարըն թէէ-մինաթընա իլթիպար պիրլէ մէհքէմէյի բուհանիէյէ կէլմիշ օլուրլար իսէ տէ, օ մագուլէ էմիրէթնամէլէր եանկըշըլըրլընը բէտտա էթմէյէն հերեփիկոսլարըն, հիւքմի ազապ վէ ա՛տալէթի իւզրէ միւ՛ճազաթի օլունմասընա մանի՛ օ մայաճագլար սըր։ Վ՛է ընլարա եօյլէ պիր էմիրէյէ վա՛տ էտէն քիմսէ տախի՛ նէ վէճհ իլէ օլ վա՛տը էթմիշ օլուր իսէ օլսուն՝ պու պապտէ վա՛տընը իճրա էթմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր։ (Պագ փատրէ Սարբինին Տրիտէնդ Պինամօսուն Էխբա-յէսինէ, Ա՛իլ Ր. սահիֆէ 102, քի 1751 տէ Ը՛մմէթրատնաա թաղ՝ օլունմուշ տուր, վէ փարի-զին Ը՛զիզ Ա՛էնէվիվ մանասթրը քիւթուխա-նէ նազըրը Լ՛ըքտաւայէ նամ՝ ա՛լիմին պու մատտէ իւ-զէրինէ թէ՛ լիճք՛ բտէսի օլան պիր հաշիյէսինի հավի տիր։)

Պինամօս պու կիւզէլ թա՛լիմաթը սապիթ էթ-տիքտէն սօնկրա՝ ա՛գապինճէ օնա կէօրէ տէ հարաքէթ էթմէյէ պաշլատը։ Յովհաննէս Էուս՝ Պիկիսմանտա իմբէրաթօրուն էրտիյի էմիրէյէնամէյէ իլթիպար էափ, մէզքիւր մէճլիսէ կիթմէյէ իսքէաթի օլտու։ Էուզուրու մէճլիստէ թէֆթիշ վէ մուհաքէքէ օլուպ, Ը՛լլահընը Վ՛էլամընը քէնտինէ տին գանունու տէյիւ գապուլ էթմիշ օլտուղու իչլուն եանմազա հիւքմ օ-լունտուգտա, իմբէրաթօր՝ օնու քէտէրսիզ եէրինէ թէսլիմ էթմէյէ պէպիւթ անտ իլէ վա՛տ էթմիշ օլ-տուղունու մէճլիսէ խապէր վէրտի իսէ տէ, մէճլիս իմ-բէրաթօրու էվինինտէն մուա՛ֆ գըլտը։ Վ՛էզայիք փափա վէ էլչիլէրի, գարտինալլար վէ եպիսկոպոս-լար՝ Լ՛ութէրին Պ՛օմմ տինամօսունա կէլտիյի թագ-տիրտէ, օնու Թօմայա կէօնտերիպ Էվրէտիկոս տէ-

յիւ եագապիլմիք իչիւն, Պէշինճի Վարդ խմիւեբաթօրաւ՝ Լուսէրե վերաիյի էմիյէմնամէնին մա՛տնտա սատրգ պուլունմագ ֆարզ տէյ՛լ սիր տէյէրէք, գանտըրմադա փէք չօգ ճահտ էմիւէր։

Ա՛ռամպիլէյ Վարդ խմիւէրաթօր՝ թաճ գընտուղու կիւն՝ Սիանիատա պուլունան Լրագլարը հիմայէ էմմէյի եէմին իլէ վա՛տ էմմիշ իտի իսէ տէ, Պէմմս է։ փափա օնա՛ օվ էմեիյի հէյպէմլու եէմինի պօզուն, վէ օվ Հայիմ վէ միւմիւ՝ Սիւսլիմանլարը միլիօնլար իլէ սիւրկիւն՝ եավաա ա՛զիզ Թէֆէթիշ մահքեմէսինին հէյպէմլու իսքէնճէլէրինէ թէսլիմ էմեին տէյիւ ճէպը է յլէտի։ Պունատան գաճի՛ նազար մէզքիւր փափա իմի՛ բաթօրուն տահա էմմէմիշ, վէ հէնուզ էտէճէք օլտուղա զայէմ մէքրուհ վէ զալիմ քէօմիւլհիւյէ քեամիլէն ա՛ֆվլըզ իհսան էյլէտի։

Մարիիի Խանըն 1672 սէնէսինտէ, Ֆրանսանըն Վաճօլիք գրալը՝ իւլքէսինտէ պուլունան մէշհուր քիպալլար վէ ասքերի պէօյիւքլէրտէն իպարէթ միւթէպէր Իրօմէսթանգլարըն քեամֆիֆսին փարիզ տավէմ էտիպ, Սուրբ Ժարմուղիմէոս կիւնիւն ալիշամըսը հէփսինի տէ գաճլ էմմիրտի. վէ Գրիգորիոս ԺԳ փափա պու իքի գամ կիւնտէն՝ եան՛ի հիչ վէ գամլին ի՛զլէմինէ պիր Յօրելեան եսրմուսու իճրա էմմէրիրտէն պաշգա, օնուն վիքրի իչիւն պիր միսալ պասըրըտը։

Ա՛ռաջինոս է. փափա Լիւսվանիա տուգասընա եաղտըղը պիր մէքմիւպինտէ աէր. «Պիշմիշ օլասըն քի Հերետիկոսլարա էմմիյին վա՛տէրի իճրա էյլէմէյին հաղտէ, ճանացոս կիւնահ իչէմիշ օլուրսուն»։ Գրիգորիոս ԺԳ. իշպու խուսուս իչիւն շու գանունու վա՛զ էմմիշ տիր։ «Ա՛իմէյէ մա՛լիւմ օլա քի

Ծ. Պրիգորիոսուն Նօմնսու վէ Սիմէոնգա Եպիսկոպոսուն Իլանը։

մուա՛յենէն հերետիկոսլուգ թէօհմէթիլէ միւթէհիմ օլան քիմսէլէրին թահսիը հիւքիւմէթինէ պուրունալար, հէր նէ տիւրլիւ պաղ վէ հէր նէ մուգաւէլէյի գաւիւէ իլէ օնլարա մէրպութի օլուրլար իսէ օլսունլար, օնլարա օլան ֆէտաքէարլուգ պօրճլաըընտան՝ օնլարըն հիւքիւմէթինտէն վէ հէր նէվի՛ իթա՛աթ մէսուլիյէթինտէն մուա՛ֆ տըրըլար»։ Ա՛հշհուր Ա՛ամօղիը Եպիսկոպոսուն պիրի տէ (Սիմէոնգա Եպիսկոպոսու) պու գանունա շու վէճհ իլէ շէրհ վէրմիշ տիր։ «Ա՛ալա՛ պ՛իլէրի, վէ թէպա՛ա իւղէրինէ հիւքիւմէթ սիւրէն քիմսէլէրին քեաֆֆէսի ի՛շպու գանունուն ահքեամընճա քէնտի ամիրլէրինէ ֆէտաքէարլուգ էթմէք նիյէթիլէ էյլէտիքլէրի անտ վէ շարթ վէ եէմինլէրտէն մուա՛ֆ օլուրլար։ Պունտան գաթի՛նաղար պիր Ա՛ամօղիը գարընըն գօճասը հերետիկոս օլտուղու հալտէ, գարը օնա ֆէտաքեար պուլունմազա պօրճլու տէյիլ տիր։ Ո՛իրա պիր քիմսէ սալթ թէնի էօլտիւրէ պիլէն զալիմլէրի՛ հայտուտլարա վէ իղրասըղլարա էյլէտիյի վա՛ալէր վէ նէմինլէրին իճրասընտա պուլունմազա պօրճլու օլմասըգտան սօնկրա, ինսանըն ճանընը հէլաք էտէն հերետիկոսլարա սատըգանէլիք իպրազ էթմէյէ հի՛չ պօրճլու օլմազ։ Կիւղէլ ամմա, տէյ՛ճէքսին, էօյէ պիր սատըգանէլիյին մուղայիրի հարաբ՛ի՛ էյի շէյ տէյիլ տիր։ Լ՛աքին, Ա՛երիաս Սաղմանիասըն տէտիյի կիպի, Ե՛սըլ սատըգանէլիյին մուղայիրի՝ Ա՛րիստոսա գարշը օլան վա՛տ եահստ ա՛հտըը։ Պու՝ ակլէպէն էօրէ՛-էյ՝, Հ՛երետիկոսլըգտան պէք գաչը՝ Ա՛օղանա աճանօսան տուա՛ղըմ հի՛սէտի իլէ հէր նէ գտարտ էտին հէրէ պէօնմէտ վա՛ղը իլէ մուհաֆէզէյէ կէլմիշլէր էտէ էտէ տէ, հաֆզան էհրաֆ օլտուղունտա՛ղ։ Սուրը Ա՛ովհաննա տահի

Բօմա քհնիսէսինին գրաւ գաթ. էթմէյէ բուխսաթ վէրմէսի։

պու էֆքեարտէ իտի քի, պիր Վաթօլիք պիր հէրետիկոսու հիւքիւմէթէ թէսլիմ էթմէմէյէ հէր նէ գատար վա՛տ էթմիշ, վէ վա՛տընը տախի եէմին իլէ սապիթ էթմիշ օլսա, ոնուն իսլահ օլաճաղընա միւմ քինիյէթի կէօրմէտիյի հալտէ, ոնու հաքիմլէրէ թէսլիմ էտէ պիլիր"։ (Simanca Cathol. Inst. Tit. 46. Sec. 53, 54.)

Բ. ՓՈՏՈՐՄԱԼԸՐ ԳԱԹ. ԷԹՄԻՒՔ ՎԷ ԹՈՒՊԱՏՈՒՆ ԵՒ ՈՉ ՋՈՐԳԱԼԸԳ ՃՈՒՏՔ ՏԻՐ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸ

Վաթօլիք քհնիսէսի՝ պաւատէ մէղքիւր՝ Վաթօլիք օլան հերետիկոսլարա էթմիյի վա՛տընտա տուրմալը տէյիլ տիր թա՛լիմաթը կիպի, պիր թա՛լիմաթ տահա չօգ քէրրէ մուգարրէր էյլէմիշ տիր. նա՛նի շու թա՛լիմաթ քի՝ Վհիլհէնին մէնքա՛աթընա հէր վէճհ իլէ մուխալիֆէթ էտէն քիմսէլէրի, նէ թարիզ իլէ օլուր իսէ օլսուն էօլտիւրմէք հագգ տըր։

Իմամ Սուրբ Յակոբոս Ալֆէֆս նամ միսիոնէրն պիրի, փափա իլէ մարաղասը օլան Իւշիւնհիւ ֆանըր նամ Ֆրանսա գրալընը էօլտիւրտիւնտէ՝ եկեղեցականլար օլ հարաքէթի ա՛լէսսէվիյէ մէտհ էթմէյէր. վէ գաթիլի Ա՛զիզ իւն Ֆանը իլէ միւշէրրէֆ գէլտըլար։ Օլ վագթըն փափասը Սեքստոս Ե. գաթ/լին զաթընը վէ էթմիյի օլ գապհի հարաքէթի ալանէն թահսին էթմիքտէն պաշգա, Ֆրանսըզ միլլէթինին հագգան վէ շ'րա՛ն գաթիլ տէյիս էօլտիւրտիյիս օլ եարատմազը ա՛զիզ վէ շէհիտ սըրասընա կէշիրտի։

Տէօրտիւնճիս ֆանրինին էօլմէսիս տախի պու թարիզ իլէ օլտու։ Օրանժ տուգասը տա՝ Վաթօլիք եկեղ-

ղեցականլարըն մախսուսէն օնու էօլտիւրմէք նիյէթիյլէ տուա՝ օգուտուգլարը գուրշունլար իլէ գամլ օլունտու, վէ Իքինճի փիլիպպոս Ա՛ղբմանիա գրալընըն վա՛տ էմմիշ օլտուղու 25.000 լիրա իւճրէթին գամիլլերէ վէրիլմէսինէ փափա գայիլ օլտու ։ Ա՛ղհասըլ՝ քիպարլարընտան ևախօտ գրալլարընտան պազըլարընըն Ա՛իլիսէնին մուայէնէն բիղասը իլէ գամլ օլունտուղունու կէօրմէյէն միլլէթ Ա՛ղօփատա փէք նատիր պուլունուր ։

Բօմա քիլիսէսի ախէր հիւքիւմէթլէրէ թապի՝ օլանլարա՝ քէնտի աէվլէթլէրինէ գարշը իսեան էմմէլէրինի չօգ քերրէ նասիհաթ էմմիշ տիր ։ Պօղոս Դ ։ փափա Ինկիլիզերրանըն ճիւմլէ էհչիսինտէն մանղուպ էմտի քի գրալլարը պուլունան Ա՛ֆրիկինճի Ա՛ենրիկոս գարշը ա՛սի օլսուն , վէ հեր քէսի թէպա՛ալղ նէմինինտէն մուա՛ֆ գըլսը ։

Ա՛էվալիք Պիոս Ե ։ փափա՝ Ընդհանրէթի գրալիչաընըն քահֆֆէյի թէպա՛ասընտան թուղնան էմմէլէրինի մանղուպ էլէտի ։ Ա՛էր Ա՛ամօլիք հէվիհինտէն գիյասէ օլ Ա՛զիզ փէհէրի օլան փափայա իթթա՛աթ էմմէյէ ա՛հտ էմմիշ օլտուղունտան , էօյլէ քերմէլէրտէ ա՛սիլիք եախօտ զօրպալըգ էմմէհտիյլ հալտէ , փափայա էմտիյլ նէմինի պօզմագ , վէ՝ իթթիֆատը միւճիպինճէ՝ իւգէրինէ էպէտի միւճադաթ ճէվլ էմմէք լազըմ կէլիր ։ Պունլարտան՝ փափանըն Ա՛ամօլիքլիյէ իթապի պուլունան ճէմի էճնէպի մէմլէքէթլէր իւգէրինէ նէ՞ կէօնա հիւքիւմէթ սիւրմիւշ օլտուղու անկլաշըլըր ։

Կրիգորիոս Ե ։ փափա՝ Տէօրտիւնճիւ Ա՛ենրիկոս Ա՛էրմանիա գրալընըն թէպա՛ասընա փէրման չըգաըրըպ , գրալլարընա իթթա՛աթ վէ իմտաա էմմէմէլէրինի էմր էմտի ։ Ա՛նէմինճէյի քէլամ՝ Բօմա քիլիսէսինին՝

Նշմարտանքն հէր թագաւորընտա պիտ ֆէսատ զուհուրա կէթիրտիլ իսմիթլա, թաւզեան վէ մուհաբեպէ էր Նշմարտա թէվարիխինին պիր պէօյիւք զըթա՛սը օլմուշտար տըր։

Նէմինին օղ ա՛զիմ պօրճունտան ինսանը մուա՛ֆ էմմէք, գրալ՝ պէյզատէկեան վէ քիպարանըն գաթլ օլունմասընը կիւնահ սայմամագ, զօրպալըզը վէ թաւզեանը պիր ա՛զիզ պօրճ կիպի էմր էյլէմէք, պունլարընն ճէմիսի Նօսմ փափասընըն ֆիթինէ վէ ֆէսատը իլէ օլտուղու Նալտէ, ինսան ճինսինին թէմէլինի սարսամագ տահա հիյպէթլու թա՛լիմաթ իճատ օլունա պիլի՞ր մի իտի։

ՓԸՄԱ Ը

ՄԻՋԱԹԼԷՐԻՆ ԹԸ՛ԼԻՄԸՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՏ ՎԷ ՓՈԼԻԹԻԿԱՅԻՆ

Ը· ԲՈՍՓՈՐԸՆ ԷՅԱԼԷԹ ՄԷՔԹՈՒԳԼԸՐԴ

Նասաքալ ա՛յիմ վէ տինտար պիր Վահաձլիք իտի։ Պու ֆիրասէթլի զաթ քէնտի քիլիսէսինին պաշգա պաշգա Նայըր թա՛լիմաթլարընը թէպրիկ էթմէյի էնտատ, թա՛լիմաթ վէ ախլագ պօզուգլուզունուն զայէթլէ իլէրու կիթմիշ օլտուզունու ֆէհմ էյլէյիպ, պու քէօթիւլիւքլէրին մէնի իշտէ չօգ զայրէթ էթմէյ իսէ տէ, պիւթիւն իդթամը նաճիզ օլտու։ "Նասաքալըն թէճէքքիւրլէրի" (խոշդեջաօղլու) Նչմէնիճէ լիսան իլէ տէ նէշը օլունմուշ տուր։ Վհիմապը մէկքիւրուն մէրամ ու մագսուտու Ֆրանսատա եայը լմագտէ օլան Ակեպտիկեանլըգ եաՆի տինսիզլէյէ գարշը պիր մուա՛յէճէ էթմէք իտի։ Նաքին պէ-

Խաչքալըն էյալէթի մէքթուպլարը։

յալէթի մէքթուպլարը" նամ քիթապը՝ օլ վագըթ Իօ-
մա քիլիսէսի ինտինտեն զայէթլէն միւթէֆէրը օլան
Ն'իզվինըէրին փօլինիա էլե ախլաֆա պ-ընալէք ն'այնմա-
ւրընը կէօնթէրմէ+ էլէն նազըր։ Իմտի պու քիթա-
պա, "Ն'իզվինիէրին թա'լիմաթը ախլաղիյէ վէ փօ-
լիթիգիյէսի" տէմէք փէք միւնասիպ օլուր։ Պու քի-
թապ Ֆրանսատա Ն'իզվինիէրը ալէյհինտե ա'զիմ
թէվաֆիուրա միւճիպ օլտու։ վէ հէր նէ գատար քի-
լիսէ պիւթիւն գուվվէթի իլէ օնլարը թէսահուպ վէ
Խաչքալա գարշը՝ էթմէյի շէյ հէման հէրեսին-
կոսլուգատան աշաղա գալմազ կիպի՝ ինճա'ալ կէօս-
թէրտի իսէ տէ՝ մէգըթուր քիթապըն խըշմընտան
օնլարը պիլա քէսէր վէգայէ էթմէյէ գատիր օլա-
մատը։ Ընտէն ինճէ ինճէ տիճէլ ու իսթիհզալէրի-
նի (էրթէճաբանո-րի-ն), խասխոլէրինին մէքտուհ թա'լի-
մաթընըն աչըգ իշարէթլէրինի, վէ հէփիսինտէն զիա-
տէ՝ Ն'իզվինիէրը շիրքէթինին զայէթ մէշհուր ա'զա-
լարընտան վէ միւէլլիֆլէրինտէն կէթիրտիյի շահա-
տէթլէրինի Ն'իզվինիէրը կէօրտիւքլէրի հալտէ, շաշը-
րըպ նէ ճէվապ վէրէճէքլէրինի պիլմէտիլէր։ Ա-
հիթէլէրիմիզին բուխսաթը օլմատըղընտան՝ պիզ ան-
ճագ օլ մէքթուպլարըն եալընըզ տէօրթ թանէսինի
պուրայա տէրճ էտէպիլիրիպ. վէ ումարըզ քի Իօմա
քիլիսէսի հագգընտա էթմէյիմիզ ճիւմլէ թէշէքքիլէ-
րին կէրէչէքլիյինի՝ օղույանլարա կէօսթէրմէյէ քէտիթի
օլուր։ Լաքին Ն'իզվինիէրին թա'լիմաթը իչին
քիլիսէյին մէսուլիյէթի օլտուղունու եախօտ օլմատը-
ղընը պու ֆասլըն իքինճի գլթա'սընտա թէֆթիշ է-
տէճէյիզ։

ՔՀՆաիլէը իւէ Ա՛զիզ ՔԻԹաալար վէ սայիբէ պէՀՆինաէ օ. լան միւխալիֆաԹը խալաՀ էԹՄԷՀ՝ ճիզվիԹլէրին Թէր. Թիպ էվվէլի ։

ԱԼԹՂՆԱՔ ՄԷՋԹՈՒՊ

Ինճիլին , սինաԹօսլարըն , վէ փափալարըն հիւ. քիւմաԹըն մահվ էԹմէք իչուն՝ Ա՛իզվիԹլէրին իճաա էԹախի կէօնակէօն ֆէՀնդէրի վէ Թա՛լիմլերի ։ Օն. լարըն՝ իՀԹիմալէյէԹ (Հաաանախանաւիկ) Թա՛լիմաԹըն. տան նէշաէ էտէն Հալլէր ։ Ա՛ էլիի նի՛մէԹլէր , փա. փաղալար , քէշիշլէր վէ խըզմէԹքեարլար իչուն կէվ. շէք ՀարաքէԹլերի , եաօտ օնլարա բուխսաԹ վէր. մէլէրի ։ Ա՛լպալը ՅովՀաննէսին նագիյէԹի ։

Փարիզտէն . 10 Ա՛պրիլ . 1656։

Յ՛ՔՀՆաիմ՛,

Յօն մէքԹուպումուն նէԹիճէսինաէ սիպէ տէմիշ իտիմ քի , օլ տինաար Ա՛իզվիԹ փափաղ՝ Ա՛աղուխաԹ. լէրին էՔքեարընտա , փափալարըն վէ սինաԹօսլարըն պէՀՆինաէ , վէ Ա՛զիզ Ա՛ԻԹապտա վազի՛ օլան պիրի. պիրինէ մուղայիր շէյլերի նէ՛ վէճՀ իլէ պիրիպիրինէ ԹաԹպիգ էԹմէլի օլտուղունու պանա էցյրէԹմէյէ սէօզ վէրմիշ տիր ։ Ֆիկ ՀագիգաԹ պէՀնիմ իքինճի զէյարէԹիմտաէ մէզքիւր խուսուսլարը պանա էցյրէԹ. տի քի շիմտի սիպէ Թա՛րիՔ էտէճէյիմ։

Ա՛էքքիւր տէյանէԹլու զաԹ քէլաաճ աղաղ էտիպ տէտի ։ Ֆիզիլերին՝ պիրիպիրինէ մուխալիՔ օլան մա՛. նալարը պիրիպիրինէ մուԹապզգ կէօսԹէրմէք իչուն իսԹի՛մալ էյլէտիչիլիզ ուսուլուն պիրի լուզաԹէ չէրՀ վէրմէք տիր ։ Ա՛էսէլա . օն տէօրտունճիու Ֆրիգոր փափա գաԹիլէր ալէյՀինաէ Օնլար քիլիսէլէրին Հի-

մայէթինէ լայըգ տէյիլ տիրլէր , ընլարը քիլիսէլէրտէն տըշարը չըգարմագ ճայիզ տիր , տէյիւ ֆէրման պուրյուրմուշ իսկ տէ , նիրմի տէօրթ իսթիհարլարըմըզը տէրլէր քի՝ "Ֆիի'լէն եահօտ պաշդասընըն մարիֆէթիյլէ գաթիլ պուլունան քիմսէլէր՝ իշպու ֆէրմանըն ճէզասը հիւքմինտէն մուա'ֆ տըրըլար։" Պու քէյֆիյէթ սանա զըտտ կէօրիւնիւր իսկ տէ , Ա'իզվեթլէր ֆէռնէ լաֆզընա մա'նա վէրէրէք սուրէթը շէրի'է կէթիրիրլէր ։ պիլ ֆարը՝ օնլարըն վէրտիյի մա'նա շու տուր ։ "Գաթիլլէր քիլիսէլէր տէրուընինտէ վիգայէ օլունմաղա շայէսթէ՞ մի տիրլէր ։ Ճայըր ։ օն տէօրտինճիւ Գրիգոր Փափանըն ֆէրմանը ահ քեամը իւզրէ օնլար պու շէյէ սէզա տէյիլ տիր ։ Ճալ պու քի պիզ գաթիլ լաֆզը իլէ՝ ագէչ ալըպ հիլէ եահօտ գահպէլիքլէ ատէմ էօլտիւրէնլերի անկարըզ ։ Պու սուրէթտէ իճրէթ ալմայարագ՝ սալը տօսթլարընըն խաթըր իչիւն ատէմ էօլտիւրէնլէր գանը լաքին գաթիլ տէնմէզլէր"։ Ճաքէզա Ճնճիլտէ ։ "Ա'րթանընըզտան սատագա վէրին", տէնմիշ իսկ տէ , չօգ Ա'ազուխսիլէր ղայէթ զէնկին ատէմլերի սատագա վէրմէք պօրճունտան գուրթարմագ իչիւն պիր եօլ պուլտուլար ։ Պու տախի սանա մուղայիր կ'օրիւնիւր ։ լաքին պըճան լուղէթինէ շէրհ վէրէրէք էօյլէ գօլայ մա'նա գալընըզը քի արթանը օլան հէման պիր ատէմ պիլէ պուլունմադ ։ Ա'յէ եօգարտաքի քէլամը Ա'ասքէզ նամ միւէլլիմ սատագա միւքեալլէմէյինտէ շու սէյագատէ թէֆսիր տէր ։ (Պաւ ։ Դ ։ 14) "Տիւնեա ատէմ լէրինին կէրէք քենահլէրին վէ կէրէք ագրապալարընըն բիճաղը Հալի իչիւն սագլատգլարը շէյլէր՝ արթան տէնմէզ ։ վէ պու սէպէպտէն արթիյէ շէյ նէ տիւնեա ատէմլերի նէ տէ միատիշհալար եանընտա պուլունուր"։

ճիզվիթներին՝ պա՛զը քէյֆիէթլէրէ՝ իշէ եարայաճագ սու-
րէթտէ հաշիյէ վէրմէլիյիզ, տէմէսի։

Տիանա նամ մուալլիմ տախի Վ. ասքէզլին մէզ քիւր քէլամլարընը շահատէթ կէթիրիպ (չիւն օ էքսէրիյէ թա՛լիմաթընա միւէյյիթլէրիմիզի ասաս էթմիշ տիր) շէօյլէ պիր կիւզէլ խիւլասա ետեր. "Հ՚ու՝ Ը՚ճէպա զէնկինլէր արթիյէլէրինտէն սատագա վէրմէյէ պօրճ-
լո՞ մու տուրլար, սիւալէ, Ը՚վվէթ, ճէվապընը վէրմէք ճայիզ իսկ տէ, հիչ՝ եախօտա հէման հիչ վազգու պուլ-
մայաճագ տըր քի պիր ատէմ ֆիի՚լէն օլ թէնպիհի իճրա էթմէյէ մէճպուր օլսուն".

Ի՚այէթլու փէտէր, պէն կէօրիւրիմ քի պու թա՛-
լիմաթ Վ. ասքէզլին էֆքեարընտան նէշաթ էթմիշ տիր։ Ի՚աքին օնլարա շու սիւալ օլունտուղու Հալտե քի՝ Ը՚յլէ իսկ՝ Վ. ասքէզլին սէօզլիւնէ նազարէն՝ խէ-
լասա նապիլ օլմագ իչիւն, ասլա սատագա վէրմէք օլ գատար էմին չէյ տիր, (էվվէլրր քի պիր ատէմ՝ Ը՚ր-
թիյէ չէյիմ եօգ տուր, տէյճէք գատար զուրուրի-
յէթի օլա,) նէ գատար քի Ինճիլին սէօզլիւնէ նա-
զարէն՝ արթիյէ չէյի օլմագ իչիւն՝ ասլա զուրուրի-
յէթի օլմամագ էմին տիր. զէրա պու վէճհ իլէ սա-
տագա վէրմէյէ գատիր օլուր. պու սիւալ օլունտուղու Հալտե, տէրիմ, նէ՞ ճէվապ վէրէպիլիրլէր։ Փա-
փաղ տէտի. Օլ սիւալէ շու ճէվապ վէրիլէպիլիր. Ինճիլէ նազարէն՝ պու իքի եօլ տախի էմին տիր։ Պիրի՝ Ինճիլին հարֆ պէ հարֆ մէֆհումունա վէ գօլայ անլաշընըր քէլամընա պէա՛թ էթմէք տիր. տիկէրի տէ՝ Վ. ասքէզլին թէֆսիրի իլէ պէյան օլունմուշ Ինճիլին քէլամընա՝ իմթիսալ էթմէք տիր։ Կէօրտի՞ն մի չիմտի թէֆսիրլէրին ֆայիտէսինի։ Ի՚ա-
քին լուղէթլէր պայէթլէ աչըգ օլտուղու իչիւն, ասլա թէֆսիր գապուլ էթմէտիյի Հալտե տէ, քէյֆիյէթլէրէ՝ իշլիմէյէ եարայաճագ սուրէֆտէ հաշիյէ վէրիրիզ. նա-

Իչէ եարար առաբելեան հաշիւէ վերջիք ուսուլինէ պա՛զը էմ սալսէր ։

սըլ քի ամիւղլիքը էմնալտէ կէօրէճէքսին ։ փա-փալար քէշիշլիք էսվապընը պրագան քէշիշլէր իչուն աֆօրօզ թէրթիպ էթմիշլէր տիր ։ լաքին պիզիմ հէր-մի ատօրթի իւմիթարլար շու թարզ իւզրէ սէօյլէր-լէր ։ ։ ։ ։ "Ա՞ճէպա պիր քէշիշ Հա՞նկը քէրլէտէ աֆօրօզ ա՞հ քամը ալըճնա տիւշմէքսիզին՝ էսվապը-նը պրագա պիլիր" ։ Ձօդ վագա՛ալարտան պաշգա՛ շու վագա՛այը տահի ալիքը էտէրլէր , եա՛նի՝ "Ո՛նու՝ պիր ա՛պէս սէպէպ իչուն , մէսէլա իւրըսըղլըղա , եահօտ թէպսիլի գըյաֆէնթ էտիպ քէրնանէյէ կիմիք իչուն պրագըզ՝ սօնկրա երինէ օնու կիյինմէք նիյէթի իլէ էմտիյի Հալտէ" աֆօրօս ալճընտա պուլունմազ ։ Ա՛ է պէօյլէճէ կոնդակլարըն պու վուգուա՛թի իչուն օլմա-տըղը աշիքեար կէօրիւնիւր Պէն պու շէյէ ապա ի-նանմատըմ, վէ օնու պանա ասըլ եէրինէն կէօս-թէրսին տէյիս՝ փափազա եալվարտըմ վէ կէօրտիւմ քի պու շէյլէրի Հա՛յի օլան պապ՝ Ա՛նէվէր շէյ-էնիյ մէ-ընկէլինէն ը՛նա՛լմաղը տէյիս թէսմիյէ օլունուր իտի ։ մէդքիւր պապտէ շու լուղէթլէրի կէօրտիւմ ։ "Ա՛կիլի խըրսըղըղ , եահօտ զինա էթմէք իչուն պրագըր ի-սէ" ։ Ա՛է օլ շէյի պանա Տիանանըն քիթապընտա տահի շու լուղէթլէր իլէ կէօսթէրտի ։ "Ա՛նէպտիլի գըյաֆէնթ իլէ կիտիպ խըրսըղըղ էթմէք իչուն" ։ Նյա՛ ըայէթլու փէտեր , մէդքիւր միւէլլիֆլէրինիզ պու վուգուա՛թտա նէ՞ սէպէպ մէպնի օնըրը աֆօրօզ-տան ազատ էթտիլէր ։ Ընկա՞մայօրմուսուն , տէտի պանա ։ Պիր քէշիշ պու Հարաքէթտէ քէշիշլիք էսվապը իլէ թուզուլտու-ղու թագտիրտէ, նէ՞ տէրե-ճէ ֆէնա ի՛պրէթ օլուր ։ Ա՛էն ապա իչի՞թմէմիշ մի սին քի "Ա՛օլէիչիթանէթլարա գարշը" օլան իլք ֆէր-մանա նէ՞ ճէվապ վէրիլտի ։ վէ պիզիմ էրմի տէօրթ

Հաշիյե վերմէքաէն պաշգա պիր եէնի ուսուլ։

իսմիխարլէր՝ պիզիմ շիրքէթի մէքթէպի Թա՛լիմաթը-նըն պիր պապընտա պէշինճի Պիոսուն՝ "Աղկեղեցական կիւրուհինէ (կէօրէվ)" գարշը" օլան ֆէրմանընա նա՞սըլ մա՛նա վէրիրլէր։ Պէն պու չէյլէրի ասլա պիլմէմ, տէտիմ։ Չէյլէ իսկ Չսքօպարը օգո՞ւմայօր մուսուն, տէտի։ Պայէթլու փէտէր. օնու հէնուզ տիւն սաթուն ալմըմ. վէ պուլունճայատաք չօգ սըգընթը չէքտիմ. հէմ պիլմէմ նի՞չիւն պու եագընլարտա հէր քէս օնու արար։ Աանա տէտիյիմ սէօզ, տէտի փափազ, իլք միւքեալէմէնին 102 խանէսինտէ տիր։ Պէն եալընըզ օնու կէօզտէն կէչիր. վէ օրատա կոնդակլարը գօչայ թէֆսիր էմմէյէ պիր կիւզէլ էմսալ վէ թարզ պուլաճագսըն։ Պէն օլ կէճէսի օնու պուլտուսմ վէ օգուստուսմ, լաքին սանա նազլ էմմէյէ ճէսարէթ էմմէմ. չիւնքի հէյպէթլու շէյ տիր։

Պայէթլու փափազ քէլամընա տէվամ էտիպ տէտիր։ "Շ լմսի իշմիզէ եարայաճաք օլան քէյֆիյէթլէրսէ նէ՞ թարզ իլէ ա՛մէլ օլունտուղունու սէն էյի անկլատըն։ Լաքին պա՛զը քէրրէ էօյլէ այան աշիքեար իսմիխլաֆթան վազիր օլուր, քի օնլարը պալաստէ մէզքիւր թարզ իլէ պիրիսիրինէ միւթապզդ կէօսթէրմէք միւմքինսիզ օլուր, վէ օլ վազըթմ տա օլ իսմիխլաֆլըրը ահէր թարզ իլէ պիրիսիրինէ թամամիզ էտէ պիլիրսին։ Պէսլա, իւչ փափա շէօյլէ պիր գանուն գօմաւշլար տըր քի՝ մախսուս ա՛հա իլէ տայիմա փէրհիզ թուտմազա պօրճլու օլմուշ օլան քէշիշլէր՝ եպիսկոպոս տախի օլաալար, մէզքիւր պօրճտան մուա՛ֆ օլամազլար։ Ֆագաթի Տիանա տէր քի "Էր նէ գատար մէզքիւր գանունա գարշը իսկ տէ, օ մադուլէ քէշիշլէր փէրհիզ թուտմագ պօրճունատան ազատ օլա պիլիրլէր"։ Ունա տէտիմ քի պու իսմիխլաֆ նա՞սըլ մուտմազդ կէմիրիլէ պիլիր։ փափազ ճէվապ

վերտի, քի պու խուսուստա օլան իսթիլաֆ ղայհե ինձէ վե նէյնի պիր ուսուլ վե ա'զիմ ֆիրասէթ վե ֆեթանէթ իլէ՝ իհթիմալիյհեթ իւզրե միւթապդգ կհեթիւիլե պիլիր, նինճե քի շիմտի սանա աշիքեար էտէճէյիմ։ Ակէնէն կիւն կէօրտիյիւն միսիլլիւ՝ չօգ զիւիւմլերին գապուլ վե ա'տէմը գապուլինին՝ մուաշիմլերիմիզին հիւքմ ու գարարընտա պիրեր գուվվհեթլի իհթիմալիյհեթ քէօշկլերի վար տըր։ Իմտի պիր ատէմ զամիրի բահաթ օլարագ օլ պիրիպիրինէ մուխալիֆ զիւիւմլերէ թապի՝ օլապիլիր։ Պունուն սէպէպի՝ իքի պիրիպիրինէ մուղայիր շէյին պիր եէրտէ վե պիր ֆիքր իլէ սահիհ օլտուղու տէյիլտիր, չինքի պու մի մքինսիզ տիր. անճագ իքիսինին տէ իհթիմալ օլտուղու տուր. պունուն իչիւն տէ իքիսի տէ էմին իյհեմէ շայեսթէ տիր։

Պու մատտէ հագգընտա, տօսթումուզ Տիանա շու վէգհ իւզրե սէօյլեր. . . . . "Պէն իւչ փաիանըն գանունունա (հեր նէ գատար զիւիւմ ճէ գարշը իսէմ տէ) շու ճէվապը վերիրիմ քի մէղքիւր գանունուն՝ գապուլ օլունմազա՝ պէնիմ էֆքեարըմճա տա իհթիմալիյհեթի վար տըր. լաքին պունտա պիր պէյիս եօգ տուր, օնուն ա'տէմը գապուլինէ տէ օլ գատար իհթիմալիյհեթ վար տըր"։ Ալ է օլ միւքեալէմէտ պիր պաշգա մատտէ հագգընտա՝ պիր փաիպա գարշը կէլերէք, շէյլէ սէօյլեր. "փաիա՝ քէլիմէսինին պաշը օլարագ օնու տէմիշ վե պէն օնու գապուլ էտեր իսէմ տէ, փաիա օլ քէլիմը՝ քէնտի էֆքեարընըն իհթիմալիյհեթինին վասի տայիրէսինտէ տէմիշ տիր"։ փէք էյի անկլայօրսուն քի Տիանա պու թարլ իլէ փաիպալարըն զիւիւմլինի թահգիր էթմէզ. եօխսա Իօմատա օլ տէրեճէ չ'իրճ վե ի'ղիպարը օլմազ իտի։ Յօխսա փաիպալարըն գարար վերտիյի շէյ իհթիմալ

տէյիլ տիր, տէմէզ. Համթհա օնլարըն էֆքեարընը պիւսպիւթիւն Իսթիմալիյ'էթ տապիրէսինէ տախիլ էյլէյիպ' անճագ օնուն մուղայիրինին տէ Իսթիմալ օլտուղունու սապիթ էաէր։ ()նա տէփիմ քի Պու չօգ զըմհէթլի վէ մագպուլ շէյ տիր։ Լ'ևվհէթ, տէտի, փատրէ Պաւնինին ճէվապընտան տահա իյնճէ վէ տահա ֆիրասէթլի տիր. չիւն Պաւնինին քիթապլարը Իօմտատա թէֆթիշ օլունուպ, հիւքմ օլունտուլար։ Օ'իրա օ' շէհիտ սիւշմինի օլան Պարոն Ֆալհէրէ գարշը պէօյլէ եազտը. "Իօմա թէֆթիշինին Ֆրանսա թէֆթիշի իլէ նէ՞ իլէագլըզը վար տըր"։ Իշպու իֆֆատէլերիմիզէն էլի անկլատըն քի, կէրէք լուղէթլերէ մա'նա վերէրէք, կէրէք մա'նա գապուլ էտէն քէյֆիյէթլերէ հաշիյէ վերէրէք, վէ կէրէք պիր շէյին հէմ գապուլ՝ հէմ ա'տէմը գապուլինին Իսթիմալ օլտուղունուն թա'լիմաթը իլէ պիրլիգտէ մուհաքիճ կէօրիւնէն շէյլեր տայիմա միւթաալլգ կէթիրէպիլիրլեր. սէն իսէ եվվէլ պունլար իչիւն թա՝ճիւպտէ գաալմըշ իտին. լաքին շիմտի պու ուսուլ իլէ Ե'ղիզ Վիթհաալըն, սինաթօալարըն, վէ փաթալարըն գարար ու գավիլերինէ խալէլ կէլմէգ օլտուղունու կէօրտիւն։ ()նա տէփիմ. Իայէթլու փէտէր, պու ահնէնա սիպլի մուա'լիմ էմմիշ օլսա իտի՝ չօգ սա'ատէթլու օլուր իտի։ Իշպու Իսթիմալիյէթ ուսուլի չօգ ֆայտէլի տիր. պէն սիպլին շու աթիտէքի պահսըրը սապիթ էմմէյէ օլ գաւար ճահտ էմտիյինիպլին սէպէպինի պիլմէգ իտիմ. եանի շու պահսըրը. Պիր տիրայէթլու մուա'լիմ՝ պիր էֆքեարը Իսթիմալ էտէպիլիր. լաքին օնուն մուղայիրի տէ Իսթիմալ օլա պիլիր, վէ օլ վագըթի իքի Իսթիմալաէն՝ զիյատէ մագպուլ օլանը՝ պիւթիւն պիւթիւն կէրէքէ տէնէմէգ իսէ տէ՝ սէչէ պիլսիրիլ, վէ օլ գաւար բա-

հաթ վէ էմին զամիր իլէ քի պիր մահալլէ փափա-
զը, պու Վազուխսէլէրին թա՛լիմաթը իչիւն ապ֊ոթօ֊
վերմէք իսթէմէտիյի հալտէ, հիւքմի ա՛զապ օլունմուշ
սայըլըր. պունտան անկլարըմ քի պիր Վազուխսթ
քէնտի իսթէմէտիյի կիպի նէյնի ախլագի գանունլար
իչտաս՝ վէ քէնտի ա՛դըր իլէ ախլագը քիւլլիյէն
թանըմ էտէ պիլիր։ Փափազ տէտի։ Պու սէօզ-
լէրինի պիր ազ թա՛տիլ էթմէյի սէն։ Պունու էյի
ա՛նլըյա։ Պիզիմ ուսուլիմիզ չու տուր, վէ սիզ օնտա
պիր նէյնի գիւ՛իմին տօղտուղու վագըթտան թա քէ-
մալէ էրի՛նձէյէտէք իլէրիւլէտիյինի կէօրէձէքսին։

Յ՛ևվէլա օնու իմատ էտէն տիրայէթլու մուա՛լլիմ՝
օնու հէր քէսէ իսպար էտէր. վէ պիր թօխտում կի-
պի էքէր. շէօյլէ քի քէօք սալըմէրէ պիլսին։ Յ՛աքին
պու Հալտէ տէ տահա զա՛ինի տիր. վագթի իլէ եավաշ
եավաշ քէմալէյէթէ պալիղ օլուր։ Պու սէպէպ-
տէն չօք գիւ՛իմէրը միճիտի օլան Ցիանա՝ պիր մա-
Հալտէ տէր. «Պէն պու գիւ՛իմիւ իմատ էտէրիմ, լա-
քին տահա նէյնի օլտուղու իչիւն՝ վագթէ հէվալէ ե-
տէրիմ՝ քի քէմալէյէթէ պալիղ օլսուն»։ Պէօյլ ճի-
ազ սէնէլէր զարիքնտա թապիաթըյլա միւհքէմ վէ
սապիթ օլուր։ Նօգարտա գիւքը օլունան գիւ՛իմ՝
Հայլի վագըթտան սօնկրա, փատրէ Պաւնինին
«Պիր Վ՛ուզուխսթ պիր գիւ՛իմ իմատ էտիպ, քի-
լիսէ ատա օնա գարշը տուրմատըղը Հալտէ, օնա
բիպա վէրտիյինէ պիր իսպաթ տըր», մէշհուր ֆէհ-
վասը միւճիպլինճէ՝ քիլիսէնին սիւքիւթի բիպասը
իլէ գապադ օլունտու։ Ա՛յ իշտու գայիտէ միճի-
պլինճէ մէրգում՝ էֆքեարընըն պիրինի ալթընճը միւ-
քեալլիմէյինտէ, սահիֆէ 312, սապիթ էտէր։ Ի՛ա-
յէթլու փէտէր, տէտիմ, Հօյլէ իսէ քիլիսէ պէյնէլՀա
պուլունան ա՛տէթը ֆասխտէէրինին քեաֆֆէսինէ

վէ ասլա թէֆթիշ էթմէմիշ օլտուղու հէվի քիթապ-
լարըն Եանկըշըլգլարընա, ըհ՛ վէ բիզա վէրմիշ օլ-
մալը սըր։ Փատրէ Պա՛ւնի իլէ միւճատէլէ էթ,
աէտի, պէնիմ էթտիյիմ պիր նագլիյէթ տիր. նի՛-
չիւն պէնիմ իլէ միւճատէլէ էտէրսին. լաքին իճրասը
օլմուշ պիթմիշ պիր շէյին իւզէրինէ տէ ասլա միւ-
ճատէլէ էթմէք լազըմ տէյիլ տիր։ Պու սէպէպտէն
պէն սանա տէտիմ՝ քի Պիր գիւ՛իւմ՝ միւրուրը զէման
իլէ պէօյլէ քէմալիյէթէ պալըղ օլտուղու Համտէ, ար-
թըգ քիւլիյէն միւհիմիշ վէ էմին տիր։ Վ՛է պու
սէպէպլէ Վարամտէլ մուա՛լիմ Ե՛սասը Ի՛լմի իլահի
նամ քիթապընը Տիանայա կէօնտէրտիյի վագըթ տէր.
"Տիանա՝ սապըգա միւհիմիշ օլմայան չօգ գիւ՛իւմլէրի
միւհիմիշ էյլէտի. վէ օլ գիւ՛իւմլէրէ Թապի՛ օլան էվ-
վէլ կիւնահ իչլէր իտի իսկ տէ, արթըգ պուննան
պէօյլէ կիւնահ իչլէմէյէրէք ծնըլարա զահիպ օլապիլիր"։

Ա՛գաիգամ, բայէթլու փէհէր, պիր ատէմ սիգին
մուա՛լիմլէրինիգտէն չօգ շէյ եէյրէնիր իմիշ, տէտիմ։
"Նի՛ճէ օլապիլիր, քի այնի պիր շէյի էտէն իքի քիշի-
տէն՝ ծնըլարըն Թա՛լիմաթընը պիլմէյէն կիւնահ իչլե-
սին, վէ պիլէն իչլէմէսին։ Ե՛յլէ իսկ օլ պիր շէյ
հէմ Թա՛լիմ էտէր, հէմ տէ սատըգ չօգարըր։ Պօ-
ղոսուն սէօվլու միւճիպինճէ Ա՛լլահըն նօմնսու ինսանը
կիւնահ՝քաար եահօտ միւճրիմ էտէր իտի. պու իսկ
ինսանը սուչսուզ էտէր։ Բայէթլու փէհէր, սանա
բիճա էտէրիմ, քի պու շէյի պանա պիր էյիճէ անկ-
լատասըն. վէ Վ՛ազուխօղլէրինիգտէն սապիթ էթմէյինճէ
պաշըրճա մէսէլէյի պանա իփտատ էթմէյինճէ սէնի
պրագմամ։

Ե՛ապը՛գ, տէտի փափաղ, պիղիմ պաշըրճա նէյէ-
Թիմիզ՝ Ի՛նճիլին ճէմի՛ կէրչէքլիքլէրինտէն պաշգա մէ-
սէլ վէ Թա՛լիմաթ սապիթ էթմէք տէյիլ տիր. վէ

ՃԻՎԼԻԹԼԵՐԻՆ՝ ՀԵՐ ՍԸՆԲՔ ՔԻՄՆԵԼԵՐԵ ՆԵԶԱՄ ՎԵՐՄԻՇԻԶ, ՏԵ-ՅԻՒ ԷՅԻՒՆՄԷՍԻ ։

Հարաքէթիմիզին նիղամընտան տա աշխքեար կէօրիւ-նիւը. պաշգալարըն նիղամընդլըընա վէ կէվշէքլի-յինէ թէհամմիւլ էթմէյիմիզ՝ թավազիւ՝միւզտէն նա-շի տիր, տէյիլ մահսուսէն ։ Պէօյլէ էթմէյէ տէ մէճպուր օլմազուզ ։ Ա՛սլրլիմիզտէ ինսանլար օլ տէ-րէճէ պօզուլմուշտուրլար, քի օնլարը պիլէ ճէվլ է-տէմէյիմիզ իչիւն՝ պիլիմ օնլարա ճէվլ օլունմամըզ լազըմ կէլիր. պէօյլէ էթմէյիմիզ Հալտէ՝ պիլի թէրք էտէրլէր վէ տահա զիյատէ քէօթիլիքլէ իշլէ-յիպ պիւսպիւթիւն ֆէնա օլուրլար ։ Ա՛է պիլիմ Վաղուհնէթլէր օնլարը գապի էթմէք իչիւն, Հէր թարլ ատէմլէրին զիյատէճէ մէլ էթմէյի եանկ-լըշլըգլարա բայէթ էթմէյիր, շէյլէքի կէրէքքէյէ քէտէր վէրմէքսիզին ֆայիտէլի գանունլար սապիթ էթմէնլէր, չիւն շիրքէթիմիզին պաշլըճա նէյէթի շու-տուր քի, իմանըն ֆայիտէսի վէ իլէրիլէմէսի իչիւն ասլա քիմսէյի՝ ումումաքէսիքլիյինէ տիւշմէսին տէյիւ՝ թահգիր էտիպ ըէտտ էթմէսին ։

Իմմի պիլիմ՝ Հէր ճինս ատէմլէր իչիւն գանուն-լարըմըզ վար տըր ։ Վուտտաս (պոթաթէ) էտէնլէր իչիւն, փափաղլար իչիւն, քէշիշլէր իչիւն, քիպարլար իչիւն, գուլլար իչիւն, զէննկինլէր իչիւն, թիւճճար իչիւն, տէրտ վէ մէշագաթ իչինէ օլանլար իչիւն, ֆուգարա իչիւն, տինտար գարըլար իչիւն, տինտար օլմայան գարըլար իչիւն, էվլիլէր իչիւն, վէ պէք-եարլար իչիւն ։ Ա՛էթիճէյի քէլամ՝ ա՛գլ ու պասիւ-րէթլէրի իլէ պիր շէյ եքսիք պրագմամըշ տըրլար ։ Իյիլէ իսկ, տէտիմ, բուհպան կիւրուհի, պէյզատէ-լէր վէ Հէր սընըֆ քիմնէլէր իչիւն տէ գանունլար վար տըր. պէն օնլարը տիւնէմէյէ Հալըր ըմ։

Իչվէլա վուտտաս էտէնլէրտէն պաշլայալըմ, տէ-

Պատարագ եղեղներ հագցնուած ձիղվիթլերին խճաս եթափի փեղուելը։

*տի փափաղ։ Անոնք էյի պիլիրսին քի գուտուս եղեղնէրը պու կիւնքի կիւն նէ գատար ախզուխիա, նէ գատար թիճարլեթ եսէրլէր. պու քիմնէլերի գապուլ էթմէք լազըմ կէլսէ, Աուրը Մոհամմէտն վէ աթալարըն տէփիյի կիպի՝ Փիլիսէտէ ղայէթ չօգ Միմոնականլար պուլունաճագ տըր։ Պու սէպէպտէն շիրքէթիմիզին վէսէրլէրի ադիլանէ տավըռանըզ՝ գուտուս ախզուխիասը քէյֆիյէթինի նիզամա գօմաղա մէճպուր օլտուլար. պու քէյֆիյէթի Նչօբօպարըն տէօրթ հայվանլար թէսմիյէ էթմէյի զանէթլարըն պիրինին՝ եանի Ա ալէնչիանըն սէօզլէրինէն անկլայապիլիրսին։ Նշպու միւէլլիֆին սէօզլերի՝ պիր միւքաֆէմէ խիւլասասը տըր. վէ պու խիւլասատա Ա ալէնչիա հայըր եօզլար վէ թարիխլէր էօյրէտիր. վագաս պէնիմ էֆքեարըմճա տա էն էյիսի պու տուր։ Աահիֆէ · 2039 տա շու վէճհ իւզրէ եազար. "Պիր բուհանի իհսան իչուն ճիսմանի իհսան", եա'նի պատարագ իչուն ագէ "վէրիլտիյի հալտէ, ագէ տէ պատարագա պահա տէյի վէրիլտիյի թագտիրտէ՝ աշիքեար Միմոնականլըգ տըր։ Նաքին պատարագը սէօյլէսին տէյիս փափազըն կէօյնիւնիւ խօշ էթմէք իչուն վէրիլտիյի հալտէ՝ փափազ ագէյի պատարագըն մէրամ՛ու մագսէտի տէյիս զանն վէ գապուլ էթմէ պիլէ՝ Միմոնականլըգ տէյիլ տիր"։ Պիզիմ շիրքէթտէն օլան Մհաննէրոս տափէ՝ "Պուրը Մհովմաս տա պու շէյէ գարշը տըր, զիրա օ՝ 'Ճիսմանի իհսան իչուն բուհանի իհսան վէրիլտիյի հալտէ, ճիսմանի՝ պիր մէրամ՛ու մագսէտ կիպի վէրիլտիքտէ՝ Միմոնականլըգ տըր՝ տէյիս աշիքեար էօյրէտիր", տէր իսէ տէ, իւչիւնճիս միւքեաֆէմէսինտէ սահիֆէ 1519՝ պէնի Ա ալէնչիանըն տէփիյինի թէքէրրիւր էէր։ Պու թարիխ իլէ պիզ ղայէթ չօգ Միմոնականլըգլար մէն՝

Պատարագ սեղյէյենէը իչիւն ճիզվիթէրին իհտաա էյլէ-տիյի ֆէնոլէը։

էտէրիզ։ Ոչիրա պիր ատէմ զայէթ քէօթիւ օլմալը տըր քի պիր իհսան իչիւն ադչէ վէրտիյի Համէ, վէր-տիյի ադչէյի՝ իհսանը էտէնէ տէյիլ իհսան էթմէյէ պիր ֆէնիք, իլլա իհսանըն պահասը տէյիւ գըյաս էթսին։ Ճիւն պու էֆքէարատէ օլան՝ Ալլահա հիչ պիր վէճհլէ մադպուլ օլամազ. վէ պու նէյէթտէ օ-լան ատէմ հէման պուլունմազ։ Պէն տաիի գապուլ էտէրիմ, տէտիմ, քի պու եօլու թութմազա հէր ա-տէմին քիֆայէթէ միգտարը իղթիտարը վար տըր։ Այ-վէլԹ՝ պունա շիւպհէ եօգ տուր, տէտի փափազ։ Ճիմի կէօրտի՞ւն մի քի պիզ լութֆ իհսանը խու-սուսունտա օլան շէյլէրի նէ գօլայ Թարզ իլէ նիզա-մա գօյմուշուզ։ Ճիմի փափազլարա կէլէլիմ՝ պի-զիմ չօգ գանունլարըմըզ վար տըր, քի օնլարա զայէթ մէնֆա՛աթլը տըր. մեսէլա՝ պիզիմ եիրմի տէօրթ իս-Թիարլարըն սապհէ էթմէյի շու գանուն։ (Այ՛իբեա-լէմ. Ա. խանէ. 96)։ «Պատարագ սեղյէմէք իչիւն՝ ադչէ ալան պիր փափազ, եինէ օլ պատարագ իչիւն Թէքրար ադչէ ալա պիլի՞ր մի»։ ԱյվէլԹ, տէր Փի-լոսոֆո. չիւնքի փափազ օլմասը ճիհէթիյլէ, պա-տարագըն պիր գըԹա՛սը քէնտինին տիր, վէ օլհիս-սէսի օլան գըԹա՛յը տէֆա՝ ադչէ վէրէնէ իթա էյլէ-մէյէ սեղահիյէթի վար տըր. ֆագաթ մեղքիւր գը-Թա՛տան էօթիւրիւ պիւթիւն պատարագ իչիւն ալ-տըղը ադչէ գատար ադչէ ալմամալը տըր, եալընըզ պիր փայը, մեսէլա՝ պիր սիւլիսիւ իչիւն ալմալը տըր։

Ճիվ հագիգաթ, Այէյհլու փէտէր, իչհէթ պու քէյֆիյէթ՝ գապուլի վէ ատէմը գապուլի միւհիմիլ օլան մատտէլէրին պիրի տիր. զերա սէնին տէտիյին՝ Ճիլուչիօնուն վէ Այօթօպարըն էֆքէարընա նազա-բէն՝ շիւպհէսիզ իհթիմալ տըր։ Ալաքին պունու

Փոփազլարըն քեարը իչիւն ձիզվիթլերին իհտաս էթտիյի թարիզլեր։

քենտի իհթիմալիյեթի տայիրեսինե պրագալըմ. պա-նա կէօրիւնիւը քի օնուն մուղայիրինի տէ իտտա՝ էթտիյիմիզ հալտէ՝ աթի՛իւզ զիքը իսպաթալար իլէ թաստիգ ետէ պիլերիզ։ Վրիլիսէ ֆագիր փափազ-լարա՝ սէօյլէտիքլերի պատարագլար իչիւն ագչէ ալմա-զա իչն վէրտիյի հալտէ, մաաեմ քի Ա՛ղլպահը պէք-լէյէնլեր մէզպահանն հիսսէ ալմազա շայէսմէզ տիր-լեր, օնլարա՝ պատարագը ագչէ իլէ ֆիրուխթ էյլէ-սինլեր, վէ եվվելա քենտիլեր ալմագ ճայիզ օլան լութֆլարատան քենտիլերինի քիւլլիյէն մահրում էթ-սինլեր, տէմէզ։ Ա՛աթթա շունու տախի տէրիմ քի՝ "փափազլար՝" Պօղոսուն սէօյլունէ նազարէն՝ "եվվել քենտիլեր իչիւն, վէ սօնկրա ճէմա՝աթ իչիւն՝ պա-տարագը սունմազա պօրճու տուրլար"։ պու սէպէպ-տէն օնլար պաշգալարընը պատարագըն սէմէրէսինէ իչհագ ետէպիլերլեր իսէ տէ, քենտիլերինի հիւսնիւ ըիզալերի իլէ պատարագըն մընճա՝աթը քիւլլիյէսին-տէն մահրում էտիպ պատարագըն պիր սիւլիսի գա-տար, եա՝նի տէօրթ եա պէշ ոօլտիյէ պէտէլ պիր ճէյ պաշգասընա վէրէմէզլեր։ Ա՛ադիգէթ, Թայէթլու փէ-տէր, էյեր պէն փէրսիէնը օլսա իտիմ, պու էֆ-քետրը միւհիմմիլ ետէր իտիմ։ Պու պապտէ չօգ կիւճլիւք չէքմեզ իտին, տէտի. չիւնքի պունուն միւհ-թէմիլ օլտուղու աշիքտար տըր։ Ա՛սըլ կիւճլիւք էյի վէ տօղրու էֆքետարա գարշը օլան զիւի՛մլերտէ իհ-թիմալիյէթ փէյտա էմմէքտէ տիր. պու իսէ եաըն-նըզ պէօյիւք քիմսէլերէ մախսուս տուր։ Փատրէ Պաւնի պու խուտուստա մէշհուր վէ միւթեպէր տիր։ Պու ա՛լիմ Ռազուիսնի հէմ մէշհուր Ա՛ստուածաբան եօյլէ ֆէրասէթլի վէ գուրնաս տըր քի, փափազլարա միւթաալիւք օլան մէզքիւր սիւալնին գապուլի վէ ա-

Եքե պիրի պիրինե զբատ շէյլերի իհթիմալ կէօսթերմէնին եօլու ։

տեմը գապուլինտե էթախյի նաֆիզ թէֆթիշլերի վե պուլտուղու գուվվէթլի խսպաթլարը պիր ատեմ տիյ-նէտիյի Հալտե՝ մէմնուն վե մեթրուք օլուր ։

Պիր պաշգա մնհալտե շէյլե սեյլեր. (Ունունճու Միւթեալէմե սահ, 474,) "փափաղլարը՝ Հեր կիւն պատարագ սեյլէմէյե մէճպուր էսիճի պիր գանուն գօնամազ. գիրա պէյլէ պիր գանուն շիւպհէսիզ պա՝պէն մահացու կիւնահ իչինտե պուլունանլարը տա պատարագ սունմագ թէհլիքէսինե պրագրը"։ Պու ճիւմլե իլե ենինե օնունճու միւթեալէմէսինտե, սահիֆե 441, տէր. "Էեր կիւն պատարագ սեյլէմէք իչիւն ագէ ալմըշ օլան փափաղլար՝ Հեր կիւն պատարագ սեյլէմէյե մէճպուր տուրլար ։ Պատարագ սեյլէմէյե լիյագաթլըմըզ եօգ տուր տէյիպ՝ զամիրլերինի բահաթ էտէմէզլեր, զիրա տայիմա թէվպէ էտէպիլերլեր, վե պու խուսուստա գուսուր էթախքերի Հալտե, գապահաթ՝ պատարագը սեյլէտէնլերին՝ տէյիլ տիր, իլա քենտիլերին տիր"։ Պունտան գաթի՝ նազար փափաղլարըն պատարագընա մանի՝ օլապիլիր տահա պէօյիւք կիւճլիւքլերի տէփ՝ էթմէք իչիւն, մէզքիւր միւքեալէմէտե շու սիւալի տէ իլէրուտե մուՀարրեր վէճ իւզրե Հալը էտեր. (Միւալ 32. սահիֆե 457.) "Պիր փափաղ՝ պիր մահացու կիւնահ վե պիր զայէթ պէօյիւք գապահաթ իշլէմիշ օլտուղու կիւն՝ անիտե խոսպուանանէ օլուպ պատարագը սեյլէյէպիլինիր մի ։ Վ էլալօպտ՝ "Լափաք օլտուղու իչիւն սեյլէյէմէզ, տէր իսէ տէ, Սանկիոս՝ Էսլա կիւնահ իշլէմէքսիզլին սեյլէյէպիլիր, տէր ։ Պէն Սանկիոսուն էփքերընը Հագգը պուլուրում. վէ պու էփքեար իւզրէ Հարաքէթ օլունմալը տրը"։ Իպէթլու փէտեր, տէիմի, նէ՞ սեյլէյօրսուն, պէօյէ պիր էփքեարա նա-

ճիվռեթ փեսէրլէրին իճատ էթմէյէ պիր կիւզէլ մեսէլ։

սըլ Ի՛թիպար օլունապիլիր։ Պէյլէ պիր եօլսուզ-լուգտա պուլունան փափաղ՝ պիր Պաւնինին սէօզիւ իլէ նէ՞ ճէսարէթ իլէ օլ կիւն միհրապա եաղլաշա պիլիր։ Կիւնահ իշխէնտէյի կիւն պատարագա ըուխասաթ վէրէն եէնի Ռազուխսթ զիւի՛միէրինտէն իսկ՝ Ռիլիսէնին էսքի գանունլարընա իթաա՛թ էթմէք լազըմ տէյի՛մի տիր։ մեղքիւր գանունլար պու Թարղ կիւնահլար իշխէյէն փափաղլարընն պատարագ սէօյլէմէսինի եասագ, եախօտ պիր միւտաէթ մէքս էտիրլէր իտի։ Ալէնին գուվվէթի հաքըզէն զա՛իֆ տիր, տէ-տի փափաղ։ Կէչէնլէրտէ սանա տէ՞մէտիմ մի քի շիրքէթիմիզին մուա՛լլիմիէրինտէն Կէլքօթուն վէ Ռէճինալտօնուն Թա՛լիմաթը իւզրէ՝ "Ա՛խլագ խուսուսունտա էսքի Հ՛այրապէտլէրէ Թապի՛ օլմագ ֆարզ տէյիլ տիր, իլա եէնի Ռազուխսթլէրէ եախօտ Ա՛տաուածաբանլարա Թապի՛ օլմազը իզ"։

Ա՛վվէթ, տէյիմ, խաթըրմա կէլիյօր։ Հալ պու-քի պուրատա տահա իգթիզալը շէյ՝ եա՛նի՝ Ռիլիսէնին գանունու վար տըր։ Հ՛ագգըն վար, տէյի պանա, լաքին սէն մուա՛լլիմիէրիմիզին շու կիւզէլ մեսէլէնի տէ պիլմէ՞զ մի սին քի "Ռիլիսէնին գանունլարը հըֆզ օլունմազ օլտուգլարը հալտ՝ ասլա գուվվէթլէրի գալմազ". Նիճէ քի Ֆիլիուշիօ տէր։ "Պիզ Ռիլիսէնին շիմտիքի լուղումունու աթալարըմըզտան էյի կէօրիւրիւզ"։ Ի՛փրաթ սէրթլիք իլէ փափաղլարը միհրապան ըէտա էթմէյիմիզտէ՝ պու գատար հիսաապզը պատարագլար օլմայաճաղընա ա՛գլըն էյի էրէր։ Պատարագըն քէսիլէթի իսկ՝ Ա՛լլահա օլ գատար շան ու իզզէթ, վէ ճանլարա օլ գատար ֆասիտէ տիր, քի պիզիմ փատրէ Կէլքօթ իլէ ճէսարէթ էտիրիմ տէմէյէ (Ա՛նիզամ քիթապընըն սահիֆէ 611 Ռուբէնին Թապա՛ը,) քի "Տէյիլ եալընըզ հէմ էր-

ճիղվեթլերին քէշիշներէ էթտէյի միւսաատէ ։

քէքլէր վէ հէփ գարըլար , իլլա տույկուսուզ մախ-
լուգլարըն վէ հայվանլարըն տախի պատարագ սէյլէ-
մէք իչուն փափազ օլմասը միւմքին օլսա խոի" , էյնէ
օլան պատարագլար աղ սայըլապիլերլէր խոի ։

Պէն պու եօլսուզ վէ եապըշդըրդըզ միւլահազայա
օլ գաւառ թա՛ճիպ էթտիմ քի , ասլա գարշըլըդ
վէրմէտիմ ։ Լաքին քէնտի սէօհպէթինէ տէվամ էտիպ
տէտի . փափազլար իչուն պուգաւառը եէթիշիր . հէր
շէյի տէսէմ չօգ ուզուն օլուր . շիմտի Վէհշիշներէ կէ-
լէլիմ ։ Պունլարըն տա էն պէօյիւք միշքիւլաթը ,
քէնտի ամիրլէրինէ իթաա՛թ էթմէք պօրճլարը տըր .
վէ լաքին պիլմիմ փէտէրլէր պագ օնա տա նասըլ
եօլչիւ գօմուշլար տըր ։ Շ՛իրքէթիմիզէն օլան
Գասաթրօ Նալաուս (Վ՛ինեաց . Ա՛իւճատ . ախլագ .
Բ . սահ՛ 6 .) տէր ։ "Պու շէյ միճատլէյէ շայէս-
թէ տէյիլ տիր . քէնտի իւզերինէ միւհիմմիլ էֆ-
քարը օլան պիր Վէհշիշ , քէնտի ամիրինին էֆքարը
զիյատէ միւհիմմիլ օլսա պիլէ , օնա իթաա՛թ էթ-
մէյէ ասլա պօրճլու տէյիլ տիր . զիրա օլ վագըթ՛
Սանքէզին սէօզիւ միճիպիլինճէ՛ Վէհշիշին քէնտինէ
զիյատէ միւհիմմիլ կէօրիւնէն զիւթ՛ամիւ գապուլ
էթմէյէ սէլահիյէթի վար տըր ։ Ա՛յ ամիրինին
էմրի հագգ վէ տօղրու օլսա տախի , օնա իթաա՛թ
էթմէք ֆարզ օլմազ . զիրա նէ գաւառ հագգ
վէ տօղրու օլսա՝ հէր խուսուստա վէ հէր թարզ իլէ
հագգ վէ տօղրու օլմազ , անճագ իհթիմալ իւզրէ
հագգ վէ տօղրու օլապիլիր . վէ պէօյլէճէ սէն օնա
իթաա՛թ էթմէյէ իհթիմալ իւզրէ պօրճլու սուն , վէ
իհթիմալ իւզրէ պօրճլու տէյիլ սին" ։ Պայէթլու
փէտէր , տէտիմ օնա , պու իքի նէվ՛ իհթիմալիւ-
յէթմէտէն հասըլ օլան կիւզէլ կիւզէլ մէյվէլէր պա-
նա էյի կէօրիւնմէյէնլէր ։ Լաքին շիմտի պու զայէթ

Ճիզվեթլէբին խըզմէթքեարլարա վէրտիյի պէնամուա բուխսաթլար։

չօգ իսթի՛մալ օլունույօր, տէփի. վէ չօգ ուզաթմամադ իչիւն, սանա եալընըզ եօլսուզ Հալլերի իչիւն մանասթըրլարընտան գօվուլմուշ օլան Քէշիշլեր Հագըընտա՝ շէրիքիմիզ օլան մէշհուր Մօլինանըն սէօզլիւնիւ զիքը էտէյիմ։ Եինէ շէրիքիմիզ պուլունան Խօջայար տախի օնու շու սիյագ իւզրէ զիքը էտէր։ (Միւքեալէմէ. Զ. խանէ 111։) Մօլինա տէր. "Մանասթըրընտան գօվուլմուշ օլան պիր Քէշիշ թէքբար օրայա տէօնմէք իչիւն իսլահը նէքս օլմադա պօրճլու տէյիլ տիր, վէ սահաբդա միւթէահհիւտ պուլունտուղու իթաա՛թ եէմինինէ պաղլը տէյիլ տիր"։

Բայէզլու փէտէր, տէտիմ, եօյլէ իսէ եէկեղեցիկան կիւրուհի՛ իսթէհսիյի կիպի րահաթա մայիք օլմուշ տուր։ Պէն կէօրիւրիմ քի Քազուխթէլէրինիզ օնլարա չօգ ինսանիյէթի վէ հարտըմ էթմիշ տիրլէր. վէ պու շէյլէրի սայգի քէնտի սա՛ատէթը մախսուսէլէրի իչիւն էթմիշ տիրլէր։ Իհթիմալ տըր քի պաշգա մէրթէպէ վէ Հալ իչինտէ պուլունան քիմսէլէրէ տէ պու գատար ինսանիյէթ կէօսթէրմիշ օլալար Լաքին հէր քէս քէնտինէ իհտաա էթմիշ օլսա իտի՛ տահա էյի օլուր իտի։ Իհթիմալ տըր քի, տէտի փահազ, ինսան գըսմը քէնտիսի իչիւն պու գատար էսիյիլիք էտէմէզ իտի։ Պիղմբիլլէր էն պէօյիւբտէն էն քիւչիւյէտէք հէփիսի իչիւն պիր կէօնէ մուհապպէթիլէ չալըշմըշլար. պունու տա սանա անկլամադ իչիւն, խըզմէթքեարլարա միւթաալիգ օլան գանունլարըմըզը սանա իֆհամէ էթմէյէ մէճպուր իմ։ Պիղ եօլսուզ վէ նիզամըզ աղալարա խըզմէթ էտէն էհլի ինսաֆ խըզմէթքեարլարա վագի օլան սըգընթըլարը տաֆթիֆլէթմէք, վէ կիւճլիքլէրի գէլայլէթմէզ։ Օյիրա խըզմէթքեար գըսմը աղասընըն հէր եօլլատըը

ՃԻՎՎԻԹԼԵՐԻՆ ԽՂՃՄԵԹՔԵԱՐԼԱԲԱ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԲԱՌԱԹԼԵՐ ։

ԵԵՐԵ ԿԻԼՄԷՍԵՍ՝ ԷԼՄԷՅԻՆԱՏԷՆ ՕՂՈՒԲ, ՊԻՒԹԻՒՆ ՊԻՒԹԻՒՆ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՏԷ ՁԱՄԲՐՈՒՆԸ ։ ՅԱՄԻ ԽՂՃՄԵԹՔԵԱՐԼԱԲԸ ՏԱ ԹԷՍԼԼԻ ԷԼՄԷՔ ԻՀԻՒՆ ԵՒՄԻ ՏԷՕՐԹ ՓԷՏՐԼԷՐԻՄԻՂ (ՄԻՒՔԱՆԷՄԷ. Ը. 223) ՕՂԼԱՐԸՆ ԲԱՀԱԹ ԶԱՄԲ ԻՒԼ ԿԱՏՃԷՔ ԽՂՃՄԵԹԼԷՐԻՒՆԻ ՊԱՐԷՔ ՊԱՐԷՔ ԵԱՂԱՐԼԱԲ ։ ՅՇԱՂՈՒ ԻՇԱՐ ՕԼՈՒՆԱՆԼԱԲԸՆ ՊԱՐ ԳԱՉԸ ՇՈՒՆԼԱԲ ՏԱԲԸ. "ՄԷՔԹՈՒՂԼԱԲ ՎԷ ՀԷՏԻՑԷԼԷՔ ԿԷՕԹԻՒԲՄՔԸ. ԳԱՓՈՒԼԱԲ ՎԷ ԲԷՆՉԷՐԲԷԼԷՔ ԱՉՄԱԳ. ՓԷՆՉԷՐԲԿԷ ՉՀԳՄԱԳ ԻՀԻՒՆ ԱՂԱԼԱԲԸՆԱ ԻՄՏԱԱԹ ԷԼՄԷՔ. ՀՉԳՈՐՂԸ ՎԱԳԲԼԹ ՄԲՐԹԻՎՆԻՆ ԹՈՒԹՄԱԳ. ՊՈՒՆՆԼԱԲԸՆ ՃԷՄԻՍԻ ՄՂՈՒՆ ՎԷ ԶԱՐԱԲՈՂԲ ՇԷՂԼԷՐ ՏԻՐ ։ Ա՛Ի ՇԻՒՊՀԷՍԻՂ ՏԻՐ ՔԻ, ՓԷՆՉԷՐԿԱՏԷՆ ԻՀԷՐԻ ԿԻՐՄՔԸ ԷՎՍԱՀԱՊԸՆԱ ԽՂՃԱՆԷՒ ԷԼՄԷՔ ՕՂՈՒՂՈՒ ԷՃ՛ԼԱՏԷՆ՝ ՆԷՐԲԻՎՆԻՆ ԹՈՒԹՄԱԳԱՅ ԻՒԼ՝ ՊՈՒՆՆՈՒՆ ՍԱՂԼԱՐԸՆ, ՖԷՎՔ ԵԼԱՅԷ ԱՂԲՐ ՍԻՒԷՄՂԷՐ ԻՀԻՒՄՔԻՑ ՄԱՂՀԱՐ ՕԼԱՃԱՂԼԱԲ ՏԲՐ" ։

ԿԷՕՐԻ՞ՒՐՄԻՍԻՆ ՔԻ ՊՈՒՆՂԱԲ ՆՔ ԳԱՏԱԲ Ա՛ԳՂՈՒԲ ՎԷ ՍԲՐԱԼԸ ԳԱՆՈՒՆՂԱԲ ՏԲՐ ։ ՊԼԷՆ ԵՒՐՄԻ ՏԷՕՐԹ Ա՛ԻՂՎԻԹԻՆ ՔԻԹԱՊԸՆԱՅՆ՝ ՊՈՒՆԱՅՆ ԷՑԻ ՎԷ ՄԻՒԹԷՊԷՐ ՀԵՑ ՄԷՔՄԱՒԼ ԷԼՄԷՂ ԻՄԻՄ, ՏԷՂԻՒ ՁԷՎԱՊ ՎԷՐԱԻՄ ։ Ո՛ՔԻՆ ՓԱՓԱՂ ՏԷՄԻ. ՊԻՂԻՄ ՓԱՏԲԷ ՊԱՒՆԻ ՏԷ ԽՂՃՄԵԹՔԵԱՐԼԱԲԱ ԷՕՂՐԷԹԻ ՔԻ՝ ՔԷՈՐ ՎԷ ՄԷՆՓԱԱԹԼԲՐՆԱ ՊԱԳՄՅԱՐԱԳ, ՊՈՒ ՁԷՄԻ ՍՕՐՁԼԲՐԸ ՍԱՓՏԷՐՈՒՆՂՈՒԳ ԻՒԼ ԱՂԱՂԱԲՐՆԱ ԿԱՅԱ ԷԼՄՍԻՆՂԷՐ ։ Ա՛Է Օ ՊՈՒ ՀԷՑԻ ԿԻՒՆԱՀԼԱԲ ՓԻՀՐԻՍԹԻՆՏԷ ՍԻՐ ԷՑԻՁԷ ԱՉՄՂՉ ՏԲՐ ։ Ա՛ՒՀՓՓ 710. "ՊՅՈՍՏՈՎԱՆԱՀՅԱՐ ՕԼԱՆ ՓԱՓԱՂԼԱԲ ԷՑԻ ՊԻԼՍԻՆՂԷՐ ՔԻ, ՏԷԲ, ԿԱՏՊ ՈՒ ԲՐՔԷԱՆԱ ՄՈՒՂԱՅԲՐ ՀԱՐԱՔԷԹԼԷՐՏԷ ԱՂԱԼԱԲՐՆԱ ԿԱՍԱՎԷՐ ԿԷԹԻՐԻՊ ԿԷՕԹԻՒԲՂԷՆ ԽՂՃՄԵԹՔԵԱՐԼԱԲ՝ ԱՂԱԼԱԲՐՆԵՆ ԿԻՀՆԱՀՂԱԲ ԲԻՉԱ ՎԵՐԱԲԵՐՅԼԷՐԻ ՀԱԼՏԷ՝ ԱՐՁԱԿՈՒՄ ԱԼԱՄԱՂԼԱԲ ։ Ո՛ՔԻՆ ՃԻՍՄԱՆԻ ՄԷՆՓԱ՛ԹԼԲՐԸ ԻՀԻՒՆ ԷԹԻՐԼԷՐԻ ՀԱԼՏԷ՝ ՊՈՒՆՈՒՆ ՄՈՒՂԱՅԲՐԻՆԻ ՏԷՑԷՊԻԼԷՐԻՎ։

ճիշվելիքէր՝ ֆիլիք կելմնճէ, քէնաի թալիմաթլարընա գոր-
ղը կելիրլէր։

Պունու էթմէք իսէ փէք գօլայ տըր. զիրա եալընըզ զահմէթինի չէքտիքլէրի կիւնահլարա նի՞չիւն ըհ-
ւէ րիզա վէրսինլէր"։

Ա՛ղքիւր Պաւնի՝ մահիյէ եահօտ մա՛աշլարընան խօշնուտա օլմայան խըզմէթքարլար իչիւն տէ շու-
գանունու իհտաս էթմիշ ութր։ Պու տա մէղքիւր ֆիհրիսթաե մէվճուտ տուր (սահիֆէ. 213, 214. ալ-
թընճը թապ՛)։ "Ա՛ահիյէ վէ մա՛աշլարը իչիւն թէ-
շէքքիւլ էտէն խըզմէթքարլար ա՛ճէպա աղալարընըն մալ վէ ագչէսինտէն կիւլչիճէ ալըպ՝ օնու արթընա պիլիրլէ՞ր մի. չէօյլէ քի՝ մահիյէ վէ մա՛աշլարը չէք-
տիքլէրի զահմէթէ միւթաալիգ կելսին։ Պա՛զը խու-
սուսլարտա պունու էտէ պիլիրլէր. մեակա նէ վագըթ հալլէրի էօյլէ ֆագիր տիր քի, հէր նէ մա՛աշ վէ մահիյէ վէրիլսէ, գապուլ էթմէյէ մէճպուր տուրլար. վէ նէ վագըթ քի պաշգա խըզմէթքարլար սայիր եէրլէրտէ զիյատէ մա՛աշ վէ մահիյէ ալըրլար"։

Բայէթլու փէտէր, տէտիմ, իչիթէ Ըլգալը Յօհան-
նէսին էթտիյի տէ պիւսպիւթիւն պու գանունտա մու-
թապիգ օլմուշ տուր։ փաւլաց տէտի. Էա՞նկը Ը՛լ-
գալը Յօհաննէս, նէ՞ տէմէք իսթէրսին։ Բայէթլու փէտէր, տէտիմ, սէն 1647 տէ պու շէհրտէ վագի՛ օ-
լան շէհիլէրի պիլմէ՞զ մի սէն. ունութմո՞ւշ մու սուն, օլ վագըթ սէն նէրէ՞տէ իտին։ փարիզտէն զայէթ ուզագ՝ շիրքէթիմիզէ միւթալիգ պիր մէքթէպտէ զա-
միր վագա՛աչէրինի էօյրէտիր իտիմ։ Կէօրիւյօրսուն քի, Բայէթլու փէտէր. սէն տէտիյիմ քէյֆիյէթի տալա պիրմէ յօրսուն. շիմտի օնու սանա նագլ էթմէք իճապ էտէր։ Կէչէնլէրտէ միւթէպէր զամըն պիրի օնու պիր մահալտէ նագլ էտէր իքէն, պէն տէ օ-
րատա պուլունուպ՝ քէյֆիյէթէ վագըթ օլտուսմ։ Ա՛ղք

քիւր զաթ շու վէճՀ իւղրէ Հիքեայէ էյլէտի ։ Ընպալը Յօհաննէս՝ Աէն-Յագ տէնիլէն սօգագաՀ՝ Գլէրմանուն մէքթէպիներէ սէլէֆլէրինիզ խզմէթ էտէր իտի . մա՛աշընտան եաթաղան մահիյէտինէէն խօշնուտ օլմայրպ , խզմէթինին պէտելինի ալմագ Նիյէթիյլէ՝ պիր միգտար էշնա սիրգաճ էյլէտի ։ Հիքեթինիզին փէտէրլէրի պու շէյէ ակնահ օլտուգլարը կիպի, մէրգումա՝ խըրսըզլըգ եմիշ տէյիս շիքեայէթ էտիպ՝ Հապս եմտիրտիլեր . վէ մուհաքէմէյի 1647 Ընրիլին ալթընճը կիւնիս Հաճէլտէն գալորըտըլար . եթրաճըլյա խաթրըմնա տըր ։ Պունու նագլ էտէն զաթ Հէր պիր շէյի թաճխսիլէն Հիքեայէ էմիշ օլմասա իտի , ինանմամըզ միմքին տէյիլ իտի ։ Աէֆիլ Յօհաննէս՝ չօգ սիւալլերտէն սօնկրա , շիրքեթինիզէ միւթալիգ էշնատան պիր գաչ գալայ գապլար ալմըշ օլտուղունու իգրար եթտի իսէ տէ , եթտիյի սիրգաթ տէյիլ տիր , տէյու իտտա էտէրեք , թէպրիկէյի զիմմէթ իչիւն՝ փատրէ Պաւնինին պալատէ մէղքիւր թա՛ղիմաթընը զնըր էյլէտի , վէ քէնտինէ՝ զամիր վագա՛ալէրինի վէ պու թա՛ղիմաթը տահի էօյրէտէն Ա՛հիզվէճին թահրիրաթընը տա Հաթիմլերէ կէօսթէրտի ։ Պու շէյնին իւղերինէ մուհաքէմէ գօմիսիօնունուն գաշէթ մէշհուր պիր ա՛զասը օլան Պարօն տը Ա՛օնթըուէ՛ քէնտի վէ՛լիւմինի պէյան էտէրեք տէտի քի , «Պէն մինասիպ կէօրմէմ՛ քի օլ փէտէրլէրին պէօյլէ Հագգսըզը, զարարըը, վէ ճէմի՛ թապի՛ի՛ ալըՀանի վէ ինսանի շէրիա՛թա մուզայիր , վէ միլլէթլէրի խարապ վէ խըրսըզլըգը սապիթ էտէն պիր թա՛ղիմաթը Հավվ պիր թահրիրաթը իլէ պու գապահաթը յը ճէզասըզ գօվէրելիմ։ Իլա մինասիպ կէօրիւրիւմ՛, քի պու սատագաթըը շակիրտ ՃքթէՃպ գաւիւսունուն էօնիւնտէ պիր փրանկապէնտ էլի իլէ զարպ օլունսուն . վէ ագապինճէ՝

զարպ էլէյէն փրանկապէնա մէզքիւր Ա՛իզվիհի խըրսըղըզ թա՛ւլիմաթընը հավի օլան քիհաթալարընը ալանէն եագարն. վէ Ա՛իզվիհիլէրե շէհիտ թէնպիհ օլունսուն քի պիր տահա պէօյլէ թա՛ւլիմաթ էօյրէնմէ՛միշլէր, եօխսա էօլիւմէ միւթահագգ օլուրլար՚։ Գու սիճիլ ղայէթ մագպուլ օլտուղու իչինՙ օնուն իճրասընա պէքլէնիր իտի իսէ տէ, օլ էսնատէ պիր շէյ վագի՚ օլուպ, շէրիա՛թըն սիճիլի կէրի գալըր։ Ա՛ահպուս պիր թագրիպ նապէհիտ օլտու. վէ օլ քէյֆիյէթ իւզէրինէ պիր տաքի պիր շէյ սէօյլէնմէ՛մի. էօյլէ քի Ա՛լպալը Յօհաննէս գապալարը կէրի վէրմէքսիզլին հապտտան չըգտը։ Ա՛էրգում պիզէ պունու նագլ էմաի վէ տէտի քի Պարոն տը Ա՛օնթրուժուն սիճիլի Շ՛աթլէյնին միւզաքքէրե քիհաթընտա մէվ՛ճուտ տուր, վէ հէր քէս օնու կէօրէ պիլիր։ Պիզ պու նագլիյէթտէն ղայէթլէ շազ վէ մէսրուր օլտուգ։

Ա՛էն պէօյլէ նագիլլէր իլէ իհթիհՙաՙ մը էմէք իսթէրսին, տէտի փափազ. պունլար պօշ շէյլէր տիր. պէն սանա փէտէրլէրիմիզին գանունլարընը սէօյլէյօրում, սանա քիթապլար հագգընտա օլան գանունլարը տա իճտաէ էտէճէյիտիմ, սէն մինասիպլէմսիզ նագիլլէր իլէ սէօզլիւմիւ գարշըլատըն։ Պէն, տէ՛տիմ, պու քէյֆիյէթ հագգընտա սանա պիր էլչէմ խապէր վէրմէք իչինն օնու մուխթասարճա նագլ էմէտիմ. զիրա սիզ իհթիմալիյէթ թա՛ւլիմաթընը սապիթ էմէտիյինիզ վագըթ, օնու ունունթմուշ սունուզ։ Ա՛նՙ տէյօրսուն, տէտի փափազ, մէզքիւր թա՛ւլիմաթտա էքսիքլիք օլա պիլիր՚ մի, օլ գաասր ագ՛ըլըր քիմսէ՛ըր օնու կէօրտէն կէչիրտիլէր, վէ օլ գանունլարը իսթի՚մալ էմէտիլէր։ Պէն օնա ճէվապ վէրտիմ. Ի՛քսիքլիք շունտա տըր, քի սիզ միւհթէմիլ զիւի՚միէ՛թ թապա՛ի օլանլարը կէրէք Ա՛լահՙըն իհսանտտ, վէ

Բառքաղ ուսմանցը իլէ։

կերէք զամիր խուսուսունտա էմին էթտինիզ. զերա սէնին սէօղիւնէ պագարագ, պիր տիրայէթլու մո՛ւալլիմին սէօղիւնէ թապի՛ օլան՝ պու խուսուսլարտա էմին տիր։ Այզ խոստովանահայրլար թարաֆընտան տա օնլարը էմին էթտինիզ. չիւնքի ինձիմալ իւզրէ օնլարա պէյհոտ վէրմէյէ փափազլարը մէճպուր էթտինիզ. Համթա պէյհոտ վէրմէմէյի օնլարա մահացու կիւնահ ատտ էյլէտինիզ։ Լաքին Տաքիմլեր թարաֆընտան օնլարը ասլա էմին էթմէտինիզ. օնլար՝ սիզին միւհթէմիլ զիւի՛մլերինիզի թապի՛ օլտուզլարը իչիւն, տայագ եէմէք վէ ասըլմագ թէհլիքէսինէ պուլունուրլար. իչիթ պու պիր պայըճա եքսիքլիք տիր։ Ձագըն վար, տէտի փափազ. պէն սէնին տէտիյինէ պէյէնիրիմ։ Ցագաթի խոստովանահայրլարը իւզերինէ օլտուզու գատար, Տաքիմլեր իւզերինէ հիւքիւմմաթլմզը եօգ տուր. զերա խոստովանահայրլար զամիր վագտալերի իչիւն, քէնտիլէրինի պիզէ թէսլիմ էթմէյէ պօրճլու տուրլար. վէ օնլարա աչըգտան պիզ հիւքմ էտէպիլիրիզ։

Այի անլայօրում, տէտիմ. ցագաթի խոստովանահայրլարըն Տաքիմի օլտուղունուզ միսիլիւ՝ Տաքիմլերին տէ փափազլարը տէյի՞լ մի սինիզ։ Այզին հիւքիւմէթինիզ չօգ կէնիշ տիր, միւհթէմիլ էցքեար իւզրէ գապահաթ իշլէյէնլերի գոյ վէրսինլեր տէյի՝ օնլարը մէճպուր էտին. եօխսա՝ օնլարը հալըդուննո՛ղ գաթ՝ էյլէյին, շէյյէ քի Տաքիմպէյհէթ թալիմմաթը թահգիր օլմասըն, վէ թէցքէքքիւր իլէ կիւնահը սըզ կէօսթէրտիյինիզ թալիմաթլարը իձրա էտէնլեր ճէզայա միւսթահագ օլմասընլար. Պէյէյէ էթմէտիյինիզ Տալտե՝ նա՞սըլ շայիրտ պուլա պիլիրսինիզ։ Պու պիր միւթապաա օլունաճագ մատտե տիր, տէտի փափազ, Տմմաթ էթմէյէ կէլմէզ. պէն պունու պի-

զԻՄ շիրքԷԹիմիզԻն պաշ ամիրի օլան զաԹա ա՛րզ ԷտԷճԷյիմ ։ Լաքին քիպարլար Հագդընտա պԷնիմ սանա իՓատԷ ԷտԷճԷյիմ գանունլարա մանի օլմամագ իչիւն, պաշատԷ իՓատԷ ԷյլԷտիյին խապԷրի պաշգա վագԹԷ պրագապիլիր խոն. պիր տահա պանա պԷյլԷ հիքԷայԷլԷր նագլ ԷԹմԷզսԷն, սանա քիպարլար Հագդընտա օլան գանունլարը Թարիփ ԷտԷրիմ։

Պու կիւնլիւք պու գատարը քեաՓի տիր. ւլերա պիր սԷօհպԷԹ արասընտա ԹահսիլԷ ԷԹտիյիմ չԷյլԷրին քեաՓիՓԷսինի պիր մԷքԹուպա սրղտրըամամ։

Պագի . 3 .

ԵԼՅԻՆՃԻ ՄԷՔԹՈՒՊ

ՎաղուխԹլԷր ԷՓքեարընՃա նիյԷԹ տօղրուլԹմանըն ուսուլի. նամուս վԷ վարիյԷթին մուհաՓազասը իչիւն՝ փափաղլարա վԷ քԷշիշԷրԷ պիլԷ տաՃմ ԷօլտիւրմԷյԷ իլն վԷ բուխսաԹ վԷրիլիր։ ՎարամուԷլին ԹԷքլիՓի օլան շու ատայիպ սիւալ, ԷանԼ՝ Յանսէնանլարը ԷօլտիւրմԷյԷ Ա՛իպվԷնԷրԷ բուխսաԹ վա՞ր մը տըր ։

փարիզտԷն . Ապրիլ 25 . 1656 .

պԷնիմ Լ՚ՓԷնտիմ,

պԷն Ա՚լպալը Յօհաննէսին քԷյՓիյէթինի հիքայԷ էտիպ, տիյանէԹլու փափաղըն շիրպաԷյի քԷլամիընը գաԹի՝, վԷ օնու ազաՃրդ կիւՃԷնտիրմիշ օլտուղումաան, պիր տախի օ մագուլԷ քԷյՓիյէթլԷրը նագլ

ճիզվեթլէրին՝ քիպարլար հադդընտա միւսաատէսի ։

էթմէյէճէյիմի սէօզ վէրիպ , մերգումուն կէօյնիւնիւ ալտըմ. պունա պինաէն թէքրար սէօհպէթինէ աղազ էտիպ՝ Ա՛իզվեթ Վ՛ազուհսիթլէրին քիպարլար հագդընտա վէրտիքլէրի գանունլարը Հէման շու աթի իւլ պէյան քէլամլար իլէ իֆատէ էյլէտի ։

Ւչի պիլիրսին քի , տէտի , քիպար մադուլէսի ատէմլէրին պաշըճա նէֆսանի յէթլէրի՛ Ի՛թիպարլարը տըր. վէ օնլարը տայիմա քրիսթիան ալինինէ մուղայիր զուլմու թէտատիւէրէ իհթիյար էթմէյէ թահդի՛ք էտէն պու խուսուս տուր . շէյիէ քի՛ շնըքէթիմիզին վէտերլէրի՛ օնլարըն զա՛աֆիյէթինէ միւտատ պիրլէ՛ մէզհպին շնատէթինի ճիւզի թէսբին էթմիշ օլմասալար , օնլարըն քեռֆիֆէսինի խոստովանանք տօլապլարընտան գօվմագ իճապ էտէճէք իտի ։ Ւ՛աբին վէտերլէրիմիզ Ա՛լահա օլան աշգլէրինտէն , վէ պու սիւնաէնէն ինսանլարընա օլան դարնտաշլըգ մուհապպէթինտէն նաշի՛ Ինճիլ պէ՛ա՛թ էթմէք իսթէտիքլէրինտէն , ֆիքրլէրինին ըշըղը իլէ հէր շէյի հագդանիյէթ իւզրէ թա՛տիլ էթմէնին ուսուլ վէ թարիգինի պուլմադա մէճպուր օլմուլար . շէյիէ քի ինսան գըսմը պու սիւնաատա զամիրինէ տօգանմայարագ ատէթի իւզրէ իսթիմալ օլունան թարդ իլէ Ի՛թիպարընը հընթիլ էթմէկ գաստր օլսուն , վէ պիրի պիրինէ մուղայիր կէօրինինէն իքի շէյլէրի , եանի տիյանէթի վէ Ի՛թիպարը պիր եէրտէ մուհաֆագա էտէ պիլմին ։

Ֆագաթի պու նիյէթի հէր նէ գաստր ֆայտէլի իտի իսկ տէ , օլ գաստր տա իճրասը կիւճ իտի . չիւն զանն էտէրիմ քի սէն պու շէյին ա՛դամէթինի վէ կիւճլիսինէն էյի կէօրիւրսիւն ։ Պէն չօգ թա՛ճիպ էտէյօրում , տէտիմ , պիր սօուգ թարդ իլէ ։ Ա՛ճաբի՛պ մի էտէյօրսուն , տէտի . ինանըրըմ. զիրա չօգլար թաճիպ էտէրլեր ։ Պիլմէ՛դմինին քի պիր թարաֆտան

ՃԵԶՎԵԼԵՐԻՆ՝ "ԱԽՅԵԹ ՏՕՂՈՒԹԻՒՆ" ԹԱԼԻՄԱԹԸ։

շերիա'ԹԸ ԻՆՃԻԼ "ՔԷՄԼԻՔ ՊԷՏԷՂ ԱՍԼԱ ՔԷՄԼԻՔ ԷԹՄԷՄՔ, ՎԷ ԻՆԹԻԳԱՄԸ Ա.ԼԼԱՀԱ ՊՐԱԳՄԱԳ" ԹԷՆՊԻՀ ԷԱԷՐ, ՏԻԿԷՐ ԹԱՐԱՓԱՏԱՆ ՏԱ ՏԻՒՆԵԱՆՔՆ ՇԵՐԻա'ԹԸ ԻՆԱՆԼԱՐՔՆ ՍԷՊԷՊՓԻԶ ՄԱՂԶՈՒՄ ՕԼՄԱՍՔՆՔ ՄԷՆ՝ ՎԷ ԷՔՍԵՐԻՏ ՏԷ ԻՆԱՆ ՏԻՒՇՄԷՆԼԷՐԻՆԻ ԳԱԹԼ ՎԷ Ի՝ՏԱՄ ԷԱԷՐ։ ՊՈՒՆՏԱՆ ՂԻՅԱՏԷ ՊԻՐԻ ՊԻՐԻՆԷ ՂՕՏԱ ՇԷՅԼԷՐ ԿԷՕՐՄԻ՞ՒՉ ՄԻ ՍԻՆ։ ՊՈՒ ՃԻՒՄԼԷ ԼԻԼ՝ ՓԷՏԷՐԼԷՐԻՄԻԶ ՊՈՒ ԹԱՐԶ ՇԷՅԼԷՐԻ ՊԻՐԻ ՊԻՐԻՆԷ ԹԱԹԱԼՂԳ ԷՅԼԷՏԻԼԷՐ, ՏԷՏԻՄ ԻՍԷ, ՊԷՆ Թա'ՃԻԼԱՓ ԷՏԷՅՕՐՈՒՄ, ՏԷՏԻՆ։ Ի՝ՅԷԹԼՈՒ ՓԷՏԷՐ, ՓԻՔՐԻՄ ԷՅԻՃԷ ԱՆԿԼԱՂՂՄԱՐ։ ՊՊԷՆ ՓԷՏԷՐԼԷՐԻՆՏԷՆ ՕԼ ԳԱՏԱՐ ՇԷՅԼԷՐ ԿԷՕՐՄԻՒՉ ՕԼՄԱՍԱ ԻՏԻՄ, ՎԷ ՊԱՇԳԱԼԱՐՔՆ ԻՆԱԻՆՏԷ ՄԻՒՄՔԻՆՍԻԶ ՕԼԱՆ ՇԷՅԻ ՕՆԼԱՐ ԳՕԼՅԼՂԳ ԻԼԷ ԵԱՒԱՓԱԻԼԻՐ ՕԼՈՒՂՈՒԼՈՒ ՊԻԼՄԷՍԷ ԻՏԻՄ, ՀԱԳԻԳԷԹ ՏԷՏԻՅԻՆ ՇԷՅԼԷՐԻ ՄԻՒՄՔԻՆՍԻԶ ԱՏՏ ԷԱԷՐ ԻՏԻՄ. ԼԱՔԻՆ ՊԷՆ ԻՆԱՆԼՐԸՄ ՔԻ ՕՆԼԱՐ ՊԻՐ ԵՕԼ ՊՈՒՄՈՒՇԼԱՐ ՄՐԸ. ՀԱԼ ՊՈՒ ՔԻ ՕԼ ԵՕԼՈՒ ՊԻԼՄԷՏԻՅԻՄ ԻՇԼԻՆ Թա'ՃԻՒԱՓ ՎԷ ԻՍԹԻՂՐԱՓՏԷ ԳԱՐՄՂՇ ԸՄ. ԻՄԻՏ ՍԻՂԷ ՐԻՃԱ ԷՏԷՐԻՄ՝ ՔԻ ՕՆՈՒ ՊԱՆԱ ՊԷՅԱՆ ԷՏԷՍԻՆԻՁ։

ՈՒԷՆ ՊՈՒ ԷՓՔԷՒԱՐՏԱ ՕՂՈՒՂՈՒՆ ԻՇԻՆ, ՏԷՏԻ, ՄԱԹԼՈՒՊՈՒՆՈՒ ԷԹՄԷՔ ՊԱՆԱ ՓԱՐՂ ՄՐԸ։ ԼՂՂԼԷ ԻՍԷ ՊԻԼ ՔԻ ՊՈՒ ՓԻՒՐ ՀԻՔՄԷԹ ԳԱՆՈՒՆ ՆԷՎԷՒՊՓԷՒ ՓՕՂՐՈՒԼՄԱՆՔՆ Ա՝ԶԻՄ ԳԱՅԻՏԷՍԻ ՏԻՐ, ՎԷ ՊԻԶԻՄ Ի՝ԼԷՄԻ ԱՒԼԱՂԸՄՂՈՏԱ (ՔԱՐՕՅԱՆ) ԻՂՈՒՐ ԳԱ՝ԻՏԷ ՕԼ ԳԱՏԱՐ ԷՂՂԷՄ ՎԷ ԳԸՅՄԷԹԼԻ ՍԱՐՐՄՂՇ ՄՐԸ, ՔԻ ՊԷՆ ՕՆՈՒ ՀԷՄԱՆ ԻՀԼԻՄԱԻԻՅԷԹ Թա'ԼԻՄԱԹԸ ԼԻԼ ՄԻԱՍԱՎԻ ԹՈՒԹՄԱՂԱ ՃԷՍԱՐԷԹ ԷԱԷՐԻՄ։ ՊՈՒՆՈՒՆ ՊԻՐ ԳԱՉ ՓԱՍԼ՝ԲՐԻՆԻ՝ ՄՈՒԳԱՏԱՏԷՄ ԹԱՐԻՓ ԷՂԼԷՄ՝ԻՄ ԳԱՆՈՒՆԼԱՐՏԱ ԱՂ ՉՕԳ ՄԻՀԱՀԷՏԷ ԷՂԼԷՏԻՆ։ ՊՐԻԼ ՓԱՐՂ՝ ԼՍՂՄԷԹՔԷԱՐԼԱՐ ՊԱ՝ՂԸ ՂՕՐ ՔԷՐԹԻՂԼԷՐԱԷ ԱՂԱԼԱՐԸՆԱ ԲԱՀԱԹ ՂԱՄԻՐԼԷ ԽԱԱՓԷՐ ԿԷԹԻՐԻՊ ԿԷՕԹԻՒԻՒԲՓԻԼԷՐԸՂԷՐ, ՏԷՏԻ՝ԻՄԱԷ, ԱՆԻԼԱ՞ՄԱՐՆՄԸ ՔԻ ՊՈՒ ՀԷՅ ԵԱ-

Նիկեթի աղջուլտուզ՝ հագդանիկեթութիզնէք էթմէյէ բուխաստի։

ընըզ վասիթա օլտուգլարը չերրահէն նիկեթչերինի ահիշիթիմէք վէ չէվիրմէքչէ, վէ եալընըզ օլ միննասիպչէնէ գալանաճագլարը մենփաաթա աղջուլթամագնէ օլուր։ Իշնեէ նիկեթ աղջուլթամագ պու տուր։ Շունու տաթի կէօրտիւն, քի իհսան իշնէն ագչէ վերկենչէր, պու թարզ իլէ նիկեթչերինի աղջուլթամալզգլարը հալտե, սահիհ Ալիմնաման օլուրլար։ Լաքին պէն շիմտի իսթէրիմ քի պու պէօյիւք գահտէի առէմ գաթը էթմէք հագդընտա սանա էյիճէ պէյան էտէյիմ. (գնրա պու գանունն փէք չօգ քերթնէչերտե գաթիլի գապաաթսըզ չըգարըը, վէ սէն պու խուսուսպարտան գանունու մէզ քիւրիւն հէր շէյէ գատիր գուվվէթինի անկլայա պիլմերսին։ Պէն շիմտիտէն կէօրիյօրում քի, տէտիմ, օնուն իլէ հէր շէյէ իշն վէ բուխաաթ օլապիլէճէք. վէ օնուն էլինտէն պիր շէյ գուրթուլմայաճագ ատը։ փափազ ճէվապ վերտի. Ալն տայիմ պիր ուճտան օ պիր ուճա կէչէրսին. սէն պու թապիա՛թընտան փարիզ կէչմէլի սին։ Ո՞իրա պիզիմ հէր շէյէ իշն վէ բուխաաթ վերմէտիյիմիզնէ ճիւզն անկլամագ իշնէն, պիլմէյէսին, քի պիզ պրագմաղզ քի պիր առէմ կիւնահ իշչէմէյէ նիկեթը մախսուսէսի օլուպ՝ կիւնահ իշչէսին. վէ պիր քիմսէնին՝ պիր ֆէնա հարաքէթառէ ֆէնալըգտան պաշգա պիր մէյտամ ու մագսէտի օլմատըղընը, վէ պու ֆիլոսոֆէ ինսան վէ իսրար էյլէտիյինի կէօրտիյիմիզ հալտե՝ գարը օլսուն էրքէք օլսուն՝ ասլա սիննինէ վէ բիլթաքսինէ պագմայարագ՝ օ մագուլէ քիմսէյէ պէյհուտ վերմէզնիզ։ Լաքին պիր քիմսէ պու սէֆիլ հալտե եախսա պու իսթիհսատտե պուլունմամաղզը սուբէթտե՝ օնուն նէյնինէն փէշբուլնմալը չալըշըրըզ. հաննի՝ կիւնահ օլմայան պիր շէյի քէնտի հարաքէթինէ

մերամ ու նէթիձէ էթէ՛կ օնա թէկըլիճ էտէրիլ։ Կէրչի էլիմիզէն կէլտիյի գատար՝ մ՛ճուտաթան օ-լան շէյլէրտէն ինսանլարը ճարիլ կէթիրմէկ չալը-շըր իսէք տէ, պիր հարաքէթի մէն՝ էտէմէտիյիմիլ Հալտէ տէ, պարի նիւթի փագ էյլէրիլ. վէ պու թարլ իլէ ճէնալըգ նէվինտէն օլան շէյի նէթիձէ-նին փաքըրդը իլէ իսլահ էտէրիլ։ Ա՛է իշթէ փէ-տէրլէրիմիլ պու սէպէպէ մ՛պնի ըուխսաթ վէրտիլէր քի պիր ատէմ նամուսսունու վիճպյէ էթմէք քէրթէ-սինտէ ճէպը գուլլանապիլսին։ Ո՛չքար պու ախէր թարլ իլէ օլամազ, անճագ նիւթէթինի պէօյիւք կիւ-նահ օլան ինթիճամ արզուսունսան չէվիրմէքլէ, վէ նամուսսունու վիճպյէ էթմէք արզուսունա տօզրուլմ-մագլէ օլուր. վէ պունա փէտէրլէրիմիզին գանունու-նա նազարէն՝ ըուխսաթ վէրիլմիշ տիր։ Ո՛նքար պու թարլ իլէ կէրէք Ա՛լլահա վէ կէրէք ինսանլարա օ-լան ճիւմլէ պօրճլարընը իճրա էտէրլէր. չիւն ա՛մէլ ու հարաքէթէ ըուխսաթ վէրմէքլէ տիւնեայը խօշունա էտէրլէր, վէ նիւթէլէրի փաք էյլէմէքլէ տէ ինձիւնն քէլմէնը հէրքէ էթմիշ օլուրլար։ Իշթէ աթալարը-մընզ պու չէյի ասլա վազգը օլմամըշլար. պու գա-նունուն շան ու չէօհրէթի փէտէրլէրիմիզէ րաճի տիր սէն շիմտի պու չէյի փէք էյի անկլատըն։ Ձօգ է-յի անկլատըմ, տէտիմ։ Ա՛մմ պիր ա՛մէլնն զահիր վէ ճիսմանի ֆիյ՛լնէնի ինսանա վէրիրսէնիզ, նիւթէնին պաթըրնի վէ ըուհանի հարէքէթինի իսէ Ա՛լլահա վէ-րիրսինիզ. իշպու հագգանիւթէթ իւզրէ օլան թագսիմ իլէ, ինսան չէրիա՛թընը Ա՛լլահըն չէրիա՛թ իլէ պիր-լէշտիրիրսինիզ։ Ա՛ֆքին, րայէթլու փէտէր, տօզ-րուսսունու խաթէրսէն, պէն սէնին վատըէրինէ պիւա-պիւթիւն ինանմամ, վէ զանն էթմէ՛մ քի սիզնն միւ-էլլիֆլէրինիզ սանա պէօյլէ տէմիշ օլալէր։ Ա՛ֆն պու

լագըտըն իլէ պանա սիթեմ էթմիշ օլըյօրսուն, տէսի փափաղ. պէն հէփ սէօյլէտիքլէրիմի խագաթ է- տէ պիլիրիմ· վէ օլ գատար չօգ շահատէթլեր իլէ, քի օնլարըն սայըսը, գուվվէթի, վէ սէպէպլերի սէնի զիյա- տնսի իլէ թէճաճիւզ ալըագըը։ Ճինքի փետերլէրիմի- զին՝ իշդու Նիկէթի ազդուլթմագ գանունու վասիթասը իլէ Ինճիլին գանունլարընը ալունէա գանունլարընա նամուզ մուէթապըգ կէթիրտիկնի անկյապիլիք իշնն պիլիմ փատրէ Իէճինալօնուն քէլամընը տիկնէ- մէլի սին. (Վիթ. Պագ. ԻԱ. սահիֆէ 260.) Պ- տէթա քիմնէլէրէ պիրի պիրինաէն ինթիգամ ալմադա իզն եօգ՝ տուր. պերա Պօղոս Իէսիւլ աեր. (Հոռվմ. Պագ. ԻՐ.) Հիչ քիմնէյէ քէմընը պէտէլինէ քէմ- լիք վէրմէն. վէ Եղնկ. Պագ. ԻԷ. Ինթիգամ ալ- մագ իսթէկնն, Ալլահըն ինթիգամընը քէնտի իւզէ- բինէ տավէթ էտեր, վէ կիւնահլարը ասլա ունու- տուլմագ։ Ինճիլաե պիրի պիրիմիզ ա՝ֆվ էթմէք Հագգընտա եաղլան քէլամլարը նէ՞ եաիալըմ. նի- ճէ քի Ա՝տաթէօսուն ԹՋ. վէ ԹԸ. Պագլարընտա օգուրուզ՝։ Իայէթլու փիւտեր, Հագիգաթի էկ՛ր մեզ- քիւր մուէլլիֆի պու սէօզլէրտէն ասնկտա, Ալլահ Վիւ- թապտան տըշարը պիր շէյ տէր իսկ, մանիւմաթընըն էքսիքլիկինտէն տէյիլ պիր· լաքին օնուն պու սէօզ- լէրինին խիւլասասը նէ պիր։ Կէթիրտիկի խիւլասա շու տուր, աէտի. «Պունլարըն քեաֆֆէսինտէն կէօ- բիւնիւը քի, տէր, պիր ասքէրի ատէմ քէնտինի եա- բալայանը անիտէ գօվալտյա պիլիը, սահիհէն քէմընը պէտէլինէ քէմընը վէրմէք նիկէթի իլէ տէյիլ, իլլա նա- մուսունու եէրինէ կէթիրմէք նիկէթի իլէ»։ Կէօրիւը միսին, փետերլէրիմիզ նասըլ քէմընը պէտէլինէ քէմ- լիք էթմէք նիկէթինի մէն՝ էթմէյէ զայրէթ էտեր- լէր· ճինքի Ալլահ Վիթապ օնու հիւքմի ա՝զապ

ալթընա պրագըը: Փեսէրլերիմիզ պիւսպիւթիւն պու շէյէ գարշը տուրտուլար: Լեսիոսու տինկլէ. (Ը՝տալէթ իչիւն. Վիլմապ. Բ. 79.) "Պիր սիլէ նէյէնին ինթիգամ ալմաղա նիկեթի օլամազ, լաքին նամուսսուզլուգտան գուրթուլմաղա նիկեթի օլա պիլիր վէ պու սեպեպտէն քէնտինէ օլան հագարէթի անի-տէ իւզերինտէն տէփ՝ էտէ պիլիր, վէ խաստինի պու-ջագ իլէ տէ վուրա պիլիր": Պիզ տիւշմէնլերիմիզ-տէն ինթիգամ ալմագ նիկեթինտէն օլ գատար ու-զաղըզ, քի փեսէրլերիմիզ իսթեմէզլեր պիլէ քի պիզ ա՝տավէթիմիզտէն նաշի օնլարըն էօլիւմիւնէ արզու էտէլիմ: Պագ պիզիմ Լ՝քօպար նէ տէր. (Ը՝իւ-քեալէմ, Ե. 145.) "Տիւշմէնին սանա քէսէր վեր-մէյէ հազըր օլտուղու Հալտէ, սէն ա՝տավէթ ու նէփ-սա՝իյէթ իլէ օնուն էօլիւմինէ արզու էթմէլի տէյիլ սին. լաքին մազարաթտան էմին օլմագ իչիւն՝ պու արզուն օլապիլիր": Օխրա պու նիկեթ իլէ պու շէ-յի էթմէք օլ գատար ճայիզ տիր, քի պիզիմ մեշհուր Ը՝էնտօզալը Էուրթատօ տէր. Պիր ատէմ "Ըլլա-հա բիճա էտէ պիլիր, քի պիզի գօվալամագ նիկէ-թինտէ օլանլարը անիտէ հէլաք էթմէն, էկէր ախէր թարղ իլէ օնլարտան գուրթուլմագ միմքինսիզ իսէ": Իչպու քէլամլար՝ մէրգումանն Լումիա թէսմիյէ էյլէ-տիյի քիթապտա տըր:

Պայէթլու փէսէր, տէտիմ, Վիլիսէ՝ տուա՝էրինտէ պու թարղ պիր տուա՝ թէրթիպ էյլէմէյի ունութ-մուշ տուր: Ըլլահտան տիլէյէպիլտիյիմիզ շէյլէրին քիաֆֆէյէսի տէ, տէտի, տուա՝ քիթապլարընտա մէվ-ճուտ օլամազ. պունտան գաթ՝ի նազար՝ միմքին տա-խի տէյիլ իսի, զերա պու զիւ՝իմ Յամագիրը նամ քիթապտան սօնկրա տըր. սէն Թէվարիխի էյի պիլ-մէյօրսուն: Լաքին պու մատտէ յէ խիթամ վէրմէզ-

տէն, սէն պիզիմ փատրէ Վասպար Հուրթատօնուն շու քէլամընը տա տինկլէ. Տիանա տաքի օնտան շահատէթ կէթիրմիշ տիր։ Հուրթատօ Յաքօպարըն եիրմի տէօրթ փէտէրլէրինին պիրի տիր։ "Պիր վէ-լիհինիմէ՝ մահացու կիւնահ իշլէմէքտիզին, էյլէտի-յի նիմէթտէն մատշ ալան քիմսէնին էօլիւմիւնէ, վէ պիր էվլատ փէտէրինին վէֆաթընա արզու էտէ պիլիր. վէ վէֆաթ զուհր էթտիքտէ՝ մէսրուր տաքի օլա պիլիր, լաքին պու Հարաքէթի տէյիլ ա՛տավէթ-տէն նաշի, իլլա եալընըզ օնտան նէշանթ էտէմէք մու-հասէնաթ իչիւն օլմալը տըր"։

Ա՛այէթլու փէտէր, տէտիմ, իշթէ նիյէթի տօղ-րուլթմանըն կիւզէլ կիւզէլ սէմէրելէրի. պէն էյի անկլատըմ քի պու թա՛լիմաթ զայէթ կէնիշ տիր։ Լաքին քիպարլար Հադդընտա չօք էլղէմ թա՛լիմաթ-լար վար իսէ աէ, մանա վէրիլմէսի փէք կիւճ տիւր։ Նֆատէ էյլէ պագալըմ, աէտի փափաղ։ Նիյէթի տօղրուլթմադ ուսուլի իւզրէ՝ շունու պանա էօյրէթ քի, տէտիմ, ա՛ճէպա իքի քիշի եալընըզ ճէնքտէ (տուէլլը) պիրի պիրլէրինի վուրա պիլիրլէ՞ր մի։ Պիզիմ Ա՛էնտօղալը Հուրթատօ, տէտի փափաղ, շու սէօզ իլէ սէնի թէզ խօշնուտա էտէր։ օնու Տիանա տա շահատէթ կէթիրմիշ տիր. "Տուէլլօյա տա՛վէթ օլունան պիր քի-պար՝ տինտար տէյու պէլլէնմիշ օլմատըղընտան՝ վէ ին-սանըղ Հարաքէթէ վէ ատէթա կիւնահկարա միւպէթէա օլտուղունտան, տուէլլօտան իմթինա էյլէտիյի Հալտէ՝ Հէրքէս՝ Տէյիլ Ա՛լլահտան գօրդտուղու իչիւն, իլլա զաթը գօրդագլօղընտան կէրի չէքիլտի, տէյու գօլայճա թահմին էտէ պիլիր. վէ պու էճիլտէն ալէյհինտէ՝ Ա՛էրտա տէյիլ տիր, թաւզուգ գատար ճէսաբէթի եօզ տուր, եահօտ պու միսլլիւ Հագարէթէ միւճիպ օ-լան տիթէմլէր սէօյլէնէպիլիր օլտուղու իչիւն՝ տաւվէթ

Բաւքալ՝ նիւթերինէ առօրեայ տուէլը էթմէյի զեվզե-
նիր իսկ ահ,

էտէն քիմնէ օնու պիղպիրի հագդըն վուրմագ իչուն օրայա կէլտիյի թագտիրտե, մէզքիւր քիլար զաթ՝ նամուսու իչուն՝ (պահէլէյա) թահսիս օլունան մահալ-տէ պուլունա պիլիր, լաքին տէյիլ սահիհէն տուէլօտա տէօյիւշմէք, իլլա եալընըդ նամուսունու վէճդայէ էթ-մէք նիյէթի իլէ կիմսէլի տիր։ Ինու պու հարա-քէթի զարարսըդ տըր. զիրա զըրա ջագդա՝ պիրինէ պէքլէյէրէք կէզնինմէք, վէ պէքլէտիյի զաթ օնու վուրմազա կէզտիյի հալտե՝ քէնտինի վէճդայէ էթմէք՝ ֆէնալըգ տէյիլ տիր։ Պու թարըխ իլէ օ ասլա կիւ-նահ իչի՛ միշ օլմազ. զիրա նիյէթինի պաշգա հալէրէ տօղրուլթմուշ օլտուղու իչուն, էթտիյի ասլա տուէլը գապուլ էթմէք տէյիլ տիր։ Չիւնքի տուէլը գա-պուլ էթմէք, մահսուսէն պիրի պիրինի վուրմագ նի-յէթինէ մէրպութի տուր, պէօյլէ նիյէթ իսկ՝ օնուն հարաքէթինատ հիչ պիր վէճհ իլէ եօգ տուր։

Այէթլու վէհտեր, սէն պէնիմ սիւալիմէ ճէվապ վէրմա՛ն. պու թա՛լիմաթ այան աշիքտար տուէլյա իչուն վէ բուխսաթ վէրմէք տէյիլ տիր. հաթիթա պիլ աքս պու թա՛լիմաթի տուէլյօյու օլ տէրէճէյէ եասագ օլմուշ պիր քէյֆիյէթի տէյիս զըյասա էտէր քի օնա իչուն վէրմէք իչուն տօղաշըդ սեօզլէր գուլաղընըզը։ Ի՛հ, ա՛հ, տէտի փափաղ, սէն տէրինէ վարմադա պաշլա-տըն. լաքին պէն մէմնունն վէ մէսրուր ում։ Պու ճիւմլէ իլէ տէյէ պիլիրիմ, քի պու թա՛լիմաթի մէզ-քիւր թարըխ իլէ տուէլյօ էտէնլէրին մէրամէնը քի-լիյէն իճրա էտէր։ Լաքին սանա տօղրու տօղրույա ճէվապ վէրմէք ֆարզ՝ իսկ տէ, պէնիմ վէրէճէյիմ ճէվապը շիրքէթիմիզտէն օլան Լէյման վէրսին, քի աչըգ սէօզլէր իլէ տուէլյայա բուխսաթ վէրիր. ֆա-գաթ շու շարթ իլէ քի՝ օնու գապուլ էտէն՝ նիյէ-

Փափագ անկամայլով ատհա զեյտուե չհհատեթ կեթիրիր։

թինի եալընըզ նամուսունու ևա մալինի հըթիզ եմամբ խուսուսունա տօղրուլթսուն (ՏԻՄԻՈՓ. Գ)։ "Պիր ճէնքճի՝ օրտուտա, ևա պիր քիսար՝ սարայտա, նամուսունու ևա մալինի զայ՝ եմամբ քէրմէսինտե պուլունտուզու հալե՝ տուէլլոյու գապուլ եմամբտեն սարթը նազար էտե պիլիր իսէ տե, զանն եմամ՝ քի քինահինի վիգայէ եմամբ իչիւն օնու գապուլ էտէր իսէ՝ հիւքմ օլունա պիլիր"։ Պետրոս Հուրթատօ տալի պու էթքեարտա արը. նիճե քի պիզիմ բայէթլու չոքօպար տալի, Հուրթատօնուն սէօզլէրինի շահատեթե կէմիրիպ զիքր էտէր։ "Պիր ատամ մալինի հըթիզ եմամբ իչիւն տուէլլօտա ախէրինի վուրտպիւլիր, էկէր մալինին մուհաճիգատսը իչիւն պաշգա հօլ պուլունմազսա. զիրա հէր ատէմին՝ տիւշմինէրինի տալի գամել էտիրէք՝ մալինի հըթիզ եմամէյ հագգը վար տըր"։ Պու սէօզիւս իչինիտիմ իսէ, թա՛ճիւպ եմտիմ, զիրա կէօրտիւմ քի տինտար Պրալ տուէլլոյու մէմալիքինտե քիւլլիյէն եասագ վե տեճ եմամբ իչիւն պիւմինի հիւքիւմմինի իսթի՛մալ էտէր. տինտար Ճիվվինիլէր իսէ՝ օնա բուխսաթ վէրմէք վե օնու քինհսէտե սապիթ եմամբ իչիւն տիւրլիւ հիլե վե ֆէնտ գուլլանընըլար։ Լաքին տինտար փափագ օլ գատար հարարէնիլէ սէօյլէր իտի քի, լապըտընըզնա մանի՛ օլայըրտմ, նամուսունա տօղանմըշ օլաճագ իտիմ. իմտի սէօզլունիւ շու վէճհ իւզրե իլէրի կէօնիւրտիւ։ Լընճաւ, ահտի, Ոանքէզ Ղայէթ աշիքնարե բուխսաթ վէրիր։ (կէօրի՞յօրմուսուն, պէն սանա նէ՞ մագուլէ ատէմլէրտէն շահատեթ կէմիրիյօրում.) զիրա օ սալթ տուէլլոյու գապուլ եմամէյ բուխսաթ վէրմէդ, իլլա նիյէթինի տօղրուլտարագ տուէլլօ նիքյինի եմամէյ տախի բուխսաթ վէրիր։ Պիզիմ Լոքօպար պու շէյտե օնա թաագ՛ի տիր։ Լայէթլու

Նիյէթի աօզուլատաւ՝ գահպէնքրէ ատէմ էօլտիւրմէք։

փէտէր, ատէմ, պէօյլէ օլտուղու Համար, պէն օնու պրագըրըմ. լաքին կէօզիւմ իլէ կէօրմէտիքճէ ինանմամ քի օ պէօյլէ եագմըշ օլսուն։ Էօյլէ իսէ սէն օգու քի, պիր էյի անկլայասըն, ատէմ։ Ա՛ազաա Անքէզին Խարայական Աստուածաբանութիւնունա պէն շու սէօզլէրի օգուտում. (Քրիթապ. Բ. Գլապ. 39. 7.) "Ձօգ մինասիպ տիր տէմէք, քի պիր ատէմ քէնտի Է՛օմրիւնիւ, իթիպարընը վէ հիսապզը մալընի Հըփզ էթմէք իչիւն՝ տուէլլօ էտէ պիլիր, էյի պիլմիյի Համար, քի թէզվիրաթի վէ ֆէնտ իլէ օնլարը քէնտիսինէն գափմագ իսթէրլէր. վէ օնլարը Հըփզ էթմէք իչիւն պունտան պաշգա եօլ եօգ տուր։ Ա՛յ Ղաւարոս էյի սէօյլէր, քի պէօյլէ վագ՛ալըրտէ տուէլլօյու գապուլ էթմէյէ վէ թէքրիփի էթմէյէ իչն վար տըր։ Ա՛յ քէնտի տիւշմէնինի կիզլի էօլտիւրէ պիլիր։ Ա՛յ տաԽի, պէօյլէ վագ՛ալարտա, տուէլլօ եօլունու գուլլանմագ ասլա լազըմ տէյիլ տիր, էկէր տիւշմէնինի կիզլի էօլտիւրմէյէ, վէ օլ վէճճՀ իլէ քէնտի տարլըզընտան գուրթուլմաղա գատիր օյուր իսէ. վիրա պուս եօլ իլէ պիրտէն Հէր թէՀլիքէսիէն, Ճանի՝ կէրէք էօ՛մրիւնիւ տուէլլօ թէՀլիքէսինէ գօմագտան, վէ կէրէք օլ կիւնահա իՀՀագ օլմագտան գուրթուլուր. տիւշմէնի օլմայարագ տուէլլօ էթմէյի Համէ իսէ՝ կիւնահ իշլէր"։

Պայէթլու փէտէր, ատէմ, իշթէ տինտարըգ սուրէթի թահՀիքնտա պիր կիզլի տուղագ. Հէր նէ գատար տինտարըգ սուրէթինի կէյինմիշ իսէ տէ՝ տայիմա տուղագ տըր. չիւնքի տիւշմէնինի գահպէնքրէ էօլտիւրմէյէ բուԽսաթ վէրիր։ Փափազ ճէվապ վէրատի. Պէն սանա նէ՞ վագըթ ատէմ, քի գահպէնքրէ իլէ գաթլ էթմէյէ էմր վար տըր. ԸլաՀ էթմէյէ։ Պէն սանա ատէմ քի կիզլի էօլտիւրէ պիլիր. սէն

պունտան՝ Էօյա իքիսի տէ պիր լազըմտը տըր կիպի Վահպէլիք իլէ Էօլտիւրէ պիլիր պահսընա գալդըշտըն։ Ալէն գահպէլիքլէ Էօլտիւրմէք նէ օլտուղունու Նչքսպարտան Էօյրէն տէ, պատէհու պէնիմ իլէ սեօյլէշ։ Պէնաէն ասլա սուի զանն էմմէկէն առէմի Էօլտիւրտիւյիւն Հալտէ, գահպէլիքլէ Էօլտիւրմիշ օլտուրսուն։ Պու պեօյլէ օլտուղու սու բէմտէ տիւշմէնինի Էօլտիւրէն՝ արգասընտան ափանսըզըն, Եախօտ զաֆիլ տէգէ կէմիրիպ Էօլտիւրմիշ օյտա տախի՝ գահպէլիքլէ Էօլտիւրմիշ սայըլմազ"։ Էինէ օլ միւքեալէմտէ. Ը'տէտ. 56. "Պիր քիմսէ", տէր, "Էօմր բիւնէ գատտ էմմէկէնէյինի սէօզ վէրիպ պարը շմըշ օլտուղու տիւշմէնինի պիլէ Էօլտիւրսէ, մապէյնէրինտէ զայէթ նագըն տօսթլուգ վուղ'ու պուլմատըղը Հալտէ՝ Էինէ ատ աշիքեար գահպէլիքլէ Էօլտիւրմիշ սայըլմազ։"

Շ Իմմի կէօրտի՞ն մի քի սէն լուղէթլէրին պիլէ մա՞նասընը պիլմէզսին. վէ Էինէ պիր մա՛ալէմ կիպի սեօյլէշմէք իսթէրսին։ Պէն իդրար էտէրիմ քի, տէտիմ, պու շէյ պանա պիւսպիւթիւն ևէնի տիր. վէ Թարիֆինիպտէն անկլարըմ քի, շիմտիյէտէք հէման հիչ քիմսէ գահպէլիքլէ Էօլտիւրիւլմէմիշ տիր. զիրա պիր առէմ սալթ տիւշմէնինի ափանսըզըն Էօլտիւրիւր։ Լաբին հէք նէ Հալ իսէ, Ամանքէլին սէօզլիւնէ նապարէն, պիր առէմ քէնտիսինէ նահագլըզ վէ իֆթիրա էտէնի պիլա ֆիւլմուր արգասընտան՝ նա տա ֆէնա իլէ Էօլտիւրիւլէպիլիր, վէ (պէնիմ սալըգա տէտիյիմին մուղայիր) հիչ պիր վագըթ գահպէլիքլէ Էօլտիւրմիշ օլմազ։ Պէլի, տէտի փափազ, Լաբին նիկեթինի էյիձէ տօղուլմազը տըր, սէն տա յիմա պաշլըձա շէյի ունուտտուրսուն։ Ալ է պու շէյի Ա՞օլինա տախի իսպաթ էտէր. (Ա՞իւք ՝Գ. Ա՞իւպ.

Նիկեթեի ասղուսլաուագ՝ առեմ էօլտիւրմէք։

12)։ Հէմ պիզիմ ֆիրաստէլե Մուհամմետուն սէօզինէ նազարէն, (Ա՛ի մատ. ԻԱ. պատ. Ե. 57,) «Պիր իֆթիրաճը միւզէվիրին պիզէ գարշը կէթիրտիկի եալան շահիտլէրի տախի էօլտիւրէ պիլիրիվ»։ Վէ հնճամ, պիզիմ նամտար վէ մէշհուր փեյղէմբէրտէն Իսանէրոսուն վէ Իսմանուէլ Մահինն սէօզիւ միւճթիմինճէ, օնլար իլէ սէօզլէրի պիր օլան՝ կէրէք եալան շահիտլէրի, կէրէք Հաքիմի էօլտիւրէ պիլիրիվ։ Իշթէ օնուն սէօզլէրի. (Մ՛իւք. Գ. Մ՛իւպ. Ե. 83.) Պանէոս վէ Իէսոս՝ պիր սուչսուզտու էօլտիւրմէկ իթթիֆագ էմմի՞շ օլան եալան շահիտլէրի, վէ Հաքիմի էօլտիւրմէկ բուխսաթ վէրիլմէզ, տէրլէր իսէ տէ՝ Իսմանուէլ Մահինն, վէ ախէր միւէլլիֆլէրինն օլ զիւիւմիւ գաղուլ էմմէմէկ Հադգլարը վար տըր։ Չիւն զամիւճ տօգաներ»։ Մ՛օլինա մէզքիւր քիմսէ պէնտա սաղիթ էտէր, քի պիրմ՛Հատ կէրէք եալան շահիտլէրի վէ կէրէք Հաքիմի էօլտիւրէ պիլիր։ Թահյիլու փեյղէմբէր, տէտիմ, չիմտի էյի անկլատըմ սէնինն՝ նիկեթի տօղրուլըմագ թա՛լիմլէրինը. լաքին օնուն խիւլասաներընը, վէ պու թալիմլէրին գաթլէ բուխսաթ վէրմէկի վագտ՛ալէրին քեաֆֆէսինի անկլամագ իսթէրիմ։ Պու ճիհէթտէն տէտիքլէրինի թէքրարլայալըմ, եահօտ պիր տահա սէօյլէյէլիմ, քի թահգիր օլմայալըմ՝ զիրա թէճմիհա սէօզ եահօտ էֆքեար պուրատա թէհլիքէլի տիր։ Մ՛ինասիպ վագըթտա վէ Հադգը, էհմ էյի պէ՛իմ իւզրէ էօլտիւրմէք ճայիզ տիր։ Պու պէօյլէ օլտուզտու սուրէթտէ՝ սէն պանա թաստիգ էմտին, քի պիր տաէմ քէնտի մալինի վէ նամուսունու վիճայէ էմմէք իչուն, սիզին վէտէրլէրինիզին սէօզիւնէ նազարէն՝ նիկեթինի տօղրուլմտուզտու Հալտէ՝ տաէլլօյու գաղուլ պա՛զը քէրըտ տէ թէքլիֆ էտէ պիլիր. քէզալիք իֆթիրա էտէ-

Նեյեթինի տօղրուլտուպ, պիր թօգաթ իչինն ատէմ էօլ-միւրմէք։

*նի, օնուն կէթիրտիյի եալան շահիտլերի, վէ ըզշ-վաթ ալըդ օնլարա թաթարճկիրլիք էտէն հաքիմի կիզ-լի էօլտիւրէ պիլիր։ սէն շուննու տախի տէտին քի, պիր ատէմ" նամուսունու եէրինէ կէթիրմէք իչինն սիլլէ վուրանը պուչաղլէ վուրտուղու Հալտէ՝ ինթի-դամ ալմըշ օլմազ։ Լաքին՝ բայէթլու փէտէր, սէն պանա պու շէյինն տէրճէճ վէ միգտարընը թաթրիճ կիմէտին։ "Պու խուսուսատա եանկըշմադ օլամազ", տէտի փատիշ. "չինն էօլտիւրմէյէ պիլէ ճէսարէթի վէ-րիլէ պիլիր։ Պու պատտէ պիղիմ ա՛լիմ ՀԷնրիքէզ, (ՎԻԼթատ ճԳ. Պաշ ճ. 3.) վէ փէտէրըլէրիմիզտէն պագըլարը, — Լ՚ոքօպար պուն՚արտան տա շահատէթ կէթիրիր (Ա՚ուք. Ա. Պաշ Է. 48), — շու սէյագ իւզ-րէ ղայէթ կիւղել եաղմըշլար տը՚ր։ Պիր ատէմ սիլլէ վուրանը՝ ֆիրար էտէճէյի քէրճէտէ տախի՝ էօլտիւրէ պիլիր. ֆագաթի պուննու ատավէթլէ ենա զարազընտան նաշի էճմէսին, վէ պու Հարաքէթի իչէ տէվէէթէ զարա-րը՝ եախօտ վաֆիր գան տէօքիւլմէսինէ սեպէպ օլմա-սըն։ Վ՚է սեպեպի շու տուր քի, պիր ատէմ սիրգաթի օլունմուշ էշեասընը արայա պիլտիյի կիպի, նամու-սունու տա արայա պիլիր։ "Նամուսուն" սիրգաթի օ-լունան Հայվանլարըն կիպի՝ խասմինին զապթընտա տէ-ժիլ իսէ տէ, սէն օնուն զապթընտա կիպի միւլահա-զա էտէրէք՝ օնա ա՛զամէթ վէ հիւքիւմէթ կէօսթէրէ պիլիր սին, վէ պու վէճճ իւզրէ պաշգալարըն ին-տինտէ շան ու շէօհրէթի գազանա պիլիրսին։ Վ՚է սահիհ տէյի՛լ մի տիր քի, սիլլէ եէյէն ատէմ խաս-մինի էօլտիւրմէտիքճէ նամուսունու եէրինէ կէթիրէ-մէզ"։ Պու շէյ պանա օլ գատար հէյպէթլու կէօ-րիւնտիւ քի կիւճ իլէ քէնտիմի զապթ էտէ պիլ-տիմ. լաքին պագի գալանը անկլամագ իչինն գոյ

ճիզվիթ փափազաբ թօգաթ վուբանը էօլտուրմէյե բուխաթ վէրիրլէր։

վէրտիմ, քի օ պու թարզ խազէ սէօզլունի իլէրի կէօթիւրսին։"Հաթթա", տէտի, "սիլլէ եէմիմիք իչիւն, սիլլէ վուրմագ իսթէյէն ատէմի պիլէ, օնտան գուրթուլմաղա պաշգա եօլ օլմաբըղը Հալտէ՝ էօլտուրէ պիլիր։ Փէտրլէրիմիզին ինտինտէ պու ա՛լէսսէվիյէ պիր շէյ տիր։ Ա՛էսէլա. երմի տէօրթ ինթիսարլարտան պիրի օլան Ազար (Ասարյական Գաւազուն. Գլթա 3. սահիֆէ 105) տէր. "Պիր նամուս սահիպի զաթ՝ քէնտինէ սիլլէ եա գըլըճ իլէ վուրմաղա նէյէթի օլանը էօլտուրէ պիլի՞ր մի։ Պա՛զըլար՝ Խայըր տէյու ճէվապ էտէրլէր, վէ պուղնարըն պաշլըճա սէպէպլերի շուղլարտան իպարէթ տիր. Էվվելա՝ պիր ատէմին էօ՛մրիւ նամուստան գըյմէթլի ոլը. սանիէն՝ սալթ պիր շամարտան գուրթուլմաղ իչիւն՝ ատէմ էօլտուրմէք զալիմիք սայըլըր։ Լ՛աքին պաշգալարը՝ Պու շէյէ բուխսաթ վար տըր, տէրլէր. վէ շիւպհէսիզ՝ թարդը ախէր իլէ օնտան վէգայէ օլունմադ միւմքին օլմատըղը թաղտիրտէ՝ պէն պու սօն էֆքեարը իհթիմալ գըյտս էտէրիմ. զիրա պու բուխսաթ օլմատըղը Հալտէ՝ գապահաթսըզլարըն նամուսուս՝ զալիմ վէ ֆասիտ ատէմլերտէն այագ ալըրնա կիաէր"։ Վէգալիք պիղիմ մէշհուր Ֆիլիուչիոս, (Ա՛իլտ. Բ. Ա՛իւք. Իթ. Պապ. Գ. 50) վէ փատրէ Էէրօ գաթէլ իւղէրինէ եազտըղը քիթապլարտա, Ա՛էնտոզալը Էուրթատօ, (2. Ա՛իպ. 170. ա,) վէ Պէքթա, (Գաթէլ իւղէրինէ,) վէ պիղիմ փատրէ Ֆլահօթ, վէ Լ՛աքիուբ քէնտի քիթապլարընտա, (պունու Ա՛էտրէսէ Հէր նէ գատար Հիւքմ էթմէք խաթէտի իսէ տէ՝ միւգթէտիր օլամաղը,) վէ Լ՛աքօպար պաշտէ մէզքիւր քիթապընտա (Ա՛տէտ 48), պունլարըն ճիւմլէսի տէ պիղ իթթիֆագ օնու տէրլէր։ Լ՛ինճամ պու

էօյլէ իւ՛միւմէն սապիթի օլունմուշ տուր, քի Լ֊էսիոս օնա էօյլէ պիր շէյ կիպի սիճիլ վէրիր, քի ասլա պիր Ռաղուիսթի օնա գարշը տուրմամըշ տըր։ (Ռիհնապ Բ. Պապ Թ. 76։) Ո֊իրա մերգում պու Հիքեարա սահիպ օլան փէք չօգ Ռաղուիսթիլէր զիքր էաէր, վէ Ալա պունա գարշը տուրան օլմամըշ տըր՝ աէր, (Ա֊տէտ 771,) Գեարոս Նաավարէզմէն տէ շահատէթ կէթիրիր։ Նաավարէզ ա՛լէսսէվիյէ հիճվ ու սիթէմ Հադրընտա (հիճվ վէ սիթէմ տէոիյի շէյլէր իչուն կէօսթէրտիյի էմնալէրին էն պէօյիւկ շամար տըր) եազըպ աէր. "Ռէմի՝ Ռաղուիսթիլէրին գարարընտա նաղարէն, հիճվ ու սիթէմի պաշդա սուրէթտէ գաբուղըդ օլամատըդը Հալտէ՝ հիճվ էաէնի էօլսիւրմէք ճայիզ տիր"։ Պունտան տահա ալա նէ՞ շահատէթ իսթէրսին։

Պէն հէր պիր շէյի լայըգը իւզրէ անկլատըդըմ իչուն փափազա իզհարը մէմնունիյէթի էյլէտիմ իսէ տէ, պու մագուլէ հիւքմի ա՛զապա միւսթահագ թա՛լիմլէրն նէրկէլէրէ վարտըդընը տահա էյի անկլամագ իչուն, օնա տէոիմ։ Վ է լաքին, Թայէթլու փէտէր, պունլարտան տահա ճիւզի պիր շէյ իչուն տէ էօլսիւրմէյէ ըուխսաթ եօգ մու տուր։ Միւմքին տէ֊յի՛լ մի տիր քի նիյէթիմիզի տօզդուլտուրագ, պիզէ եալանճը տէյէնի էօլսիւրէլիմ։ Պէլլի, տէոի փա֊փաղ, վէ պիզիմ վատրէ Պալտէլին սէօզլու միճի֊պինճէ, (Ռիհնապ Գ. Միւպ. 24. Ա֊տէտ 24,) Նըքօպար մէզքիւր քիթապընտա օնատն շահատէթ կէթիրիպ՝ (Ա֊տէտ 49,) շու վէճհ իւզրէ եազար. "Պանա, Սէն եալան սէօյլէյին, տէյէն ատէմի էօլ֊սիւրմէյէ ըուխսաթ վէրիրմիշ տիր. էկէր ախէր թարզ իլէ օնու զապթ էտէմէզսէն"։ Պիզիմ փէտէրլէրիմի֊զին սէօզլունէ նազարէն, պիր ատէմ իֆթիքա էաէ֊

Պիր պայաղը հարաքէթ եախօտ պիր պէտ մուամիլէ իչիւն աաէմ էօլտիւրմէյէ բուխտաթ։

*նի տէ էօլտիւրէ պիլիր։ Օխիրա վատրէ Էրօնուն հարֆը հարֆնա շահատէթ կէթիրտիյի Էսհոս, պալատէ մէզքիւր քէլտոա տէր, "Այն միւթէվէր զաթլար հուզուրունատա իսմիմի իֆթիրալէր իլի պօղմաղա ճէհտ էմտիյին, վէ պէն տէ օլ իֆթիրալէրտէն սէնի էօլտիւրմէքտէն պաշգա թարղ իլէ գուրթուլմաղա գատիր օլմատըղըմ Հալտէ՝ սէնի էօլտիւրէ պիլի՞ր միյիմ։ Այնի միւհլիֆլէրին սէօղիւնէ իմմիտալէն՝ վէ խաամինին նիյէթը ֆասխէտի մուայինէն՝ լաքին էօյլէ կիշի քի սէն հուզուրու մուհաքէմտէ օնու իսպաթ էտէմէզ օլտուղուն թագտիրտէ՝ էօլտիւրէ պիլերսին. էօյլէ քէրթէտէ իսպաթ պու տուր։ Պանա սիլէ վուրմադըէ՝ նամուսուսու ֆիւզուլի իլէ Էյլէտիյին Հալտէ՝ սիլահ գուվվէթի իլէ նամուս թալապ էտէ պիլտիքտէն սօնկրա, պանա իթաալէի լիսան էմտիյին Հալտէ տէ եինէ օլ վէճհ իլէ իատէի նամուս թալապ էտէպիլիր իմ։ Փէս՝ պիր աաէմ հիճվ ու հագարէթտէն իմթիգամ ալապիլտիյի միսիլու՝ տախլ ու զէմմտէն տէ իմթիգամ ալապիլիր։ Խիլասէի քէլամ՝ նամուս Է՛օմրիւտէն գըյմաթը տըր. իմտի՝ պիր աաէմ Է՛օմրիւնիւ վիգայէ էմ ՚ղ իչիւն, պաշգասընը էօլտիւրէ պիլտիքտէն սօնկրա՝ նամուսսունու վիգայէ էմմէք իչիւն տահա էյի էօլտիւրէ պիլիր"։

Այմէհ սանա հիւսնի նիզամ իւզրէ թէհիպ օլունմուշ տէլայիլի գավիմ, պունլար պօշ սէօզլէր տէյիլ իսպաթլար տըր։ Այնճամ եինէ օլ մէշհուր Էսհոս մահալը մէզքիւրտէ (Ա՛տէտ 78) իսպաթ էտէր քի՝ "Պիր աաէմ պիր պայաղը հարաքէթ իչիւն, եախօտ պիր հաքարէթմ նիշանէսի կէօրտիյիւ Հալտէ պիլէ աաէմ էօլտիւրէ պիլիր։ "Պիր աաէմ" տէր, "չօգ թարղլար իլէ պաշգասընըն նամուսսունու իսպաթ էտէպիլիր։ պու

Մէզքիւր Թալիմաթաան նէչաթ էտէն ուչուրնասուլուգլար։

սէպէպտէն էօյլէ հարաքէթլէրտէն քէնտինի վիճայէ էթմէք փէք հագդը կէօրիւնիւր. մէսէլա՝ պիր քիմսէ տէյնէքլէ տէօյմէք, նա պիր սիլէ վուրմադ, նախօտ սէօղլէր իլէ նա նիշանլէր իլէ պիղէ բիւսւսայ էթմէք իսթէհսիի հալտե, քէնտիմիղի վիճայէ էտէպիլիր իզ"։

Այէթլու փէտէր, տէտիմ օնա, իշթէ նամուսուն վիճայէ իշիւն պիր ատէմ պուննարտան զիյատէ պիր շէյէ արզու էտէմէդ. լաքին պու Թարզ իֆթիրալար, նախօտ սիհէմամիղ հարաքէթլէր իշիւն րահաթ զամիր իլէ ատէմ էօլտիւրե պիլտիյիմիղ հալտե՝ ինսանդըն էօ՛մրիւ տայիմա պէօյիւք թէհլիքէտե տիր։ Պու տապհի տիր, տէտի, լաքին փէտէրլէրիմիղ տայիմ թէտպիրլէ պուլունտուգլարը իշիւն, էօյլէ ճիւզի հարաքէթլէրտե պու Թա՛լիմաթը իսթի՛մալ էթմէյէ իշն վէրմէմէյի միւնասիպ կէօրտիւգլէր։ Ո՛խրա օնլար տէրլէր քի "Պու Թա՛լիմաթը չօգ իսթի՛մալ էթմէք լազըմ տէյիլ տիր"։ Այ պէօյլէ տէմէյէ հագդլարը վար տը՛ր. սէպէպի տէ շու տուր։ Պէն օնու էյի պիլիրիմ, տէտիմ. պիրա Ալլահըն շէրի՛աթը էօլտիւրմէյէ իշն վէրմէդ։ Ո՛նլար օլ խուսուսա տիգդաթ էթմէդ, վէ օնու տիւշիւնմէդ. տէտի փափաղ։ Ո՛նլար պու շէյին լուսսաթըդը՝ զամիրտէն, վէ սօղլ կէրէչէքլիքտէն պուլուրլար։ Ի՞չլէ իսէ նի՞չիւն օնու րէտտ էտէրլէր։ Պէնի տիւնէ, տէտի. սէպէպի շու տուր քի, հէկր հէր իֆթիրա էտէնի էօլտիւրմէք լազըմ կէլսէ, սայգի հիչ պիր տէվրէմտէ ասլա պիր ատամ գալմազ։ Պունու պիզիմ Աէճինաստասան էօյրէն. (Պիհաթ ԻԱ. 63, Աահիֆ 260.) "Պիր ատամին իֆթիրա իշիւն պաշգասընը էօլտիւրէպիլմէք էֆքաբը՝ սուրէմը զահիրտէ միւհիմմիլ իսէ տէ՝ իճմատա օնուն մուղայիրինի էթմէք ֆարզ տը՛ր. պիր ատամ քէնտինի վիճայէ էթտիյի Թագտիրտէ՝

լաղըմ տըը քի տայիմա տէվլէթէ զարար վէրմէքտէ սագընսըն ։ Ինձի աշխարհար պիր շէյ տիր քի պու Թարղ ասէմլէրի Հօրեւբայիկ իչն օլտուղու Հալտէ, ղայէթ չօդ գան օլուր"։

Լ՚Հսիոս տանի պալատէ մէղքիւր քէլամտա տէր . "Սագընմագ լաղըմ տըը, քի պու գանուննուն իսթի՚մալը տէվլէթէ զարարը օլմասըն . վէրա օվ վագըթ իչն վէրմէք իգթիզա տէյիլ տիր"։ Նա՛ փէտէր . նէ տէրսին . Հօյլէ իսկ պու պայաղըճա նասիհաթ եօլունտա՝ տէյիլ մէղՀէպէ տայիր պիր Թէմսիհ տիր ։ Պունու քիմնէ տիյնէմէղ . պախուսուս խըրս արասընտա . զերա պիր պինամուս ասէմին վիճուտու գաղմագտան պիր տէվլէթէ նէ՞ զարար կէլէպիլիր ։ Պիզիմ փատրէ Ֆիլիճուչիս տա, տէտի, պալատէ մէղքիւր սէլամ Հիյէթ ու սէպէպի գադուլ էթտիքաէն սօնկրա, օնա պիր պէօյիւք պիւրՀան տանի իլավէ էտէր . (Պիբէնալէմ Իթ . Պաղ գ . 5 .) "Պունա պինաէն ասէմ Հօրեւբէնկէր՝ պա շէրա՚աթ մահքիւմ օլուրլար"։ Պէն սանա փէշինտէն սէօյլէտիմ, Հա՛ փէտէր , քի սիզ Հաքիմլէրի ճէլպ էթմէքիթճէ տալա պիր շէյ իլէրի կէօթիւրմէզլիկնիզ ։ Հաքիմլէր, տէտի փափազ, զաՓիրլէրի էյիճէ թէֆթիշ էտէմէքիթլէրինտէն , անճագ ինսանըն Հարաքէթը զահիրէսինի հիւքմ էտէրլէր , լաքին պիզ պաշըճա նիյէթէ պագարըզ . պու սէպէպտէն պա՛ըզ քէրրէ գանունլարըմըզ օնլարըն գանունլարընտան ճարըգը օլուր ։ Պայէթլու փէտէր , Հէր նէ Հալ իսկ գանունլարընըտան չու անկլաշըլըր, քի պիր ասէմ տէվլէթէ զարար վէրմէքիյի Հալտէ՝ իֆթիրա էտէնլէրի մուՀաճաղայը շահսիէսի իչուն պիլա ֆիւթուր օլտուրմ պիլիր ։

Հա՛ պու քի , Պայէթլու փէտէր , սիզ պիր ասէմին նամուսու իչուն , պու գատար ահ՛ վէ զայրէթ էթ-

տիքտէն սօնկրա, էմմալ վէ էմլաքի իչիւն հիչ պիր շէյ էթմէմինիլ մի։ Պէն էյի պիլդիքիմ քի մալ օլ գաւար գըյմէթլի տէյիլ տիր. լաքին զարարը եօք։ Պանա կէօրիւնիւը քի, պիր ատէմ նէյէթինի տօղրուլտարագ քէնտի մալինի հըշդը էթմէք իչիւն տէ պաշգասընը էօլտիւրէ պիլիր։ Պէլի, տէտի փափազ, պէն սանա պու խուսուստա պիր գաչ սէօզ սէօյլէմիշ իմ՝ օլ սէօզլէրիմտէն սէն քիֆայէթ միգտարը ըշըդ ալապիլիր իտին։ Ռազուխթէրիմիզին ճէմիսի տէ պու մնատտէ պիր տիր, վէ հէփիսի պիլ իթթիֆագ բուխսաթ վէրիրլէր։ "Մ՝ալումիզ զասփ էտէնլէրին զուլումաթընտան իսէ, օնլարընն ֆիրար էթմէսինտէն գօրգալըմ"։ Շ՝իրքէթիմիզտէն օլան Ա՝զոր պու շէյի պիլ իսպաթ կէօսթէրիր։

Լ՝աքին, Իայէթլու Փէտէր, զասփ վէ զարէթ օլունան էշեանըն գըյմէթի նէ՞ գաւար օլմալը տըր քի պէօյլէ պիր գըյադ Հարաքէթէ ճէսարէթ էթմէյէ գաւիր օլալըմ։ Ա՝ճինալտօնուն վէ Ֆ՝անէնէրոսուն սէօզլինէ նազարէն, ֆարզ տըր քի զասփ օլունան շէյին պահասը պիր ա՝գիլ ատէմին թամամինի իւզրէ զայէթ պէօյիւք օլսուն։ Լ՝էյման վէ Փիլիուչհօ տա՝խի պու մինվալ իւզրէ սէօյլէրլէր։ Իայէթլու փէտէր, պու պօշ լագըրտը տըր. Հագգանի՝յէթ իւզրէ քէշֆ եախօտ թամամին էթմէյէ միւգթէհիր պուլունան էօյլէ պիր տիրայէթլի զաթը նէքէտէ արայընդ պուլապիլիր իզ։ Ն՝իչիւն պու խուսուստա էօլչիւ եա պիր գըյմէթ այընտ էթմէմիշլէր տիր։ Մ՝իսալի՞ն մի տիր, տէտի փափազ. պիր ատէմին, եա պիր քրիսթիանընն էօ՝մրիւնիւ ա՝գչէ իւզէրինէ քէշֆ էթմէք սանա գօլա՞յ շէյ մի կէօրիւնիյօր։ Ա՝յն պու խուսուստա Ռ՝ազուխթէրիմիզին լուզումու վէ ֆիրասէթինի էյի անկլայաճագընն։ Ռ՝իւմէ էսքի փէտէրլէրին իչինտէ

Ինսանքն էսմինէնէ պահա քէսիլիը ։ Պիր ալճուն իչուն պիր ատէմ էօլտուրմաք ճայիզ օլտուղու ։

նէ միդտար ազէզ իչուն ատէմ էօլտուրմաք մէղուն օլտուղունու սէօյլէյէպիլէն պիր թէք ատէմ կէօսթէր ։ Ընլար սանա անճագ "էօլտուրմէ" տէրլիր ։ Նէյլէ իսէ , տէտիմ, պու քէշֆի էթմէյէ քիմ ճէսարէթ էթտի ։ Ո՛խրքէթիմիզին շան ու շէօհրէթի օլան էշի մէնէնտի պուլունմայան իզդէթլու Ա՛օլինա պի էմնալ ֆիրսաէթ ու տիրայէթի իլէ "Ա՛լլեը նա ևէտի ալճուն նա" քէշֆ էթմիշ տիր , վէ տեր քի զասի վէ թալան էտէն գաչսա տախի , ալընան մալին տիյէթի օլ զատար օլտուղու Հալտէ՝ գաթլէ բուխասթի վար տըր ։ (Ա՛իլտ Գ· Ա՛իւքեալէմ Գ· Ա՛իւպ· 16) ։ Օլ մահալտէ շուննու տախի սէօյլէր · "Պէն", տէր, "պիր ալճուն նա տահա ճ՛իւղի տէյէրի օլան էշեայը սիրգաթի էթմէյէ նիյէթի օլան պիր քիմսէյի գաթլ էտէն ատէմի հիւքմ էթմէյէ , նախօտ ալէյհինտէ կիւնահ իչէմիշ տիր տէմէյէ ճէսարէթ էթմէմ։ Պու սէպէպտէն Ի՛սքօպար շու իւ՛մտի գանունու տապիթ էթմէյէ մէճպուր օլտու· (Ի՛տէտ 44·) "Պիր քիմսէ Ա՛օլինանըն էֆքեարընճա պիր ալճուն տիյէթի օլան պիր չէյին սիրգաթը իչուն՝ պաշգասընը էօլտուրէ պիլիր"։

Ի՛այէթլու փէտեր , Ա՛օլինա՝ Ը՛ալէղ Վ՛իթապըն , սինանթօսլարըն , վէ փէտէրլէրին նարտըմը օլմագսըզըն՝ նէ՛րէյտէն ըշըգ ալըպ պէօյլէ պիր ճէսիմ մատէյէ գարար վէրտի ։ Տ՛էմիք օղույօր քի օ՝ ատէմ էօլտուրմաք վէ ի՛նայէթ խուսուսունտա՝ Ո՛գոստինոսա նիսպէթէն՝ ֆէվգել ատէ ըշըգա մալիք օլմուշ իտի ։ Պէնիմ պու շէյէ ղայէթ էյի աշինալըգմ վար տըր , վէ էյի պիլիրիմ քի հէփիսինտէն զիյատէ եկնդեցաքան քիմսէլէր՝ նամուս վէ վարիյէթլէրինէ խալէլ կէթիրէն քիմսէլէրի էօլտուրմաքտէն սարֆը նալար

Փափաղ կիւրուհինին նամուսունա տօգանան քիմնէյի էօլ-
տիւրմէք փափազարա մէղուն տուբ։

էտէճէքլէր տիր։ Ա՛յէ՛ տէմէք խոմէրսին, տէտի փա-
փազ։ Ի՞նչլէ պիր միւմէկեր վէ մուազզամ կիւ-
րուհին պինամաւս վէ եարամազ ատէմլերտէն մազ-
լում օլմասընը ճայի՞զ մի կէօրիւյօրսուն։ Պիւիւմ
փէտերլերիմից պու նիզամըզըզը էվվելտէն իսլեամ
էթմիլեր. զիրա Թանններոս տեր քի «Իիւիսե Թա-
սիֆէսինէ, վէ տահի քէշիշլերէ տէյիլ եալընըզ ճան-
լարընը, իլա մալէրինի վէ պայազը խալգըն մալինի
տէ մուհաֆազա էթմէք իչիւն» էօլտիւրմէյէ իզն վար
տըր։ Ա՞օլինա, Ի՞նքօպար, Պէքա, Ի՞էճինալօ,
Ի՞էյման, Ի՞եհոս, վէ ահէրլեր, Հէվիհի տէ պու
մինվալ իւզէրէ սէօյլէր։ Պիւիւմ Ա՞էշնուր փատրէ
Ի՞ամինին սէօվիւնէ նազարէն, պա իֆֆիթրա նամուս-
լարընա խալէ կէթիրմէք իսմէյէն քիմսէյէրին նի-
յէթը ֆասիտէսինին էօնիւնիւ էվվելինտէն ալմազ իչ-
չիւն՝ օնլարը էօլտիւրմէյէ՝ փափազարա վէ քէշիշլե-
րէ բուխսաթ վար տըր։ Ի՞աքին պու շէյ տայիմա
տօղրու նիյէթ իլէ օլմազը տըր։ Ի՞չթիհ օնուն սէօզ-
լերի. (Ա՞իլա ե. Ա՞իւզ. 36. թ. 118.) «Պիր փա-
փազըն եա պիր քէշիշին եա տա օնլարըն րէֆիքլէ-
րինին պիր ֆէնա հարաքէթինի եախօտ կիւնահընը
չավ էթմէյէ թէհտիտ էտէն քիմսէնին գաթլի իլէ
վէճհուտու գալտըրըլմատըզը հալտէ, մէգքիւր ֆէնա
հարաքէթին եախօտ կիւնահընն ամմէյէ մազիւմ օլա-
ճաղը աշիքեար օլտուգտա, վէ պաշգա սուրէթտէ պու-
նուն էօնիւ ալընամազ օլտուղու թագտիրտէ՝ մէգքիւր
փափազ եախօտ քէշիշ նամուսունա խալէ կէթիրմէք
իսմէյէն քիմսէյի հէր քիմ իսէ էօլտիւրէպիլիր։ Օ՞ի-
րա պիր փափազա եախօտ քէշիշ՝ էօմրինէ գատտ
էթմիշ օլան քիմսէյի էօլտիւրմէք մէգքուն օլտուղու
միսիլիւ, նամուսունա վէ րէֆիգլերինին նամուսունա

Յանախնեանցաը ճիզվիթներին նամուսնունա տօգանաըգլաըը հալաե գամիլ միսթահագ օլուրլար։

խալիլ կէթիրմէյի գասա էթմիշ օլան քիմսէյի տէ էօլտիւրմէք մէզուն տուր. Նիճէքի տիւնեավլիլէրե (աշխարհական) տէ պու ըուխսաթի վէրիլմիշ տիր։ Պէն պու շէյի պիլմէզ խոմ, տէխոմ, վէ թէֆթիշ էթմէքսիզին պէն եալընըզ օնուն մուզայիրինի ֆիքրիմտե սապիթ էթմիշ խոմ. զնըա իշնէմիշ խոմ, քի քիլիսէ գանտան օլ գատար գօրդար վէ իքրահ էտեր քի եկլեզեական հաքիմլերէ էօլիւմէ միսթահագդ օլանլարընն մուհաքէմէսինտե պուլունմադա պիլէ իմն վէրմէզ։ Այն պու շէյէ գուլագ ասմա, տէխի. պիզիմ մէշհուր փատրէ Լամի զայէթի ալչագ կէօնիւլլիւլիւ իշիւն, օգույանլարընն ըէյինէ հեվալէ էտեր խաե տէ՝ պու թահլիմաթը պիլ խսպաթ թասդիգ էտեր։ Վէ Մէշհուր Համիմիլ Վարամուէլ քէնտի Աստուածաբանութիւն քիթապընտա պունու զնըը էտէպ (սահիփէ 513), օլ տէրէճէ սահիհ գըլյաս էտեր քի, "Պունուն մուզայիրի իշթիմալ տէյիլ տիր" տէմէյէ ճէսարէթի էտեր, վէ պունտան հիքմէթլի նէթիճէլէրն չզգարըը. վէ պունու նէրնէճէլէրն նէրնէճէսի տէյի թէսմիյէ էտեր. "Պիր փատրէ պա՛զը քէրթէնլէրտե, տէյիլ եալընըզ իֆթիրա էտէնի էօլտիւրե պիլմիր, իլլա պա՛զէն էօլտիւրմէսի հասէպէլ իգթիդա իճապ էտէր։ Պունտան գաթի նազար պու խուսուստա հիսապպըզ վէ նէնի մէսէլլէրին թէֆթիշինի էտեր. մէսէլա շու մէսէլէյի. "Ճէպա Յինդվիթլեր Յանախնեանցարը էօլտիւրե պիլմէրլէր" մի"։ Իշթէ Թայէֆլու փէտէրիմ, պաղըրտըմ, պիր աճայիպ աստուածաբանական մէսէլէ. պէն փատրէ Լամինին թա՛լիմաթը իւզրե Յանախնեանցարը չօգտան էօլմիշ սայրըմ։ Իշթէ պուրատա եանըլտըն, տէտի փատրէ։ Վարամուէլ օլ մատտէլէրին մուզայիրինի սապիթ էթ-

Ի՛նչ ինսաֆ քիմնէլերին առէմ Էօլտիւմէյ սէլահէյէթի օլտուղունուն սէմբէլերի։

տէր։ Պու նի՞ճէ օլա պիլիր. նա փէտեր։ Օ, իրա օնլար, տէտի, նամուսսուզլա խալէլ կէթիրմիշլեր տիր։ Իշթէ օնուն սէօզլէրի (Ա՛հա 1146, 1147 սահիֆէ 547, 548.)։ "Յանսէնեանլար Ա՛ղվնէթ-լերէ Պէղագեան տէրլէր. ա՛ճապա պունուն իչիւն օնլարը Էօլտիւմէք լազըմ կէլի՞ր մի։ Խայըր. չիւն պայդուշ՝ կիւնէշին այտընըզընա սէքթէ կէթիրմէզ օլտուղու միսիլիւ՝ Յանսէնեանլար տա շիրքէթին չան ու շէրիֆինէ սէքթէ կէթիրմեխիլեր. պէրաքս, օնլար իսթէմէյէրէք տաճի շիրքէթին տաճա զիյատէ միւշէրրէֆ օլմասընա պատի օլտուղար"։

Ա՛ի՞ տէրսին, նա՛ փէտեր, էօյլէ իսէ Յանսէնեանլարըն մէվզի նա Հայաթը՝նամուսսունուզա խալէլ կէթիրմէլերինէ նախօտ կէթիրմէմէյէրինէ մէրպուտ տուր։ Պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ, պէն օնլարը ասլա էմին սայմամ։ Օ, իրա օնլարըն սիզէ զարարը օլտուղու ճիւզի իչթիմալ օլա՝ Հէփիսի Էօլիւմ միւսթահագգ օլաճագլար տըր։ Ամէ անիտէ գըյասը մանթըգ (նա՜ափքանո՜ւնէն) ուսուլինէ գալգըշաճագսընըզ. աէլէխուսուս սիզճէ պիր քիմսէյի ըտահաթ զամըր իլէ Էօլտիւմէք իչիւն, նէյսէթի տօղրուլթմադ քեաճի տիր, պաշգա շէյ իգթիզա էթմէզ։ Ա՛հ, նէ՞ գա-տար մուլթու տուր օլ քիմսէլէր, քի պէօյլէ պէտանամ Թա՛լիմաթը պիլմէք տաճի իսթէմէզլեր. վէ լաքին օ-նա տօգանանլար տա նէ՛ գատար սէֆիլ տիրլէր։ Պայէթլու փէտեր, մալումին օլսուն, քի իմանսըզ տաէմլեր իլէ սէօյլէշմէք նէ գատար կիւճ իսէ, պու տէրէճէյէ կէլմիշ օլան ա՛լիմլեր իլէ սէօյլէշմէք տէ օլ գատար կիւճ տիր. ղերա՝ հէնճամը, եարալյանըն նի-յէթի՝ եարալանմըշա ասլա թէսկերի վէրմէզ. օ օլ կիշլի նիյէթի ասլա տույմազ. եալընըզ քէնտիսինէ

ՃԻՇՏԻԼԼԵՐԻՆ ՄԿՊՔԻՒ ԹԱ՛ԼՄԱԹԸ ԹԱ՛ԼԻՄ ԷԱՒՆ ՔԷԹԱՊԼԱՐԸՆ ԹԱՊ՝ ՈՒ ՆԷՂԲՒՆԱՒՆ ՀԻՒ պիր կէօնա ֆէնալըդ զուՀուր կէմէզ խիշ։

վէրիլէն աղըըլը տուլար։ Հ՚ունու տախի անկլայամամ քի զալիմ քիմսէնին խըշ՚շ ու զազապլընտան նաշի էօլտուրմախի իլէ, էյի գամիր վէ Ա՚լլահ գօրգուսունա մալիք ատէմին էօլտուրմէսինտէն՝ էօլէն քիմսէյէ նէ ֆարդ օլապիլիր։

Պայէթլու փէտէր, ա՚ֆվ էաէրսին, լաքին չօդ իլէրի կիմմէ. դերա պէն պու շէյլէրտէն ազաճըդ ալը իւսթի օլտուր, փուտրէ Յամինին վէ Վարամուէլէն մէսէլէլէրինէ ասլա պէյէնմէմ։ Ա՚լի՞չին, ատէմ փափազ, սէն Յանսէնեա՞ն մը սըն։ Պէնիմ պաշդա սէպէպիմ տէ վար տը, ատէմ։ Այպէպ ատէմիմ տէ շու տուր քի, փէտէրլէրինիզին մէսէլէլէրինտէն էօյրէնտիմ շէյլէրի պա՛զը պա՛զը քէպյտէքի տօսթլուսմա եազարըմ։ Պէն օնլարըն սէօզլէրինի աշիքար դիքը էաէր, վէ խալխանէ շահատէթ կէթիրիր իսէմ տէ, Հիչ էպազ ատէմ էլինէ կէչմէ՝ սիզէ Հազարէթ եա Հիճվ դըյաս էաէրէք սիզին Թա՛լիմաթընըզա ույուպ մինասիպէթսիզ Հարաքէթէ ճէսարէթ էթմէսին տէյու օդրդարըմ։ Այն ղէվղինէ պագ, ատէմ փափազ. սանա ասլա քէտէր կէլմէզ, պէն քէֆիլ օլուրում։ Այն փէտէրլէրիմիզին ա՚միրլէրին իպնի իլէ Թահա՛ ու Նէշը էթմիրտիքլէրի քիթապլարա աշնա օլ. օնլարտան նէ պիր ֆէնալըդ, նէ տէ պիր զարար Հասըլ օլուր։

Պէն սանա պու տէյանէթլու փափազըն սէօզլէրինի եազարըմ. քեազատ Թիւքէնէպիլիր, լաքին եազաճաղըմ շէյլէր ասլա տիւքէնմէզ։ Օ՚նըա տահա եազըլաճագ օլ գատար չօգ վէ էլլէմ շէյլէր վար տը քի՝ քեաֆֆէօնի եազմագ լազըմ կէլսէ, քիթապլար տօլար։

Պագի սաղ օլսուն։

ՃԻՎՎԻԼԼԵՐԻՆ՝ ՄԱՀԼԷՃԻԼԸ , ԸԶՀՎԱԾ ԱԼԱՆԱՐ , ՄԻՓԼԻՍԼԸ ,

ՄԷՔԹՈՒՊ ՍԼՔԻԶԻՆՃԻ

Հաքիմները , մահլէճիլերին Ա՛օհաթրա նամ մու-գավէլէսի , միփլիս օլան Թիւճճարլար վէ զապթ օ-լունան էշկա վէ նագտը կէրույէ Թէսլիմ էթմէք Հադզընաս Վէզըրխանէլերին ֆասխա վէ Մինասիպէթ-սիզ գանունլարը : Անինէ մէգքիւր Վէզըրխանէլերին ֆէվգէլատէ կէօնակէօն Թա՛լիմաթը :

Փարիզ· 28 Մայիս· 1656 :

Իֆէնտիմ,

Ահնին ֆիքրինտէն ասլա կէչմէզ իսի , քի պա՛զը-լար Թէֆթիշ էթմէքլէ պիզիմ քիմ օլտուղումուզու անկլամագ իսթէյէճէքլէր· անկլամադա չալըշան ա-տէմլէր վար իսէ տէ՝ անկլայամայօրլար : Պա՛զըլար պէնի Սօրպօն Մէտրէսէսի մուա՛լլիմի զանն էտէրլէր · պա՛զըլար տա մէքթուպլարըմզը տէօրթ պէշ քիշիյէ վէրիրլէր · պունլար տա պէնիմ կիպի նէ փայդա նէ տէ քէնտի տիրլէր : Պիւթիւն պու նանկըզ զիհ՛իմ-լէրտէն փէք էյի ֆէհմ էտէպիլտիմ, քի քէնտիմի սիզտէն, վէ զիհարէթլէրիմէ տայիմա միւսաատէ էտէն՝ պէնիմ տէ զօրաքի օնուն սէօզլէրինէ Թէյհամիւլ էթ-տիյիմ տիյանէթլու փայդասընա պաշգասընա Թա-նըթմամագ խուսուսունտա իգպալիմ էյի տիր : Վա-դաթ քէնտիմի զապթ էթմէյէ պէճապուր իմ· զիրա օ պէնիմ պու գատար ինֆա՛ալ էթտիյիմի պիլսէ ի-տի, միւքեալէմէսինէ պէջլէ տեվամ էթմէզ իսի · պէն տէ սանա վէրտիյիմ սէօզիւ իֆրա էտէմէզ իսիմ, զիրա ծալըրըն Թա՛լիմաթը տէյագինէլերինի սանա պիլտիրմէ-

Խըրսըզլար , ֆահիշէլէր իչիւն մուգարբէր էյլէտիլի ա՛ճայիպ գանունլար ։

Ա՛յ սէօզ վէրմիշ իտիմ։ Նչիճէ մալիւմիւն օլսուն քի զա՛, իլէ վէ նաչարի քէնտիմի զապթ էտէյօրում։ Ու՛մուվի Վրիսթիանլըղըն Թա՛լիմաթը ախլագիէսինի պէջլէ ֆէվզ էլ ատէ եանկլըշըղլար իլէ պօղուլմուշ կէօրիւպ տէ՝ գարշը սէօյլէմէք իչիւն՝ ադըղնը աչմադա ճէսարէթ էլճէմէք ղայէթլէ միւշքիւլ շէյ տիր ։

Նաքին սանա պիր էյլէնճէ օլսուն տէյտա պու գատար սըգընթըլը չէքտիքտէն սօնկրա, ֆիքրիմճ գօմուշում քի էնճամ պէնիմ ղէվգիմ իչիւն տախի սէօհպէթինի թէքմիլ էթտիյի Հալտե՝ օնուն իլէ պիր էյիճէ միապահէսէյէ կիրէյիմ։ Յադաթթ էլիմտէն կէլտիյի գատար շիմտի քէնտիմի Թուրթաճաղըմ. զիրա պէն սիւքիւթ էթտիքճէ՝ օ տահա զիյատէ սէօյլէմէյէ սէլահիյէթ քէսպ էթմիշ օլույօր ։ Պու սօն տէֆա տա պանա օլ գատար շէյ Թա՛լիմ էթտի, քի քեաֆֆէթինի եաղըպ Թարիֆ էթմէք մուհալ գապիլինտէն տիր ։ Այն շիմտի զապթ օլունան էշեա եաՀատ նագդը Թէտիյէ էթմէմէք խուսուսունա տայիր չօգ միւֆիտ մատտէլէր կէօրէճէքսին ։ Օ՛րա, (էթը նէ գատար գանունլարընը էթը վէճՀ իլէ Թէպրիյէ էյլէմէյէ ճահտ էտէր իսէ տէ) Թա՛րիֆ էյլէտիլի գանունլար՝ ըրըվաթթ ալան Հաքիմիէրին, մա՛մլէճիլէրին, աչըղա չըգան Թիւճճարլէրին, խըրսըզլարըն, ֆահիշէլէրին Թէպրիյէի զիմմէթի իչիւն տիր. շէյլէ քի օնլար ճէմիսի սէնատոը ֆասիտէլէրի իլէ գազանտըգլարը էշեա վէ ագէյի կէրի վէրմէք պօրճունտան մուաֆ օլուրլար ։ Տիյանէթլու փափազ պու միւքեալէմէտէ պանա պունլարը Թա՛լիմ էյլէտի ։ Այօհպէթիմիզին իսլԹիտասընտա, տէտի, պէն սանա սէօզ վէրտիմ, քի Հէր տէրէճէ վէ Հէր մէրԹէպէ քիմսէյէր իչիւն՝ միէտէրիմիզին սապթի էթտիյի գանունլարը սանա պէ-

յան էտէյիմ։ Ա՛լէի՛ նիմէթլեր, փափաղլար, քէշիշլեր, խըզմէթքեարլար, վէ քիպարլար իչիւն եաղըլան գանունլարը փէք էյի անկլատըն. չիմտի պագիլերի պէյան էտէլիմ, վէ էվվէլա հաքիմլերտէն պաշլայալըմ։

Էվվէլա սանա շնըքէթիմիզին փէտէրլէրինին օնլարըն մէնձա՛ութը իչիւն սապիթ էյլէտիլի զայէթ եըզէմ վէ ֆայիտէլի գանունլարըն պիրինի սէօյլէյիմ։ Էշաու գանուն եիրմի տէօրթ իսթիխարէլերիմիզին պիրի օլան ա՛լիմ Կասթրօ Խալափնաուն մէսէլի տիր։ Ա՛երգումաուն սէօզլերի շունլար տըր. "Ա՛ճապա պիր հաքիմ՝ հագգ մաթլուպ օլունան պիր մուրաճա՛տա, զէյտաէ ա՛գլէ եագըն պիր թախմինի՝ ալէլսուսաւս քէնտի էֆքեարը մախսուսէսինէ գարշը օլտուղու Հալտե՝ պրագրպ, աղ ա՛գլէ եագըն պիր թահմին իւզրէ հիւքմ էտէ-պիլի՛ր մի։ Վ է պու գանունու Էյաքօպար տաիի զիքր էտեր։ (Ա՛է-դ. Զ։ Ը՛ֆէօ 45։) Կայէթլու փէտեր, տէտիմ, պու պիր կիւզէլ իպրէթ տիր. հաքիմէր սիզէ չօգ մէմնուն օլմալը տըրլար, վէ նասըլ քի պա՛զը պա՛զը կէօրտիւք՝ օնլար պու սիզին ա՛գլէ եագըն գըյասէրինիզէ գարշը կէլտիքլէրի Հալտե՝ զայէթլէ միւքէտտէր օլուրում. զիրա ա՛գլէ եագըն գըյասլար օնլարա չօգ ֆայիտալը տըր. պու ուսուլ իլէ սիզ զամիրինիզի խաթէտիլինիզ կիպի գուլլանմազա քէնտինիզէ րուխսաթ վէրտիլինիզ միսիլիւ՝ օնլարա տա հէր քէսին մանլնէ հիւքմ էթմէյէ րուխսաթ վէրիրսինիզ։ Այն կէօրիւ-յօրսուն, տէտի, քի պիզ պու չէյի պիզիմ ֆայիտէմիզ իչիւն էթմէտիք. պիզիմ նիյէթիմիզ անճագ օնլարըն զամիրինի րահաթ էթտիրմէք տիր։ Պու սէպէպտէն ի՛զլէրլու Ա՛օլինա՝ օնլարա օլան պու իհսանլար իչիւն զայէթ չօգ չալըշըպ ֆայիտէլի գանունլար սա-

պիտի էլլեմիշ տիր։ Ու՞ր հաքիմ գըսմընըն պա՛զը քէրեթէտ ըրշվաթ ալտըղը զամիրինէ տօգանըը պիր քէյֆիյէթ օլտուղունտան՝ Ա՛օլինա էօյլէ քէրեթելեր ղիլըը էտեր քի՝ հաքիմ գըսմը զամիրի քէնտինի բա֊հաթսըզ էտմէյէրեք ըրշվաթ ալապիլիր. մեսելա՝ ըրշվաթ ալմագ պա էմրը մախսուս եասագ օլունմուշ օլմատըղը հալտե, ճայիզ տիր։ (Հիլո 1. Ա՛իւք. Բ. Ը՛տէտ 6։) "Հաքիմ իքի թաւրաֆտան տա հէ֊տիյէ ալա պիլիր պիլ ֆաւրլ՝ տօսթլուգ իչիւն, եահօտ հաքիմին օնլարա էմտիյի ա՛տալէթ իչիւն մէմուների֊յէթլէրինտէն նաչի, եահօտ օնլարըն հագգընը հագգ էտմէյէ, եա տա իշլէրինի թէզ պիթիրմէյէ վէ մախ֊սուս ղայրէթ իսթաղ էտմէյէ օնու մէճպուր իմտիք իչիւն վէքտիրլէրի հալտե, պիր շէյ լազըմ կէլմիչ", Պիրիմ ա՛լիմ Լ՛օքօպար տահի շու թաւրը ա՛թի իւղ֊րէ եաղար. (Ա՛իւք. Զ. Ը՛տէտ 43.) "Ձօգ քիմ֊սէյէր պիրտէն տավաղարընըն բույհէթ վէ թէօվիյէ օ֊լունմասընը պէքլէտիքլէրի հալտե՝ հաքիմ օնլարըն պի֊րինտէն էվվէլ քէնտի տավասընը պիտիրմիք ձարթը իլէ ըրշվաթ ալտըղը թագտիրտե՝ կիւնահ իշլէմիշ օ֊լո՞ւրմու։ Լ՛էյմանըն սէօղիւ միւճիպլինճէ տալա կիւ֊նահ իշլէմիշ օլմազ. զիրա պիր քիմսէնին հէտիյէսինէ հիւրմէթէն՝ իսթէտիյինէ վէրէպիլտիյի շէյի, պիրինէ վէրտիյի հալտե՝ թապի՛ի հագգ իւղրէ օպիրլէրինէ նահագգլըգ էտմիշ օլմազ. վէ հէր նէ գատար օնլա֊րըն հէվեսինին հագգընըն միւտավիլիյի իչիւն՝ հէվե֊սինէ պիր կէօնէ պօրճլու իսէ տէ, հէտիյէի վէրէնէ զիյատէ պօրճլու օլմուշ օլուր. վէ պու սէպէպտէն օնու օպիրլէրինտէն միւ՛թէպէը թուլմամալ մէճպուր օլուր. վէ պու իմի՛պար՝ ագէճ վէ հէտիյէ իչիւն օ֊լունապիլիր"։

Այէթլու փէտէր, տէտիմ, պէն չօգ թա՛ճիւպ է֊

տէրիմ, քի տէվլէթին էն ա՝լա հաքիմլէրի պու բուխ-
սաթը հէնուզ պիլմէզլէր : Ո՞իրա տէվլէթին ահ-
քեամ րէյիսի թէնպիհ էթմէի, քի հաքիմլէր պէօյլէ
թէրճիհաթ զըմնընտա ասլա ագչէ ալմասընլար. վէ
պունտան աշէքտար կէօրիւնիւը քի հաքիմլէրին պու
մագուլէ բուխսաթը վար իխթիյնի գապուլ էթմէզ. վէ
պու եէնի գանուն վէ նիզամ իլէ թարաճա տա ֆա-
յիտէլի օլմասը իչիւն, հէվէսի տէ օնու մէտհ էթմի-
լէր : Պու սէօզլիւմէ բայէթլու փաիւազ թա՝ճիւպ է-
տիպ, պաճա շու ճէվապը վէրմի : Կէրչէ՞ք մի սէօյ-
լէյօրսուն՝ պէն պու շէյի ասլա պիլմէզ խոմ : Պի-
զիմ պիւ՝իւմիւմիւզիւն ա՝զլէ եագըն օլսուդու կի-
պի, օնուն մուղայիրի տախի ա՝զլէ եագըն օլա պի-
լիր : Ա՞ագիդէթ, եա՛ փէտեր, տէտիմ, րէյիսի ահ-
քեամ սէնին տէտիյին ա՝զլէ եագըն գըյաստան չօգ
ա՝լա պիր շէյ էթմի. վէ պու թարիդ իլէ տէ ըրշ-
վաթ ալըպ հէփսինէ զարար վէրէն հաքիմլէրին պու
էսքի խույլարընը քէսմի : Պանա տա էօյլէ կէօրիւ-
նիւը, տէտի փաիւազ՝ լաքին պունտան սարֆը նազար
էտէյիմ. հաքիմլէր պիր թարաճա գալսըն : Ա՞ագըն
վար, տէտիմ՝ պէրա օնլար սիզին էթմէյինիզ էյլիք-
լէրի ասլա թանըմազլար : Պունուն իչիւն տէյիլ, տէ-
տի փաիւազ՝ լաքին տահա տէյէճէք չօգ շէյլէրիմ վար
որը, հէր պիրինի մուխթասարճա իֆատէ էթմէք իզ-
թիզա էտէր :

Շ՝իմտի իշ սահիպի օլան քիմսէլէր Հագդընտա
սէօյլէյէճէյիզ : Այն էյի պիլիրսին քի, զայէֆ պէօ-
յիւք կիւճլիւք՝ օնլարը մամլէճիլիքտէն ֆարիղ կէ-
թիրմէք տիր. պու սէպէպտէն փէտէրլէրիմիզ մախսուս
զայրէթի իլէ պու շէյին չարէսինի պուլմազա պագտը-
լար. զիրա օնլար պու մամլէճիլիքտէն օլ գատար
Տազղ էթմէզլէր քի, Լ՝աքօպար (Ա՝իւք. ա) Պ՝ա՝-

Մա՛մլէճի սայըլմայարագ մա՛մլէ ալմանըն ուսուլի։

մլէ կիւնահ տէյիլ տիր տէմէք հերետիկոսլուգ տուր" տէր։ Ալ է պիչիմ փատրէ Պաւնի, "Կիւնահլէրին եէքիւնիւ" տէնիլէն քրիմապընտա (Պապ ԺԴ) չօգ սահիֆէլէրի մա՛մլէճիլէրէ վերիլէճէք ճէղալարըն թա-րիֆի իլէ տօլտուրմուշ տուր։ Ընլարը, "Հէնուզ հա-յտամտա իքէն պէտնամ, վէ հօլտուքտէն սօնկրա՝ կէօ-միւլմէյէ լայըգսըզ", թէսմիյէ կէտր։ Պայէթլու փէ-տէր, տէտիմ, պէն մէմուլ էմմէզ իտիմ քի օ՝ պու գատար էհլի բիյաղտա (խոփալըօն) վէ սէրթ օլսուն։ Ինթիգա էմտիյի վագըթ, տէտի, օ էօյլէ տիր. լա-քին պու ա՛լիմ Ղազուխտա հէրքէսին եալընըզ քեար իչիւն մա՛մլէյէ արզուքէշ օլտուղունու կէօրիւպ, մէզքիւր քրիմապտա տէր։ "Վնսանլարը մա՛մլէնին ֆէնա նէմիճէկլէրինտէն, վէ օնուն կիւնահը սէպէ-պինտէն գուրթարաճագ օլտուղումուզ Հալտէ, պիզտէն չօգ մէմնուն օլաճագլար որը. վէ պունու տա՛ օնլա-րա պիր էյի վէ մինասիպ թարղ իլէ մա՛մլէճիլիք գատար, եակօտ օնտան զիյատէ քեար եօղու կէօ-թերմէքլէ եափապիլիր իզ"։ Պու շնւապհէսիզ շէյ տիր, Պայէթլու փէտէր. պէօյլէ պիր եափապիլիյինիզ Հալտէ՝ արթըգ պիր մա՛մլէճի պուլունմազ։ Ալ է պու սէպէպտէն, տէտի մէրգում, "Ա՛յէր թարղ ատէմլէր, ասըլզատէլէր, բէյիսլէր, տիվան ադալէրի վէ սայիրէ իչիւն պիր իւ՛մումի ուսուլ" թէէլիֆ էմտի. վէ չօգ գօլայ պիր շէյ տիր. զնրա ագչէ վերէճէյին վագըթ եալընըզ պիր գաչ սէտզ սէօյլէրսին. օնտան սօնկրա մա՛մլէճի սայըլմագսըզըն ագչէնին ֆայիզնէի ալա պիլիրսին, զնրա պունտան պաշգա պիր թարղ խոթի-մալ էտէրսէն, մա՛մլէճի սայըլըրսըն։ Պու սըզը լուղէթլէր նէ՞ տիր, Պայէթլու փէտէր։ Ինշէ՛ շուն-լար օնուն սէօզլէրի տիր՝ տէտի. զնրա սէն էյի պի-լիրսին, քի օ "Կիւնահլարըն եէքիւնիւ" նամ քրիմա-

Մա՛մլէճի սայլըմայարագ մա՛մլէ ալմանըն ուսուլի։

պլընը Ֆրանսըզ լիսանը իլէ թէհլիքէ էթտի, էֆ ընէյոճ անկլաճ. վէ տիպաճէտէ տէր։ "Պիր քիմսէյէն ագէչ մամլուպ օլունտուղու Հալտէ՝ շու թարղ իլէ ճէվապ վէրմէլի տիր։ Պէնիմ ասլա էօտիւնճ վէրէճէք ագէմ էօգ տուր. պէն օնու օլտուգճա մինասիպ պիր թիճարէթէ գուլլանաճաղըմ։ Այն մամլուպ էյլէտիյին ագէյի սէնա՛ապտա գուլլանմագ իսթէտիյին Հալտէ, իՀթիմալ տըր քի՝ պահթրմա եա գազանըրըմ եա տա զայպ էտերիմ միւլահազասը իլէ, օնու ջզարըպ սանա վէրմէյէ կէօյնիւմ օլսուն։ Ճալ պուրքի կիւզէլթէսի Հագգընտա պէյնիմիզտէ գարարլաշմագ զայէթ կիւճ քէյֆիյէթ օլտուզունտան՝ վէրէճէյիմ ագէյէ պիր միւթէպէր քէֆիլ կէօսթէրիպ՝ ֆայիզնի տէ գարարլաշտըրտըղըն Հալտէ՝ մասլահաթ գօլայլաշըր, պէն տէ շու տագիգէ սանա ագէյի թէսլիմ էէրիմ"։ Ակինահսըզ փարա գազանմազա պուրպիր փէք գօլայ եօլ տէյի՞լ մի տիր. վէ փատըշ Պաւնինին մէզք՛ուր սէօզլէրի տէմէյէ, վէ օնլարտան շու նէթի՛ճէյի թահսիլ էթմէյէ Հագգը եօ՞գ մու տուր։ "Պ՛ա՛մլէ, զուլմ վէ զատր, վէ տիւրլու ինսաֆսըզ մուգավէլէլէ՛ր իլէ Ճագգ Աա՛լանըն զազապլընը Հագգան տավէթ էտէն չօգ քիմսէյէր՝ պուր եօլ իլէ կիւզէլճէ՝ փէք եօլունտա վէ Հագգանիյէթէ միւթապզբ թիճարէթէ էտիպ՝ խէյրսաս նայիլ օլա պիլիրլէր"։

Պայէթլու փէտէր, տէտիմ, պունլար չօգ գուվվէթլի սէօզլէր տիր։ Հ՛իւպէհսիզ պունլարըն՝ մամլէյի պաթթալ էթմէյէ պիր կիշի գուվվէթի վար տըր, քի պէն անկլամամ. զերա պէն էօյլէ զանն էթմիշ իմ քի վէրիլէն ագէյէտէն զիյաատ ագէյ ալընտըզը Հալտէ կիւնահ օլուր։ Այն էյի անկլամայօրսուն, տէտի։ փէտէրլերիմիզին սէօզիւնէ նազարէն՝ ֆայիզի մա՛մլէյ նիյէթի իլէ վէ մա՛մլէճճի

կիպի ալաըղըն հալաէ՝ մա՛մէլէ օլուր։ Վ՚է պու սէ-պէպտէն պիվլիմ փատրէ Յ՚աքօպար Նիյէթի ափէնա-ըէ Թէպտիլ էթտիրիպ՝ ինսանը մա՛մէլէճիլիքտէն գուրթարըը։ "Յ՚օտիւնճ ագչէ վէրտիյին ատէմտէն ալաըղըն ֆայիտ մա՛մէլէ սայըլըը", տէր, "էկէր օ-նու հագգըն կիպի օնտան Թալապ էտէրսէն. լաքին էթտիյին ինսանիյէթէ մէմնունիյէթէն վէրիլմէսինի մաթլուպ էթտիյին հալտէ՝ ասլա մա՛մէլէ սայըլմազ", Վ՚է (Ը՚ատ 3) շունու տախի տէր. "Վ էրտիյին ագչէտէն ագաապինճէ Թիճարէթ էթմէյէ նիյէթին օլմազա իզն եօգ տուր. լաքին էօտիւնճ ալա-նըն հիւսնի բիզասը Իլէ ֆայիտ Թալապ էթմէք մա-մէլէ սայըլմազ":

Իշթէ սանա ինճէ ուսուլլէր. լաքին պանա տահա էյի վէ ա՛լա կէօրիւնէն ուսուլ՝ Ա՛օհաթրա աէնիլէն մուգավէլէ տիր։ Ի՚այէթլու փէտէր, Ա՛օհաթրա տէ-տիյին նէ՞ տիր։ Վէն պուննու պիլմէ՞զմիսին, տէտի. պու իսմ սանա ա՛աէթաէն խարիճ վէ նամա՛լիւմ իս-սէ տէ, Յ՚աքօպար՝ սանա Թարիֆ էտէր. (Ա՛իք. Գ. Ը՚ատ 36.) "Ա՛օհաթրա մուգավէլէսի օլ տուր քի աղըր պահա իլէ վէ ագչէ սայմագսըղըն գումաշ-լար սաթուն ալըպ տագիդէսինտէ եինէ օլ տաէմէ փէշին ագչէ իլէ վէ ուճուղ սաթարսըն"։ Իշթէ Ա՛օ-հաթրա գավլի պու տուր. վէ պուննան անկլաշըլըր քի, պիր տաէմ Հալըր ագչէ ալըր, վէ ալաըղը ագ-չէտէն զիյատէ ագչէ իշիւն պօրճլու գալըր։ Յ՚աքին եա փէտէր, պէն էօյլէ զանն էտէրիմ քի պու լու-ղէթի Յ՚օքօպարտան պաշգա խութի՛մալ էտէն եօգ տուր։ Պաշգա քիթաապլարտա տա պուլունո՞ւր մու։ Վէն հիչ պիր շէյ պիլմէզսին, տէտի, փափազ։ Պու-սէնէ փարիչտէ Թապ՝ օլունան սօն Խարոյական Ը՚ատ-ուաճաբանութիւն քիթաապտա՝ Ա՛օհաթրա հագ-

գընտա կիւզել սէօյլէնմիշ տիր ։ Ա՛ղքիւր Ա՛ստուա-
ծաբանութիւն Լա՛ռնալ եէ՛ֆէն թէամիյէ օլունուր ։
Օ՛իրա հեր իլմի իլահի ևէքիւնէլերինին իճմալի տիր.
վէ պիւթմ փէտէրլերտէն՝ Սուարէզտէն, Սանքէզտէն,
Լեսիոստան, Ֆաքունտէզտէն, Ա՛ուրթատօտան, վէ
մէշհուր Վազուիսթլէրտէն ալընմըշ տըր, նիճէքի իս-
մի տէ պէյան ետեր ։ Լա՛մի սէն օրատա (սահիֆէ 54)
կէօրէճէքսին ։ "Ա՛օհաթրա օ տուր քի պիր ատմ
ևիրմի ալթունա միւթաճ օլուր, վէ պիր թիւճարտան
օթուզ ալթունլուգ մալ սաթուն ալըր, պիր սէնէտէ
էտա էթմէք գավլի իլէ. վէ ընլարը անիտէ թէքրար
ևիրմի ալթունա օնա սաթար"։ Ա՛յն շիմտի էյի անկ-
լատըն, քի Ա՛օհաթրա նամա՛լիւմ պիր լուղէթ տէ-
միվ իմիշ։ Ա՛յա՛ փէտէր, տէտիմ, պու մուգավելէյի
էթմէյէ իլն վա՛ր մը ատը ։ Փափազ ճէվապ վէրտի.
Ա՛նքօպար օլ մահալտէ տեր քի "Պա՛զը գանունըզար
զայէթ շէտիտ ճէզա իլէ պու շէյի մէն՝ էտերլէր"։
Ա՛յնէ իսէ Ֆայիտէսիզ պիր շէյ տիր, եա՛ փէտէր ։
Ա՛իէ պիր վագըթ, տէտի. շիւն Ա՛նքօպար եինէ օլ
մահալտէ օնու շերի՛յէ միւթապէզ կէթիրմէյէ եօլըզար
էօյրէտիր. "Ամէնզ թէքրար սաթուն ալան ատէմին
պաշընճա նիյէթի հագիգէթ թիճարէթ էթմէք օլտու-
ղու համար՝ սաթատղը վագըթ գումաշըն տէյէրինտէն
զնյատտ շէյ իսթէմէմէլի, վէ սաթըն ալտղը վագըթ-
տա ճիւզի պահա վէրմէմէլի տիր, նէ տէ պու շէյ ի-
շինն եվվէլտէն մախսուս սէօզ իլէ եա պաշգա թարզ
իւզրէ մուգավելէ էթմէլի տիր"։ Ա՛յքին Ա՛եսիոս
(Ա՛տալէթ իւզէրինէ. Կիթապ Բ. Պապ ԻԱ) տեր.
"Տուն պահա իլէ սաթուն ալմագ նիյէթի իլէ սաթ-
մըշ օլա պիլէ, եինէ ֆայիզինի էզրի վէրմէյէ հիչ
պիր վագըթ պօրճու տէյիլ տիր. անճագ օնու օն-
ատն թալտպ էտէն քիմսէ զայէթլէ միւհճաճ, քէն-

Մուֆլեսլէր իչուն ճիզվիթէրին իճաաթը օլան հագգսըզ գանուն։

տի տէ սըգը լմայարագ կերի վէրէպիլտիյի հալտէ՝ մէր-համէթինտէն նաչի էտէպիլիր"։ Գունտան զիյատէ տէ միւսաատէ օլամազ։ Թայէթլու փէտէր, պէն էօյլէ զանն էտէրիմ քի պունտան զիյատեսինէ րուխսաթ վէրմէք ճէնապզգ տըր։ Փէտերլէրիմիզ, տէտի, հէր շէհիրի գարարընըր պիլիրլէր, վէ գարարտան զիյատէ շէհ թաւսպ էճմէզլէր։ Այն շիմտի Ա՛օհաթրանըն մէնճա՛աթընը էփէյիճէ անկլատըն։

Գէն սանա պունդարտան պաշգա ուսուլլէր տախի էօյրէտիր իտիմ, լաքին պու գատարը քիճայէթ կ-տէր. պէն շիմտի սանա մէսալիհ վէ ախդուճթաւարը պօզուգ քիմսէլէր հագգընտա սէօյլէյէճէյիմ։ Փէ-տէրլերիմիզ պու մագուլ քիմսէլէրին տէ պուլունտուղու հալինէ նազարէն՝ օնլարա թէսէլլի վէրմէյէ վէ սուհուլէթ եօղու կէօսթէրմէյէ չալըշմըշլար տըր. զերա ա՛տէթա կէչինմէյէ, վէ պօրճլարընը էտա էթ-մէյէ քիճայէթ միգտարը մալէրի օլմատըդը հալտէ՝ մալին պիր գըթա՛սընը սէթը էլլէյիպ՝ ալաճագ սա-հիպլերինէ քէնտիլէրինի աչըդա չըգմըշ կ՛օսթէրմէ-յէ օնլարա րուխսաթ վէրիրլէր։ Գու ուսուլին միւ-ճիտի պիգիմ Լեսիոս տուր. Լսըօպար տախի օնու սապիթ էլլէտի։ (Ա՛իւք. Գ. Լ՛տէտ 163։) Պ՛ոփ-լասա չըգան քիմսէ էվինի հիւսնիւ հալ իլէ իտարէ էթմէք զըմընտա՝ մալինտէն միգտարը քիճայէ էշէտ սէթը վէ իսթիճա էտէպիլիր մի։ Ընլարը պիղայրի հագգըն, աշխքտար վէ զատրը քիւլի իլէ գաղանմըշ օլսա տախի, պէն Լեսիոս իլէ պէրապէր՝ էվ/էթ սէթը վէ իսթիճա էտէպիլիր տէրիմ։ Լաքին պաշգա քէր-թէլէրտէ սէթը էտէպիլտիյի գատար վաճիր էշէտ սէթը էտէմէզ"։ Թայէթլու փէտեր, նէ՞ սէօյլէյօր-սուն. պու նէ պիչիմ եօլսուզ մէրհամէթ տիր. րի-

Խըրսըզլաըրըն մէնֆա՛ռէքնա ՀԻզվԻԹԼԷրԻն միւսաատէսի ։

ֆահը հալ իլէ կէչինմէք իչիւն խըրսըզլըգլա գազա-
նըլան մալին՝ խըրսըզըն թէսաարրուֆունտա գալմասը-
նա, վէ հագգ իւզրէ միւթէսաարրըֆ օլան ալաճագ
սահիպինէ ՛Էրիլմէմէսինէ նէ ինսաֆ իլէ բաղի օլա-
պիլըրսին ։ ֆաւրաղ ճէվապ վէրտի. Հէր քէսի խօշ-
նուտ էլեմէք միմքինսիզ օլտուղու իչիւն, փէտէրլէ-
րիմիզ անճագ սէֆիլլէրէ թէսէլլի վէրմէյի տուշհուն-
տուլէր ։ Ա՛էմ տախի ֆուգարայա իմտաատ էլեմէք ի-
չիւն, Վաստաս Խալաօնուն շահատէթ կէթիրտիյի՝
(ՄԻւք · Ա · ՄԻւք · Զ · եւայն,) շիրքէթիմիզտէն
օլան տիրայէթլու ալ ադքէզլ տէր քի, "Գիր խըրսը-
զըն պիր ֆագըրըն էշհասընը սիրգամ էլեմէյէ նէյէ-
թինի միւշահէտէ էլեմտիյին Հալտէ՝ օլ նէյէթէ մանի
օլմագ իչիւն օնա պիր զէննկին ատէմ կէօսթէրէ պի-
լիրսին, քի ֆագիրտէն սիրգամ էտէճէյինէ զէննկին-
տէն սիրգամ էթսին"։ Ալ ադքէզլին վէ Վասթրօ
Խալաօնուն քիթապլարը սէնտէ եօգ իսէ, պու տէ-
տիքէրիմի Ի՛նքօպարըն քիթապընտա պուլա պիլիր
սին. դիրա մէրգումուն Հէման հէր սէօյլէտիյի շէյի,
պիլմէմ մէշհուր նիրմի տէօրթ իսթիխարլարտան ալտըղը-
նը պիլմէգ տէյիլ սին ։ Ալ է պու քէլամ պէշինճի մու-
քաֆէհէտէ տիր, քի "Վօնշուսունա մէրհամէթ էլեմէք
խուսուսունտա շիրքիթիմիզին թամլիմտիր" տէյու թէս-
միյէ օլունուր ։

Թայէթլու փէտէր, շիւպհէսիզ պու պիր վէֆգ էլ
ատէ մէրհամէթ տիր, քի պէրինին զարար վէ զիյա-
նը իլէ՝ պիր պաշգասընը զարարտան գուրթարըր ։
Ի՛աբին պէն զանն էտէրիմ քի մէրհամէթի թէքմիլ
էլեմէք իչիւն՝ խըրսըզլա օլ նասիհաթը վէրէն՝ պատէ-
հու թէկէֆ էթմիրտիյի մալի զէննկին ատէմէ վէրմէ-
յէ զամիրինտէն պօրճլու օլաճագ տըր ։ Ա՛սլա պօրճ-
լու տէյիլ տիր տէտի. զիրա օնու քէնտի չալմասը.

Պաշգասանըն եէտի իւէ գուլմ էտիպ՝ սուչսուզ սայը լմագ։

իլլա եալընըզ պաշգասընը չալմաղա թէշվիգ էյլէտի։ Ճ Լմնի սէն պիզիմ փատրէ Պաւնինին պաշգա խուսուս-տա վէրտիյի պիր էլչէմ գարարը տիւնէտիյին Հալ-տէ՝ զիյատէսի իւէ Թա՛ճիւպ էսէճէքսին. սէն իսկ օղ խուսուստա կէրի վէրմէք եաճսա էօտէմէք պօրճ տուր էճքեարընտա սըն։ Ինշպու քէյֆիյէթ Պաւնինին իճ-մալինին օն եէտինճի պաշգանտա մէվճուտ տուր։ Ինշ-Թէ օնուն մախսուս Ֆրանսէվի իւէ իպարէ եազտըղը սէօզլ՛ը. "Պիր քիմսէ արզատաշընը եաճսա գօնշու-սունու տէօվսիւն, եաճսա քէնտիսէնէ զարար վէրէն պիր ատէմին ամպարընը եազսըն տէյու ատքէրին պի-րինէ բիճա էտիպ, ասքեր տաճի օղ ֆիի՛լի գապահի իճրա էյլէտիքտէն սօնկրա՝ մասլահաթ սըղր գալտըղը Հալտէ՝ օղ զուլմարըն քէաֆֆէսինէ սէպէպ օյան քիմսէ՝ օյան զարար ու խասարաթը քէնտի պէտէլին-տէն էօտէմէյէ պօրճլո՞ մու տուր։ Պէն զանն է-տէրիմ քի տէյիլ տիր. զիրա օղ ատէմ ա՛տալէթէ գարշը պիր շէյ էթմէմիշ օլսուդու իչին՝ հիչ պիր կէօնէ զարարրըն թաղմինինէ պօրճլու օլամազ։ Ա՛է-սէլա՝ սանա մուավէնէթ ետա իհսան էթսին տէյիւ պի-րինէ րէճա էթտիյին Հալտէ՝ ա՛տալէթէ գարշը՞մը էթ-միշ օլուբսուն։ Այն օնտան Հէր նէ մաթլուպ էթ-սէն, օնուն տայիմա էթմէյէ ետա էթմէմէյէ սէլահի-յէթի վաղ սըղր։ Օ իրա միւթալէպէնէ մէյլ վէ րաղպէթ կէօսթէրմէք եաճսա կէօսթէրմէմէք օնուն է-լինտէ տիր. վէ միւթալէպէնի իճրա էթմէյէ պաշգա սէպէպ մէպնի մէճպուր տէյիլ տիր, անճագ խա-Թըրշինասլըղը վէ լէթաֆէթինտէն նաշի. օնու տա Հիւսնիւ բիղասը իւէ էտէր։ Պու սուրէթտէ՝ ասքեր վէրմէյի զարարը էօտէմէյի Հալտէ, օնու Թէշվիգ էտէնի պօրճլու սայմազ հիչ պիր վազըթ Հագգ տէ-յէմ տիր"։ Պու շահատէթ գաթը՝ միւքեալէմէյէ

Մի՛ հեթաճ օլանլարա խըրսըզլըզդ էթմէյէ րուխսաթ ։

աղ գալտը պա՛խս օլաճագ իտի . զիրա ամպարը եա-
գանըն խոնըզլէնուլընը վէ լընճֆէրնի լաֆզլարընա ,
փափաղըն պու մագուլէ պիհուտե միւլահաղալարընա ,
ամպարըն հարիգզէտե օլմասընըն սէպէպի էվվէլինի
խաճատան վէ թաղլին պօրճունատան մուաֆֆ պուլյուր-
տուզունա , քի հիւքիւմէթ գաթլէ միւսթահագդ ատտ
էտեր , վէ սայիր պու միսիլիւ պիչիմսիզ լաֆզլարա զա-
յէթ կիւչէձէյիմ կէլտի իսէ տէ , տիյանէթզու փա-
փաղը կիւճէնտիրմէմք իչին՝ քէնտիմի զապթ էթ-
տիմ ։ Ա ագաա փափաղ պու շէյլէրի սահիհ օլա-
րագ վէ պիլ իսբեաթի սէօյլէր իտի , վէ նինէ օլ սիագ
իւզրէ սէօհպէթինէ տէվամ պիրլէ տէտի .

Պու գատար իսպաթլարտան սէն էֆքեարընըն նէ
գատար պօշ շէյ օլտուղունու ֆէհմ էտէպիլիր իտին .
լաքին պու մատտե հագգընաա պուննտան զիյատե սէօյ-
լէմէքտէն պիր մէնֆաաթի հասըլ օլմազ ։ Շ՝իմտի սը-
գընթը իչինտե օլան ատեմլերէ կէլելիմ ։ Պիզիմ փէ-
տէրլէրիմիզ , վէ Ա՝էսհոս տախի՝ ընարա պիր թէսէլլի
վէրմէք իչուն շէօյլէ թա՛լիմ էտերլէր քի "Տէյիլ
եաքընըզ սօն տէրէճէ մուպայիգատա , իլլա՝ սօն տէ-
րէճէ տէյիլ իսէ տէ աղըրճա սըգլէթտե պուլունան
քիմսէլէրէ խըրսըզլըզդ էթմէյէ րուխսաթ վար տըր" ։
Ա՝սքօպար տախի պու շէյի թաստիգ էտեր ։ (Մ՝իւք .
Ա . Ա՝տէտ 29 ։) Պու չօգ աճայիպ շէյ տիր . եաա
փէտեր ։ Տ՝իւնեատա հէման հէր քէս քէնտի իհթի-
յաճընը աղըր գըլյաս էտեր . վէ պու գանուն միւճի-
պինճէ սէն օնլարա րահաթ զամիր իլէ խըրսըզլըզդ էթ-
մէյէ սէլահիյէթի վէրիրսին ։ Պէօյլէճէ եալընըզ սա-
հիհան սըգլէթի իչինտէ օլան քիմսէլէրէ իսկն վէրտի-
յինիզ հալտէ՝ հիսապսըզ խըրսըզլըզգլարա պիր գա-
փու աչմըշ օլուրսունուզ . հիւքիւմէթ իսէ՝ իհթիյա-
ճըն աղըրլըզընա պագմայարագ խըրսըզը թէսիպ է-

Միւհթաճ օլանլարա խըրսըզլըգ էթմէյէ բուխսաթ։

տէր. վէ լազըմ իսի քի սիզ զէյսաէ մա՛գուլ իս-պաթլար իլէ խըրսըզլըդը մէն՝ էէէյիսինիզ. զիրա սիզ պէյնէյնաս տէյիլ սաղթ ա՛տալէթի, իլա մէրհամէթի տախի մուհաֆազա էթմէյէ պօրճլուսունուզ. Հալ պու քի մէրհամէթ մէզքիւր թալիմաթընըդ իլէ պիւսպիւթիւն մահվ օլուր։ Ո՞իրա պիր քիմսէ քէնտինէ ֆայիսէ էթմէք իչիւն, ախէրինէ զարար վէրտիյի Հալտէ՝ ա՛տալէթ վէ մէրհամէթ շէրիա՛թընը պօզար, վէ գօն-շուսունա նահադզլըգ վէ զուլմ էթմիշ օլուր։ Պէն պէյլէ էյրէնմիշ իմ, պունտան պաշգա շէյէ ագլըմ էլմէզ։ Պու ասյիմա տօղրու տէյիլ տիր, տէտի փա-փաշ. զիրա պիղիմ ի՛զդէթլի Ո՞օլինա պիղէ էյրէթ-սի (Ա՛իլա Բ. Մ՛իւ. Ր) քի, "Ո՞էրհամէթ գա-նունու քէնտինի թիճաբէթտէն մահրում էթմէքլէ գօնշուսունու զարարտան խէլաս էթմէյի քիմսէյտէն մահրում էթմէզ"։ Ո՞օլինա պունու տէմիշ տիր շու սէօզիւնիւ իսպաթ էթմէք իչիւն քի "Պիր քիմսէ ալա-ճագլըլարընը ալտաթմագ իչիւն մալինի պիր պաշգասընա թէսլիմ էթմէյի Հալտէ, մալի գապուլ էտէն օնու մուախախարէն կէրի վէրմէյէ զամիրինտէն պօրճլու տէյիլ տիր"։ Պու էֆքեարը գապուլ էտէն Լ՝ Եսիոս, տախի պու թէրթիպ իւզրէ օնու սապիթ էտէր։ (Վիթապ Բ. Պապ Ի. Եայլե։)

Ա՛էն սըզընթը իչինտէ օլանլարա տէրտաշ տէյիլ սին. վէտէրլէրիմիզ իգթիզա էթմէյի Հալտէ մէրհա-մէթ էթմիյէր։ Ո՞նլար ա՛լէսսէվիյէ կէրէք ֆագիր-լէրէ, կէրէք ղէնկինլէրէ ա՛տալէթ կէօսթէրմիյէր։

Շ՛ունու տախի պիլմիշ օլասըն քի օնլար կիւնահ-քեարլարա տա ա՛տիլ պուլունտուլար։ Ո՞նլար կիւ-նահ վէ պէօյիւք գապահար իշչէյէնլէրէ ղայթմիյէ գարշը իսէյէր տէ, էպ ճիւմլէ՝ կիւնահ իլէ գապանը-լան մալի պիր քիմսէ շէրան վէ լայըգան եանընտա

ասգլայապիլիը օլաուղուՆու Թա՛լիմ էտէրլէը։ Ալ՝ պու շէյի Լ՝եսիաս իւ՛մումէն ի՛լան էտէր. (ՎՂԻԹԱՊ Ր. Պապ ՅԳ.) "Հ՛իչ քիմսէ՝ կիւնահ օլան պիր ա՛մէլ ու Հարաքէթի, պիլ Փարզ՝ զինա իչիւն ալմըշ օլտուղու էշնա վէ նագտը, Հագգանիչէթի ու ա՛տալէթի գարշը օլսա տախի, նէ շէրիա՛թը Թապի՛չիհ նէ տէ գավանինի ինսանիչ միւճիպլինճէ կէրուչ բէտա էճմէկ պօրճլու տէչիլ տիր"։ Ալ՝ պու սէպէպտէն էն մէշհուր փէտէրլէրիմիզ աշիքեարէ գարար վէրմիշլէր տիր, քի պիր Հաքիմ մուավինէթի զըմիընտա պիր Հագգսըզ ատէմտէն պիր շէյ՝ նա պիր նէֆէր պիրիսինի էօլտիւրմէք իչիւն պիր աճիչէ ալտըդը Հալտէ, նա՛խօտ պիր ատէմ զայէթի մէքրուհ վէ պէօյիւք գապահաճլար իլէ պիր շէյ գազանտըդը Թագտիրտէ, շէրան վէ գանունէն օնու եանընտա սագլայա պիլիր։ Ալ՝ Լ՝աքօպար՝ միւէլլիֆլէրիմիզտէն պա իսլիֆսըճ՝ Լ՝ա՛չիւնճիւ Ա՛իւքեալէմէսինտէ շու իւ՛մումի գանունու վազ՝ էտէր. "Ա՛տէմ էօլտիւրմէք, Հագգսըզ իլամ էճմէթմէք, էտէպսիզ Հարաքէթլէրը կիպի վէ սայիր նամուսսուզ էօլլար իլէ գազանըլան մալի պիր ատէմ շէրան վէ գանունէնէն միրաս ալա պիլիր, վէ օնլարը կէրի վէրմէկ պօրճլու տէչիլ տիր։ Ալ՝ Լ՝աքօպար քէնտի տէր. (Ա՛իւք. Ե. Ա՛ատ 53.) "Պիր քիմսէ գաթլ, Հագգսըզ իլամ, էտէպսիզ Հարաքէթ վէ սայիրէ իլէ էմնաք եա էմնալէ միւթէսաբրըք օլապիլիր. վէրա պու մագուլէ միրաս Հագգ տըր. վէ օլ Թարզ ա՛մէլու Հարաքէթտէ գազանտըդը էշնա իւղէրինէ պիր Լ՝հիքիմէթը մախսուսէ Թահսիլ էտէր"։ Լ՝այէթլու փէտէր, տէմիր, պէն պու Թարզ Թիճարէթէ տալա վուգուֆիյէթիմ եօգ իսի. վէ շիւպհէմ վար տըր քի ա՛ճապա ա՛տալէթի օնա իյի վէրի՞ըմի. վէ ատէմ էօլտիւրմէյի, նահագգլըդը, վէ զինայը՝ Հագգ վէ էյի պիր շէյ սայա՞ր մի։

ՀԻՆԱՅԷԹ ԻԼԷ ՕԼԱՆ ԹԻՃԱԲԷԹԻՆ ՀԱԳԱ ՈՅԼԸՄԱՍԸ։

Ի՛ԼՄԻ ՓԸԳՀ ՔԻԹԱՊԼԷՐԻՆ ՏԷՏԻՒՒ ԱԷՕՂԼԷՐՒ ՊԷՆ ՊԻԼ-ՄԷՄ, ՏԷՏԻ ՓԱՓԱՂ· ԼԱՔԻՆ ԷՒԻ ՊԻԼԻՐԻՄ ՔԻ, ՂԱՄԻՐԻՆ ՍԱՀԻՀ ԳԱՆՈՒՆՈՒ ՕԼԱՆ ՔԻԹԱՊԼԱՐԸՄՂՂ, ՊԷՆԻՄ ՏԷ-ՏԻՒԻՄ ԿԻՊԻ ԱԷՕՂԼԷՐՂԷՐ։ Ո՞ՆՂԱՐ ԵԱԼԸՆՂՂ ՊԻՐ ՄԱՏ-ՏԷՒԻ ՊՈՒ ԳԱՆՈՒՆՏԱՆ ԻԼՐԱՃ ԷՏԷՂԼԷՐ· ՍԱԼԸ ՕՂ ՎԱ-ԳԸԲ ԿԷՐԻ ՎԷՐՄԷՒԻ ՊՕՐՃ ԱՏՏ ԷՏԷՂԼԷՐ· ՄԷՍԷԼԱ ՊԻՐ ՔԻՄՆԷ ՄՂԼԻՆԻ ԳՈՒՂԼԱՆՄԱՂԱ ԵԱԼՕԱՏ ՊԻՐ ՊԱՇԳԱՍՂՆԱ ԻՒԹԱ ԷՒՄԷՒԷ ՍԷԼԱՀԻՒԷԹԻ ՕՂՄԱՅԱՆ ՔԻՄՆԷՂԷՐՏԷՆ, ՊԻՂ ՓԱՐԶ ՉՕՃՈՒԳՂԱՐՏԱՆ ՎԷ ՔԷՉԻՇՂԷՐՏԷՆ, ԱԳՀԷ ԱՂ-ՏՂՂԸ ԹԱԳԱՒԻՐՏԷ, ՇԷՐԱՆ ԿԷՐԻ ՎԷՐՄԷՒԷ ՊՕՐՃՂՈՒ ՏՈՒՐ"։ ՀԻՒՆ ՊԻՂԻՄ Ի՛ՂՂԷԹՂՈՒ Ո՞ՕՂԻՆԱ ՕՆՂԱՐԸ ՊՈՒ ԳԱ-ՆՈՒՆՏԱՆ ԻԼՐԱՃ ԷՏԷՐ· (ՃՒԼԱ 1· Ը՛ՏԱՂԷԹ ԻՒՂԷ-ԲԻՆԷ· Ո՞ՒՔ· Բ· 94·) ՎԷ ՊՈՒ ՄԱԳՈՒՂԷՂԷՐՏԷՆ ԱՂԸ-ՆԱՆ ԱԳՀԷՒԻ ԿԷՐԻ ՎԷՐՄԷՔ ՓԱՐԶ ՏՂՐ, ՏԷՐ։ Լ՛ՍԲՕԱՓԱՐ ՏԱԼԻ ՊՈՒ ԱԷՕՂԼԷՐԻ ՀԱՀԱՏԷԹ ԿԷԹԻՐՏԻՔԱՏԷՆ ՊԱՇԳԱ, (Ո՞ՒՔ· Ա· Ը՛ՏՓ 59,) ՔԷՆԱՒ ՏԱԼԻ ԻՒՀԻՒՆՃԻՒ Ո՞ՒՔԱՂԷՄԷՍԻՆՏԷ ՄՂՔԻՒԸ ԹԱ՛ԼԻՄԱՐԸ ՍԱՓԻԹ Է-ՏԷՐ։

Ի՛ՂՂԷԹՂՈՒ ՓԷՏԷՐ, ՏԷՏԻՄ, ԿԷՕՐԻՒՅՕՐՈՒՄ ՔԻ ՊՈՒ ԽՈՒՍՏԱՏԱ ՔԷՉԻՇՂԷՐ ՊԱՇԳԱԼԱՐԸՆՏԱՆ ՂԻՅԱՏԷ ՆԱ-ՄԻՆ ՀԻՒՐՄԷԹ ՎԷ ԻՄԹԻՒԱՂ ՊՈՒՅՐՈՒՂՄՈՒՇՂԱՐ ՏՐՐ։ Հ՛ԻՉ ՊԻՐ ՎԱԳՐԸԹ, ՏԷՏԻ ՓԱՓԱՂ· ՃԷՄԻ՝ ՉՕՃՈՒԳՂԱՐԱ ԻՄԹԻՒԱՂԱԹԸ ՄՂՔԻՒԻՐԷ ՎԷՐԻՂՄԻՇ ՏԻՐ· ՊՈՒ ՍՈՒՐՔԹ-ՏԷ ՔԷՉԻՇՂԷՐ՝ ՉՕՃՈՒՂԱՐ ՄԷՍԱՊԷՍՆԻՏԷ ԹՈՒԹՈՒՂՄՈՒՇ ՕՂՈՒԳՂԱՐԸ ԻՀԻՒՆ, ՕՆՂԱՐԸ ՏԱ ՊՈՒ ԳԱՆՈՒՆՈՒՆ ԱՀ-ՔԱՄՂՆԱՆ ՄՈՒԱՔ ԳՐՂՄԱԳ ԻՔԹԻՒԱՅԻ Հ՛ԱԼԱԷՆ ՏԻՐ։ Լ՛ԱՔԻՆ ՊՈՒՆՂԱՐԱՆ ՊԱՇԳԱՍԸ, ՔԻՄ ՕՂՈՒՐ ԻՍԷ ՕՂՍՈՒՆ, ՔԷՆԱ Ա՛ՄՂՈՒ Հ՛ԱՐԱՔԷԹԷՐՒՐ ԻՀԻՒՆ ԱԼՏՂՂԸ ԷՀԵԱՅՂ ԿԷ-ՐՒ ՎԷՐՄԷՒԷ ՊՕՐՃՂՈՒ ՏԷՒԻՂ ՏԻՐ։ Վ՛Ե Լ՛ԱՍԻՈՍ ԹԱՔՓԻՂ ԻՍՊԱԹԷՂԱՐ ԻՂԷ ՊՈՒ ՀԷՂԻՒ ԹԱԱՏԻՔ ԷՏԷՐ։ (ՏՐԻԹԱՊ Բ· Ը՛ՏԱՂԷԹ ԻՒՂԷՐԻՆԷ· ՊԱՊ ԻԴ· Ը՛ՏՓ 51։)

ՊԻՂԻՄ ԴԱՅԷԹՂՈՒ ՉԻՂՈՒՀՕ Օ ՄԱԳՈՒՂԷ ՔԷՆԱ Ա՛ՄՂ

ճիգվիթլէրին զինա հագդընտա թա'լիմ էթտէյի հէյպէթլու գանուլար։

ու հարաքէթլէր իչուն վէրիլմէսի լազըմ կէլէն իւճրէթլէր հագդընտա տախի պա'զը թաֆխիլաթ պէչան էտէր. "Օ,իրա", տէր, "պիր քիմսէ օլ թարղ ա մէլ ու հարաքէթլէրէ բաղի օլան զաթլարըն պուլունտուղու հալու բիւթպէսինէ նազարէն՝ օնլարա վէճէր միւթէնէվի իւզրէ իւճրէթ վէրմէյի տիր. զինա հէր պիրինին տէյէրի տիկէրինքինտէն ֆարգը օլապիլիր"։ Պու պահսը տահա գուվվէթլի իսպաթլար իլէ սապիթ էտէր. (Մ'իւ. ԼՃ. Պաղ Թ. Լ'տէտ 231.) "Պիր քիմսէ զամիրինտէն վէ պէր մուճիպի հագգանի չէթ՝ աշիքնարլըտէ օլան զինատան զինյատէ կիզլի զինա իչուն իւճրէթ վէրմէյէ պօրճլու տուր։ Օ,իրա պիր ևՀլի ըզղ գարընըն կիղլիտէ ճիմայէ ըէյ վէ բիղա կէօսթէրմէսի՝ ֆահիշէնին ա,իքնարէն օլ հարաքէթի միւրթէքիպլէ պուլունտուղունտան զինյատէ մագպուլ վէ զինգըլմէթ տիր. վէ հիչ պիր շէրի'թ էօյլէ պիր հարաքէթի իւճրէթէ նալայըգ գըլյաս էթմէմիշ տիր։ Կ'ըզղ, էվլի գարը, քէշինէչ (չայթաչէ) վէ սայիրէ իւճրէթի հագդընտա տախի էօյլէ տիր։ Պունլարըն ճէմիսինին տէ հագգը պիր տիր"։

Պատէհու Ն'իզվիթի միւէլլիֆլէրտէն, պա'տա էօյլէ մուզիրը վէ միւնասիպլէթսիզ սէօզլէր վէ շէյլէր կէօսթէրտի քի զինը էթմէյէ պիլէ ճէսարէթ էթմէմիշ. Համթա քէնտի պիլէ օնլարտան թէհթրէյիպ իքրահ էթմէլի իտի, (զինա զաթէն պիր էյի ատէմ տիր,) էկէր մէգքիւր միւէլլիֆլէրէ ֆահիշ րայէթ ու հիմայարը օլմամըշ օլսա իտի. իչպու ֆահիշ րայէթինտէն նաշի՝ օնլարըն հէփ ատէտքէրինի գապուլէ շայան կէօրիւր իտի։ Պէն, կէրէք միւքաէլէմէսինէ տէվամ էթմէսի իչուն, վէ կէրէք քէշինէրին պէօյլէ հէյպէթլու, մինասիպլէթսիզ, վէ եօլսուզ թա'լիմաթլէր իլէ միւ-

ՇԷյթանի եկամար . ագչէ իլէ զուլմ եթմէյէ իզն :

լէվվէս օլան քիթապլէրինի կէօրմէք էմէլ վէ արզուսի իլէ , մէրգումէն պու շէյլէրի թա'րիֆ էյլէմէյի հէնգամառէ թա'ճիւլ իլէ սիւքիւթ էտէր իտիմ : Պէյլէճէ մէրգում քէլամընա սէրպէսթ ատվամ էտիպ՝ շու նէթիճէյէ վասլ օլտու : Պու սէպէպտէն , տէտի , պիզիմ րայէթլու Մ՚օզինա պու մէսէլէյի շէյզէ հալլ էտէր . (վէ զանն էտէրիմ քի պունտան պէյզէ խօշնուտ օլաճագսըն .) "Պիր քիմսէ պիր ֆէնա հարաքէթի իչինն ագչէ ալտըդը հալտէ՝ օնու կէրի վէրմէյէ պօրճլո՞ մու տուր : Պուրատա այըրտ էթմէք իզթիզա էտէր , տէր պու միւթէալէր զաթ . էկէր ագչէ ալտըդը հարաքէթի իճրա էթմէմիշ իսէ , ագչէյի կէրի վէրմէսի լազըմ կէլիր . լաքին իճրասընտա պուլունմուշ իտիյի սուրէթաէ՝ ագչէյի կէրի վէրմէք հիչպիր վագըթ իճապլը իզթիզասընտան տէյիլ տիր" : Պու սէօզլէրի Ի՚սքօպար տա շահատէթ կէթիրիր : (Մ՚եւք . Գ . Ի՚տէտ 138 :) Ի՚նձէ իտաէ էտիօտ կէրույէ ըհտտա էթմէք խուսուսունտա էֆքեար ու թա'լիմաթըմդըզն պա'զը խուսուսլարընը սանա իֆտաէ էյլէմիմ : Ուումարըմ քի պու կիւն սէն օնլարը էյի էօյրէնտին . շիմտի շունու անկլամագ իսթէրիմ քի սէն օլ էֆքեար ու թա'լիմաթտան քէնտինէ պիր հիսսէ չըգարա պիլմիօրսիօհին : Ուանա պիր սիւալ էտէյիմ , պագալըմ ճէվապընա գատիր օլապիլէճէ՞ք մի սին : "Պիր հաքիմ թաբաֆէյինին պիրինտէն տա'վասընը կէօրմէք իչին ագչէ ալտըդը հալտէ՝ օնու կէրույէ ըհտտա էթմէյէ պօրճլո՞ւմու տուր" : Ի՚այէթլու փէտէր , տէտիմ , շիմտի սէն պանա եօգ տէտին : Օ՚զանն էթմէմ քի պէօյլէ տէմիշ օլայըմ , տէտի . պէն սանա ա՚յէսսէվիյէ՞ մի տէտիմ : Պէն սանա տէտիմ քի , օնու կէրու վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր , էկէր տա՚վայը գազանմադա հագգը օլմայան ատէմէ գազանտըրտը իսէ : Ի՚աքին

ՇԷյթանի իլամեր. սիրէ Եանի պիւյիւճիւլիւյէ բուխաթ.

ամ՝վայը գազանանըն հագդը օլտուղու Հալտէ, շէրան քէնտույէ րաճի օլան շէյի թէքրար սաթուն ալմասը թալէպ օլունսափլը՛ր մի: Ա՛ինին ա՝գլըն վէ հագդըն եօգ տուր: Ա՛աքիմին ա՝տալէթ էթմէյէ պօրճլու օլտուղունու անկլա՛մայօրմուսուն. պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթէ՝ ա՝տալէթ իւղէ լազըմ կէլէն շէյի սաթմադա գաուր տէյիլ միր. լաքին ա՝տալէթէ գարշը էթմէյէ պօրճլու օլմատըղը իչինն՝ հագգանիյէթէ մուղայիր տավա կէօրտիւյիւ Հալտէ ագչէ ալա պիլիր: Պու խուսուստա էն պաշ միւէլլիֆլէրիմիզին ճէմիսի՝ Ա՛օլինա, Ա՛ֆճինալտո, Գիլհուչիո, Լ՛աքօպար, Լ՛ևսիոս, պիլ իթթիֆագ սէօյլէրլէր. վէ հէփիսի շունու տէր, "Ա՛աքիմ ա՝տալէթ էթմէք իչինն ալմըշ օլտուղու շէյի՝ աթիյէ մէգամդնաա քէնտինէ վէրիլմէմիշ օլտուղու Հալտէ՝ կէրի վէրմէյէ պօրճլու խաե տէ, հագսըզ պիր տաէմին տավասընը կէօրտիւյիւ իչինն ալմըշ օլտուղու շէյի կէրի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ միր":

Պէն պու մինասիպէթսիզ վէ այգըրը թա՝լիմաթտան պիւսպիւթիւն ալթ՝ուսթ օլտում. վէ պէն ծնուն ղարարը նէթիճէլէրինի միւաֆագա էթմէյիմ էնտաե, փափազ պանա պիր պաշգա մէսլէկ Հազըր էտէր իմիշ. իմտի պանա տէտի: Պէն սանա պիր շէյ տաՀա սիւալ էտէյիմ. պանա ա՝գիլանէ ճէվապ վէր. "Պ՛այը խապէր վէրէն քիմնէ պու Հարաքէթլէ գաշանտըղը շէյի կէրի վէրմէյէ պօրճլո՛ մու տուր": Ի՛աՀյէթլու փէտէր, տէտիմ. Հազրէթլին նա՛սըլ իմթէր իսէն, էօյլէ օլսուն: Ն՛ասըլ իմթէրսէմ էօյլէ՛ մի օլսուն. նէ՛ տէյսին, Հագիգաթ ա՝ճայիպ ատէմ սին, սէնին լագըրտընաան էօյլէ կէօրիւնիւր քի, կէրչէքլիք պիղիմ իրտաէթիմիզէ մէպուտ տուր: Պէն էյի անկլայօրում քի սէն պու շէյի քէնտիլիյինտէն պուլամայաճագսըն: Ի՛օյլէ իսէ իչպու միւշքիւլ ճէվապը

Շէյթանի ի՛լմ իւէ խապէր վէրէնէրին իւճրէթի հադդ տը։

Անքէզտէն տէյնէ։ Ի՛վվէլա Լհմմալ նամ քիթապընտա (ՎԻթմապ Ր. Պապ ԼԸ. Ա՛տէտ 94, 95, 96) պիր ֆարգ կէօսթէրիր. "Պ՛այպը սէօյլէյէն ատէմ եալընըզ ի՛լմի նիւճիւմ վէ թապիաթէ տայիր եօլ լա՞ր մը, եօխսա՝ շէյթանի սէնա՛աթ մը խոթի՛մալ էտէր"։ զէրա տէր. "Պիր խուսուստա կէրի վէրմէյէ պօրճլու տուր, տիկէր խուսուստա իսկ կէրի վէրմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր"։ Շ՛իմի սէն Հա՞նկը խուսուստա տէյիւ սիւալ էտէճէքսին։ Պու զօր պիր շէյ տէյիլ տիր, տէտիմ։ Ա՛յէ տէմէք իսթէխիրինի անկլատըմ, տէտի։ Այն զանն էտէբսին քի շէյթանլար վասիթասի իլէ զայպը սէօյլէտիյի Հալտէ՝ կէրի վէրմէյէ պօրճլու տուր։ Լ՛աքին ան՛էնին զանընըն կիպի տէյիլ տիր, իլլա պիւսպիւթիւն օնուն մուղայիրի տիր։ Ի՛շթէ Անքէզէն սէօրիւ օլ մահալտէ. "Պ՛այպը սէօյլէյէն շէյթանըն վասիթասը իլէ՝ տէրքեար օլտուղու միսիլլիւ՝ օլ շէյի պուլմադա զահմէթ չէքմիմիշ օլտուղու Հալտէ, օնու կէրի վէրմէյի վաճիպլինտէն տիր. լաքին զահմէթ չէքմիշ օլտուղու Հալտէ՝ կէրի վէրմէյէ ասլա պօրճլու տէյիլ տիր"։ Պունու պէօյլէ տէմէյի նէտէ՞ն նէյլամի էտէր, Թայէթլու փէտէր։ Ա՛յնկա՞մայօրմուսուն, տէտի։ Օ՛իրա պիր ատէմ ֆէննը շէյթանի իլէ զայպ պուլա պիլիր. լաքին ի՛լմի նիւճիւմ քիւզիպ պիր սէնա՛աթ տըր։ Ցագամի, Թայէթլու փէտէր, շէյթանն տօղրուսունու սէօյլէմէյիյի Հալտէ, չինէքի ի՛լմի նիւճիւմտէն զէյսատէ տօղրու սէօյլէյէն տէյիլ տիր, զայպը պագան՝ Հագգանիյէթի իւզրէ ալտըղը ագէճի կէրի վէրմէյէ մէճպուր օլուր։ Ցայիմա, տէյիլ, տէտի։ Անքէզ պիր ֆարգ վար տըր, տէր։ "Պ՛այպ պագան շէյթանի սէնա՛աթը էյի պիլմէյիյի Հալտէ, կէրի վէրմէյէ պօրճլու տուր. լաքին ֆէննը սիհրտէ մէհարէթի օլուպ՝ Հալէ քէյֆիյէթի պիլմէք

ճեղքեթլերին ասուածաբանութիւնարբնաան հասըլ օլան կիւզել կիւզել ֆայտէլէր։

իշիւն հեր ուսուլի գուլլանտըղը թագփրտե, կերի վերմէյե պօրճլու տէյիլ տիր։ Օ իրա օ մագուլե պիւճիւնին ղահմէթի ագչե իլե էօտէնմէլի տիր"։ Պու ղայէթլե կիւզել վե ֆայտէլի շէյ տիր, Թայէթլու փէտէր. զիրա սէնին սէօզիւնե նազարէն՝ ֆէնդը սիհրե էյի աշինա օլմազա վե օղ սէնաաթտա մէհարեթ քէսպ էթմէյե պիւյիւճիւլերի մէճպուր էաէճէք փեք ա՛լա եալ տուր. շէօյլե քի հագգանիյէթ իւղրե ագչե գազանմազա իմիւտլերի օլուպ՝ ճեմա՛աթե սատըգանե խըզմեթ էթսինլեր։ Ղալիպա սէն իսթիհզա էտէյօրսուն, տէտի փափազ. պու պիր էյի վե մինաասիպ լագըրտը տէյիլ տիր. զիրա թանըլմազդընդն պիր մահալտե պէօյլե սէօյլէյէճէք օլուռղուն հալտե, էօյլե քիմսնէլեր պուլունապիլիր, քի պու լագըրտընա էյրի մա՛նա վերիպ՝ տին խուսուսլարընը զէֆգէլենիյօրսուն տէյերեք սէնի ֆասլ էթսինլեր։ Պէն քէնտիմի էօյլե ֆասլտան գօլայ վիգայէ էաերիմ, Թայէթլու փէտէր. զիրա լագըրտըմդն ասըլ ֆիքրինի վե մէֆհումունու թէֆթիշ էթտիքլերի հալտե, էօյլե պիր սէօզ պուլամազլար, քի օնուն մուղայիրի թաստիգ օլունմասըն։ Վ է իհթիմալ տըր քի պունլարըն մուղայիրինի էթբաքըլա իսպաթ էթմէյե պիր կիւն սէօհպէթլերիմիլտե պիր մինասիպ սէպեպ պուլալըմ։ Այն շիմտի լագըրտըրը թէպտիլ էթտին, տէտի փափազ։ Տօղրուսուս, տէտիմ, Թայէթլու փէտէր, պէն ա՛զիզ շէյլերի զէվգլենմէք իսթէրիմ տէյու շիւպհե էթմէնիզ, պանա զայէթլե տօգանըր. վե վագաա տա հագգըզդ շիւպհե տիր։ Պէն օնու սահիհ օլաբագ տեմետիմ, տէտի փափազ. լաքին պիզ տօղրուսունու սէօյլէյէլիմ։ Իհկեր իսթէրսէն, պէն պիւսպիւթէիւն հաղըր ըմ, եա՛ փեեեր. պու շէյ սանա

ճիգ վիճելէրին աստուածաբանութիւնը ընտան հասել օյան ֆայտէլէր։

մերպուէթ տուր։ Ֆագաթի տօղրուսու՝ փէտէրլէրինիզ հէվ ատէմլէր իչուն փէտէրան ճահտ էթմէյքտէն սօնկրա, պիւյիւճիւլէրին մինասիպէթլի թէճարիւթինի պիլէ նիզամա գօմագ իսթէտիքլէրինի կէօրտիւյիւմտէ՝ չօգ թէա՛ճիւպ էտիյօրում։ Ն՚էվապ վէրտի փափազ, ՚էր նէ գատար եազըըա, եինէ հէվ ատէմլէր հագ-գընտա լազըմ օյան եազըմըշ օյամազ, ճէմի՛ վու-գուաթլար եէրլի եէրինճէ անկլատըլամազ, վէ այնի պիր շէյի հէր քիթապլարտա թէքրար պէ թէքրար տէրճ էթմէք միւմքինսիզ տիր։ Հ՚իմտի սէն պիզիմ ղայէթ տիրայէթլու փէտէրլէրիմիզին պիրինին սէօ-զիւնտէն պու շէյի էյի անկլայաճագսըն։ Վ՚է սէնին ա՛գլըն տախի օնա շահատէթ էտէր. պիրա պու կիւնքի կիւն օ պիզիմ իւ՛մմիւմի պէօյիւյիւմիւզ տիր։ Պու զաթ րայէթլու փատրէ Կէլըօթ տուր, քի քէնտի սէ-քիզինճի քիթապլընտա (Պապ Ա.Ջ) տէր. "Օ՚ա-թէրն պիրի խոստովանահայրընէն իչնի իլէ պալատէ մէզքիւր թարղ իլէ գազանմըշ օլտուղու քիւլխէթ-լի ագէչի կէրի վէրմէյէ կիթտիչինտէ, եօլտա պիր քիթապճը տիւքեանընա կիրիպ՝ պիր եէնի շէյին վար մը տըր տէյու սիւալ էթտի։ Օ տա պիր եէնի բա-րոյական Ա՚ստուածաբանութիւն քիթապը կէօսթէրտի. մէզքիւր զաթ թէվէքքիւլտանէ քիթապընն քաղաղտարը-նը չէվիրտիյի վագըթ, քէնտիսինէ միւթալիգ օյան մէսէլէ նազարընա իսապէթ էտիպ՝ ալտրդը ագէչի կէրի վէրմէյէ ասլա պօրճու օլմատըղընը անկլատը. իմտի զամիրինին իպթիրապընտան գուրթուլուպ, վէ ագէչնին ազբուղընը իւգէրինտէ թաշը յարագ, զիյա-տէ խաֆիֆլիյիլէ էվինէ ավտէթ էյլէտի՛»։

Հ՚իմտի պանա ճէվապ վէր, պիզիմ թա՛լիմաթ-լէրիմիզի պիլմէք ֆայտէլի՞ մի տիր, եօգսա՝ տէյիլ մի

ՃԻՎՔԵԼԵՐԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸՆ ՄԻՏԻՒ։

տիր։ Պու նագլիյեթի տէ ղէվգլէնէ պիլի՞ջիսին. վէ օնուն իւղէրինէ, փատրէ Կէլսօթ իլէ շու բուհա-նի միւլահազայը էմմի՞զմիսին։ "Պու թարղ վագա՛ա-լար Հագգ Թ՛ասալանըն մուգատաէրինին ա՛մէլի. Հի-մայէթ էտէն մէլէյին գուլաղուղլուղու օլտուղունուն պէշարէթի, վէ օլ Թա՛լիմաթլարը Թէսատուֆէն օ-գույանլար իչիւն Ալլահըն օնլարըն Հագգընտա օլան Թէտպիրինին իճրասը տըր։ Ալլահ էգէլտէն միւրատ էթտի, քի օնլարըն խէլասընըն ալթուն զինճիրի այնի պիր շէյի սէօյլէյէն եիւղ միւելլիֆտէն պիրիսինէ մէր-պութ պուլունսուն. զիրա օլ միւելլիֆլէրին ճէմիսինէ րասթ կէլմէք միւմքիւնսուիւղ տիր։ Օլ պիր միւելլիֆ տէ օպիրլէրի կիպի եաղմըշ օլմասա իտի, պու ա-տէմ գուրթուլմազ իտի։ Լէյլէ իսէ Յիսուս Ուրիս-տոսուն իսմի իլէ՝ միւելլիֆլէրիմիզին չօգլուղունուզ զէմմ էտէն քիմսէլէրէ բիճա էտէլիմ, քի օնլարա օլ քիթապլարը չօգ կէօրմէ սինլէր. Ալլահըն էպէտի Թագ-տիրի վէ Յիսուս Ուրիստոսուն գանը օնլարա օլ Թէ-կէլիֆաթլարը գաղանտըրտը"։ Իշթէ կիւզէլ սէօզլէր, պու սէօզլէր իլէ պու ա՛լիմ փաւխազ շունու իս-պաթ էթմէք իսթէր, եա՛նի Խարըյական Աստուած-աբանուԹիւն եաղան միւելլիֆլէր նէ գատար չօգ օլ-սալար՝ օլ գատար փայտալը տըր։

Պայէթլու փէյէր, տէփիմ՝ պէն պու մատտէ իւ-զէրինէ օլան էֆքեարըմը սանա իֆատէ էթմէյի պաշ-գա վագԹա պըրագըրըմ. չիմոի սանա եաղընըզ շու-նու տէրիմ, քի Թա՛լիմաթլարըն պու տէրէճէ միւֆիտ, վէ օնլարը նէյը էթմէք զայէթլէ չօգ իֆթիխալը օլտուղ-ղու սէպէպտէն սէն օնլարը պանա Թա՛լիմ էյլէմէյէ տէվամ էթմէյէսին։ Օիրա էյի պիլէսին քի, օն-լարը եաղըզ Թարաֆընա կէօնտէրտիյիմ զաման՝ օնլարը փէք չօգ քիմսէլէրէ կէօսթէրմիյօր։ Պիլիմ ֆիքրի-

Մեղմեպսիզիյե վե սեֆահաթա բուխաթ։

միզ օնլարը պաշգա շէյ իչուն եա պաշգա թարըզ գուլլանմագ տէյիլ, իլլա պիր էյի շէյ կիպի օնլարը հէր ատէմ էյըրէմէք տիր։ Կէօրիյօրսուն քի, տէ-տի, պէն տէ օնլարը սէնտէն գըզգանմայօրում, վէ պունտան պէյլէ տէ թա՛լիմաթըմա տէվամ էտէճէ-յիմ. հալ պու քի պա՛զը փէրէքէնտէ շէյլէրի տախի էյըրէնմէք սանա էլզէմ օլտուղու իչուն, շիմտի սանա՝ ճանլարըն խէյասընը վէ տինտարլըզը գօլայլաթմագ ի-չուն փէտէրլէրիմիզին միւսաատ էթմէյի պա՛զը էվզ-ու սեֆա վէ իսթիրահաթը էօմրէ տայիր խուսուսլար հագգընտա միւթալա՛ա էտէճէյիմ. պու վէճհ իլէ վուգուճիյէթին մէրթէպէյի քէմալիյէթէ վասլ օլուպ՝ հիչ պիր շէյ էքսիք գալմագ։ Փափագ պէնիմ իլէ պէյլէ սեյլէշտիքտէն սօնկրա, պէնի պրագտը։ Պագի և այլն.

Ց. Գ. Տայիմա սանա տէմէյէ ունուտուրում, քի Լ՚սքօպարըն քիթապլարը տէֆա տէֆա պասմա օլուն-մուշ օլտուղունտան, կէօնակէօն տիրլէր։ Սաթուն ալաճագ օլտուղուն Հալտէ՝ Լ՚իսնտա պասը լանլարտան ալ. պու սթամպիատա հէր պիր քիթապըն աննընտա նէյի միւհր իլէ միւհրլէնմիշ պիր Գ՚ատն Գ՚ատուծոյ վար տըր. եախօտ 1651տէ Պրիւքսէլտէ պասըլան-լարտան ալ։ Պունլար սօն պասմալար օլտուգլարը ի-չուն՝ 1644 վէ 1646տա Լ՚իսնտա թապ՝ օլունան իլք պասմալարտան էյի վէ վէյյատէ մուֆասսալ տըրլար։

ՏՕԳՈՒՋՈՒՆՃՈՒ ՄԷԹՈՒՊ

Ը՚զիզ Պէքիրէ Ա՚իգվինիչէրին մարիֆէթի իլէ ճէ-մա՚աթըն պէյնինտէ եայըլան սախթէ իսպատիճլէր։ Սըգընթը չէքմէյէրէք՝ զէվզ-ու սեֆա վէ իսթիրահաթ իւզրէ կէչինէրէք խէյասա նայիլ օլմագ իչուն եինէ

ձէննէթէ կիրմէյէ եիւզ ատէա գօլայ ի՛պաաէթ։

Ա՛իվլիվլէրին իճատ էթմէյի գօլայլըգլար։ Ա՛աղ-բուրլուգ, գըզգանճլըգ, շիշպօղազլըգ, թէճէնիս սէօզ-լէր, ֆիքր նէյէթի, գըզլար սէրպէսթլիյի, գարըլար էլպիսէսի, յօունլար, վէ պատարագ կէօրմէք խուսուս սունտա տէֆիա՝ Ա՛իվլիվլէրին թա՛լիմլէթը։

Փարիզ. 3 Յուլիս. 1656.

Պէնիմ Լ՛ֆէնտիմ,

Իշպու սօն տէֆիա՝ տիյանէթլու փաիւաղը կէօրտիւ-յիւմէզ պանա էթմէյի թա՛զիմ ու թաղթիֆ գատար պէն սանա իլթիֆաթ էտէմէմ։ Ա՛էրդուա պէնի կէօր-տիյիւ կիպի, եանըմա կէլտի, վէ էլինտէքի քիթա-պա պագարագ՝ պանա շու քէլամլարը սէօյլէմէյէ պաշլատը. "Պանա ճէննէթի աչան քիմսէյէ ա՛զիմ մէճպուրիյէթի իզհար էթմէզ մի սին. վէ ճէննէթին պիր անահիթաբըլնա միւթէսաբըրլիք օլուա՛ իսթէմէյին վա-դըլի իչերի կիրէսիլտէյին հալտէ՛ պէօյլէ պիր իդպա-րէ միլլօնլար իլէ ալթուն վէրմէզ մի իսին։ Չալըշու-քի օրայա կիրմէք իչուն պու գատար պէօյիւք մէսա-րիք լազըմ տէյիլ տիր. իչթէ սանա պիրի պիրինտէն ուճուզ եիւզ անահիթար"։ Լաքին պէն անկլայա-մայօր իտիմ, քի էլինտէքի քիթապտան մը օգույօր իտի, եօխսա քէնտի թարաֆընտան մը սէօյլէյօր իտի։ Ֆագաթ մէրգում պէնի մէրագտան գուրթար-տը, տէյէրէք. Գունլար պիրլիմ փատրէ Պարբինին թէէլիք էթմէյի քիթապըն իլք սէօզլէրի տիր. զիրա պէն քէնտիլիյիմտէն պիր շէյ սէօյլէմէմ։ Թայէթլու փէտէր, տէտիմ, պու Տա՞նկը քիթապ տըր։ Գու քի-թապըն իսմի, տէտի, "Իպատէթլաթաար քիմսէլէրին Ա՛լ-լահըն Ա՛լիտէսինէ օլան եիւզ դօլայ ի՛պաաէթ իլէ

ձէննէթէ կիրէյէ եւս աստէա գօլայ ի՛պատէթ։

աչըլմըշ ձէննէթի՛տիր։ Ի՛այէթլու փէտէր, պու նէ՞ էյի շէյ տիր, ա՛ճապա պու գօլայ տինտարըղլարըն հէփի-սի տէ կէօյիւն գատիւսունու աչա պիլիրլէ՞ր մի։ Պէյլե, տէտի. պէրա օ մէղքիւր քէլամընտա տէր քի, "Պու քի՛թապտա Ա՛լիտէթուլլահ իչիւն նազըլմըշ օլան ի՛պատէթլէրին հէր պիրի կէօյիւն պիրէր անախթարը ապը, վէ սանա ձէննէթի պիւսպիւթիւն աչարլար, ան-ճագ սէն ընլարը իսթի՛մալ էթմէյի սին». վէ պու սէ-պէպտէն քէլամընըն նէթիճէսինտէ տէր, քի պունլա-րըն պիր թանէսի տախի իսթի՛մալ օլունսա, ղէյատէ-սիյլէ խօշնուա օլուր։

Ի՛նջյէ իսկ, Ի՛այէթլու Փէտէր, մէղքիւր ի՛պատէթ-լէրին են գօլայլարընտան պիր գաչընը պանա էօյրէթ։ Ա՛էփիսի տէ գօլայ տըր տէտի. մէսէլա. Ա՛ղիզ պիքի-րին պիր թասվիրինի կէօրտիւյիւնտէ՝ օնա սէլամ վէր-մէք. Ա՛ղիզ պիքիրին օն սէվինճէրինէ նա շաղլըգ-լարընըն վարդարան տէնիլէն թէսպիհ տուա՛սընը սէօյ-լէմէք. Ա՛էրնէմին խամինի սըզ սըզ թէյէֆֆիւղ էթ-մէք. Թարաֆըմըզտան Ա՛զիզ Պիքիրէ ի՛զզէթ վէ թա՛-զիմ էթսինլէր տէյու մէյէքլէրէ սըփարըշ էթմէք. փատիշահ՛ընըն՝ պաշգա քիւսէյէրտէն զէյատէ Պի-քիրէ քիւնէ եափմասընը արզուլէմէք. Հէր սապահ՝ օնա Ա՛ապահ՛լար խայր օլսուն՝ վէ ագշամ՝ Ա՛գշամ՛լար խայր օլսուն տէմէք. Հէր կիւն Ա՛էրնէմին նիւրէյինէ ի՛զզէթէն՝ սէլամ սանա (ոզջոյն էեղիր.) տէմէք։ Պու ի՛պա-տէթլէր իլէ, տէտի, պիր ատէմ շիւպհէսիզ Ա՛զիզ Պի-քիրին կէօյնիւնիւ գազանըր։ Լ՛աքին՝ Ի՛այէթլու փէ-տէր՝ շու տախի պիր շարթը էլղէմ տիր քի՝ օլ ի՛պա-տէթի էտէն նիւրէյինի Պիքիրէ վէրսին։ Պիր քիմ-սէնին տիւնեայա զէյատէսիյլէ մուհապպէթի օլսուն-ղու Հալտ՝ տէտիյին շէյ իզթիղա էթմէզ։ Պալատէ զէքր օլունան միւէլլիֆին քէլամընը տիյնէ. Ա՛ա-

գաա՝ եիւրէք եէրինէ եիւրէք վէրմէմէն չօգ էյի վէ մինասիպ իսէ տէ՝ սէնին եիւրէյին սահմիլերէ վէ տիւնեայա զիյասեթ եաիրշմիշ վէ մէյլ եմիշ օլսուդու Հալեթ , օլ եիւրէք թէսմիյէ եմեխյին ուքաճըգ եսիրի Գիքիրէ սունասըն տէյու սանա թէքլիֆ եմէմյէ ճէսարեթ եմէմ՚՚։ Գ՚քիր հալընըդ քենտի սէլամընը գապուդ եմէմյէ գանա՝աթ ետէր ։ Գու տինտարըդգար՝ իւք պասմանըն 33, 59, 145, 156, 172, 258, վէ 420 սահիֆէլերինեթ պուլունուր ։ Գունդար, տէտիմ, զայէթ գօլայ վէ ըսհաթըդգ վէրէն շէյլեր տիր, վէ զանն էաերիմ քի պուննան սօնգրա ասլա պիր քիմսէ Հիւքմի ա՝զապ օլունմազ ։ Լ՚աքին եազը՚դ , սէտի , պէն կէօրիյօրում քի սէն ինսան գըսմընըն սէյրէթ եիւրէքընէ նէ՞ տէրէճէյէ եէթիշմիշ օլսուդունու ասլա պիլմէյօրսուն ։ Լ՚ոյլէ սահմիլեր վար քի իքի չինֆէթ սէօգլու , սապանէրէ Հայր օլսան , աճըմընդ Հայր օլսան սէօյլէմէյի պիլէ գապուդ եմէմէրէ . զիրա օնըսըդ պիր էյիճէ խաթըրլարընսա սադըմատըդգա , տէյէմէդլեր ։ Գու սէպեպտէն վիտարէ Գարրի օնըսար իչինն պիր գօլայ թէրթիպ իճատ եմէմյէ մէճպուր օլսուս . մեսէլա ''Կէճէ կիւնտիւդ գօլտա պիր Հալդա պիչիմի թէսպիհ , եա պիր էվրդպան , նախօտ Ա՝ալիսէթուլլահընն պիր թասվիրինի թաշընմագ''. Գունդար 14. 326 վէ 447 սահիֆէլերտաէ եազըդմըշ օլան ի՝պատէմէլեր տիր ։ փատրէ Գարրինին (Սահիֆէ 106) տէտիյի միսիլի՝ ''Ը՚խմի սէօյլէ , Ա՝էրնէմին ինտինտէ լուԹֆ պուլմազա սանա գօլայ ի՝պատէթ ուսուլի թէտարիք եմէմյօ՚րմնյում՚՚։ Իչմէ փէտեր , տէտիմ , պու իֆրատա պէօյիւք պիր սուհուլեթ տիր ։ Գունտան զիյասեթ օլսմազ , տէտի . վէ զանն էաերիմ քի պու գատարը քեսաֆի տիր . զիրա պիր ատէմ չօգ ա՝գըլըդգ վէ սէֆիլ օլմազը , քի պիլմիւն էօ՝մրիւնտէ գօլուն-

Ա՛զիզ Պիքիրին Թասվիրինէ սէլամ վէրմէնին գուվվէթի։

տա պիր Թէսպիհ, նա գօյնունտա պիր վարդարան Թաշըմալա, պու վէճճ իլէ խէլասընը հագիգէթ Թէհ-մին էթմէք իսթէմէյէ իհմալ էթմին. չիւն պունուն Թէճրիւպէսինի էտինէլը՝ հէր նէ Թարղ իլէ եաշա-տըլար իսկ տէ, ասլա ալտանմատըլար. լաքին պիղ տայիմա էյի կէչինմինէր տէյու նասիհաթ էտէրիղ։ Պէն սանա էմնալ կէթիրէյիմ եալընըզ օլ գարը-ժը, քի հէր կիւն Ա՛զիզ Պիքիրին Թասվիրլէրինէ սէլամ վէրէրէք, վէ ի՛պատէթ սունարագ, քէնտի պիւԹիւն էօ՛մրիւնիւ էօլտիւրիւճիւ կիւնահ իչինտէ կէ-չիրիպ՝ էնճամ օլ Հալտէ էօլտիւ իսէտէ, մէղքիւր ի՛-պատէթին սէմիրէսի իլէ խէլաս օլտու։ Պէն՝ եիւբ-սէք սէս իլէ. պու չէյ նասըլ օլապիլիր տէյիւ, պա-ղըրսըմ։ Չիւնքի, տէտի, Ա՛րիստոս Ա՛ֆէնտիմիզ մահսուսէն օնու տիրիլմատի։ Ա՛նմի պու ի՛պատէթի էտինէլէր ասլա հէլաք օլմազլար։

Ի՛պրէհիմ փէտէր, պէն սահիհ պիլիրիմ, քի Վ՛ա-լինէեմուլլահա ի՛պատէթ էթմէք. խէլասա էրմէք իչիւն պիր Թարիղի գավի տիր, վէ էն ուֆագ ի՛պատէթ-լէրինն պիլէ՛ իման վէ մուհաֆազէքէ իլէ օլտուգլա-ըը Հալտէ՝ ա՛զիզ իւճրէթի վար տըր՝ վէ ա՛զիզլէր օնլարը խաթի՛մալ էթիրլէր։ Լ՛աքին օնլարը խաթի՛-մալ էտինլէր քէնտի ֆէնա Հարաքէթլէրինի Թէպ-տիլ էթմէզսէլէր տէ, եինէ էօլէճէք վագըթլէ-րինտէ Թէվպիհ կէլէճէքլէր տիր, եախօտ էօյլէ էրկ գըյամ էթմէք իհսան օլունուր տէյիւ ինանմագ, վէ ինանտըրմագ, պէնճէ՛ կիւնահ քէեարլարը եօլտուզ Հալ-լէրինտէ տէվամ էթտիրմէքտէն պաշգա չէյէ եարա-մազ. վէ օնլարը օլ եօլտուզ Հալլէրինտ՛ն կէրի տուր-տուրաճագ եալընըզ լուԹֆուն իհսան էտէպիլէ-ճէյի սահիհ Թէվպէտէն իսէ քիւսթահլըգտան նէ-շամ էտէն սանմէք սէլամէթ իլէ օնլարը ալտանմագ

տը։ "Ո՛չ արարը եօգ տուր, տէտի փափազ, ՃԷՆԷԼԷՔ կիրէլիմ տէ՝ Հանկը Թարաֆտան կիրմէմիլտէ պիր պէ-յիս եօգ տուր"։ Ա՛մումի պէօյիւիւմիդ մէշհուր Պինէլի պու խոսուստա "Ա՛լլահ՛ըն մուգատաէրինին նիշանէլէրի իւզէրինէ" եազըլըը կիւդէլ քիթապընատա (15ինճի պասմա. 130 սահիֆէ) տէր. "Ալ չըյարագ օլսուն, ուչարագ օլսուն, հէր նասըլ օլուր իսէ օլսուն մա՛նի տէյիլ միր. անճագ ՃԷլալին շէհրինի ալալըմ". պունլար մէզքիւր փէտէրին օլ մահալտէ Թահրիր էյլէմիյի սէօզլէր միր։ Պէն տահի իդրար էտէրիմ, տէտիմ, քի պունտա պէիս եօգ տուր. Հալ պու քի օրպայա կիրէճէյիմիզ էմնիյէթի քէսպ էթմէլի իդ։ Ա՛զիզ Պ՛քիր, տէտի, պու շէյէ քէֆիլ միր։ Պու շէյի փէտէր Պաբրինին քիթապընըն ան սաթընըլարընտան անկլայա պէլիրսին. "Ա՛չըլիմ տագիգէսինտէ"՝ տէր, "տէ՛ւշմէն սէնտէն պիր շէյ մանէլուգ էա սանա պիր զուլմ էտէճէք օլտուղու Հալտէ, վէ սէնին միւահազալարընըն ուՃագ տապիրէսինտէ պիր իսթիխալ զուհր էյլէտիյի Թագտիրտէ, սէն եալընըզ Ա՛էրէնէմ պանա քէֆիլ միր, քէլամընը սէօյլէյիպ օնա կիւվէնմէլի սէն"։

Ֆագաթ. եա՛ փէտէր, պու սէօզ իլէ քիմսէ իսքէաթ օլմազ. զերա Ա՛զիզ Պիքիր քէֆիլ օլաճագ տը տէյիւ պիլի քի՞մ ԹԷէմին էտէ պիլիր։ փատրէ Պաբրի, պունուն իչիւն քէֆիլ օլուր, տէտի. (Ա՛ա-հիֆէ. 465) "Պիլէ անաէն կէլէէէք Ճայիտէ վէ մուԹալուգ իչիւն պէն սիզէ քէֆիլ օլուրում, վէ էյի վալիտէ եէրինէ պէն քէնտիմի ըէհնին գօրում"։ Ա՛աքին, եա՛ փէտէր, փէտէր Պաբրի իչիւն քի՞մ քէֆիլ օլուր։ "Ա՛յէ սէօյլէյօրսուն, տէտի փափազ. օ պիգլիմ շիրքէԹտէն միր։ Ա՛ է սէն պիլմէ՞զ մի սին քի շէյէէրինէ՝ ա՛ղլապընըն հեչ էլլաղլաբը էլէ-էՃիլուխը։ Պու շէյի սանա էօյրէթմէլի իմ. վէ պիլմէսի սանա է-

ՃԻՎԼԻԹԼԸ ՔԷՆՈՒ ՓԱՓԱՂԼՈՐՔՆԷՆ ԹԷԼԻՔՔԷՐԱԷՒ ՕԼԱՆ ՃԷՄ՝ ՔԻԹԱՂԼՈՐ ԻՀԻՆ ՄՏՈՒԼ ՏՈՒՐԼՈՐ։

*ՀԻ ՊԻՐ։ Ը ԼՐՔԷԼԻՄԻՂԱԷ ՍԱՂԻԹ ՕԼՈՒՆԱՆ ՊԻՐ ԳԱ-ՆՈՒՆ ՄԻԱՃԻՒՊԻՆՃԷ՝ ՊԻՂԻՄ ՓԷՏԷՐԼԷՐԻՆ ՔԻԹԱՂԼՈՐԸ-ՆՂԻՆ ԹԱՂ ՈՒՆԷՂԸ ՕԼՈՒՆՄԱՍՂՆԱ Ը ՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԼՈՐԸՄԲՂ ԸՐԱՂԻ ՕԼՈՒՊ, ՎԷ ՊԷՅԻՒՔԼԷՐԻՄԻՂ ԸՈՒԼՍԱՔԻ ՎԷՐՄԷՒԻՔՃԷ՝ ՀԻՀ ՊԻՐ ՔԻԹԱՂ ՊԱՍՄԱՃԸՍՔ ՕՆԼԱՐՏԱՆ ՊԻՐ ԹԱՆԷ-ՍԻՆԻ ՊԱՍԱՄԱՂ։ ՊՈՒ ԳԱՆՈՒՆՈՒ 1583, Ա՛ՊՐԻԼ 10 ՏՈՒ, Գ ՟ԷՆՐԻԿՈՍ ԳՕՏՈՒ. 1603, ՊԱՐԿԵՄԲԵՐ 23 ՏԷ, Դ ՟ԷՆՐԻԿՈՍՏԱՆ, ՎԷ 1612, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 14 ՏԷ. Ը Լ՟ՈՒՏՈՎԻԳՕՏԱՆ ՍԱՂԻԹ ՕԼՈՒՆՏՈՒ. ԷՕՂԷՔԻ՝ ՔԵՒՓԻՓԷՂԻ ՇԻՐՔԷԼԻՄԻՂ ՃԻՄՂԷ ՓԷՏԷՐԼԷՐԻՄԻՂԻՆ ՔԻԹԱՊ-ԼՈՐԸ ԻՀԻՆ ՔԷՓԻԼ ՏԻՐ։ ՊՈՒ ՊԻՂԻՄ ՇԻՐՔԷԼԷՔ ՄԱԽ-ՍՈՒՍ ՏՈՒՐ. ՎԷ ՊՈՒ ՍԷՊԷՊՏԷՆ՝ ՊԻՂԻՄ ՇԻՐՔԷԼԵՏԷՆ ԱՍԼԱ ԷՕՂԷ ՊԻՐ ՔԻԹԱՊ ՉՕՂՄԱՂ, ՔԻ ՇԻՐՔԷԼԻՆ ՐՈՒ-ՀՈՒ ՕՆՏԱ ՕԼՄԱՍՂՆ։ ՊՈՒՆՈՒ ՍԱՆԱ ԷՕՂԷԼԻՄՔԷ ՊԱ-ՆԱ ԼԱՂՂԻ ԸՍՔ։ Կ՟ՈՒ՝ ՓԷՏԷՐ, ՏԷՏԻՄ, ՊԱՆԱ ՊԷՕ-ՄԻՒՔ ԷՂԼԻՔ ԷԹԻՆ. ԱՆՃԱԳ ՇՈՒ ԿԻՒՃԻՒՄ ԿԻԱԷՐ, ՔԻ ՊՈՒ ՇԷՂԻ ԷՐՔԷՆ ԷՕՂԷՆԻՄՓԻՄ. ՂԻՐԱ ՊՈՒ ՄՈ՟ԼԻՄԱԹ ՄԻԷՂԼԻՓԼԷՐՈՒՆԻՂԷ ՊԻՂԱՏԷ ՏԻԳԱԼԹ ԷՃՄԷՂԷ ՊԷՆԻ ՄԷՃԱՂԱՐ ԷՏԷՐ։ Ա՛ՊԷՊՔ ԿԷՕՂՄԻՒՇ ՕԼԱՆ ԻՄԻՄ, ՍԱՆԱ ՕՆՈՒ ԷՕՂԷԼԻՄԻՇ ՕԼՈՒՐ ՈՒՏՈՒՄ. ԼԱՔԻՆ ՊԱԳ ՔԻ ՊՈՒՆ-ՏԱՆ ՍՕՆԿՐԱ ՕՆՏԱՆ ՊԻՐ ՍԷՄԷՐԷ ԹԱՀՍԻԼ ԷՏԷՍԻՆ՝ ՊԻՂ ՍԷՕՂԻՄԻՂԻԼ ԻՂԷՐԻ ԿԷՕԼԻՒՐԷԼԻՄ։

ՊԷՆ ՁԱՆՆ ԷՏԷՐԻՄ ՔԻ ՍԷՆԻՆ ԽԷՂԱՍՂՆԸ ԹԷԷՄԻՆ ԷԹԻՄՔԷ ԻՀԻՆ, ՍԱՆԱ ՂՂԱՑԷԹ ԳՕՂԱՂ, ԷՄՒՒՂԷԼԻՂ ՎԷ ՀԻ-ՍԱՊԱՐՂ ԵՕԼԼԱՐ ՎԷ ԳԱՓՈՒԼԱՐ ԱՁԱՐՄ. ԼԱՔԻՆ ՓԷՏԷՐ-ԼԷՐԻՄԻՂ ԱՐՂՈՒ ԷՏԷՐՂԷՐ ՔԻ ԱՏԷՄ ԵԱԼԸՆՐՂ ՊՈՒ ԻՂՔ ՏԷՐՔՃԷՏԷ ՏՈՒՐՄԱՍՂՆ. ՂՂԱՑ ՊՈՒ ԵԱԼԸՆՐՂ ԽԷՂԱՍ ԻՀԻՆ ԷՂՂԷՄ ՕԼԱՆԸ ԷՕՂՐԷՄԻՐ։ ՀԻՆՔԻ ՕՆԼԱՐ ՏՈ-ՄԻՄ Ա՟ԼԼԱՀՆ ՊԷՅԻՒՔ Ի՟Ղ ՊԷՆԻ ԻՀԻՆ ՀԱԼԸՂՐԼԱՐ, ՕՆ-ՆԱՆ ԻՀԻՆ ԻՆՆԱՆԼՈՐԸ ՏԻՆՏԱՐԼՐՂՆ ՂՂԱՑԷԹ ԼԻՒՔՍԷՔ ՏԷՐԷՃԷՄԻՆԷ ՀԸՂԱՐՄԱՂ ԽՍԻԹԼԸՂԸ։ Վ՟Է ՄՏԱԷՄ ՔԻ

տիւնեա ատէմլերի՝ տինտարլըգ Հագընտա միւնասի-
պեթսիզ զևւ'իւմլերե զահիպ օլտուգլարը իչիւն ա'լէս-
սեվիյե տինտարլըգտան կէրի տուրուլմար, պու սե-
պեպտէն էվվելա պու միւմանա'ատը ատֆ՝ եթմեյի մի-
նասիպ կէօրտիւք ։ Ա է պու խուսուստա փատրե Ա՛օա-
նըն էֆքեարը զպյեթե ա'լա տը։ վե Կ՛օլայ Տինտար-
լըգ նամ քիթապընը պու նիյեթե մէպնի Թէէլիֆ էթ-
միշ տիր ։ Ա՛էկքիւր քիթապտա տինտարլըզը փէք
կիւզել Թա'բիֆ էտեր ։ Ա՛Ռիմէ պու խուսուսա օնուն
կիպի աշնա օլմամըշ տըր ։ Իչիե օլ քիթապընըն
իլք սէօզլերի ։ "Ֆաղիլէթե ատֆա քիմսեյե մա'լիւմ
օլմամըշ տըր . օնուն այնի վասֆընա հէնուզ քիմսե
մուվաֆֆագ օլամամըշ տըր ։ Օ՛ Թէնհալըզը սեվէր
տէյիւ մինասիպէթսիզէ ֆասլ օլունմուշ տուր . աղըր
վե զահմէթ օնա ըէֆիդ տիր . Հասրլը քելամ՝ ա՛ էօմ-
բիւն շաղլըզը վե սեֆասլերն էնեյի օլան ճիւմլեյուշէ
վե օյունա տիւշմէն տէնմիշ տիր"։ Պու սէօզլերի 92
սահիֆեսե սեօյլեմիշ տիր ։ Լ՛աբին , պէն էյի պիլիրիմ,
եա՝ Փէտեր , քի էօյլէ պէօյիւք ա'զիզլեր տէ պուլունուր
քի զպյեթլէ բիյաղաթ իւզրե էօ'մր կէչիրտիլեր ։ Ա՛ա-
հիհ տիր , տէտի . լաբին "Ֆէէքմիլ փաբլըզը սեվէն
ա'զիզլեր , վե փօլեթիգալը տինտարլար տա զուէր էթ-
տիլեր", նիճե քի օլ վիետեր 191 սահիֆեսինտե տեր .
վե 86 սահիֆեսինտեն տէ անկլյա պիլիբսին քի օն-
լարըն մէշրեպինին ֆարգը , օնլարըն Թապի'յաթընըն
ֆարգընտան իլերի կէմիշ տիր ։ Իչիե օնուն սէօյլիւ .
"Պէն տեմեմ քի միզաճը Թապի'իլերինտեն սարը վե
գարա սեվտալը , սիբեիւթի վե Թէնհալըզը սեվէն ,
տամարլարընտա պեզլամ՝ վե եիւզլերի Թօփրագ ըէն-
կինտե տինտար քիմսեյէր պուլունմազլար ։ Լ՛աբին
էօյլէ տինտարլար տախի վար տըր , քի զիյատե լամիճ
վե նազիք մէշրեպլի տիրլեր . զպյեթե խոշ վե գայնա-

Բիւզանդ Խոյինէնք տիր։

շըգ Թապիաթլարը, վէ ֆէրրահիւէթը գալպկ միւճիպ օլաճագ լէզիղ վէ պէրրահ սըճագ գանլարը վար տըր"։ Պունտան անկլայապիլիրսին քի Թէնհալըգ սէվմէք վէ սիւքիւթէ մէյեալ օլմագ հէր տինտարըն միղաճը իգ-Թիղասընտան տէյիլ տիր. վէ սանա սապըգա տէտի-յիմ միսիլիւ՝ սիւքիւթ վէ մերաքիղնէք տինտարըղըն իճապընտան զիյատէ մերագիղէրին վիւճուտի վէ միզա-ճընտան հուսուլէ կէլիը պիր հալ տըր։ Լաքին սէնին տէտիյին բիյազաթ (խոպակբօնոֆքան) խուսուսա վահղի-լիյէ զալիմիյէ պէշարէթ տիր։ Հու տախի մա'լիւմիւն օլսուն քի օ մագուլէէր՝ գարասէվսա ի'լէէնինէ կի-բիֆէար օլան տէլիրմիշ քիմսէէրին ա'ճայիպ վէ զա-լիմ Թապիա'ըընա միպաթէլա տըրլար. նիճէքի փատրէ Ա՞օան Ա'խլագ վասֆը Թէսմիթ օլունան նէտինճի քի-Թապընտա օնլարըն վասֆընը կէչմիշ տիր։ Ա'չիճ օ-նուն պա'զը քէլմէմ։ "() մագուլէէրին (խոպակբօն-լարը) Թապիաթըն վէ սէնա'աթըն կիւզէլ իքլէրինի Թէմնագա էյլէմէյէ կէօզիւ եօգ տուր. վէ ֆէրահի-յէթլէրինէ պա'հս օլաճագ պիր շէյ ի'ւհտէլէրինէ ալ-տըդլարը Հալտէ՝ իւզէրլէրինտէ պիր պէօյիւք եիւք վար տըր՝ կիպի զանն հաէրլէր։ Ա'օրԹու կիւնլէրինտէ Թէն-հաճէ էօլիւլէր իչինէ չէքիլիրլէր։ Աէրայտա եա Թահթ իւպէրինտէ գուսուր էթմէքտէն իսէ՝ պիր աղաճ քիւ-Թիչիւ գօլուշունտա եա պիր մաղարէտէ օթաւրմայը էվլա սայարլար։ Հադգսըզ պիր լագըրտը եա պիր սիթէմ իչինթիքլէրի վագըթ, օլ գատար տուչկուս-սուզ տուրլար քի կէօզլէրի վէ գուլագլարը Թաշ-տան եա օտունտան օյմա սանէմ զանն էէրսին։ Ի'զղէթ վէ իքրամ՝ օնլարըն ի'նանինտէ էօյլէ փութլագ տըր, քի օնլարը նէ Թանըրլար, նէ օնլարա սունաճագ քինիւիքլէրի վար տըր։ Պիր կիւզէլ զաթ օնլարըն կ'Քքաարընճա պիր Թապագ միւսէվէրտէ կիպի տիր։

Ա՛ֆվ օլունուր կիւնահլար տինտարլըղա հնհէլտէյիլ տիւլէր։

խոշ զալիմլեր կիպի հէր եէրտէ քէնտիլէրինէ խա-
թէքլի վէ զէնճիրսիզ էսիրլեր եարատան վէ եիւրէք-
լէրի ճէլպ վէ մէճպուր էտէն եիւզլեր, ծնլարըն կէօզ-
լէրինէ՝ անճագ կիւնէշին՝ պայգուշլարըն կէօզլերի խա-
զերինէ էթտիյի գատար թէսիր էտէպիլիրլեր»։ Ի՛ա-
յէթլու փէտէր, տէտիմ, մա՛լումիւն օլսուն քի սէն
պանա՝ պու վասֆըն միւէլլիֆի փատրէ Ա՛օան տըր
տէմիշ օլմասա խոն, պէն օլ քիթապը պիր ֆասիա
վէ պինամուս քիմսէ ա՛ղիզլերի զէվգլէնմէք նիյէթիյլէ
թէէլիֆ էթմիշ տիր տէյէճէյիմիմ։ Օ՛նրա հէկեր
պու սիւսպիւթիւն հէվայի նէֆսինտէն ֆարիղ կէլ-
միշ պիր ատէմին վասֆը տէյիլ իսէ, (Ա՛զիզ Խոճիլ
հէվայի նէֆստէն կերի տուրմագ թէնպիհ էտեր,) պէն
տէ օլ վասֆը պիր շէյէ պէնզէտէմէմ։ Կէօրտի՞ւն
մի քի, տէտի, սէն պիր շէյ անկլամազսըն. զիրա օլ
վասֆ՝ փատրէ Ա՛օանըն մէզքիւր վասֆընըն սօնուն-
տա տէտիյի միսիլիւ՝ Պիր զա՛ինֆ վէ վահշի ճանըն
թա՛րիֆի տիր. վէ էօյլէ պիր ճանըն ախլագի վէ թա-
պի՛ի արզուլէրի եօգ տուր»։ Պու հօլ իլէ մէրգում
«Ֆազիլէթի վէ քրիսթիանլըգ ի՛լմինի էօյրէտիր». վէլ
հասըլ պու քիթապըն նիյէթի՛ մերգումուն քիթա-
պըն ախպաճէսինտէ պէյան էթմիյի կիպի՝ պու տուր։
Շ՛իպհէսիզ տինտարլըղըն պու ուսուլու թարլը՝ պիզ-
տէն էվվէլ իսթի՛մալ օլունան ճիւմլէ ուսուլտէն զիա-
տէ խոշ վէ ա՛լէմէ մագպուլ տուր։ Պունա հիչ պիր
շէյ թէէզիհ օլունամազ, տէտիմ. վէ պանա ծնու պիր
էյիճէ թա՛լիմ էտեճէյինի մէմնուն էտէրիմ։

Ա՛էն պէնիմ շու աթիտէքի սէօզլերիմինէն չօգ էյի
էօյրէնճէքսին. զիրա շիմտիյէտէք տինտարլըղ հագ-
զընտա ա՛լէսսէվիյէ սէօյլէտիմ։ Լ՛ագ՛ին, փէտէրլէ-
րիմիզին տինտարլըղը նէ տէրէճէ գօլայլաթմըշ վէ
խաճիթլէթմիշ օլտուղունու անկլայասըն տէյիւ սէօյ-

լէրի՛մ պու քէչիկէմ մաղրուր քիմսէլէրէ՛ պէօյիւք-լիւչ էօլչիւսիւզ վէ հատտէն էֆզուն մուհաֆազքէմլէ-րի օլարագ, եվինէ սահիհ տինտարլըղա միւլկի օլագի-լէճէքլէրէրին տուդտուգլարը հալտէ, ա՛զիմ՝ թէսէլլի տէ-մի՛ղ մի տիր։ Այէթլու ֆէտէր, նէ տէդօյսուն. էօլչէ էօլչիւսիւզ ա՛շդ իլէ պէօյիւքլիւք սէվտասընտա պուլունմադա իլա վա՛ր մը տըր։ Այվէվէ, տէտի, զի-րա օ տայիմ պիր ա՛վճ օլունուր կիւնահ տըր. անճագ Ալլահը թահգիր էմմէք հաճօտ տէվլէթէ մուղլըր օլմագ նիչէթիչլէ պէօյիւքլիւչ հավէս էմմէքսինլէր։ Ալ է ա՛վճ օլունուր կիւնահլար տինտար օլմադա մանի տէչիլ տիրլէր. չինքի էն պէօյիւք ա՛զիզլէրէ պիլէ պու շէյ գապահաճ ա՛տտ օլունմասը։ Իմտի սէն Այ-քօպարըն քէլամընը տինգլէ. (Ա՛իւք. Բ. Ը՛տէտ 178.) Ա՛իւքիւմէթէ վէ ա՛զամէթէ այդըրը վէ միւնասիպէթ-սիզ սուրէթտէ օլան արզու վէ խահիշ՝ զաթէն ա՛վճ օլունուր կիւնահ տըր. Լաքին տէվլէթէ զարար վէր-մէք, նա սուհուլ՛ թիլէ Ալլահա հագարէմ կէթիրմէք նիչէթիչլէ ա՛զամէթէ արզու կէօսթէրիլտիկի հալտէ, իշպու նիչէթին ֆէտատը մէղքիւր ա՛ֆվ օլունուր կիւ-նահը էօլտիւրիւճիւ (ճաճաօ-) էտէր"։

Պու փէք գէլայ պիր հօշ տուր, Այէթլու ֆէտէր։ Այվէվէ տէտի, լաքին Այքօպարըն շու տէտիլի տէ թամա՛քէտարլար իչիւն խօշ վէ ֆէրրահ թա՛լիմաթ տէդի՛ղ մի տիր։ Ա՛էրքում (Ա՛իւք. Ե. Գապ. Ե. Ը՛տէտ 154) տէր. "Պէն պիլիրիմ, քի զէնկինլէր արթիչէլէրինտէն ա՛զիմ իհթիյաճտա պուլունան ֆա-գըրլարա հիչ սատագա վէրմէհիքլէրի հալտէ՝ ասլա էօլտիւրիւճիւ կիւնահ իշլէմէզլէր"։ Պէօյլէ օլտու-ղու հալտէ, տէտիմ, պէնիմ հիչ կիւնահըմ եօգ տուր։ Այքին սանա տահա էյի անկլաթմադ իչիւն, տէտի, շունու տահի սէօյլէյիմ։ Այն զանն էտէրսին

Թամա՝ վէ զուրուբիյէթէ մուավէնէթ էտէն ճէվաղլար։

քի՝ պիր քիմսէ քէնտի հագդընտա էյի ղնւ'իւմի օլ-
տուղու, վէ ա՛մէլ ու Տարաքէթլէրինէ պէյէնտիյի Թագ-
տիրտէ, ղայէթ պէօյիւք վէ Թէհլիքէլի կիւնահ իշլե-
միշ օլուր. Ֆագաթ էօյլէ պիր ղնւ'իւմին՝ հէր նէ գա-
տար Ֆանի վէ ասըլսըզ օլսա, երինէ կիւնահ օլմա-
տըդտան պաշգա՝ Ա՛լլահըն պիր իհսանը օլտուղունու
սանա իսպաթ էտէճէք օլտուղում Տալտէ, պէյատէ-
սիյլէ Թա՛ճիւղ էտէճէք սէն զանն էտէբիմ։ Գու-
միւքի՞ն մի տիր, Թայէթլու փէտէր։ Պէլի, տէտի.
վէ պու շէյի պիղէ պիղիմ փատրէ Կարաս Գէնճէկին
պաշլըճա կէրէկլիլէրինին Գճճա՛ասը նամ քիթաբընտա.
(սահիֆէ 419.) Էօյլէտիր։ Հէր իշ ու զահմէթէ վա-
ճիպ օլան Տադդանիյէթ ու ա՛տալէթին իղթիդասընը-
տան տըր քի, ը՛րզ ու վագարը իլէ չալըշան քիմսէ
նա մէտ վէ Թահսին գըլընարագ, նա տա քէնտի
զաթը մահզուզիյէթի իլէ միւքեֆֆաթընը ալմըշ օլ-
սուն։ Ա՛գըլըը քիմսէլէր պիր պէօյիւք իշէ միւպա-
շիրլէթ էթտիքլ'ըի Տալտէ, ա՛լանէն վէ աշիրեարէ փէ-
սէնտ օլունարագ Տադդանիյէթի իւղրէ միւքեֆֆաթ-
լարընը ալըրլար։ Լ աքին ա՛գլը նօգսան քիմսէլէր
չօդ չալըշըրլար իսէ տէ, Թէհէպպիւս էթտիքլէրի իշին
գըյմէթի օլմատըդը իշուն՝ ա՛լանէն մէտհ շայէսթէ
օլմաորգլարը Տալէ նազարէն՝ Ֆագդ Թա՛ալա օնլա-
րըն զահմէթինի պիլա իւճրէթէ պըրագմամագ նիյէթի
իլէ, օնլարա քէնտի ա՛մէլլէրի իշուն պիր էֆքեար մահ-
զուզիյէթի իհսան էտէր, շէյլէ քի օնլար եաիտըգ-
լարը իշէ պէյէնիպ իֆթիհսար էտըլլէր. Իշտու մահ-
զուզիյէթի գըսգանմագ պէօյիւք նահագդըգ վէ վահ-
շիլիք սայըլըր։ Վ՚է պու սեպէպտէն ա՛տիլ Ա՛լլահ
գուրպաղըլարա պիլէ քէնտի նաղմէլէրի իշուն պիր նէվի՝
մահզուզիյէթի իհսան էյլէմիշ տիր".

Իշթէ, տէտիմ, զուրուբիյէթ վէ Թամա՝ իշուն

Պու տիւնեանցն մալէրինէ հասէտ չէքմէք մուտաֆ տըր։

ֆահտէլի վէ կիւզէլ թա՛լիմաթ ։ Պայէթլու փէտէր, զանն էտէրիմ քի գըզդանճլըղը՝ կիւնահ սայմամագ չօգ կիւճ շէյ տիր ։ Պու պիր ղայէթ նազիք վէ տէ-րին մատտէ տիր , տէտի փափազ. փատրէ Պարրինին՝ Կիւնահէր Ա՛էճմա՛ասը նամ քիթապընտա էլլէտիլի ֆարգը գուլլանմադ ֆարզ տըր ։ Ո՛րքան օնուն էֆ-քեարը (Պապ · Է · Սահիֆէ 123 · պէշինճի վէ ալ-թընճը պասմա) շու տուր, "Պօնշուընուն բուհանի էյ-լիյինէ հասէտ էթմէք էօլմուրիւճիւ կիւնահ տըր , լաքին օնուն ճիսմանի էյլէյինէ օլան հասէտ ա՛ֆվ օ-լունուր կիւնահ տըր"։ Պունու նէ հադգ իլէ սէօյ-լէր , եա փէտէր ։ Օնուն սէօզիւնէ պադ , տէտի · ճիսմանի շէյլէրտէ օլան էյլիք էօյլէ ճիւզի՝ վէ ճէն-նէթի իչիւն օլ գատար ֆայիտէսիզ տիր քի , Ա՛լլահըն վէ ա՛զիզէրին ի՛նանմատ ասլա միւ՛թէպէր տէյիլ տիր ։ Լաքին Պայէթլու փէտէր , էկէր պու էյիլիք էօյլէ ճիւզի վէ ֆայիտէսիզ պիր շէյ իսէ , սիկ նի՛չիւն օ-նու մուհաֆազա էթմէք իչիւն ատէմ գաթլ էթմէյի իզն վէրիրսինիզ ։ Այն լազըմըլըր տայիմա թէրս անկ-լարսըն, տէտի փափազ պէն սանա մէզքիւր էյլիյինի՝ տէյիլ ինանըլար ի՛նանմատ , իլլա Ա՛լլահըն ի՛նանմատ իմթիսալը եօգ տուր տէտիմ։ Պունու ֆարգ էտէ-մէտիմ, տէտիմ, պու ֆարգլարա ի՛մթիսալ օլտուղու համտէ , տիւնեա իւզէրինտէ ասլա էօլմուրիւճիւ կիւ-ճահ գալմայաճագ տըր տէյիւ մէմնուլ էտէրիմ։ Պէօյ-լէ ղանն էթմէ , տէտի փափազ . զիրա էօյլէ կիւնահ-լար վար տըր , քի պիթթապի՝ տայիմա էօլտուրիւճիւ տիրլէր . մէսէլա՝ թէմմուզլիք ։ Պայէթլու փէտէր , տէ-տիմ, պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ էօմրիւմիւզիւն ճէմի՝ իսթիրահաթը ղայ՝ վէ թէէլլիֆ օլուր ։ Այն պիր աղ տուր , վէ տինլէյէ , տէտի փափազ· Այաքօպարըն (Ա՛իւք . Ռ · Ը՛տէտ 81) քէլամը միւճիպինճէ՝ այն

մէզքիւր պէտ խոյուն Հուսուսա ու նէֆիճէսինէ վա-
գըփ օլսուղուն Հալտէ՝ իհթիմալըր քի օնուն Հագ-
գընտա էֆքեարըն Թարզը ախէր օլաճագ տըր։ "Ա՛խմ-
պէլիք՝ բուհանի շէյխլէրին նիշանն բուհանի օլսու-
ղունա գասավէթ էմմէք տիր։ Ա՛խէլա՝ Թէմպէլ քիմ-
սէ Վ՛իլիսէնին Սըղըլարընըն լուԹֆ վիւնկարը օլսու-
ղունա Թէէսսիֆ էտէր. պու իսէ պիր էօլմէսբիւճիւ
կիւնահ տըր"։ Փայէֆլու փէտէր, տէտիմ, պէն պու
մաղուլէ Թէմպէլ, Հալբօտ քէնարինի պէօյլէ Թէմպէլ
գըլսայս էտէն պիր առէմ պուլունուր տէյիս զանն էմ-
մէմ։ Էնքօպար սօնկրա շունու տախի սէօյլէր (Ը՛-
առէտ 105), տէտի փառաղ։ Պէն իգրար էտէրիմ,
քի փէք աղ առէմ Թէմպէլլիք կիւնահընա տիւշէր։
Շ՛իմի պու քէլամաան անկլառը՞ն մը քի Հեր շէ-
յին Հուսուսա վէ նէֆիճէսինի այրըճա վէ աշիքեարլէ
կէօսթէրմէք նէ գառար իգնիլալը տըր։ Պէլի, Փա-
յէֆլու փէտէր, տէտիմ, պու վէսիլէ իլէ գահպէ-
լիքլէր, գաթլէմմէք, վէ արթիլէ մալ վէ վարիլէթ
խուսուսունա էմտիյին իֆտաէլէր խաթըրմա կէլտի։
Փայէֆլու փէտէր, սիզ պու ուսուլի նի՞չիւն Հեր շէ-
յէ գուլլանմայօրսունուզ, վէ Հեր կիւնահը պու վէճՀ
իլէ իֆտաէ էմմէյօրսունուզ, քի Հեր քէս տէ Հէմ
Հեր միւրատընը իճլա էլլէսին Հէմ տէ պիր տախի
կիւնահ իշլէմէսին։ Հէր շէյի պու վէճՀ իւզրէ իֆտաէ
էմմէք տայիմա լազըմ տէյիլ տիր, տէտի։ Շ՛իմի սէն
շէյխ-ուլ-իսլամըղըն Թարիֆինի տինլէ. չօգ նէմէք վէ իչ-
մէք ինսան գըսմընըն Հօմրիւնտէ էն պէօյիւք արզու-
լէրին պիրի տիր տէյիս գըլսայս օլունմուշ տուր. վէ
Էնքօպար Ա՛ինվէթի շէյխ-էֆէնին ա՛մէլ ու Հարաքէթ
Թա՛լիմաթը նամ քիթապընտա (Ը՛առէտ 102), պու
շէյէ շու կէօնէ բուխսաթ վէրմիշ տիր։ "Լազըմ
օլմատըղը Հալտէ պիր առէմ զէվզի իչիւն զիյատէսի

Եալան սէօյլէյիպ տէ եալանճը օլմամընըն եօլու։

իչէ եէյիպ իչէպիլիր մի։ Այվէյէ Անքէզին քէ-
լամը իւզրէ շիւպհէսիզ եէյիպ իչէ պիլիր։ Փադաթ
վիճուտունա զարար կէթիրմէսին. զիրա պիր քիմսէ
Թաղիա'Թաան իշԹահ'լը օլտուղու Հալտէ՝ իսԹէհէփի
կիպի Թա'ամ էտիպ պէվգինի իճրա էտէպիլիր"։ Կա-
յէԹլու փէտէր, տէտիմ, իշԹէ պիր Թամ լագըրտը,
վէ փէք ա'լա քարըյական նասիհաԹ. պունլարտան
պիր ատէմ չօգ կիւզել հիսսէ ալապիլիր։ Այնլէ իսէ
շիշպօղալըդ ա'ֆվ օլունուր (Նէրէյէ) կիւնահ պիլէ
սայըլմազ։ Պէնիմ տէտիյիմ վէճհ իւզրէ սայըլմազ,
տէտի. լաքին Այնբօպարըն սէօզլիւնէ նազարէն, "լա-
զըմընդ եէրտէ իսԹիֆրազ էտինճէկյէտէք եէյիպ իչ-
տիյին Հալտէ" (Ա'տէտ 56), ա'ֆվ օլունուր կիւնահ
տըր։

Պու խուսուստա պու գատար սէօյլէմէք քիֆայէԹ
էտէր. շիմդի իւլՔիէԹ ու սէօհպէԹլէրտէ, վէ տիւնէա
հիլէլէրինտէն վագի՝ օլան կիւնահլարտան խէյլա օլա-
պիլմէք խուսուսունտա պիզիմ իճատ էԹմիշ օլտուղու-
մուզ գօլայ Թարիղլէրի սանա իֆատէ էԹմէք իսԹէր
իմ։ Այն կիւճ շէյ եալան սէօյլէմէքտէն պէրի օլմազ
տըր. պահուսուս՝ նէ վագԹի պիր եալան շէյի ինան-
տըրմազ իսԹէրսէն։ Պիզիմ Ա'էճնիս լուղԹի տէ-
տիյիմիզ Թա'լիմաԹ՝ պիր ա'ճայիպ սուրէԹտէ պու
շէյէ իմանատ էտէր։ Իշտու Թա'լիմաԹ միճիւպհինճէ
"Ա'էճնիս լուղէԹլէր իսԹիմալ էԹմէյէ բուխսաԹ վար
տըր. շէյնլէ քի՝ Անքէզին (Խայր ա'մէ Պապ Զ.
Ա'տէտ 13) տէտիյի կիպի պաշգասընա ալեր Թարզ
անկլատրըսըն, սէն քէնտին իսէ ալեր Թարզ անկլար-
սըն"։ ԿայէԹլու փէտէր, պու շէյէ վուգուֆկյէԹիմ վար
տըր, տէտիմ։ Պիզ պու շէյի օզ տերէճէ չավ էԹ-
միշ իզ քի, տէտի, տիւնէա ա'լէմ օնա աշնա օլմուշ
տուր։ Այաքին Թէճնիս լուղէթ պուլամատըղըն Հալ-

տէ՝ նէ էթմէք ֆարզ օլտուղունու տա պիլմ՞ը մի սին ։ Խայըը, պիլմէմ, Ալլահըն փէտէր ։ Պէն տէ էղլէ զանն էտէրիմ, տէտի . զիրա պու պիր նէնի ուսուլ տուր , վէ ֆիքը թէպտիլաթը եախօտ նիյէթլէր թա՝ լիմաթը սըր ։ Ամանքէզ պու շէյի օլ մահալտէ էղ՝ րէտիր ։ "Պիր ատէմ սահիհէն էթմիշ օլտուղու շէյ իչուն՝ էթմէմիշ տիր տէյի նէմին էտե պիլիր աթի իւլ պէյան էֆքետար իւզրէ . եանի՝ ֆիքրինտէն միւլահա՝ զա էտէր քի օնու ֆիլան կիւնտե էթմէմիշ տիր , եա օլ շէյ տահա վիւճուտե կէլմէզտէն օնու էթմէմիշ տիր . վէլ հասըլ ֆիքրինտէն էղլէտիյի միւլահազայը աշիքտար էտէն էլֆազ իսթիմալ էթմէյէրէք՝ պունլա՝ րա էմնալ տահա տիւրլիւ միւլահազալարա մէպնի խի՝ լաֆը քէյֆիյէթ նէմին հտե պիլիր ։ Իշպու թէտպիր ջոգ քիրրե իսթիղալը վէ ֆայիտէլի տիր . վիճուտա , նամուսա վէ մալհասէնաթը սայիրէյե էլղէմ վէ մու՝ ֆիտա օլտուղու հալտե՝ տայիմա հագգ վէ տօղրու տուր ։ Նէ սեղլէյօրսուն , Խայէթլու փէտէր , պու եալան՝ ճըլըգ , խուսուսա՝ եալան եէրտե նէմին էթմէք տէյի՞լ մի տիր ։ Խայըը, տէտի փափազ , Ամանքէզ մէզքիւր մահալտէ պուննու իսպաթի հտեր . վէ պիղմ՝ փատրէ Զէկէրիյէ տախի (Ա՞իք · ԻԵ · Պազ ՀԱ · Ը՞տէտ 331) տէր քի , "Պիր ա՝մէլ ու հարաքէթին հսաս ու նիղա՝ մը նիյէթ տիր" ։ Ա՞երգում (Ը՞տէտ 328) եալան սեղլէմէքտաէն գուրթարմագ իչուն պիր պաշգա էմին եօլ տահա կէօսթէրիր ։ Եա՝նի պէն նէմին եարէբմ էվ պո՝ ղէյէ ասլա էնմէզ՞մ տէյի նիւքսէք սէս իլէ տէ՝ տիքտէն ասնկրա , եավաշճա պո՝ կիւն տէր . եախօտ նիւքսէք սէս իլէ նէմին եարէբմ՞, եավաշ սէս իլէ սանա սեղլէյօրսո՞մ, վէ ասնկրա նինէ նիւքսէք սէս իլէ պէն պո՝ ղէյէ ասլա էնմէզ՞մ, տէր ։ Հ՞լմտի կէօրտիւն մի քի պու վէճճ իւզրէ տօղրուտունու տէմիշ օլուր

սուն, վէ եալանճը օլմազըն։ Լ՚ոյլէ տիր, տէտիմ, լաքին զանն էտէրիմ քի պու վէճճ իւզրէ կէրչէքլիյի ալ չագ սէս իլէ տէմիշ օլուրսուն, վէ եալանը՝ եիւքսէք սէս իլէ։ Պունտան գաթի նազար հէր շանսըն պու ուսուլի խսթիմալ էթմէյէ քնաֆի գուտրէթ վէ ֆէրասէթի օլամազ։ Փէտէրլէրիմիզ, տէտի, իշպու ուսուլի վէ ֆիքր Նիկեթլէրինի խսթիմալ էթմէյէ գուտրէթլէրի օլմայանլար իչիւն պիր պաշգա թէտպիր իճաա էթմիշլէր տիր, քի օլ թէտպիր իւզրէ տէ պիր ատէմ քնաղիպ օլմազ, եանի՝ ֆիլճան ճէյէ սալ էնմէմէլ է՛մ, տէյէ պիլիր, "լաքին իշպու սէօզլիւնէ պիր ա՛գիլ վէ ֆիրասէթլի զաթըն վէրէպիլէճէյի մանայը վէրմէյէ Նիկեթի օլմալը տըր"։

Տօղրու սէօյլէ, սանա ջօգ քէրրէ վագի օ՚ղմամըշ մը տըր, քի իշպու մա՚լիւմաթըն օլմատըղը իչիւն շաշըրըպ ալթիսաթ օլմուշ սուն։ Պա՛զը քէրրէ վագի՚ օլմուշ տուր, տէտիմ։ Ճ՚ունու տախի իպրար էթմէ՚ղ մի սին քի, տէտի, պիր քիմսէ բահաթի զաթիր իլէ վատինտէն կէրի տուրապիլտիյի Հալտէ՝ պէօյլէք ֆէրզահղըդ տույար։ Լ՚ֆվէթ, Լ՚այեթլու փէհէր, տէտիմ, օ տիւնեաճա վէճք պէօյլէք բահաթլըդ սաժըլըր։ Լ՚ոյլէ իսկ Լ՚աքօպարըն իւչիւնճիւ միւքեաէյէնի, վէ 48ինճի Լ՚՚տէտինի օգու, օրաատա շուխ՚մամի գանունու եազմըշ տըր. "Պիր քիմսէ պիր շէյ վա՚ա էթմէյի վագըթ իճրասընա պօրճլու օլմագ Նիկեթինտէ պուլունմատըղը Հալտէ՝ էթմէյի վա՚ա հիչ պիր վագըթ օնու ճէզասուր էթմէզ։ Վ՚է էքսէրյէ վա՚ա էտէն քիմսէ տէ՝ եէմին իլէ եախօտ պա գընթրաթ ճէզասուրյէթ քէսպ էթմէյէի Հալտէ, քէնտիսինի վա՚տինէն իճրասընա պօրճլու էթմէք Նիկեթի օլմազ։ Լ՚ամի պիր քիմսէ աչըգտան ա՚չըղա ֆիլան շէյի էտէրիմ, տէտիյի Հալտէ, անկլա-

ջըլըր քի օնու էտէճէք տիր, ֆիքրինի թէպաիլ էթ-մէզ իսէ. զերա պիր ատէմ էթտիյի վա՛տ իլէ սեր-պէսթիյէթինտէն մահրում օլմագ հիչ պիր վագըթ իս-թէմէզ"։ Ա՛րզքիւր միւէլլիֆ տահա չօգ շէյլէր էօյ-րէտիր, քի սէն քէնտին օգուշուպ անկլայա պիլըրսին, վէ էնճամ տէր քի "պունլարըն ճէմիսի Ա՛օլինատան վէ սայիր միւէլլիֆլէրիմիզտէն ալընմըշ տըր"։ Պու սէպէպտէն պու շէյլէրին հագգընտա շէքք վէ շիւպհէ օլունմամալ։ Թայէթլու փէտէր, տէտիմ, ֆիքր նի-յէթինին վա՛տլարը մահվ էթմէյէ գուվվէթի օլտու-ղունու տալա պիլմէզ իտիմ։ Ակօրիւօրսուն քի, տէ-տի փափազ, ախզուիթմա մասլահաթլարընտա պու պիր պէօյիւք սուհուլէթ տիր։ Լ՚աքին պիզ էրքէքլէրին վէ զաըըֆլարըն սէօհպէթինի պիր նիզամա բապթ էթ-մէք իչուն չօգ էդիյէթ չէքմիք։ Օ՚նլար փէտէրլէրի-միզ Ի՚սմէթէ միւթա՚ալիգ խուսուսլարտա ա՚զիմ իհթի-թազ իպրազ էտէրլէր իսէ տէ, խուսուսսիյէ էվլիյլէր վէ նիշանլըլար հագգընտա չօգ թօհաֆ վէ միւտա՚-տէլլի մեսէլէլէր հալլ էտէրլէր։ Պէն պու խուսուս-տա ա՚գըլտան խարիճ եօլսուզ վէ մինասիպէթսիզ մե-սէլէլէրե վագթի օլտում։ Պունլարըն քեֆֆիյէսինի եազաճագ օլսամ, մէքթուպլէր տօլար. լաքին պէն օլ միւէլլիֆլէրին իսմինի վէ շահսիյէթլէրինի պուրատա պիրեր պիրեր զերը էթմէք իսթէմէմ. զերա սէն մէք-թուպլարըմը հէր ճինս ատէմլերե կէօսթէրիյօրսուն. պէն իսէ օնլարը օգուշան զէվգճի քիմսէլէրին մէսեր-բէթինէ միւճիւպ օլմագ իսթէմէմ։ Պէն սանա եա-լընըզ օնուն Ֆրանսէվի իլէ իպարէ օլան Ա՚իղլիթ քիթապլարընտան կէթիրտիյի սէօզլերի զերը էտէրիմ. վէ սէն օնլարը փհատրէ Պաունինին՝ Կիւնահլար մէճ-մա՚սը նամ քիթապընտա պուշա պիլդիրսին, (Ահհ-ֆ 165.) զերա օ՝ հինէ օլ մահալտէ կէօյա Ռէրպի-

Իշալէյի պիքր էթմէյէ բուխսաթ։

յէվէ կէօրիւնմէ՝ էվէն, նիյէթինի թէպտիլ էտէրէք պա՛զը ուշագ թէֆէք իւլֆէթլէր էթմէյէ գըզ մա-գուլէլէրինէ իշն վէրիր։ Այս սուսա՝ աթաչարընտան կիզլի պիքիրլիքլէրինի թէսլիմ էթմէյի գըզլարա բուխսաթ վէրէն օլ ա՛ճայիպ թա՛լիմաթը մէզքիւր քիթապտա (Աճ. 148) օգուտուղուն Հալտէ միւթէհայիր օլաճագսըն։ Իշթէ սնուն սէօյլէրի. "Պու քէյֆիյէթ գըզըն հիւսնի բիզասը իլէ օլտուղու Հալտէ, վէտէրինին օնաան թէշէքքի էթմէյէ սէպէպի օլսա պիլէ, նէ գըզ, նէ տէ գըզ իլէ զէնա էտէն՝ պապասընա նա-Հագգըզ էթմիշ օլուր. վէլ Հասըլ իքիսի տէ ա՛տա-լէթէ գալըշը պիր շէյ էթմիշ օլմազ, չիւնքի գըզ թէ-նինին սահիպի օլտուղու միսիլ իւ՝ պիքիրլիյինին տէ սահիպի տիր. քէնտինէ էյի կէօրիւնէն շէյի՝ քէնտի թէնինէ էտէ պիլիր. անճագ թէյէֆֆի նէֆս էթմէք-տէն Հալսօտ պիր եէրլինի սագատալմազտան սագընա-մալը տըր։ Պունտան վար սէն մէզքիւր քիթապտա մէվճուտ օլան շէյլէրին քեաֆֆէսինի քէնտիլիյինտէն անկլա։ Պու վէսիլէ իլէ պիր փութփրէսթ շայի-րին սէօզիւէ խաթըրըմա կէլիր, քի պու Ա՛ինզիթի փա-փաղարտան զէյատէ եՀլի ի՛լմի իլտՀի խտի։ Հ՚այիր՝ տէր քի, "Պիր գըզըն պիքիրլիյի պիւսպիւթիւն քէն-տիսինէ բաճի տէյիլ տիր. պիր գըթաասը փէտէրինէ, պիր գըթաասը տա վալիտէսինէ բաճի տիր, վէ ընշարըն բիզասը օլմազսըզըն օնու Հվէնմէք իչիւն պիլէ վէրէ-մէզ"։ Պէն զանն էտէրիմ քի՝ փատրէ Պաւնինին պու Թա՛լիմաթընը գապուլ, վէ օնու քէնտիսինէ գանուն էտէն պիր Հաքիմ ասլա պուլունմազ։ Իշթէ ճէմի՝ իչինտիչիմ սէօզլէրտէն եալընըզ պու սէօզիւ սանա սէօյլէյէ պիլիրիմ. վէ պու սէօՀպէթիմիզ օլ գատար ուզուն սիւրսիւ քի, էնճամ փատիազա՝ պու խուսուս-տան սարֆը նազար էթմէյի րիճա էյլէսիմ։ Ա՛էր-

գում սէօհպէթինի տէյիշմիրտի, վէ գարբլարըն էլ պիսէսի հագըլնտա օլան գանուելարընըն պանա շու թարղ իւզրէ թարիֆ էյլէտի։ Ա՛ուրտար ֆիրլի գարբլար հագըլնտա սէօյլէշմէյի պէրթարաֆ էտիպ, էվլի ըզըլար իւզերինէ սէօյլէյէլիմ, տէտի։ Լ՛աքօպար (Ա՛ինք. Ե. Պապ Ը. Լ՛ուէտ 5) տէր. Պէյկէր պիր գարը ֆէնա նէյէթի օլմայարագ սիւսէ միւպէյէլա թապալաթընը խօշնուտա էթմէք մէրամը իլէ քէնտինի թէզելին էյլէտիյի համար՝ ա՛վէ օլունուր կիւնահ իշլէր, ետա տահի կիւնահ իշլէմիշ օլմազ՛։ Ա՛ֆտարէ Պաւէնի՝ կիւնահլար մէճմա՛սը նամ քիթապընտա (Պապ Խզ. Սահիֆէ 1094) տէր. ՚՚Պիր գարը՝ տիւզէնինի, զի գըյմէթ վէ ազըր էլպիսէսինի կէօրէն քիմսէլէրին թէնինէ վէ ճանընա էտէճէյի ֆէնա թէէսիրատը պիլսէ տահի, երինէ օնլարը իսթի՛մալ էթմէյինէ, ասլա կիւնահ իշլէմէզ՛։ Պատէհու պաշգա փէտէրլէրիմիզ իլէ Սանքէզի տէ շահիտ կէթիրիր. չիւնքի պու տահի օնլարա միւթապէրգ սէօյլէր։ Լ՛աքին, Իա-յէթլու փէտէր, միւ՛լէֆիլէրինիզ պու շէյէ պիւսպիւթիւն գարշը օլան Ը՛զիզ Վ՛իթապընն սէօզլէրինէ նէ՞ ճէվապ վէրիրլէր։ Լ՛եսիոս, տէտի փափազ, պու մէսէլէյի պիր էյիճէ աչար. (Ը՛տաղէթ Իւզերինէ Վ՛իթապ Դ. Պապ Դ Ը՛ուէտ 114,) ՚՚Ը՛զիզ Վ՛իթապընն օլ սէօզլերի հաղընըզ օլ վագթընն գարըլարընա բաճի իտիրէր, տէր, զերա օնլար էտէպ ու վագար իլէ փուխթէրէսէլէրէ էյի իմպրէթ վէրմէյի իտիրլէր՛։ () պու ճէվապը նէ՞րէտէն ալտը, Իայէթլու փէտէր։ Ա՛յէրէտէն ալմասը պիզէ լազըմ տէյիլ տիր. օլ միւէյէր միւէլլիֆլէրինն էֆքեարը եաղընըզ միւհթէճէմ տիր վէ պու պիզէ քիֆայէթ էտէր։ Լ՛ակին փատրէ Ա՛օան իշպու ալէսսէվմէյէ բուխսաթը թէնզիլ գըլտը, զերա եաշը գատընըլարա ասլա տիւ-

զէնէ իչն վէրմէզ ։ վէ Կ՚օլայ իպատէթ նամ քիթաբընտա (137, 157, 163 սահիֆէ) տէր, «Կէնճլէրին սիւս էթմէյէ պիթի թապիի սէլահիյէթի վար տըր։ Անինլէրին չէնէյի վէ չիմէնի օլան պիր սիննտէ տիւզէն էթմէյէ բուխամի վէրիլէ պիլիր իսէ տէ, օլ սիննտէն էօթէյէ կէչմէլի տէիլ տիր ։ Վ՚ագըիտան խարիճ շէյ էթմէք եապը շըգըտըզ շէյ տիր ։ գար իսթիւնտէ կիւլ արամագ կիսպի տիր ։ Ֆայիտա ըտքս էթմէք՝ եալընըզ եըլտըզլարա վաճիպ տիր ։ գնրա օնլարա պինիհայէ կէնճլիք իհսան գրընմըշ տըր ։ Պու խուսուստա, եանի՝ տիւզէն էթմէք քէֆիյէթինտէ՝ էն էյի եօլ ա՚գլէ տանը շմագ, պիր էյի այնատան նասիհաթի ալմագ, բուսուսա վէ մնասյա թէսլիմ օլմագ, նիհայէթի կէճճ եապլաշտըգտա՝ թէնհայա չէբիլմէք տիր»։ Պու փէք ապըլլը վէ մինասիպ պիր թէտպիր տիր, տէտիմ։ փափազ լագըրտըսընա տէվամ էտէյէք, տէտի ։ Լ՚աքին փէտէրլէրմիզին հէր շէյէ նէ գատար սայ՝ վէ ղայրէթ էթմիշ օլտուգլարընը անկլայասըն տէյիս, սանա շունու տա սէյլէյիմ, քի գարըլարա գումար օյնամագա իչն վէրտիլէր ։ Լաքին պու իշնին օնլարա էքսէրիճ ֆայիտէսիզ օլաճաղընը միւշահատ էյլէմիքտէ, օնլարա գումար օյնամագա գատիր օլապիլմէք իչնէն պիր պայգա եօլ տահ՝ ագչէ գազանմանըզն եօղունու՝ թալիմ էյլէտիլէր ։ իշպու օնլարըն միւֆտաթը իչնէն իհտաս օլունան գանուն Լ՚աքօպարընն քիթաբընտա եազըլը տըր ։ Խրըսըղը իւզէրինէ (Մ՚իւտ. ե ։ Մ՚տէտ 13)։ «Պիր գարը», տէր, «գումար օյնայապիլիր ։ վէ գումար օյնամագ իչնէն տէ՝ գօճասընըն ագչէսինտէն ալա պիլիր»։ Ֆագիգէթ, Իայէմըտ փէտէր, պու պիր ղայէթ զնգրյմէմ վէ թէքմիլ գանուն տուր ։ Լ՚ինվէյէ, ֆագաճի սէօյլէնէճէք տահ փէք չօգ շէյլէր վար տըր, տէտի փափազ ։ լաքին պէն

Պատարագ կէօրմէք իւզէրինէ. իբր եարըմ պատարագ պիր պատարագ էտեր։

օնլարտան սարփը նալար էտէրիմ, քի էն իգիթիլը՝ եանի ա՛ղիղ չէյլէրին իսթի՛մալինի գօյլաստան չէյ-լէրի Թարիֆ էտէյիմ. մէսէլա՝ պատարագ իշլեմէնին Թարզընը։ Պիզիմ պէօյիք Ա՛ստուածաբանլարըմըզ՝ Գասալար Հուրմատօ, (Ա՛զիզ Աըրըլար իւզէրինէ Ճիլտ Ը.) վէ Գօնիկ (Ա՛տէտ 197) պու խուսուստա շէօյլէ Թա՛լիմ էտէրլէր քի «Պիր ատէմ ֆիքը իլէ ուղագ օլսա տախի, Թէն իլէ պատարագա եագընը օլ-մասը քեաֆի տիր. էլվէրիր քի զահիրտէն պիր բա-յէմլի Թարաքէմլէ տուրսուն»։ Ա՛սաքէզ պիր ազ տահա իլէրի վարըզ տէր. «Պիր ատէմին պատարագ կէօրմէյէ նիյէթի օլմասա տախի, պատարագատա Հա-զըր պուլունտուղու Հալտէ, պատարագ կէօրմէք Թէն-պիհինի իճրա էմմիշ օլուր»։ Ի՛նքօպարըն տա էֆքեա-րը պու տուր. վէ պատարագ կէօրմէյէ ասլա արզու վէ նիյէմլէրի օլմայարագ՝ մէճպուրէն պատարագա կիտէնլէրի պունա էմսալ կէմիրիր։ Պունլարը պիր պաշգասը տէմիշ օլսա իտի, տէտիմ, ասլա իւնանմազ իտիմ։ Ա՛զիզէմ՝ տէտի, պու շէյ օլ պէօյիք միւէլ-լիֆլէրին նուֆուզուղու վէ իսպաԹընա միւՀիճաճ տըր։ Ա՛ա քէվա Ի՛նքօպարըն շու քէլամը (Մ՛իւ. ա. Ի՛-տէտ 31)։ «Պիր ատէմ Հէմ ֆասիա նիյէթ իլէ, մէսէլա շէհիւէնտէն նաշի գարըլարը սէյր էմտիյի, Հէմ տէ պատարագ կէօտիյիւ Հալտէ, օնուն պու Հա-րաքէմի պատարագ կէօրմէք Թէնպիհինէ մուղայիր օլմուշ օլմազ. վէ օլ Թէմպիհի Թէքմիլէն իճրա էմ-միշ օլուր»։

Ֆագաթի պիզիմ ա՛րիֆ վէ ա՛լիմ Թօուրրիանոսուն քիԹապընտա պիր պաշգա գօյլայ վէ ֆայիտէլի Թօլ տախի վար տըր։ «Պիր ատէմ», տէր, «պիր փափա-զընն եարըմ պատարագընը, վէ սօնգրա տա պիր պաշ-

Ասնի պիր վագըթտա պիր գաչ պատարագ պիրտէն կէօ-
րիւպ թէքմիլ պատարագ կէօրմիւշ սայըլմազ ։

գա փափազըն եարըմ պատարագընը կէօրտիւգիւ հալ-
տէ . եախօտ էվվէլ պիր պատարագըն սօնունտա , վէ
սօնկրա պիր պաշգա պատարագըն պաշլանկըճընտա
հազըր պուլունտուղու թագտիրտէ , թէնպիհի իճրա
էթմիշ օլուր ։ Հ ունու տախի սանա սէօյլէյիմ քի
այնի պիր վագըթտա պատարագ սէօյլէյէն իքի փա-
փազըն եարըմ պատարագլարընը կէօրմէք տէ քիփա-
յէթի էտէր . մէսէլա պատարագըն պիրի ասէ ։ կէտէ
եէթմիշտիյի վագըթ պիր եէնի պատարագ չըգար . պու
արալըգ պատարագ կէօրմէյէ կէլէն իքինէն պիրտէն
տիւնէտիյի հալտէ՝ պիր վագըթտա իքի եարըմ պա-
տարագ կէօրմէսիյլէ պիր թէքմիլ պատարագ կէօրմիւշ
օլուր"։ Պունա պիզիմ փատրէ Պաւնի , (Մինէ · Զ · Ա-
հիթէ 312), Հուրթատօ , (Մ'զիզ Սըրը Իւզերինէ ,)
վէ Մ'զորիոս՝ գարար վէրմիշլէր տիր , վէ Լ'սքօպար՝
"Պատարագ կէօրմէք իչիւն թա'լիմ" նամ քիթապընտա
պունու թաստիգ էտէր ։ Այն պունուն խիւլա-
սայը քէլամընը 1644 տէ , վէ 1646 տա Լ'նոն շէհ-
րինտէ պասըլան մէզքիւր քիթապընտա կէօրէսպիլէր-
սինն շու սէյագ իւզրէ · "Պունտան պէն էօյլէ պիր
խիւլասա էտէրիմ քի սիզ պիր ճիւզլի վագըթտա պա-
տարագ կէօրէսպիլիրսինիզ . մէսէլա պիրտէն տէօրթ
պուրը պուրը պատարագա բասթ կէլտիյինիզ հալտէ ,
շէօյլէ քի պիրի հէնուզ պաշլամըշ , օպիրի Ա'ւետա-
րան օգուչօր , պիր պաշգասը տա ասէ ։ կէտէ կէլ-
միշ , նիհայէթի տէօրտիւնճիւսիւ տէ ճալպէթ էտէչօր ։
Պայէթլըս փէտէր , տէսէնէ պու վէճճ իւզրէ շիւպ-
հէսիզ պիր տաէմ պիզիմ Ն'օթրտամ քիլիսէսինտէ
պի տագիգէտէ պիր պատարագ կէօրէ պիլիր ։ Էօյ
հայ , տէտի · իտի կէօրտիւն մի , քի պատարագ կէօր-
մէյի գօլայլաթմագ իչիւն պունտան էյի պիր եօլ օ-
լամազ իտի ։

"Ցինաար էօմիւր կէչիրմէք պէտ խուլլարա միւսլիմէլա օր մագտան գօլայ օլմուշ տուր"։

Լաքին շիմաի տէ սանա փէտէրլէրիմիզին Սուրբ Խորհուրդլարըն իսլի՛մալինի, ալէլխուսուս Ը՞պաշխարութիւն խորհո՛ւրդոնոս նէ տէրէճէ գօլայլաթմըշ վէ խաֆիֆլէթմիշ օլտուղունու անլաթմագ իսթէրիմ։ Պու խուսուստա փէտէրլէրիմիզին տէրէճէսիզ էյլիյի վէ փէտէրանի ղայրէթինէ էյի վագըթ օլապիլէճէք սին։ Պիր թարաֆտան ի՛պաէթի տէտիյիմիզ շէյին ինանա էօրթ կէթիրէն պիր շէյ օլտուղունու, տիկէր թարաֆտան փէտէրլէրիմիզին օնու խօշ վէ թաթլը կէօսթէրտիյինի նազար էյլէտիյին Հալտէ, Հայրան օլուպ գալաճագ սըն։ Փէտէրլէրիմիզ ա՛գլ ու հիւնէրլէրի իլէ՝ ի՛պաէթի ու տինսաարլըղըն գափուսու էօնիւնէ Հ էյլեանըն գօմուշ օլտուղու գօրգուլտուղու էրգըպ վէրան էտէրէք, ի՛պաէթի էօյլէ պիր Հալէ կէթիրտիլէր քի, տինսաար էօմիւր կէչիրմէք՝ պէտ խուլլարա միւսլիմէլա օլմագտան, զէվգտէն վէ սէֆթատան տահա գօլայ վէ խօշ օլտու։ վէլ Հասըլ՝ փաւորէ Ս՛օանըն Կօլայ Տինսաարլըգ նամ քիթապընըն 244, վէ 291 սահիֆէլէրինտէ եազտըղը կիպի շիմտի "Փէնալըգ էթմէք ֆաղիլէթքեար օլմագտան կիւճ վէ զահմէթլի տիր"։ Պու պիր հիքմէթլի թէպտիլաթ տէյի՛լ մի տիր։ Ի՛այէթլու փէտէր, շիմտի պիր աղ տա պէնիմ էֆքեարըմը սանա սէօյլէմէք իճապ էտէր։ Կօրգաարըմ քի սիզ էօյլէ պիր եանկլըշ եօլա սիւլիւք էթմիշսինիզ քի իշպու միւսաատէնիզ իլէ Հէր քէսի ճէլպ էտէճէք եէր տէ՝ օնլարը պիւսպիւթիւն սիզտէն սօռւսաճագաընըղ։ Ա՛հալ՝ պատարագ օլ գատար պէօյիւք վէ ա՛զիզ պիր շէյ տիր, քի սալթ օլ խուսուստա միւէլլիֆլէրինիզին եազտըղը շէյլէր՝ Հէր քէսին ինտինտէ օնլարըն իմիպարընը պօղմագա քէաճի տիր։ Պու լագըրտըն, տէ՛տի, պա՛ղը քիմսէլէր իչուն կէրչէք տիր։ լաքին սէն

ճիզվեթլէրին , պիղ հէր քէսե ույապիլիրիզ, տէմէսի ։

պիլմէ՞զմիսին քի պիզ հէր ճինս վէ հէր սընըճ նասա ույմագ իսթէրիզ ։ Ո՛չ, անն էտէրիմ քի պու պապաճ սանա տէֆա՝ տէֆա՝ վէ թէքիտէն սէօյլէտիքլէրիմի պիւսպիւթիւն ունուլմուշ սուն ։ Պու սէպէպտէն սանա իպթիտա պու խուսուսու թա՛րիճ էտէյիմ տէ, պաճէհու խոսոփանո՛ւ խուսուսունտա օլան մէսէլէլեր հագգընտա ի՛շարէթ էթմէյիմ գօլայ եօլլարը իճատէ էտէրիմ ։ Պու սօն քէյճիլէթի սանա էօյլէ պիր թարղ իլէ իճատէ էտէճէյիմ քի պուն տան պէօյլէ ունուլմամազ օլասըն ։ Պու լագըրտըլարտան սօնկրա պիրի պիրիմիզտէն այրըլըգ ։ Փափազըն պու վա՛ արնա նազարէն՝ պուն տան պէօյլէ իլէ միւքեալէմէ միզ Ո՛իզվեթլէրին փօշթիճասը հագգընտա օլաճագ տըր ։

Պու մէքթուպու եազըգտան սօնկրա՝ փաթրի Պարրինին թէէլիճ էթմէյի "Վչ՛ե՛ղ գօլայ վէ խոշ՛նալե պայէր ի՛պաթնըլէր իլէ ալըմմալ ճէննէրի". վէ փաթրէ Պինեմէնին "Լ՛ախաահմանո՛ւ-ի՛ն նէշանէլէրի" նամ քիթապլարընը կէօրմուշ ։ Պունլար կէօրիւլմէյէ շայէսէմէ քիթապլար տըր ,

Բ · ՔԻԼԻՍԻ ՃԻՋՎԻԹԼԻՐԻՆ ԹՈ՛ԼԻՄԹԼՈՒՐԸ ԻՉԻՆ ՄԻՍՈՒԼԻՑԻԷԹ ԹՈՀԹՐՆՏՈ՛Ց ՄԸ ՏԸՐ ։

Պու քիթապը օգուտան տօսթլարըմընը Խրօթէսթանդար ալէհինաէ օլան իճթիհատլարըն , մէսէլա Վանթիլ, Խըրսըզ վէ զինաքեար տըրլար , վէ չօգ գարը ալըրլար տէյիւ օլան թէվաթուրուն ասըլ սէպէպլինի իշպու տէօրթ մէքթուպու օգուտուդլարը Հալտէ՝ անկլայապիլիրլէր ։ Լ՛ՀօԹէսէն պէրու ա՛տէթ օլակէլմիշ , վէ ճիւմլէյէ մա՛ղլիւմ տիր քի , մէղքիւր գապահաճլարտա պուլունան քիմսէլէր էքսէրիյէ շու ճէհէտի ա լաթ էթմիշլէր տիր . եա՛նի՝ ա՛զիզլիք սուրէթինի կի-

Բրօթէսթանդլար ալէյհինտէ օլան իթթիհամլարըն պիր սէ-
պէպի ։

յինիպ՝ քէնտիլէրին իշլէմիշ օլտուղու գապահաթլարը
թէլաշ իլէ գապահաթսըղ քիմսէլէրին իւղէրինէ ա-
թարլար ։ Պու մադուլէ քիմսելէր իշտու եօղու թուէ-
մագտան քէնտիլէրինէ իբի ֆայիտէ մէմուլ էտէրլէր ։
Պիրի շու տուր քի , պու վէճճ իլէ հէր քէսին տիգ-
գաթը քէնտի իւգէրլէրինտէն գալգըպ՝ գապահաթլը
զանն օլունան քիմս լէրին ալէյհինէ ճէլպ օլունսուն,
վէ քէնտիլէր հէր քէսին ղալապալընտան հըզըղ օլապիլ-
սինլէր ։ Իքինճիսի տէ շու տուր քի , քէնտիլէր մէզ-
քիւր գապահաթլարը իչինն թէքտիր եախօտ թահդիր
օլունտուդլարը հալտէ՝ շու ճէվապը վէրէպիլսինլէր քի
Պիզ օլ ճիւնհալարըն սահիպի տէյիլ իզ , լաքին ֆի-
լան քիմսէլէր օլ քէօթիւլիւքլէրի էճտիքլէրի իչինն ,
պիզ տէ օնլարըն օլ մէքրուհ Հարաքէթինի մէյտանա
ջըգարտըղմըզ էճ՛լտէն՝ ալէյհիմիզտէն պու իթթի-
բաալար օլտյօր ։ Լաքին կէլ պագ քի պուրատա օ
գաչամագ եօղու տա եօգ տուր ։ չինն պու շիքեայէթլէ-
րի էտէն քէնտ՝ մէզհէպտաշլարընտան պիր տինտար վէ
Ի՛պահէթքեար գալմ տըր ։ Ի՛թիհապըմըզըն ուճագ-
լըղը՝ փասգալըն պագի գալան մէքթուպլարընը տահի
տէրճ էթմէմիզլէ միւսա՛տէ էթմէզ , լաքին մէզքիւր
միւէլլիճ էն մէշհուր Ա՛իվվիթլէրին փէք ջօգ քի-
թապտարընտան քիւլիյէթլու շահատէթլէր կէթիրիպ
կէօսթէրիր քի Ա՛իվվիթլէր էյի բարտյական գանուն-
լար վէ թա՛լիմլէր իւնէնը իլէ՝ պունտան ագաէմ
կէօսթէրտիյիմիզ , վէ օնլարտան տահա այդրըը թա՛-
լիմլէր գապուլ էթմիլէր ։

Շ՛իմտի պուրատա շու մէս՛էլէ պիզլէրէ թագտիմ
օլունուր քի՝ Ա՛ռէօլէ էլէհեսէ ֆէռէտ ֆօռօ վէ ֆէ-
ռօտօ պայա օլան ն՛ա՛լէմնէլար իչէ՛ն ֆէռօ՛լհէղ ն՛ահ-
ն՛էֆօտ՞ մը պըր ։

Ձիզ վեհերը քիթապարընքն մշուշիչեթինեն խելաս օլմագ իչուն նէ կէօնէ չալըշըրլար։

Պու մէսելէնին ճէվապընտան էվվէլ՝ իպրահիմի էմրուտ շու մէսելէնին ճէվապընը վերեիմ քի, Ռէնկլերէն ընչոխլուխ պու ըռա՞յմըլար իչուն հեռըրընդո՞ մը պըր։

Ռ՚իզվեհերը մէզքիւր թա՚լիմլերի իքի թարղ իչ իւզերլերինտէն աթմաղա չալըշըրլար։ Լ՚ավվէլա՝ փասքալըն շահատեմ կէհրիտիի միւէլլիմլեր ղայեթ էսքի, ատսըղ սանսըղ պայաղը միւէլլիմլեր տիր, ատիմլեր։

Լ՚աքին իշտու տէհրիքլերի կէրչէք տահի օլսա, եինէ պիր էօղը օլամազ. չիւն օլ միւէլլիմլերին քիթապարընքն քեաֆֆէսի՝ շերքէթին գանունու իւզրէ՝ մահսուս թային գըլընմըշ մշուղ քիմնէլեր մարիֆէթիլէ թէֆթիշ օլունտուգտան սոնկրա՝ շերքէթին բէյ վէ բիզասընա մուվաֆֆագ օլարագ թապ՚ու նէչը օլունժուշլար տըր, վէ պէյլէ օլմատըգճա քիթապ պասթըրմանըն միւքինի օլամազ իտի։ Ռանիէն՝ Ռ՚իզվեհի շերքէթի փասքալըն պիքը էթտիյի քիթապլարը, հիւսնի բիչաղը իլէ տէֆա՝ տէֆա՝ պասթըրմըշ տըր։ Պու պէյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ պիզ տահի մէզքիւր էֆքեար ու թա՚լիմաթըն քեաֆֆէսի իչուն Ռ՚իզվեհի շերքէթինի մշուշ սայարըղ. վէ միւէլլիմլերին պայաղը, ատսըղ սանսըղ քիմնէլեր օլտուղու իչուն հիչ պիր վագըթ շերքէթ թէպրիյէի զիմմէթ էտէմէզ։ Ընչալ պու քի Օլմիւէլլիմլեր ատսըղ սանսըղ վէ շերքէթին ինտինտէ միլիէթլեր քիմնէլեր տէյիլլեր իտի, տէմէք եաղան լագըրտը տըր։ Պէլլարմին, Ա՚ա, Լ՚աքօպար, Ա՚արնանա վէ սայիրլեր՝ ճիւմլէսի տէ Ռ՚իզվեհի շերքէթինին էն միւէթպէր միւէլլիմլերի տիր. հէվիսի տէ օլ հիյպէթլու թա՚լիմաթլարա զահիպ օլուպ՝ ընչարը թէսահհուպ եթմիշլեր տիր։

ՃԻՂՎԻԹԼԸ ՔԻԹԱՊԱՐԲՆԵՆ ՄՏՕՒԼԻՑԵԹԻՆԱԷՆ ԽԵԼԱՑ ՕԼՄԱԳ ԻՀԻՒՆ ՆԷ ԿԷՕՆԷ ՉՈԼՇՈՐԼՈՐ։

Ա՛ԻՂՎԻԹԼԸ շիրքէթինին պու Թա՛լիմաթլարընն քեաֆֆիյէսի իչիւն մէօսիլ պուլունտուղու շունտան տա-խի իսպաթ օլունուբ քի պու շէյլէր շիրքէթին "Ալիզ-լի Վանունլար" (Secreta Mone'a) թէօմիյէ օլունան գանունննամէսէ պուլունտուլար։ Պու Կիզլի Վա-նունլար Ֆրանսատա իլան օլունտուղու Էնատէ ճէ-մա'աթ իլէ Հաքիմլէր մապէյնինտէ պէյնիւք նիզա' զուհր էտիպ՝ Ոն պէշինճի Լուի Ֆրանսա գրալը Ա՛ԻՂ-ՎԻԹ շիրքէթինէ հիմայէթ էթմէնին միւքէրրիսիզ օ-տաուղունու անկլատը, վէ պու սէպէպտէն Ա՛ԻՂՎԻԹԼԸ տէվլէթ մարիֆէթիյլէ Ֆրանսատան գովլուտուլար։ Ֆրանսանըն Ալէնաթօ նամ մէճլիսի շիրքէթին քի-թապալարընը վէ Թա՛լիմաթընը այար իլէ թէֆթիշ էթտիբաէն սոնկրա, Ա՛էվքիւր Թա՛լիմաթլար վէ ա՛-տէթլէրը ֆասխ, մէղհէպ ու ֆազիլէթին էսասընը քիւլլիյէն խարապ էաէն, քրիսթիանլըգ ախլագընա վէ շիրքէթը ինսանիյէյէ զարարլը, հուգուգ էլ միլէ-լին վէ գրալիէթին իմթիազաթընա, վէ ճէմի՛ հիւ-քիւմտարանըն էմնիյէթինէ մուխալաթարլը, հէր եէր-տէ իսթիքլալ, վէ ինսանըն գալպինտէ ա՛զիմ ֆէսատ փէյտա էթմէյէ վէ իչերիսինէ էթմէյէ միւճիպ Թա՛լիմլէր տիր, տէյու իլան էյլէտի։ Ի՛նճամ՝ Ա՛ԻՂՎԻԹ Թագը-մը պիւթիւն մէմալիքտէն միւճէրրէտ չօգմանը տըր տէ-յիւ էմր պույուրտուգտան պաշգա, հիչ պիր վագըթ վէ հիչ պիր սէպէպլէ մէպնի քիմսէյնին օլ շիրքէթին Ֆրանսայա ա՛վտէթ էթմէսի խուսուսունտա պիր նի-յազ եա պիր թէքլիֆ էթմէսի թէնպիհ գըլընտը. պունտան գաթի՝ նազար օլ դ-պիկլէ էհէմմիյէթլի մէք-թէպ վէ մէտրէսէլէրինէ, ճէմիյէթլէրինէ վէ մանաս-թըրլարընա կիմսէյէ պիլմէք եհտիյաճ եասագ օլունտու։ Ի՛ջրաանըն շայիրտլէրինէ, եանի՝ շիրքէթին ա՛զալա-

ըլնա իսկ շէջլէ թէնպիհ օլունտու ։ Էվի մէքթէպլէ-
բի, մահալը մախսուսլէրինի, նորընծայարանլարը, ըհս-
մի եէրլէրին քեաֆֆէսինի թէրը պիրլէ, մէմլիքին
հէր հանկը թարաֆընա կիմսէք իսթէրլեր իսէ տէ,
հիւքիւմէթին էմրի ալթընտա պուլունտուղ, շիրքէթ մի-
սալի հէվիսի պիր մահալտէ սաքին օլմասընլար, պէօ-
յիւքլէրինին հիւքիւմէթինի թանընմասընլար, վէ քէ-
շիշ գէյֆիէթի թէլէպիւս էմմէյիղ ա՛տէթա նա-
սըլն կիյսէյի էլսիսէյի կիյսինլէր ։

Աէնաթա մէճլիսի քէնտի սիճիլլինտէ կէրէք Ն՛իղ-
վիմլէրէ թարաֆէն, կէրէք օնլարա գարշը Ֆրան-
սաուս վագի՛ օլան ճէմի՛ նիզամաթը թէֆթիշէ
հիւքմ էյլէմիշ օլուպ, շիրքէթէ թարաֆէն եա-
փըլմըշ օլան նիզամաթըն թէֆթիշինտէ իսպաթ էմ-
միշ սիր քի, Ն՛իզ՛իմլէր տայիմա քէնտիլէրինէ վէ-
րիլէն բուսուսաթլարը թէճաւուզ էմմիշլեր սիր ։ շիր-
քէթէ գարշը օլան նիզամաթըն թէֆթիշաթընտա ի-
սպ՝ Ն՛իղվիմլէր տայիմա հագգը վէ աղը թէշէքքի-
լէրէ վէսիլէ վերմիշ օլտուղունտու թաստիգ էյլէմիշ
սիր ։ Աէնաթաընտն սիճիլլ Ն՛իղվիմլէրին մէշ-
հուր քիթապլարընը գիրը էտիպ, օնլարըն շու հիյ-
պէթլու ֆէնալգլարը, եա՛նի՛ Ամմանականլըգ՝ քիւ-
ֆիւր՝ սիհիրպազլըգ՝ պազուճլըգ՝ վուճուդէսէմլիք՝
նաիթաբլըգ՝ եալան շահիտլիք՝ զինա՛ իլմսիզ՝ վէ ապրա-
պա իլէ ճիմա՛ (ապրապա-Ռէն)՝ լուճիլիք՝ իլմսըզլըգ՝
քէնտի քէնտինի էօլտիւրմէք՝ ատէտ՝, փ՛ատէ վէ փա-
տիշահ գամլ էմմէք, վէ պուննլարա էմսալ տահա
չօգ շէյլէր էօյրէմէյի իչլէն, մէզքիւր քիթապլարը
ղայէմլէ թէհլիքէլի քիթապլար տէյիւ իլան էտէր։
Ն՛իհայէթ՝ սիճիլլին սօնունտա Ն՛իղվիմլէրէն մա՛րի-
ֆէթի իլէ էօլտիւրիւմիւշ եաիսա ղէհիրլէնմիշ պիր
չօգ վատիշահլարըն, հիւքմտարլարըն, քէշիշլէրին վէ

ՃՈՂՎԻԼԷԼԵՒՆ ՊԻԼ ՈՒԿԸ ԹԷՊԵՒԷԻ ԶԻՄԱԼԵԼ։

փափալարէն ֆիհրիսէի մէվճուտ տուր։

Ն՛իզվիլէլերին՝ քէնարէլերինի փաքա չըգարմագ իչուն պիր պաշդա ուսուլի տէ վար տըր։ Ա՛ագա՛, տէրլէր, շիրքէֆիմիզ պիր վագըթ պօղուլմուշ իսէ տէ՝ շիմտի էվվէլքի կիպի տէյիլ պիր։ չօգ թէպտիլ օլմուշ տուր։ Տէմէք պիր քի Ա՛յօլանըն շիրքէֆի էն իգպալլի վագիֆինտէ, էն մէշհուր փէյղամբէրին բիւյասէֆի թահրիլընտա, վէ օնու իհտաս էտէնին բուհուռ իլէ թէքմիլէն հայաթի պուլտուղու վէ իլէրու կիմսէյի զէմանի ֆասիտ հիւքմիհոսլուգ քիւմէսի օլմադըգտան սօնգրա հագըն վագըթլարտա ափանմըզ իչահ օլմուշ տուր։ Ա՛յրին Ն՛իզվիլէլեր շիրքէֆիլէրինին մէզքիւր թահլիմաթլարընը սահիհ ն ըետտ էմմիշ օլսալար իսէ, էվվէլա օլ թահլիմաթլարը իհտաս, վէ օնլարա հիմայէսի էտէն շիրքէֆիի հէրհանգոս վէ ֆասիտ տէյիւ ըետտ էմմէյի իտիլէր։ Ֆաթգամի՝ օլ թահլիմաթլարը գաբուլ էմմէյիգ տէյիպտէ, օնլարըն իւզէրինէ պինա օլմուշ օլսըն շիրքէֆէ տ՛աղ օլմագտա տէվամ էդէտիքճէ, էլպէթտէ պիզ տէ շիւպհէյէ վարըպ՝ Պունլար քէնարի մէշհուր ֆաղիլէլէրինին պիրինի իֆրա էտէյօրլար. նա՛նի ճէմմաաթըն ֆայիտէսի իչուն նալան սէօյլէմէյէ իրթիքապ էտէյօրլար տէմէյէ մէճպուր օլուրուզ։ Ն՛իզվիլէլեր շիրքէֆէլէրինի բէտտ էյլէտիքլէրի Հալտէ՝ պիզ տէ պու շիրքէֆի նէնի հայաթ քէսպ էմմիշ պիր տէյտ իսնաղըզ։ Ա՛յրին պու շիրքէֆի սուլա թէպտիլ օլմազ։ Պու օնուն էն էսասը թահլիմաթընըն պիրի պիր։ Պունտան նիւզ սէնէ ադաէմ նէ իսէ իսէ, շիմտի տէ օ տուր։ Չէնտի գուսուրլարընտան պա՛զընը Հէր քէսին կէօղլինտէն էօբլմէյէ զայրէթ էտէ պիլիր իսէ տէ, էսասը թահլիմաթլարը՝ կիզլի գանունլարը՝ վարըշը վէ Տուսուլէ կէթիրտիյի մէյվէլէր Հէր եէրտէ

Ծօմա քիլիսէսի ճիզվիթէրը իչիւն մէսուլիյէթ թահթընատ տըր։

վէ հէր վագըթ պիր տիրլէր, վէ տէյիշիմլէյր։

Նէյլէ իսկ Ա՛իզվիթլէրին շիրքէթի էսասը թա՛լիմաթլար իչիւն մէսուլիյէթ ալթընա տըր։ Նաքին Ծօմա քիլիսէսինին տէ օնլար իչիւն մէսուլիյէթի վա՞ր մը տըր։

Ծօմա քիլիսէսինին տէ պու շէյլէր իչիւն Ա՛իզվիթլէր գատար մէսուլիյէթ թահթընատ պուլունմուշտու, նու կէօսթէրմէք փէք գօլայ տըր։ Ծօմա քիլիսէսի

1. Պո՜ շէյէնիկ մաքսո՜լ օայար վէ օնա հիմայէն է՜փէ։ Շ՛իմիքի փափա Ա՛իզվիթ շիրքէթինի աշիքեարե մէտհ էթմիշ վէ օնլարըն զայրէթինի վէ իլմինի զիյատէսիյլէ ճէսամէթլի կէօսթէրմիշ տիր։ Նա՛լընըզ պիր իբի շէյտէն մա՛ատ՝ Ծօմա քիւրսի՛սիս տայիմա պու շիրքէթի քէնտի գուվվէթինին սաղ էլի կիպի ատտ էթմիշ տիր։ Ա՛իզվիթլէր փափանըն թօփրաղը օլան Ռթաչիատան մա՛ատ՝ իսքեան էթմիշ օլտուգլարը մէմլիքին քեաֆֆէսինատէն գօվուլտուլար։ Նէյլէ քի Ռթաչիատա պիրէ շիմտի էմին տէյիլ տիրլէր։ Չօգ վագըթ տէյիլ տիր, քի Ծօմա տէվլէթինին եհալիսի, հէր նէ գատար օնլար քիլիսէտէն քիւլի հիմայէթ պուլմուշլար իտի իսկ տէ՝ Թօմատան տըշըր սաքին օլտունլար տէյիւ մաթլուպ եթտի վէ մաթլուպաթընը տա եիւրիւթտիւ։

Պունտան եիւզ սէնէ գատար էվվէլ պունլար հէփսի պիրտէն իհթիլալ պրագարգլարը իչիւն Չինտէն վէ Փօրթօկալտան գօվուլտուլար, Ռփանիա տէվլէթինին կէրէք նէֆսի Ռփանիատա վէ կէրէք Նէմրիգատա օլան պիւթիւն մէմլիքինտէն, Նուչիւնճիւ Վարլօ Ռփանիա գրալընըն էմրի իլէ՝ պիր կիւնտե ախզ վէ կիրիֆթի օլտունտուգ այրը այրը տէնիզ կըյըսը օլան մահալլէրե կէօթիւրիւլտիւլէր, վէ կէմիլէրէ վազ՝ օ-

Ծօմա քիլիսէսի ճիզվիթլէրը իչիւն մէսուլիյէթ թահթընատ տըր։

Բօմա քիլիսեսի ճիզվեթ շիրքեթինի թէսահհուպ էտէր։

լունուպ Իթալիա Հուտուտունա չրգարըլտըլար։ Ֆրանսա տա Ափանիա կիպի էթտի. պունլարըն ճէմիսինին փէշինէ տիւշիւպ՝ քէնտի մէմլէքինաէն պէօյլէ ֆէսատա միւճիպ պիր շիրքէթի թա տաղլարըն էօթէ եագասընա տաք գաչարտը։ Ահէլիա փատիշահը Հաքէզա մէմլէքինաէն պունլարը գօվուպ տըշարը էթտի Ափանիա թահթընըն վարիսի օլան փարմա վէ փիսէնեցա պէյի Տօն Ֆէրտինանտ՝ Ափանիա վէ Ֆըրանսա վէ Ահէլիա միսիլի՝ Ն'իզվեթլերի Հուտուտունատան տըշարը գօվտու։ Լաքին հէմ պու էսնատէ՝ պու տաէմլեր ճէմի թէրպիէլի միլէթլերտէն գօվուլուպ վէ Ֆրանսա Ակնաթօ մէճլիսինաէն տախի հիւքմ օլունուպ Իթալիայա տէօքիւտիւքլերի վագըթ, փափա պունլարա հիմայէթ էթտի։ Կղէմէս Ժ.Գ փափա Ֆրանսանըն Ռուհպան կիւրու հինէ շէօյլէ եազար։ «Պիվ, Կղէմէս Ժ.Գ, Ռէթիստոսուն վէքիլ է վէ Իէսուտուն խալիֆէսի, պիզիմ եանըմտազ ի'լմիվը իլէ Ֆրանսա հաքիմլէրին՝ Ն'իվ ևթ շիրքէթինի նէֆի' էյլէյիպ մէզհէպին, ի'մտի քիլիսէնին, ա'զիզ քիւրսինին վէ պաշքեաճինին (փափան ն) գանունլարընա գարշը էթտիքլերի շէյլերի հիւքմ, թահգիր վէ լանէթ էտէրիվ։ Պունտան գաթի'նագար՝ մէճլիսիմիզին իշտու միւթէպեր էմրինին գուվվէթի իլէ իլան վէ իլամ վէ պէյան էտէրիվ, քի Ֆրանսա տէվլէթինին ճիմայանի հիւքիւմէթինին մէզքիւր Ն'իզվեթ շիրքէթինի նէֆի' վէ խարապ էթմէք նէյէթիյլե էթտիյի ճիւմլէ էմրլէրի, թէմսիլիէրի, սիճիլլերի, գրալ ֆէրմանլարընը, նիզամլարը, ի'լամլարը, մուհաքէմէլէրի վէ գարարլարը պօշ՝ գուվվէթսիզ՝ պաթթալ վէ շէր'է պիւսպիւթիւն մուղայիր տիրլեր, վէ մուղայիր օլտուլար վէ մուղայիր օլաճագլար տըր։ Շունու տախի սապիթ էտէրիզ քի հիչ քիմսէ նէֆին էյլէ պօյճ ալիքնա կէլմէզ օլա պախի ան-

Բօմա քիւնեսի ճիղվիթ շիրքէթինէ թէսահհուպ էտէր։

լարա իմաամի էմմէյէ պօրճլու տէյիլ տիր։ Պունտան գաթինագար իրատէմիմիզ, մայիւժամըմըզ, վէ թէքմիլ հիւքիւմդարըմըզ իլէ մէն՝ էտէր՝ պօգար, վիրան, խարապ է նապէտիտ էտէյիզ ճիւմլէ օղ նահադ վէ զալիմ իշլէրի, վէ Պրիտաոսուն հուզուրունա ֆրօնէնօ էտէրիզ, քի անդար քիւլիւյէն նաճիլէ տիրլէր։ վէ քիւնեսէյէ զարար վերմէյերէք պու շէյի էտէպիլէճէյիմիզ գարար վերտիյիմիզ, Հալտէ՝ օնդարըն խարապ օլմազ պօգուդմազ վէ հիչ օլմազ օլտուզունա զիյատէ իսպաթլար կէսմէյէճէյիզ"։

Կղեմէս ԺԳ պու իւլտը Ֆրանոա փափագարընա պիր փ'րվասըզ կոնդակ իլէ վէրտի, վէ օնունլա քէշիշլերէ թէնպիհ էմաի քի Ա նահօ մէճլիսինէ գարշը տուրսունլար, լաքին Պօնիճ վ' Վրալ իլէ միւտահանէլիճէ տավրանսընլար։ Կոնգակրն քէլամըարը շունլար սըր "Պօնիճ վէ Վրալ անիտէ կէօրէճէքլէր, քի Լգնատիոս Լոյօլանըն շայիրալէրի գրալիյէթի էօյլէ վիգայէ էտէրլէր, քի քիմսէ պու պագատէ օնդարա էմնալ օլամազ"։

Լ՝ուի ԺԵ պունուն պէօյլէ օլտուզունու չօգտան պիլիր իտի. զերա Կարդինալ Ֆլէօրի օնուն տէվիգանըլըզընտա պունու տայիմա օնա սէօյլէր իտի՝ "Լ՝ֆէնտիմ", տէր իտի, "Ն՝իզվիճլէր զայէթ պինամուս վէ մէքրուհ քիմսէլէր իսէ տէ՝ Է՝հալինիզին իւզէրինէ հիւքմ էմմէնիզ վէ սալթանաթընըզ՝ն գատիմ գարմասընա էլինիզտէ էյի ալաթ օլապիլիրսէր"։

Ֆրանսա գրալը հնճամ Ն՝իզվիճլէրի տէֆա գապուլ էմմէյէ բաղն օլտու, շու շարթ իլէ քի Գբալ Գաճլ էնմէք ի՝նա՝լմըշընը գանոռնալըքնան ինթաճ էյլէնէլէր։ Փափա պունա շու ճէվապը վէրտի, քի Ն՝իզվիճլէրը ե՝ս՝ օլտուգլարը կիպի գալճալը, ես էօքսա պիսպի՝նիթն գալաբըճմալը ոգբլար։ Պու սուրէթմտէ աշի-

Բօմա քիլիսէի ճիզվիթներուն խասիղներնի հիւքմ հաէը։

քեար կէօրիւնիւը քի քիլիսէ Ա՛իզվիթները շիրքէթինի թէսահիւպ էթտիքաէն պաշգա , օնուն են հիյ-պէթլու թա՛լիմաթրնը , եա՛նի՝ կէնէյ ֆրօլ ֆաիլ էն-ճէնին պէօյիւէ ֆալիլէրն օլմասընա պա սահապէթիւը էթ-միշ օլուցօր ։

փափանըն պու խուսուստա էթտիյի զայրէթի մէյ-վէսիվ օլտու ։ Ա՛իզվիթները իչիւն չըփարտըը կան-դակլար հէր եէրսէ աթէշէ պրագըլտը , Ֆրանսա՝ Ա՛էրմանիա՝ փօրթուկալ վէ Սիցիլիա Կրալլարը պիլ իթթիֆագ փափասան մէմալիքլէրինէ ֆէսատ վէ ֆէ-նալըգ հասըլա կէթիրէն օլ զալիմ շիրքէթին ֆէսխա վէ իպթալ օլունմասընը մութլուպ էյլէմիւէր ։ փափա քէնսի մէմալիքինին պա՛ղը մահալլէրինի զապթ էթ-միշ օլան պու գրալլարա գարշը տուրամայաճաղընը կէօրմիւքսէ , Ա՛իզվիթ շիրքէթինին իպթալ օլուն-մասընը քէնսի մէճլիսի րուհանիսի վասիթասի իլէ ի՛-լան էյլէմիյէ սէօզ վէրմի ։ "Պու շէյ", տէր Տի Վօլմէնի՝ վ՛ասթօնիք Ֆրանսըզ միւէլլիֆ , "փափա-նըն էօլիւմիւնէ սէպէպ օլտու"։ Ա՛իզվիթները ա՛զիմ տէսիսէ իլէ պու շէյէ վագըֆ օլուպ՝ իշպու ա՛տիլ սի-ճիլին իլան օլաճաղը կիւնիւն իլէ ախշամը փափայը , զայէթ շիտէթլի պիր սանճը թօւթտու , վէ չօգ էզի-յէթլէ պայըլօպ միւշտիքաէն սանկրա սապահլայրն էրթէն 1769, փետրուար 2 տէ ճանրնը թէսլիմ էթ-տի ։ Ա՛ինէվիթներ փափալարընը վէհրէպիէր ։

Պու քէսթիւլիսիւ էթտիքլէ Ա՛իզվիթները անճագ չօգտան պէրի վա՛ղ վէ փափալարըն տախի գապուլ էթմիշ օլտուզու պիր էսասը թա՛լիմաթը իճրա էթ-տիլէր ։

Լ՛աքին մէտէնիյէթը քէսպ էթմիշ օլան Լ՛վրօփանըն հիւքսէք վէ շէհիտ սէտասրնը տինկլէմէք միւմքի՛ն մի իտի ։ Վ՛էլ Հաբլ Ալլահս ՅԴ փափա մէղքիւր

Փափա ճիզվիթ շիրքէթինի պիզզարուբ իպիթալ, վէ եինէ թէշքիլ էտեր։

շիրքէթի ըէֆ՝ ու իպիթալ էյլէտի իսէ տէ՝ նէ ֆայիտէ, օնա տախի պու իշին չօգ մազարրաթը օլտու. մէզքիւր փափա էօմրիւնիւ Ա՛իզվիթլէրին մէքրինատէն հըֆզ էթմէյէ չօգ տիգգաթլէ չալըշըր իտի իսէ տէ՝ էն սօնուննտա զէհիրլէնիպ էօլտիւ։ Կղնմէս ֆ֊Դ տէն սօնկրա օթուրան փափա պու ֆասիտ շիրքէթին քէնտի մէնֆաաթլընա մանի օլանլարըն էօ՛մրիւնիւ գալտըմագ նիյէթիյլէ նիչէ նիչէ վէ օլ տէրէճէ ֆէնտ իլէ իչերտիյի էօլիւմ գատէհինատէն քէնտինի մուհաֆազա էթմէք իշին պաշգա չարէ պուլամայըպ, օնու թէքրար իպգա էթմէքլէ էլլէրինատէն գուրթուլտու։

Ձ. Ի՛սմա քիլիսէսի Ա՛իզվիթլէր շիրքէթինին թաղլիմաթը իշին մէսուլիյէթ ալթընտա տըր, էչբա օնա ֆարզը պուրաճլարը պայմա ընէկոպ էյլէմէզ ուէր։

փաթաալըն Ա՛իզվիթլէր իյէ էթտիյի օլ պէօյիք մարազատա, եանկըլմազ քիլիսէ միճատէյէ թահթընտա պուլունան շէյլէր հագգընտա սիճիլ վէրէմատի իսէ տէ, փաթաալ հիւքմ, վէ օլ շէյլէր իւզէրինէ սէջդէմատէն մէն՝ օլունտու, Ա՛իզվիթլէրէ իսէ թէսահիւպ գըլընտը։ Ա՛էմմա՛ան փաթաալըն թարաֆընտան, փափա վէ քիլիսէ իսէ Ա՛իզվիթլէր թարաֆընտան իտիլէր։ Էէր նէ գատար պուննլարըն էսաս օլան թա՛լիմաթլարը վէ ահլագի գանունլարը ճիւմլէյէ մա՛լիւմ վէ աշիքաար կէօսթէրիլտի իսէ տէ՝ օնլար եինէ Ի՛օհաննըն սէվգիւլիւլէրի տէյիւ գապուլ օլունտուլար, վէ նուֆուզ ու իմթիազլարը տահա զիյատէ արթը վէ թագվիյէթ պուլտու։

3. Վ՛ահի՛օհ էլէյհէսսէլամ էն չօճ վէ էն ասլա վ՛էզէրէ Ա՛նէվէյհիւէ օմ֊ուէտր ուէր։

Էյկէր Ի՛սմա քիլիսէսի քէնտի հուտուտունու պէօյիւթմէք վէ պաշգա միլլէթլէրի Վ՛ահի՛օհքիյէ տա֊

Թօմա քիւնեսի ճիզվիթներուն թա՛ղնմաթը իչուն մեսուլիւեթ թահդընատա տըր։

վեթ եթմէք իչուն ծնլարը պաշգա մէմլէքեթլերե կէօնտերմիշ իսկ, օնլարըն աշիքեար վե ճիւմլեյէ մա-նիւմ օլան թալիմաթլերի իչուն միւսթագիլ մեսուլիւեթ ալթընատա տըր։ Թօմա քիւնեսինին՝ եճնէպի միլլեթլերե քենտի մէդհեպինի վա՛զ եթմէք խուսու-սունատա եթմիյի զայրեթլերե ճիւղի վուգուֆիյեթի օլանլար պիլէ մէզքիւր քիւնեսինին սայիր պէլճեչերտե մուվաֆֆագ օլտուղու իչլերին պէօյիւք փայընըն Ա՛իվ-վիթլեր էլի իլե իչլերի կիթմիշ օլտուղունու պիլտիրլեր։ Ձին՝ Ջինա՝ Ը Էմալի վե Ա՛էնուպի Ա՛մերիգատա Ա՛իվվիթլեր պաշգա քեշիշ շիրքեթլերինին քեաֆ-ֆեսինեէն վէյատե ատէմ Վ՛ատիօլիքլիյէ ճէլպ եթ-միշլեր տիր։ Պու վա՛իզլերին ախտագ վե ամէլ ու Տաբաքեթլերինի պաշգա մահալտե թէֆթիշ ետէճէ-ձիվ։ Ձաքին էյի՝ քէօմիւ, Տեր նասըլ իսէյեր, Թօմա քիւնեսի օնլարը տայիմա քենտինէ պէօյիւք իֆթիխասար ատտա էյլէմէշ տիր. վե շիմտի օլ շիրքեթի ինքեատ էտիպ իւզերինեէն աթամազ, մատէմ քի օ-նու օլ գատար վագըթ քենտի հիւքիւմեթինի կէնիշ-լեթմէք վե թա՛ղնմաթընը թա՛ղնմ եթտիրմէք իչուն գուլլանմըշ տըր։ Ամմի Թօմա քիւնեսինին տէֆթ վե տէֆթա պու շիրքեթէ թէսահհուպ կէօսթերիպ, վե Վրալ ու Տհալիյէ գարշը գէյուդ՝ օնա Տիմայեթ եթ-տիյինի, վե մէճպուրէն պիրազ վագըթ օնու օրթա-տան գալընըրը կիպի եթտիքտեն սօնկրա օնու թէք-բարեն եէնի իմթիյազլար Տհասնը իլե վիճտուտե կէ-թիրմիշ օլտուղունու, օնա գարշը տուրանլարը Տեր տայիմ թէէտիպ եթմիշ վե օնու խարապ եթմէյէ չա-ընշանլարա լանեթ օգումուշ օլտուղունու. քէղալիք Վ՛ատիօլիքլիյի եճնէպի պէլճեչերտե մէյատանա կեթիր-մէյե էն պէօյիւք վե պաշ ըճա ա՛լաթ, վե պու վեճհ

Թօմա քիլիսէսինին ա՛զիզլէյի վէ ախլագի հալի։

իլէ տիւնեանըն հէր թարաֆընտա Թօմա քիլիսէսինին էլչիսի պու շերքէթի օ՛տուզունու կէօրտիւիւմիւզէ։ Եինէ Թօմա քիլիսէսի Ո՛իլվիլէրին ախլագ վէ մէ-տէնիյէթէ տայիր թա՛լիմաթլարը իչիւն մէտու-լույէթի թահլիընտա տէյիլ տիր տէյիպ ինքնար էթ-մէք պէյիւք ապրլըզլըդ վէ իստաատան իպարէթի տիր։

ԽՒԼԱՄԱ

1. Իշպու պապը պիզարազանէ տիգգաթի իլէ օ-գուլանլար շիւպհէսիզ վէ միւճէրրէտ շօւ խիւլասայը էտէճէքլէր տիր քի պէյիէ պիր պօզուգ քիլիսէ Վ՚Բր-բիստոսուն պիր՝ ա՛զիզ՝ իւ՛մմաի վէ րէսուլի՚՚ (ՍՈՒՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿԻ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ)* քիլիսէսի օլա-մազ։ Պէյիէ պիր քիլիսէ՝ Գաւզունուն՝ ա՛զիզլէրին սատագաթլարընն պէյազ վէ փաք տիւզգէնտի իլէ կի-յինմիշ թէմիզ վէ լէքէսիզ կէլինի օլամազ։ (Յայտ. ժ.Ե. 8։) Հաթիթա օ պիր գարըյա պէնգէր, քի եինէ Յայտնութիւն քիթապընըն օն եէտինճի պա-պընատա թա՛րիխ օլունմուշ տուր։

2. Պու պապատէ կէօսթէրիլէնլէրին պիր զայէթ ա-շիքքար խիւլասասը տախի շու տուր, քի հէր Վ՚Աա-թօլիք անիտէ Թօմա քիլիսէսինտէն քէսիլիպ այրըլ-մազա պօրճլու տուր։ Լ՚ոկէր քէնտի ճանընընն գուր-թարուլուշունու ալար իսէ, էկէր հէր նահագլըզա վէ ՚՚հէր եալանը սէվինէնլէրէ՚՚ գարշը կէօքտէն աշիքքար օլունաճագ ճէզաստան գաչմագ իսթէրսէ, պու պօզուգ

*Պապ, եղած աղանդոյ Լութէրի եւ կալվինի, նայ էջ 90։ Սահիֆէ 62 էֆ 90։

Քաթօլիք քիլիսէսինին ի՛զգէթի վէ ախլագի Հալի։

քիլիսէյի, Ա՛զիզ Ա՛իհաալըն վէ Ա՛նճիլի փաքըզըն՝ Հայաթըն վէ Թա՛լիմաթըն պու պէօյիւք տիւշմանընը ըհտատ էտիպ պրագմալը տըր։

3. Ա՛լան Թէֆթիշչիրտէն կէօրիւրիզ քի Ա՛ֆօ-փանըն չօգ Թաւաֆֆարընտա տինսիզլիյին գուվվէթի պուլմասընըն պիր սէպէպի տէ պու Ա՛իհլիսէնին ախլագը (Քաբոյականը) օլմուշ տուր։ Ա՛գըլըը ատէմլէր քրիս-թիանլըգ էֆքեարընը կէօրմէք իչուն Ա՛իհլիսէյէ տիգ-գաթ էտէրլէր. վէ Ա՛իհլիսէյի եալընըզ զահիրտէն ֆայիտեսիզ վէ չօճուգճա այինլէր իլէ վէ պօզուգ Թա՛-լիմաթլէր իլէ տօլու, վէ օնուն բուհանի նազընլարը-նըն տախի զիյատէսիյլէ հէվայի քիմսէլէր օլտուղունու կէօրմէքլէրի հալտէ՝ քրիսթիանլըգ տէհքիքլէրի պո՞-մու իմիշ տէյէրէք, վէ իլհամը իլահիյի եանկընշընգ-տան այընտ էտէմէյէրէք, իքիսինի պիրտէն ըհտատ է-տիպ՝ տինսիզ օլուրլար։ Ձիւն Ա՛ռաթօլիք մէզհէպին-տէ պուլունան պէլտէյէրտէ Ա՛զիզ Ա՛իհաալար խու-սուսունտա օլան գաթը ճէհաէթի պու Թաւրզ քիմսէ-լէրէ Ա՛ռաթօլիքլիք իլէ սահիհ քրիսթիանլըզըն ֆար-գընը անկլամաղա մանի՝ օլուր։ Յովսէփ Պաօրտօ նամ մէշհուր Ինթալիալը պիր պինպաշը Ինօթ սըթանգ օլ-մասընըն սէպէպինի կէօսթէրտիյի պիր մէքթուպունտա, Ինօմա մէզհէպինին ինսանը տինսիզլիյէ տա-վէթ էտէր օլտուղու Հադգընտա շէօյլէ սէօյլէր։ Պէկօրտիւմ. լաքին Հիւրմէթսիզ Ինօմանըն գօյնունտա հիմայէթ պուլան օլ կէօրտիւյիւմ մուրտարլըգլարը՝ զա-լըմլըգլարը վէ պինամուսլուգլարը նէ՞ պիր պիր սայա-յըմ. պիր սէօզ իլէ, կէօրտիւյիւմ շէյլէր պէնի տին-սիզ էթմէյէ քեաֆի խոխլէր. Պէլկի, տինսիզ օլտուր. Հէյպէլկի՛ իգրար. լաքին քէշքի Ա՛ռաթօլիք տին-տարլար պու իգրարը իշթիմսէլէր։ Պէլկի՝ տինսիզ օլ-տուր. զնրա Ա՛ռաթօլիք մէզհէպինին աճընաճագ Հա-

լինտէն թապի՛աթը իլէ հասըլ օլան նէթիճէ պու աուր"։

"Տինսիզ օլտուա՛ր. զնրա ինսան գըսմընա զաղէպ, պուլմա ալահ, ճէհալէթէ, պահըլըղա վէ եանկլըշլըղա համի օլմազա թահին, Ա՛զիզ Վ.էլամլարըն՝ սէպէպը եվվելի օլան Ա՛ադտան վէրիլտիկի կիպի օգունմասընը մէն՝ էտէն, հիւքիւմտարլարը գահլ էյմէկէ բուխտահ վէր ն, վա՛տըն իճրասընա օլան մէճպուրիյ՛թի ինքնար էտէն, շնրքէթը ինսանիկէկ պաղ օլան քէյֆիկէթլէրի գօփարան, քէնտինէ թապի՛ օլան միլէթլէրի սէֆալէթէ կիրիֆ՚ձար էտէն վէ էն կիւղ՚լ պէլտէլէրի վիրան չէօլէրէ թահվիլ էտէն պիր մեղէպին Ա՛լահընա Ա՛լլահ տէյիւ ինանմազ խիմ"։

4. Վ.ահօլիք Վ.իլհէսինին ախշագի վէ ճիսմանի թա՛լիմաթլարը հագգընտա պուննտան ագտէմ էյմէիյմիզ միլթահա՛ալարտան՝ Վ՛ահօլիք պէլտէկէրին տաիյմա իլհիհլալ վէ ֆէհսատ իչինտէ պուլունտուղունուն սէպէպինի անկլատըգ՝ Ինթալիա, Ֆրանսա, Ասպանիա, փօրթուկալ, Իրլանտա, Ա՛ֆքսիքօ վէ Ա՛ֆնուպի Ա՛մերիգանըն քահֆիկէյի պէլտէկէրի գատիմ վէ գանըը իլհիհլալէրէ սէյրան օլմուշար տըր։ Ա՛լլահըն Վ.էլամընը ճէմա՛աթըն էլինտէն ալան, օնլարը բուհանի գարանլըգլա իհտահա էտէն, վէ պունտան գահինազար՝ ախշագ ու նիզամա մուղայիր թա՛լիմաթլար էջրէտէն պիր մեղէպտէն՝ պունտան պաշգա նէ՛ մէէմուլ օլունապիլիր։ Վ.ահօլիք մեղէպին հիւքիւմէթի պիւսպիւթիւն իւզէրլէրինտէն գալգմատըգճա՝ պու տիւնեանըն միլլէթլէրի բահամ վէ ասայիշ իւզրէ հուգուգ վէ սէլահիյէթլէրինէ նայիլ օլամայաճագլար տըր։

5. Նէթիճէյի քէլտ՛՝ Վ.ահօլիք քիլիսէսի պալատէ մեղքիւր թա՛լիմաթը շիմտի կա գապուլ էտէր

Բօմա քրիսեսի հագցընտա պիր մուխթասար միւլահազա։

ևա էթմէկ։ Պու իքիսինին պիրի միւսլմագիլ կէրէկէ օլմալը տըր։

Էյնէր շէհրի օնլարը ֆապուլ էնմէյէն, օնլարը պիր վաղթի գապուլ էթմիշ օլտուղու զէման պէօյիւք եանկընլըղլարտա պուլունմադըղ օլտուղունու իդթար էթմիշ օլուր։ Վէ պէօյլէճէ քէնտի իդթարը իւզէրէ եանկընլմազա միւպղէյա օլտուղունու /սպաթի էտէր։

Պունտան գաթի՝ նազար՝ "Էահագդընէն հէր ալտատըղը իլէ" մէմնու իսդիյինի կէօսթէրիր։ (Թէս. Ա. 10։) Օդիրա կէրէկէ տէյիւ գապուլ էթմիշ օլտուղու շէյլէրի ըհտա էտիպ՝ պիր ղարաֆտան գապրադըղ վէ միւշեվվեշ հալինի իսպաթ էթմէյի էանատէ, տիկէր ղարաֆտան պիրա հիճապ եիւքսէք սէտա իլէ տայիմա եանկընլմազ վէ տէյիշիլմէդ օլտուղունու վա՛ղ էտէր։ Էյալանճը օլտուղունու իդթար էտիպ տէ, պատէհու կէրէկդիքտէն հիչ պիր վագթի այրը/մազ չըմ, տէյիւ իտտաա էտէն ատէմէ այնի պէնկէմէ օլուր։

Պունուն ղըտրը՝ շէհրի տէ օլ ղա՛էմիլդըր ֆապուլ էնմէյէ հալդէ, աշղարարէ Ղահատընիկէլիկէր մէքթուպ պունտա, Յայտուղիին քիմսէյնտա վէ Ա՛զիզ Ղիղթաալըն պաշգա մահալ/րինտէ զիքր օլունան օլ Տէճճաճ (Նէռ) օլտուղունու իսպաթ էտէր, օլ քի՝ "Էէր Ա՛լլահ եահսա մա՛պուտ տէնիկէնին իւզէրինէ եիւճէլիպ, Ա՛լլահ կիպի Ա՛լլահըն Տէյդէկինտէ օֆուրաճաճ, վէ քէնահինի Ա՛լլահ կէօսթէրէճէք" իտի։ Լաքին "Էահագդընէն հէր ալտատըղը իլէ տօլու օլաճաճ" իտի։

Իշպու պապտէ զիքր օլունան ճէմի՛ի ղա՛ղիմղարլար վէ եսասը մատտէկէր Հագգընտա՝ օնլարը օգույան զամանարա սիւալ էտէլիմ. ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՄԻՒՃԻՑԻ ՔԻ՞Մ ՕՂԼԱ ՊԻԼԻՐ. Վ.քրիստո՞ մու, եօխսա օնուն պէօյիւք խասիմի մի։

ՊԱՊ Ե

Քահանայքերը իւրեանց եղբարցն տուրքին խնամուելոյ մէկնելն յուպար օրհնուելոյ։

ՓԱՍԼ Ը

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ԻՒՐ ԲՐՕԹԻՍՊԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԷՆՎԱ՛Ի ՀԱՒԱՏԱՒՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՒԱ՛Տ ԻՍԱՀԱՔ ՄԷՋՀԷՊՏԷՆ ԷՎՎԱԼ։

ՓԱՍԼ Բ

ՃԻՋՎԻԹ ՅԻՐՔԷՓԻՆԷՆ ՓԻՐԻ ՕԼՈՆ ԼՈՑԱԼԸ ԻՒՐ ԻՍԱՀԱՔ ՄԷՋՀԷՊԻՆ ՓԻՐԻ ԼՈՒԹՔԷՐ։

ՓԱՍԼ Գ

ԲՐՕԹԻՍՊԱՆԴ ՎԷ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿ ՎԱ՛ՃԱՌԷՐ։

ՓԱՍԼ Ը

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԻՒՐ ԲՐՕԹԻՍՊԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԷՆՎԱ՛Ի ՀԱՒԱՏԱՒՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՒԱ՛Տ ԻՍԱՀԱՔ ՄԷՋՀԷՊՏԷՆ ԷՎՎԱԼ։

Ի՛րօրէնաներուէն լաֆզան՝ փափանըն Ը՛զիզ Վրհթաալարտան խարիճ վէ եալան մաճլուպաճընա գարշը Բէօրնէսը տէմէք օլտուղու մանայա նազար էյլէտիյիմիզ Հալտե՝ Ի՛րօթէսթանդլըգ՝ հէնուզ օլ քեաղիտ եանկլըշլըգլար զու՛ր էթմէպտէն մէվճուտ իսի տէյէմէկձիզ։ Լ՛աբին Ինձիլի Ի՛րօթէսթանդլըգ իսմի՝ ասըլ

Բրօթէսթանդլարըն իբի հալէբի։

Ինճիլի քրիսթիանլըգ ևա Ինճիլ մէղհէպի մէֆհու-մունտա իսթի'մալ օլունտուղու իչուն՝ վէ խալխս քը-րիսթիանլըգ մէվճուտ օլան հէր եէրտէ վէ հէր վա-գըթտա Ռոմէոթէսթանդլըգ պուլունմուշ տուր տէմէյէ սէլահիյէթիմիզ օլուր։ Ամմի պու միւլահազա իչ՝ Ռէֆիստոսուն վէ Իէսուլէրին վագթինտէ Ռոմէո-թէսթանդլըգ վար իսի*։ Իչ իբի տէհրտէ՝ քիլիսէտէ սալթանալա սիւրէն՝ շիմտիքի Ռոմէոթէսթանդլարըն տին գանունու օլան Ըստուածաշունչ իսի։ Մէզքիւր խալխս առաքելական քիլիսէ եավաշ եավաշ հնսան իճատլէրի իչէ պօզուլտու, վէ հնճամ Ըլլահըն Ռէ-լամը վէ հնսանըն զամիրինէ մուսալլաթ օլուպ՝ Ռա-թօլիքլիք զուհրա կէլտի։

Օլ վագթի Ինճիլի քրիսթիանլըգ իշպու հիյէթը ապլիյէսինտէն Հալի ախէրէ թէպտիլ օլտու, վէ Ռա-թօլիքլիյին օլ ուզուն վագթի սիւրէն սալթանաթը հէնկամընտա՝ իսլամը մէղհէպին էյամընտաէք էօյլէ-ճէ գալտը։ Ռաթօլիքլիյին հինի սալթանաթընտա՝ Ինճիլի մէղհէպ հէր նէ գատար թէպտիլ օլմուշ վէ պէօյուք զուլմ ու գօվալայը շա մաղհար օլմուշ իսի իսկ տէ, հինէ տայիմա քէնտի տիրի գուվվէթինի վա-ֆիր միւմինլէրին, եաՙնի՝ Ռօմա Էպիսկոպոսունա ի-թա՛աթ էյմէյէն Ռէֆիստոսուն ախլագ ու թա՛-լիմաթլարընտա նուր կիպի փարլատը իսի։

Ռատիմ Ինճիլէ սատրգանէ թատպի օլմուշ օլան, վէ ա՛լէսսէվիյէ Լ՚էօնեան† թէսմիյէ օլունան Ըլպի-

---

*«Բրօթէսթանդներուն հաւատքը նոր կրօնք կարծուելուն վրայ», նամ բժուլիչ գրաճոսի օլտնա։

†Պոռնարը՝ ոխլէթելա էյոտէ վէրճի օլմագ իչէ՝ Բայէր Սոֆ-ֆօն Քռնօվ՚ Ա՚ոռոսաթիոնը լսհոգիչինէ գրաճոսի եայէ. Կանան հաստոց, սահիֆէ 179։

ժուալար վէ Վ ֆօուալար մէզքիւր քրիսթիանլարըն պիր գրեա՛սը տըր։ վէ հիսապ օլունմուշ տուր քի՝ կէչէն պին սէնէ զարֆընտա Թօմանըն պուն լարտա գարշը էյհտիյի Թարտ ու գօվալայըշտա ուն լարտան ալըը ծլճծ գատար էօլմիշ տիւր։ Պու հէնկեամտէ Վ իքլիփ, Յօհաննէս Հուս, Հերոնիմոս Փրակալը, Վաֆանարոլա վէ պաշգա մէշհուր տինտար վէ ա՛լիմ քիմսելէր Քրիստոսուն կերչէքլիյինէ շահիտ, է Թօմանըն գօվալայըճը զալիմ է լինէ ֆէտա օլտուլար։

Խալահը մէզհէպին Ն՛երմանիատա պաշչատըզը վագրեի՝ Ինճի է քրիսթիանլըգ զուլմ վէ գօվալայըշտան խէյաս օլուշ՝ անիտէ Թօմանըն շան ու գուտարէյհինի էյինտէն ալմադա գատիր օլտու։ Հիմայէհմիզ վէ ճիսմանի գուվվէթինտէն մահրում իշէ պաշչատը իսէ տէ՝ Ալահըն կերչէքլիյինէ վէ Թուհունա կիւվէներէք՝ հաղիմանէ իլէրի կինտի։ Էսիրլիք պէնտլերինտէ վէ զուլմ լահՀէրնտա ֆիզան էտէն միլլէթլէրէ զամիր սերպէստ Թիյէթի իհտան էյլէտի։ Թօմա քիհէսինին զա Թը ալեընա ալըշ՝ մահվ եհմէյէ չալըշըրըզ Ալահըն Վէկիլմընը՝ նէնիտէն տիւնեայէ իհտան էյհտի։ Ինսանլարըն գալպինտէ իլմէ վէ սէնա՛աիտա ա՛շգ վէ արզու այանտըրտը, վէ շիմտի քրիսթիանլըգըն վէ մէտէնիյէթին պերչէքեթլէրինի տիւնեանըն փուԹիփերէսմէ վէ պաղիզլ Ի՛ինիգատտէ օլան միլլէթլէրինէ կէօնտէրիր։ Լաքին պու իւչ Հալտէ տէ Ինճիլ քրիսթիանլըգ եօյլէ գալտը։ Խալիֆատաէն պէրի Քրիստոսու կիւնահքեարլարըն նալընըզ գուրԹարըճըզը, Քհլիսէնին պիրիճիք պաշը վէ Ալահըն վէ տաէմլէրին մնպէյնտէ նալընըզ Ա՛իանճը վէ Շ էֆա՛աիճը տէյիւ Թանըը։ Նալընըզ Ալահըն Վէկիլմընը քէնտիսինէ նանկըլմազ գանուն ԹուԹար, վէ պիւնիւն տիւնեա իւչքրինտէ զալիպ օլանատէք՝ պու Թեհլիւլտէ միհՀքէմգա-

Ինճիլի մէջէն տայիմ պէր գարատա գալմասը։

լաճագ տըր։ Վհիլհե՛ Իքսուլէրին կիւնիւնտէ վէ մուախէրէն մաղըմ վէ մաղտուր պուլունտուղու վա-գըճ նէ իտի իսէ, շիմտի տախի էօյլէ տիր։ Ամա՛ լիմաթըն ի՛պտէնի վէ ախլագը Ալլահտան սաղ ծա-լունմուշ վէ պա հիւքմի իլահի օլտուղունտան, բէ-վայէթլէրը պօղուգլուղու իճմիլաճի ու մինտսիպէթսիզ-լիյինէ, վէ ինսան ճէհաննա միւպթէլա ոէյիլ տիր։

Վամօլիքլիք իսէ պէօյլէ տէյիլ տիր Ինսան զայէթ պօղուգ թա՛լիմաթը ինսան նէֆսինին ֆէնա խույ-լարընտան վէ արզուլէրինտէն նէֆսի իյլէմիշ տիր։ Ինսան էն պէօյիւք եանկըշըգլարընդն ֆիլոսոֆլարի Ի-սուլլէրին վագըֆինտէն* կէօրիւնմէյէ պաշլատըլար, անճագ մէյիսի տէհրլէր կէչտիքտէն սօնկրա աշիքտար օլտու։ Էնէտինճի տէհրտէն օն ալտընճը տէհրէտէք Վամօլիքլիք հիւքիւմտարը քաամիլ վէ միւսթագիլ իլէ մուտաալէտ օլտու։ Իրօլէսթանդըղընդն ու՛մումէն վէ վասիէն էլթրաճա եապըլտը, թէէսիրաթը ղալէպէ ե-տինճէյէտէք Վամօլիքլիք՝ եասալը թա՛լիմաթընը պէ-յան, վէ սահիհէն նէ բէնկտէ օլուպ նէ կէօռէ սէ-մէրէլէր հուսուսլէ կէթիրմէյէ միւգթէտիր օլտուղունու աշիքտար կէօսթէրմէյէ ագալըի տօգուգ եիւզ սէնէ վագըթի օլագիլտի։

Իրօլէսթանդըղընդն եապըլմասընտան պէրու Վա-լամօլիքլիք քիլիսէսինտէ չօգ խուսուսլարտա թէպտիլաթ վագը՛ օլտու։ Պօղուգ ա՛տէթլէրինին չօղու նիյլատա կիւտտ, քէշիշլէր մէշրէպլէրինի ճիւմլէ տէյիշտիրտի-լէր, քէշիշ վէ սիքիրէ մանասթըրլարը նիզամ վէ բատըմա թահրիրնա գազ՝ օլունտուլար։ Հ՚լմինէ

---

*«Ձէրա պինտօսլուղուն ազըրը լէմհէ էլլէնէօք, անճագ՝ նա լէմհէ մանէ օլան օրնատան ֆալէնանտէ։ Վէ օլ ալեմն պա-նամաա պահու եօհէնէ, էի Բազդ Ձէուս ծնող էհնոթ» եազըը, Բ Թես. Ե։ 7, 8։

գատար սէօզիւմիւզ Հէման պիւսպիւթիւն շիմտիքի Վաթօլիքներին Հագդընտա իտի, վէ օր գատար Նիզամ քէսպ էյլէմիշ իքէն՝ եինէ նէ ախլագը վէ նէ տիւրլիւ Թէէսիրաթը օյտուզունու ասըլ Վաթօլիք միւէլլիֆներին շահատէթինտէն Թաստիգ էյլէտիք։ Լաքին իշպու մէղհէպին Թապիա՛Թ ու ախլագընըն Թէէսիրաթընը տահա էյի անկլամագ իչին՝ օնուն տէրէէյի քէմալտէ շան ու շէօհրէթլէ մէմտուհ պուլունտուզու վագըթլարա րիճու էմմէլիյիտ։ Օր վագըթլարտա, եա՛նի մէզքիւր քիլիսէներին էն ա՛լա զէմանլէրինտէ՝ ճէմա՛աթըն վէ քէշիշլերին նէ Հալտէ պուլունտուզունու Թէքթիճ էմմէլիյիտ։ Պիտ պուրատա օգույանլարա քիլիսէներին օր տէվրլերինին Թէքմիլ վէ օյտուզու կիպի վասիքընը էմմէլէ՝ տէտիքլէրիմիտ իփԹիրա զանն օլունուր տէյիւ խէվֆիմիդտէն նաշի՝ ճէսարէթէ էտէմէզ իսէք տէ, քէյֆիյԹին ահվալը սահիհէսինէ տայիր՝ ասըլ Վաթօլիք միւէլլիֆներին էմտիյի շահատէթի պուրայա տէրճ էտէրէք ճիւզլի օյսուն պիր մա՛լիւմաթ քէսպ էտէպիլիրիզ, վէ մէմուլ էտէրիզ քի պու վէճհ իւզրէ հագիգէթը Հալ մէյատանա կէլէպիլիր։ Լմտի էվվէլա Ն՛այանըն Թէրպիյէ խուսուսունտա Թէէլիֆ վէ Ջամուրճիանց Տէր Կաբրապետեան Պրուսալը Պատուէլի Յօհաննէսին եէտի իլէ Լյրմէնիճէ աշխարհաբար լիսանէ Թէրճիւմէ օլունան հիբեայէտէն աճի իւլ պէյան պէնտի պու մահալէ տէրճ էտէլիմ։

1. «Պաշգա եէրտէ տախի իչիթմիշ իմ՝ քի՝ պիրտէն զիյատէ գարը ալմագ Թէրպիյէլի միլլէԹլէրտէ մէմո՛ւտուր. եալընըզ Թէրպիյէսիզ եախօտ Թէրպիյէսի՝ նագիս օլան միլլէԹլէրտէ վագի՝ տիր։ Ա՛յ պունտան անկլարըզ քի՝ պիր գարըսը օլմագլէ գանա՛աթ էմմէյէն շէհվէթին զայիտ վէ շէտիտ օլմասը՝ հնտանէն

թապի՛ի մէշրեպինտէն տիր . պա՛զը ֆէյլէսօֆլուղա վէ Ի՛լմի իլահիյէ աշնա օլմայան միւէլլիֆլէրին տէսիյի կիպի թէրպիյէյի մէտէնիյէ վէ ֆԼմիյէտ ն տէյիլ տիր ։

2 . «Ձէզար նագլ եսէր քի՝ Պրըթանըլարըն գա-ըլարընըն հէր պիրի օն ևա օն իքի էրքէյէ գարը իտիլէր . պիր գարընտաշըն գարըսընը օ պիր գարընտաշ ար տա ա՛լէսսէվիյէ գուլլանըրլար իտի . պիր էրքէյ պ՛ը կէնճ գարըյա վարըպ եէթիշմիշ էվլատլարը օլտուղու Համտ՛ գարը էմ գօճասընըն էմ էվլատլարընըն օլուր իտի ։ Ա՛յ Պրըթանըլարըն եապանի միլլէթլէրտէն փէք ազ ֆարգը վար իտի ։ Ա՛րկաթօքօսուս նամ՛ պիր Պրըթան հիւքիւմտար՝ Ռօմայա կէլտիյի վագըթ՝ Ձուլիա իմփէրաթօրիչա պու միւպարէզլ ա՛տէթի մէրգումուն եիւլենէ վուրտու . հիւքիւմտար ինքնար էթմէյիպ , անճագ Ռօմալը գարըլարըն կ՛պլիճէ օլ ա՛տէթտէն չօգ ուզագ օլմատըղընը ճէվապ էյլէտի ։

3 . «Ռօմա տէվլէթինին Կիւնպաթը գրթա՛սը իւպէրինէ հիւճմ էտէն պարպար միլլէթլէրին շէրիա՛թ քիթապլարընտա չօգ եէրտէ գարը գաւմագ վէ սայիր էտէպ մուղայիր Հարաքէթլէր օլտուղու նագլ օլունուր ։ Պունունլա էսքի Ռօմա թէվարիխինտէ Ռօմալըլարըն էպա վէ էճատտընըն իլք գապա վագըթլարընտա Ա՛ափինալը գըղար ճէպրէն զապթ էյլէմիշ օլտուղունա փէք գօլայ ինանապիլըրիպ ։

4 . «Կէօրիւնիւր քի՝ պէշինճի տէհրտէ վահշի միլլէթլէրին Ռօմանըն Կիւնպաթը իմիէրաթօրլուղու հիճմինտէն սօնկրա՝ էրքէքլէրին գարըլարընը պաշգա-սընա վէրմէք միւպարէզէլ ա՛տէթի տէրքեար օլմուշ իտի . վագա՛ա պէօյլէ պիր ոսկունսուզլուղուն էոնիւ-նիւ աշմագ իչուն չօգ շէտիտ գանունլար վէ եասագ-լար թէրթիպ գըլընմըշ իտի իսէ տէ , օլ ա՛սիրին ին-

Քամօլիքներին իւր տեվրէրտէքի զինաքեարլըգներն։

սանլարընըն սեֆիլ Հալինտէ՝ չարէսի Հէման միմ քիւնսիզ կիպի իտի։ Ո՞իրա պիր Թարաֆտան իֆ-րաթ սեֆահաթի չօգ օլուպ, տիկէր Թարաֆտան ֆի-տէՀրտէն էվվէլ սէնա՛ամլէր աղ օլտուղու սէպէպ-տէն՝ քեար չօգ տէյիլ իտի։ Վէխպարլարըն վէ զէն-կինլէրին սաաթուն ալմադա գուտրէթլէրի վար իտի. պայազը խալգ վէ ֆուգարա Թաֆրմ իսէ՝ անճաղ սաա-մադա միւՀիմաճ իտիլէր։ Ո՞լ վագըթքի պայազը խալ-գըն պու Թարիխլէ գազանտըղընը՝ շիմտիքի պայազը խալգ չալըշարագ գազանըր։

"ՏէՀր. Ը, վէ Թ։ Պէօյիւք Վարլօ իմփէրաթո՞ր՝ ըէսմի այինլէրի իճրա էթմէյէրէք տաԽի տօգուղ քէր-ըէ գարը Թէպտի՞լ էթտի իսէ տէ, օնու քիմսէ այըպ-լամադը։ Պու պիր իսպաթի տըր քի՝ նաչ նըղ պիր գարը ալմադ Հագգընտա Վրիսաօսուն վէրտիյի Թէմ-պիհ օլ վագըթլարտա ճէմա՛աթըն ֆիքրինէ նէր էթ-մէմիշ իտի։ Կէօրիւնիւր քի՝ Ֆրանսատա պիր գաչ մանասէթըղլարտա զինաքեարլըգ վէ չօճուգ կէչիրմէք էքսիք տէյիլ իտի։ Ա՞ուրբ Ա՞նիփակոս նագլ էտէր քի՝ Ինկիլիզ միլլէթին գատընլարը վէ պիքիրէ մայ-րապտէլէր Թօմայա ղէյարէթէ կիմտիքլէրինտէ, պի-քիրլիքլէրինի զայպ էտէրլէր իտի։ Ֆրանսատա վէ Ա՞օմպարտիատա իշպու ղէյարէթէ կիտէնլէրտէն գալ-մըշ պիր գաչ ֆահիշէ պուլունմայան նէր փ՛ք նա-տիր պուլունուր իտի։

"ՏէՀր. ժ։ Պէթինէլի՞ 900 Թարիխտէ՞ն սօնկրա ճէՀալէթին ինսանլարըն մէշրէպի իւզէրինէ Թէէսի-բաթը խուսուսունտա սէօյլէտիյի վագըթ տէր. Վէխ-Թապլար, իլմիէր, վէ լնսան ճէՀալէթ իլէ զայ՝ օլ տուս. քրիսթիանլըգա վէ մէտէնիյէթէ տայիր գանուն վէ շէրիա՛թ ունուտուլմուս։ Վէխրիսթիան Թա՛լիմա-Թը վէ ախլագի գայիտէլէր ճէմա՛աթ ըէյիսլէրինին

վէ քիլիսէ խղճմէճիլերին տէ ֆիքրինտէն չըգարլար. հաճիա օնլարը պօշան քէնտիլէր իտի։ Ամէն ֆաղիլեթի քէօֆիւլիւբտէն ֆարգ էճմէյէ իգթիտար հէման գալմամըշ կիպի իտի. վէ զինա, գաճլ վէ խըսմ ագրապա իլէ զինա էճմէք օլ տէրէճէ տէրքեար օլմուշար վէ էօյլէ խաֆիֆ չէյլէր գըլյաս օլունուրլար իտի քի՝ զէնկինլէր ագչէ իլէ ա՛ֆվլըզ պուլուրլար. գուվվէթլի քիմսէլէր ագչէսիզ տէ ա՛ֆվլըզ ալա պիլիրլէր իտի։ Իշ պիլմէք՝ ա՛յրպ վէ ա՛պէս պիր շէյ օլմուշ իտի. շէրիա՛թ վէ հաքիմլէր տէ պէօյլէ քէօթիւլիւքլէրէ րուխսաթ վէ ճէսարէթ վէրիրլէր իտի. Իշպու րուխսաթ շուռ իտի քի, պէօյլէ հարաքէթլէրտէ պուլունանլարա գարշը պիրի թէշէքքիր էճտիյի հալտէ՝ թէշէքքիր եւէն իլէ գապահաճլըյա՝ պիրի պիրի իլէ տուէլօ էճմէյէ րուխսաթ վէրիլիր իտի. շէօյլէ քի գալիպ օլան գապահաթսըզ սայըլըր իտի։ Ինչա տինա վէ Ինինէրարդոս վէ Ադէլա վէ Խարոնիոս քիլիսէ միւէրրիխլերի տէրլէր քի՝ օլ վագըթլարտա ֆահիշլէր օլ գատար չօգ, վէ սլ տէրէճէ նուֆուզ սահի ի իտիլէր քի՝ պէօյիւք մէսնէտլէրէ մանսուպ օլունաճագ քիմսէլէրին ինթիհապը տահի պունլարըն վասիհասի իլէ օլուր իտի. ֆահիշէ էր եկէղեցական մէմուրլարըն տահի նասպ ու թա՛յին գըլընմասընա գարըշըրլար իտի։ Ինկարտա նամ Ինկիլիզլերրա գրալը՝ մէմալէքինին ճէմի՝ վիւքեալը վէ վիւզ՛րասընը պիր եէրէ ճէմ՝ պիրլէ՝ պիր պէօյիւք մէճլիս էտէրէք՝ պիր միւքեալէմէ նուռթգ էյլէմիշ տիր։ Ա՛իւքեալէմէյի մէզկուրէտէ ճէմա՛աթա թէօքեզ օլան ֆէնալըգլարըն քեաֆֆէսինի քէշիշլէրին իւզէրինէ համլ էտէր. օնլարըն սէրիօշլուգլարընը, օյունա միւաթէլա օլտուգլարընը վէ էտէպսիզճէ հարաքէթլէրինի եիւզէրինէ վուրուր, վէ հիչ պիր շէյ սէթթ էթ-

ԺՎ ԺԱ տէհրլէրտէ քէշիշլէրին պէտ խուլլարը։

մէյէրէք աշխարհար տէր քի՝ քէշիշլէրին մէքեանլարը քէրհան՝ օլմուշլար տըր։ Պու սէօզլէրտէն սօնկրա Սուրբ Տունոգան Եպիսկոպոս մէճլիստէն եարտըմ պուլարագ ճիւմլէ քիլիսէ Թայիֆէլէրինէ էմր էթմի քի՝ եա իսալէթի հըճդ, եա քիլիսէլէրինի թէրք էյլէսինլէր։

"Տէհր· ԺԱ· 1003 Թարիխինտէն թա 1099 Թարիխ տէք Վէնիսէ Թայիֆէլէրին եա՛նի փափազլարըն վէ քէշիշլէրին եօլտուզ Հարաքէթինի իալահ էթմէք իւզրէ իշպու մէճլիսլէրին գանունլարընտան իշարէթի օլունտուղունա պինաէն եանլարընտա չօգ տիշէհլիլեր պուլունտուգտան պաշգա՝ փիճ էվլատլարը տարխի վար իտի· վէ էհտիսի պիր եէրտէ սաքին օլուրլար իտի։ Ձիլէօրի Վէնիսէ միւէրրիխի 1020 Թարիխինտէ օլան Խավիանըն մէճլիսինի հիքեայէ էյլէմիքտէ՝ տէր· 'Պու մէճլիս հագգընտա էլիմիզէ կէչէն հիքեայէլեր ուզուն միւքեալէմէ վէ նուԹգ իլէ պաշլարլար· մէզքիւր նուԹգլարտա քէշիշլէրին մուրտար մէշրէպի քիլիսէնին իՀթիպարընա խալէլ կէթիրիր· ձահիշլէրի վէ օնլարտան զուՀր էաէն էվլատլարը պէօյէմէք իչուն գրալլարըն ա՛լիճէնապլըղընտան քիլիսէլէրէ վէրիլէն հէմխէյլէր վէ ապչէլէր ԹէՀ՛ փ օլունուր տէյէրէք փափազլար Թէշէքքի էտէրլէր։ Օ՛օրլու քիմսէլէրին տէ էտէպսիղլիյի վէ արսըզլըղը օլ տէրէճէյէ վասլ օլտու քի՝ ԻնկիլԹէրրատա գարըլարտան չօգլար օնլարըն ճէպրինտէն գուրԹուլապիլմէք իչուն ֆիրար էտիպ մանասԹըղլարա սըղընընըլար, վէ նամուսլարընը վիգայէ էթմէք նէյէԹիյլէ քէշիշ գըյաֆէէինէ կիրէրլէր իտի։ Պու նիզամընըղ ըգլար սէպէպ օլտուղլար քի սօճ տէհրլէրտէ փափազլար, Ա՛րքեպիսկոպոսլար վէ Եպիսկոպոսլար, մէքԹէպ ու մէտրէսէլէրի վէ տիւրլիւ Թա՛լիմհանէլէր չօղալԹտրլար, շէօյլէ քի

ԹՒ վե ԹՐ տեհրլեբտե քաթօլիք պետէլէբին զինաքեարլըղը։

ֆիքրլէրի աչըլարագ վե չօգ շէյլէրե վագըֆ օլարագ՝ ճահիլ իքտէն նէշաէ էտէն պօզուգ Հարաբէթլէրտէն սարֆը նազար էյլէսին էր։ "Լէհիճէյի քելամ" ո՛ւս մուսի մէշրեպ քեօթիւ իւիւ չօգ քիմսէյէրե տիւնեա-նըն սօնու եազըլմըշ ըլը տէյիւ ինանտըրը։

"ՏՀՀր ԹԱ, ԹՐ։ Պիր կէմինին զարդ օլմագ թէհլիքէսինտե պուլունտուղու տէնիլ գըյըսընտան կեօրիւլմիւյիւ Հալտե՝ օնա իմտատ իչիւն պաշգա սէ-ֆինէյէր կեօնտերիլը։ Պիր քիմսէ սիլահլէ պիր պաշ-գասընը վուրմազա Հիւճիւմ եյլէտիյի թագտիրտե՝ վե վուրուլմագ թէհլիքէսինտե պուլունան քիմսէ նիտա եյլէտիյի Հալտե՝ օլ շէհրին եահուտ մահալլին պէքճի ա՛քէրի իմտատա կիտէր։ Պունուն կիպի տե օրթա տեհրլէր թէսմիյէ օլունան ղէմանլէրտե՝ ղաֆլէյէ թա-պիր օլունան թարիգաթլար իհտաս օլունտուղ. այնի պէքճի ա՛սքէրին մէմուրիյէթի վե մէրամը խըրսըզլար եյլինտէն ատէմ գուրթարմագ օյտուղու միսիլ իւ՝ պուն-լարտան տա մէրամ ու մագսէտ տիշէհլի թայֆէսինի Հիմայէ, օնլարը գաիրճըլար եյլինտէն գուրթարմագ իտի։ Ա՛եր մէմալիքտե վե էյալէթտե շըվալիյէլէրին օլ գատար չօզալմասը վե տաղըլմասը կէօսթէրիր քի՝ Հեր եէրտե տե ճէպրէն գարը ալըպ կէօթիւրմէք տեր-քեար վե ա՛տէթ կիպի օլմուշ իտի։ Պէնասը շու տուր քի՝ գարըլարըն մուհաֆազասը իչիւն թա՛յին դըլընմըշ օլան շըվալիյէլէր՝ պիզլաթ քէնտիլէրի գա-րըլարը վե գըզլարը պաշտան չըգարմագա պաշլատը-լար. պու վէճհ իւզրե գարըլար կերէք հիմայէթ պուլ-տուգլարը Հալտե, կերէք ճէպրէն կէօթիւրիւլտիւքլէ-րի Հալտե, վե կերէք պիր շըվալիյէնին սէօզիւնէ գա-փըլըպ պաշտան չըգարգլարը Հալտե, էնճամ մանաս-թըրըն պիրինէ կիտիպ, պիր քէշիշէնին հիւքիւմէթի թահթընա կիրերլէր իտի. շէյլէ քի մանասթըր Հարէմ

Քշեշներին համառնելոր վասիճասը իրէ պիտերվա զինաքեաղ-
լոգ էճմէսի։

կիպի պիր մահալ օլուր իտի։ Պունու իլք իճատ է-
տէն Վուլիէլմս թ. Խուաճու տուգասը օլտու. մը-
գում տուգա իչիւն Թէվարիխ՝ պէհատը վէ Թէրպի-
յէլի պ՛ը շվալիչէ իտի, տեր, լաքին գարըլարը ալ-
տատը իտի։ Էր տէհրին սօնու եաղլաշտըգտա՝
()նպիրինճի տէհրտէն Թա ()նպէլինճի տէհրէտէք,
միւէրրիխլէրին րիվայէթինէ նազարէն՝ հէր քէս Թէվ-
պէյէ կէլիպ՝ պաշգասընտան ալտըդը շէյլէրի, կէրէք
մալ, կէրէք գարը, սահապընա Թէսլիմ էտէր իտի։
Այնֆօտա միւէրրիխ տէր քի՝ Վօրման Թէսմիյէ օլու-
նան վահշիներտէն մուհաճաղա օլունմագ իչիւն Վօրօ-
փանըն հայդը մահալէրինտէ պինա օլունան գալչէ-
րին սահիպլէրի՝ օլ պէլտէլէրին էհալիսինէ մէզքիւր
վահշիլէրտէն ազ ղալէպ օլմատըդար։ Վալե՛լէրին
գումրիչէրինտէն կէօղլէրի օվալարդը իւսթիւնտէ իտի.
կէօրտիւքլէրի շէյլէրին իւզէրինէ հիւճիւմ էտիպ,
եօղնու լարտան Թօփրագ պաստը ալըդլար, Թիւճճարլարդը
սօյարլար իտի. կիւղել գարըլար կէօրտիւքլէրի հալտէ՝
էնիպ զապթ էտէրլէր իտի։ Պու շէյլէրի օգուտուղու-
մուղտա՝ պի հագգէն տէյէպիլիրիղ քի, իսրօսըղըգ, գա-
րը զապթ էճմէկը վէ հէր տ՛ուրլիւ ճէպր՝ օլ վագթդն
պէյլէրինին վէ քիպարլարընդն հագգը կիպի օլմուշ ի-
տի։ Վըզլար վէ գարըլար էրքէք մանասթըրլարդը
եանընտան գօրգուսուզ կէչէմէդլէր իտի. քէշիշլէր
էօյլէ պիր չիքաար գաիսթանտգլարդը Հալտէ՝ ավը էլ-
տէն գաչդրմամագ իչիւն իւսթէ կէլ՛ինէ գարդը տու-
բուրլար իտի. վէ պաշլարդը չօգ տարա կէլտիյի հալ-
տէ՝ մանասթըրդն տուվարդը իւզէրինէ պիր մասունք
կէթիրիրլէր իտի, վէ օլ վագթդ մանասթըրդն իւզէ-
րինէ վարանլար հիճաղ ու իհթիրազլարընտան նաշի
հիւճիւմ էճմէկյէ ճէսարէթ էտէմէյիպ կէրի չէքիլիր-

լէր իսի։ Ա՛էզքիւր միւէլլիֆ պիր պաշգա եէրտէ շու վէճՀ իւզրէ սէօյլէր. Պիր տէ Օն իւչիւնճիւ տէհրէ նազար էտէլիմ։ Պու տէհրը ույկունսուզլուգ ճիհէթիլէ էօյլէ մէշհուր օլտու քի, սօն տէհրլէրիտէք սիրա՛ռթ էյլէմի։ Օլ վագըթլարտա էօյլէ քէշիշլէր վար իսի քի՝ գըյաֆէթլէրինին եագըշդըգսըզլըդընատան պաշգա՝ Թաալը ու Հարաքէթլէրի տէ րէգիլ վէ պէտ՚նամ՝ իսի. մէյհանէլէրէ կիւմէք, Հայվան ճէնքինտէ վէ կիւրէշ եէրլէրինտէ պուլունմագ, պիր գաչ Թանէ օտալըգ պէսլէմէք տէրքա՛ռր չէյլէր օլմուշ իսի։ Փափազլար պէլէրինտէ գըլըճ՝ էօյլէ ձեմա՛ռթըն իչինէ ջըգարլար իսի. էտէպ ու էրքեան խուսուսունտա պունլարըն Հալն Հատտէն Թէճաւուզ իսի. տայիմ էվլէրինտէ փահիշէլէր եաթըրմագ, մունաքէմէլէրտէ ունուրու չէրա՛ռթա գարըշմագ, փայիզէ ագչէ վէրմէք վէ սայիրէ վէ սայիրէ, պունլարըն ճէմիսի տէ փափաղ կիւրունհինին ախլագընտա ալանէն կէօրիւնէն չէյլէր իսի։ Պա՛զը սընըֆտան օլան քիմսէլէր զինա իչիւն (փափաղլարա) էօզիւպ կիտինճէյէտէք սէնէտէ պիրէր գապ չարապ վէրմէյէ մէճպուր իսիլէր։ Պիր առէմ պիր քէրրէ պու տէֆթէրէրէ կէչտիքտէն սօնկրա՝ էօզիւնճէ՚ յէտէք իսթէր իսթէմէզ պու վէրկիյի վէրմէյէ իսի. սէնէլէր իլէ մէզքիւր կիւնահա ճէհսարէթ էթմիշ օլմատա իսի պիլէ, եինէ չարապը վէրմէք վաճիպինտէն իսի։

"Տ՚էհր. ԺԳ. Էօրթու կիւնէրի օլ վագըթլարտա շիմտիքինտէն իւչ գաթ զիյատէ օլտուղու սէպէպտէն, Հէր քէս չօգ պօշ կիւնլէր կէչիրմէյէ մէճպուր իսի։ Ի՚ալ պու քի մէզկէթ վէ տինտարլըգ՝ ճէհաչէթ, պաԹըլըգ վէ պիհուտէ այն ու ա՛տէթլէր իլէ պօղուլմուշ օլտուղունտան՝ մէզքիւր Էօրթուլար ախլագ պօղուգ-

ղընա ֆայտէ էթմէմտիքտէն պաշգա, տահա զիյա-

տէ մուզիկը օլմուշ իտի։ 1096 տան թա 1291 թա-
րիխ նէտէք՝ Կուտսը Ը էրիֆաէքի Կրիստոսուն մէ-
զարընը պիր Կրիսթիան հիւքիւմէթի թահթընա կէ-
չիրմէք նիյէթինէ մէպնի՝ չօգ քիմսէլէր մէզհէպ պայ-
րէթի իլէ սիլահ ալըպ մուհարէպէյէ կիթմէքտէ, ան-
լագ պօղուգլուղու վէ պիր եէրէպ հարաքէթլէր հէր թա-
րաֆա տիրաճի էթմէյէ պաշլատըլար։ Կուտսա պի-
յարէթէ կիտէնլէր վէ ֆրոնսէզ, եա՛նի՝ Եաչէլ թէս-
միյէ օլունան ա՛սքր Եվրօփանըն անլագ պօղուգլու-
ղունու Ասիայա, վէ Ասիանըն ֆէնա թապիաճի ու
անլագընը Եվրօփայա կէթիրիրլէր իտի։ Ֆրանսա
գրալը Մուրը Ռուտովիկոս տինտար վէ մէտհէ շայէս-
թէ պիր զաթ իտի իսէ տէ, մէզքիւր մուհարէպէ սէ-
ֆէրլէրինտէ՝ ֆաղիլէթի, իպրէթի վէ նասիհաթը իլէ
ասքէրինին էտէպսիզ վէ եօլսուզ Հարաքէթինի զապթ
էտէմէտի։ Վէնետի չատրը Հընդինտէ ֆահիշէլէր
իչիւն չատրը գուրուլտուղունու պիզզաթ կէօրիւպ,
զայէթլէ թէէսուֆ էտէր իտի։ Ձօգ միւէլլիֆլէր ան-
զարլար քի՝ գալա՝ վէ շէհիր սահիպի պէյլէր վէ
պէյզատէլէր հիւքիւմէթլէրի ալընտա օլան քիմսէլէր-
տէն պիրինին տիւչիւն էթմէյի հալտէ՝ կէլինի իլք
կէճէ՝ էվլէրինէ ալմայը քէնտիլէրին հագգը կիպի գը-
չայա էթմիշլէր իտի. պու ա՛տէթի Եվրօփատա ԺԷ.
տէհրէտէք սիւրտիւ։

"Տէհը. ԺԴ։ Կիւզէլ թէսմիյէ օլունան Կարլը
դրալընը կիւնիւնտէ պառլալարը պ՛լիսիղ վէ փիճ էվ-
լատլարըն, եա՛նի՝ քիպարլարտան նիքահսըզ տօղան
քիմսէլէրին զըրպալըզա գալգըշտըղը՝ Կաստօնիա թէս-
վարիսինտէ նագլ օլունուր։ Գունլարըն Թուղանա
գալգըշտըղընըն սէպէպի փէտէրլէրինին միւլքի օլան
գալէլէրի օնլարըն էօզ էվլատլարընըն էլինտէն ալ-
մագ, էշեալարընը եաղմա էթմէք, եէթիշտիքլէրի

ՃԴ. ԱՒՀՐԱՒ ՔԱՀՈՂԻՔ ՊԵԼՈՒԷՂԵՐԻՆ ԿԱԻՊԻ։

եղբայրի խարապ ելմիք, տիշհիլիլերի գափմագ վէ ը՛րլա մուղայիր Հարաքելմեն պուլունմագ եմէ վէ արզուսինեն նաչի իսի։ Ալ ադա՛ա պուննար եօյլէ պիւնամուս Հարաքելիլեր տիր քի անճագ ումուտ քեսիքլիյինէ տիւշմիւշ քիմսէլերուն էմնալի կէօրիւնէպիլիր։ Իշպու գանլը մուհարեպէ օլ տէրեճէ պիր շէտիտ վէ մուանիտ մուհարեպէ օլտու քի՝ Վարը գրալըն իլ քեճա՝ կէօնտէրուիյի ա՛սկէրի պիլէ պօղուլուպ տաղըթըլար։ Կէօրիւնիւր քի վագիը մէզքիւրուն օգուտագ պիլիպ, եահօտ պաշգասընըն օգուտուղունու տինկլէմէյէ իգթիտարը օլուպ, օգուտմադա եա օգուտմադա տեվամ էտէն քիմսէլեր, պաշգա քիմսալարտան իսէ, բէզիլ Հիքեայէլեր, եանի՝ Ծաման թէսմիյէ օլունան մասալարը օգուտմայը իհթիյար էտերլեր իսի. իշպու Հիքեայէլեր իսէ՝ օլ վագիըն տէ Հրինտէ չօգ բիւսմայ թարը իլէ էաղըլըրլար իսի, եօյլէ քի շիմտի պիր ատէմ՝ օգուտմադա ուտմանըր վէ օլ վագիըն ատէմիէրինին նէ տէրեճէ պօղուգ իսիյի շունտան անկլաշըլար քի, պայադը խալգտան զիյատէ էտէպ ու էրքեան նիզամիներ ֆարգ էտմէյէ միւգթէտիր օլան միւէլլիֆլէր պիլէ օ մագուլ էտէպսիզ վէ Հայասըզ նագլիյէտլերը եազմադա ճէսարէտ էյլէմիշլեր տիր։ Իշպու միւթալա՛ա՝ էքսէրիյէ Պօթաչէիոնուն վէ սայիր րօմանն եազան Իթալիալը միւէլլիֆլերին Հագդընտա օլունուր իսէ տէ, եալընըզ Իթալիալըլարա մախսուս տէյիլ տիր. Ֆրանսըզլարըն տախի կէրեք տիւզ վէ կէրեք գաֆիյէլի շի՛րլերի՛ վէ Ավրուպատաւր տէնիլէն շա՛իրլերին թէէլլիֆ էտմէյի շի՛րլերին քէաֆֆէյէսի պէօյլէ տիր։ Ա՛յիքեաՀ ահալընըն վէ Հուգուգունուն պօղուվասը՝ մէրտլիյէ վէ կիւզէլլիյէ մախսուս պիր շէյ կիւպի նագլ օլունուր։ Ալ է կէօրիւնիւր քի՝ ախլագըն էն զիյատէ պօղուլտուղու վագըմ, եանի Ծնպէչինճի

ԺԵ. ՎԻՃԱԿ ԱՋ. ՏԵՂԻՆԵՐԵՔ ՔԱՀԱՆԱՅԻՔ ՊԵՏԵՐԵՐԻՆ ՊՕՂՈՍՏՈՍՈՒՆ։

Լատին Վուլգատան գրաբերն կ'ունենայ, գրաբերն սարայերնա միևնեմ ոգիքին պէյղատէրերին սերպէսթիւնի գատար՝ էհալինին բէյ վէ բիղասը իղէ պիր շըվալիյէնին տէ օղ խուսուսալառտա սերպէսթիյէթը թամմէսի վար իտի։

"ՏԵՂԸ. ԺԵ։ 1439 տա Ընդուն եափաղը թէսմիյէ օլունան շըվալիյէ թարիղաթընը իձատ, վէ Պիքիր Ումերեմ իղէ Ասրը Ընդրեատ Ընռաքեալը՝ թարիղաթը մեզքիւրէյէ Համի թայինն էյղէյէն վիլիպպոս էյի նամ Վիլլէմնէ տուգասը, երիմի տէօրթ գաբը սէվմիյի իչուն, մեզքիւր թարիղաթի ա'զալարընըն եահուտ շըվալիյէղերինին եալընըզ երիմի տէօրթ քիշիէն իպարեթի օլմասընը ֆերման պույուրտու։

"ՏԵՂԸ ԺԵ, ԱՋ։ Պու վագըթլարտա ախալագ պօղուգլուղու էյղէ ա'լէսսեվիյէ եալընըզ շ իտի քիղինանըն էօնիւնիւ ալապիլմէք իչուն պաշգա չարէ պուլամայըզ, ղինա իղէ միևնեմէհիմ օլան քիմսէլերի գաձել էմմէք Ումերեմի Էնընի նամ Ինկիլիզ գրաբընա թէքիֆ օլունտու։ Ն'էմմաձրըն չօպանլարընտա, վէ եհալիյէ իսրեթի օլաձագ քէշիշլերտէ ախալագ պօղուգլուղու նիշանէղերի կէօրիւլտիւիւ Համէ, ճէմաձրըն իչինտէ տահա զիյատէ պօղուգլուգ օլմագ կէրեք ահր տէմէյէ հագգըմընզ օլուր։ Իչիսէ միւերրիսիերի էքսերիյէ եկեղեցական քիմսէղեր օլմազիք՝ եկեղեցական կիւրուհին նամուսունա սէքթէ կէմիրմէմէք էֆքեարընա պինայէն օղ վագթին փափազ թագրմընտա կէօրիւղէն պօղուգլուղու հիքեայէ էյղէմէք իսթէմէզղեր իտի։ շայետ նագղ էմմէք իձապ էմտիյի Համէ՝ ֆ նալընըն սէպէպինի վագթին Համընզ էտերէք, քէյֆիյէթլերի հաֆիֆձէ նագղ էտերղեր։ Պունլարըն սէօգիւնէ նազարէն տէմէք օլուր քի Ընպհինձի վէ Ընալընձը տէհղլերտէ, փափազ վէ

ԺԵ. ՎԵ ԺԶ. տեհրլեբտե փափազլարըն վե պիքիրէլէրին ախ-
լագը։

մուա՛լիմ, Վիլիսե Թայֆէսինին քեաֆֆէսի տէ ճա-
հիլ վե ախլագը պօղուգ քիմսէլէր իսի. քէնտի հալ-
լերինէ մախսուս օլան շէյլերէ պիգայտ օլուպ՝ ֆա-
հիշելեր իլե կէզելերը իսի, վե քիլիսե պինլերի
իշխեն պարգլարը իրատլարը զիյաֆեթլերէ սարֆ է-
տերլեր իսի վե պունլարըն նեմի՛ճէսի տէ զինա եա
ֆահիշելիք իսի։ Մի՛սերրիսլեր ա՛լէսսեվիյէ տերլեր
քի՝ օլ վագթըն քէշիշլերինէ օտալըգ սագլամասը
վե սիմոնականլըգ տերքեաբ պիր քէյֆիյէթ իսի։
Պունուն իշխեն Վասիլիոս վե Պազէլ սինագուլա-
րընտա օթուրան եպիսկոպոսլարըն ճէմիսի տէ՝ Ա-
լաղ պօղուգլուղունու իսլահ եթմէք կէրէք սիր, տէ-
յու նիտա էտելերը իսի։ Վիլէմանոսս տեր՝ քի օլ
սէ՛նիլ վագըթլարտա ախլագ պօղուգլուղու պիքիրլեր
մանասթըրընա տա կիրմիշ իսի. էյլէ քի պիր գըզըն
պաշընա մայրապետլիք թիւլիւնիւ պրագմագ՝ սայ-
քի օնա ֆահիշելիք էթմէկէ րուխսաթ վէրմէք կիպի ի-
սի։ Պ՛նգիմ վագթիմիզ իշխեն պու թէշէքքիյի էթ-
մէկէ քիմսե ճէսարէթ էտեմէզ։

"Տէհր ժէ։ Այրը կարոլոս Պօրրոմէոսուն թէ-
վարիխինի օգուլուպ օնուն վագթինտէ Լամպարտիա-
տա (Միլան շէհրինէ) պուլունան փափազլարըն վէ
միւ՛էլլիմլերին նէ՞ տէրէճէ պօղուգ ախլագը օլտուղու-
նու անկլարըզ։ Վէ մէզքիւր Ընդիսկոպոսուն չօգ պի-
քիրէ մանասթըրլարը գափաթմասը՝ էտեպէ մուղայիր
Տալ ու Տարաքէթինին իզտիյատ պուլմուշ օլտուղունա
պիր իսպաճ սըր։ Ընօլուսլ Տարաքէթլերի իշխեն ա՛-
լէսսէվիյէ ճէմա՛ատա շէրք վէրմէլերի իլե նամ վեր-
միշ օլան Ա՛միլիանի նամ քէշիշլեր, Պօրրոմէոսուն
նիզամլարընտան խոշնուտ օլմայըզ, Յարինա նամ պիր
քէշիշ Ընդիսկոպոսը մուսմայիլէյհ քիլիսէտէ իքէն՝

Քաթօլիք Մեղէպին Մեյվելէրի առէր ձէ։

Թիւֆէնբէյ օնու վուբսուն տէյիւ Թէշվիգ Էյլէտիլէր։ Վէ մէրգում Պօրրօմէոսու վագա՛ա վուրտու իսէ տէ, գուբչուն տօգանմատը։ Պունու եսէն պաշգա իւչ քէշիշ իլէ պէրապէր գաթը օշունտու։ 1659 տա՝ Ինֆանտնի Ըղէքսանդր փափանըն կիւնիւնտէ տիգգաթ օշունտու քի Իօմատա չօգ նէնի կ՛իմնէր ազ վագթէըն իչինտէ տուլ գալըրլար իտի, վէ գարըլընըն նազարընտա օշմայան չօգ հատամայըզ՝ էօշիւր իտի։ Պունուն իչուն չօգլար պազը կէնձ գարըլար ընկերութիւնու օշտուղունա ատի ղանն էթտիր։ Ինչիլիա գրաը Ջ կարոլոսուն կարէչի նամ հէքիմի՝ օվ վագթըլարտա իտի քի Ֆօֆման նամ մէշհուր հէքիմէ պուտ մէքթուպու եազար։ Ի՛Օէհրլէր իչուն օյան եանկլըշ զիւ՛իմէր հագգընտա սիպին թէէվիճ էթտիյինիզ մէշհուր թաֆրիրաթ, ուղուն վագթտա թէէսիր էսէն պ՛ը զէհիր խաթրըմա կէթիրտի, զէհիր եափան պիր զաչիմ սէնա՛աթքիար՝ քի հալա Ի՛ափօչի շէհրին մահպուսիան՛սինտէ տիր, օվ զէհր իլէ 600 քիշիսէն զիյատէ էօչտիւրմիւշ տիր՛։ Ըսալ շիւպհէ գալտըրմազ՝ քի ծէ տէհրին եարըլարընա տօղրու պէօյլէ զէհիր եափըպ վէ կիզլի եէտիրիպ ատէմ էօչտիւրմէք ատէթի Իօմատա վէ Ի՛ափօչիսէ չօգ տէրքեար օլմուշ իտի։ Ֆրանսատա՝ ա՛էչխուսուս փարիզ շէհրի 1670 տէ ասն տէրքէճէյ եէթիշմիշ իտի։ 1669 տա մախսուսէն պու գապահաթլէ թուրանլարա ձէգա վէրմէք իչուն այրըճա պիր տիվան թէրթիպ օշունտու, վէ խմինէ շանպը պը Բօպէշինճի տէհրտէ ֆ Լէննովիկենտիոս փափանըն կիւնիւնտէ շիքեայէթ օշունտու։

"Ասիմ շէհրին եպիսկոպոսու օլան Գիլէշիէ մէշհուր միւէլլիֆին շահատէթի իլէ՝ Փրանսանըն ա.Դ 1665 ուի գրալըն ազամէթլի կիւնլէրինտէ (1665 թարիխինտէ) Օվէրնեը էյալէթին տէվլէթի տիվանընտա հէր թարզ գապահաթլար հագգընտա՝ 12,000 ղիրուշ տուր։ Պունու նագլ էթտիքտէն սօնգրա միւէլլիֆ տէր քի՝ թէշէքքիւր էտէն վէ շահիտլէր չօգ քէրրէ գապահաթլըլարտան ղիյատէ միւթթէհիմ իտիլէր։ Պէսէլ՝ գալ՚ա սահիպի օլան հիյպէթլի քիմնէլէրտէն պիրի Ռօնթօ Շ՚ատօ տէնիլէն մահալտէ քէնտի գուէլլ բինտէ օնիքի չափըրն սագլարըտը, պունլար օնուն իլէն իլէ հէր տիւրլիւ քէօթիւլիւյիւ էտէ պիլդիրլէր իտի. վէ պունլար պէնիմ օնիքի րէհբէրլէրիմ տիրլէր, տէր իտի՚։

"Գիլէշիէնին քիթապլարընը թապ՚ էթտիրէն Ա՚պէ Տիւքրէօ՚ պու խուսուստա պիր փափազ ղլքը էտէր քի հիյպէթլի ճիւնյալէր իչիւն հիւքմ օլունտու. վէ օլ վագըթքի ճահիլլիք վէ մէշրու՚պ պօզուգլուղունուն ինսանլարա նէ՚ գատար մուղիրը վէ տէրտ ու միհնէթլէրէ միւճիպ օլտուղունու նագլ էյլէյիպ թէհսիւիք էտէր։ Պիր կիւնտէ օթուզտան զիյատ ատէմ ճէզայա միւսթահագգ օլտու։ (Մաթֆ 3)։

"Վ. Պունլար պէօյլէ իքէն՝ ԱՏ. տէհրտէ Իօմա փափալարը իլէ Ա՚ղրմանիա Ամբերթաթօրլարըն մապէյնինտէ եպիսկոպոսլարը նատպ վէ թային էյլէմէք խուսուսունտա պիր շէյտիտ մարազա փէյտա օլտու։ Պու մարազա էլլի սէնէ գատար սիւրտիւ. պիւթիւն Ամթալիա գաթլ իլէ, հէր քէս գօրգու իլէ վէ հէր էվ ատավէթի իլէ տօլտու. պա՚զըլար փափանըն, պա՚զըլար Ամբերթաթօրուն թարաֆընը թուէթարլարըտը. զուլմանի գօրգուպ իմբերթաթօր թարաֆլըսը օլանա աֆօրօզ վարըտը. աֆօրօզտան գօրգարագ՝ փափանըն թարաֆընտա օլան-

լարա զուլմ վարըսը։ Այրիս սիրիս վահշիները Ո-
մանըն Կապիտոլիան տէնիլէն մահալինէ կիրտի-
լէր. ճէմա՝ան պունլարը կէօրտիւյիւ կիպի գաչա-
ըսը. հաղմատան գուրթուլմագ իչին՝ տիւքքեան-
լարը վէ ֆապրիգալարը գափարլարըսը, հայլն։ (Առ.
հիգ. 33։)

"Վ. ՅՈՒ տէհրտէ մեզհէպ հագգընտա տա խու-
սումէթ հասըլ օլարագ՝ եվվելքի օլան փօլիթիգայա
տայիր խուսումէթլէրի տահա արթըրտըլար. լաքին
պունուն հագգընտա այրը պապտէ եազաճաղըլ։ Պու-
րատա եալընըզ պու գատարընը գիքր էտէլիմ՝ քի
ՅՈՒ տէհրտէ՝ վէ ԹԵ տէհրին իպթիտայէրինտէ պէօ-
յիւք ֆըրգա փէյտա օլուպ՝ պիւթիւն Էվրօփատա շէ-
տիտ իխթիլալ զուհուրա կէլտի, վէ էլի սէնէ գա-
տար սիւրտիւ։ Վաթանօլքէյէ Թաղիպ օլանլար պի-
րիպիրլէրինէ լա՝նէթ օգուրլար ըսը. տէվլէթլէր ա՝ս-
քէր տէվշիրիպ՝ մուհարէպէյէ գալգը շ՝ըլար իտի.
կեաՀ պիր Թարաֆա, կեաՀ օպիր Թարաֆա հիմա-
յէթ էտէրլէր իտի։ Վր՝սթիանլար զուլմ վէ զա-
րէպլէրինտէն նաչի պիրի պիրլէրինի էօլտիւրիւրլէր իտի. կիւն պէ կիւն քէշիշլերին ալըպագ պօզուգլուղուս
իզտիհատ պուլուրտուսու. ուԹմանօմագ տէհթիքլէրի շէյ
պիւսպիւԹիւն գալգմագտա իտի. տինտարլարըն զա-
միրի Թէմէլսիզ, չիւրիւք, Հանկը փաթիայա իմա՝ալէ
էտէճէքլէրինի պիլմէզլէր իտի։ Պու գատար Թէօ-
քէզ մուտաէլէրինի կէօրէրէք՝ չօգ ատէմ տէ իման-
տան օլտու։ Պայաղը խալգըն նիւրէյի պէօյլէ փօ-
լիթիգա վէ մեզհէպէ տայիր գարըշդըգլըգլարտան Էա-
նարագ՝ օլ կիւնլէրտէ կէրէք պայը միւճատէլէյլէրտէ
վէ կէրէք պայաղը խալգըն զավզալարընտա ալ՝ըսէ-
վեյէ պիր զալիմ գանլըլըգ միւշահատէ օլունուր իտի։ Պու գատարը գիքր էմմէք քիֆայէթի էտէր քի՝

Եանկըլմազ Քաթօլիք Մեղհէպին Տիվանէլէր եօթնուսուն նամ զիյնէթլէրի։

Ա՛Ր վէ Ա՛Հ տէհրլէրտէ պու զալիմլիք գարըլարա տա սիրաաթի էյլէտի. չօգ գարըլար ճէնկճի օլուպ՝ սիլահ ալըրլար, վէ գալելէր մուհասէրէ էթմէքտէ պուլուռ նուրլար իտի։ (Օրատա, սահիֆէ 59։)

"Ա՛ն Ցօա միւէլլիֆ՝ Ֆրանսուա Տըլա Ֆուժի նամ պիրի քիմսէ իշիւն տէր. "Պու ատէմ սահիհ քրիսթիան իտի. ֆագաթ քէշիշլէր՝ պու ատէմ հէրետիկոսլարա սահապէթլիք էտեր տէյիւ ինանտըրմագ իսթէրլէր իտի. չիւն "Ադարպնատա պուլունան *Իւկընօթ տէնիլէն *Էրետիկոսլարը թէլէֆ էթմէք իչիւն կէլէն էմրի իճրա էթմէտի. վէ տէրլէրիտի քի՝ Վալվինականլարըն էլինտէն պիր շէհիր ալընսըղընտա՝ պու զաթ քէնտի ա՛սքէրլէրինին զալիմլիկլիյինի զապթ էտիպ՝ քիմսէյէ քէտեր էթմէյէ պրագմազղըտը։ Տօպինէը միւէրրիխ տէր քի՝ պարոն Տըմանվանըն գարընտաշընը պիր գաչ *Իւկընօթլար իլէ Ռրօվանս էյալէթինին Տրակինեան նամ քիւչիւք շէհրինտէ գաթլ էթտիլէր. եհուդիյինի գարընտան չըգարըպ քէլպլէրէ ալմըշլար. քէլպլէր պու եհուդիյի եէմէտիքլէրինտէ՝ "Պունլար տա հերետիկոս իմիշլէր քի հերետիկոս եհուդիյի եէմէյօրլար՝, տէյէրէք քէլպլէրէ վուրմազա պաշլատըլար։ (Օրատա, սահիֆէ. 60։)

"Ն՛ահիլլէր՝ քրիսթիանլարըն քիլիսէ այինլէրինէ հիսապսըզ այգըրը վէ մինասիպսիզ այինլէր գաըր շարըտըլար. պունլարը եաղնըզ մէտէնիյէթ վէ թէրպիյէ տէֆ էտէպիլտի. օնտան եվվէլ պունլարը գալարըմագ իչիւն եպիսկոպոսլար նասիհաթ, մէճլիսլէր թէնպիհ, փաթալար աֆօրօզ, գրալար գանուն-

*Ինճիլ երեմիա։

Սուրբ Հոմայ եկեղեցինին ըզգիլ վե պետամ այն ու ա-
տելիքրի։

լար նեշը էյլէտիլեր իսկ տէ՝ ճիւմլէսի նաֆիլէ օլտու։ Պու մէշհուր այինլերտէն պիրի՝ տէլիլեր զիյնէթի նամ ային տիր. պունու Ըրթէնկա նամ պիր միւէլլիֆ պէյլէ վասֆ էտեր։

"Տէլիլեր զիյնէթի ասլա ֆիքրտէն չըգրպ ունու-
տուլաճագ շէյ տէյիլ տիր իշտու զիյնէթ պիւթիւն Ըվօփատա Հայլը վագըթ իճրա օլունտու, վե զիյնէթին էյամընտա բիւսւայ ալայլար իլէ էյլէ էտեպսիզ վե ա՛պես պինլեր միւշահատէ օ ունուր իտի՝ պիր չօգ ա՛գըլըր վե էմնիյ՛թէ շայան միւէլլիֆլերին քիթապ-
լարընտա հիքմայէ օլունմուշ օլմասա՝ ինանմագ միմ-
քին տէյիլ տիր։ Ըեր սէնէ պէօյիւք քիլիսէլերտէ պու զիննէթէ բէյիս օլմագ իչիւն պիրիսի սէչիլիպ՝ տէլիլեր Ըրքեպիսկոպոսու, պա՛զը մահալլերտէ տէ տէլիլեր փափասը թահսիր օլունուր իտի։ Պունուն ձեոնադրութիւնունուն թարզը զայէթլէ միւպէթէվէլ իտի։ Ակսիլմիշ օլան ատէմ եպիսկոպոս էսվապընը կիյինիպ՝ ճէմա՛աթա օրհնութիւն վէրիր իտի, պա՛զը քէրրէ պաշընա եպիսկոպոս թահճը գօր վե էօնիւնտէն խաչալէմի կիտեր իտի. պա՛զը քէրրէ տէ թահճը՝ փա-
փալարըն պաշլարընա գօտուղու Ա֊փարա տէնիլէն թա-
ճըն այնիսի օլուր իտի։ Ալ֊ը տէֆա՝ ճէմա՛աթա կէօ-
րիւնտիւիւ կիւն՝ լուսարարպաշըսը Ըրքեպիսկոպոսուն թարաֆընտան ճէմա՛աթա ներողութիւն վէրիր իտի, տարաթ վե ա՛զամէթ իլէ շու մէֆհումնա պիր շէյ՝ օգունուր իտի. "Ըրքեպիսկոպոս էֆէնտիյին թարա-
ֆընտան տիլէրիմ քի՝ սիզին հէվիյինիզ Ալլահ պիր քիւֆէ տօղուսու ներողութիւն իհսան էթսին. սիզէ դարաճիլեր իլէթի, վե չէնէլերինիզին ալթընա իքի փարմագ ույուղ կէօնտէրսին"։ Ըրթէք կիւնիւ շու վէճհլէ սէօյլէր իտի. "Ըրքեպիսկոպոս էֆէնտի՝ քի

շիմտի պուրատա տըր, սիզէ հիրմի քիւֆէ տիշ շէքլի իհտան էթմին. վէ շիմտիյէ տէք էթմիյի իհտանլար իւզերինէ պիր տէ տօմուզ գույրուլուբ վերսին"։ Ալքեպիսկոպոսուն եանընտաքի մէմուրլար տա այնի օնուն կիսի սըմալը խոխլեր. պունլար օլ քիլիսէնին փափազլարը օլուրլար իտի։ Պու զինէթի օն իքի կիւն սիւրեր իտի. Նէկաեմբեր 25 տէն Յունուար 6 յատէք. պու էանատէ քիլիսէյէ կիտէնլէր սուրաթ գոյուպ, վէ գօմէտիա էսվապլարը կիյինիպ կիտերլեր իտի, քիմի սըղթարի գըյաֆէթինտէ, քիմի մուգալլիտ գըյաֆէթինտէ. չօգլար տա նիւզերինի ըէնկ ըէնկ պըյարլար իտի քի կէօրէնըր եա կիւսիւնլեր եա՝ գօրգուսունլար. պա՛զլար իսկ գարը գըյաֆէթինէ կիրերլեր իտի։ Նիկիսկ սաֆֆիլերինտէ (ջաս) Աաղմա նէրինէ բիւսպայ թիւրքիլեր չաղըրմայը քեաֆի սայմայարագ՝ միհրապան իւզերինտէ տէ սաֆրանճ ջնարլար իտի. պատարագ էտէն փափազըն եանընտա սօֆրա տիւզերլեր իտի. փափազ պատարագ էտէր իքէն՝ քէնտիլեր եվ-յիպ իչերլեր իտի. պուխուրտան իչինտէ քիւնլիւք եվ-րինէ ֆէնա գօգուլու շէյլեր թիւթտիւրիւպ ճէմա՛ա-թա էօյլէ մէքրուհ շէյլէր իլէ քիւնլիւք վերիրլեր իտի։ Նիկիսկ ա՛յինլերի թէքմիլ օլտուգտան սօնկրա քիլիսէնին իչինտէ էօյլէ տէլի կիպի վէ պիէտէպանէ գօշմաղա, սըչրամաղա վէ խօրա թէփիհէյ պաշլարլար իտի՝ քի՝ պազըլար պիւսպիւթիւն էսվապլարընը իւզերլերինտէն ալթըպ չօրչօփլագ օլուրլար իտի։ Պունլարըն հէփիսի տէ քէշիշ իտիլեր. պա՛զն պէրապէր աշխարհական տա պուլունուր իտի. պիր մուգալլիտ զաթ տա թէրթիպ էթմէյէ պունլարա իզն վար իտի։ Պայազը խալգ իչիւն զինէթ՝ եա՝ քիլիսէ ավլուսունտա օլուրտուր՝ եա մէզարլըգտա. վէ փափազլարըն իչինտէն հանկըսը պու զինէթտէ մէշհուր օլուր իտի

Եռանկեալ քրիստ՝ տիվանչելէր եօթնաւոր թուղթայանլար՝ Հերետիկոս սայար իտի։

*իսկ, օնուն սաչքնը վէ սագալընը օրատա թիրաշ է-տէրլէր իտի։ Ալօղէրի տամսրդ վէ փիս վէ մէքրուհ վէ պէտ մուավէրէ իտի։ Պէջլէ փիս վէ ֆէննա իպրէթ օլան պիր ատէմ Ֆրանսատա, Սփանիատա, Ինկիլթէրրատա, Ա՛ղրմանիատա վէ Իթալիատա սէ-քիզ եիւզ սէնտէն գիյատէ սիւրտիւ. էլքէք վէ գա-րը մանասթըրլարընա տա սիրատաթ էյլէսի։ Ինսան թաապհաթընըն վէ գուտրէթլէրինին աճայիպ զանգին-յէթինի ֆէհմ էթտիքտէն սօնկրա՝ եինէ թա՛ճ՛ուպ էթմէք ճայիզ իսկ, գիյատէ շունա թա՛ճիւպ էթմէ-լիյիզ քի պէջլէ տիվանէլիքլէր օլ վագթըն ատէմ էյերինին ա՛զընճա՝ քրիսթիանլըգա մութապգ այնի-լէր տատ օլունմուլլար իտի, վէ պիր քիմսէ պունլարա գարշը պիր շէյ տէմէյէ ճէսարէթի էթտիյի հալտէ՝ խալգըն կէօզիւ էսնիւնտէ հերետիկոս վէ լա՛նէթէ միւսթահագգ սայըլըրրըտը"։

"Օլ վագթըն ատէթլէրինտէ պիր էշէք գիյինէթի տախի վար իտի. պիր գալըպը ղայէթ աղըր էսվապ-լար կիյինտիրիպ՝ գուճաղընտատ պիր էճճուգ տարաթլէ տօնանմըշ պիր մէրքէպ իւգէրինէ օթուրտուրլար, վէ մէրքէպին եուվարընտան թուղուպ ալայ իլէ խորանըն էօնիւնէտէք կէօթիւրիւրլէր իտի։ Օրատա պէջիւք գիյինէթ իլէ պատարագ օլուր իտի. մէրքէպ թաւիմըն օլուպ՝ իգթիկա էթտիյի վագթը սէճտէ էտէյօր կիպի տիզ իւսթինէ կէլիր իտի։ Ինչպու մէրքէպէ իզդէթէն մախսուս եափըլմըշ պիր շի՛ր տախ օգունուր իտի. շի՛ր՝ մինասիպէթսիզ վէ պէհուտէ պիր շէյ իտի։ Պատարագ պիթտիքտէն սօնկրա՝ պատարագ էտէն փա-փաղ՝ օչհնեալ եղէբոտ տէյէճէք եէրտէ՝ իւչ քէրըթ զըրլար իտի. ճէմա՛աթ տախ՝ ամին եա փոտ տէ Ա՛ստուած, եանի՝ Հ իւքրէթը օլսուն եա Թապպ

Քահօլիք քիլիսեսինեն մէրքեպ եօրթուսու ։

տէյճէք եէրտէ՝ վափաղըն էթտիյի կիպի իւչ քէրրե զըրլար իտի։*

---

*Եշխը զինէթինին ազըր պատարագը վազթինտե տէնի-լէն պարատե մէզ քիւր շէրին նէ թարզ շէյ օլուռդունու անկլաթմադ իչին պիր գաչ պէյթինին թէրճիւմէսինի պու-բատա օդուդան ուօսթլարըմընզա ի՛ման եատէիզ ։

Պիւն ուօղուսու թարաֆընտան ,
Պու նատիտե պէօյիւք Հայվան ,
Պու պիմէնէնտ տիպման էշէք ,
Ֆաշըմադա կէլտի եիւք՝ տէնկ ։
Ւչի զըրլա ա՛զիմ Ւչէք ,
Ւչ ազըընտ՝ իշմէ եէմէք .
Պիպտե զանի սաման , ա՛լաֆ ,
Ֆարլամընզատա ուօղու Եուլաֆ ։

Ֆիլ Հապիգաթ՝ պիլա քէօթէք ,
Ւնե թէփրէնիր՝ նէ տէ նիւբիւր ,
Գամընը չալմադ փէք էլդէմ տիր ,
Վհի եօլ ալընն պու պէտն մէրքեպ ։
Ւչի զըրլա ա՛զիմ Ւչէք , և այլն ։

Տօղտու Միւքեմ պայըրընտա ,
Ընթլանըպ վատի՛ի Ուուբէնտե .
Նօրտան չայըն սուլարընտան ,
Ինչիպ սըչրար Պէթլէհէմտե ։
Ւչի զըրլա ա՛զիմ Ւչէք , և այլն ։

Կէնիշ՝ տիպկեր գուլադլարըա ,
Տօղտու կիմտի եիւք ալընտա .
Պայէթ ա՛ա օն պինէբտե ,
Շա՛ն պէյ՝ սահիպ էշէքլէրտե ։
Ւչի զըրլա ա՛զիմ Ւչէք , և այլն ։

Քաղաքը քիւնեսինտե գամբռանալար ալայը։

Պաշտատըմըզըն ղայեթլե սեվտիյի՝ կերեք կեշտե վ
կերեք կիւնահուզ օլան ալայլարըն պիր պաշըճա շար-
թը կեօրիւնիւր քի ջըփլագըզ իտի իտի տէյիլ եա-
ղընըզ ջըփլագ չօճուգլար, իլա ջըփլագ տէլիգանըը-
լարտա կեօյա Յովհաննէս Մկրտիչին թագլիտինի է-
տէյօր կիպի, վէ ջըփլագ գարըլար պիլէ ալայա չրգար-
լար իտի, քի պու ծը տէհրեատէք սիւրտիւ. պուն-
լար պա՛զը փուռթիէրեսթլէրին Արքէնէ նամ գա-
րըլարըն թագլիտինտե օյնայըզ րագս էտերլեր ի-
տի պա՛զէն Մագդաշէնալը իլէ Մըսրըզը Մա-
րիամին թէվպէ էմտիյինէն թագլիտինի էտերլեր ի-
տի իսէ տէ՝ նինէ կիյտիքլերի էսվապլար լայըգը վէճճ
իւգըե վէ էտէպէ մուռթապըգ տէյիլ իտի։

Կամըճլանան տէնիլէն քիմնէլէրին ալայը տա եա-
րըմ ջըպլագ քիմնէլէրտէն իպարեթ օլուր իտի. վէ
պու ալայ 1200 թարիխի էննաչէրինտէն պաշլայարագ՝
իչ եիւզ սէնէ գատար սիւրտիւ։ Թէքմիլ շէհրլեր
էհալիսի սաքին օլտուգլարը մահալլէրտէն չըգըպ՝ փա-
չա՛րա կիպի էսքի էլպիսէ փարչալարը իլէ էօրմիւնիւպ,
պէլլերինտէ իմ պաղը՝ շէհրտէն շէհրէ գիյարեթէ
կիտերլեր իտի. թէնէլերի հէման եարը ջըփլագ կէօ-
րիւնիւր իտի. վէ էլլէրինտէ սըգը պիւքիլմիւշ գամըը
իլէ ալայըն պաշընտա եալընը այագ եիւրիւյէն եպիս-

Ընին. զըրլա ա՛զիմ Սըփա,
Գանի եէմէք իշմէ սանա,
Ընին սէվյլէ, ամին զըրլա,
Ունուճ օլանը սապգա։

Ուհա՛, ուհա՛, ո՛ւհ հա՛ հա՛ հա՛.
Ընգիմ Ընշէք, շազ օլ, սըչրա.
Տիլպէր աղըզն աչ վէ զըրլա.
Օ՛զրլա, զըրլա, նազիք զըրլա։

Քամ օլիք քիլիսէսինտէ իճրա օլունան այն ու ատէթլէրին սէմէրէսի։

կոպոսլար, աշխարհական պէօյիւքլէր վէ քիպարլար տախի պուղունաւր իտի։ Էօնլէրինտէն տէ օլ չէհրին պայրաղը վէ խաչալէմի կիտէր իտի։ Իշտու քիմսէլէր իսթէլը իսթէմէզ՝ մէզքիւր ալայտա մանթլագ պուլունմալը իտիլէր։ Նիրմի պինտէն զէյատէ Պօյօնեալլար պիր վագըթ Իմպէրաթորա կիտիպ գիյարէթ էթտիքտէն սօնկրա, Ա՛ստէնայա կէլտիլէր։ Ա՛ստէնայա կէլտիլէր տա «/ր այլ տիւղիւպ Իչճէֆիյա կիթտիլէր։ օլ եէրին էհալիլէրի տէ պիր պաշգա այլ տիւզիւպ, վէ Ա՛ստէնալլար իլէ պիրլէշիպ Խարմայա կէլտիլէր։ պէօյիճէ պիրի պիր արտը սըրա Հէմանի պիւթիւն Իթալիա էհալիսի եօլա բէվան օլմուշ իտի։ Ա՛իլանըն Ֆաօրրիանի նամ հիւքիւմդարլարը պէօյլէ զէյարէմճիլէրին քէնտի շէհրլէրինէ կէլմէսինի իսթէմէյիպ, կէլէնլէրի ասարըզ տէյիւ Թէվաթուր էյլէտիքտէն պաշգա այլը եիւզ Թանէ տէ տարաղաճը եափտըլար։ պուննուն իւզէրինէ մէզքիւր շէհիրէ կէլմէյէ օ մագուլէյէրտէն քիմսէ ճէսարէթ եիմտի։

«Պու վէ սայիր պուննլար կիպի րէզիլ այինլէր իլէ այնի Թաարլատա ֆէննա օիլարըն չօղալտըղը Հալտէ պուղտայըն պօղուլտուղու միսիլ իւ, ինսան գըսմընըն գալգինտէ տէ մէզհէպ տույկուսու պիւթիւն պիւթիւն պօղուլուպ նապէտիտ օլմուշ իտի։ Ֆաղիլէլիլէրէ վա՛տ օլունան իւճրէլէրի՛ վէ ֆասխղէրէ Թէհհիտ օլունան ճէզայը տիւշիւնմէք իչիւն ա՛գլ ւարրընը պաշլարընա տէվշիրիպ Թամ միւսա Հաղա էտէճէք եէրտէ՝ պէյլէ րէզիլ վէ բիւսայ վէ Թէհօքէզէ միւճիւպ այնու տատէիլէր իլէ ա՛գլու ֆիքրիլէր փէրիշան օլուր իտի։ պու սէպէպտէն պէօյլէ այինլէրին տէ գիյնէմլէրին ջոգ օլտուղու վագըթ՝ ինսանլարըն ախլագը տա զահյէմլէ պօղուլմուշ իտի։ Նիճէքի Թալիֆ էտէրէք

Քաթօլիք Քիլիսեթինտե իճրա օլունան այն ու ատէթլէրին սէմէրէսի։

«Պէնտէնիզ՝ տէյէնլէր չօղալաթդճա՝ ֆիղլէն պիր իշինտե պուլունմադ եահօտ պիր խըզմէթինի իճրա էթմէք Հավ սինտե օլանլար նօգտան պուլուրլար։ Ի՞ճայիպի շու տուր քի՝ ճանավար միսալի զալիմ վէ եատպիղ, վէ ատէմ էօլտիւրմէյի սէնա՝աթե էտինմիշ օլան միլէք սահիպի զաթլարըն հէփիսինին տե էվլէրինտե իպատէթխանէլէրի վար իտի. վէ այնլէր իճրա էթմէք իչին պիր գաչ փատիզ սադլարլար իտի. պիր քիմսէնին տօյապընտա չօդ քիթապ օլմասը՝ օլ ատէմին չօդ օգունմուշ օլտուղունա պիր պիւրհան օլմամատըղը միսիլ իւ, պու քէյֆիյէթ տե մէրդումլէրին ախտադընըն փաք վէ լէքէսիզ օլտուղունա պիր իսպաթի օլամազ։ Պու շէյլէրին քանֆիֆսիսինին տուրէթմա՝ եահօտ ատ՝թի օլա կէլմիշ այնլէր օլտուղունմայուճ տիւր, վէ պու մուգուլէ այնլէրտէն տե զիյատէ մէնֆաաթ մէմնուղ օլունամազ։

«Վէվարիսէ ճիւզի աշնա օլան պիլմէլի տիր քի օլ վագիթըն տէվրինտե պիր ատէմ տիւշմէնինտէն /նէթիճամ ալմադ միւրատ էթմէյի Հալտե՝ քիլիսէ տէբրունինտե օնա պէքլէյիպ, խասմի կէլտիյի անտե օնու միհրապըն էօնիւնտե վուրուպ էօլտիւրիւր իտի։ «Իլիսէլէրտե փիւր սիլահ քիմսէլէրին էթմէյի իղրըզղըզլար թէհամմիւլ օլունմազ շէյլէր իտի. իպատէթ՝ ֆասխտ վէ մուխաթաբաթը պիր շէյէ թէպաիլ օլմուշ իտի. տահա պունլար կիպի նիչէ թէշէբբի օլունաճագ շէյլէր տէրքեար օլմուշլար իտի։ Պու սէպէպլէրէ մէպնի Ի՞զմօիտտա կէճմէլէրտե քիլիսէ տուալարը վէ ալայլար տէֆ՝ վէ բէֆ օլունտուլար»։ (Ընտա, 69—76։)

«Քաթօլիքլիյին գուտրէթի վէ ա՝զամէթ ճիհէթիյլէ իֆթիհխար էթմէյի վագըթլատտա նէ օլմուշ իտիյինի իշպու «Քաթօլիք միւէլլիֆին շահատէթինտէն կէօ-

բիւրիւզ։ Ա՛ահիլէք՝ պօղուգլուգ վէ պէտոսոյ կէ-
րէք ճէմաաթա վէ կէրէք քէշիշլերէ ալէսսէվիյէ մու-
սալաթ օլմուշ, վէ Ծօմանըն "պէյ՝ ա՛ղէյ էա՛մո՞ վէ
բէպ-լէ՛" քիլիսէսի ղայէթլէ պօղուլմուշ իսի։

Փափալարը վէ էլէսնէնէն էառնըլմաշ բէյնալբընէն ա-
լաէը տա՛ զալէք զէյաաէսի իլէ պօղուրուշ էսի։
Շ՛իագէսիյ իչ՛ բինաե փաղիլէթլի՛ քիլիսէնին փա-
յիսէսինի արայան ատէմիլեր պուլունմուշ իսէ ան,
էքսէրիսի անճագ ֆէսաա է քէօթիւլիւք հիքմէթի
նէլինէն պիր շէյ օլմուշ իսի։

Ինսան գրսմընըն են էսքի վագըթլարտան շիմոիյէ
տէք օլան ճիւմլէ թէվարիխ նի թէֆթիշ էթմէյիմիզ
հալտ՝ Ա՛ղէքսանդր Զ՛ վէ էքսէրիյէ Վ՛արտինալ Ա՛ա-
յէնցիօ իսի՛ իլէ զէքը օլունան օղլու Ձէզարէ Պօրճիա
կիպի զալի՛ շէՀվէթէ ֆիւլթէլա՛ թամաքէաը վէ գանը
գամիլ քիմսէյէը նէրէտէ պուլապիլէրիզ։ Վ՛ամօլնք
ֆիէէրրիխլէրին շահաաէթինէ նազարէն՝ պուննար իսը-
սըմ վէ ագրապալարը իլէ զինա էթմէքտէ նամ վէր-
միշ քիմսէյէը օլտուլար։ Զ՛ Ա՛ղէքսանդր փափանըն
Ա՛ուքրէցիա նամ գըզը էէմ փէէէրինին էէմ տէ գա-
րընտաշլարը Վ՛արտիա Տուգասընըն վէ Վ՛արտինալ
Ա՛լէնցիօնուն օտալըզը իսի։

Պու Վ՛արտինալ՝ պէօյիւք գարընտաշը Վ՛անտիա
տուգասընըն՝ փափանըն սէվկիլիլիյ էվլատընըն էիւ-
քիմէթլու իլէթիպարընը գըզգանըպ, տէօրթ գանը
գամիլ քիմէսնէէլէրէ իւճրէթէ վէրմի քի, Տուգասը
էօյտիւրիւպ էէփիկր չայընա աթնօրնըար։ Սրբազան
փափա իլէ օղլու մէրգում Պօրճիա էէյսպէթլի չէՀ-
վէթլէրի վէ զուրմարը իլէ Ծօմայը տօչտուրտուգտան
պաշգա, փափանըն սէրայընը պիրէ եարամազըգ
զուրմ վէ էէր տիւրլիւ պինամուսուլուգա մէքտան էյլէ-
տիլէր։ փափանըն օղլունուն վէ զըզընըն Վ՛արտի-

Բօմա Փափաարբնըն Թավը ու Հարաքէմի։

նալարա վէ սէվկիլիլէրինէ աշիքնարէ վ[illegible]ի ճէսիմ զիյաֆէթլէր՝ նագլ օլունմազ տէրէճէսէ հիյ-պէթլի շէյլէր տիր։ Վաթլ հիմմէք վէ զէհրլէմէք տայիմ վազու պուլուրսուտու։ Փափա վէ օղլու էն զէնկին Վարտիճարլարը պու Թարզ իլէ էօլտիւրիւր-լէր, վէ մէսարիֆի քիւլլիյէլէրինի էօրմէք իչուն՝ մալէրինի զապթ էտէրլէր իտի։

Ինճամ քէնտիլէր տէ Հագգանիյէթի իւզրէ կիւ-նահարընըն իճրաթինի ալտըլար։ Ա՛իւմէ Վար-տիճնալարըն իչինտէ էն զէնկինի օլան Աբրահամ նամ Վօսնէաօ Վարտիճարընա մէճլիստէ իչիրմէք նիյէթի իլէ կէհիլի շարապ հազըր էթմիշլէր իտի, լաքին պիլ-մէյէրէք սլ շարապը փափա իլէ օղլու իչտիլ[illegible]ր։ փա-փա ափանըրսլ, լաքին օղլու պիր միւտաէթէ էզլիյէթ էձրաթքարէն սօնկրա էօլտիւլ[illegible]ր։ Թ. Յուլիոս՝ Զ. Ա-զէքսանդրընն իբինէն խալիֆէսի՝ զավզաճը, գանը վէ պէքրի պիր ատէմ իտի

Ժ. Լէոն Աթին վէ Թում քիթապէթինէ ա՛շ-զը օլուզ՝ օնլարը իւէրի կէօթիւրտիւ իսէ տէ, քէն-տի տինսիզ իտի։ Ա՛արցիլինոս՝ փուռլարա գուրպան սունտու։ Խպէրիոս փափա Ա՛րիոսնան իտի, վէ հերեսիկոս տէչիւ իլմիպար օլունուր. պու ճիւմլէ պունլարըն հէփսի տէ ա՛չիզ վէ եհնիլըճաչ իտիլէր։ Ջապիգամ Վաթօլիքէրին թա՛լիմաթլարընա նայա-բէն՝ միւքիւնսիզ շէյ տիր քի փափա կիւնահ իշլէ-սին։ Ա՛էշհուր Վարտինալ Պէլլարմին տէր քի «Պիր նիյէթը իայրիյէ վէ ֆիրաօէթլէ Քրիստոս Պարա-սա՝ վէ օնուն վասիթասը իլէ փափալարա՝ կիւնահ օլմայան շէյի կիւնահ էթմէյէ, վէ կիւնահ օլան շէ-յի կիւնահ էթմէմէյէ հիւքիւմէթ վէրտի»։ (Պէլլար-մին, Պաշքեպհին Հագգընտա, Քիթապ Գ։

Գ. Իննոսէնտիոս փափա տաիի պու շէյի քէնտի

Բօմա փափաքրընդն կիւնահ քեար օլմայարագ կիւնահ իշլեմէյե գուարեթլերի վար։

եափտըղը գանունլարտա զիքը էթմիշ տիր, քի սօնկրա խալիֆէսի Թ. Վրիգորիոս պիր մէճմուա ետիպ Թագ՝ ու նէշը էյլէտի։

"Պիզ պիզիմ հիւքիւմէթը միսթագիլէմիզ իլէ շէրիաթը գալտըրըպ՝ շէրիաթտան տըշարը ա՝տալէթ էտէ պիլերիզ։ Բօմա Եպիսկոպոսունուն Թագսիմ էթտիրինի՝ Թագսիմ էտէն ինսան տէյիլ՝ Ալլահ տըր։ Օխրա փարիա տիւնեա իւզերինտէ տէյիլ սալթ ինսան, իլա ներկէֆեն Ալլահ ներինտէ տիր։ Խտարէսի սէմավի օլտուղու իւչիւն՝ շէյլերին Թագ՝հաթընը Թէպտիլ էտէ պիլիր, պերինին ասլընը օ պիրինէ վերէպիլիր, Եօգտան պիր շէյ խալգ էտէպիլիր վէ պիր սախլէճ սիճիլի հագդ ետէպիլիր. չիւն էթմէք իսթէտիյի շէյլերտէ պէպէ՝ էննաք էրտուէնի պիր, վէ պու՝ շէյ նէյէն եուէյօրսուն պէյե էմմէ պէտալ եուէնէր։ Օխրա չերիաթտան տըշարը շէրա՝աթ կէօրիւպ նամուսլընը ա՝տալէն էտէ պիլիր"։

Ընուճճու տէհրին էվվելկերինտէ, հիքմէթլի սէյրան, էօյլէ օլտու քի պիւթիւն Վաթիօլիքլիյին հիւքիւմէթի վէ գուվվէթի իչ մեշհուր վէ ա՝լէմի մալիւմ ֆահիղ՝լերին՝ Թէոդորանըն վէ իքի գրզարը Ա՝արզնա իլէ քիւֆիւր Թէոդորանըն էլինտէ գալտը։ Պու շէյ Թոսքանա պէյլերինին հուտուտսուզ հիւքիւմէթինտէն վէ մէզքիւր իչ գարըյտարըն՝ օնլար իլէ վագի՝ օլան զինա քէֆիյէթինտէն հասըլ օլտու։ Ա՝արզնա պիր վագըթ Թոսքանա պէյի Ալէքսանդր եաֆտա Ճաեպէրդրին օտալըղը օլտուգ, օնտան Ալէքսանդր նամ պիր ողլու տողտու։ Գ. Սերկիոս փարիա տաթխ պու գարը իլէ սաքին օլտու, վէ օնտան տա Յոհաննէս նամ պիր պաշգա ողլու օլտու. պու չօճուգ սօնկրա՝ քէնաի հէվայի վալիտէսինին նուֆուզու իլէ փա-

Ֆահիշէնէր էլի իլէ ինթիխապ օլունան զինաքեար փափալար։

փալըգ թահթընա ճիւլիւս էյլէտի։ Պարոնիոս Վեշ-հուր Պաաթօլիք միւէրրիխ պիւլէ իդրար էտիպ տէր քի «Ակրկիոս էօյլէ հէր պէտիսյլարա եէսիր վէ զա-յէմ քէօմիւ՝ պիւլիւն ճիհանտէ մանէնտի եօգ՝ պիր առէմ իսի»։ (Պար. Ծնվար. 908։) Թ. Յովհաննէս փափա քիւշիւք Ծէոդորանըն պիր միւալիճէլ ա-շըգլըսը իսի։ ԺԱ. Յովհաննէս Աբքաչան Ակրկիոսուն վէ Սարոզնա ֆահիշէնին փիճի իսի։ ԹԲ. Յով-հաննէս փիճ Յովհաննէսին գըզգարընտաշընըն օլըու իսի, վէ օն սէքիզ նաշընտա իքէն փափալըզա նայիլ օլտու։ Պունուն էմթիյի զուլմար վէ քէօմիւլիւք-լէր օլ տէրէճէյէ վասլ օլտու քի արթըգ Ծօմա Ե. Հալիսի տայանամայըզ՝ Ոգօ նամ Խրիւերաթօրա թէ-շէքքի էյլ՛տի օտախի թէֆթիշ էմթիրիպ օնու ման-սուպունտան ա՛ղլ էմթիրտի։ Խրիւերաթօրուն էյլի-լէրի Ծօմայա գիյարէմէ կիմթիլէր, վէ ա՛վա՛լիլէ-րինտէ փափանըն ճէրայիմ վէ թէօքէվլէ միւճիպ օլան պինամուսլուգլարընըն մաղպաթասընը պէրապէր իմ-փէրաթօրա թագտիմէյլէտիլէր։ Պունլարըն շահատ-թինէ նազարէն, փափա՝ պիւլիւն էհալինին միւա-ճէհէսինտէ ճէնէճիլէրինտէն պիրինին գարըսը օլան Էնթնէրա նամ տուլգարը իլէ պիր խապիս փազարըզա կիր՛շիպ, Աւրը Պետրոս քիլիսէսինին ալտուն խաչա-րընտան վէ գուտտաս գապլարընտան օնա հէմիյէլէր վէրմիշ իսի։ պունտան գաթինազար՝ օտալըգլարընտան Ամէֆանիա նամ պիր տիկէր գարը փափատան զուչ էտէն պիր էվլատ ասղուրտուղու Հալտէ՝ վէֆաթ էթ-միշ իսի։ վէ պիր վագըթ ա՛զիզլէր մէքէնտը օլան Լաթէրան քիլիսէսի քէրխանէյէ թահվիլ օլունմուշ իսի։ զիրա օրատա փէտէրինին օտալըզը՝ Ամէֆանիա-նընն հէմշիրէսի իլէ տաքին օլուր, վէ սայիր մէմլէքէթ-լէրտէն Ծօմայա Ղաթոլիքլարըն մէզարընա վէյարէթէ

կէլէն էվլի վէ տուլ գարըլարը վէ պիքիր գըզլարը պօր իլէ ճէզլյ էտիպ , փասիտ ալդուսունու իճրա էտէր"։ Էմիէրսաթօր Բօմայա վասլ օլտուգտա , փափա պրագըպ գաչըր ։ Ներլի Նպիսկոպոսլարտան վէ սայիրլէրտէն չօգ քիմսէլէր պալատէ մէզքիւր շէքիլէրին սահիհ օլտուղունա շահատէի վէրտիլեր ։ Էմիէրսաթօր տախի օնու շէրա՛սթա տա՛վէի էյլէտի ։ Էմիէրսաթօրուն մէքթուպինտէ շէյլէ նապըլը սըր ։ "Ընէյհինտէ էյլէ շէքայէթլէր օլուչօր քի պիր թէտարօ օյունճուսու հագդընտա սէյլէնսէ , ինսան հիճապ էտէր ։ Պէն ալէյհինտէ սէյլէնէն ճիւնհալարըն նալընըզ պիր գաչընը գէքր էտէյիմ , զնրա հէվէսինի պիրէր պիրեր սայմագ , պիր կիւնէ միւհիմճ սըր ։ Ա՛նլիսմիշն օլսուն քի տէյիլ պիր գաչ քիշի , իլլա ճիւմլէ քէշիշլէր վէ էհալի ալէյհինտէ շու թէշէքքիւրլի էտէրլէր . սէն՝ գաֆլ , նալան նէրտէ նէմին , ճի նէ ետէպսըզճա՜շլըրըն նէ չինա էտէրսին"։

Գոս ճիւմլէ իլէ պու փափա տա օ պիր փափալարըն սըրասընտա սըր , հալիյլէ տէ սուրը վէ առաքլական փափալարըն շէրան պիր շէրիքի մագամընտա գաչուլ վէ մագպուլ օլունմուշ տուր ։ Գարտինալ Պարնիոս օլ տէհրտէքի փափալարըն քէօմիւլհիւկինի վէ պէտ խուլլարընը ինչնաբ էտէմէյիպ տէր . "Ընհ, Բօմա սուրը նկէղեցիսի օլ կիւնէրտէ նէ ճէնա հալէ կիրիճնաբ օլմուշ իտի . ղայէթ նուճնուղուս վէ սօն տէրէճէ էտէպսիզլէյէ վասլ օլմուշ ճահիշլէրը Բօմա քիւրսիսինէ հիւքմ էտէրլէր իտի . օնլարընն միւաճագիլ նուճնուղու մարիճէմէյլէ սայիր Նպիսկոպոսլար ա՛ղլ վէ նասպ օլունուրլար իտի . էն գէյագ շէյ շու տուր քի սանմէտ փափալար , եա՛նի մէզքիւր ճահիշլէրին ա՛շըգլարը Սուրը Պետրոսուն թահրընա ճիւլիուս էթմիշլէր սիր . պունլար փափա տէյիլ

փափալարըն ֆիհրիսմինի տօլտուրմագ իչիւն՝ օլ բիւթ-պէյէ նայիլ օլմուշ կիպի փափալարըն սըրասընտա ա՛տա օ.ուննուրլար։ Ա՛ալ պու քի պու վէճճյէ վէ պու մագուլէ ֆահիշէլէրին մարրիֆէթի իլէ փափալը-ղա նայիլ օլանլարը Բօմա քիւսիւսիւնին լայրգլը փա-փասը տէյիւ թէօմիյէ էմմէյէ քի՞մ ճէսարէթմ էտէ պիլիր։ Պէօյլէճէ ՇԻՀՎ ԼԹ՝ ճիսմանի գուվվէթմ մուա՛-վէնէթի վէ հիւքիւմէթ արզուսու իլէ գուտուրմուշ՝ ՀԻՐ ՇԷՑ ԻՒԶԷՐԻՆԷ ՀԻՒՔՄ ԷՏԻՐ ԻՏԻ՚։

Պու մէշհուր Վ'ահաօլիք միւէրրիխ պիր պաշգա եէրտէ տէ երինէ օլ վագթըն փափալարընըն ֆասիտ վէ ֆէնա հալ ու հարաքէթի հագգընտա շու սիյագ իւզրէ եազար։ "Ա՛ա'լիմ տիր քի կէօզ իլէ կէօր-մէյէն՝ պու կիւնլէրտէ իւ'մումի քիլիսէնին թէմէլէ օ-լան աւաքնլահան Ասուրը Ա'հմուտուն (Բօմա քիլիսէսի-նին) մագհար օլտուղու հագիր, էտնա, մուրտար վէ մէքրուհ հալէրինէ կիւճ իլէ ինանապիլիր. վագթը մէզքիւրտէ հիւքիւմարլար՝ հէր նէ գատար քրիսթիան խալէր իսէ տէ, Բօմա պաշքանհինինին ինթիխա-պընը քէնտիլէրինէ թահսիս էյլէմիլէր իտի։ Նա-զը՛գ, նէ՞ գատար ա՛յրըգ, նէ՞ պէօյիւք մէշագգաթ. ՆԷՕՐԻՆԼԷՐԻ ՀԻՑՊԻԹ ՈՒ ՏԻՀՇԵԹԷ ԿԻՐԻՖԹԱՐ ԷՏԻՆ ՃՈՆԱՎԱՐ ՄԻՍԱԼԻ քիմնէլէր՝ օնլարըն մա-րիֆէթի իլէ օլ ֆէլէ+լէրէՙ Ի՛ա'ղիմ էյլէտիյէ ա՛ղիշ+է-բա-ֆիյէ գուտուտ էյլէտիլէր։ 'Նէ՞ քէօթիլլիքլէր Հասըլ օլտու։ 'Նէ՞ հիյապէթլի ֆէսատլար զուհուր կէլտի։ Օլ զաթէն փաք վէ լէքէսիզ օլան Ա'զիզ Վ.իւրսիւ օլ վագթըլարտա նէ՞ մէքրուհ Հալէր իլէ պօզուլտու. նէ՞ մէքրուհ շէյլէր իլէ պուլանտը. նէ՞ մուրտարլըգ-լար իլէ լէքէյլէնտի. պու շէյլէրին քէաֆֆէսինտէն տօյայը ԷՊԻՏԻ ՆԱՄՈՒՍՍՈՒԶԼՈՒԳ ԻԼԻ ԳԱՐԱ-ԼԱՆՏԸ"։ (Պար. ՀԻՀՎ. 900)։

Խալահը մեկնեպահն եվվել Քաթօլիք եկեղեցականաբերն ահ-վալե

Պիր գաթէն Ո՛զիզ Թահմէ էպէտի նամուսսուզլուգ իլէ գարաշանտրգտան ասնկրա՝ նիճէ փաք վէ լէքէսիզ գալապիլիր. արէմդի պու սիւալն Աճնէեէ վէ Ո՛սէօ-պէրա կէօհիւրմէլի քի ինճէ մա՛նալարը իլէ ճէվապ վէրսինլէր։

Օ՛ վագըթլարտա, եա՛նի՝ վասիալըղըն ասլա պիր գօրգաճագ եէրի օլմայըգ, քէնտի մէյհալ պուլուն-տուղու Թահրիգ իւղրէ կիտիպ՝ Թահ՛իտաթը ասլիյէսինի կէսսիժէրմէկյէ սէրպէստ օլտուղու Հագըթի, Վ՛ալիսէնին եանկըլմազ բուէսսարնտան չըղունուն ախլագը պու իտի։ "Ո՛նլարը քէնտի մէյվէլ բինտէն Թանը յաճագ սընըզ"։

Ո՛ղը նէ գատար պու մատէնին Թաֆսիլատը պիզի Թամճիլ էյլ տի իսէ տէ, պիր չէ, տաճա զիքր էմ ՚ի-ճագ էտէր, եա՛նի քէնտիլէրին վէնէմէմէսի սէպէ-պինտէն Վ՛ահապիզ պէ տէլէրտէ ալէսսէվիյէ տէրքեատ օլան էտէպէ մուզայիր Հալէրի։

Խալահը մեկնեպահն եվվել Վ՛ահապիզ քիլիսէսինին եկեղեցական կիւրսու հինին ախլագը օլ տէրեճէ պօզուլ-մուշ իտի, քէնտիլէր վէ պիքիրէ մանասաբլըլարը էօյլէ պիր փասիտ Տալէ կիտիֆիմայ օլմուշլար իտի, քի էտէպ խուսուսունտա ճիւզի բայէմի օլան Վ՛ահապիզ միւ-էյէիքլէր պունլարտան տատ ու փիրեատ էտերլէր ի-տի։ Օ՛ն ալթընճը տէ Հարտ Խամա քիլիսէսինէ մէշ-Հուր օլան Տ՛. Ի՛սրէնս նամ պ ր Գրանսըզ միւէլ-լիֆ, շու վէճհ իւղրէ շահատէյի էտէր։ Ո՛էէվէն տա՛պէ՝ հէր նէ օլսուր էտ օլսուն գափմագ ա վէֆլէզլը Նայէլ օլսուր. հէր հատագ օյունմուշ շէյէ իյլն վէ բուխսաթի վար տըր։ Ո՛այի հիչ հատագ օյունմուշ շէյ հօգ տուր, քի օնուն գուլլանըլմա ը տագէ իլէ ա՛վիքլըղա ճայիզ կէօրիւմէկյէ էօյլէքի Ո՛վրատհոսուն քէնտի տէհրի ի-

Փափազլարըն օտալըգ սագլամասընա բուխսամ իչուն ալընան վերկի

չիւն տէտիյի կիպի , ատէմին իշլէյէ պիլէճէյի էն պէօյիւք կիւնահ ֆագիր օլմասը մըր : Ի՛պէ՛ն նագլիյէթ . փափազլարա օտալըգ սագլամազա , կի պէնէվի պէր վերկի վերէրէ՛ տէնօթ ֆահիշէվերէ իչ եվլատլարը օտ կանըլարընօտա պէրլէ՛տէ սատին օլմազա էշն վերէրէր : Ի՛օյլէ եվրէր տէ վար տըր քի փափազլարա . Իսթէր օտալըգ սագլայըն , իսթէր սագլամայըն , տէյէրէք մէզքիւր վերկիյի վերմէյէ ճէպր օլունուր : Պիր թապ՛ օլունմուշ քիթապ վար տըր քի Ի՛սրաքելական տիվանըն վերկիսի իսմիլէ՝ չօգ վագըթ աշիքնարէն սաթըլտը . պու քիթապտան պիր ատէմ Յամիսմլէրին* ճէմի՝ քիթապլարընատան զիյատէ նիշամըզլըգ վէ կիւնահ էօյրէնիր : Վ՛է պու կիւնահլարտան պիր գաչընը իշլէմէյէ ադչէ իլէ բուխսամ թահսիլ օլունուր իսէ տէ , իշլէնիյիքտէն սոնկրա՝ մատատ չէօզմէյէ կէլտիյի համ տէ , տէֆա օլ կիւնահլարըն պէհէրի իշիւն ադչէ էօտէմէք իճապ էտէր : Ա՛եր քէսի գօրգուԹմագ նիյէթիյլէ իճատ վէ իհտաս օլունան սէօզլէրի թէքէրրիւր էմմէք իսթէմէմ՛՝ (Մէֆսիր . Տիտ . Պապ Ա . իւլէրինէ Վիւքսէմէ Բ .)

Ի՛շպու նագիյէթլէրի օգուչանլար՝ օլ վագըթլարտա օտալըգ սագլամագ իչուն նէ մըգտար ադչէ վերմէք ֆարզ իսթիյինի , եահօտ մէզ քիւր քիթապտա պուննա նէ վէճէյլէ բուխսամ վերիլտիյինի պիլմէք պէլքի արզու էտէրլէր .

Փափազլարա է լէնմէյէ իշն վերիլմէք միւմքինսիզ իտի , վէ պու կիւնահ արձակում՛ էօգ իտի . իլլա պէօյլէ պիր քէօթիւլիւյէ ճէսարէթի էտէն քիմսէտէն

---

*Պ՛՝ ՔՈՒՐԱՆԻ ՖԵՂԱՕՓԼԵՐԸՆ ՊԵՐ ՓԸՐՓՈՒԼ ՊԸՐ , ՎՐ ԲՕԼ ՀԵԼԵՈՒՆԵՆ ԴԵՒԼԵՐ ՓԵՂԱՕՓ ՓԸՐՓՈՒԼՈՒՐԸ ՊՈՒՆԻ ԲՈՒԼՈՒՊ ՊՈՒՐՈՒՆ ՐԱՒՊ ԽՈՒՐԼՈՒՔ :

Փափազները էվլէնմէսի իչիւն ըուխսաթ խոճէնիլմէսի ։

անիսէ փափազըդ բիւմպէսի ալընըը իսի ։ Ֆագաթի փափազները օտալըդ սագլամսընա օլան ըուխսաթըն ֆիյաթը եալընըդ օն շիլին ալթը քէննի, եանի 60 ղուրուշ գաւսար ագչ՝ իսի ։ Պէօյ՜ւ֊ւ ֆէրհլէնէ էն եկմե֊ւ էնձի պախի պո֊ւ գաւսար ագչե էլե ուրըլըբ էսէ ։ Լ՝վըօփա պէօյլէ պիր նիսպէտ թահմիլնաա պուլուն֊տուղո֊ Համե, արթըդ օլ վագթըն քէշիճիլերի վէ մայրապէտլերի Հագգընաա Ն՝օյանըն էմեսիյի ասփ֊լէրինէ թա՛ածիւպ էմմէկէլիմ ։ Փաարէ Սարիինին Տրիաենդ Ինանաձաու թէվարիխինտէն տէ էօյրէ֊նիրիզ քի Պավիերա Տուգասը իլէ Ն՝էրսանիա իմ֊պէրաթօրու, "Ճ էհվէնէմ միւպէթէլա փափազլարընը վէրտիյի թէօքէզ, վէ փափազլըդ իսրզմէնինի իճրաա էմմէկէ քնամիլ զաթլար կիւճ պուլունտուղու սէ֊պ՛պինտէն" պիլիմմինճագ փափազլարա էվլէնմէկէ

---

*Փոորե Փ֊վ֊ը Սարէնէն ռիւէ֊ւ պէյտ էֆֆոեսի՛ Բօմ էէլէ֊ոեսինի՛ ֆէէլէլերէն Ռնէվէրէն օվ ոեէնճե հո֊ոսլէֆեռ ևեօռերզե֊ռինէն ասէե ոեոեպէռ ըսյսեօյսե ևեօռերզե։

"Օնըը (Փոփո Ռերօֆէսըըրը էվէռ ոեէր) Բօմ Փոփոռընըն ևը էվէրէռինի՛ եօյվե ոեէր Ռնեվլէ֊ւէվէ Ռնե֊էէֆռէն գ֊Ռոսըսո վէ Ռնեֆռէռ օ֊ըռ֊ռոռոռընո բռ֊ոսոռ վէռգե֊ւէռե էվէռ. Ռոհգեռ եվէռնէվէռ էվռ ոեէե֊ոսը ոեէր վէ ոեէր էե ոեէվէլէռե եվէնռգե֊ռ ոսոռե օվռ էոսե, օ֊ըռըըռ ոսյ՛֊֊ զյռեռինի գ֊ռոսըսըըը վէ եվէսոսըըը ե֊ոէէռինէ, վէ օ֊ռոռ ոեէռռ գ֊ռոսըսըըը վէ գ֊վէլե֊ւէռինի ե֊ոէէռինէ օվռ֊ռ էոսե. գ֊ռոռոռ Բօմ Ռնեռռոռռ եօյվե գ֊ռոսըսըըը գ֊ոսըսըվռ էոսե. էեօյվե էե օ֊ռոռ եվէնռգե֊ռ էռվ վէռգե֊ռ֊ գ֊էռէ֊֊ռոռըսը ֆեռ֊ռ, էվ գ֊ռոսըսըըը ոսյռ Բօմ եոյե֊ռոյռ֊֊ռոռ ռոհգվէռ ևռ֊գ֊ռ֊ռոռ ոսյռ֊ռ֊ռ֊

բուխսաթ ալըվերմէք իսթէտիլէր։ (Այրիի, թէվար Տրիտ· Այնաթոս, Ա՛իլ Բ· 606, 607։)

Ինկիլեթերրատա իւլահը մէկ էպատէն էվվել Վա-թօլիք քէշիշներին հալի պագի Լ՛վըսիանընքինաէն ա-շաղա գալմազ իտի։ Հընրիկոս միւերրին Ինկիլ-թերրա թէվարիխինտէ տէհր ա՛նե· շու վէձհ իւզրէ եազար· "Վրալըն իլնի իլէ Օքսֆօրտ մէարէսէ-սի՛ Վոսթանցա սինաթոսունա թագտիմ էլլէմէք ի-չիւն քիլիսէ տէրուներինտէ վագի՛ նիզամը էլլէմ օլան ուղղունսուզլուգլարըն ֆիհրիսթինի եափտը։ Պու ֆիհ-րիսթէտ գըրդ ալթը մատտէ վար սըր, վէ (քէշիշէ-րին էլի իլէ եափըլմըշ սըր) օլ վագթըն քէշիշների-նին ախլագընըն, ա՛յէլնատուս թամամքեարլըգլարընըն վէ ֆասիլիքէրինին պիր հիւպէթլու թասվիրինի զա-հիրէ կէթիրիր։ Պունլարըն պիր գաչընտան պա՛զը էմնալ կէթիրմէք, քեաֆի տիր։ Նիւրմի եէտինճի թէք-լիֆինտէ եազմըշ սըր·

"Պա՛լիմ տիր քի պիր փուԹփէրէսթ եա պիր Նէհուտի եանկըշըգլարընը թէրք էտիպ ա՛զիզ սու-յուն վաֆթիկի իլէ փաքէնմէք իսթէտիյի հալտէ, օնուն ճէմի՛ վարիյէթի քիլիսէյէ գապը օլունու-Պա՛էձլիս պէջիւք տինատարգ վէ մէրհամէթ կէօսթէր-միշ օլուր, էկէր պու քէյֆիյէթի նիզամա գօրսա։ "Օյրա փիլիպպոս" խոտրմը վաֆթիկ էթտիյի վա-գըթ օնուն արապասընը վէ իւզէրինտէ պուլունան սայիր էշիայը էլինտէն ալմասը"։ Օնուզ սէքիզինճի պէնտտէ տէնիլմիշ տիր· "Ա՛սիրիմիզտէ քէշիշներին ազ եաիսօտ հիչ ճէզայա միւսթահագգ կ՛օլիւրմէյէն շէհ-վէթի, ֆասխտ ախլագը, վէ այան աշիքեար էյլէտիք-լէրի զինաքեարլըգ սըր, ախէրլէրինէ քէօմիւ էմնալ սըր, պունլար իչինն ճէզա վէրիլմէյօր, անճագ ճիւզի վէրկի ալընըյօր։ Ամտի զայէթ ա՛զիզ վէ Վիլիսէ-

Իսլահը մշտեպոեն եվվել քիլիսեին ուչկունսուզլուզու։

նին նիզամընա ֆայիտէյ պիր շեյ օլուր, էկեր չէօյլէ պիր գանուն նասպ օլունուրսա քի՛ աշիքեար պինա էտէն փափազլարըն ճէմի՛սի հեր հանկը սլընըֆտան օ-լուրլար իսկ օլսունլար, պիր մուայեէն միւտաէյմէտ պատարագ էյմէքտէն կերի տուրմազա մէճպուր ս-սունլար"։

Քաֆօրս մէտրէսէսի քեշիշլերինին էյմէյի պու-ի՛լանան՝ քեշիշ Թայֆիէսինին ա՛լէսսէվիյէ ք՛սէյիս ատէմլեր օլտուղու աշիքեարէն սապիյ օլունուր. Է օլ պինամուս ատէմլերի քենտիլերինէ պարընտաշ ատտ էյյէմէլերի տէ օլ "աշիքեարէն պինա էտէն էր" իչուն էյմէքէյ էյմէյիքլերի ճէզանըն խաֆիֆիյինտէն աշի-քեար տըր, եանի "պիր վագըթ պատարագ էյմէք-տէն կերի տուրմագ"։ Վագաթի օնլարտան պիրիսի ճէտարէյէ եափպ էվլէնտիյի Հալտէ, պիրտալ վագըթ պատարագ էյմէմէք քեաֆի օլմայըպ, իւզերինտէն քեշիշ իք մէտնէտի ալընըր, աֆսրօզ օլունուր, վէ՛ իչէտիյի կիւնտէն էյմէպէ ճէզտասընը չէրմէք իչուն՝ պէլքի եօլիւպ կիտինճէյէտէք պիր մանտասըր տերա-նինտէ մահպուս գըլընըր իտի։ "Պուրչիեր Ա՛ղքեպիա-կոպս (տեր մէղքիւր միէլիֆ) իսլահը մէղչէպ քէյ-ճիյէլեինտէն ոօլայը էն պէօյիւք մասլահաթկիւզա-րընա էյմէյիյ սըփարը չտա տեր քի՛ Ա՛կեզեցական-լարտան չօղու, կերէք աշխարհական վէ կերէք փա-փազ, ճահիլ՝ մա՛լիմմաթսըզ վէ գալէն գաֆալը քիմ-սէյեր տիր. ճահիլ էքլերի գատար տա էտէպտէզլէքլերի վար տըր. Խըղմէթլերինի պրագըպ՝ չէհիտտէ ֆահի-շէյեր իլէ եօմէէ պէրի կէղերլեր, Թայինլերինի ՚էչյիպ իչմէյէ վէ զինաքտարլըզա սարֆ էտերլեր"։ Իսլահը մէղչէպ պաշլամըշտան Լօմա քիլիսէսինին Հալի պու-իտի։

Իգնատիոս Լոյոլա զի յարէթէ կիթաէսի, իշխանի։

ԳԼՈՒԽ Ը

ՅԻՆԳԱՄԻԹ ԼՈՅՈԼԱՑՈՅ ԻՒԼԻ ԻՍԼԱՄՈՒԹԵՆ ՓԱՐԻՍ ԼՈՒՐԹԻՒՐ

Չվրօփատա վագի օլան իսլահը մէղՀէպ եիւզինտէն Յօմանըն գօրգուպ Թիմուրէաիլի, վէ ճէսիմ գուվվէթի թէկէֆֆօլ ալուպ իւմիւտ փունկարլարը գուրուտուղու վագըթ, Իգնատիոս Լոյոլա Ա՛իգվիթ շիրքէթինի իճատ էյլէտի։ Ալաթօլիքլիկին պուտ մէշհուր փէՏլիվանը 1491 տէ տօղտուտ. պու սուրէթտէ ԼուԹէրտէն եէտի եաշ քիւչիւք իտի, զիրա ԼուԹէր 1483 տէ տօղտուտ։ Լոյոլա 1513 տէ Ֆրանսա իլէ Ա՛ներմանիա մա էյնինտէ վագի՝ օլան մուհարէպէտէ փէք ֆէնա սուրէթտէ եարալանըպ պու սէպէպտէն Հայլը վագըթ էվտէ գալտըգտան սօնկրա, շիմտի պուլտուգտա՝ Թարիգի ապէրիյի Թէրը էտիպ ա՛զիզ օլմաղա նէյէթ գօտուտ։ Վալտըպ Տրեւսաղէմէ զիյարէթէ կիթաի. օրաւտա Քրիստոսուն խաչհանտըղը եէրտէ տուրտուղու վագըթ կէօյտէն օնա պիր իլՀամ վագի՝ օլուպ՝ "Ա՛իգ Ըեի" եա՛նի՝ Ցիսուսսան իսմի իլէ պիր շիրքէթ իՀտաս էթմէք նէյէթինէ րէյ վէ րիպա կէօսթէրիւտի։ Իշպու իլՀամնան սօնկրա վաճանընա տէօնէր, վէ պիր գաչ սատագաթը արգատաշլար պուլուպ պիր քիւչիւք շիրքէթ Թէշքիլ էտէր. իւզէրինտէն պիր գաչ կիւն կէշմէկտէն՝ Պօղոս Գ փափա պու շիրքէթէ բաղի օլուր. պէօյիւք պէօյիւք իմթիազլար վէ հիւքիւմաթլար իՀսան էտէր. Իգնատիոս Լոյոլայը տախի հիւքիւմէթը ա՛ղմէ իլէ պիւթիւն շիրքէթին իւզէրինէ պաշ րէյիս նասպ էյլէր։ Պունա գարշըլըգ շիրքէթ տախի քէնտիսինի փափայա զայէթ Թէքմիլ իթա՛աթ էթմէ լէ պօրճլու Թանըր, վէ շիրքէթին ա՛զալարը՝ փափա

Լոյսանքն շիրքէթ իճաա էթմէսի, վէ թա՛լիմաթը։

Եահուա շիրքէթին ըէյիսի տիւնեանըն հանկը թարա-
ֆընա էմր էաէրլէր իսէ, կիմէյէ հաղըր պուլունա-
ճագլարընը թէահիւտ էաէրլէր։ Կէօբիւնիւր քի Ն՛ո-
յոլանըն իշպու շիրքէթ հադգընտա վաղ՝ էյլէսիյի
գանունլարըն նիյէթի՝ էտաէրլէ, ղադէր վէ պէրէքէ-
յէրի մահվ էյլէմէք իսի Ա՛ինվինի օլան
եալընըղ շիրքէթի իչիւն եաշասըն, շիրքէթաէն խարիճ
պիր ա՛լագասը, իրատէթի վէ զամիրի օլմասըն, իլլա
Հէր խուսուստա քէնտինէ էմր պուլրուլան շէյի պիլա
թէֆհիշ իճրա էմէյէ Հազ ր պուլունսուն։ Ա՛ինվինի
շիրքէթինին ճէմի՝ գանունլարընըն, օլ ուղուն վէ
զահմէտլի թա՛լիմլերին քեաֆֆէյինին ուէ նէթիճէսի
պուրայա պագար, եա՛նի ինսանըն զամիրինի, իրատէ-
թինի վէ սէրպէսթիյէթինի էսիր էյլէյիս՝ օնու պա-
յաղճա պիր ֆապրիգա մաքինասընա թահվիլ էմ-
մէք։ Պու թէրթիպ իւզրէ Ն՛ոյոլա ազ վագըթի ի-
չինտէ Ա՛ինվինի շիրքէթինէ վէ փափալարա պիր սիս-
րիս ղայէմ տինտար հիմայէթճիլէր մէյտանա կէթիր-
տի։ Ն՛աքին թէշ քիչ էմտիյի թարիգաթընըն սօն մէյ-
վէյէրի Ն՛ օլաճաղընը պիլմէտի, վագաա տա Հասըղ
օլան սէմէրէյէր էմնալսըղ չէյլ՛ր տէյիլ տիրլէր, իլլա
վաղ՝ էմտիյի էսասլը թաալիմաթընըն թապի՛ի մէյվէ-
լէրի տիր։ Ինսանըն սէրպէսթիյէթինի, իրատէթինի
վէ զամիրինի գալսրըտրըլը Հայտէ՝ Ն՛ուհա օլան ի-
թաատ վէ մէսուլի յէթ նէրինէ՝ Ա՛ինվինի շիրքէթինէ
պիր միւսթագիլ իմա՛ատ վէ մէսուլիյէթ սապիթ էյ-
լէտի. եալընըղ շիրքէթին գուվվէթ վէ զանիմէթ քէսպ
էյլէմէսինի մէրատ ու մագսէտ էյլէ յիպ, վէ՝ Ա՛ինվինի
օլան պու մէրատ ու մագսէտ ուղրունա եաշասըն վէ
էօլսիւն, պահսընը էսաս էաէրէք, էօյլէ պիր ընէրճի-
յէյէ, տէքլա՛թ, վէ ֆաՏՏանա֊ ֆօլԼինֆայա ԵօԼ ՏԼՐԸ, քի
Ա՛ինվինիլէր մուսաալաթի օլտուգլարը նէրտէ նասան

Հայրապետն շիրթեթինեն ներքև, սեմերեսի վե նեթիճե

լոգ, գարըշզգլոգ վե պօզկունդուգ փեչատա էլլեսիկ
| ջղալա պիր թանգիմաթի միճիտի կիպի օլտուս. Նիյ
թի /սե՝ |տնճի ի (Խոթեթեմանդ) կերչէքլինեն իլե
կիտեն գուվվեթինատեն Վիլիսէյի հրձիլ էլլէյիպ, ան
ալիմ վե մուազզամ ֆիլոսոֆաթլար եմոտիոնէք իտի
Վ ագամա պեջրիք իշլեր վե ինսան գլամընդեն հալինա
մուհիմմ թեպսիլաթի վիճուտտա կեթիրմէյի հեր ա
տեմ իսթեր իսե տե, | ջղալա կերչք քենտինե, կերչք
միունեսյա չօգ խոյլորլը եմոհիշ օլուր իտի, էկեր օլ
իշլերին հիչ պիրինե գալգըշմըշ օլմասա իտի: Վէչ
քի ապեղլիկի թերք եմոհիկիպ, ա՝նլիզ օլմագ նիյե
թինտե պուլունմուշ օլմասա իտի, օլ գատար եիս վ
լերճե պին հիսապսըզ ճանլար Ա՝նլիզ թեֆթիհ մահ
քեմեսինին ածը իսքենճելերինի տամմըշ. վե օլ հիս
քիմեթին ճեչէննեմ միսալի մահպեսելերինտե ճանլ
լարընը թեսլիմ եմոհիշ սլմազդար իտի: Փատիշահ
Հօլտիւմք, տեվվեթլեր ալթիսթ էյլեմք, հիլելեր
հեր եվրտե Ո՝հզվնի շիրքեթինեն մնարիֆեթիյլե մե
տանա կելչեն մեհելեր օլտուրար: | ապին շիմտիքի փօ
լեմիպա՝ Ո՝հզվնի շիրքեթի ալեյհինտե էլլեսիյի
հիւքմ սիճիլինի սապիմ ետիպ միհիլչեի: Ո՝հզ
վնիլեր թեքրար վե թեքրար | չվօսիանըն ճեմի միս
թեպեր մեմլեքեթլերինեն գօ ուլտուրար, վե | չ/թօ
փանըն ճիւմլե տիրայեթի վե էչլի սեվապ քիմեկերի
ինտինտե շիւպհելի վե եմնիյեթե նայլըրք քիմեկեր
սայլըրլար: | ապնատոս | ջղալանըն եափտըղը պինա
խարապ օլտուս. շիմտիքի փօլեմիպա վե հիլմ ոնու տա
չաղ ալեմընա ալըպ չիչնեսիլեր, վե ալչագ վե
լուզումտուզ պիր շեյ կիպի պիր թարաֆա սեմտըլար:

Խմի Ո՝հզվնի | ղալայը պրագըպ՝ |տլանը մեզչեպին
միճիտի օլան | ուլեկե տեֆնելեմ: Պունըն տօղուշու
վե եօ՝մրիւնիւն իլք սենելերի՝ | ղալանընքիլերինե պենկ

պէմեզ /սէ տէ, օնունքինաէն չօգ ֆարգլը իտի. նո-
ճէքի սօնկրատան վա'զ էթտիյի թա'լիմաթլարը տա
օնուն թէրթիպինտէն ֆարգլը իտիլէր։ Օնուն ֆա-
գլըլըղընը, թէրպիյէ քէսզ էյմէյէ սայ' վէ զայ-
բէմլէրինի, քէշիշ օլտուղու ճիհէթլէ մայիք օլտուղու
սաֆտէբունլուղու վ. տինսաբլըղը, վաղընտան իլէրի
կէլէն հիքմէթլի թէպտիլաթլարը պուրատա նագլ էյ-
լէմէք ֆարզ տէյիլ տիր, չինքի վագրի օլմագ /ս-
թէյէն պունտան ագտէմ օնուն մէշրեպինին վէ ա'մէլ-
լէրինին Յումենիճէ լիսան իլէ նէշը օլունան թէվա-
բիսինի օգույա պիլիր*։ Պուրատա օնուն իշլէրինին
գանունունա վէ էշյարէթտիյի պաշլըճա մատտէլէրէ
պիրագ տիգգաթ էյմէկը իսթէրիր։ Յայտանըն զատ-
տը՝ Յուլթէր ինսանլարըն Ալլահա օլան միտուլիյէթը
մահտուտէլէրինի մէյտանա չըգարըպ վա'զ էյլէտի։
Ինսան գըմընըն ֆիքրինին օլ գատար սէնէլէրտէն
պէրու պագլանմըշ օլտուղու պէնտլէրինի չէօզմէպ, վէ
Ալլահընը հիւքիւմէթ ու քէլամընա սէրիան իթա'աթ
էյմէկյէ նասիհաթ էյլէյիպ, հէր քէսէ՝ կէրչէքլիյի
արաժագ իչիւն Ալլահտան նայիլ օլտուղու գուտրէթ-
լէրի իսթիմալ էյլէմէկի րուհսաթ վէրտի։ Յայտա
կիպի ահալար (ռէհպալըթ) իհտաս եաէճէք եէրտէ՝ Ալ-
լահընը թէժմպիհէրինէ վէ օնուն նաղրըմըշ քէլամընա
իթա'աթ էյմէյ. վաճիպ օլան պօրճու վա'զ էյլէտի,
Ալատաճաշունչու անկլաշըլմազ լիսան իլէ սէթթր եաէ-
ճէք եէրտէ խայգըն անկլատըղը լիսանա թ' րճիւմ էյ-
լէտի, վէ ճէմա'աթընն լիսանը իլէ Ալլահա իհտատէթ
էյմէք ա'մէլինի իսթիյալ էյլէտի, պու շէյ իսէ՝ օլ վա-
գըթլարտա հերեսիկոսլուգ սայըլըր իտի։ Այսիրլիքտէ

---

*Վագ, Պոհոռիէն Բաբէլաբէոռիէն, եա'նի՝ Խալահը մէզ-
հեպ թէվաբիսի։

Լուծերին թէեսիբի. օնուն ալէյհինաէ սեօյլէնէն գապա-
հաթլար։

ույուշմուշ Յվրօպա միլլեթլերի օնուն սէսինաէն ու-
յանըլար։ Շ՚աղըդ իլէ Ալլահըն քեյամընը, ֆիքը
սերպեսթիյէթինի է զամիր հուգուգունու գապուլ
եմիյէր. պաաէհու Խրօթեսթանդըդ եապըլըդը
եերլերե ա՚գ ու ֆիքը ույանըդըդը վէ ախըդ փաք-
ըդը նէշը օլունաու։ Ն՚երմանիա ֆայիսէլի սենաաթ-
լարա միւպաշկերեմ էլլէյիկ իլերիլեմէյ պաշաաը, վէ
էն ճանա Յալըե վէ մաղուլ պուլունան քիմսեյէր
եէնի հայաթ վերիճի պիր Յարաքեթ գուվվեթինի հիսս
եմեմէյե պաշաատըլար։ Իշթե ԼուԹերին վե Լոյ-
լաանըն թէեսիրաթլունըն ֆարգը պուե օլտու։

Ֆագաթ Խրօթեսթանդլարըն մերամը ԼուԹերի
պիւսպիւթիւն լեքեսիկ վե փաք կեօսթերմեք տեյիլ
տիր։ ԼուԹեր ջօգ քերըե եանկըշըդ եմեմիշ տիր.
Խրօթեսթանդլար օնուն եանկըշըդլարընը ըչտա ե-
տերլեր։ Լաբին ԼուԹեր մեշհուր վե եպէտի կեր-
էեքլիքլեր, գուրթուլուշումուզա տայիր կերէեքլիքլեր
տախի վա՚գ եմեմիշ տիր. Խրօթեսթանդլար պունլա-
րը՝ տեյիլ ԼուԹերին իսմի իլե, իլա Ալլահըն Ալե-
լամընտան օլտուգլարը իչինե՝ գապուլ ետերլեր։

Լաբին պունու տա սապիթ ետե պիլիրիս, քի Լու-
Թերին ալէյհինաէ սեօյլենիլէն ճիւնհալարընը վ քեօ-
Թիւլիքլերին չօղու պիւսպիւթիւն եալան շ՚ելեր, չօ-
ղու տա քիւլիսէն սոնրաէ հիքեայելեր տիր։ Լու-
Թերին տիւշմենլերինին ուզագտան՝ Լութեր եօլմիւշ
տիւր, վե օնուն եօլիւմիւ Յուգանընը եօլիւմիւնաէն
չօգ հէյպեթլի վե գօրգունչ օլմուշ տուր, տեյիւ Թե-
վաթուր եմեմիքլերի վագըթ, Լութեր հէնուզ Յա-
յաթտա իտի։ Լութեր՝ տիւշմենլերինին չուգարտըդը
եալան խաչերի պաթթալ եմեմէք իչիւն պէրիտէն մէք-
թուպ կեօնտերտի։ Պէօյլէ խասիմլերտէն հագգ մե-

ԼուԹէրին խոմիլէ իլան օլունան թիշ ԲէՀէն նամ քիԹապ։

մուլ օլունօ՚ւր մու։ Լ՚ուԹէրին խասխմէրի օնուն սէրԹիֆիյինի չօգ քէրրէ պիր իսպաթի էԹմիշէր տիր. վագա՚ա Լ՚ուԹէր չօգ սէֆա՝ խասխմէրի իլէ ա՚ էս Թարիզ իլէ սէօյլէշմիշ իսէ տէ, շունու տա ունուԹմամալը քի մէրգում Լ՚օմա քիլիս սինտէ տօղմուշ վէ պէօյիւմիշ իտի։ Ն՚օյանըն Հիքեայէսինտէն տէ սլ տէհրին վահիտիյինին վէ խօրհատօղլունըն նէ տէրէճէյէ վասլ օլմուշ օլտուղունու կ՚օյտուք. պու պէօյլէ օլարագ Լ՚ուԹէր՝ քէնտի տէհրինտէ ա՚լա վէ մէշհուր ախալագ սահիպի պիր զաթ օլմուշ օլուր. վէ վագա՚ա օնուն քիւլլիւ սաֆաէրունլու զունու վէ էֆքեարլունըն մէհանէԹիյինի չօգ քէրրէ տիւշմէնլէրի պիլէ իպրար էԹմիշ էր տիր։

Լ՚ուԹէրին «ԼէԹիշ Լէհէն» նամի «Լօքրա սէօհպէԹի՚» նամ պիր քիԹապը օնուն վահիտիյինէ էմանալէր կէԹիրէճէք պիր ամպար կիպի օլմուշ տուր*։ Լ՚ապին մանիւմ օլա քի պու քիԹապը ասլա Լ՚ուԹէր եազմամըշ տըր, վէ օնուն սաղլըղընտա նէչը օլունմամըշ տըր իլա օնուն վէֆաԹընտան սօնկրա ալէյհինտէ բասԹ կ՚էչէն տօսԹու վէ տիւշմանը՝ խոճէտիյինի սէօյլէմիշ տիր, վէ պունլարըն քեաֆֆէսի պիր մէճմուա օլուպ Թամ՝ օլունմուշ տուր։ Լ՚ուԹէրին խոմինէ համլ օլունան մէպքիւր քիԹապըն հիքեայէսինէ վէ օնուն նէտէն նէչաթի էԹմիշ օլտուղունա ա՚լա վագըֆ օլմայանլարտան պաշգա, հէր քէս՝ օնտա մէվճուտ օլանլարըն էքսէրիյէ սախլէ օլտուղունու պիլիր։ Լէքի պիրիպիրինէ միԹապըգ պաստա փէք նատիր պուլունուր՝ հէր նէչը էտէն եա հէր պաստաճը քէնտի քէյֆինէ կէօրէ խոճէտիյինի իլա վէ էԹմիշ, խոճէմէտիյինի գալտըրմըշ տըր։ Լ՚ուԹէր

*Հայոպան նամ գաչէԹանըն զէնճոպ գայէր Ի՚լավօրինէ փ-րոճա՚ըն եալ։

հայրենեաց իրենց եկած ատենը, որպէս զի պէտք եղած ատեն կարենան ազատութեան համար պատերազմիլ։ Լուսերը եւ անոնց ընկերները ամենայն ուրախութեամբ ընդունեցան այս առաջարկութիւնը, եւ ամենայն ջանքով սկսան զինուորական պատրաստութիւն տեսնել։ Ֆրանսացւոց կառավարութիւնն ալ ամենայն ուրախութեամբ ընդունեցաւ Լուսերին առաջարկութիւնը, եւ ամենայն ջանքով սկսաւ զանոնք զինուորական պատրաստութեան մէջ օգնել։ Ֆրանսացւոց կառավարութիւնը կ՚ուզէր որ Լուսերը Ֆրանսայէն ելլելով՝ Ամերիկա երթան, եւ հոն Անգլիացւոց դէմ պատերազմին

Լութերին պէլաղաթը վէ ճէրմանիա լիսանընա աշնալըղը։

վագըթ թէվազո՛ւ վէ հալխընը սիւրէթինի իւզէրինէ ա՛լա պիլիր իտի. վագա՛ա պու շէյ տէ ազ վուգո՛ւ պուլմուշ տուր։ Ա՛անասթըրտա գալտըղը ճէմի՛ վագըթ վէ մանախարէն հերետիկոսլուգլարը իլէ էյի հալէրինի պօզտուղու վագըթլարատէ՛ տայիմա միւմքինի մէրթէպէ սուչտուգ ախլագը օլմուշ ա՛տա օլուր նասիլսը՞։ (Ա՛էյնպուրկ, Թէվարիխ. Լ՛ութեր. փարիզ 1680։)

Չ. 1634 տէ տօղան Վ՛արիլաս պիր տիկէր ղայրէթքէշ Վ՛աթօլիք քիլիսէ միւէրրիսի Ա՛լվօիանըն իսլահը մէղհէպ Թէվարիխինտէ՞ Լ՛ութերին հագըն՛ատա շէօյլէ սէօյլեր.

«Պու Գոստինեան քէշիշ քէնտի վագթինին ճէմի՛ պաշ հերետիկոսլարընըն քէօթիւ վէ էյի հալէրինին քատիֆէսինի իւզէրինտէ թաշըր իտի։ Ո՛ւնան էտէրսին քի թա՛պիաի՛ Ա՛ղերմանիալընըն ֆիլոսոֆէթի, սաղլըղը վէ իշկիւզարլըղը իլէ Ա՛թալիալընըն ճան ու հէբարէթինի պուննուն իւզէրինտէ պիր նէրէ կէթիրիպ պաղլամըշ տըր։ Ա՛նկ՛ ֆէյլէսոֆլուգտա, նէ պուդդայան տէնիլէն Ա՛սուսածաբանութինտա, նէ տէ Ի՛լմի պէլաղէաէ ծնսան իւսթինն, նա օնա միւսաւի պիր քիմսէ վար իտի։ Լ՛ութեր ի՛լմի պէլաղաթտէ զահմէթ թէքմիլ պիր միւ՛լհիմ իտի։ Ինսան ֆիքրինին գուվվէթ վէ զա՛ֆիյէթինին նէրէյէրտէ գարար գըլտըղընը թէքմիլէն ֆարգ էթմիշ իտի, վէ նէ՛ կէօնկ հիւճիւմ էթսէ զալիպ օլապիլէճէյինի էյի պիլիր իտի։ Տինսէյէնլէրին հավէսլէրի նէ գատար կէօնակէօն վէ պիրիպիրինէ մուզայիր օլսալար իտի, օ օնլարը քէնտի նիյէթինէ կէթիրմէյէ միւգթէհիտ իտի՝ չինն սէօյլէմիյի շէյին նէ թէմիլ իւզէրինէ պինա օլմուշ օլտուղունա ա՛զը երը իտի։ Շ՛էյլէ քի էկեր սէօյլէյճէճէյի մատտէ չօգ իսպաթլարա միւհթաճ զայէթ կիւճ

պիր շէյ տէ օլսա իտի, պայաղը թէֆիսիրլէր վէ թէշպիհլէր իլէ իշն պաշա չըգարըրըմը։ Տէրստէ վէ ամպիօնտա էքսէրիյէ կէօսթէրտիյի գուվվէթի վէ թէֆսիրաթը ատէթա սէօհպէթլէրինտէ պիլէ տիյնէյինլէրինէ թէֆսիր էմտիրիր իտի։

"Լութերին զէմանընտա վէ պու անէ տէկին Ն'էրմանիա լիսանընը օնուն կիպի էյի սէօյլէյէն ֆէ հաղան, վէ լիսանը մէղքիւրուն ինճէ խուսուսլարընը օնուն գաթար անկլայան պիր քիմսէ պուլունմազ ը տըր։ Աէօյլէյիշինին գուվվէթի, հալպուկ իսթիքլընընն հէյրան կտիճի թաթլըլըղը իլէ տիյնէյինլէրին իւղէրինէ էյլէտիյի թէֆսիրաթը՝ էքսէրիյէ Ն'էրմանիա լիսանընըն ֆէսահաթի վէ պէլաղաթը մա'րիֆէթիլէ իճրա էտէր իտի"։ (Ա. արիւլաս. Թէվ. Լ'էվօփ. Մէզմ. Թէպտիլաթընըն Թէվ. փարիզ. 1686—1689։)

Օն ալթընճը վէ օն էֆտինճի տէհրլէրին Վրանծալը միէրրիհլէրտէն Լութերին Իլմինէ պէլաղէթինէ վէ գուվվէթինէ տայիր պուննլար կիպի էմսալլէր կէթիրիպ չօգ սահիֆէլէր տօլտուրա պիլիրիտիք իսէ տէ, պու գատարընը քէաֆի սայարըղ։ Շ'իմտի ան'իրիմիզին միէլլիֆլէրինէ կէլէլիմ։

3. Լ'էվօփանընն շիմտիքի են մէշհուր Վրանծալը միէլլիֆլէրտէն պիրի Ֆրիտրիք Ֆօն Շ'լէկէլ, Թարիխի ֆիլօսօֆիա իսմինտէ Թէէլիֆ էյլէտիյի քիթապընտա՝ Լութերին Աստուածաշունչ Թէրճիւմէսի վէ Ն'էրմանիա լիսանընա էֆտիյի Թէէսիրաթ հագգընտա շէօյլէ հապար։ "Լ'ահշիլէյին էօնիւնիւ ալան վէ պայ' օլունան շէյլէրին էէրինի տօլտուրան պիր գուվվէթ վար իտի, հա՛նի Լութերին Ն'էրմանիա լիսանը իլէ Աստուածաշունչ Թէրճիւմէսի։ Լ'այի պիլիրիղ քի սահիհ ֆէյլէսօֆլարըն ճէմի'սի՝ պու Թէրճիւմէյի զա-

Լութերին թերճիւմէնին կիւզելիյի։

յեթ եւ ինքսէք Ա՛երմանիա լնսանը իւէ եապըմըշ, ե՛ւ-
լում վէ ֆիւնուն իսթիլահընա գանուն վէ էմնալ սատ
էտը. վէ տէյիլսալ Ա՛լատուօք, իւլա պաշգա մէհուր
միւէլիֆլէր տէ իսթիլահէրինին թարզընը պու թէր-
ճիւմէյէ պէնկէթմիշլեր տիր։ Ա՛երմանիա լնսանընըն
իշպու ա՛լատան ա՛լա վէ կիւզել թերթիպինի պիզէ
ինսան էյլէտիյի իչիւն, Լութերէ զիյատէսիյլէ միւ-
թէշէբբիւր իդ։ Օնուն թէէլիֆքէրտէսի օլան քի-
թապլարտա էջյլէ պիր էսքի պէլաղաթ կէօրիւ-
նիւր, քի ճիւմլէ ե՛ւ-լում վէ ֆիւնուն թէվարիխինտէ
օնտան իւսթիւն քիմսէյէր փէք նատիր տիր Ֆիլ
հագիգաթ իսթիյալ մէյտանա կէթիրմէյէ միւգթէ-
տիր օլմագ իչիւն եղյէմ օլան հէր ֆաալիյէթի մէրգու-
մուն զաթընտա մէվճուտ իտի։ Ինշուռ իսթիյալա
միւգթէտիր տէտիկիմիլ գուվվէթի տէյիլ եապընըլ օ-
նուն նաբը ճիհանի մնատէյէր իւղերինէ էյլէտիյի
թէէլիֆաթլարտա, մէսէլա՝ Ա՛երմանիա Պէյլէրինէ
ա՛րզ՝ թէճամիյէ օլունան թէէլիֆինտէ, իւլա քիմսա-
լարընըն քնաֆֆէլինտէ կէօրիւնիւր։ Ընման՝ հէ-
փիսինտէ տէ պիր գուվվէթլի կիւլի մուհարէբէ նի-
շանէլերի միչահատէ օլունուր։ Օնուն եէտրին քի
իշպու Ա՛լահընը վէ թապի՛աթըն պահիշլիյէրի իւէ մէմ-
լու ատէմին րուհու ա՛զիմինէ մալիք օլմագ իչիւն՝ իքի
տիւնեա պիրիպիրի իւէ ճէնքլէշիրլեր։

Պ՛ութերին իտարաի գուտրէթլէրինին վէ եինքսէք-
լիյինին գըյմէթինի՝ օնլարը նէ խուսուսլարտա խսի-
մալ էթմէյինտէն սարփը նազար պիրլէ՝ լայըգընճա
թանըյան քիմսէյէր՝ օնուն շայիրալէրինտէ պիւէ աղ
պուլունուր։ Օնունլա պէրապէր իչէրիսինդէրինին էք-
սէրիսի, եա՛նի՝ օնուն շայիրալէրի, հէնուզ ֆիքրլէրի
ըշըգլանմըշ պույուդը զա՛իֆ ատէմլէր իսիյէր։ Ինվ-
թափանըն իգպալի եալընըզ օնուն զաթը վէ րուհունա

մէրպուճ խոր։ Լ՚ութեր ասըլ քէնտի տէհրիներին վէ միլլէթին խոթէտիլի ատէմ խոր»։ (Շ՚էկէլ Թէվ. Փիլօս. Ա՚իլտ 2, սահիֆէ 349—350։)

4. Ո՚իրտէ մուհարրէր պէնտ՚ Վամօլիքլէխին ղայրէթքէշի օլան Օտէնն նամ Փրանսըզ փափազըն «Լ՚ութերին թէվարիխի» նամ քիթապընտան ալընմըշ տըր։ Օտէն՚ Լ՚ութերի Ա՚երեոփկոսլարըն պաշը տէյիւ ա՚տտ էտէր խոր իսկ տէ, Ա՚երմանիանըն օնա ղայէթ թէշէքքիւր եմէյէ պօրճլու օլտուղունու տա ինքնար էտէմէմիշ տիր։

«Շ՚այիր օլան՝ Լ՚ութերին Ը՚զիզ Վէթաղար թերճիւմէսինտէ պի այնիհի լիսանլարընտա վագի՚ օլտուղու կիպի՚ Թապի՚ի կիւղել, Թամըր վէ մէֆհումիու էլճաղ պուլա պիլիր։ Լ՚ութերին թերճիւմէսինտէ պա՚զը պա՚զը ա՚թիգ խոթիլահ խալես սատէլիքլէ կէօրիւնիւր. պիւթիւն թերճիւմտէ պիր ա՚լա վէ միւ՚թեպեր հալ միւշահէտէ օլունուր. հեր նէվի սէօյլէյիշէ ույկուն եափըլմըշ օլտուգտան պաշգա՚ թերճիւմ օլան քէլամըն փիքրինի աչըգ կէօսթէրիր։ Լ՚ատհապտոլէրին թէվարիխինտէ լիսան սատէ տիր, փէյղամպէրլէրին սէօյլէյիշլէրինտէ՚ հերարէթլի, Լ՚ընճիլլէրտէ՚ աչըգ, Պեդրոսուն վէ Պօղոսուն մէքթուպլէրինտէ՚ ա՚տէթա սէօհպէթ լիսանը իւղըտ տիր։ Լ՚իսանը ասլիտէ օլան թաղրիֆլէր Թըպգը վէ այնի թերճիւմ օլմուշտար տըր։ Պունտան գաթ՚ինալար՚ Լ՚ութերին գաթը սէօյլէյիշինտէ էսքի խոթիլահ մէվճուտ տուր, վէ ա՚թիգ Ա՚երմանիալը բէսսամլարըն թասվիրլէրինտէ միւշահատէ օլունան մախսուս բէնըքլէր կիպի՚ հեր քէսթ խօշ վէ մագպուլ օլմուշ տուր։ Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտ՚ Լ՚ութերին թերճիւմէսի նէշը օլունտուգտա Վաքսոնիանըն տէրճէճէլի նիհայէտէ հէյրան օլտուղունա թա՚աճճիպ եմէյէլիմ։ Ա՚եր-

մանիանըն կէրեք Ռամազանքերի վէ կէրեք Բրօթեսթանդլարը՝ օնու էսքի Ա՛ղերմանիա լիսանընա պիր շան ու շեօհրեմ ա՛տտ էյլեմիլէր։ Լութեր Ա՛ղերմանիա քիթապէթինտե ա՛լա վէ միւ՛թէպէր բիւթպէյէ նա-յիլ օլմուշ տուր։ Լութեր իսլահը մէղէպին մէշ-հուր վա՛իզի օլտու։ Միւթեքելլիմ էլլէմ օլան ձէ-մի՛ ֆազիլէթլէր օնտա մէվճուտ իտի. թէսաւվուրու (հերեակայութիւն)՝ զաղլը էյլեմիյի չէյլերի սուհու-լէթլէ իֆտահ էյլեմիյի բատտեմե տէ՝ քէնտինե իֆ-ֆահ օլանը երինէ օլ սուհուլէթլէ զաղլը եմէպիլիր իտի։ Ա՛զղընտան չօգան քելամ՝ պիր ճօշգուն փու-նար միսալի՝ միւպահ վէ թահզիրը իտի։ Ասկի պեր-բահ վէ գուվվէթլի. կէօզլէրի աճէլի. պաշը էսքի տէօքմէլէրէ պէնկղեր. էլլէրի կիւզել. վէ հարաքէթի հիւսնիւնիւ։ Ա՛նի վահիտտե հեմ Ասաւլէ հեմ Զօթէն իտի. պիրինին Թօհաֆ Թաւ՛իաթը իլէ, օ պիրինին միշէերրեֆ Նեզահ՛էթի օնտա պիրտէն մէվճուտ իտիլեր։

"Էլլէ պիր քերրե խասմի օլան պիր գուլը հիւքմ էթմէյէ գալգըշըր, օնուն ֆեսահաթընըն կիւզէլ-լիյինի վէ եիւքսէքլիկինի սեյր էյլէ։ Պիր սեյրան տըր աչըլըր, քրիսթիան զանն էտէրքի էօլիւլէրին շեր՛իաթը օլմույար, քէնտի տէ օրատտա պիր սեյիրճի տիր։ Ա՛թէշ փիւսքիւրէն կէօզլեր իլէ, վէ՝ միճմրիւմին սի-ճիլինի եաղմագ իչուն պիր էլինտե Աստուաճաշունէ, պիր էլինտե գալէմ, հաքիմի սեյր էտեր։ Պիր տէ պագարընըն քի թաճլը միլիթէհիմ սալթանաթը հիւ-մայունու իլէ տօնանմըշ տիվանա չօգար, Լութեր ան-լարը պիրեր պիրեր իւզերինէն չօգարըպ սոյար. էվ-վէլ թաճընը, սօնկրա քերաքէսինի, պատէհու աստ-սընը, վէ կենճամը ա՛տալէթ գըլըճընը։ Օլ վագըթ Վրալըն իւզերինտե պիր գապահանը թօփրագ քիւ-լիւչէսինտեն պաշդա պիր շէյ գալմազ. պէօյլեճէ Լու-

ԼուԹէրին Թէզլիֆաթընըն ահվալը։

Թէր օնուն ճիւմլէ պինամուսլուգլարընը , էն կիպլի սըրըլարընը պիլէ խալգըն կէօզիւ էօնիւնէ գօր։ Ա՛հ-մանի փատիշահ եիւզիւնիւ սագլամաղա չալըշըր խէ տէ , օլ զաղապ գատէհինի ԹօրԹուսունատէք սիւզիւպ իչմէյէ մէճպուր օլուր։ () մէրհամէԹ նիտա էմտիք-ճէ , ԼուԹէր տահա պէյատ փէյնի գարըշԹըրըր։ Լընճամ պիր քէրրէ կէօզիւնիւն էօնիւնէ գօտուղու սէյ-րանըն փէրտէսինի աչմաղա մէճպուր օլուր , հօխսա ա՛գլընը զայ էտէրսին։

"ԼուԹէր տայիմա միւԹէհարիգ էֆքեար իլէ եա-զար իտի , պու սէպէպտէն միւլահազալարընըն ահէշ ու հարաւէԹի Թէզլիֆաթլարընա տա սիրա՛ատ էտէր իտի։ Լյազարըզը շէյլէրէ հէր քէսին նէ նազար իլէ պագաճաղընը ասըլ գայա էմմէզ իտի Լյփաղ ի-ճատ էմմէք եախօտ փիրբինէ բահաթ վէրմէք իչիւն ուզուն ուզատըյա անընը օվալատմագ պիլմէզ իտի . գայէմի՝ միւլահազալարընըն արգասընատան կիւճ իլէ նէԹիչէ պիլիր իտի .

"Լյէ եազըլարընըն հիչ պիր նէրիւատ Թէվլաշ , էն-տիչէ , շաշըրմագ եախօտ գազըմագ ա՛լամէԹլէրի , հիչ պիր նէրսէ պիր մինասիպսէԹսիզ լուգէԹ եա պիր չիր-քին սէօյլէյիշ , միւշահատէ օլունմազ՝ վէլհասըլ եա-զըլըշըն տօզրուլուզունու կէօրէն՝ օնու Թէզլիֆաէն պէյատէ , պիր միւսէվվէտէ Թէսվիհի գըյասա էտէր։

"Վէրէք Լաթինճէհէն Ա՛երմանիա լիսանընա Թէր-ճիւմէ էմտիյի , վէ կէրէք քէնտի Թէզլիֆ քէրտէսի օլան իլահիլէր , զայէֆ մէտՀ օլունաճագ շէյլէր տիրլէր։ ԼուԹէր ա՛զիզ քէլամլարը Թէպտիլ էմմէտի . վէ խըրս ու հիտաէֆինին էսէրի իլահիլէրինտէ կէօրիւնմէզ։ Վէնտի Թէզլիֆլերի աղըր՝ վէ միւքէլլէֆ , նիւքսէք վէ աչըգ տըր , նէվ՛իճաա տիւզէնլէր ի՛լավէ էմմէյէ-րէք՝ Լաթինճէհէնին ասըլ շէքլինի պէհնկէմմէյէ զայ-

բլեթ էթմիշ տիր ։ Պու իլահիլերին մէճմու՝ասը սօն աերկճէ մագպուլ օլտու ։ Աթինճէ իլահիլերին քեաֆֆէսի տէ պիրտէն պաթթալ օլտու, շէօյլէ քի ի՛պա-տեթտե Նուեթերին ատէնքլի իլահիլերինտէն պաշգա շէյ իշտիրմէզ իտի ։ Զիրա իլահիլերտէն էքսէրիսինին հէմ միւէլլիֆի հէմ տէ մագամընը եափան պիղդամ քէնտի իտի ։

«Պա՛զը խռուսուլարտա իշպու իսլահը մէզհէպ փի-րինին թէէլլիֆտամընը ի՛լմ ճիհէթիլէ թէֆթիշ վէ թէճէսսիւս էյլէմիք ։ Նաքին մնուն պիր պաշգա քի-թապընը տա, եա՛նի՝ Ա՛էրմանիաներն զիյատէսիյլէ իֆթիթիար էյլէտիյի Նստուտածաշունէ թէրճիւմէսինի խաթըրտան տուր էտէմէզլիզ ։ Նուեթը պու թէր-ճիւմէյի վաճանընընն շան ու շէօհրէթի իշին՝ պիր տիքքէ թաշ միսալի տիքիպ պրագտը ։ (Օտէն Նու-թերին Թէվար ։ Մէրիգա պատմասը, սահիֆէ 212 —214, 500—506 ։)

Իշպու շահատեղերի օգույան իհթիմալ տըր, պու միւէլլիֆլերի՝ Նուեթերին էն պէօյիւք ատսթու վէ օ-նա թաղ՝լի քիմնելեր տէյու գըյաս էտէ ։ Լաքին էօյլէ տէյիլ տիր ։ Ճ՛ինկիլտէն մա՝ատէ ճիւմլէսի տէ օնուն էն պէօյիւք տիւշմընլերի տիրլեր ։ Օնլար Նուեթերի էվերտիկոսլարըն պաշը վէ քիլիսէնին պիրլիյի գուվ-վէթի վէ սա՝ատլէրինէ սէքթէ վէրիպ օնու խարապ էտի՛ն տէյի՛ս ա՛տտ էտէրլեր իսէ տէ, օնուն պէօյիւք ա՛գլ ու պասիրլի սահիպի պիր զամ օլտուղունու տա իդրար էթմէյէ մէճպուր օլմընշար տըր ։ Պունլար կէրչէքլիյէ գարշը ա՛տալէթլերինտէն նաշի՛ Նուեթ-լերին Թէէլլիֆլերինէ վուգուֆիյէթլերի օլմայարագ օնու թահգիր էտէն ճահիլ վէ ահմագ իֆթիրաճըլարընն եօլունու թուտամընշար տըր ։ Իլա օնուն քիթապլա-րընը օգույուպ, օնլարըն Թէէսիրինէ գարշը գօմազա

գատիր օլմամըշ քիմսէլէր տիրլէր։ Լաքին հէր նէ գատար օնուն իլէ խուսուսունտա իլէրիւէմէսինի, վէ ֆիրասէթինի իդրար էտէրլէր իսկ տէ, Ինճիլի քրիս-Թիանլար Ինտինտէ օնա էն պէօյիւք շան օլան քէյ-ֆիյէթի, եանէի օնուն ալ չագ կէօնիւլլիւ վէ խալխս տինտարլըղընը վէ Ալլահա օլան Ինթիգատրնը ինքնար էտէրլէր։ ԼուԹէր վագտա սէհվ ու խաԹատան է-զատէ տէյիլ իտի իսկ տէ, օնլարըն չօղու Վաթո-լիքլիյինտէ ալտըղը Թէրսիյէտէն, օլ վագԹըն պա-Թըլ Ինթիգատալարընտան վէ մէհէնիյէթի նօգսանլըղըն-տան հասըլ օլմուշ տուր։ Պու ճիւմլէ իլէ ԼուԹէր Վիլիսէյի կերի չէվիրիպ Ալլահըն Վէլամընա կէԹիր-տի։ Պու սէվիմ իշ իչուն ԼուԹէր ճէմի' ինսանլար իչինտէ էն մէշհուր ֆաղիլէԹքէտար տէյիս զինքր օլուն-մադա լայըգ տըր։ Ինսան էօլմէզ իսմի տայիմ զինքր օլունտաճագ տըր. Լոյոլա վէ օնուն Ա'իղլիթի ըէֆիգ-լէրի իսկ' էպէտէն ֆէրամուշ օլտաճագլար, եախսա իսմիլերի էպէտի ՀադարէԹտէ գալտաճագ տըր։

Ը Խմի պաԹըլ զին'իսմիս օլմայան քիմսէլէրին քնաֆիֆէսինի սիւալ էտէրիզ, Ինսան գըսմընա Հա՞-կըսընըն էյլէյի տօգանմըշ տըր, ԼուԹէրի՞ն մի՞ եօխ-սա Լոյոլանըն մի։ Լոյոլանըն Թէէսիրտաթը հէր նէ-րէյէ եայըլտը իսկ, օրտատա զուլմ, ճահիլլիք, իհմի-լալ վէ ախլագ պօզուգլուզու տա Թագվիյէթի պուզ տուր։ Ալլահըն Վէլամընը Թանըյան վէ օնա Ինթի-պար էտէն օլմատը։ Ա'էմմա'ամի փափաղլարա էսկի օլտու, վէ բուհպան կիւրուհինին էվվէնմէմէսի' ա-ղի իլէ եկվէնցականլար պէյնինտէ պինամուսուզուն կիրմէսինէ պիր կէնիշ գափու օլտու։ Լաքին Լու-Թէրին վա'զ էԹտիյի Ինճիլի ՔրօհէսԹանգլօգ հէր նէրէտէ գապուլօլունտու իսկ' ինսանլարը պուռնա պիւս պիւհիճն մուղայիր օլան պիր հալէ Թէպտիլ էյլէտի։

Եկեղեցականները եվլենմէյե հագդը, ճիւմլե ատէմ-լերին՝ Ալլահըն հուզուրունտա հիսապ վերճէք զաթ-լար կիպի՝ օնուն քէլամընը օպուշուպ՝ ախլագի գուտ-րէթլերինի իլերիւլէմէյե օլան պօրճու, զամիր սեր-պէսթիյէթի, խայըր ամէլին տէյիլ գուրթուլուշ պէ-հասը եախօտ կիւնահ քեֆիարէթի՝ իլլա սաղ իմանըն մէվկէսի տէյիւ էլդեմ վե միւհիմմ օլտուղու, ճանըն՝ տէյիլ Վիվլեսէնին սըրրլարը՝ իլա Ալ'ղիվ Թուհ իլե նէնեհէն տօղմասը, սահիհ թէվպե էտէնէ՝ տէյիլ ա-զիզլերին եա վափազլարըն՝ իլլա կիւնահքարլարըն միանճըսը օլան Վրիստոսուն վասիթասը իլե կիւնահ ա'ֆվլըդը Իհսան օլտուղու. Մէդինէյի իսլահ էտէն Բրօթեսթանդ Լութերին վա'զ էյլեմիյի, Ա'իդվլեմ Կռնաահոս Լայոլանըն խե՝ ինքեար էտիպ մէն'ինէ չա-լըշըրդը կերչէքլիքլեր իշմէ պուննար տը։ Հ իմմիյէ-տէք տիւնյէյե կիտէն օլ հայաթ վէրիճի, եվճէլտիրիճի վե փաքէսիճի թէկսիրաթ պուննան պէջրէ տե տայիմա պու կ'ըչէքլիքլեր իլե պէրապեր կիտէճէք տիր. դիրա տէյիլ ինսան իճատլարը, իլլա Ալլահըն նուճթուղու իլե սապիթ վե իլհամ օլունմուշ կերչէքլիքլեր տիր, վե էնճամ տէյիլ Լութերին իսմի, իլա Ալլահըն լութֆ ու գուվվէթի իլե հեր եանկըշըգ իւղերինե զալիպ օլաճագ տըր։

ՓԱՍԱԼ Դ

ԲՐՕԹԵՍԹԱՆԴ ՎԵ ՔԱԹՕԼԻՔ ՎԱ'ԻԶԼԵՐ ։

Վաթօլիքլեր՝ փուլթփերէսթլեր արասընա կէօն-տերտիքլերի վա'իղլերի վե միւնեզզը Վաթօլիք մէզ-հէպինե ճէլպ էյլեմէք խուսուսունտա էյթիքլերի ճահա-ու զայրէթլերի՝ Բրօթեսթանդլարըն պու պապտե էյ-

լէտիի սայ ու իհեմիամ իլէ բուպար հաերէք, ճահիլանեն էօյինիւպ իթիմիեար հաերլէր։ Վ.Քամօլիքլէրին պու խուսուստա ֆախր ու ղուրուբիյէթի տէրքեար իսկ տէ, պու Հարաքեմլէրինեն Ի.ըօմէհեմանդլարըն Հաւսուլէ կեմիրտիի մուհասէնաթա աշինա օլմատըգլարը աշիքեար կէօրինիւր։ Վ. ագա'ա պու աաէմլեր քիլիսէլէրինին վէ վ'իղլերինին ի'լանաթընատան պաշդա շէյ օգուտմայըպ, վէ Վ.Քամօլիք քիլիսէյի տայիրէսինեն խարիճտէ նէ վագա'ալար տէօնէյօր օլսուղընատան ասլա մանիւմաթլարը օլմայըպ, տիւնեանդըն սայիր Վ.Բրիսթիան միլլեթլերինէ պիր շէյէ նարատանյան ֆայտէսիզ քիմսէլէր նայարը իլէ պագարլար։ Ա.Ինի Զին Հ.Ֆալիսի կիպի, վերա պուղլար մէմլեքեթլերինի "Զիհէքլի փահիշտղ", "Վէմալի տէվլեթ", "Ա'ինլեթլերին կէօպէյի" աէյիւ ա'ատա էաերէք, քեաֆֆեի Ա.Ամերիգա վէ Ի.Վրօփա Հ.Ֆալիսինի "Ի.ՃՆէպի վահիլէր" մագամընատա թուրթարլար։ Պու պէօյլէ օլսուղու սուրեթատ, Վ.Քամօլիք գարընատաշարըմընըն իշպու քիսրիյէթինի գըրմագ, վէ Ի.ըօմէհեմանդլարըն Ի.ՃՆէկլի նէշը եմեկը իչինն էյլէտիի ճահա ու զայրեթլէր Հագդընատա օնլարըն Հատկլըշ մանիւմաթընը տօղուրլամագ ֆարիսէյի զիմմեթիմիզ տիր։

Ի.ՎՎել Եմրատ' Վ.Քամօլիք գարընատաշարըմընդա սիւալ էաերիզ, քի իսլահը մէղհեպտէն եվվել փութվերհոթլէր արատընա իրսալ եմեկլերի վ'իղլերի քիմ'ը տիր։ Օն ալեքնէր տէհիրատէն եվվել, օրմա աէհրլեր էօնատընատա Հա՞նկը միլլեթի տինէ կեմիրմիշլեր. Հա՞նկը մէմլեքեթլերէ վ'իղլեր կէօնատրմիշլէր տիր։ Ի'օմա օլ էոնալերտե մէրքեպէ ի'ղղեթ վէ զիմնեթլէ Համտ ու սէնա օգուրսուտու։ Ն.պիհկապոսլարը իսէ "ամին" զըրլարլար իտի. պունլար վագի' օլսուղու Թարիհլերտե' փուխփերհոմ միլլեթլերին ճան

թեչասրնը քի՛մ տիւշհունիւպ գայտ հաէր իտի։ Ա՛ր-գելլարը պաշարբնա նէ՞ վագրի կելտի, տիւնեայտ վա՛զ հեմիք պօրճլարրնը նէ՞ վագրի թանրտրլար։ Ի՛րօթեհամանդլըգ Ի՛չօփատա զու՛ր հեռախբաե, Ի՛օ-մա օնուն թէզ իչերիւլեմէսինաէն խելճ հեմիչ պաշ-լատրդը վագրի, Ի՛չօփատա հեռախյի զա՛ամըն հե-րինի տալաւրմագ իչուն, փուռթիբհեսթիչեր արասրնա պա՛զէն վա՛իզերը կէսնտերմիչ գալգըշտը։ Ա՛ռա-թօլիք վա՛իզեր իչուն եվվէլա շունաւ պահս հաէրիւչ, էչ օնչարրն ուսաւչ առիճեն փօռնիթբհեռիչբե էրնիկան-լաէ վա՛զ եինթէ արզուսաս իչ ինգաս օլառնմաշ վա՛չօա-սաւչ պէչիչ պչը։ Ա՛ռաթօլէ էչլէնինէն էխաւլէ զայ-րբհէչ վա՛իշլէրինէ կէնտպերմէ՛ Ի՛րօթեհանիւլեաշ վեր-պչէ հօրբհասան վչ Ի՛օմա էխրահաչանէ գօռվչերնէն գօհ-հէ՛ սաճլամագ զաւրաւրբնպէն նաշչ պչը հէյճէյեն պչը։ Պաւ սէպէպէ պլինաէն՝ իշպաւ ուսաւչ՝ հասարնտան հալան վչ սահլէչ տիր։ զնրա մերամ՛ու մագսէտ՝ տէյիչ ին-սանլարրն ճանընրն խելլասը վչ Ա՛ադգ Ի՛ա՛ալանրն ի՛պղէթ ու շէրէֆի, իւլա Ա՛ռաթօլիք մէղհէպինէն շան ու շէօհրէթ քէսպ հէյլէմէսի տիր։

Ա՛ռաթօլիք վա՛իզեր ալէյհինաէ օլան պիր զայէթ պէօյիւբ շնիքբայէթ տէ օնչարրն վա՛զ հէյլէտէյի թա-լիմաթ իչուն տիր։

Ա՛ադաա պու վա՛իզէրին իչինաէ չօգ զայրէթլի քիմսէչլեր զու՛հուրա կէչմիշ տիր. օնչար զայրէթը ա-զնմ վչ ինքնարը նէգիս իւլէ չալըշմըշ վչ սուրէթը զահիրէյէ նազարէն պէօյիւբ իգպալ՛։ միւհսսեր օչ մուշտար իսէ տէ, սահլէչ թա՛լիմաթլարրնը աշնքքնար հեմիքտէն պաշգա պիր մուհահէնաթ հասրչա կէթի-րէմէմիշներ տիր։

Ա՛ինտէ վչ Ա՛ինէ իրսալ օլունան Ա՛իզվնթ վա՛իզ-լէրի էմնալ կէթիրէչնիմ։ Իշպաւ վա՛իզ՛րին իսթիար

Եղբեսի ուսուալ շուտ տուր. Ճեմա՛ռեան միւքիւնի մերթեպե Ինճիլի սեմր Եղբեսիպ, անճագ ճիւղի չեմ Ինճիլեն թա՛լիմ հաերիք, վէ եալընըղ օնլարըն փուռփէրեսթիլիք այինէրինեն պա՛զը չեմլերի թէպ-թիլ էմեսիրիպ՝ օնլար տուսմայարագ պիր թագրիպ օնլարը քրիսթիան էհմէք։ Ընեսէ օլան Ա՛իզվեր վէ Պոմինիկեան վա՛իզեր պէյնինեսէ եէնի Պրիսթիան օլանլարըն Փուռթփէրեսթիլիք այն ու ա՛սէրիլերինեն հանկըլարընը հըթղ էհմէյէ բուխսաթ վերմէք ճայիղ օլտուղու հագգընտա պիր շէհիտ մա՛րագա վագի օլտու։ Փուռփէրեսթիլիքտեն տէօնմէ քրիսթիանլարըն քենտի էճտատընա վէ օնլարըն մէզարլարընա Ի՛պատեր եղեսէք ա՛սէրինէ տեվամ էհմէքերինի Ա՛իզվերեր բուխսաթ վերիպ, եալընըղ փուռ միհրապլարընն վէ մէզարլարըն էհրաֆընա եայըլան չիչէքլեր արասընա եէր եէր խաչ գօմայը մաթլուպ էաերլեր իտի։ Օնլարըն Պիհեն նամ պիր փուռլարընա Ի՛պատեր էհմէսինէ տէ բուխսաթ վերիրլեր իտի. Պոմինիկեանլար իսկ՝ մէզքիւր փուռ իչհուն Ա՛իամանէ կէօյ տիւր, տէրլեր իտի, լաքին Ա՛իզվերեր օնու կէօչեն Սաճիպէ, եպէտի՝ հեր շէյէ գաաիր վե թէքմիլ զաթըն նումունէսի տէյիս ա՛տտ էտերլեր իտի։ Պու սէպեպտեն Ա՛իզվերերին գու՛իմիւռճէ Ընեսէ ճիւղիլ քեայինաթըն էպէտի՝ հեր շէյէ գաաիր վե ա՛զիմ Ըիւքիւմառըընա Ի՛պատեր էհմէքերի իչհուն, փուռփէրեսթ սայրըմամազը իտիլեր։ Պու մատտէ հագգընտա Ա՛իզվերերը իլե Պոմինիկեանլարըն մապէյնինեսէ օլան մա՛րագալար օլ տէրէճէ պէօյիւտիւ քի գաթիհեն գարար վերիլմէք խուսուսունտա՝ քէյֆիյէթ քիլիսէնին եանկըլմազ պաշընա արդ օլունտու։ Հիմմէ քիլիսէնին եանկըլմազ օլտուղունու՝ օնուն թաւը ու հարաքէթինեսէ կէօրիւրիւզ։ 1645 տէ Օ-

ճիզվիթ վա՛իզէրին՝ փութփէրէսթլէր այնլէրինի թէպսիլ էթմէլէրինին թարզը։

նունճու Յննովկէնտիոս Ա՛իզվիթլէրին ուսուլինէ զա-յէթլէ գարշը կ՛ելիպ, "Ձինլէրին ի՛րթիգատը պաթըլ-մըը" տէյէրէք Ա՛իզվիթլէրին միւսա՛ատէլի թաւը ու հարաքէթինի հիւքմ էյլէտի։ Ընէտինճի Ղ՛էքսանդը իսկ՝ 1656 տա եէնի քրիսթիան սլան Ձինլէրէ Յննովկէնտիոսուն հիւքմ էթտիյի ա՛տէթլէրին պիր թա-գըմընը հըզիզ էյլէմէյի րուխսաթ վէրտի։ Պու վէճհ իւզրէ պիր եանկըլմազ փափա՝ Ա՛իզվիթլէրէ թա-րաճ, այնի օնուն կիպի պիր եանկըլմազ փափա տա՝ օնլարա գարշը քէյֆիյէթէ գաբար վէրթիլէր. օնտան սօնկրա կ՛ելէն փափալար պիր էյամ պու մատտէյէ հիւքմ էթմէքտէն սարիճը նազար էյլէտիլէր. զինա վէ-րէճէքլէրի գաւաբ Հալիյլէ սէլէճիէրինտէն պիրինէ գարշը օլաճագ իտի։ 1704 տէ Օնպիրինճի կղէմէս պիր հիյպէթլու սիճիլ իլէ մա՛րաղայա միւճիպ օլան այնլէրին միւտավէմէթինի մէն՝ էթտի, վէ Ա՛իզվիթ-լէրին րէյիսինտէն մանէլուպ էյլէտի քի իշպու էմրին իճրա օլունմասընա տիգգաթ էյլէսին։ Ձինտէքի Ա՛իզ-վիթլէր փափայա իթա՛աթ էթմէտիքլէրինտէն, մա-պէյնլէրինտէ Վոմինիկեանլար իլէ օլան մա՛րազա տա-հա զիյատէ շիտտէթ քէսպ էյլէտի։ Յննճամ պու եանկըլմազ կղէմէս տայիմա պէօյլէ գարշը տուրուպ, էօյլէ պիր հիյպէթլու շիրքէթին զազապը աթէչինտէն գօրգարագ, 1715 տէ պիր եէնի ի՛լամ չըգարըպ, թա-պիա՛թը իլահիյէ կէօսթէրմէք իչիւն՝ Չոս եանի Սա-հիպ լուղէթինի ի՛լամ պիրլէ Վինէն իմպինի իսթի՛մալ էթմէյի Ա՛իզվիթ վա՛իզէրէ րուխսաթ վէրտի, կէօյա տէմէք իսթէսինլէր քի, ի՛պտաէթ էթտիքլէրի ճիս-մանի կէօք տէյիլ տիր, իլլա կէօյիւն Սահիպի տիր։ Պու ի՛լամ միւճիպինճէ Օնունճու Յննովկէնտիոսուն հիւքմ, վէ կղէմէսին պիզզաթ մէն՝ էթտիյի ա՛յինլէ-

ճիղվեթլէրին՝ քրիսթիանլըղա տա՛վէթ էթմէք թարըղ։

րին չօղու իճրա օլունմադը պաշլանդը. լաքին շու գավէ իլէ քի օնլարը իճրա էտէնլէր՝ օղ այինէրի տէյիլ մէզհէպի, իլլա ճիհանի գանուն միւճիպինճէ ա՛տտ էյլէսինլէր։ Գէօյլէճէ Ա՛իղվեթլէր ղալխպ կէ-լինպ, Վիլհելմէնին պաշընըն սօն սիճիլի իւղրե՝ փուԹ-փէրէսթ Ձինէ՝ քէնտի այն ու ա՛տէթլէրինի Հըփղ էտէրէք Վրիսթիան օլմադը սուհուղէթ կէօսթէրլտի, հալընըղ շու շարթ իլէ, քի էթտիկի շէյլէրի մէզհէպ գանունու ա՛տտ էյլէմէյիպ, անճագ պիր ճիհանի էմր մագամընտա նազար էյլէսին։ Լաքին պունլար ասլա Թա՛ճիւղ էտէճէք շէյլէր տէյլտիր. Ա՛իղվեթլէրին՝ ախշագի Հարաքէթտէ Նէյնի պօղբօլտպէ նէ Հիքմէթլու շէյլէր էտէ պիլտիինի Հասքալընն մէքԹուպլէրինտէն անկլատդը։ Իշպու Թա՛լիմաթ միւճիպինճէ պու վա՛իղլէր տիւշինտիլէր քի փաւանընն պաշատէ մէզքիւր մանդատպաթընտան զիյատէ Թէպտիլաթ էթմէկլէրէք՝ հալընըղպիր վաֆԹիղ իլէ փուԹ-փէրէսթինէ պիւթիւն էհալիսինի Վրիսթիանլըղա տէօնտէրէ պիրլիղլէր։ Ամդ պու քի փաւանընն գարարը Ա՛իղվեթլէր իլէ Դոմինիկեանլար պէյնինտէ օլան շէհտա միւճատէլէյի մէն՝ էտէմէտի, ղավղա պէօյիւտիւ. էնճամ իշ օրալարա վարդը քի Ձին հիւքիւմէթի պունլարընն մարազասընտան գօրգուղ, հէր նէ գատար քի Ձին քիպարլարընտան չօղու պու սախթէ քրիսթիանլըղը գապուղ էթմիշ իտի իսէ տէ, պու մէզհէպի պիւթպիթինէ տէփ էտիպ՝ նէֆի էթմէյի գարար վէրտի։ Ձինլէր օնլարընն վա՛ղ էթտիկի քրիսթիանլըղը ա՛տտավէթ մէզհէպի տէյիւ Թահգիր էթտիլէր. վա՛իղլէրի տէ գօվղուպ միշարը էթտիլէր. կիղ իտէ օլանլարը տա էնճամ էյլէ կէչիրիպ՝ վէ պա՛զարընն տա գաթը էյլէյիպ մա՛րազայա նէԹիճէ վէրտիլէր։ Վաթօլիք վա՛իղլէրին իմԹիյար

Փառբե Պաթալիօնուն վաֆթիզ էթմէսի թարզը։

էյլէտիլի պու թա՛լիմաթը, եա՛նի՝ փութփէրէսթիլէ-
բին մէզհէպ տայիր ա՛տէիլէրինտէ միւմքիւնի մը-
թէպէ ազ թէպտիլաթ իտիալ էյլէմէյի, սալթ վաֆ-
թիզ, փափաղա իթթիրաֆ, խաչ չըգարմագ վէ պիր
գաչ պուննար կիսպի վահիրտէն այնիլէր մաթլուպ էթ-
մէյի, վէ ճիւմլէ փութփէրէսթիլիք էֆֆէնտիներ վէ
ճէհալէթինի օլտուղու կիսպի պրագմայը, Ըրօթէս-
թանդար պիւսպիւթիւն ըչտա էտէրլէր։ Լաքին
Պաթալիօնէրէր պու թա՛լիմաթը ներէյէտէք վարտը-
մըշ օլտուղունու ֆէհմէթմէք իչիւն, "Տին վա՛զը Սաչ
նամէլէ՛ր" նամ ըհտասլէրի օգուտմագ քնաֆի տիր։
Օնլարըն փութփէրէսթիլէրի քրիսթիան էթմէք իչիւն
ա՛չէսսէվիյէ թուտաուղլարը եօլ՝ զիրաէքի պէնտ պիր
էմնալ օլա պիլիր։

Փառբե Պաթալիօնաե Ո՛աչ ապասպիա վաֆրիկ էն-
պէյէ ա՛սա՛ս։ "Չօճուգլարը՝ վալիտէյէրինին կէօզլէրի
էօնիւնտէ պիլէ՛ր վաֆթիզ էթմէյէ կիւճլիք չէքմէմէք
իչիւն՝ պագ նէ եօլ պուլմուշտա՛ր։ Տայիմ պիլէ՛մ՚ճէ
պիր շէյէ կիսպէլ գօգուշու սու վէ պիր շէյէ ա՛ե
ա՛էթա սու թաշըրըմ։ Պիր չօճուգա բասթի կէլտիյիմ
թագտիրտէ՝ չօճուգա մագպուլ պիր շէյ էտէյօրում
կիսպի իլգ եվվէլ պիր գաչ տաղլա օլ կիւղէլ գօգուշու
սուտան օնուն պաշընա տամլաարըրմ, պատէհու վալի-
տէսինին պիր շէյէ պագրա՛ օնունլա մէշղուլ օլտուղու-
նու կէօրտիւրմէտ՝ անկոե չէյնի ընպոիլ եաբէյո՛, վէ
եննէյնէն սոպան էպէրինէ պէօհէրէյո՛. պու վէհՀ իլգ էթ-
տիյիմի հիչ քիմսէ սույմազ"։ (Պաչ. Տին Վ՛ա՛զը.
Յունվար 1841։)

Էֆենի Օէլանտա Եպիսկոպոսու փառբե փոմինա-
լիճինին իմանա կէթիրմէյէ գըտա վէ գօլայ եօլու։

"Պու եագընլարտա պա՛զը գապլիչէրէ զիյարէթ
էյլէյիմ՛, պունլարըն պէօյիւքլէրի Հայը վագըթտան

պէրու պու մագուլէ պիր զէյարէթէ չըգմագ պէնտէն մանըլուպ էտէրլէր իտի։ Իշպու ուզուն տօլաշմամըն նէթիճէսի շու օլտու, քի գըրդ գապիլէ գատար Քաթօլիք մէզհէպինի գապուլ էյլէտիլէր։ Լաքին էվվէլա Քաթօլիք մէզհէպինի գապուլ էթտիկլէր տէմքէ նէ տէմք իսթէտիմի թա՛րիճ էտէյիմ։ Գուրթարըճընըն սապիթ էթտիյի էպքի շիրքէթի, նա՛նի պիզիմ քիլիսէյի, պաշ քիլիսէ տէյիւ Թանըմագ։ Էրլիլէրտէն օն պէշ պին քիշի գատար պու իմանտա պրագըպ կիթտիմ։ Պու սօն հօճուլտուզմանա հէր պիր հէյտէ հալընըդ պիր իքի կիւն գալարագ իշիմ Թէքմիլ օլուրտու։ Իշպու վագթը հՀալիյէ մէզհէպէ տայիր էն էլզէմ մատտէլէրի Եյրէտէրէք, հերթիկոսլարըն պէնիմ վէ ա՛զիզ (Թօմա) Քրիլիսէ Հագընտա Թէվաթտուր էյլէտիյի իճթիհատլարը ըէտա էտէրէք կէչերիրտիմ"։

Աերվան նամ պիր պաշդա վա՛իզ պու Եպիսկոպոսուն շահատէթի իւզէրինէ պիր պաշդա շահատէթ կէթիրիր։ "Էէր Թարաֆտան", տէր, "հապանի ատէմլէր էլէրինի պիրէ ուզատըրլար։ Պիր գապիլէյի Քրիսթիանլըղա ճէզմ էյլէմէք իչիւն, պիր քէրըէ զիյարէթի էթմէք քէռճի տիր"։ (Աալ։ Տին վ՛ազը։ Յունուար 1841։)

Պունլար էյլէ հիքմէթլի չէյլէր տիր քի Քէսուլլերտէն էն մէշհուրու պիրէ էտէմտի։ Պօղոս Քէսուլ սէնէլէր իլէ Եվիսոս շէհրինտէ իգամէթ էյլէտի իսէ տէ, անճագ ազ քիմսէյէր Քրիսթիանլըղա սիւնիք էյլէտիլէր։ Պունլարտան իսէ՝ Եէնի Օէլանտա Եպիսկոպոսու պիր հօշճուլուգլա էըէն էապէնէյէ պիրտէն իմանա կէթիրիր։ Պիր գապիլէյի քրիսթիանլըղա աէօնտէրիմէք իչիւն, պիր քէրըէ օնուն մահալինտէն հաճօա քէօյլէրինտէն կէչմէք քիճայէթ էտէր։ Քրօ-

թէսթամանդ վա՛իլէրին ի՛նտինտ պու կէօնէ Ա.րխեթի-
անլըղա սիւլիւք էթմէնին գըյմէթ ու իթաապարը եօգ
տուր։ Ա.լահըն ի՛նայէթի իլէ վէ խէյասըն էլչիմ
կէրչէքլիքլէրինին իսքեամեը իւզրէ օլմայան իման՝ կէ-
րէք պու ափունեատա վէ կէրէք էպէտիլիքտէ մէնֆա-
աթսըղ վէ հիչ տիր։

Պաշքա մէմլէքէթլէր տախի, կէրէք Ճ.էմալի վէ կէ-
րէք Ն.էնուսի Ա.մերիգատան, Ա.ամէօլիք վա՛ղընըն
նէ մագուլէ շէյ օլտուղու հագգընտա մա՛լիւմաթ վէ-
րէ պիլիրսէր։ Ն.էնուսի Ա.մերիգատա Ա.ամէօլիք
վա՛իլէրը Ավանիա գրըճընըն մուա՛վէնէթի իլէ, օլ
մահալին ճէմի՛ միլլէթլէրինի Ա.րխեթիանըղա ճէլպ եյ-
լէտիլէր։ Լաքին թէվարիխ մէղքիւր էյտլէթլէր
հագգընտա պիղիմ աէօղիւմիւղիւ թաստիգ եաեր, օլ
միլլէթլէր Ա.ամէօլիք մէղՀէպինին թէէսիրաթը իլէ
եիւքսէլճէք ևէրտէ, տահա զիյատէ հագաբէթ, թէմ-
պէլիք, ճէհալէթ վէ պաթըլ իթիգատլարա զահիպ
օլտուլար։ Ճ.էմիէթի հալէրի՝ Ա.րխեթիան մէղՀէպի-
նէ վագըֆ օլմըշտան պուլունտուղլարը հալտէն չօգ
եանա տըր. սերպէսթիէթ վէ պիր միլլէթին նէգա-
քէթինէ միճիպ օլաճագ հալլէրտէն զիմմի տահա զի-
յատէ մահրում տուրլար։ Ն.իզլիթլէր՝ Ճ.է-
մալի Ա.մերիգատա, Ա.էքս՛քօտա վէ Ն.էնուս-
պի Ա.մերիգատա, պիայնիհի Ձինտէ թուաֆուղ-
լարը թարիֆի թուաֆուլար, վէ նէֆիճէսի շու օլտու-
քի պու միլլէթլէրտէն Ա.ամէօլիքլիյէ թաապի օլան-
լարըն ճէմի՛սինին մէղՀէպի՝ զիմմի փուաֆիէրկսիլիք
իլէ Ա.ամէօլիքլիքտէն միւրէքքէպ պիր մէղՀէպ օլմուշ
տուր։ Օնլարըն էսքի պաթըլ իթիգատլարը վէ այն
ու ա՛տէթլէրի, Ա.մերիգա պուլունտուղու վագըֆտան
պու անէտէք պիր միվալ իւզրէ տիր, եալընըղ խիմ-
լէր տէյիշլիմիշ տիր։ Ա.ամէօլիքլիյէ թաապի՝ օլալը

պու ՃԷմա'ԱԹԼարա պիր ՆԷՆիԼԷյիՃի վԷ ԷիւքսԷլտիՃի ԹԷսիրաԹ վագի՝ օշմատը։ Պիր քԷրրԷ ՄԷքսիքօյու Շ֊էմալի Ա֊մերիգանըն ՄԷմալիքի ՄիւճթԷմա'ասը իլԷ բուպար էյլԷ. պագ նԷ ա'Ճայիպ ֆարդ կէօրիւրսիւն։ ՄԷքսիքօտա Վ֊ԱԹօլիքլԷր սաքին օլտուպար, ՄԷմալիքի ՄիւճթԷմա'ատա ԽրօթԷսթանդպար. ՄԷքսիքօ՝ զահիրէն օլան զԷնկինլիքլԷր վԷ գուվվԷթ ճիհԷԹիյԼԷ ՄԷմալիքի ՄիւճթԷմա'ատան աշաղա գալմազ. էյլԷ քի իքիսինին մապէյնինտԷ օլան ֆարդ հագդան ՕնպարըՆ մԷղՀԷպինԷ համՂ օլունապիլիր։ ՄԷմալիքի ՄիւճթԷմա'ասը շիմալիքի բիւԹպէ, գուվվԷթ վԷ գԷնկինլիկ մալիք էտէն ԽրօթԷսթանդլըգ սըր. վԷ ՄԷքսիքօյու պու գատար զա'իֆլիկ, իԹԹիֆագսըզլըըա, ճԷհալԷԹ վԷ հագարէԹ տիւչար էտէն տէ Վ֊ԱԹօլիք մԷղՀԷպի օլտու։ Ա֊տապիա՝Թ՝ ա'ատէԹ միւճիպ օլան ՀԷյլԷրին քեաֆֆԷսինի հէր վէճՀ իլէ պու մԷմլէքԷԹ իՀան էԹմԷշ իսէ տէ, ՄԷմալիքի ՄիւճթԷմա'ա էյալԷԹլԷրինէ միւսավի օլամատըղընա՝ զահիպ օլտուղու մԷղՀԷպտէն պաշդա սէպէպ վէրիլէմէզ։

Պունտան գաԹի նազար՝ Վ֊ԱԹօլիք վա'իղլԷրի գարշը՝ ախԷրլԷրի իմանա կէԹիրմէքտէ էքսէրիյէ իսԹի'մալ օլունան զուլմու ճէպրի զիքր էտէյիմ։ Պու խուսուստա կէչէն իքի տէՀրին միւրուրինտէ Շ֊էմալի վԷ Ա֊Նէնուպի Ա֊մերիգատա մէղքիւր վա'իղլԷրին էԹտիքլէրինի ԹէֆԹիշ էԹմէք լազըմ տէյիլ տիր։ իշտու նագըն վագըԹլարտա վագի՝ օլանլարտան պիր գաչ Հէյզիքը էյլէմէք քիֆայէԹ էտէր։ Ա֊կէչէն ԷիրմԷ, օՃուղ սէնԷ զարֆընտա Վ֊ԱԹօլիք վա'իղլԷր Ֆրանսըզ Թօփլարը վԷ րագը մա'րիֆէԹի իլէ Ա֊ու'ԹաԹէլ Օգեանօսուն ատալարընա կիրտիլԷր։ Շ֊ու իքի շէյին պիրինի իսԹէյար էտէն, նա պիզի վԷ րագըմըզը, նա շու Թօփկիւլլէրինի տէյԷրէք։ Օլ սէֆիլ վԷ գօրգագ միլ֊

Քաթօլիք վա՛իղներին ճէպրէն Ինճիլ վա՛զ էթմէլերի Թարգը։

լէթլերին իւզերինէ եիւրիւյիւշ հոէրլեր իտի։ Ասնտուիչ ատասըրնատա վէ Օդահիթի ատասրնատա պիր էլլերինաէ գըլըճը՝ օպիր էլլերինաէ բադըյը կէօսթերիպ՝ միլլեթլերի իմանա կէթիրմէյէ գալգըշան վա՛իղներին իշպուբպրէթ վէրմէճի սէյրանըն կէօրիւնմէսի հէնուզ պիր գաշ սէնէ տիր։ Ասհիհ տիր քի պաշգա Նիյէթլերի տէ վար իտի, եա՛նի Ռրօթէսթանգլարըն քիւշատ էյլեմէյի մէքթէպլերի վէ պատմահանէլերի վէ եվվէլտէն Նէշվ ու Նիւմա պուլմադա պաշլամըշ օլան Ռրօթէսթանդ քիլիսէլերի պօղուպ խարապ էթմէք իտի։ ՌհԹիմալ տըր քի սէյամէթ վէ փաթլըգ Ինճիլինի՝ ճէնք, գան աէօքմէքլիք վէ պէտհսույլուգ Ինճիլինէ թէպաիլ էթմէյէ պու սէպէպի հագգ գըյատ էթմիշլեր իտի։ Լաբին էթհոլքլերի ճահտ ու ղայրէթ՝ ա՛ճայիպ Թարղ իլէ նաֆիլէ օյտուգտան պաշգա, մէղքիւր էֆքեարը ֆասիաէ էրինին աղբրըղընը հիշ պիր վագըթ խաֆիֆլէթմէդը։ Ձօգ վագըթ տէյիլ տիր քի Ռհամօլիքլիք ախեր մահալլերտէ տէ օլ բուհու կէօսթերմիշ տիր։ Ատաէրա ատասրնատա՝ Ռհամօլիքլիկի բէտտ էահպ վէ Ռրօթէսթանդլըղը գապուլ էթմէկի իչինի՝ պիր գաբը աստըլար. վէ ալէթը նէտի եիւզ քիշի գատար գարբյը աճըտրգլարը իչինի՝ սիւրէկիւն էթմիլէր։

Ձօգ ազ վագըթ տըր, քի Ըմերիգատա Օրհանըը եա՛նիլէրին պիր գապկէսի՝ պիր Ռրօթէսթանդ վա՛իղի ֆամիլեասը իլէ էօլտիւրտիւ։ Պունլարըն գաթլինէ շու սէպէպի կէօսթերտիլէր, քի մէղքիւր վա՛իզ՝ օլ էանատ գօլէրա կիպի պիր ղայէթ շէհտա վէ Թէհլիքէլի իլէթտէն սադալամագ իչինի չաղըրըլըրը մահալլերտէ եապանիլերէ իՙլաճ եէրինէ կէհիր վէրիր իտի։ Լաբին պու ֆէսատա ասըլ միւճրիպ օլան քիմսէսնէնու շու քեաֆիլէն Թահգիգ գըլընմըշ վագա՛ալերաէն անկլամասը գէրէկ տըր։

Քաթօլիք քրիսթոսներին հիյպերթիւ զուլմու ։

Ա. Վաթիլ հաճոյքեր պիր Քաթօլիք վա՛իզին հ-վինաէն չըգրա՛ տօղրու Ընօմիսթանդ վա՛իզին հվինէ հօլտիւրմէյէ կիմտիլէր ։ Բ. Վաթիլին երթէ կիւնիւ՝ գաթիլլերին հվլաար Քաթօլիք վա՛իզին էլի իլէ վաֆ-թիվ օլունտուլար ։ Գ. Վաթիլին իճրա օլունաճաղընա սապըգա Քաթօլիք վա՛իզիրտէն պիրիսի սըրրէն ակնահ օլուպ, ֆիլան վագըթ ֆիլան մահալտէ պուլունմագ զըմընընտա պա՛զը քիմսէյէրէ փէշին խապեր վէրմիշ իսի. մուահիսարէն ֆիլան վագթ վէ ֆիլան մահալ տէտիյի՝ գաթիլին վագի՛ օլտուղու վագըթ վէ մահալ իսի ։ Դ. Իշպու Քհիթապը օգույանլարա՝ Խաոգալըն գիքը հիմտիյի հիսապսըզ միւէլլիֆլէ-դին վէ հէյլի ի՛լմի իլահիկերին Քհիհսէնին ֆայի-տէսի վէ Ալլահ իչնըն ատէմ հօլտիւրմէյէ բուխ-սաթ վէրտիյի՝ մա՛ղլում տիր ։ Հերետիկոսլարը գէլըճտան կէչիրմէք ոնլարըն ի՛նտիտէ Քհրիս-թիանլըղա լայըգ պիր ֆաղիլէթ ա՛տտա օլունմուշ տուր ։ Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ պուտա գար-շը պիր գուվվէթլի շահատէթ օլմատըգճա, մէղքիւր սուի զանն՝ հա՛նի՝ գաթիլ օլունան վա՛իզէրին գանը Քաթօլիքլէրին ղարաղ ու նէֆճանիյէթինտէն նաշի տէօքիւլմիշ օլտուղու՝ պալատէ մէղքիւր քէյֆիյէթ-լէրտէն քիֆայէթ միքտարը սապիթ գէլմընը ։

Խանի՝ ախէր միլլէթլէրէ վա՛զ էթմէքտէ՝ Քօմայա էն պէօյիւք բէզալէթ օլան վէ օնու օլ իշ՛ քիւլլի-յէն մինասիպէթսիզ էտէն՝ օնուն զուլքէարլըղը վէ ֆիքը ու զամիր սէրպեսթիյէթինէ գարշը օլան գա-տիմ վէ թէհգիր օլունմագ ա՛տտաղէթի տիր ։ Անմի՝ Քաթօլիք աստուածաբանութիւնունա տայիր քհիթապ-լարտա հերետիկոսլարը էօլտիւրիւնճէյէտէք գօվալա-մագ հագգ օլտուղու ճայիզ կէօրիւլմիշ տիր ։ (Քհաս-սոնի Ալպա. Կրօնի. Պապ Լ. «Հրննութիւն և վննու-

Քաթօլիք քիլիսէսինին՝ զամիր սէրպէսթիլմէսինէ գարշը օյան ա՛տավէթի ։

թիւն ակնախուսի ներողութիւան՝. Ա այլն, սահիփէ 801։) Վաթօլիք մէղհէպինին Յվրօփատա իլքին իլքիրիլմէսինէ մա՛նի օլտուղունու, Վաթիկոսու գօ-վատըղընը, օնուն իլմի ըհյազներինէ հերետիկոսլուգ տէյիւ լա՛նէթ օգուտուղունու, վէ պիւթիւն գուվվէթի իլէ Յվրօփա միլլէթլէրինի ճէհաղէթ վէ հադարէթ ղարգ էթմէյինի պունտան ագտմ նագլ էյլէմիք ։

Ֆագաթ օնուն զամիր սէրպէսթիլմէսինէ գարշը օյան շէհիտ վէ թէպտիլ օլունմազ ա՛տավէթինի կէօսթէրմէք իչին՝ Ա՛զիզ թէֆթիշ մէհքէմէսինէն մինասիպ պիր շէյ տահա եօգ ուսը ։

Ինշու մուհաքէմէ տիվանը Վաթօլիք էյալէթլէրին քեաֆֆէսինտե մէղհէպ խուսուսունտա թէֆթիշ վէ թէճէսսիւսէ գարշը պիր մէթէրիզ օլմազ իչուն իհ-տաս օլունմուշ իտի ։ Ա՛նկիւրի տիվանըն եէմինտե պիր հուսուստա՛ղ հիւքիւմէթ վար իտի՝ շէյխիլքի խա-թէսիյի քիմսէյի կիզլի մահպէսխանէլէրէ ալմազա, օրատա զայէթ շէհիտ վէ հիյպէթլու խաքէնճէլէր իլէ ա՛զադ վէրմէյէ բուխասաթը վար իտի. չօգ քէրթէ վա-դի՝ օլո՛բուտու քի կէրճէք զամմազար, կէրճէք զամ-մազանանլար, վէ կէրճէք շահիտլէր, հէփիսի պիրտէն պու տիվանըն ա՛զիզ փէտէրլէրինին ֆասիտ մէշվէրէ-թի իլէ խաքէնճէլէրէ տիւշար օլուրլար իտի ։ Ինշու Ա՛զիզ թէֆթիշ մէհքէմէսի 1820տէ Ավիանիատա ֆէսխ օլունտու, վէ պատէհու էհալինին մէնֆուրու օյան պու շէյխ՝ Վիլհէս թէքրար գայիմ էթմէյէ ճէսարէթ հէմմէտի ։ Օլ վագըթէտէք՝ Ա՛զիզ թէֆթիշ մէհքէ-մէսինին քեաթիպլէրինտէն օյան Յօրէնգին թամ հի-սաալընա նազարէն՝ եալընըզ Ավիանիատա 31,912 քի-շի հերետիկոս իսմի իլէ խաքէնճէ վէ ճէզայա մահ-քումմ վէ միւսթահագ վէ ինրագ օլունմուշտուր ։ Ա՛-

զիշ. թէֆթիշ՝ 17,659 քիշի տէ թէշպիհէն նագ-
մըշ* տըր։ Պունտան դամի՛նազար 291,450 քիշի
առ տիւրլիւ իսքէնճէլերէ հիւքմ էյլէմիշ տիր. պու
հիսապճա Վարդապետք քրիստոսին նիզամը իլէ՝ ֆիքր
վէ զամիր սէրպէսթլիյի տէնիլէն չէի պիւս պիւթիւն
պաթմալ էմէմէք իչիւն, ճէմա՛ն 341,021 քիշի նա-
լընըշ պիր մէմլէքէթտէ իսքէնճէ չէքմիշ, նանըշ
նա տա պաշգա սուրէթլէ ճէզայա մահքիմ օլմուշ
օլուր. վէ պունլարըն ճէմի՛սի օնուն իամի իլէ, քի
թէմպիհ էտիպ տէտի. "Տիւշմէնլէրինիզի սէվին . . .
սիզտէն իբրահ էտէնլերէ էյլիք էտին"։ Մ՛ատթ. Ե. 44։

Պու միւէլլիֆ՝ պաշգա տիւրլիւ ճէզայէր իլէ թէ-
տիպ վէ Թարտ օլունմուշ 113 ա՛լիմ միւէլլիֆլէր իս-
մի տէ վէրիր. շէյխ քի նիհայէթ Լ՛վրօփատա ի՛մ
վէ մանլիւմաթ ըշըղը սայ.քի պիւս պիւթիւն սէօնտիւ։
Ա՛լէքսանդրիա մէտրէսէսինտէ ֆէյլէսօֆլուգ միւտէրրի-
սի օլան Ա՛իէնցիոս Տօն Գրիգորիոս պունլարըն մա-
րիֆէթի իլէ սէքիզ սէնէ հապստա գալմըշ՝ շու հիյ-
պէթլու գապահաթ իչիւն. եա՛նի՝ աշիքտար տէմիշ
օլտուղու իչիւն քի՝ "Պահիհ տինտարլըգ՝ ֆազիլէթի
ֆի՛լիլէն իճրա էմմէքտէ, տէյիլ զահիրտէն օլան պին-
լէր իճրա էմմէքտէ գարար գըլար"։ (Պագ Գէր.
Թէվար. Ո՛զնվ. թէֆթ. սահիֆէ 116։) Վարդապետք
պաշգա մէմլէքէթլէրտէ տէ, եա՛նի Վարդապետքին
հիւքմ մէթի ճարի օլտուղու մահալլերտէ, Վարդապետք
մէզհէպինին թա՛լիմաթընը թէֆթիշ վէ թէճէսսիւս էմ-
մէյէ գալըշանլարըն քեաֆֆէսի մէզքիւր տիվան մա-

*ճէզայա հիւքմ օլունմուշ օլան պէր ի՛շինէ հապստա եա վէրէյէ
իսկէնճէլերէն ալընըրտըսա, եա խոսրեաբէտ եօլտուշա հալըք, եա
պոյնէ հէր նասըլ եա՛ն պէր իսպէրտ ֆէրսատ երնէյէ ասըրնօրմ՝ ա-
լընէ ընֆինէյէն էկոռերէրէ օնու եասթաճ ուղալըրնդան պէս-
պէնինա մահրում գալմամտ էյէա, օնուն պէր պէնդէյէնին ես-
իսօդ իսուէյրինէ եասէղ ըհումն իսպէրտ իսի։

զամիր սէրպէսթիյէթինէ տիւշմէն օլտուղու իչիւն։

*րիֆէթի իլէ թէլէֆ օլտու։ Փափա վէ Ֆրանսա Կրալը կիզլիճէ պիլ իթթիֆագ, փարիզտէ վէ Ֆրանսանըն ւսպիր շէհզըրինտէ պուլունան ճէմի Բրօթէսթանդլարը Ա՛զլել Խարթուղլիէոս եօրթուսու կէճէսինտէ զալլմանէ գըլըճտան կէչիրթտիլէր։ Կրալ սարայըն փէնճէրէսինտէ տուրմուշ ասգագլարտա հէլաք օլմուշ քիմսէլէրի կէօրիւպ, սըզընաճագ նէր ա-րայարագ ֆիրար էթմէք իւզրէ օլան սէֆիլ գարըլարը վէ սապի չօճուգլարը թիւֆէնճլէ վուրուպ էյլէնիր իտի։ Իշպու Վալուաղլիք մէղհէպինին Հաճիսի թէսմիյէ օլունան վէ Վալուաղլիքլեր իՆտինտէ Ա՛զլել մադամընտա սայըլան գրալ, զայէթ միւ՛թէսպիր Բրօթէսթանդլարտան պիր գաչընը՝ տուզաղա տիւշիւրիւպ կէօղիւ էօնիւնտէ գալել էթտիրմէք իչիւն՝ փարիզէ տա՛վէթ էյլէյիպ, պէօյիւք իՆզէթի իլէ գապուլ էյլէտի։ Ա՛յ էլ Հասըլ պիր կիւնտէ գալել օլանլարըն սայըսը պիր բինվայէթտէ 70,000 է, պիր բինվայէթտէ տէ 40,000 է պալիղ օլուր։ Պէօյլէ պիր մագպուլ խըզմէթի իճրա էթմիշ օլտուղու իչիւն՝ Կրալա փափա թարաֆընտան թէպրիքլեր օլունտուգտան պաշգա, վուզուա՛թըն զիքրի իչիւն պիր տէ միտալ պասթըրըլտը, վէ մէսրուրիյէթէ միւճիպ օլաճագ պիր Հալ վագի՛ օլմուշ կիպի՛ Իօմա շէհզրինտէ մախսուս շէնլիքլեր իճրա օլունտու։

Պու անէտէկլին Վալուաղլիք քիլիսէսի՛ ելինտէն կէլէճէկի մէրթէպէ՛ զամիր սէրպէսթիյէթինի էհզալտէն մէՆ՝ էթմէկէ սապ՛ վէ զայրէթ էյլէմիշ պիր։ Ա՛ճամա՛ալարը օլ թարաֆա տօղրու օլան Հարաքէթի պիւս պիւթիւն օնուն էմրինէ վէ զայէթ Հարարէթլի ճահզըրինէ գարշը կէլմիշ տիր։ Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթտէ՝ փուճփէրէսմէլէրէ լայըգը վէճՀ իւզրէ վա՛զ էթմէք՝ Իօմայա միւմքինսիզ օլուր։ իրա պիր

ՃԷմա՛աթը փուԹփէրէսթլիքտէն խէլաս էթմէք իչիւն՝ սահիհ քրիսթիանլըգ օնա Թա՛րիֆ օլունտուղու Հալտէ, օվ Ճէմա՛աթըն զամիրի վէ միւլահազալարը էլպէթտէ Յօհաննէն իսթէտիկինտէն ջօգ զիյատէ ույանաճագ տըր. պու սեպեպտէն Վաթօլիք վա՛իզեր՝ Աէքսիքօտա վէ Ն՛էնուպի Ա՛մերիգատա օլտուղու կիպի, նա՛ գըլըճ եարտըմընա միւհիմաճ օլտըլար, նա տախի վա՛զ էյլէտիքլէրի մահալլէրտէ՝ զահմէթլերի պօշա չըգմայաճագ գատար քրիսթիանլըգ Թա՛լիմ էթմէյէ, վէ փուԹփէրէսթլիք էֆքեարընա միւսա՛ատէ իլէ տօգանմամաղա մէճպուր օլուրլար ։

Վաթօլիք վա՛իզերին ահվալի հադգընտա էյլէտիխիմիզ Թէֆֆիհլէրտէն անկլաշըլըր քի՝ օնլարըն պաշլըճա Թա՛լիմաթընա գարշը շէհտա շիքեայէթլէր վար տըր. վէ էթհաքլէրի ճահա ու զայրէթլէրին ահթէպ պօշ վէ պիհուտէ տիր ։ Ջօգ ճահալէր էթմիշ տիր, ջօգ սըգընթըլար չէքմիշ, ջօգ մէսարիճի իլէ ճէսիմ քիլիսէլէր վէ մանասթըրլար պինա էթմիշ խաչլեր տէ, օվ գատար զահմէթ վէ էմէքլէրտէն պիր մէնճաաթ հասըլ օլամայրպ, ճէմա՛աթ ճէհալէթ վէ հադարէթտէ գալըպ, ասլա էյլիսյ եիւզ ԹուԹմամըշ տըր ։

Խրօթէսթանդլար խուլուսի փաք իլէ իգրար էտերլէր քի փուԹփէրէսթլէրէ վա՛զ էթմէք իչիւն տիւջար օլտուգլարը զահմէթլեր լայըղընտան ջօգ էքսիք տիր ։ ՊիւԹիւն ճիհանըն Վրիստոսա տէօնմէսինէ արզու էթմէք ասըլ սահիհ քրիսթիանլըգըն բուհու տուր ։ Լ՚ֆէնտիմիզ քէնտի Վիլիսէսինէ մախտուսէն Թէնպիհ էտիպ՝ «ՊիւԹիւն տիւնեայա վարըպ՝ ճիւմլէ մախլուգա Լ՚նճիլի վա՛զ էտին», Մարկ · ԺԶ · 15, տէմիշ տիր ։ Լ՚մմի Վրիստոսուն Թէմմիհ էթմէյի պու իշէ էյհագ օլմայան քիլիսէտա՝ Վրիստոսուն բուհու օլմամաղ ։ Լ՚աքին Խրօթէսթանդլար էլլէրինտէն կէ-

Բրօթէսթանդլըզըն իճրա էթաէյի ա՛մէլէբի ։

լէն , վէ պօրճլարը օլան շէյի վաճիպէի պիմմէթլէրի օլտուղու մէրհէպէ հտէմմիչլէր իսէ տէ, էնինէ վ՚Ռաթօլիք գարընտաշլարընըն էթէ՛իինտէն ջօգ պէյատէ շէյլէր էթմիչլէր տիր ։

Բրօթէսթանդլըգ իպթիտաի էմրտէ Յ՚վօսիատա պաշլայըպ , օլատա ա՛մէլ ու հարաքէթ էյլէմի ։ Պունտան իւչ եիւղ էլլի սէնէ գատար էվվէլ Թօմանընըն էանկլըշլըգլարընա գարշը ֆրօթեսթօ էթմէյէ պաշլատըղը թարիխտէ , օնա հէմ-ֆքէտար օլանլարընն քէաֆֆէսի պիր գաչ էտնա տէրէճէէտէն հիմայէթսիզ ատէմլէր օլուպ՝ պիւթիւն ճիհան իսէ օնա տիւշմէն իտի ։ Էէր եէրտէ թարտ ու գօվալայըշա իստապէթ էյլէյիպ , Յ՚վօսիատա օնուն շէհիւլէրինին գանըլլա պօյանմամըշ պէլտէ վէ մէմալիք գալմատը ։ Օլ վագրթատան պու անէտէկին էտալընըղ կ՚ըչէքլիյին գուվվէթի իլէ եէթմիշ սէքսէն միլճան քիշի ճէպպար Թօմանընն գուճաղընտան ճէլպ էյլէյիպ , վէ Ինճիլին ըշըղը իլէ օնլարընն ճէմիսինի միւնէվվէր գըլըպ , սէնա՛ա՛թ վէ իւ՚լուա՛ վէ ֆիւնուն պէրէքէֆլէրինի օնլարա իհսան էյլէտի ։ Վ՚Ռաթօլիքլիք իսէ՝ օլ էյամտէ օլ գատար էհալի նէրէտէ գաղանապիլտի ։ Ճինտէ՞ մի . պունուն պըտտը՝ Վ՚Ռաթօլիք վա՛իզլէր պիրիպիրլէրի իլէ մարաշա , վէ պարաղ ու նէֆֆանիյէթլէրինէն նաշի մէմալիքի մէգքիւրէտէն թարտ ու ըչտա օլունտուլար ։ Ճ ջմալի Ա՚մէրիգատա՞ն մը . Օրատա զաֆէր վէ պալէպէ նիշանընը տիքէն՝ Բրօթէսթանդլըգ տըր ։ Պէլճի Ա՛էնուպի Ա՚մէրիգատան գաղանատը ։ Պու պէլտէլէրին էհալիսինի Վ՚Ռաթօլիք էթմէյ իսէ տէ, էքսէքրիսինին թէլէֆինէ միւճիպ օլմուշ տուր ։ Վ՚Ռաթօլիք քրիսթիանլըզը օլաչարա տախիլ օլմազտան մէթին վէ մէշհուր տէվլէթլէր վար իտի ։ Վ՚Ռաթօլիք մէշհէպի իտալ օլունտուգտան սօնկրա , թէպսիլաթ

Բրօթէսթանդլարըն՝ փուԹփէրէսթլէրէ վա՛զ էԹաիլէրի Թարգը։

*ԹէպտիլաԹ իւղէրինէ վադի՝ օլուպ, դան վէ ելեմիլալ Ա՛էնուպի Ա՛մերիգայը տիւնեայա Թաճիւպ ու իսԹիղրապէ շայան պիր սէյրան էյլէմիշ տիր։ Թօմա քիլիսէսի Ըրօթէսթանդլար ալէյհինէ, Տիւնեանըն ԸրիսԹիանլըղա ճէլպ օլունմասը խուսուսունա ՎաԹօլիքլէր կիպի չալըշմազլար, տէյիւ ֆասլ էտիպ իֆԹիխար էԹմէքտէն իսէ, հիճապ էԹմէ կէրէք տիր։ Ա՛իրա պու վէճՀ իլէ կէրէք քէնտի վէ կէրէք Ըրօթէսթանդլըղ Թէվարիխի հադդունա ճէՀալէԹինի աշիքաար էտէր. պու մադուլէ պիր ճէՀալէԹ՝ օնա Թապի՝ օլանլարա ա՛ֆվ օլունապիլիր շու միւլաՀազայա մէպնի քի՝ Թօմա քիլիսէսի պունլարը ԹէֆԹիհ վէ ԹէճԷսիւս էԹմէք սէլաՀիյէԹինտէն մաՀրում էտիպ, Ըրօթէսթանդլար Թարաֆընտան Թապ ու նէշր օլունան ԹէէլիֆԹաճաան ուզադ տուրուպ, էլ տօգանտըրմայը տաԹի օնլարա Եասադ էԹմիշ տիր։

Ա՛աքին պու ԹէֆԹիհլէրի շիմդի պրադըպ՝ պիր ազ տաԹի փուԹփէրէսթ Թայիֆէլէրէ կիտէն Ըրօթէսթանդվա՛իզլէրին ահվալինէ նազար էտէլիմ։ Ըրօթէսթանդլար, Հասէպ էլ իգԹիպա, իլէ էվվէլ Ա՛վրօփատա ՎԹիլիսէնին իլէրիլէմէսինէ վէ էմին օլմասընա պիւս պիւԹիւն մէշղուլ օլտուգլարընտան, իլէ ազըզ փուԹփէրէսթլէրէ վա՛իզլէր կէօնտէրմէյէ միւգԹէտիր օլամասըլար իսէ տէ՝ կէչէն գըրդ սէնէ զարֆընտա պու իշէ միւպաշիրէԹ էյլէտիբտէ, Ա՛ագդ Ա՛ասալա ՀաղրէԹլէրի օնլարըն զահմէԹինի միւպարէք էյլէյիպ մէյվէտաը էԹմէի, շէօյլէ քի սէնէ պէ սէնէ ԹագվիյէԹ վէ իդպալէ նայիլ օլմադտա տըր։ ՖադաԹ Ըրօթէսթանդլարըն փուԹփէրէսթլէրէ վա՛զ էԹմէք իչուն չէքտիյի զահմէԹլէր ՎաԹօլիքլէրէրին ԹալիմաԹը մախսուսէլէրինտէն չօգ ֆարգլը ԹալիմաԹ իւղէրինէ պի-

նա օրհնմուշ տուր ։ Բրօֆէսփանդար փուխփուխ-
րէսթիէրին ֆիքրինէ ըշդ վէ թա՛լիմ վէրմէյի էլլէմ
ատտ էտիրէք , նիյէթիէրի ինսանըն Հալն պադասը
խուսուսունտա Ալլահըն Ռէհմէտը սահիհինին իլհամ
պույուրտուղու ճէմի՛ չէյլէրի օնարտա պէյան վէ ա-
շիքտար էյլէմէք տիր ։ Օնլարըն ախլագի , իտրաքի
վէ պէրէքէ ա՛տէթիէրի վէ էֆքէտարը քիւլլիյէն վէ
միւճէտտէտէն թէպահի վէ թաղվիր գըլընըշ , ճիւմ-
լէսինին քրիսթիանլըգ էֆքէտար ու ա՛տէթինէ մանիք
օլմասընտա սայ ու պույրուլթ էտիրլէր . վէ պունլար օլ-
մատըդը Հալտէ՝ սատէճէ քրիսթիանլըդը իդրար էթ-
մէյի ֆայիտէսիզ պիր շէյ ատտ էտիրլէր ։ Ալլահըն
Ռէհմէտինը քէտվիլէն ճէմա՛աթըն էլինէ վէրմէք ,
մէքթէպլէր աչմադ , մէդհէպ միւթալիք թա՛լիմ
քիթապլարը նէշր էթմէք , վէ թէրպիյէ ու մէտ-
նիյէթէ իպթիտալը սէնա՛աթլար վէ ա՛տէթլէր իս-
տէյէն էյլէմէք օնլարըն ինսանտէ միւհիմմ գէյտս օ-
րհնմուշ տուր ։ Բրօֆէսփանդար վա՛իղլէր փատրէ
փոմփալիէ կիպի պիր եօղճուլուգտա գըշդ գապի-
լէյի պիրտէն իմանա կէթիրմէք իստատասընտա տէ-
միլ տիրլէր . նաևօտ սալթ վաֆթիվ իլէ եօյլէ պիր
միւհիմմ թէպտիլտի զուհուրա կէթիրմէք օնլարըն
զայըֆ մէմուրի տիր ։ Օնլարըն զահմէթլէրինին հա-
սըլտըգ եավաշ եավաշ մէյտանա չըգար իսկ տէ , պու-
զու կիպի անիտէ նապէտիտ օլմազ . օլ զահմէթլէրին
սէմէրէսի աղիմ վէ պագի տիր ։ Բրօֆէսփանդար վա՛իղ-
լէրին զէյարէթ էյլէտիյի Պահրը Մուա՛թահէ տատա-
լարընտա սաքին օլան եապանիլէր վէ Շէյհուլ Ալ-
միգանըն էն էտնա գապիլէյէրի էվվէլքի Հալէբինի
թէկըգ էյլէյիպ թա՛լիմ վէ թէրպիյէ օլմուշլար տըր .
վէ Բրօֆէսփանդարըն վա՛զ էյլէտիյի պաշլըճա
թա՛լիմաթլարըն կիւզէլլիյի վէ Իւրֆանը վէ օնլարըն

Բրօթէսթանդլարըն՝ փուԹփերէսթլերուն վա՛ղ էԹափըլերի Թարղը։

ԹէպտիլաԹ իւղերինէ վագի՛ օլուպ, գան վէ իսԹիխալ Ա՛հնուպի Ա՛մերիգայը տիւնեայա Թաձիւպ ու իսԹիղ-բապէ շայան պիր սէչրան էյլէմիշ տիր։ Ւօմա քիլիսէսի Բրօթէսթանդլար ալէյհինտէ, Տիւնեանըն ԲրիսԹիան-լըղա ձէվլ օլունմասը խուսուսունտա ՎաՀօլիքլէր կիպի չալըշմազլար, տէյիւ ֆասլ էտիպ իֆԹիխար էԹմէք-տէն իսէ, հիճապ էԹսէ կէրէք տիր։ Օ՛իրա պուս վէճՀ իլէ կէրէք քէնտի վէ կէրէք Բրօթէսթանդ-լըղ Թէվարիխի հադդընտա ճէՀալէԹինի աշիքեար էտէր. պուս մադուլէ պիր ճէՀալէԹ՝ օնա ԹապԹ՝ օ-լանլարա ա՛ֆվ օլունապիլիր շուս միւլաՀազայա մէպնի քի՝ Ւօմա քիլիսէսի պունլարը ԹէֆՀիհ վէ ԹէճԷս-սիւս էԹմէք սէլաՀիյէԹինտէն մանՀրում էտիպ, Բրօ-Թէսթանդլար Թարաֆընտան ԹապԹ ու նէչը օլունան ԹէէլիֆաԹտան ուզագ տուրուպ, էլ տօգանտրըմայը տաԹի օնլարա էասագ էԹմիշ տիր։

Ա՛աքին պուս ԹէֆՀիհչիլէրի շիմտի պրագըպ՝ պիր ազ տաԹի փուԹփէրէսԹ Թայիֆէլէրէ կիտէն Բրօթէսթանդ վա՛իզլէրին ահվալինէ նազար էտէլիմ։ Բրօթէսթանդ-լար, Հասէպ էլ իգԹիզա, իւլք էվվէլ Ա՛վօփատա ՎԱիլիսէնին իւէրիւէՄէսինէ վէ էմին օլմասընտա պիւս պիւԹիւն մէշղուլ օլտուգլարընտան, իւլք աղըղ փուԹ-փէրէսԹլէրէ վա՛իզլէր կէօնտէրմէյէ միւգիԹտիր օլա-մատլար իսէ տէ՛ կէչէն գըրդ սէնէ զարֆընտա պուս իչէ միւպաՀիրէԹ էյլէմէյէ, Ա՛ագդ Ֆատալա Հաղ-րէԹլէրի օնլարըն զահմէԹինի միւպարէք էյլէյիպ մէյ-վէտար էԹտի, շէջյէ քի սէնէ պէ սէնէ ԹագվիյէԹ վէ իգպալէ նայիլ օլմադտա տըր։ Ֆագաթի Բրօթէս-թանդլարըն փուԹփէրէսԹլէրէ վա՛ղ էԹմէք իչուն չէքԹիյի զահմէԹլէր ՎաՀօլիքլէրին Թա՛լիմաԹը մահ-սուսէլէրինտէն չօգ ֆարգը Թա՛լիմաԹ իւղերինէ պի-

Բրօթհէսթանդլար վա՛զընըն սէմբելելէր։

նա օլունմուշ տուր։ Բրօթհէսթանդլար փուրթփէ-
րհսթելէրին ֆիքրինէ ըշդ վէ թա՛լիմ վէրմէյի կէչէմ
առտ կէտիրէք, նիյէթլէրի ինսանըն Հալն պագասը
խուսուսունտա Ալլահըն Ռէհմէտ սահիհինին իչհամ
պույուրտուղու ճէմի՝ չէնչլէրի օնլարա պէյան վէ ա-
շիքնար կյլէմէք տիր։ Օնլարըն ախլագի, իտրաքի
վէ պէչէտի ա՛տէթլէրի վէ հֆքնարը քիւչլիյէն վէ
միւճէտահէտէն թէպտիլ վէ թաղնիր գըլընըշ, ճիւմ-
լէսինին քրիսթիանլըգ էֆքնար ու ա՛տէթինէ մանլիք
օլմասընա սայ ու ղայրէթ կէտիրլեր։ Վէ պունլար օլ-
մատըղը Հալտէ՝ սահէճէ քրիսթիանլըգը իգրար էթ-
մէյի ֆայտէսիղ պիր չէյ առտ կէտիրլեր։ Ալլահըն
Ռէհմէտինը քնամիչէն ճէմա՛ատըն էլինէ վէրմէք,
մէքթէպլեր աչմագ, մէդհէպ միւթապիքք թա՛լիմ
քրիսթապլարը նէշը էթմէք, վէ թէրպիյէ ու մէտ-
նիյէթէ իգթիզալը սէնա՛ատլար վէ ա՛տէթլեր կա-
նալ կյլէմէք օնլարըն ինսանլատ միւհիմմ գէյտա օ-
լունմուշ տուր։ Բրօթհէսթանդ վա՛իզլեր փատրե
Փոմմիալնե կիպի պիր նօլճուլուգտա գըզգ գապի-
լէյի պիրտէն իմանա կէթիրմէք իտտաասընտա տէ-
յիլ տիրլեր. նաևօտ սայթ վաֆթիզ նլե էօյլէ պիր
միւհիմմ թէպտիլտէ զուհուրա կէթիրմէք օնլարըն
ղայրի մէմնուն տիր։ Օնլարըն զահմէթլերինին հա-
սըլմաթը եավաշ եավաշ մէյտանա չըգար իսէ տէ, պու-
ղու կիպի անիտէ նապէտիտ օլմազ. օլ զահմէթլերին
սէմբելէսի աղիմ վէ պագի տիր։ Բրօթհէսթանդ վա՛իզ-
լերին զնյաբէթի էյլէմէյի Պահրը Մ՚ուա՛թահէ առա-
լարընտա սաքին օլան նապանիլեր վէ Շ՚էմալի Ամե-
րիգանըն էն ետնա գապիլէլերի էվվէլքի Հալէրինին
թէրք էյլէյիպ թա՛լիմ վէ թէրպիյէ օլմուշտար տըր.
վէ Բրօթհէսթանդլարըն վա՛զ էյլէմէյի պաշլըճա
թա՛լիմաթլարըն կիւզէլէմէյի վէ իւրֆանը վէ օնլարըն

իւղէրինէ Ալլահըն բիզասը օլտուղու խսպահի օլունմագ իչինէ, մէղքիւր գապիլէլէր իմանտա միւհքէմ գալըրլար։ Օլ պիր վագըթ թա՛լիմ ու թէրպիյէսէն պի խապէր միլէթլէր շիմաի հիւսնիւ ըիզալէրիյլէ մէքթէպլէր, մէտրէսէլէր, պասմախանէլէր աչըպ, քիթապալար վէ գազէթապալար թասը՝ ուներ կաերլէր. էմլագ հուգուգունու թանըմըզ բայէթ կաերլէր. զիրա՛ապ վէ սէնաապէթ սայիրէ պէյնէլէրինտէ կիւն պէ կիւն նէշվ ու նիւմա պուլուր. զապթը նէփս, գանաապ վէ չալըշգանլըգ օնլարըն ինտինտէ մագպուլ վէ շայանը փէհէնտ օլմուշ տուր. իչրէթ՝ մէնֆուրլարը տըր։ Պաթօլիք վա՛իզլէրին չալըշտըղը պէլտէկէրտէ պունլարըն էմնալինի կէօրմէք միւմքին տէյիլ տիր։ Իքի նիւզ սէնէտէն պէրու չալըշըրլար իսէ տէ, քէնտի մարիֆէթլէրի իլէ պու թարղ մուհասէնաթա նայիլ օլմուշ պիր փուԹփէրէսի կՀալն կէօսթէրէ պիլիրլէր մի։ Զին, Ա՛ափօն վէ պիւթին Շ՛էմալէ Ա՛սիա միլէթլէրինտէ պունլարըն պիր էմնալի վա՛ր տըր։ Շ՛ըմալէ վէ Ա՛հէնուպի Ա՛մէրիգատա պէջիլէ պիր գապիլէ պուլունա՞ր մու։ Պինէ նամ Ֆրանսըզըն տէխի (Սահիֆէ 60) պունա պիր զայէթ միւնասիպ ձէվապ տըր. "Պէրիք Ա՛սիատա, վէ կէրիք Շ՛ըմալէ վէ Ա՛հէնուպի Ա՛մէրիգատա պու (Պաթօլիքլէրին) սանճաղընը տիքախին կիպի, թասի՛ վէ ախալագի խարապիյէթ անիտէ եէթիշիր"։

Բրօթէսթանդլարըն տիւնեայա Իսնէրլի վա՛զ էմմէյէ ճահտ ու զայրէթլէրինի՝ Պաթօլիքլէրինի իլէ րուպար էախ, ընլարը Ֆայիտէսիզ գէյաս էտէն քիմ՝ սէչէրին տիգաթընը ույանտըրմագ նէյէթիյլէ, պիր միւթէպէր Ֆրանսըզ միւէզիֆին պու խաւսուսա միւթալիգ պիր պէնտինի պուրայա տէրճ էտէյիմ։ Միւէզիֆի մէրգում Լ՛ուի տը Պարնէ նամ պիր Պա-

*թօլիք Ֆրանսըզըն սիմէմ վէ իֆթիրալարընա գարշը եապմըշ տըր։

"Պ. Վարնէ փրօթեսթանթա եանի՝ Վաթօլիք մէզհէպինի վա՛ղ էտէն շիրքէթի կերէկի կիպի մահ է. ատիպ, օնուն վարիառներըն քէսրէթինի վէ իճրա էյլէմիյի իշլերին ճէսամէթինի թարիֆ էյլէմիքտէն սօնկրա, ղուրուրմայէթլէ սիւալ էտիպ տեր. Ասիրիմիզտէ իշպու վասֆ էմաիյիմ շիրքէթի կիպի պիր շիրքէթի տահա վա՞ր մը տըր՝։ Պու սիւալին ճէվապընը վերմէզտէն, եվվելա օնուն վասֆ էյլէտիյի քէֆֆիյէթլերին եանկըշըղընը տօղրուլթմագ իճապ էտեր։

"Փրօթեսթանտա շիրքէթի միլէթը սայիրէյի Քրիսթիանըզմա ճէլպ էմմէք իչիւն պէ հէր հաֆթա պիրեր Սո-* իանէ պըր իսէ ատ, ալտընը իանէնին սէնէվի մէպլաղը իւչ միլիօն ֆրանգա† պալիղ օլմամըշ տըր։ Մալի կէչէն սէնէ ալտ օյունան մէպլաղ իւչ միլիօնա պալիղ օլապիլտի։ 1839ուն իանէսի 1,343,040, (պիր միլիօն եիւչ եիւզ գըրգ իւչ պին †է գըրգ) Ֆրանգ իտի. պաշգա սէնելէրինի տահա աղ օլմուշ տուր։ Ա՛իւսիւ Վարնէնին իլք սէհվի պու տուր"։

"Ա՛իւսիւ Վարնէ իշպու իանէի սէնէվիյէնին վերիլմէսի մահալլերի տէ պիզտէն սո՛ղը էյլէմիյէ չալըշըր։ Իանէի մէզքիւրէի վերէն եապընըղ Ֆրանսա Վաթօլիքլերի տիր կիպի լաֆլար էտեր՝ Հալ պու քի քէֆֆիյէթի թարղը ախեր տիր։ Ֆրանսատա մէզքիւր իանէյէ հիմմէթ էտէն պէլէտիյէրին վերտիյի ապէճ մէպլաղը մէզքիւրտըն անճագ պիր գըմաապ տըր։ Գադի գալան՝ Իթալիա, Ա՛երմանիա, Օ՛ուիչէր, Ինգիլթէրրա, Փօրթօգալ, Սփանիա վէ Ա՛մերիգա մէմալէքինտէն թօփլանըր. պու պէյլէ օլմուղու սուրմէթլէ՝ մէպլաղը մէզքիւր պիւթիւն տիւնիանըն Վա-

*Սո՝ պէր Ֆրանթըն եէրմ էույն պէրէ պէր։
†Պիր Ֆրանք պեօրն պուղատ եա պէշ ղուրուշ եէրէր։

Թրօմբէսմանդլարդն վերտիլի երտա նէրէտէն ճէմ՝ օլու-նուր ։

քէյֆիկէթ աշիքեար օլտուգտան սօնկրա , արթըդ շու պահօրմըղա տա գօլայ էմնիկէթ օլունա պիլիր ։ Էկեր ինձիլի բուհ տէնիլէն շէյ գուվվէթ վէ ճէսաւէթ իլէ նայըլըյօր իսէ , էկեր մուհապիզէթ իշ կէօրիյօր , ինձիլին նէշրի իշուն ա՛զիմ զահմէթլէր վէ խալխս զայրէթլէր իճրա օլունույօրլար իսէ , պուղարդն քեաֆ-ֆէսի Թրօմբէսմանդլար էլի իլէ տիր ։ Թէհրիւսէ իլէ կէօրիւնտիւ քի 139 միլիօն Վաթօլիք Կրիս-թիանլըղըն նէշրի Լիւն կիւճ իլէ տահա կէշէն սէնէ իւչ միլիօն Ֆրանգ մէյտանա կէթիրէ պիլմիշ իքէն , էլի միլիօն Թրօմբէսմանդլար սուհուլէթլէ հէր սէնէ 27 միլիօն Ֆրանգ տեվզիվրմէյէ միւպթէտիր տիր-լէր ։ Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթմէտ , արթըդ պիր տահա Թրօմբէսմանդլըդ պայըլըյօր , էօլիյօր տե-մէկին , պիրա իշնաէն կիւլմէսինի կիւճ իլէ զապթ է-տէ պիլիր ։

"Պու քէյֆիկէթ Ա՛իսիս Վարնէյէ մալիւմ օլ-մուշ օլմալը տըր · պիրա պիր մահալտե հէր նասըլ իսե տիգգաթ էթմէկէրէք , Ինկիլթէրրատա եալընըզ Գըլճէզ խոսոտոսա իչուն ինանըլմազ պէրէճէտե էւ-լէլ-այէլէ պէրէ ճէմ՝ օլսէ , տէր ։ Լաքին պու ճէսիմ քէյֆիկէթի քիւ-չիւլթմէք իչուն տերագաթ իլավէ էտիլ տէր . եղպա-գիլէճէլը էլե պէյնէյէ պիճանեքն են պէնիլե պաշլարը վէ-րէրէք ։ Պու շէյի օնա քի՞մ սէօյլէմիշ , վէ պէօյլե օլտուղունու նէտէ՞ն պիլիյօր . պալտաե մէզքիւր էն-վա՛ի շիրքէթլէրին Իլանլարընը օգույուլ՝ օնլարտա՞ն մը մա՛լիւմաթ քէսպ էթմի ։ Ընլարըն մուհասէպէ տեֆթէրլէրինի թէֆթիշ էթմի՞ մի , ազչէ վերէնլե-րին եաճատ վերմէյի թէհտիւա էտինլերին մերթէպէ ու աշվալինի վեզն էտիպ անկամի՞շ մը տըր ։ Իշտու զահմէթի չէքմէյի գապուլ էթմիշ օլսա իտի , Ինկիլ-

Բրօթէսթանդ վա՛իզէրին կէթոլիքներէն մահալլէր։

թէրրանըն պազը շիրքէթլէրինին, մեսելա՝ Ա֊ֆրիան շիրքէթին, սէնէվի վարիտաթը իշճի մագուլէսի փա֊գիր քիմնէլէրին իանէսինտէն, վէ օր պէջիրք Աս֊ուածաշունչ շիրքէթինին էքսէրի վարիտաթը Ինկիլիզ ղէնկինլէրինտէն զիյատ, փուգարանըն վէրկիսինտէն հուսուսի կէլմիշ օլտուղունու անկլայա պիլիր իտի։ Ռէզալիք Ամերիգատա, Ա֊ֆրմանիատա վէ Ֆրան֊սատա այնի պուննուն կիպի տիր։ Պու քէյֆիյէթ սահիհ վէ ճիմլէյէ մա՛լիւմ տիր. վէ մէգքիր մե֊մալիքտէ պուլունան Ռէֆիրմիանլըգ բուհունա մալիք քիմնէլէրին միճիպպի մէսրուրիյէթի վէ իֆթիխարը օլմուշ տուր։ Ա՛իսիս Ռարնէնին պու պապտէ ճէ֊հալէթի՝ ա՛ֆվ օլունա պիլի՞ր մի՞»։

«Փրօթեսթանտա շիրքէթինին վարիտաթը հադդըն֊տա զուրուրիյէթլէ՛ էօյիւնտիւքտէն սօնկրա, Ա՛իսիս Ռարնէ սէվինէրէք օնուն տիւնեանդըն հէր թարա֊ֆընտա՝ ա՛մէլ ու հարաքէթ էթտիյինի թարիֆ էյլէ֊յիյոր, վաֆիր պէլտէլէրէ, մեսելա՝ Ագ տէնիզէ, Զի֊նէ՝ Սիամա՝ Ամերիգանըն խալխ եէրլէրինէ, էսքի Ա֊սիա տէվլէթլէրինին խարապ օլմուշ մահալլէրինէ տէք վա՛իզլէր կէնտէրմիշ օլտուղունու կէօսթէրիր։ Ա֊գա֊տա Ռամօլիք վա՛իզէրին վաֆիր մահալլէրէ կիթ֊միշ օլտուղունու իպրար էտէր խէք տէ, Բրօթէս֊թանդ վա՛իզլէրին էլան պուլունտուղու մահալլէր գա֊տար չօղ վէ կէնիշ օլմատըղընը տա պիլիրիզ։ Ռէֆոր֊մադըմըզդա շահատէթլիք էթմէք վագա՛ա իսթէմէ֊յիմիշ շէյ տիր։ Պունտան ագտէմ նասիհաթ֊ղընմըզ շէյիէրի ունուտուպ, պունտան պէօյլէ ֆարիզէյի զիմ֊մէթիմիզ օլան շէյլէրին իճրասընա թէշէպպիւս էթ֊մէք՝ Ռէֆիրմիանլըգ բուհունա տահա զիյատ միւնա֊սիպ տէյի՞ր մի տիր։ Բրօթէսթանդլար նասիհաթ֊ղարը իշլէրէ նազար էտէրլէր իսէ տէ, ումանըզ հիճապ

էմմէք իշխուն, տէյիլ էօյիւնմէք իշխուն նազար հաէր-
լեր։ Լ՚աբին պա՛զէն վագի՛ օլուր քի, Պօղոս ա-
ռաքեալըն (Ի Կորնթ. ԺԲ. 11) տէտիյի կիպի ա՛զըլ-
սըզըզը իլոհիյաթ հաիպ, եալընըզ Ա՚լահա տէմէք
ճայիզ օլանը ինսանլարա տա տէմէզլիյիզ։ Ամմի Պօ-
ղոս Իէսուզ կիպի պիզ տէ ա՛զըլըզ օլուպ տէրիզ։
Վաթթօլիք վա՛իզլեր պուլունտուղու մահալլէրտէ, Բ-
րօթէսթանդ վա՛իզլեր տէ պուլունուր. պունտան գա-
թի նազար՝ Բրօթէսթանդ վա՛իզլեր պուլունտուղու
մահալլէրին չօղունա ասլա Վաթթօլիք վա՛իզ կիմսէյիզ
տիր։ Ինճիլ իշխի իշլէմէք իշխուն՝ Բրօթէսթանդլա-
րըն նէ մահալլէր սէչմիշ օլտուղունու սիւալ էմմէյին,
անճագ սիւալ էտին քի արամայըզ պրագմըշ օլտուգ-
լարը պիր սէնիյէ գէլըսըը, եալնօտ կիմսէյտէն սարֆը
նազար էմանէթլերի պիր եապանի մահալ վա՛ր մը տըր։
Արեօնլանտիանըն, Լ՚ազարատուրուն պուզլերի իւղէրինտէ
վա՛զ իշխուն մահալլէր թախսիս էմանէթլեր։ Ա՚մէն պէլ-
տէսի տէնիլէն մահալտէ փամֆլոնիայըլարա Ինճիլին
միւժտէհինի էչօմիւրտիւլէր։ Ա՚հնուզի Ա՚ֆրիգա-
նըն իչ թարաֆլարընա կիմսէյին հալտէ տէ, նէվմիյէ
նաֆագալարընը թէտաիւիր, վէ ճանլարընը հրիզլ էմ-
մէք իշխուն՝ օնլարըն արալընլար վէ գափլանլար իլէ
տէօյիւշտիւրմէսինիւ կէօրիւրսիւն։ Պուտ՚թէտէզ Օգ-
ուանոսուն եապանիլէրի արասընտա, Հինուզ քիմսէ
ճէսարէթի էմմէզտէն, պունլար Քրիստոսուն խաչը-
նըն պայրաղընը տիքմէյէ ճէսարէթի էմտիլէր։ Վա-
թթօլիք վատալարը իսէ, Ֆրանսա թօփլարընըն մուա-
վէնէթի իլէ օնլարըն օլ գատար վագըթ վա՛իր ղա՛հ-
մէթի իլէ հասըլա կէմիրտիյի մէյլէլերէ նայիլ օլմա-
ղա կիմսիլեր։ Ա՚ինտին վասի՛ մէմալիքինի քիլիսէլեր վէ
Ա՚տտուածաշունէզար իլէ տօլտուրան, Ա՚իմալայա տաղ-
լարընատ թա Ռոմտին Թէվէսինէ, Ա՚կլան տասընա

վէ Ը.սիանըն Ա'ՀԵՆՈՒպի Շ.արգ ատալարընա տէք ինսա-
նիյէթէ լայրգ իշլէր իլէ տիւնեայը մալամալ եաէն,
Բրօթէսթանդլար տըր։ Օնլար Հայլը վագրթի Նա-
պանիլէր արասընտա չալըշըպ, վէլի'ինմէթլէր կիպի
օլ սէֆիլլէրին մէտ ու աշգընա շայէսթէ օլմուշլար
տըր։ Կուինէանըն գըյրլարընա, Ումուտ պուրնու
նամ մահալէ, Ա'ատակաքար ատասընա, Նունանիս-
թանա, Թոիւրքիւսթանա, Պէրրիյէթիւշամա վէ Ը-
ճէմ կիթակիյին Հալտէ, ևինէ օնլարըն Ը.լլահըն քէ-
լամընը Թէրճիւմէ, քիլիսէլէր իչտաս վէ Ինճիլի վա'զ
էթակիյինի, վէ ճանլար Թէվպէյէ կէթիրտիյինի կէօ-
րիւրսիւն։ Ա'ինա Ը.րշլիվէլ ատալարընտա, Սիամտա,
Ա'ալաքքատա, Չինին վասի' մէմալէքինտէ տէ օնլար
մէվճուտ տուր. Հաթթա 1848 տէ շիքքէթին պիրի մէ-
մալէքի մէզքիւրէ իչիւն, սէնէի սապլըգէտէն 300,000
Ֆրանգ ղիյասէթ կէօնտէրմէյէ գարար վէրմիշ իտի։
Բրօթէսթանդ վա'իղլերին Շ.էմալի Ա.մերիգա գապի-
լէլէրինտէն պիրինինէ կիտիպ տէ պիլա մէնֆաաթ կէ-
րի տէօնմիւշ օլտուղու պիր մահալ կէօսթէրին։
Թաթարտ, Սիպիր, ևէնի Ա.ղրանտա տահի պուն-
լարտան մահրում գալմամըշ տըր։ Յուստինոս շա-
հիտին շու քէլամլարընը պունլարըն Հադգընա իթի-
մալ էթակիյիմիզ Հալտէ, միւպալաղա սէօյլէմիշ օլա-
մազըզ։ Պու պէօյլէ օլտուղու սուրէթէտէ մէզքիւր
Ը.սաքեւլական զաթըն Վրիսթիան Թաարիխին իլք տէհ-
րինտէ օլան Ինճիլին ինէշրի իչիւն սէօյլէտիյինի՝ պիղ-
լէր շիմտի պուննլարըն Հագգընա տէրիյզ. Պուամ եա-
խօտ Ա.հշի, եախօտ հէր նէ իսմ իլէ օլուր իսէ օլ-
սուն, չատըրլար ալթընտա սաքին օլուպ, սէրսէրի կէ-
զենլէրտէն պիլէ, Խաչա չըգարըլմըշ Յիսուսուն իսմի
շէրիֆի իլէ քիւլլիւ քեայինաթըն խալղի օլան վէ-
տէրէ Թէշէքքիւր իլահիլէրի սունմայան պիր միլլէթ

եօգ տուր՝*։

«Պ՚ատէմ քի վա՛իլէրիմիզ եւիզ սէնէէին պէրու, միւպարէք ճահտ ու ղայրէթլէրինին սէմէրէսի օլարագ՝ հէր եէրտե թէվպէյէ կէլմիշ ճանլար, բահաթլանմըշ զամիրլէր, եէնիլէնմիշ կիւնահ.քեարլար, ախլագը մէմտուհէ, նիզամը շէրբէթլէր վէ խալխ մէտէնիյէթ ետսէրլէրի վիճուտա կէթիրմիշլէր տիր, վէ մատեմքի պու շէյլէր իչուն եօմրլէրինի զահմէթ վէ միհնէթ ու մեշագգաթ իչինտէ կէչիրմիշլէր տիր, պիզլէր տէ օնլար՝ Ալլահն Բհսուլլէրինի՞զ նէրէտե տիրլէր, տէմէյէ ճէսարէթ ետէրիզ։

«Պու սիւալիմիզէ գարշըլըգ, տէօնիւսէ պիզէ տէյէճէքսինիզ քի, վ՚ա՛իլէրինիզ պիզիմքիլէր կիպի տօղրուլուգ վէ կէրչէքլիք՞ք վա՛իլէրի մի տիր։ Պունա շու ճէվապը վէրիր իզ քի, մանալիմիզէրիմիզ օլտուղտունու իգրար ետէրսինիզ տե շէհիտլէրիմիզ օլտուղտունու ինքեա՞ր մը ետէրսինիզ։ Շ՚էհիտ օլմուշ քիմսէլէ՞ր մի իսթէրսինիզ։ Ւ՚ագիգէթ ճիհէթիյլէ սիզինքիլէր գատար մանհագգաթ, վէ սայը ճիհէթիյլէ սիզինքիլէրէ միւսաւի շէհիտ օլանլար պիզիմ իչիմիզտէ տէ վար սըը տէյիս զանն ետէրիզ։ Ա՚ագաա պիզիմքիլէր՝ կէօյա շէհիտլիքէ կէօյ շայէսինէ օլունուր կիպի, շէհիտ օլմագա արզու էթմէզլէր իսէ տէ, հիչ պիր վագըթ եօլիմտէն վէ էն զալիմ եօլիմտէն պիզէ գաչմէշ տէյիլ տիրլէր. պէրաբս՝ սէվինճ իլէ Բապպէն ճոր գատէհինի իչմէյէ Հաղըր պուլունմուշլար տըր։ Գօրգունսուզ Ալլահ իամսըն վէ Հալիմ ըսիֆիյի Ւ՚արիսին իամինի իչի՞թմէտիհինիզ մի. պունլար պէշ սէնէ ագտեմ Ւ՚զրումակէյ առաալարըն եա-

*Ըեօհպէր Դէֆֆ էլէ։

Բրօթեսթանդ վա՛իզներին շէհիւլքէրէ ։

պանիլէրինին զուլմունա գուրպան օ՞լմատըլար մը. օն-
լարըն թէնի օլ եապանիլէրին վահշի զիյաֆէթիլէրի-
նէ թա՛մ օ՞լմաը մը ։ Նախօտ պուննան տէօրթ
սէնէ էվվէլ Մուհադրանըն գանա սուսամըշ Պաթ-
թալը թէհմիյէ օլունան եապանիլէր իչինտէ փարա-
լանան Ն էյման վէ Մունսուն նամ ինքի Ըմերիգալը
աէլիգանըզլարը պիլմի՞լ մի սինիզ ։ Կուինէանըն մուգիրը
հավասընտան պէշ սէնէ զարֆընտա պիրիպիր արտը-
սըրա էօլէն եիւղ տօգուղ Ա՛երմանիալը վէ Ինկիլիզ
վա՛իզերի՞ տէ մի պիլմէզսինիզ. հաթթա օնլարըն ի-
չինտէն են սօն էօլէնլէրտէն պիրի, մէզարը իւզէրին-
տէ շու մուխթասար քէլամը եազմադա տօսթունա
թէնպիհ էթտի. "Պին վա՛իզ զայ՝ օլսուն, Ըֆրիգա
էլտէն պրագըլմասըն"։ Մատակասքարտա ասլա թէ-
շէքքի էթմէյէրէք, տէրտ վէ միհնէթէ, ա՛ճայիպ սը-
գընթըլարա, սիւրիկիւնէ, աճլըղա, ֆագըրըղը, հապ-
սա վէ գաթլէ տախի տիւչար օլուպ, պիւթիւն էօ՛մրէ-
րինի պու մինվալ իւզրէ կէչիրտիքտէն սօնկրա՝ պիրի
պիր արտը սըրա Մատոմանըն մըղրաղընա օղրայան
օլ գահրաման Վ՛րիսթիանլարը աճրմադ մը սընըզ ։ Պիր
տիկէր սուբէթտէ տէ շէհիտ օլմադ վար օլտուղունու
տա պիլմէզ տէյիլ սինիզ. պու նէվ՛ շէհիտլիք, պալ-
թա, մըղրադ, օդ, աթէշ վէ խաբէնճէ իլէ օլանտան
ֆարգը, զայէթ աղըր խաբէնճէ վէրէն վէ աճրնաճադ
սուրէթտէ շէհիտ օլմադ, վիւճուտա աղըր վէրմէքտէն
զէյատէ տույկու վէրէն, Հէր կիւն վէ Հէր սա՛աթ
տէվամ էտէն՝ տայիմա թէճաիտա օլունուր պիր շէհիտ-
լիք տիր ։ Նէմիշ սէնէտէն պէրու Նվօֆտատան
պիւսպիւթիւն ուզագ տօսթլարընըն, ագրապա վէ խը-
սըմլարընըն թաթլը վէ խալիս արգատաշըղընտան
Մահրում, Գուլթպի Շ էմալինին պուղլարը իչինտէ
օյուլմուշ գօվուշլարտա սաքին օլան, էսվապ եէրինէ

այը տէրիսի կիյէն , վէ հէման նիհայէթսիզ գըշընն ուզուն կէճէլէրինի պալըդ եաղընըն նիմ ըշըդը իլէ սաաղահ էտէն Աօրավիալը Վրիսթիանլար իչպու Թարղ շէհիտլիյէ միւպէթէլա տէյիլլէ՞ր մի ։ Պիղտէն կիտէն տէլիգանլը Ֆրանսըզլար , օվ սէվկիւլիւ հէմշէհրիլէրիմիզ տէ պու Թարղ շէհիտլիյի էյի պիլերլէր ։ օնլար քի պիր վագըթ էն ա՛լա մէրհէպէտ մէտէնիյէթ վէ թէրպիյէյէ մալիք քրիսթիան ղաթլարըն ա՛լիմ, նիզամը վէ միւշէրրէֆ իւլֆէթինէ ալըշմըշ խոխլէր իսէ տէ , շիմաի էն պայաղը մէրհէպէտ պուլունան Պէքրուանլարտան պաշղա արգատաշլարը եօգ տուր , վէ պունլարը Ալլահըն ի՛նայէթի իլէ ինսանիյէթէ վէ քրիսթիանլըղա Թա՛լիմ վէ Թէրպիյէ էտէրլէր ։ Վ՛ա՛իզլէրինիզին միւնքիր իւլ նէֆս (անինոբաց) օլտուղունու տայիմա աղղընըղտա եզպէր էտիպ էօյինիւր , իֆթիխար էտէրսինիզ ։ Ամարտ ու գօվալայը ղա միւպէթէլա օլտուգլարը , վէ պիզիմ տախի պու խուսուս իչիւն օնլարը աճըտըղըմըզ Ղին վէ Նա՛ֆին մէմալիքինտէն պաշգա , Ա.գահինիզ՝ Ա.սիա վէ Ա.մերիգա պէլտէլէրինտէ նէ՞ թէհլիքէյէ օղրայա պիլերլէր ։ Ա՛ուա՛տմէլ Օգեանոս ատալարընա կիթմիշ օլսալար , վագա՛ա էօլիւմ լէզղէթինի էյիտէն ալմըշ օլուրլար իտի ։ լաքին օնլար շէհիտլէրիմիզին գանը իլէ օլ մահալլէրին ըսլանմասընը պէքլէյիպ , պատհու կիտիպ օրալարտա թէմքքիւն եմտիլէր՚՚։

՚՚Պիզիմ հագգընըղա շու տախի տէնիր քի , կէօյա պիզլէր Վաթօլիքլէրին պիզիմ իլէ չալըշմասընտան գօրդարըղ , չիւնքի պիլերիզ քի Ըրօթէսթանդ վա՛իզլէր Վաթօլիք վա՛իզէրէ գարշը տուրամազլար ։ Լաքին պու թէհլիքէքի հա՛գգ մը տը ։ պու քէլամլար տօղրօ՛ տուր տէյիւ մի գըյաս էտէլիմ ։ Անճիլի Ըրօթէսթանդլըղը՝ Վաթօլիքլիյին եիւզիւնտէն , եաիսա

Բրօթէսթանդ վա՛իզներ ջաթօլիք խասիմէբաէն նի՞չիւն խեվֆ էթմիշլեր։

Ա՛ստուածաշունչուն վա՛իզներինին Թօմա Ճասուալէբինաէն իհթիրաղ էտիպ կելբի չէքիլմիշ օլտուղու պիր վաղըթ եա պիր մահալ վա՛ր մը տըր։ Միւսիւ Վարնէ պու շէյի թէֆթիշ էթմէք ղահմէթինաէն գաչմամալը իտի իսէ ատ , պունու թէֆթիշ էթմէմիշ տիր։ Պիլ ատ պունատան շու պահսը չըգարըրըղ քի , Նյոյէ իսէ սէօյլէտիխինի իսպաթ էթմէյէ գատիր տէ-ժիլ տիր։ Վ է ատիլ եալընըղ պու գատար , իլլա պունատան էօթէյէ տէ կէչէ պիլիրիզ , վէ իսպաթ է-տէ պիլիրիզ քի հեր մահալտէ վէ հեր վաղըթ պի-զիմ Ինճիլի վա՛իզներին կէօնտէրիլմէսի՝ Վաթօլիքլիք վա՛իզներին իշլերինին իլերիւլէմէսինէ տայիմա գատիմ վէ մէժհին թէօքեզ օլմուշ տուր , վէ պունատան պէօյլէ տէ օլաճագ տըր։ Պունուն սէպէպի տէ աշխարհար տըր։ Ինճիլի վա՛իզ շիրքէթլէրինին խալմէճիլերի Ֆէր շէյէ գատիր Ալլահըն նաճիզ քէլամընը քէնտի զահմէթլէրինէ էասս էթմիշ տիրլեր , վէ հաւիտաղլա-րընը օնուն իւզէրինէ սապիթ եաէրլեր։ Ինսանլարըն ֆիքրինէ նուր տօղուրուրլար , ճանլարընը կերչէքլի-յէ միւթէ՛ալ էթտիրիրլեր , վէ գալպլէրինին նէնի էօ՛-միւրին թա՛լիմաթլերի իլէ միւղէյէն եաէրլեր , օլ թա՛-լիմաթլար պիր քէրրե ինսանըն տէրուհինէ նէր էթ-տիքլերի Հալտէ , արթըգ օնլարը չըգարմագ գօրայ օլ-մազ։ Լ՛աքին Ա՛ստուածաշունչ Թօմայա գօրդու վէ տէհշէթէ տիր . իշպու Նէնի Ա՛հտըն Ասնտըղը եիւ-զինտէն Թօմա տայիմա թէմէլինտէն սարսըլմըշ վէ թիթրէմիշ տիր . Ա՛ղըվտոսուն Դագոն փուրթու կիպի եիւղ իւսթինէ տիւշիւպ խարապ վէ փարչա փարչա օլմասնագ իչինն , Ասնտրդ եա՛ էօրթիւլմէլի եա տախ պիր թարաֆա գալտըրըլմազը տըր։ Պու սէպէպտէն Ինճիլի վա՛ղ էտինէլերին եիւզինիւ կէօրտիւյիւ Հալ-

Թրօթէսթանդ վա՛իզներ նի՞չիւն խեվի հաերլէր ֆաթօլիք հասուալէրտէն։

տէ, հիւրհյի ջինար։ Վաթօլիք վա՛իզներին ա՛զդը փէք էյի երէր, քի Վրիստոս Յիսուսա իման հաէ-րէք կիւնահ ա՛ֆվէլըդը վէ հպէտի էօ՛միւր հաինէն ճա-նըն՝ արթըդ Վաթօլիքներր իլէ, ֆափա իլէ, պատա-րագ վէ հա ա՛զիզլէր իլէ իշի հօգ տուր, վէ Վրիս-տոսուն սալթանաթի սիւրտիւյիւ հէրտէ, քէնտի այագ-լարընա հէր հաեմէզլէր։ Ջիւրա օնլարըն մէրամը ին-սանլարը տէյիլ քրիսթիան էթմէք, իլլա Վաթօլիք էթ-մէք տիր։ Ինճիլի Թրօթէսթանդլար իսէ, պուննուն զըտ-տը՝ ինսանլարը տէյիլ Թրօթէսթանդ, իլլա Վրիսթիան էթմէյէ արզու հաէրլէր։ Իսմի պիզիմ գօրդումուզ պաշգա շէյ տիր։ Ալլահըն Վհէլամինըն թօխտումլարը էքիլմիշ վէ ֆիլհագիգնմէյէ պաշլանմըշ պիր փուԹփէ-րէսթէ մէմլէքէթէ Վաթօլիք փափալար կիւրտիյի հալ-տէ, հագիգաթ ալթիսթէ օլտուղ, օնլարըն կէլմէսի պիճի պէջիւք գաստվէթէ հաթթա կէօղ եաշը տէօք-մէյէ պիճէ սէպէպ օլտուր։ Վաքին նէ՞ սէպէպլէ մեպ-նի. չիւն կէչմիշ զէմանլէրին Թէվարիխինտէն էջ-րէնաիք քի պու առտմլէր պէջիլ նէրլէրէ տէյիլ պաշ-գա շէյ իչիւն, անճագ եալընըզ էտքի փուԹլար իս-զէրինէ նէնի փուԹլար ի՛լավէ էմմէյէ, Թապի՛ի փուԹ-փէրէսթլիյին քէօքլէրինէ պիր նիզամը փուԹփէ-րէսթլիք աշ էմմէյէ, Թօմա բուղնաճխինին (ֆօնտայն) ա՛զիզլէրի վէ պիքիրլէրի իլէ փուԹլարըն սայըսընը ար-Թընմազա, ինսան գալպինին շէհվէթլէրինէ վէ պէտ խասլարընը, Թարաֆկիրլիք վէ գըզգանճլըգ բուհու-նու Թահրիք էտիպ՝ գուվվէթլէնտիրմէյէ, վէ պէջիլէ-ճէ փուԹփէրէսթլէրին սահիհ քրիսթիանլըգա առօղ-մէսինէ մա՛նի օլմազա կիտէրլէր։ Վ ագա՛ա նէնի ի-մանէ կէլէն պիր քիմսէնին իւզէրինէ պիրազ սու աէրփմէք, նիւզլիւնէ խաչ չըգարթմագ վէ "ֆաւա-

Քաթօլիք վ՛իզլէր չօգ մահալլէրտէ տահմիլէրի նէ՞ թարզ իլէ Քրիսթիան էտէրլէր։

տամք՚՚ էյրէթմէք՝ օնուն գալպինտէն փուռլէրի քէօ-քիւնտէն չըգարմագտան, մէշրըպինի թէպտիլ էթ-մէքտէն, էօ՛մրիւնիւ ենէնիլէմէքտէն, տիրի իմանըն նէ օլտուղունու անկլաթմագտան, ալչագ կէօնիւլլիւ վէ մուհապպէթ էյրէթմէքտէն գօլայ տըր։ Վ՛այիզլէր, պախուսուս օնլարըն ահրլէրի օլան եպիսկոպոսլար օնտան խօշնուտա օլամազլար։ Տիվ իւսթիւնէ կէլմիշ լաքին ալչագ կէօնիւլլիւքտէն մահրում, գալպլէրի միւթէհարիք օլմայրպ, անճագ միւթէհայիր օլմուշ, իսքեաթ օլուպ թէվպէ էթմէքսիզին՝ տիվանէ օլմուշ պիր ճէմիյէթ իւպէրինէ, պիր գաչ տաուշա սու սէրփ-մէյի օլ տէրէճէ պէօյիւք իշ եէրինէ գօմուշտար տըր քի, պու նօլտա պիր վաքիթիվ իլէ քրիսթիան օլտ-նուր կիպի օնլարը քիլէսէյէ գապուլ էթմէյէ շա-յէսթէ կէօրիւրլէր։ Պէօյլէճէ կիթաիրլէրի եէրլէր-ոէ պինլէրճէ պին քիմսէլէր իմանա կէթիրմիշ գըլյաս էտէրէք, եօղտուղտպլարընը ֆիւթուհաթ ալայլարը իլէ թէքմիլ էտէրլէր։ Օնլարըն պիր քէրրէ կէօրիւն-մէսի քիճայէթ էտէր. անիտէ ճէմ՛ատլար փուռ-փէրէսպէլիքէրինի թէրը պիրլէ, Վ՛աթօլիք օլտուրլար. արթըգ թա՛լիմ, թէֆթիշ, իման, թէվպէ վէ փիւշ-մանլըգ իգթիղա էթմէզ. սայքի հէքմէթ եա սիհր իլէ ափանըսըգըն քրիսթիանլըղա ճէհլ օլտունմուշ օլուր-լար։ Փրօտեսթանտանըն թէվարիհիլէրի պու թարզ իւզրէ Վ՛աթօլիք օլմուշ ուղղափառլար հիքեայէսի իլէ տօղու տուր։ Ա՛էմի՝ եպիսկոպոսլար իչինտէ Լ՛օրտ Փոմիա-լէյ՝ Ենէնի Օ՛էլանտա Եպիսկոպոսու հէր կիթաիյի եէրտէ սուհուլէթլէ պէօյլէ ղալէպէլէրճ նայիլ օլուր տէյիս թէվաթուր պուլմուշ տուր։ Վ՛ագա՛ա պու սուրէթտէ վա՛զ էթմէյէ ղայրէթքէշ օլմադ ղայէթլէ թէհլիքէլի տիր. չիւն պունտան եանկլըշըլըղըն հիք-

միւնէ մէթանէթ վէրմէքտէն , վէ փուԹփէրէսԹլիքի ԹԷրք էթմէչէնլէրի փուԹփէրէսԹլիքտէ մուգաւերէր էթմէքտէն , եախօտ փուԹփէրէսԹլիքին պաթաղը իւզէրինէ չօգմաղա հէնուզ գաւուր օլուպ քէնարլէրինի գուրԹարմադ իչուն չալըշմաղա պաշլամըշ օլան ճանլարը՝ ենիհան տէրինէ պաթըրմադան պաշգա չէյ Հասըլ օլմադ : Կամպիէր առաալարընէն իբի պին քիշիտէն ի՛պարէթ օլան սէքէնէսինի պու Թարղ իլէ Վրըիսթիանլըղա տա՛վէթ էթմիշլէր տիր . վէ Լավիվ վէ Վարէդ նամ իբի փափաղ՝ Օգահիդի էհալիսինի տէ պու իգպալէ նայիլ էյլէմէք նիյէթիյլէ օւրայա կիթտիլէր : Օնլարընէն ինսան էթի եէտիյի , չօգ գարը ալմադտան ձարիղ կէլմէտիյի , եախօտ էվլատլարընը ԹէլէՓ էթտիքլէրի՝ պու վա՛իլէրին ասլա գայտընտա տէյիլ իտի . օնլարընն սէՃտէ վէ ի՛պատէթ եէրլէրի , Ըստուաճաշունէ վէ իլահի քիԹապլարը վա՞ր մի՝ եօգ մու , ասլա տիւշիւնմէղլէր իտի . նէ տէ օնլարընն տինտար , չալըշգան վէ ոյանըգ քիմսէլէր օլմասընա զայրէթ եաէրլէր իտի : Պու շէյլէրին մէղքիւր վա՛իլէրին ի՛նանմատ հիչ ի՛թիպարը եօգ տուր , օնլարըն սաԹի Վաթօլիք օլմասը քիՓայէթ ետէր : Պունտան գաԹի՛նագար , մէղքիւր առաալարը Խրօթէսթանդլըգտան Վաթօլիքլիյէ տա՛վէթ էթմէք իչուն իտի քի Վաթօլիք փափագլար ՃէնԿ կէմիլէրի իլէ չօգզպ կէլտիլէր . օնլարըն վա՛ղը՝ Տէօնիւն , եօղսա Թօփուն աղղընա կիտէրսինիզ , լաֆըզնատան ի՛պարէթ իտի : Ա՛ուխալիՓէթ էտէյօրսունուզ տէյէՃէքսինիզ . էօյլէ օլսուն . Հալ պու քի պէօյլէ պիր մուխալիՓէթին հիչ զարարը եօգ . պէյքի տէ նիհայէթինտէ սահիհ վէ հիլէսիզ քրիսթիանլըղա զարարը օլմադտան իտի՝ Փայտէյի օլսուն : Պու մագուլէ մուխալիՓէթի կէրչէքլիյէ մէՆՓա՛ալը տըր . վէլ Հասըլ իշպու միւպահասէլէրէ սէպէպ օլան մու-

Թրօթէսթանդլերին ինճիլի նէյը էթմէք իչուն շիմոէքի ղայրէթլերի։

խալիֆէթին ֆէնա օլմատըղընը իդրար էթմէլիյիզ"։

Ինօթէսթանդ վահիլէր հագդընտա թէպրիյէ սուրէթիլէ եաղըլան քիթապ՝ 1843 տէ պասմա օլմուշ տուր. եագըն վագըթլարտա եաղըմըշ օլսա իտի, Ինօթէսթանդլարըն ինճիլին նէյնի իչուն վէրտիյի ազչէնին հիսապը չօգ զիյատէ օլուր իտի։ Ամէսէլա 1847 տէ եալընըզ Ինկիլթերրանըն վէ Ամերիգանըն Միսիոնէրլէրինէ շնորհէթլերի Ալլահըն Ռէհմէթինը եիւզ օթուզ սէքիզ լիսանլէր իլէ թապ՝ ու նէյը էթտիրմէք իչուն տէօրթ միլիոն ֆրանքտան զիյատէ ազսարիգ էթտիլեր։ Այլը պու շնորհէթլեր ինէն ըզդէ ունէ զոֆքընա օղուշ գէլմէտան Միսիոնէրլէրնէ ինա՝ էպիպ պուղընմըշըլար ուբր։

Ա՛խ՝ շնորհէթլերին շիմտի տիւնեանըն կէօնակէօն թարաֆլարընտա 1369 վահիլէրի, 334 եարտըմճըլարը, պիլ ֆարզ՝ հէբիմ, պասմաճը, միւաէրրիս, վէ սայիրէ 2,737 եէրլի եարտըմճըլարը, վէ մէքթէպլերինտէ քրիսթիանլըգ Ի՛լմինի թահսիլ էտէն 120,000տէն զիյատէ շակիրտլերի վար ուբր։ Պու շնորհէթլերին վարիտաթը շիմտի 1843 տէ օլանտան չօգ զիյատէ տիր. զիրա շիմտի իշլէր զայէթլէ արթմըշ վէ պէօյիւմիւշ տիւր։

Պունլարտան գաթի՝ նազար՝ պիր պաշգա էլղէմ միւսահապա տահա վար ուբր։ Ամերիգա քրիսթիանլարընըն ճէմի՛սի վէ Ինկիլիզլերին եարըսընտան զիյատէսի մէղհէպէ տայիր մէսարիֆլէր իչուն հիւքիւմաթ թարաֆընտան ասլա պիր իմտատ գապուլ էթմէտիլեր։ Վիլհելմէլերինի քէնտիլէր եափարլար, վէ բուհանի խըզմէթճիլէրինի՝ հէր քէսին հիւսնիւ ռիզասը իլէ վէրտիյի ի՛անէ իլէ քէնտիլէր իտարէ էտէր։ Պու պէլճէլերտէ ճէմաաթի մէքթէպլերի քէնտի մէսարիֆի իլէ եափըլսա, գնլարը հէր լէվազիմաթը վէ քիթապխանէլերի իլէ տօ-

Բրօթէսթանդներին՝ մեզմէ նեղբի իչխան եթոխքերի ճեմի մասրիֆներին։

նատրպ, թէրպիխէնին գըյմեթ վէ մենֆա՛աթները պիլմեխնտէն վէ իլերուլեմեխնէ ղայեթլե արզը-քէշ՝ օլտուղունաան նաշի՝ օնլարըն ճեմի՛սինի քենտի գայըրը օլտուղունու պու քիթապըն իլք գըսմընտա (Պապ Բ.) իշա՛ր էյլեմիշ իզ։ Պունուն կիպի տէ մեզհէպէ տայիր շէյլերէ սարֆ օլունան ադէյի, ասլա ահվալէթտէն պիր ի՛անէ ալմագսըզըն, ճեմա՛աթ քենտիսի թէհտարիք էտեր։ Ի՛մմի՝ պու մեսարիֆներ շիւպհէսիզ պալատէ մեզքիւր մուհասեպէտէ զիքր օլունան մեպալիղտէն ջօգ զիյատէ տիր. շէյլէ քի Բրօթեսթանդլարըն՝ Ինճիլ մեզհէպին իչերիսէմսի իչխան, տեվկիլերին մուա՛վինեթի օլմագսըզըն հիւսնիւ բէզալէրի իլե պէհեր սէնէ եթոխյի մեսարիֆ, տեյիլ 27, իլլա շիւպհէսիզ 60 միլիօն (264 միլիօն զուրուշ) տուր, տէյհպիլերիզ։

Բրօթեսթանդլարըն՝ եթոխքերի վէ եճմէք իւզրէ օլտուգլարը շէյլեր իւչ-իրինէ իֆթիխար էտէճեք պիր սեպեպլերի ճօգ տուր, զիրա եթոխքե՛րի շէյլերին քեաֆֆեսի վաճիպէի զիմմեթլիլերի օլան պօրճլարընտան, վէ եճմէյէ իդթիսարլերինտէն նօրման սըր։ Ընլար պու շէյլերի՝ հէնուզ պաշլամըշ օլտուգլարը իչլերին տիպաճէսի եախօտ իսթիհսասը սըր տէյիւ զըյաս, վէ պունուն պէջյէ Ա՛զգ Ա՛ա՛ալանըն կերհէքլիի վէ լումֆու եաւտըմը իլե իլերլէյի՛էճեք տէյիւ իթիմատ էտերլեր. Թաքի հեր տիւրլիւ եանկլըշլըգ տիւնեա իւզերինտէն նապէտիտ օլսուն։ Ի՛մմի՝ միյէսսեր օլտուգլարը իգպալ ու սա՛ատէթին համտու ի՛զզէթինի պար ի Ա՛ա՛ալայա վէրիպ, պունուն պէջյէ նայիլ օլաճագլարը իգպալի տէ եինէ օնտան մեմուլ էտերլեր։

Ասլըզա պէյան գըլընտըզը իւզրէ, իշպու քիթապ-

տան մէրամ ու մագսէտ՝ Վաթօլիքլիք իլէ Խրօթիէս-թանդլըղը պիրիպիրիյլէ րուպար Էվիպ , իքիսինին տէ էսասը թա՛լիմաթընը վէ պաշլըճա ահվալինի եան պէ եան կէթիւրտիքտէն սօնկրա , Հանկըսընըն Ալլահըն Վէ ամընա միւթապըգ օլտուղունու ֆարգ վէ գըյաս էթմէյի՝ օգուլան զաթլարըն ա՛գլ ու իտրաքընա իհ-ալէ էմմէք տիր ։

Ա՛նգքիւր իքի մէղհէպին թէրպիյէսինի , իլմինի , սանա՛աթընը վէ ու՛մումէն ինսան գըսմընըն ահվալի Հագգընտա Հուսուլէ կէթիւրտիյի սէմթէյլերի պէյան վէ աշիքնար էյլէտիքտէն պաշգա , օնլարըն շիֆահէն թագրիր , վէ ֆի՛ինէն իճրա էյլէտիյի ալալագը , խուսուսիյլէ Վաթօլիքլիյին ճարի էմմէյէ գալգըշընը օլ թէհլիքէյլի վէ ճէմի՛ տէվլէթ վէ շիրքէթլէրէ մա-զարրաթը օլան ուսուլը փօլիթիգայը վասի վէ թա՛լիմ էյլէտիք ։ Վաթօլիքլիյին հէր եէրտէ զալնա կէլնա , մէրամընը հէր վէճէյլ իճրա վէ մէղհէպինին թապահա ու Հալէրինի ուղուն վէ էթրաֆը իսպաթար իլէ թաստիգ էհէպիլտիյի վագըթլարտա՝ Վաթօլիք միլ-լէթլէրին նէ Հալէրէ կիրիֆթար օլմուշ խիյինի տէ կէօսթէրտիք ։ Ա՛ինթէպէր Վաթօլիք միւսլիֆլէրին շահատէթիյլէ Վաթօլիք քիլիսէնին էն փարլագ վագ-թընտա օնուն այն ու ա՛ահէթլէրինին զայէթ էտնա , փափաղ կիւրուհինին սօն տէրէճէ պօղուգ ալալագը , վէ ճէմա՛աթըն զալիմ վէ վահշի օլտուղունու կէօս-թէրտիք ։

Պունլարտան պաշգա՝ Թօմա քիլիսէսինին փութ-փէրէսթլէրէ վա՛զ օլունաճագ օլ ա՛զիմ իշին իճրա-սընա պիթթապիի քիլիսէսէն մինասիպէթսիզ օլտու-ղունու տա իսպաթ էյլէտիք ։ Ալլահըն Վէքիլտինա խուսուսիյէի օլուպ , ճէմա՛աթա օնու օգուտմաղա վէ թէրճիւմէ էմմէյէ կուվվաթի վէրմէտիյի , ֆիքր վէ

զամիր սերպէսթիչէթինէ ղայէթլէ տիւշման օլտու-
ղու , վէ գուվվէթի նէթիճէտիչի նէրտէ էֆքեարճա
քէնտիսինտէն ֆարգլը օլանլարըն ճէմի՛սինի էօլիւմ
ահէ գօվալամագ քէնտիսինէ պօրճ վէ ֆարվ գը-
յաս էթտիչի սէպէպտէն փուռթիկերէսթլէրէ Ա-
լահըն կերչէքլիսինին պիւկիսինի թա՛լիմ էթմէք՝ քէն-
տի գապիխչէթինտէն պիւսպիւթիւն խարիճ տիր ։
Օնլարըն ֆիքրինի միւնէվվէր վէ թէրպիչէսինէ սայ ու
ղայրէթ էթմէչէ գուարէթի եօգ տուր . պունտան պէօյլէ
օնլարը գըլըճ իլէ զապթը ալթընա ալմագա տա գուա-
րէթի օլմատըղընտան , արթըգ պիւսպիւթիւն իչի պիթ-
միշ օլտուղու աչիքթար տըր ։ Այվվէլա թէվֆիկ հատի
Վրխատտուն Ինճիլինի գապուվ էթմէսի լազըմ տըր .
պունու էթտիչի հալտէ սերպէսթ վա՛ղ եահ պիլիր ։
Գալատէ մէվքիւր ճիւմլէ քէչֆիչէթլէրտէ Ինճիլ
Խրօթէսթանդլըգ Վաթօլիքլիկին մուղայիրի տիր . վէ
Ալլահըն եանըլմազ , մուգարրեր վէ էպէտի Վէչլամը
իւղէրինէ պինա օլմուշ օլտուղունտան՝ շիւպհէսիզ հէր
թարվ եանկլըշլըգլարա գարշը ղալըպ կէչէճէք տիր ։
Գու մէղհէպ իշպու ալլահանի էսաս իւղէրինտէ միւհ-
քէմ գալտըգճա , Վաթօլիքլիք տէ պու անէտէք օլ-
տուղու միսիլլիւ , հիչհէթը ասլիչէսինտէ տէվամ էթ-
տիքճէ , պիւսպիւթիւն թէչէֆ վէ նապէտիտ օլունճա-
չատէք , էրիխպ թիւքէնճէք տիր ։

Վաթօլիք գարընտաշլարընդը էմին օլտունլար քի
պիզ պէօյիւք Հասրէթ իլէ օնլարըն ֆայտէմինտա օլմա-
սընա արզու էտերիզ ։ "Ակերչէքլիսի սէօյլէտիչիմիվ իւ-
չինճի օնլարա տիւշմէ՞ն մի օլտուգ" ։ Ամտի պու քի-
թապտա եազըլան սէրթ սէօյլէյիշլէր , օնլարըն գաշ-
պինի եարէչէմէք իչինճի օլմայտուգ , ֆագաթի էլզէմ իշ-
լէր վէ կերչէքլիքլէր իւղէրինէ ֆիքիրլէրինի ուչան-
տըրմագ իչինճի խոի ։ Ակերամ մագսատտումազ կեր-

չեքլիքտէն պաշգա պիր շէյ կէօսթէրմէք տէյիլ միր։ Պա՛զը խուսուստա ղալաթըմըզ վար իսէ, պիղէ կէօսթէրիլտիյի Հալտե, Մէհմուն օլուրուզ։

Լ՚աբէին սէջլէտիքլէրիմիզէն սահիհ օլտուղունա պիղիմ ասլա շիւպհէմիզ եօգ տուր. պու սէպէպտէն այն ու ա՛տէթլէր մէղհէպինի Ը՚զիզ Վէհապլարըն ա-ջըգ, լէքէսիզ վէ ա՛զիզ Վէրհանէթղընտան ա՛լագըյաս էմմէյէ ալըշմըշ օլան զաթլարըն թէֆթիշ վէ թէճէսսիւսիւնէ իշպու քիթապըմըզը թադտիմ էտէր իսէք տէ, տիւնէյատա զարարլը վէ ճանլարընէն հէյաբընա պա՛իա օլան պէջլէ պիր ուսուլի թէրք էտիպ, մուհապպէթլէ կէրչէքլիյի գապուլ էմմէլէրինէ, Վէրհատսուն իսմի շէրիֆի իլէ օնլարտան բիճա վէ նիյաղ էտէրիզ։

ՓԷՋԼԷ

Օսմանըն ղայէթլէ միւթէասըպ թարաֆկիրլէրինտէն օլմայան Շ ըվալիյէ նամ մէշհուր Ֆրանսըզըն զիրտէ մուհարբէր պիր պէնտի Վ՚աթօլիքլէր իլէ Իրսլամէս-թանդարը բուդապր չէմտիյիմիզտէ կէօսթէրտիյիմիզ քէյֆիյէթլէրինէ էքսէրիսինին սահիհ օլտուղունա պիր պէջիւք շահատէթ օլապիլիր։ Իշպու պէնտի պիր գաղէթատան ալըդ պուրայա տէրճ էյլէտիք։ Շ ըվալիյէ պու պէնտի 1848 թարիխինտէ Ֆրանսանըն իքինճի ճիւմհիւրիյէթի էսնասընտա եազմըշ օլտուղունտան, Մէմալիքի մէղքիւրէտէ պու խուսուստա պիր թէպտիլաթ օլմուշ օլտուղունու կէօսթէրիր։

Պ՚էմմալիքի Միւճթէմա իլէ մապէյնիմիզտէ օլան ֆարգ շու տուր։ Օնլար ղայրէթքէշ Իրսլամէսթանդտը, պիղ իսէ օրթա գարար Վ՚աթօլիք։ Իշպու իքի միլլէթին մէղհէպլէրինէ նէ տէրէճէ մէյլ ու ը աղպէ-

թի օլտուղունու Ֆարգ էթմէք իչուն, պիր փազար կիւնիւ Ան չայըն քէնարընտան (Ֆարիզտէն), պիր պաշգա փազար կիւնիւ տէ Ա՛երիմաք ետ Օհայօ (Ա-մերիգատա) գըյրլարընտան կէչմէք քիֆայէթ հետը։

Պիզիմ փազար կիւնիւնիւ ա՛զիզ Թուրմամգտա կէվ-շէք օլտուղումուզա նիսպէթէն՝ Ամերիգալըլար զիյա-տէսիյէ տիգգաթը տըրըլար։ Փազար կիւնիւ օնլա-րըն իւնտունէ Ռապպըն կիւնիւ տիւր. օլ կիւնէտ հեր իշտէն Ֆարիզ կէլիպ, եալընըզճա տուա՛յա մէշղուլ օլուրլար. պիզ իսկ օլ կիւնիւ պաշգա կիւնէրտէն ասլա պըրտ էթմէքմէք տէրքճէլէրինէ կէլմիշ իդ։ Ամերի-գատա գանունը պէկտէ իլէ, վէ գանուն օլմայան մահալ-լէրտէ ա՛տէթը գավնէ իլէ տէյիզ եալընըզ ճիհանի մէշղուլնիյէթ, էն կիւնահսըզ էյլէնճէլեր պիլէ եասագ օլունմուշ տուր։

1835 տէ վափօր իլէ Ա՛իսիսիպի չայընտան աշաղա տօղրու եօլճուլուգ էթտիմ։ Օլ կունատէ Ա՛իսիսիպի վափօրլարը Ֆասլ օլունուր իտի։ Ակրսէրի, վէ գումար օյ-նատըգլարը իչուն Ի՛թիպարսըդ քիմնէլեր մէղքիւր վա-փօրլարա ճէմ՛ օլուպ, Հաթթա սէֆինէմիզտէ հեր ագ-շամ Թագըմ Թագըմ քեաղատ օյնայանլար եարը կէճէյէտէք գումար օյնարլար իտի իսկ տէ, փազար կիւնէրի մէյտանա ասլա քեաղատ չըգմազ իտի։ Եօլ-ճուլարտան պա՛զըլարը նօթա պիլիրլեր իտի, եահուտ տահա տօղրուտու, նօթա պիլիրլեր տէյի գըյաս է-տէրէք հեր ագշամ պազարը նաղմէլեր իլէ հեր քէսի Թա՛ճիզ էտէրլեր իտի իսկ տէ, փազար օլտուղու կի-պի, հէվիսի տէ սագ չալմագ վէ նաղմէլեր օգուժագ-տան Ֆարիզ կէլիրլեր իտի։ Ամերիգատա, Ա՛իսի-սիպի վափօրլարընտա պիլէ փազար կիւնէրի օլան Թավը ու Հարաքէթ պու իտի։ Փիւրիճանըլարըն զիւր-րիչէթինտէն օլուպ, օնլարըն ախլագ ու ա՛տէթինէ ա-

լըշմըշ օլան շէհրլէրին նասըլ օլտուղունու սէօյլէմէք համճէթ տէյիլ տիր։ Պիլտէ տէ էօնէմտէն պէրու փաղար կիւնլէրի զէֆիլ ու սէֆայա թահսիս օլունմուշ իսէ տէ, պէն զանն էթմէմ քի պու պապտէ Ինկիլիզլէրին եահուտ փաղարը օնլարտան սըզը սադլայան Ամերիգալը Ինկիլիզլէրին ուստուլինէ թապա'ի օլտուղումուզ համար՝ ֆէնա պիր շէյ էթմիշ օլուրուզ։ Լաքին շիմտի Փրանսատա շէհրլէր էհալիսինին էքսէրիսի, փաղար կիւնլէրի իշէ մէշղուլ օլուպ, ա'զիզ կիւն իպթալ օլունմուշ տուր։ Իշտու կիւնտէ մէշղուլ օլմագտան սէնէտէ զէյատէ պիր մէնֆաաթ հասըլ օլմայօր, զիրա հաֆթատա պիր կիւն բահաթ էթմէք՝ հէմ ճանա հէմ տէ թէնէ էլգէմ վէ ֆայատալը տըր։

Ահզէհպաճէ ա'տէթլէրի հըֆզ էթմէք չօգ քիմսէլէրի էֆքեար տօղրուլուղունա վէ էտէպի էրքեանա թահրիք էտէն պիր սէպէպ տիր։ Պիր սէրպէսթ ճիւմհուրիյէթ իչիւն էտէպ ու էրքեան զայէթլէ իգթիզալը տըր. ճիւզի վէ քիւլլի կէվչէքլիք օլան եէրտէ օլ ճիւմհուրիյէթ գատիմ օլամազ։ Պու պապտէ պէնիմ էֆքեարըմ շու տուր. Ֆրանսալըլարըն վէ Ամերիգալըլարըն մէզհէպլէրինէ օլան մէյլ ու բաղլաթին տէրէճէսինէ նազարէն՝ Ամերիգալըլարըն ախլադը հադիգաթ ճիւմհուրիյէթէ շայէսէթէ տիր, պիզիմ ախլագըմըզ իսէ ճիւմհուրիյէթէ շայան օլմագտան հէնուզ չօգ ուզագ տըր։ Իշտու էֆքեարըմ տօղրու վէ հագգը՞ մը տըր, եօխսա տէյիլ մի տիր։

Ահմալքի Ահմէթ'աատա օլան ախլագ՝ պիզտէ օլանատն իֆրաթ էյի տիր։ Օ էնկինլիք սէպէպսիզ սէֆահաթա թաղլիպ օլան, վէ տիւնեանըն տէօրթ թարաֆընատն էյի վէ քէօթիւ էճնէպիլէրին եիւրիւյիւշ էթմէյի շէհրլէրտէ՝ ճէմաաթըն պիր ճիւզի փայրընն ախլագը պօզուգ օլմագ իհթիմալ տըր. լաքին

պու գատարընտան պիր պէհս եօգ տուր տէյպիլլերիդ։ Ամերիգատա զահլրտէն օլան անդագա նէ տէրէճէ տիդգաթի օլունտուղու՝ եալընըզ եօշուլուգ էտէն պիր գարըյա հէր թարաֆտա կէօսթէրիլէն ի՛զլէթ ու իքրամտան աշիքնար կէօրիւնիւր։ Այլի, ալթմըշ եաստօտ եիւզ տէօնիւմ Թօփրաղը օլան պիր քէօյլիւ՝ գըզընը գօրգուսուզ գըրդ էլլի միլ ուզագ մահալլերէ, պիլ ֆարզ ասլա պիլտիյի օլմայան պիր ֆապրիգատա հիտիպ իշլէմիյէ կէօնտէրիր. գըզ տա էհալինին ը՛րզա օլան բայէթի սայհսինտէ էմին օլուր։ Հունու տաի պիլմէք կէրէք տիր քի, օլ պէլտէլէրին քէօյլիւ գըզլարը կիւզէլլիք ճիհեթիյլէ պա՛զը շուէրանըն մէտհ էյլէտիյի չօպան գըզլարըն հիւսնիւնէ մալիք տիրլեր։

Էքի սենէ գատար սայ.քի տայիմա Ամերիգա վաֆորլարընտա վէ արապալարընտա պուլունմուշ ումմ. տիշէհլի թայֆէսինտէն պիրինէ պէտ մուա՛մէլէ օլտուղունու պիր տէֆա՝ կէօրտիւմ. իշպու մուա՛մէլէյի էտէն Ամերիգալը օլմայըպ, թաշրատան եէնի կէլմիշ պիրիսի իտի իսէ տէ, անիտէ շիտտէթլի թէհլիպէ օլունտու։ Պիզիմ թամը ու հարաքէթիմիզ պու խուսուսատա նի՞ճէ տիր։ Փետրուար այլն գարարը պիղի հիւքիւմէթը ճիւմհուրիյէթէ շայէսինէ էմանէթ պէրու, փարիզ ը՞օգագլարընտան կէչէն տիշէհլի թայֆէլէրէ էօսթէրիլմէ՞ն բայէթ էվվէլքինտէն զէյատէ՞ մի տիր կէօրսա էքսիք մի տիր։

Ֆրանսա իլէ Ա՛էմալիքի Ա՛իւճմէմա՛անըն ախալագը պիր պաշգա խուսուսա պինայէն տահի բուպար օլունապիլիր։ Հ էմալի Ամերիգատա մէտէնիյէթի վէ փօլիթիգա խուսուսուտնտա էհալի պէյնինտէ ալէսսէվիյէ վէ պիլ էթթիֆագ գապուլ օլունմուշ քէսքին էճքեար կէօրիւրիւմ։ Ա՛ախուս մահալլէրտէ նէչը օլունան ի՛լանլար հագդընտա սէօյլէմէյօրուզ սէօ-

զեւմիւզ ու՝մումի միլլեթի փօլիթիգասընըն էսասը օլան շէյլէր հագգընատա տըր։ Պիւթիւն Ա՛էմալիքի Ա՛իճ-թէմա՝ատա հէր Ա՛մերիգալընըն գալզ ու էֆքեարընատա քէօքլէնմիշ իքի միլլեթալ՝ասը վար տըր։ Պիրի շու առաւր քի, ճիւմհուրբուն գանունլարը մէմալիքին պէցյիւքլիւյիւնէ, ու՝մումինին սա՝ատէթինէ վէ ահատ նա-սընն էյլիյինէ պայիս օլաւր էսլար տըր։ Պունուն կիպի գուվվէթլի օլան տիկեր մուխալա՝ա տա շու տաւր. Ի՝օմալըլարընը՝ տիւնեանընն սահիպի օլաճագլարընատա մեզհէպ մատաէսի կիպի իթթիգատ էտիպ հագիգէթ էյլէ օլտուգլարը կիպի, Ա՛մերիգալըլար տաքի շու իթթիգատատա տըրըլար քի՝ Ա՛լահ պու եէնի մէմալիքի Ա՛նկլօ-Սաքսոն-լարա պադատան գալմա միրաս կիպի՝ քէնտի խըզմէթի իչիւն իհտաս էյլէմիշ տիր։ Ի՝չպու զալիպ միւխալալար վէ իթթիգալար պիլտէ եօգ տաւր։ Պիլ Ֆրանսըզլար՝ Ֆագգ Ի՝սա՝ալանըն ինայէթի իլէ էսքի վագրիլարատան զիյատէ գէնկին վէ էհլի իրճան պիր միլլեթ օլտուգատան պաշգա, հէր պիր Հալիմիզլե էյիճէ միւահազա էթտիյիմիզ Հալտէ՝ զիյատէ գուտրէթէ մալիք օլտուզումուզու իզրար էթմէյլի իսէք տէ, ումումի վէ գավի էֆքեար պիրլիյի, խահիշլէ թէչէպպիւս օ-լունան պիր ումումի՝ մերամ՝ու մագսէտ պիլտէ վա՞ր մը տըր. տիւն վէ եվվէլկի կիւն՝ պիլ Հէնուզ պու շէյլէր-տէն մահրում իտիք, պու կիւն Հալա էյլէ գալմըշ ըզ-Հալ պու քի միլլեթէ Հարաքէթ վէրէն տէ ասըլ պու շէյլէր տիր։ Ֆրանսատա պօզմագ տէր-քեար տըր, լաքին ու՝մումինին խահիշ ու արզուսունու ճէլզ էտէն պիր ուսուլ սապիթ էթտիյիմիզ եօգ տաւր. հիչ պիրիմիզնէ գալպինտէն "Ֆագգ Ի՝սա՝ալանըն էմ-քի պու տուր" քէլամընըն սէտասընը չըգարատան պիր քէլամ եօգ տաւր։ Ա՛իւմհուրիյէթ էհլի քիմսէյէր աթարըմ. եանի՝ քէնտիլէրինի սէրպէսթիյէթ տավա-

Ախագ Ճիհէթիլլէ Ֆրանսանըն Ամերիգատան Ֆարդը։

սընա Հիպա Էտիպ, օնու սեվիլմէյէ շայէսըթէ օլտուղու կիպի սեվիպ, օնա բայէթի էտէն քիմսէլլեր արաբըմ. արաբըմ, լաքին պուլամամ. պա՛զէն պուլունուր իսէ տէ, օնլարըն տա էն էյիսի՝ էսքի Ճիհանուրիյէթի մագուլէսի քիմսէլլերին բէյի իլէ գալգըշըպ, հիւքիւմէթի սահիպի օլմագ նիյէթինտէ պուլունտուգլարընտան, Հէր ատլմնա հիւքիւմէթի գափմագ սեվտասընտա կէզլեր պոյու քիմսէլլեր տիր։ Կրալիյէթի էհլի քիմսէլլեր արաբըմ. Հէր քէսին ուսուլի Ճիհանուրիյէթէ թէշէբպիւս էթտիյի պու կիւնիւհիւզտէ տէյիլ, պունտան իւչ այ իլերի կիթտիյիմ Հալտէ տանի՝ արատըղըմը պուլմամ։ Աէօզիւհիւզ Կրալիյէթէ թարափկեր օլան ատէմլեր Հագդընա տըր. պէօյլէ ատէմլեր պուլունմուշ օլսալար իտի, պիր միգտար հիւճմ էտէնէլերին մուհասիպէթի իլէ Կրալիյէթի փետրուար 24 տէ ֆէսխ օլո՞ւր մի իտի։ փետրուար 22 տէ կէրէք Ճիհանուրիյէթի վէ կէրէք գրալիյէթի էհլի քիմսէլլերիմիզտէն, պու սօն Թագըմ՝ Կրալիյէթին պա՛զը զուլմ ու թէհատիսիներտէն Թաճիզ օլտուգլարընտան, Կրալիյէթէ Ճիւղի խուսուսիթէլլերի վար իտի. իւք Թագըմ, Հանի Ճիհանուրիյէթի էհլի օլանլար իսէ՝ 1793 տէքի Ճիհանուրիյէթտէն գօրգմուշ օլտուգլարընտան, Ճիհանուրտան պիր ազ գաչընըզլար իտի. պէօյլէճէ Հիչ պիրինէ տէվամ իւզրէ գաթիհէն Թալիպ օլան պուլունմատը։ Կգպալ վէ մէթանէթլէ միւշէրրեֆ օլան պիր Ճիհանուրիյէթտէ վաթանընտն Հալի իւզէրինէ՝ էհալինին էֆքեարընը իչտէ էտէն վէ իթթիֆաղը ամմէյէ սէպէպ օլուպ Ճիհանէյի հըֆզ էտէն ու՛մամի միւլահազա, Աաւուզտան վէ Աամուէլտէն էվվէլ Նէհուտի միլլէթինտէ, վէ Ֆապրիչիուս, Շիփիօ վէ փաւլոս Էմիլիոսուն կիւնիւնտէ Իօմալըզաք պէյնինտէ Ճիհանուրիյէթի մուհաֆազա էտէն ու՛մու-

մի էֆքեաը՝ Ֆրանսասաս Հէնուզ կէօրիւլմէմիշ տիր. պու շէյլէր պիլսէ եօգ տուր։

Ամերիգալըլարը ախլագճա պիլսէն ա՛լա էտէն պիր փլէթճէ Հալ սա շու տուր, քի Մէմալէքի Միւճթէմա՛սա վէ ա՛լէսէվիյէ ճէմի՛ Ընկլօ-Սաքսընլար պէյնինսէ եէմին Ֆրանսասան զիյսսէ մէթանէթ պուլմուշ տուր։ Ամերիգալըլարըն նիզամընսա չօգ շէյլէր իչուն եէմին էթսիրթմէք, եախօսա պիր քիմսէյնին աղըզ թագրիրինի ալմագ սէրքեաը տըր։ Մէմալէքի Միւճթէմա՛սա սէվդէթէ վէրիլէճէք վէրկի վէ վարիսաթըն Թէվկի՛ի վէրկի վէբէնէլէրին թագրիրի իւզրէ, թագրի՛ր էտէնլէրին խալխէթինէ էմնիյէթէն ալընըր, պու քէյֆիյէթ սէ պիզիմ ուսուլմիզսէ եօգ տուր։ Ալ էլ Հասըլ վէրկիլէրին թագսիմի Հէր քէսին Հիւնիւ րիզասը վէ թագրիրինէ մէրպուէթ տուր։ Պա՛զը էյալէթլէրսէ վէ պէցիւք շէհիրլէրսէ պիր նէվ՛ի վէրկի վար սըր քի, Հէր քէսէն Հալինէ կէօրէ թահսիլ օլունուր իսէ սէ, Ամերիգանըն էն ճէմիյէթլի շէհիրի օլան 'Նիւ Եօրք պու թարղ վէրկի իլէ իտարէ օլունուր. պու վէրկի Հէր քէսին Հալինէ կէօրէ մահլուլ օլունուր տէմէքլէ՝ Հէր պիր նասըն գուարէթինին քէշֆի իչուն, Հէր քէսին քէնտի թագրիրինէն պաշգա թարիգլէրէ միւրաճաաթ օլունմազ սէմէք իսթէրիզ։

Պու վէ պունա ասյիր չօգ սեպեպլէրէ պինայէն, քէնահիգի Մէմալէքի Միւճթէմա՛նըն իգ պալինէ նայիլ օլմագա միւթէհիր գըյաս էտէմէզլիգ։ Իմտի չօգ ճահտ ու զայրէթ եէմէքսիզլին օնլարըն գանուն վէ շէրիաթընը պիլէ ույտուրուպ, օնլարըն պուլունտուղու մէրթէպէյէ էրեպիլիրլիգ տէյու քէնահիգի ալտահմայալըմ։

ՓԵՓԵՆԸՆ ՏՈՒԸՄԸ

Տիւնեանըն տիգգամըրը քէնտուչէ ճէլպ էթմէք իչուն Տօգուզունճու Պիոս փափա չօգ շէյլէր էթտի։ Վամօլիքլիին փայիթախթը՝ պէտ խուլար, սէֆա-լէթ վէ նիզամըզըգ փայիթախթը օլան Թօմայը պիր եէնի թանզիմաթ թահթընա տախիլ էթմէյէ ճէսա-րէթ էթտի իսէ տէ, թէպասը եանի՝ օնա՝ Ըլահըն վէքիլի վէ Վիլիսէնին եանըմտազ պաշը տէյիս իթի-գատ էտէն քիմսէլէր՝ օնու փայիթախթընտան ֆիրար էթմէյէ մէճպուր էթտիլէր։ Սապզգա ու՝մուտի Վամօլիքլէրէ իրսալ էթտիյի պիր ֆէրմանըն նէթի-ճէսինտէ 1848 թարիխլէրինտէ Իթալիատա վուգու պուլան քէյֆիյէթլէր իչուն, "փափալըգ մէնէֆի-միզին պօրճը ա՝պլիմինի հէր քէսէ նազարէն իճրա էթմիշ օլմազ իչուն, սէսիմիզլէ սըտգ իլէ մէրհամէթ Վ՝ալիտէսինէ վէ Պիեդրոս վէ Պօղոս ա՝պիզ Իէսուս-լէրէ տօղրու եիճէլտիրիզ, քի քէսքին արզուլէրիմիզ իճրա օլունսունլար, վէ հէր շէյէ գատիր Ըլլահըն զազապը Թօմա վէ պիւթիւն մէմալիքիմիզ իւզէրին-աէն տէֆ՝ օլսուն"։

Ըագիգէթ պու պիր մէշհուր տուա՝ տըր, վէ փատ-րէ փաւլօ Սարփինին՝ Վամօլիք քիլիսէսի Հագդըն-տա Թէէսիփիլէ "Ա՝արիամ Վրիստոսուն եէրինէ կէչ-տի, վէ եաղընըզ Ըլլահ լայըգ օլան ի՝ղէյիթի ալտը" (պու քիթապըն 133 սահիֆէսինէ միւրաճա՝ատ օ-լունա,) տէտիյինի Թաստիգ էտէր։ Տօգուզունճու Պիոսուն Աէյէֆի օլան ԹՋ. Կրիգորիոս փափա պի-քիր Ա՝արիամը Վամօլիքլէրին ի՝ֆտինին պէ՝սպէ-ընէն դընանէրնի Թէսմիյէ էյլէտի. (պագ պու քիթա-պըն սահիֆէ 143)։ Շիմտի Տօգուզունճու Պիոս տա-խի տար սա՝աթընտա, Ը՝ղիզ Վիլիաալարըն "Աիւ-

Փափանքն տուա՛ծը ։

քիւնիւ Թապպա պրագ, վէ օ սանա արգա օլաճա գ" (Սաղմ. ԾԷ. 22.) քէլամընա մալիւմաթը օլմատղընա խսպաթէչ, վէ "պէնիմ խոմիմ իլէ հէր նէ քի փէտէրիմտէն խսթէչէնիդ, սիզէ վէրիր", (Յօհ. ԺԶ. 23.) տէյէն սլ ա՛զիմ Մէսիհընճըլը պէր Թարաֆ էտիպ, Մարիամա, Պետրոսա վէ Պօղոսա տուա՛ էտէր ։ Ը՜հ, նէ՛ ա՛գըլսըզլըդ, նէ՛ պէօյիւք եանկլըշլըգ ։

Թօմա քիլիսէսինին Ըլլահա ի՛պատէթ էթմէյի վէ Քրիստոսուն միանճըլըղընը բէտտա էթտիյի՛նէ պուն-տան ալի յատէ խսպաթի խսթէչէդ ։ Տօգուղընճու Պիոսուն պու տուա՛յը փաք զամիրլէ էթմիշ օլտուղընու մէմուլ էթմէյիդ ։ Ա՛գա՛ա տուա՛նըն էյի էթինտէն տախի կէօրիւնիւր քի փափա Հազրէթլէրի նաչարի, պիրազ տա ուխանտըղընտան նաշի մէղքիւր տուա՛յը էթմիշ տիր ։ "Փափալըգ մէնէտիմիզին պօրճը ա՛զիմինի ճէր էէ նապըրսըն" իճրա էթմէք իչուն նիտա էտէրիդ" տէմէսինտէն շու անկլաշըլըր քի Քաթոլիք գըսմընըն փափայը Մարիամա տուա՛ էթմէյէ պօրճու խանըրտըր, վէ սէլէֆլէրիմին քեաֆֆէսինին տէ պէօյլէ էթմիշ օլտուղու աճպապն պէն տախի նիտա էտէրիմ՝ - եօխսա գալպիմտէն նէշաթ էտիպ, ա՛զիզլէրին թէ, վասսուխթունա խմ էթմիյիմտէն Հասըլ օլմուշ պիր տուա՛ տէյիլ տի . հէր էէ նապըրսըն պէօյլէ պէր շէյ էրմէյէ ֆըրզ օ ըր- եճիլսըն պէօյլէ տուա՛ էթմէյէ մէճպուր ում . Լաքին Տօգուղընճու Պիոս Հագ-գընտա պի տուա՛ վէ նիյազմընդ՝ օնուն Քրիս-թիան օլ , վէ Յիսուս Քրիստոսու Ըլլահ իլէ ին-սանլար ապէ ինինտէ եալընըզ պիր միանճը Թանը-յըպ աթ պուլմասը իչուն տիր ։

ԹՈՂԱԼԻՍ ԽՉԻՆ ԽՄԻՏՍ

Խշտու քիմապտա չօգ խապաթլար իլէ Խմալիա-նըն ֆէնալըզը վէ ֆէլսաքէմէինէն քիւլէ սէպէպինէն Վամօլիքլիք օլտուղունու կէօսթէրտիք։ Կէօսթէր-տիչիմիզ խապաթլար՝ տէյիլ Խրօմէխսմանդլարտան, իլլա Վամօլիք միւէլլիֆլէրտէն վէ թապահաթըլա Խմալիայը ըրսվայ էմմէքտէն իսէ, օնու թէսահիպ էմմէք իսմէչէն քիմնէլէրտէն իտի։

Փափանըն 1848 թարիխիլէ, "Ճիրէմինտէն" (ֆիրարընտան) էվվէլ, իդրար էմմիշ օլտուղու պիր շէյտէն՝ ազ վագըթի զարֆընտա Խմալիանըն Հալինին քիւլէյէն թէպահիլ օլաճաղը զնյատէսիյլէ մէմուլ օ-լունապիլիր իտի։ Սուրը Յովսէփ Վալազանչիոնուն եօրթուսունտա փափա Հաղրէթլէրի էհալիյէ շու սո-յագ իւղրէ նասիհաթ էմմիշ իտի. "Իշտու ասիրի-միզտէ Վամօլիք Խմալիայա, հալինա Վէնէտիկանըլար ֆէթհէնէ օլան Խօմայա պինէ ԻՐՕՓԷՍՓԱՆԴԼՂԼՂՆ իտհալ օլունմասընա պինէյը վէ օնպինէյճէ մէմուրլար մարիֆէ-թիյլէ սայ վէ իգթիամէմիչէ ճէսաբէթէ օլունտուղունու կէօրտիւյիւմիւզ՝ հէր հալտէ թէկսսիւֆի տէրունիմիզի միւճիպ օլմուշ տուր։ Շ՚իֆահէն Խմալիա միլլէթի-նէ ա՚շգ ու մուհապպէթլէրի օլտուղունու իգրար ե-տէրլէր իսէ տէ, ֆէնիլէն կէօսթէրտիքլէրի թամը ու հարաքէթլէրինտէ իսմիմալ էմտիքլէրի թարիգլէրին նէմիճէսի իշտու պէլասէնին խարապիչէմի տիր"։

Փափա Հաղրէթլէրինին պու տէտիյի սահիհ ի-սէ, Խմալիատա պինէյը, վէ օնպինէյճէ քիմսէյէր Խ-թալիան միլլէթինին խէյտա վէ թէճտիտա գըլընմա-սընա պիր չարէ հալընըզ Խրօմէխսմանդլըզ օլտու-ղունա իսքետի օլմուշտար իսէ, Խմալիատա հագիգէթ պիր պէօյիւք թէպահիլտէ զուհուրա կէլմիշ տիր։

Խթալիա իչիւն իւմիա ։

Ւրօթեսթանդլար պու խուսուստա զայէթ մէմնուն վէ մէսրուր օլուպ, պու կէքեարըն իլերիւլէմէսի իչիւն, տէյիլ ա՛ղըզ Պիքիրճ վէ Ե՛զիզիքճ, իլա Հէր ի՛նա-յէթին վէ կէրչէքլիյին Ա՛լլահը՝ Պարի Թա՛ալա Հազ-րէթլէրինէ վաճիր տուա՛լար սունմաղա պօրճլու տուր-լար ։ Խթալիանըն պու սօն վուգուաթլարը փաւիա Հալճէթլէրինին վէսվէսէ վէ գօրգուսունու թաստիգ էյլէմիքտէն պաշգա, Խթալիա իչիւն օլան իւմիտին գուվվէտէն ֆի՛իլէ կէլմէք բատտէլէրինաճ պուլունտու-ղունու տալսի իսպաթ էտէրլէր ։

ՖԻԶԻՈԼՈԳԻԱ

ՄՈՒԳԱՏԻՄԲ

ՊԱՊ Ա

Սահիճ

Քոլօլէյէրբ եւ Բրօթէօպլանդլարբն ժամէյնէրօվ օլան պօլ
ըբմա ֆարդլէր։ 1

Ա. Տիրն գանուհնու 1
Բ. Ագիզ քիթապըն Բէֆֆիշի 3
Գ. Միւմինլէրին Քրիստոս իւէ օլան պիրլիյի . . 6
Դ. Քիլիսէնին պիրլիյի, կէօրիւնիւրլիւյիւ վէ կէօ-
բիւնմէզլիյի 8
Ե. Ինճիլ Բրօթէսթանդլար արաբնատա վագի՝ օլան
ֆարգլէրբ՝ պիրլիյէ մուդայիր ֆարգլէրբ տէյիլ, սիրլէր . 12
Զ. Բրօթէսթանդլար քի՞մ սիրլէր 18
Է. Քիլիսէնին եանըլմազլըղը 21
Լ. Հէր քէսին Թէֆֆիշ վէ հիւքմ էթմէյէ հագգը 25
Թ. Բրօթէսթանդլարբն խէյլա իչիւն պիր եօլու վար
մըր, լաքին ջամիօլքլէրին փէք չօգ 40

ՊԱՊ Բ

Թէրթիպէյ վէ ռէֆոռմ խոռոռոռանդա Բրօթէսթանդ պէյդէյէր
եւ Քոլօլէյ պէյդէյէր բոռդոր օլմանըլար 44

ՓԷՍԼ Ա

ԹԷՐՊԻՑԻ 45

Ա. Շըմալի Ամերիգանըն մէթոդիսթլէրի, մէտոդիսթլէրի
վէ քիթապթիսթ փէյթալիգ էսէրլէրի 45, 49
Բ. Քիլիսալար վէ դաչէթալար 56
Գ. Քիլիսալէյէ վէ իւմի տայիր շէրքէթլէր . . 58
Դ. Ջամիօլքը պէյտէլէրին Թէրթիպիսի։ Միւթէսիլէր
ջամիօլքլէրին վէրտիյի շէհատէթլէր։ Ջամիօլքը քի-
լիսէնին նըմ վէ քիթապթիսթ դաւշը աւտավէթի . 62

ՓԷՍԼ Բ

ՍԻՆԱՍԹ վէ ՄԷՏԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻԼԿԻԼԻՄԻԷՔ . 98

Ա. Զիրաաթ 99
Բ. Թէճարէթ 105
Գ. Մաքինա սէնաաթլարը 107

ՊԱՊ Գ

Քոլօլէէրէր իլէ Իրօթեսթանթլար եարէպ սա՝ երէկան ընդաքընպան բոպար օլմանըրլար։ 113

ՓԱՍԼ Ա

ԻՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԸՐ ՀԱԳՓԸՆՑԱ ՕԼԱՆ ԻՓԹԻՐԱԼԱՐԸՆ ԵՒԼԱՆ ՕԼՑՈՒՂՈՒ 113

Ա. Իրօթէսթանդլար ալէյհինէ օլան իֆթիրայարա գարշը 115
Բ. Քաթօլիք վէ էվէլի՛քլէրին վէրթիյի շէհատէթլէր 121

ՓԱՍԼ Բ

ԻՐՕԹԷՍԹԱՆԴԼԸՂԸՆ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻՔՈՒՑԻՆ ԷՍԱՍ ՕԼԱՆ ՏԻՒ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸՆՑԱՆ ԻՆՍԱՆԸՆ ԱԽԼԱՓԸ ԻՆՋԷՐԻՆԷ ԱՐԻՋ ՕԼԱՆ ԹԷՔՍԻՐԱԹ ԲՈՒՅՈՒՐ ՕԼՈՒՆՈՒՐ 139

Ա. Իրօթէսթանդլարըն պիր գաչ պաշլըճա մէշհէթ մատտէէրինէ ախլագի թէքսիրաթը պէյանընտա տըր 140
Բ. Քաթօլիք մէշհէպլինին ախլագի թէքսիրի պէյանընտա 146

ՊԱՊ Դ

Քոլօլէէրէն ահվալէ սէրսէնէօ։ 180

ՓԱՍԼ Ա

ՐՕՄԱ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ ԱԽԼԱՓ ՀԱԳՓԸՆՑԱ ՄԱՒԶՈՒՐ ԹԱ՛ԼԻՄԱԹԸ ՕԼՑՈՒՂՈՒ ՊԱՅԱՆԸՆՑԱ 180

Ա. Հերեսիկոսլարա օլուշան անտ վէ շարթլարը ֆէ-տաքեարանէ հըքդ էթմէք ճարդ տէյիլ, պէր թահլիմաթը 181

Բ. Փաստիշահվլարը գահել էթմէք վէ թուղեան եա-
խօտ զօրպալըգ ճայիգ տէր թալիմախը 186

ՓԱՍԱԼ Բ

ՃԻՋՎԻԹԼԷՐԻՆ ԹԱԼԻՄԱԹԸ ՍԻԼԱՖԻՑԻԷ ՎԷ ՓՕ-
ԼԻԹԻԿԻՑԻԷՍԻ 188

Ա. Բաւաքալըն էյալէթ մէքթուպլարը 188

Ալէքսէդ Դէխոօպ։

Ինճիլին, Սինադոսլարըն վէ փափալարըն հիւքմիւնիւ իսլամալ էթմէք իչուն՝ ճիվվիթլէրին իճաատ էթմէյի տիւրլիւ ֆէնալըէր վէ թալիմլէր։

Օնլարըն իհթիմալլէթէ թալիմաթընաան նէշաթ էտէն հալլէր։ Վէլլէհ նի՛մէթլէր, փափալար, քէշիշլէր վէ խըզմէթքեարլար իչուն կէվշէք հարաքէթլէրի, եախօտ օնլարա րուխսաթ վէրմիյէրի։

Ալլահալը ցավհաննէսին նագիլյէթէ 190

Եէֆինէվ Դէխոօպ։

Քազուխլէրին էֆքեարընճա նիյէթ տօղրուլամանըն ուսուլի. նամուս վէ վարլյէթին մուհաֆազաատ իչուն՝ փափալարա վէ քէշիշլէրէ պիլէ աակմ էօլտիւմէյէ իզն վէ րուխսաաթ վէրիլիր։

Քարամանլըն թէքլիֆի օլան շու աճայիպ սիւալ, եաՙնի՝ ցանսկնեանլարը էօլտիւմէյէ ճիշլիթլէրէ րուխսաաթ վա՞ր մը տըր 212

Սէֆէրնէվ Դէխոօպ։

Հաքիմլէր, մանկլէճիլէրին մօհաթրա նամմուգավէլէսի, մուֆիս օլան թիւճճարլար վէ զապթ օլունան էշյաա վէ նագլը կէրուչյէ թէսլիմ էթմէք հագդընտա քազուխմլէրէն ֆասխա վէ մինասիպլէթսիզ գանունլարը։

Եինէ ձէգիւլ քազուխմլէրին ֆէվգ էլ աաէ կէօնակ օն թալիմաթը 237

Տօքթօրլանոօ Դէխոօպ։

Ալիզ ֆէքիրէ ճիվվիթլէրին մաքիֆէթի իլէ ճէմաաթըն պէյինտէ եայըլան սախթէ իպատէլէրը։

504

Սըղբնթը չէբմէյէրէք, զէվզ ու սէֆա վէ խոթիրա-
հաթ իւղրէ կէչինէբէք՝ խէյաս նայիլ օլմազ իչուն
ելնէ ճիղվիթլէրին իճաս էթտիյի գօլայլըգլար։
Մաղըաբլուգ, գըզդանճըգ, շիչայօղալըգ, թէճնիս
աէօղէր, ֆիքը նէյէթի, գըզլար սէրպէթլիյի, գարը-
լար էլպիսէսի, օյունլար վէ պատարագ կէօրմէք խու-
սուսունտա տէֆա ճիղվիթլէրին թալիմնաթը . . . 260
Բ. ֆիլնէհ ճիղվիթլէրին Թա՛լիմլէրի իչուն մէսու-
լէյէթ թահրիքնաա՞ մը տըր 284
Խէլասա 296

ՊԱՊ Ե

Քաղէվէյէր էյ Բըօթեսթանդլար տէբլիղ խոսոսլարա ծէպէ
բոսպոր օլսընլարլար 300

ՓԱՍԼ Ա

ՔԱԹՕԼԻՔՈՒԹ ԻԼԷ ԲՐՕԹԵՍԹԱՆԴԼՈՒՔՆ ԷՆՎԱՅԻ
ՀԱՆԱՊԷՐԻ։ ՔԱԹՕԼԻՔԻՑԻՆ ՀԱՆԻ ԻՍԼԱՀԸ
ՄԷԶՀԷՊՏԻՆ ԷՎՎԷԼ 300

ՓԱՍԼ Բ

ՃԻԶՎԻԹ ԼՈՑՈՒՆ ԻԼԷ ԻՍԼԱՀԸ ՄԷԶՀԷՊԻՆ ՓԻՐԻ
ԼՈՒԹԵՐ 338

ՓԱՍԼ Գ

ԲՐՕԹԵՍԹԱՆԴ ՎԷ ՔԱԹՕԼԻՔ ՎԱ՛ԶԼԷՐ 353

ՓՈՋԼՈՒ

Ականագ ճիհէթիյլէ Քրանսանըն Ամերիգասան ֆարգը 391
Փափանըն տուսար 398
Իթալիա Իչուն իւմիտ 400

ՀԱՅ ԱՍՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՌ-Арм ССР
им. А. Мас...а